

CHRONOLOGISCH OVERZICHT VAN HET BEHANDELDE IN HET
COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

1937-38
III
Handelingen v. h.
College v. Gedelegeerden
1937/38/3

ZITTINGSJAAR 1937—1938.

Blz. der
Handelingen.

- 3 Verwelkoming van den heer Kartowisastro als nieuw lid van het College van Gedelegeerden. — Gelijkstelling pensioenen en gagementen der vóór 1 Januari 1920 resp. vóór 1 Februari 1925 gegageerde en gepensioneerde militairen resp. Inlandsche schepelingen (Ond. 9) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 5 Ingekomen stuk. — Vrijstelling van enkele goederen van de heffing van het tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. 11) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 7 Aanwijzing commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vaststelling commissie als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Wijziging van de voorwaarden van een tweetal geldleeningen van den gemeenteraad van Padang (Ond. 14) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 7— 8 Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12),
rede in 1sten termijn van den heer Wiwoho.
- 9 Idem + N. v. W. (st. 7),
antwoord in 1sten termijn v. d. fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart.
- 9— 10 Idem
rede in 2den termijn v. d. heer Wiwoho.
- 10 Idem + amendement-Wiwoho (st. 6),
redev. v. d. heeren De Hoog en Roep.
- 10— 11 Idem + Idem
rede v. d. heer Thamrin.
- 11 Idem + Idem
redev. v. d. heeren Soangkoepon, Van Helsdingen en Kan.
- 11— 12 Idem + Idem
rede v. d. heer Van Baalen.
- 12 Idem + Idem
Idem Verboom.
- 12— 13 Idem + Idem
antwoord v. d. fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart.
- 13 Idem + Idem
wijziging v. d. Nota van Wijziging; rede v. d. heer Wiwoho;
wijziging in de amendementen.
- 14 Idem + Idem
rede v. d. heer Weyer en stemmingen.
- 15 Aanwijzing van den heer Kasimo als lid van het College van Gedelegeerden.
- 15— 16 Aanneming z.b. en z.h.s. van de ontwerp-ordonnanties:
Bekrachtiging leeningsbesluit Minahasaraad (Ond. 77); Voorschriften vergoedingen schuldbewijzen aan toonder (Ond. 6); Wijziging voorschriften betreffende indienstneming van Inlandsche schepelingen op vreemde schepen (Ond. 7); Intrekking van de ordonnantie houdende voorschriften betreffende maatregelen ten aanzien van vreemde oorlogsschepen enz. (Ond. 29); Nadere wijziging der regeling van de bevordering en het ontslag van Europeesche officieren enz. (Ond. 30) met N. v. W. (st. 4); Wijziging van het Algemeen Waterreglement 1936 (Ond. 31); Wijziging overgangsregelingen burgerlijke pensioenreglementen (Ond. 33) met N. v. W. (st. 5); Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 36); Wijziging artikel 41 Stadsgemeente-ordonnantie (Ond. 37); Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Padang (Ond. 43); Bekrachtiging besluiten gemeenteraad Tandjoeng Balai tot wijziging van de voorwaarden van een tweetal leeningen (Ond. 46).
- 17— 19 Ingekomen stukken.
- 19— 20 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw.-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81),
rede v. d. heer Van Helsdingen.
- 20 Idem
antw. v. d. Voorzitter en verdere discussie.
- Intrekking bepalingen tot tegengang grondvervreemding enz. in Lombok (Ond. 17) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- Wijziging en aanvulling ordonnanties betr. uitvoering van burgerlijke landswerken door openbare gemeenschappen (Ond. 19) met N. v. W. (st. 6) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- Nadere regeling rechtsvordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 27) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81),
redev. v. d. heeren De Hoog, Kan en Verboom.
- 20— 21 Idem
antwoord v. d. directeur van Economische Zaken.
- 21 Idem
conclusie van den Voorzitter en verdere discussie.
- 23 Ingekomen stukken.
- Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeringsordonnantie-1934” (Ond. 89); voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 89; aanneming z.b. en z.h.s. van Ond. 89.
- 24 Aanneming z.b. en z.h.s. van de ontwerp-ordonnanties:
Nadere wijziging van het Gestichtenreglement (Ond. 45); Wijziging Kustvisserij-ordonnantie (Ond. 53); Overdracht van eenige bij algemeene verordeningen aan den G. G. opgedragen bemoeienissen (Ond. 57).
- 25— 26 Ingekomen stukken. — Ordonnantie op de goudclausules 1937 (Ond. 80) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.

12 6
9390
T

Blz. der
Handelingen.

- 26 Wijziging Burgerlijk Wetboek en reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezzen (Ond. **42**) met N. v. W. (st. 4),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 26— 27 Idem antwoord in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
- 27 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon;
antwoord in 2den termijn v. d. directeur van Justitie;
stemming.
- Herziening bepalingen omtrent surséance van betaling (Ond. **60**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 27— 28 Aanneming z.b. en z.h.s. van de ontwerp-ordonnanties; Verlenging termijn art. 12 sub II ordonnantie van 4 December 1936 tot wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. **61**); Wijziging Zeebrieven- en scheepspassen-ordonnantie 1935 (Ond. **76**) met N. v. W. (st. 6); Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang (Ond. **79**).
- 28 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. **90**).
- 29— 30 Ingekomen stukken.
- 30 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw.-ordonnantie betr. de Verdoovende-middelen ordonnantie (Ond. **93**).
Beroepsinstantie beslissingen godsdienstige rechters e.a. (Ond. **67**),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 30— 31 Idem Idem Van Helsdingen.
- 31 Idem redev. in 1sten termijn v. d. heeren Wiwoho en Roep.
- 31— 32 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
- 32 redev. in 2den termijn v. d. heeren Soangkoepon en Wiwoho; stemming.
- 32— 33 Herziening achttienden titel Reglement op de Strafvordering (Ond. **84**) met N. v. W. (st. 6),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 33 Idem antw. v. d. directeur van Justitie;
rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon; stemming.
- 33— 34 Regeling leeningsverplichtingen van eenige regentschappen tot de provincie West-Java (Ond. **58**),
rede v. d. heer Soetardjo.
- 34— 35 Idem antw. v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie; dankbetuiging v. d. heer Soetardjo en stemming.
- 35 Wijziging en aanvulling Rubberaanplantordonnantie (Ond. **85**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 35— 36 Ordonnanties aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak 1937 (Ond. **82**),
rede in 1sten termijn v. d. heer Sosrohadikoesoemo.
- 37— 39 Idem Idem Kasimo.
- 39— 40 Idem Idem Weyer.
- 40— 41 Idem Idem Kan.
- 41— 42 Idem Idem Soetardjo.
- 42 Idem Idem Verboom.
- 42— 46 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
- 46— 47 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Sosrohadikoesoemo.
- 47 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Kasimo en Weyer.
- 47— 48 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Kan.
- 48 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Soetardjo en Verboom.
- 48— 49 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van Economische Zaken;
stemming.
- 49— 50 Idem + amendement-Weyer (st. 6),
rede v. d. heer Van Helsdingen.
- 50 Idem + Idem Idem Roep.
- 50— 51 Idem + Idem antw. v. d. directeur van Economische Zaken; verdere discussie en stemmingen.
- 53— 54 Ingekomen stukken.
- 54 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie vreemdelingen-arbeid (Ond. **98**) en het ontwerp-Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. **96**); aanneming v. h. voorstel tot rechtstreeksche behandeling van Ond. **96**.
Nadere aanvulling Overtochtsreglement (Ond. **88**) met N. v. W. (st. 6) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 54— 55 Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. **96**),
discussie tusschen den Voorzitter en den heer Blaauw en
rede in 1sten termijn v. d. heer Blaauw.
- 55 Idem rede in 1sten termijn v. d. heer Kasimo.
- 55— 56 Idem Idem Van Helsdingen.
- 56— 59 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
- 59— 60 Hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. **90**),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
- 60 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Justitie.
- 60— 61 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon en stemming.
- 61 Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. **96**),
rede in 2den termijn v. d. heer Blaauw.
- 61— 62 Idem toelichting v. d. Voorzitter.
- 62 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Kasimo en Van Helsdingen.
- 62— 63 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van Economische Zaken; stemming.

Blz. der Handelingen.			
63— 65	Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie (Ond. 47), met N. v. W.,	rede in 1sten termijn v. d. heer	Soetardjo.
65— 66	Idem	Idem	Soangkoepou.
66	Idem	Idem	Kartowisastro.
66— 67	Idem	Idem	Weyer.
67	Idem	Idem	Kan.
67— 68	Idem	Idem	Roep.
68— 70	Idem	Idem	Verboom.
70— 71	Idem	Idem	Van Helsdingen.
73	Redevoeringen v. d. Voorzitter en v. d. directeur van Financiën i.v.m. het auto-ongeluk, dat Z. K. H. Prins Bernhard getroffen heeft. Ingekomen stukken.		
74	Verlenging termijn, bedoeld in art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 92),	rede v. d. heer Soetardjo.	
74— 75	Idem	antw. v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie.	
75	Idem	dankbetuiging v. d. heer Soetardjo en stemming.	
	Aanvulling en wijziging verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93),	rede in 1sten termijn v. d. heer Verboom.	
75— 76	Idem	antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën.	
76	Idem	antw. v. d. heer De Leeuw, Regeeringsgemachtigde;	
		rede in 2den termijn v. d. heer Verboom.	
76— 77	Idem	antw. in 2den termijn v. d. directeur van Financiën;	
		stemming.	
77	Vaststelling reglement godsdienstige rechtspraak voor gedeelte der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 87) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.		
77— 79	Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. 38),	rede in 1sten termijn v. d. heer	Weyer.
79	Idem	Idem	Kan.
79— 80	Idem	Idem	Verboom.
80— 83	Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie e.a. (Ond. 47) met N. v. W.,	antw. in 1sten termijn v. h. Hoofd D. V. G.; vraag van den	Voorzitter en antw. van het Hoofd D. V. G.
85	Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening der onderwerpen 101 (Wijziging ordonnantie i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht) en 102 (Wijziging en aanvulling ordonnantie op de loonbelasting). Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie e.a. (Ond. 47) met N. v. W.,	voortzetting v. h. antw. in 1sten termijn v. h. Hoofd D. V. G.	
85— 89	Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. 38),	antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën.	
89	Nieuwe reglementen op het verlenen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. 91) met N. v. W. (st. 6),	verwelkoming v. d. heer Van Goor, R.G.	
89— 90	Idem	rede in 1sten termijn v. d. heer Verboom.	
90	Idem	redev. in 1sten termijn v. d. heeren Van Helsdingen en De Hoog.	
90— 92	Idem	antw. in 1sten termijn v. d. heer Van Goor, R.G.	
92	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer Verboom.	
92— 93	Idem	Idem	De Hoog.
93	Idem	antw. in 2den termijn v. d. heer Van Goor, R.G. en stemming.	
	Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie 1937 (Ond. 47) met N. v. W.,	rede in 2den termijn v. d. heer Soetardjo.	
93— 94	Idem	Idem	Soangkoepou.
94	Idem	redev. in 2den termijn v. d. heeren	Kartowisastro, Weyer en Kan.
94— 95	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer	Roep.
95	Idem	Idem	Verboom.
95— 96	Idem	Idem	Van Helsdingen.
96	Idem	vraag v. d. heer Sosrohadikoesoemo;	
		antw. in 2den termijn v. h. Hoofd D. V. G.;	
		vraag v. d. heer Soetardjo en antw. v. h. Hoofd D. V. G.	
		en v. d. Voorzitter; stemming.	
97— 98	Ingekomen stukken.		
98	Mededeeling dat de heer De Villeneuve als lid van het C. v. G. is aangewezen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp 103 (Vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 27 lid 2 der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932). — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor weduwen van niet-Europese militairen enz. (Ond. 95) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.		
98— 99	Wijziging ordonnantie i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht (Ond. 101) met N. v. W. (st. 6),	rede in 1sten termijn v. d. heer Van Helsdingen.	
99	Idem	Idem	Weyer.
		antw. in 1sten termijn v. d. fd. directeur van Justitie.	
99— 100	Idem	rede in 2den termijn v. d. heer Van Helsdingen; stemming.	

Blz. der Handelingen.			
100	Nadere wijziging van de toelatingsordonnantie (Ond. 94) met N. v. W.,		rede in 1sten termijn v. d. heer Verboom.
100— 101	Idem	Idem	Kartowisastro.
101	Idem		redev. in 1sten termijn v. d. heeren Thamrin, Van Helsdingen en Kan.
102	Wijziging en aanvulling ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 102) met N. v. W. (st. 6),		rede in 1sten termijn v. d. heer Blaauw; antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën; rede in 2den termijn v. d. heer Blaauw.
102— 103	Idem		antw. in 2den termijn v. d. directeur van Financiën; stemming.
103	Aanvullende verpondingsordonnantie (Ond. 38),		rede in 2den termijn v. d. heer Weyer.
103— 104	Idem	Idem	Verboom.
104— 105	Idem		antw. in 2den termijn v. d. directeur van Financiën.
105	Idem		stemming, stemmotiveering v. d. heer Verboom en eindstemming.
105— 110	Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeering (Ond. 81) met N. v. W. (st. 5 en 8),		rede in 1sten termijn v. d. heer Van Helsdingen.
110— 112	Idem	Idem	Weyer.
112— 114	Idem	Idem	Thamrin.
114	Idem	Idem	Kan.
115	Idem	Idem	Verboom.
115— 116	Idem	Idem	Roep.
116— 117	Idem	Idem	Blaauw.
117	Afscheid van den heer Weyer van het College van Gedelegeerden;		redev. v. d. heer Weyer en den Voorzitter.
119	Ingekomen stukken. — Verwelkoming van den heer De Villeneuve en mededeeling van den Voorzitter omtrent een geschenk van den heer Weyer aan den Volksraad.		
119— 120	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp 104 (Invoerordonnantie mierenzuur 1937).		
120	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 107 (Aanwijzing Landsdrukkerij tot Landsbedrijf);		redev. v. d. heeren Soetardjo en Van Helsdingen en besluit van den Raad.
	Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de onderwerpen 109 (Regeling publiekrechtelijke gevolgen voorgenomen grenswijziging regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis) en 110 (Verlenging van den werkingsduur van de crisisordonnantie vreemdelingenarbeid).		
	Vaststelling tijdstip inwerkingtreding van art. 27, lid 2, letter b, der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 103) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.		
120— 122	Nadere wijziging Toelatingsordonnantie (Ond. 94) met N. v. W. (st. 6),		antw. in 1sten termijn v. d. fd. directeur van Justitie.
122	Idem		redev. in 2den termijn v. d. heeren Verboom en Kartowisastro.
122— 123	Idem		rede in 2den termijn v. d. heer Kan.
123	Idem		antw. in 2den termijn v. d. fd. directeur van Justitie; stemming.
	Ordonnantie Vreemdelingenarbeid (Ond. 98) met N. v. W. (st. 6),		redev. in 1sten termijn v. d. heeren Thamrin en De Villeneuve.
123— 124	Idem		rede in 1sten termijn v. d. heer De Hoog.
124— 125	Idem	Idem	Roep.
125	Idem		redev. in 1sten termijn v. d. heeren Van Helsdingen, Kan en Soetardjo.
	Invoerordonnantie mierenzuur (Ond. 104) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.		
125— 134	Bedrijfsreglementeering (Ond. 81) met N. v. W. (st. 5 en 8),		antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
135	Ingekomen stukken.		
135— 136	Aanwijzing van den heer Kerstens als lid van het College van Gedelegeerden.		
136	Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontw.-ordonnantie tot verlenging van den in art. 1, lid 5, der Overdrachts-ordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113),		redev. v. d. heer Van Helsdingen, v. d. Voorzitter en v. d. heer Thamrin.
136— 137	Idem		rede v. d. heer De Hoog en stemming.
137	Verlenging van den in art. 1, lid 5, der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113),		rede v. d. heer Soetardjo; antw. v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie; dankbetuiging v. d. heer Soetardjo en stemming.
	Regeling publiekrechtelijke gevolgen voorgenomen grenswijziging regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. 109),		rede v. d. heer Soetardjo; toelichting v. d. Voorzitter en verklaring v. d. heer Soangkoepou.
137— 138	Idem		antw. v. d. directeur van Binnenlandsch Bestuur.
138	Idem		rede in 2den termijn v. d. heer Soetardjo en stemming.

Blz. der
Handelingen.

- Wijziging voorwaarden geldleening Manado (Ond. **97**) en Verlenging werkingsduur Crisisordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. **110**) worden achtereenvolgens z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 138— 140 Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. **98**) met N. v. W. (st. 6 en 7),
antw. in 1sten termijn v. d. fd. directeur van Justitie.
- 140 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Thamrin en De Villeneuve.
- 140— 141 Idem rede in 2den termijn v. d. heer De Hoog.
- 141 Idem verklaring v. d. heer Roep.
- 141— 142 Idem antw. in 2den termijn v. d. fd. directeur van Justitie en stemming.
- 142 Aanwijzing Landsdrukkerij tot landsbedrijf (Ond. **107**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 142— 144 Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringordonnantie (Ond. **81**) met N. v. W. (st. 5, 8 en 9) en amend.-De Villeneuve (st. 10),
rede in 2den termijn v. d. heer Van Helsdingen.
- 144— 147 Idem, Idem De Villeneuve.
- 147— 148 Idem, met amend.-Van Helsdingen (st. 11),
rede in 2den termijn v. d. heer Thamrin.
- 148— 149 Idem, Idem Idem Kan.
- 149— 150 Idem, Idem Idem Verboom.
- 150— 153 Tweede rapport v. d. Commissie voor de Verzoekschriften.
- 153— 158 Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringordonnantie (Ond. **81**) met N. v. W. (st. 5, 8 en 9),
antw. in 2den termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
- 158 Idem, amend.-Van Helsdingen (st. 11),
rede v. d. heer Van Helsdingen en antw. v. d. directeur van Economische Zaken; stemming.
- 158— 159 Idem, amend.-De Villeneuve (st. 10),
rede v. d. heer De Villeneuve; wijziging v. h. amendement.
- 159 Idem, Idem redev. v. d. heeren Kerstens, Soetardjo, Thamrin, Roep, Van Helsdingen, De Hoog en Verboom.
- 160 Idem, Idem antw. v. d. directeur van Economische Zaken en stemmingen.
- 161— 162 Ingekomen stukken.
- 162 Nadere wijziging regelen betreffende verbetering en afbraak pestgevaarlijke gebouwen e.a. (Ond. **86**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 162— 163 Tweede rapport Commissie voor de Verzoekschriften (verzoek v. geïnterneerden te Boven Digoel),
rede v. d. heer Thamrin; antw. v. d. Voorzitter v. d. Commissie voor de Verzoekschriften en stemming.
- 165 Rede v. d. Voorzitter n.a.v. het overlijden v. h. oud-Volksraadslid, den heer Aay.
- 165— 166 Ingekomen stukken.
- 166 Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie (Ond. **99**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 166— 167 Vorstenlandsche Vuurwerk-vergunningsrecht-ordonnantie (Ond. **105**) met N. v. W. (st. 6),
opmerking v. d. heer Wiwoho en stemming.
- 167 Wijziging K. B. en ordonnantie houdende regelen voor de terugbetaling van uitzendings- en opleidingskosten (Ond. **112**) met N. v. W. (st. 6), wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 169 Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. **172**) met N. v. W. (st. 4), voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling aangenomen.
- 169— 170 Idem, rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepou.
- 170 Idem, redev. in 1sten termijn v. d. heeren Kartowisastro en Van Helsdingen.
- 170— 172 Aanneming z.b. en z.h.s. van de ontwerp-ordonnanties: Toepasselijkverklaring Agrarisch Reglement voor Bangka en Onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton (Ond. **123**); Nadere wijziging Wetboek van Koophandel (Ond. **135**); Wijziging ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. **153**); Vaststelling afschrijvingspercentages op de bezittingen van het lands-caoutchoucbedrijf voor 1937 (Ond. **155**); Vaststelling voor 1938 t/m 1942 van regelen inzake de afschrijvingen op de bezittingen der landshavenbedrijven (Ond. **129**); Vaststelling voor 1937 t/m 1941 van regelen inzake de reserverekening groote herstellingen ten aanzien van de landshavenbedrijven (Ond. **130**) met N. v. W. (st. 6).
- 172 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker (Ond. **174**).
- 172— 173 Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. **172**) met N. v. W. (st. 4),
antw. in 1sten termijn v. d. R.G. voor Algemeene Ambtenaarszaken.
- 173 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepou en stemming.
- 175 Ingekomen stukken.
- Aanvulling en wijziging ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. **117**) met N. v. W. (st. 6) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- Intrekking motie-Kan o.a. inzake de belasting op de slacht t.b.v. ritueele plechtigheden (zitt. j. 1936—'37, Ond. **34**, st. 9).
- 177 Ingekomen stukken. — Suikeruitvoerordonnantie 1938 (Ond. **174**) wordt z.b. en z.h.s. aangenomen.
- 177— 180 Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.
- 181— 182 Ingekomen stukken.

Blz. der
Handelingen.

- 182 Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van Ond. **179** (Wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden enz.).
Idem betr. behandeling van Ond. **181** (Wijziging samenstelling stadsgemeenteraad Batavia);
redev. v. d. heer Thamrin, den Voorzitter, den fd. adviseur voor de Decentralisatie en den heer Soetardjo.
- 182— 183 Idem Idem rede v. d. Voorzitter, v. d. heer Thamrin, v. d. Voorzitter en stemming.
- 183— 185 Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. **132**) met N. v. W. (st. 6),
rede in 1sten termijn v. d. heer Roep; overleg omtrent den datum v. h. regeeringsantw. tusschen den Voorzitter, den fd. adviseur voor de Decentralisatie en den heer Roep.
- 185 Kortage op de vaste uitkeeringen enz. aan de openbare gemeenschappen op Java en Madoera (Ond. **152**) met N. v. W. (st. 6) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 185— 187 Nadere wijziging erfpachtordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. **168**),
rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepou.
- 187 Idem Idem De Villeneuve.
- 188 Suikerinvoerordonnantie 1938 (Ond. **178**) met N. v. W. (st. 4); vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn en rechtstreeksche openbare behandeling,
rede in 1sten termijn v. d. heer Thamrin.
- 188— 189 Idem Idem De Villeneuve.
- 189— 190 Idem antw. in 1sten termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
- 190 Idem redev. in 2den termijn v. d. heeren Thamrin en De Villeneuve.
- 190— 191 Idem antw. in 2den termijn v. d. directeur van Economische Zaken.
- 191 Idem verklaring v. d. heer Thamrin en stemming.
- Wijziging regeling der vergoeding aan deskundigen in strafzaken (Ond. **169**) en Wijziging Territoriale Zee- en Maritieme Kringenordonnantie (Ond. **175**) worden z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 191— 194 Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. **124**),
rede in 1sten termijn v. d. heer Van Helsdingen.
- 194 Wijziging regeling van bevordering en ontslag, enz. van officieren (Ond. **167**),
rede v. d. heer Verboom en stemming.
- 197— 199 Ingekomen stukken.
- 199 Vraag of ten aanzien van de Ond. **184**, Regeling van de inrichting der bestuursacademie, en **191**, Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin, zal worden aangedrongen op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen.
- 199— 200 Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. **179**) met N. v. W. (st. 6), rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepou.
- 200 Opheffing onderscheid tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en tusschen kooplieden en niet-kooplieden enz. (Ond. **115**) met N. v. W. (st. 6) en Beslag op roerende goederen in door derden in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom (Ond. **114**) worden achtereenvolgens z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 200— 201 Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. **124**),
antwoord in 1sten termijn van den fd. directeur van Justitie.
- 201— 202 Idem rede in tweeden termijn v. d. heer Van Helsdingen.
- 202— 203 Idem antw. in 2den termijn v. d. fd. directeur van Justitie; stemming.
- 203— 204 Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. **179**) met N. v. W. (st. 6),
antw. in 1sten termijn v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie.
- 204 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepou,
antw. in 2den termijn v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie, dankbetuiging van den heer Soangkoepou en stemming.
- 204— 205 Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. **168**),
antwoord in 1sten termijn v. d. heer Maassen Regeerings-gemachtigde; verzoek tot uitstel v. d. 2den termijn, v. d. heer Soangkoepou en antwoord v. d. Voorzitter.
- 205 Herziening voorwaarden der schulden van de gemeente Malang (Ond. **176**) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.
- 206 Ingekomen stukken.
- 207 Redevoeringen i. v. m. de Koninklijke onderscheidingen, toegekend aan den Voorzitter en den eersten plv. Voorzitter van den Volksraad. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. **194**, Overdracht van bevoegdheden enz. van de hoofden van gewestelijk bestuur in de gewesten Sumatra, Borneo en Grootte Oost aan de residenten enz.
- 207— 210 Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. **132**) met N. v. W. (st. 6),
antw. in 1sten termijn v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie.
- 210— 211 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Roep.
- 211 Idem antw. in 2den termijn v. d. fd. adviseur voor de Decentralisatie; stemming.
- Toepasselijkverklaring van de Wervingsordonnantie 1936 op werving voor Suriname (Ond. **182**) wordt z. b. en z. h. s. aangenomen.

Blz. der
Handelingen.

- 211— 212 Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften;
 212 Idem rede v. d. heer Soangkoepon betr. het verzoek van Makam.
 Idem antw. v. d. heer De Hoog, Voorzitter van de Commissie voor
 de Verzoekschriften, en aanneming conclusie.
 Idem rede van den heer Soangkoepon en antwoord van den heer
 De Hoog, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften,
 over het verzoekschrift van M. M. Silooy; aanneming conclusie.
 212— 213 Idem, aanneming conclusies betreffende de overige verzoekschriften.
 215 Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor
 de afdoening van Ond. **197**, Nadere wijziging van het rechtsreglement buitengewesten.
 215— 218 Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. **168**),
 218 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon.
 219— 220 Samenvoeging Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Coutehoucbedrijf
 (Ond. **170**),
 220 Idem rede in 2den termijn v. d. heer De Villeneuve.
 220 Ordonnantie op het vervoer van emigranten (Ond. **183**) en Wijziging regelen voor toekenning van
 tegemoetkomingen uit 's lands kas aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen t. b. v. van ziekeninrichtingen
 (Ond. **186**) worden achtereenvolgens z. b. en z. h. s. aangenomen.
 220— 221 Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. **191**),
 221 Idem rede in 1sten termijn v. d. heer Van Helsdingen.
 221 redevoeringen in 1sten termijn v. d. heeren Blaauw, De Hoog
 en Verboom.
 221— 222 Overdracht van bevoegdheden van hoogere op lagere autoriteiten in verband met de bestuurshervorming
 (Ond. **194**) met N. v. W. (st. 6),
 222— 224 Vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.
 224— 226 Idem, rede in 1sten termijn v. d. heer Soangkoepon.
 Idem, rede van den heer Soangkoepon en antwoord van den heer
 De Hoog, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften,
 over het verzoekschrift van Mohammad Amin; aanneming
 conclusie.
 226 Idem, rede van den heer Soangkoepon en antwoord van den heer
 De Hoog, Voorzitter der Commissie voor de Verzoekschriften,
 over het verzoekschrift van M. Mahjedin e.a.; aanneming
 conclusie.
 226— 227 Samenvoeging Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutehoucbedrijf
 (Ond. **170**),
 227 Idem antwoord in 1sten termijn v. d. directeur van Financiën.
 228 Overdracht van bevoegdheden van hoogere op lagere autoriteiten i. v. m. de bestuurshervorming (Ond. **194**)
 met N. v. W. (st. 6),
 Idem, antw. in 1sten termijn v. d. Regeeringscommissaris voor de
 Bestuurshervorming in algemeenen dienst;
 rede in 2den termijn v. d. heer Soangkoepon en antw. in 2den
 termijn v. d. Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervor-
 ming in alg. dienst; stemming.
 228— 229 Mededeeling v. d. Voorzitter omtrent de behandeling van Ond. **191**; opmerking v. d. heer Van Helsdingen.
 Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. **168**),
 229— 230 Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. **191**),
 230— 231 Idem antwoord in 1sten termijn van den Regeeringscommissaris
 voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst.
 231 Idem rede in 2den termijn v. d. heer Van Helsdingen.
 231— 232 Idem redevoeringen v. d. heeren Blaauw en Roep.
 232 Idem antwoord in 2den termijn v. d. Regeeringscommissaris voor
 de Bestuurshervorming in algemeenen dienst.
 232— 233 Idem toelichting v. d. Voorzitter inzake de stemming.
 233 Idem verklaringen v. d. heeren Van Helsdingen, Roep en Blaauw
 omtrent een in te dienen amendement.
 233— 234 Idem verklaring v. d. heer Van Helsdingen omtrent een in te dienen
 motie; stemming over de ontwerp-ordonnantie stuk 2 A;
 stemmotiveeringen v. d. heeren Roep, Thamrin en De Ville-
 neuve en eindstemmingen.

Sluiting door den Voorzitter v. d. laatste vergadering van het College van het zittingsjaar 1937—1938.

Faint header text at the top of the page, possibly including a title or page number.

First main paragraph of text, containing several lines of faint, illegible characters.

Second main paragraph of text, continuing the faint, illegible content.

Third main paragraph of text, with some faint markings and possibly a sub-section header.

Fourth main paragraph of text, appearing as a block of faint, illegible characters.

Fifth main paragraph of text, continuing the faint, illegible content.

Final section of text at the bottom of the page, possibly including a footer or concluding remarks.

VOLKSRAAD.

VOLKSRaad.

HANDELINGEN

VAN HET

COLLEGE VAN GEDELEGEERDEN

ZITTINGSJAAR 1937—1938.

Iste VERGADERING — WOENSDAG 30 JUNI 1937.

Verwelkoming van den heer Kartowisastro als nieuw lid van het College van Gedelegeerden. — Gelijkstelling pensioenen en gagementen der vóór 1 Januari 1920 resp. vóór 1 Februari 1925 gegageerde en gepensioneerde militairen resp. Inlandsche schepelingen (Ond. 9).

Iste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 30 Juni 1937.

(Bijeenroepingsuur: 11.30 voormiddag.)

Verwelkoming van den heer Kartowisastro als nieuw lid van het College van Gedelegeerden. — Gelijkstelling pensioenen en gagementen der vóór 1 Januari 1920 resp. vóór 1 Februari 1925 gegageerde en gepensioneerde militairen resp. Inlandsche schepelingen (Ond. 9).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

De presentielijst is geteekend door 15 leden te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Prawotoesomodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en

Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering met te constateeren, dat de heer Hermen Kar-

(Voorzitter.)

towisastro in ons midden heeft plaats genomen in de plaats van den heer Ratu Langie.

Ik roep den heer Hermen Kartowisastro een woord van welkom toe en spreek de hoop uit, dat hij nog vele jaren in gelukkige samenwerking met ons allen in dit college zitting zal hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot gelijkstelling van de vóór 1 Januari 1920 gegageerde en gepensioneerde militairen van het Koninklijk Nederlandsch-Indische Leger en van de gagementen en pensioenen van de vóór 1 Februari 1925 gegageerde en gepensioneerde Inlandsche schepelingen van het korps Inlandsche schepelingen bij de Koninklijke Marine in Nederlandsch-Indië. (Ond. 9; zitt.j. 1936—1937, Ond. 178.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.35 uur v.m. gesloten.

HANDELLINGEN

COLLEGE VAN GEDENSGEBIEDEN

1937-1938

Aanvang	Einde
1. 1. 1937	31. 12. 1937
2. 1. 1938	31. 12. 1938
3. 1. 1939	31. 12. 1939
4. 1. 1940	31. 12. 1940

2de VERGADERING — WOENSDAG 7 JULI 1937.

Ingekomen stuk. — Vrijstelling van enkele goederen van de heffing van het tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. **119**).

2de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 7 Juli 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Vrijstelling van enkele goederen van de heffing van het tijdelijk extra-uitvoerrecht (Ond. **119**).

Voorzitter: de heer F. H. DE HOOG.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Prawotosomodilogo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Kerstens, dat hij wegens ziekte verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vrijstelling van enkele goederen van de heffing van het tijdelijk extra-uitvoerrecht. (Ond. **119**).

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.05 uur v.m. gesloten.

3de VERGADERING — DINSDAG 20 JULI 1937.

Aanwijzing commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vaststelling commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Wijziging van de voorwaarden van een tweetal geldleeningen van den gemeenteraad van Padang (Ond. 14). — Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12).

3de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 20 Juli 1937.

(Bijeenroepingsuur: 11 voormiddag.)

Aanwijzing commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. — Vaststelling commissies als bedoeld in art. 97 R. v. O. — Wijziging van de voorwaarden van een tweetal geldleeningen van den gemeenteraad van Padang (Ond. 14). — Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Kuyper.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de aanwijzing van de commissie van geschillen inzake de stenografische verslagen. (art. 93(2) en (3) R. v. O.).

Ik deel U mede, dat ik als leden heb aangewezen, de personen aan wie deze werkzaamheden ook voor de vergaderingen van den Volksraad zijn opgedragen, namelijk de leden van de Huishoudelijke Commissie, de heeren Kan en Soetardjo, die dan tezamen met mij de commissie vormen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de samenstelling der commissies, bedoeld in artikel 97 R. v. O.

Ik stel voor, gelijk op den rooster van 15 Juli j.l. is aangegeven, voor bedoelde commissies dit zittingsjaar de huidige samenstelling te handhaven, waarbij het op deze vergadering nieuw-opgetreden lid, de heer Van Baalen, in de eerste commissie is ingedeeld en deze vaste commissies dus als volgt zullen zijn samengesteld:

Eerste commissie: Mr. W. H. van Helsdingen (Voorzitter), W. van Baalen, Mr. P. A. Blaauw, P. A. Kerstens, B. Roep, A. F. G. M. Soangkoepon, J. Verboom en R. Wiwoho Poerbohadidjojo.

Tweede commissie: F. H. De Hoog (Voorzitter), Mr. C. C. van Helsdingen, H. H. Kan, Drs. M. Hermen Kartowisastro, R. Ng. Sosrohadikoesoemo, M. Soetardjo, M. H. Thamrin en G. A. Ph. Weyer.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van de besluiten van den gemeenteraad van Padang van 18 Februari 1937 No. 16/R en 15/R, voor zoover deze strekken tot wijziging van de voorwaarden der geldleeningen, aangegaan ingevolge de onderscheidenlijk bij de ordonnantie van 21 Januari 1920 (Staatsblad No. 30) en Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Voorzitter, Wiwoho.)

12 Januari 1929 (Staatsblad No. 4) bekrachtigde leeningsbesluiten van dien raad van 26 Maart 1919 No. 33, zooals gewijzigd bij het besluit van 26 November d.a.v. No. 85, en van 17 Augustus 1928 No. 62/R. (Ond. 14.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de Pelgrimsordonnantie 1922 (Staatsblad No. 698). (Ond. 12.)

Ik heet den geachten Regeeringsgemachtigde voor Scheepvaart, die thans voor het eerst in ons midden is, van harte welkom.

Ik deel mede, dat is ingekomen een amendement, ondertekend door de heeren Wiwoho, Soangkoepon en Soetardjo (st. 6) luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de Pelgrimsordonnantie 1922 (Staatsblad No. 698) (Zitt. 1937—1938, ond. 12) de volgende wijzigingen aan te brengen in de in artikel I onder D aangegeven wijzigingen:

I. In de voorgestelde bepaling sub c van artikel 6 vervallen de woorden „met dien verstande dat geen der reddingbooten een motorboot behoeft te zijn” en wordt de komma achter het woord „gesteld” vervangen door een puntkomma.

II. In de voorgestelde bepaling sub e van artikel 6 worden de woorden „4 per honderd” vervangen door „5 per honderd”.

III. In de voorgestelde bepaling sub j, eerste zin, van artikel 6 worden de woorden „2 privaten” vervangen door „3 privaten”.

Toelichting.

De voorgestelde wijzigingen zijn bepleit in het Gedelegeerdenverslag, waarnaar moge worden verwezen.”

De heer **Wiwoho:** Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik ditmaal het woord vraag, is het niet slechts om te spreken over de technische wijzigingen, die in de Pelgrimsordonnantie worden aangebracht, neen, deze kwestie is voor mij een zaak van hooger orde, het gaat namelijk om de belangen van de pelgrims, van de menschen, die aan bepaalde voorschriften van hun godsdienst, i.e. den islam, willen voldoen. Het is voor mij, als uitgesproken islamiet, in dit college zeer zeker zaak, ook voor deze belangen zooveel mogelijk op te komen.

Wanneer wij de wijze, waarop de pelgrims uit dit land naar het heilige land worden gebracht, van nabij hebben gezien, en gezien hebben, hoe deze menschen in het schip gehuisvest zijn, kunnen wij niet anders zeggen, dan dat deze wijze onvoldoende is. Zeker, men heeft jaar in, jaar uit, geen protesten laten hooren. Natuurlijk niet, want men verkeert in de meening, dat des te meer ontberingen men lijdt, hoe bevredigender het is en hoe meer het verrichten van den hadsj op prijs wordt gesteld.

Toch moeten de pelgrims lichamelijk en wellicht ook geestelijk tegen zichzelf beschermd worden en deze bescherming is de verbetering van de pelgrimsordonnantie.

In het Gedelegeerdenverslag zijn nadere wijzigingen bepleit, die verbeteringen beoogen en het spijt mij dan ook, dat in de Memorie van Antwoord niet de minste tegemoetkoming te bespeuren valt.

3de VERGADERING — DINSDAG 20 JULI 1937.

Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12).

(Wiwoho.)

Wanneer in het Gedelegeerdenverslag wordt gevraagd om een motorboot als reddingsboot ook voor pelgrimsschepen verplicht te stellen, is het toch niet anders dan een menselijke plicht, dat aan de pelgrims, die voor iets heiligs uit hun eigen land zijn gegaan, dezelfde bescherming wordt verleend als aan passagiers, die niet met een vrachtboot reizen.

Wat zullen de kosten van zulk een motorboot zijn in vergelijking met de grootere veiligheid bij gevaren welke door de aanwezigheid ervan wordt verkregen? Wanneer in het Gedelegeerdenverslag wordt gevraagd om meerdere ruimte beschikbaar te stellen voor plaatsen waar zieken op het pelgrimsschip verpleegd kunnen worden, is de bedoeling ook daarvan op die wijze meer veiligheid voor de pelgrims te verkrijgen. Wanneer tenslotte het Gedelegeerdenverslag vraagt op de pelgrimsschepen meer privaten voor de pelgrims beschikbaar te stellen, is het duidelijk, dat ook dit verzoek niet anders beteekent dan op die wijze meer veiligheid voor de pelgrims te verzekeren. Twee privaten voor 100 passagiers is niet veel. Men zal zeggen, dat de voorschriften altijd aldus zijn geweest en voldaan hebben, maar ik merkte zooveel al op, dat hoe grootere ontberingen de pelgrims lijdten, hoe grooter de bevrediging en voldoening en het offer zullen

zijn en dit is dan ook de reden, dat met de vroegere regeling genoeg werd genomen.

Ik wil besluiten met een opwekking aan mijn geachte medeleden in dit college om de door mij met eenige andere leden ingediende amendementen te steunen, welke de strekking hebben de desiderata welke ik zooveel heb opgesomd, te verwerkelijken.

De Voorzitter: Verlangt nog iemand het woord? Zoo neen, is de geachte Regeeringsgemachtigde dan bereid, in verband met de ingediende amendementen de volgende week Dinsdag te antwoorden?

De heer **Kuyper**, fd. hoofd van den Dienst van Scheepvaart: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van dit ontwerp tot de vergadering van de volgende week opgeschort.

De vergadering wordt te 11.12 uur v.m. gesloten.

4de VERGADERING — DINSDAG 27 JULI 1937.

Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12).

4de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 27 Juli 1937.

(Bijeenroepingsuur: 11.10 voormiddag.)

Nadere wijziging Pelgrimsordonnantie 1922 (Ond. 12).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blauw, C. C. Van Helsdingen, W. H. Van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Kuyper.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de Pelgrimsordonnantie 1922 (Staatsblad No. 698) (Ond. 12), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 7).

De Nota van Wijziging heeft betrekking op hetzelfde punt als het derde amendement van den heer Wiwoho. Misschien geeft dit het geachte lid aanleiding dit amendement in te trekken; zoo niet, dan zal toch in elk geval de redactie naar aanleiding van de ingediende Nota van Wijziging veranderd dienen te worden.

Het woord is aan den Regeringsgemachtigde voor het uitspreken van het regeeringsantwoord in eerste termijn.

De heer **Kuyper**, fd. hoofdinspecteur van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wil ik U danken voor de woorden van welkom, die U tot mij richtte, toen ik de vorige week voor het eerst een vergadering van dit geacht college bij woonde.

Thans overgaande tot bespreking van het door de heeren Wiwoho, Soangkoepon en Soetardjo ondertekend amendement op de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de pelgrimsordonnantie, zou ik eerst gaarne even willen aanroeren de uiting van het geachte lid, den heer Wiwoho, dat de wijze, waarop de pelgrims uit dit land naar het heilige land worden gebracht onvoldoende is. De Regeering kan deze meening niet deelen; Zij acht de inrichting en huisvesting van deze dekpassagiers wél voldoende en heeft de stellige overtuiging dat de wijze, waarop de pelgrims met uit Nederlandsch-Indië vertrekkende schepen worden vervoerd en naar dit land weder worden teruggebracht, glansrijk den toets der vergelijking met het pelgrimsvervoer per schip van en naar welk ander land ook, kan doorstaan.

Zoals steeds bij het vervoer van passagiers met schepen, moet bij de beoordeeling van veiligheids- en accommodatie-eischen nimmer de maatstaf van het redelijke en mogelijke uit het oog worden verlorene; een schip is nu eenmaal een object met begrensd afmetingen en hulpmiddelen en wat mogelijk is aan den vasten wal, zal in vele gevallen onuitvoerbaar blijken te zijn aan boord van een schip.

In dit licht moet ook de Memorie van Antwoord op het Gedelegeerden verslag worden gezien.

De Regeering heeft geantwoord, dat het naar haar oordeel een te zware eisch zou zijn, aan de pelgrimschepen de verhandelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart, Wiwoho.)

plichting op te leggen een motorreddingboot mede te voeren. Een dergelijke boot is voorgeschreven voor groote en een groot aantal personen vervoerende passagiersschepen, die gereed de oceanen bevaren. Dienzelfden eisch te stellen aan vrachtschepen, die somtijds in geen jaren aan het passagiersvervoer in de pelgrimsvaart deelnemen en dan nog slechts vaak voor een enkele heen- of terugreis, acht de Regeering niet redelijk en ook niet noodig, mede uit overweging, dat het pelgrimsvervoer plaats vindt langs een druk-bevaren route. Iedere min of meer kostbare opvoering van eischen, die uitgaan boven datgene, wat door de betrokken landen te Simla is overeengekomen, zou het pelgrimsvervoer afleiden naar schepen, die niet vanuit Nederlandsch-Indië vertrekken, en de betrokken pelgrims zouden daarbij onttrokken worden aan het beschermend toezicht der Nederlandsch-Indische Overheid. De Regeering moet het amendement betreffende de motorreddingboot dan ook bepaald ontraden.

Wat de ruimte betreft, die thans in het ontwerp voor de hospitalen wordt uitgetrokken, achtte de Regeering een ruimte van 4% van het aantal passagiers naar den maatstaf van 3 m² per passagier reeds een zware eisch. Bij een vervoer van bijv. 1100 passagiers zou dit beteekenen een oppervlakte van 132 m². Om eenig idee te geven, wat zulk een ruimte aan boord van een schip beteekent, moge ik er de aandacht van het geachte College op vestigen, dat de oppervlakte van deze vergaderzaal precies 133 m² bedraagt. Een opvoering van den eisch tot 5% van het aantal passagiers zou uitgaan boven hetgeen aan boord van een schip practisch uitvoerbaar zou zijn.

Vergeleken bij den ouden toestand, toen slechts minimaal 32.5 m² ruimte werd verstrekt, ongeacht het aantal passagiers, kan dus van een zeer groote verbetering van de hospitaalruimte gesproken worden.

De Regeering, die bovendien ten volle rekening houdt met de huidige sanitaire bescherming der pelgrims vóórdat zij aan boord van een pelgrimsschip worden toegelaten, waardoor de kans op het uitbreken van een epidemie aan boord zooveel geringer is dan vroeger, moet op voorgaande gronden ook het tweede deel van het amendement ontraden.

Inzake de privaten wil de Regeering allereerst opmerken, dat het in het ontwerp vervat voorstel geen bestendiging beteekent van de te dien aanzien reeds bestaande voorschriften, doch een uitbreiding van het aantal dier inrichtingen; op schepen met het grootste aantal passagiers zelfs van 22 tot 32.

Hoewel dus ook in dit opzicht van een belangrijke verbetering gesproken kan worden, heeft de Regeering, zooals uit de Nota van Wijziging blijkt, er geen bezwaar tegen, den eisch van 3 privaten per 100 passagiers te stellen, evenwel met deze restrictie, dat aan boord van schepen welke vóór 1 Januari 1938 reeds als pelgrimsschip gebezigd zijn, volstaan kan worden met een aantal privaten, gebaseerd op 2 ten 100, aangezien aan de meeste van de thans als pelgrimsschip gebruikte schepen geen zwaarder eisch kan worden opgelegd, zonder in kostbare verbouwing te vervallen.

De heer **Wiwoho:** Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeringsgemachtigde heeft eigenlijk in zijn antwoord al direct de bespreking betrokken van de drie door mij voorgestelde amendementen. Ik zal daarom in deze eerst de meening van mijn geachte medeleden afwachten, teneinde daarna mijn opvatting in haar geheel ten aanzien van de amendementen naar voren te kunnen brengen.

Ten aanzien van het laatste amendement zou ik de vraag aan den geachten Regeringsgemachtigde willen stellen, wanneer de nieuwe schepen voor het vervoer van pelgrims zullen komen. Zooals de geachte Regeringsgemachtigde zoeven zelf naar voren heeft gebracht, moet de inrichting van de pelgrimsschepen veranderd worden. De vernieuwing van pelgrimsschepen is echter, naar het mij voorkomt, een zaak, die nog in de verre toekomst ligt, zoodat verruiming van het

(fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart, De Hoog, Roep.)

aantal privaten, naar het mij wil voorkomen, dan eveneens naar een verre toekomst verschoven zou worden.

De heer **Kuyper**, fd. hoofdinspecteur van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de nieuwe schepen voor het pelgrimsvervoer in dienst zullen worden genomen is de Regeering niet bekend, maar het feit blijft bestaan, dat bij de bestaande schepen met zeer hoge kosten veranderingen zouden moeten worden aangebracht, om aan den eisch: 3 privaten voor elke 100 passagiers te kunnen voldoen. De Regeering acht het daarom niet mogelijk, deze veranderingen aan te brengen op de in gebruik zijnde schepen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de gewijzigde amendementen-Wiwoho e.s. op artikel 6 (st. 6), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot nadere wijziging van de Pelgrimsordonnantie-1922 (Staatsblad No. 698) (Zitt. 1937—1938, Ond. 12) de volgende wijzigingen aan te brengen in de in artikel I onder D aangegeven wijzigingen:

- I. In de voorgestelde bepaling sub e van artikel 6 vervallen de woorden „met dien verstande dat geen der reddingbooten een motorboot behoeft te zijn” en wordt de komma achter het woord „gesteld” vervangen door een punt komma.
- II. In de voorgestelde bepaling sub e van artikel 6 worden de woorden „4 per honderd” vervangen door „5 per honderd”.
- III. In de voorgestelde bepaling sub j, eersten zin, van artikel 6, zooals die bepaling bij Nota van Wijziging is gewijzigd, worden de woorden: „met dien verstande, dat aan boord van schepen, welke vóór 1 Januari 1938 reeds in de pelgrimsvaart werden gebezigd, volstaan kan worden met 2 privaten voor elk 100-tal of gedeelte van 100 passagiers” geschrapt.”

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben zooeven van ons geacht medelid, den heer Wiwoho, de juiste opmerking gehoord, dat, wanneer het alleen gaat om nieuwe schepen, het nog zeer langen tijd kan duren voor de door hem gewenschte verbetering tot stand zal komen.

Ik zou willen vragen of het mogelijk is dat, wanneer de Regeering meent, dat die verbetering noodzakelijk dan wel gewenscht is, een overgangperiode van bv. tien jaar wordt vastgesteld, waarbinnen de wenschen van de Regeering en van den heer Wiwoho e.s. tot uiting zullen worden gebracht. Gaarne zou ik vernemen, of er bezwaar bestaat tegen zulk een overgangperiode. Ik geloof dat in dat geval aan de wenschen van den heer Wiwoho voor een groot deel tegemoetgekomen zou worden.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats een enkele opmerking over het eerste amendement en wel over de bepaling:

„met dien verstande dat geen der reddingbooten een motorboot behoeft te zijn.”

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, dat de voor het pelgrimsvervoer gebruikte schepen in het algemeen in het gewone vrachtvervoer varen en dan een bepaling betreffende het aanwezig zijn van motorbooten niet noodzakelijk is. Een enkelen keer worden de schepen voor het pelgrimsvervoer gebezigd. Ik zou willen opmerken, dat de keeren, dat deze schepen voor het pelgrimsvervoer worden gebezigd er wel duizend pelgrims aan boord zijn.

(De heer **Thamrin**: 1100!)

(**Thamrin**.)

Dat wil dus zeggen, dat er zeer veel passagiers bij die gelegenheid aan boord van deze schepen zijn en dan is het toch wel vanzelfsprekend — althans zoo lijkt het mij als niet-deskundige toe — dat de aanwezigheid van één motorboot noodig althans hoogst gewenscht is. Dat zal, indien er onverhoopt wat mocht gebeuren toch wel een belangrijke factor zijn voor de meerdere veiligheid van dit groote aantal passagiers. Om die reden neig ik er wel toe aan het amendement, dat de aanwezigheid van een motorboot verplichtend wil stellen, ter meerdere veiligheid van de passagiers, mijn stem te geven.

Wat het tweede amendement betreft, daarmee kan ik mij niet vereenigen. Wat de Regeering ter zake heeft aangevoerd lijkt mij wel zeer sprekend, vooral door de manualen welke de Regeeringsgemachtigde bij het uitspreken van zijn antwoord maakte toen hij de groote van het hospitaal in de toekomst aanduidde en opmerkte, dat dit wel zoo groot zal zijn als deze vergaderzaal, terwijl tot dusver het hospitaal, herinner ik mij het cijfer goed, slechts 36 m² groot is. Dit is toch wel een zóó groote uitbreiding aan hospitaalruimte — een ruimte, die wel bijna viermaal zoo groot is als thans — dat ik haar volkomen redelijk acht en tegemoetkomend aan rechtmatige verlangens. Het tweede amendement kan daarom mijn stem niet krijgen.

Wat het derde amendement betreft sluit ik mij aan bij den heer De Hoog. Ik erken de bezwaren om de voor het pelgrimsvervoer gebezigde schepen een twee drie te gaan ombouwen. Dat brengt alles kosten met zich en als zulks vermeden kan worden is het beter omdat die kosten dan niet door de vrachttarieven en passagetarieven opgebracht behoeven te worden, hetwelk wellicht tot een verhooging van die tarieven zou leiden. Ik zou echter de vraag willen stellen of niet in de ordonnantie opgenomen kan worden, dat terwijl men voorloopig voor de oude schepen van voor 1 Januari 1938 kan volstaan met twee privaten per 100 passagiers, daarnaast wordt bepaald, dat de ombouw welke noodig zal zijn wil men drie privaten per 100 passagiers hebben, in een termijn van vijf jaar moet worden bewerkstelligd. Ik acht mij te meer gerechtigd deze gedachte, welke door den heer Wiwoho en den heer De Hoog is voorgebracht, te steunen omdat de Regeering zelf in beginsel al heeft toegegeven, door bij Nota van Wijzigingen in het ontwerp vast te leggen, dat voor de schepen van na 1 Januari 1938 het voorschrift moet gelden, dat voor elk honderdtal of gedeelte van 100 passagiers drie privaten aanwezig moeten zijn, dat drie privaten per 100 passagiers geen overmatige eisch is. Onder die omstandigheden zal ik aan het amendement, indien het wordt gewijzigd in den zin als door den heer De Hoog aangegeven, mijn stem geven.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ook enkele woorden spreken om de redelijkheid der ingediende amendementen nader op den voorgrond te stellen. Het lijkt mij, dat het eerste amendement geen onoverkomelijke moeilijkheden voor de betrokken scheepvaartmaatschappijen zal medebrengen. Als ik het wel heb heeft het pelgrimsvervoer met de gewone vrachtschepen plaats. Nu zijn er voor het vervoeren van hadji's zeer veel voorzieningen en verbouwingen van die schepen noodig alvorens zij voor dit vervoer geschikt worden verklaard. Bovendien is het normaal, dat op elk schip, ook een vrachtschip, een motorboot aanwezig is. Zou het daarom nu zulk een onoverkomelijke eisch zijn in het belang van de veiligheid der passagiers, te bepalen, dat een motorboot aanwezig moet zijn? Men kan in dat geval een speciale voorziening treffen door in de gevallen, dat pelgrimsvervoer plaats heeft met zulk een schip ook een motorboot mede te nemen? Men moet niet vergeten, dat, zooals reeds is opgemerkt, bij het pelgrimsvervoer zeer groote aantallen passagiers worden vervoerd, van 800 tot 1100. Het wil mij daarom voorkomen geen overbodige luxe te zijn wanneer men terzake een spe-

(Soangkoepon, Van Helsdingen.)

eiale voorziening treft, in het belang van de veiligheid van dit groote aantal passagiers. Wanneer wij eens zien hoeveel motorbooten op een gewoon mailschip aanwezig zijn, ook in het belang van de veiligheid der passagiers, is het zeker geen overdreven eisch om bij hadjivervoer één motorboot te doen medevoeren.

Het tweede amendement heeft de Regeeringsgemachtigde bestreden met de mededeeling, dat de voorgeschreven hospitaalruimte reeds zeer groot is. De Regeeringsgemachtigde vergeleek die hospitaalruimte met de grootte van deze vergaderzaal, om aldus aan te toonen, wat de voorgeschreven ruimte van ik meen 123 m² in werkelijkheid wel beteekent.

Zeer zeker behoort een ruimte van dezen omvang aan boord van een schip tot de zeer groote en abnormale afmetingen, doch wanneer men daarentegen stelt het aantal passagiers, dat vervoerd moet worden met die schepen — ik leg hierop den nadruk — en de gemakkelijke besmetting van de medepassagiers door enkele ziektegevallen, dan lijkt het mij niet overdreven, wanneer er een groote ruimte wordt beschikbaar gesteld voor een ziekenzaal.

Men moet hierbij toch ook niet vergeten, zooals ik zeide, dat de personen, die naar Mekka gaan uit hoofde van verschillende overwegingen of omstandigheden, nu niet diegenen zijn, die het meest beveiligd zijn tegen ziekten. Integendeel! Wanneer men de praktijk van het vervoer voor de hadji kent, lijkt het welhaast een wonder, dat eigenlijk op elken reis zoo weinig ziektegevallen voorkomen. Doch het geval kan zich voordoen, dat een epidemie uitbreekt tengevolge van besmetting door onvoldoende medisch toezicht en dan komt het mij werkelijk niet overdreven voor, om gevolg te geven aan het amendement, door de heeren Wiwoho e.s. te dezen aanzien voorgesteld.

Wat aangaat het derde amendement, is daartegen het bezwaar van de Regeering, dat een directe uitbreiding van de privaten groote verbouwingskosten met zich zou medebrengen. Ik zou in dit verband dan de vraag willen stellen, of er daarvoor geen andere oplossing mogelijk is, b.v. buitenboord-privaten, welke met betrekkelijk geringe kosten zijn aan te brengen en gemakkelijk zijn af te nemen, wanneer de reis is beëindigd. Ik kan mij wel voorstellen, dat een aanbouw in het schip zelf van de privaten veel kosten zal vergen, doch ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, of er bezwaren bestaan tegen een aanbouw van buitenboord-privaten, hetgeen vroeger ook bij de hadji-schepen het geval was. Die constructie is van zoo eenvoudigen aard, dat het mij wil voorkomen, dat de kosten hiervoor zeker niet onoverkomelijk behoeven te zijn.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Dit amendement heb ik mede-onderteekend, omdat het beoogt de bevordering van de gezondheid en de veiligheid van de pelgrims. Ik ben ervan overtuigd, dat de Regeering ook de redelijkheid van dit amendement erkent, omdat Zij immers ook werkelijk degene is, die in de allereerste plaats de belangen van deze zeereizigers op het gebied van gezondheid en veiligheid heeft te behartigen, vooral wanneer men het aantal van de te vervoeren personen in aanmerking neemt. Ook de in dit amendement naar voren gebrachte desiderata liggen geheel in de lijn van de door de Regeering zelf ter zake aangenomen beginselen.

De Regeering is wel bij Nota van Wijziging hieraan eenigszins tegemoetgekomen, doch deze tegemoetkoming is niet bevredigend, want het bestaande euvel blijft toch voor de oude schepen, die vóór 1 Januari 1938 reeds in de pelgrimsvaart werden gebezigd, bestaan.

Ik moge daarom dit amendement nog in de welwillende aandacht van de Regeering en ons college aanbevelen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik was aanvankelijk van plan om met de Regeering mede te gaan. Doch de argumenten door verschillende leden voorgebracht

(Kan, Van Baalen.)

t.o.v. een paar van de amendementen, hebben mij in twijfel gebracht, of ik nog wel geheel met de Regeering kan medegaan.

Wat de eerste amendement betreft, stel ik de vraag, of het noodig is, dat het een motorreddingsboot moet zijn. Uit het debat zou wellicht worden geconcludeerd, alsof de motorreddingsboot de eenige reddingsboot is. Doch er zijn natuurlijk veel meer booten. Wanneer derhalve gevraagd wordt om een motorreddingsboot, is het toch zeker de bedoeling daarmede de andere reddingsbooten eventueel te kunnen voorttrekken. Want één reddingsboot zou op zichzelf voor het groote aantal passagiers absoluut onvoldoende zijn. Wanneer nu een motorreddingsboot aan zeer speciale eischen moet voldoen, waardoor de voorziening zeer kostbaar wordt, is het dan misschien mogelijk, zou ik willen vragen, dat men volstaat ten deze met een stevige trekkracht hebbende motorboot op het dek te plaatsen, zoodat deze de andere reddingsbooten eventueel kan medenemen.

In de tweede plaats ga ik geheel accoord met ons geacht medelid, den heer Roep, wat betreft het tweede amendement. Na de verklaring van de Regeering acht ook ik, dat hier voldoende waarborgen aanwezig zijn voor de verzorging van de gezondheid.

Wanneer de heer Thamrin een beroep doet op de mogelijkheid van het uitbreken van een epidemie, dan geloof ik, dat als wij daarmede rekening zouden moeten houden, ook het voorstel, zooals dit is vervat in het amendement, absoluut onvoldoende is, want dan zou men niet 5 per honderd, maar veel meer moeten hebben. Ik geloof, dat de waarborgen, die de Regeering gegeven heeft inzake de medische verzorging hier voldoende aanwezig zijn.

Wat het derde amendement betreft zou ik mij willen scharen aan de zijde van den heer De Hoog.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Ook op mij — evenals dit bij den heer Roep het geval is geweest — maakt het eerste amendement over de motorboot, den indruk, dat de Regeering wel aan de wenschen kan tegemoet komen. Als leek voel ik wel voor het amendement. Ik zou de Regeering willen vragen of men bij dergelijke zaken alleen maar kijkt of het veel geld kost. Men vraagt bij dergelijke zaken toch niet alleen naar het kapitaal, dat er in geïnvesteerd is, maar ook naar de rente, die men daarvoor zou moeten betalen.

Het komt mij voor, dat men hier zeker met zijn tijd moet medegaan en die schepen van een motorboot kan voorzien, maar er is misschien een tusschenmiddel. Zou men niet kunnen volstaan — als die aanschaffing van een motorboot en de plaatsing daarvan op het schip werkelijk zooveel kost — met een buitenboordmotor en dan niet één maar meerdere? Dat zou hetzelfde effect sorteren en daarmede zal niet zooveel geld gemoeid zijn.

Wat het tweede amendement betreft ga ik mede met de heeren Roep en Van Helsdingen, dat men de zorg voor de hygiëne aan boord gerust kan overlaten aan de reeders, die er voor zullen zorgen, dat er voldoende gelegenheid is om eventuele zieken te verzorgen en te genezen, op poene, dat hun booten geschuwd zullen worden door de pelgrims.

De heer **Van Baalen**: Mijnheer de Voorzitter! Toen ik de amendementen las, voelde ik wel neiging om ze te steunen. Ook ik ben evenals de heer Kan, leek op dit gebied en heb zoo eens hier en daar geïnformeerd, wat voor nut zoo'n motorreddingsboot zou hebben.

De groote passagiersschepen hebben uit betrekkelijke luxe-overwegingen booten met motoren. Deze schepen bevaren bovendien een traject, dat veel gevaarlijker is dan het traject waarop deze hadjischepen varen.

Ik ben nu vijftientig jaar in Indië en heb nog nooit van een ongeluk op dat traject gehoord.

(De heer Kerstens: De „Georges Philippar”.)

(Verboom.)

De heer **Wiwoho**: Moeten wij dan eerst wachten tot er een ongeluk gebeurt?)

Ik vraag mij af of het geen drang is naar een bepaald perfectionisme, dat men zoo'n motorboot wil hebben of is het bittere noodzaak? Als de Regeering zegt, dat het zoo uiterst noodzakelijk is, dan ben ik zeker bereid mijn meening te wijzigen, maar vooralsnog kan ik de noodzakelijkheid niet inzien.

Het is wel noodzakelijk, dat er voldoende reddingsbooten aanwezig zijn in verband met het groot aantal passagiers. Het is juist, zooals de heer Van Helsdingen zegt, — dat heb ik mij ook een dezer dagen laten mededeelen —, dat deze motorreddingsboot eventueel dienst zal moeten doen om de andere reddingsbooten te sleepen, maar dat is op het traject, dat door de hadjischepen wordt bevaren niet noodig, omdat dat traject druk bevaren wordt, welke drukke scheepvaart niet plaats heeft op de groote oceaan.

Inzake het tweede amendement kan ik mij aansluiten bij den heer Roep.

Met betrekking tot het eerste amendement — om daar nog even op terug te komen — komt de heer Kan wel met buitenboord-motoren en een derde buitenboord W. C. — straks krijgen we nog buitenboord-hadjis, Mijnheer de Voorzitter —, doch deze schepen varen soms eenmaal in de 5 jaar als hadjischip en dan is het onzin, daarvoor buitenboord-privaten aan te brengen. Wanneer de Regeering meent, dat uit een hygiënisch oogpunt kan worden volstaan met het aanbrengen van bedoelde voorzieningen op de schepen van na 1938, dan zou ik daarmede genoegen willen nemen. Maar wanneer de Regeering nu toch eenmaal zoo ver gaat, is die noodzakelijkheid dan niet dermate aanwezig, dat het ook noodig zal zijn voor die schepen, welke vóór 1938 in hadjivaart voeren? Ik kan mij voorstellen, dat de Regeering het een dure geschiedenis vindt, het zou tien privaten extra op 1000 hadjis worden en de heer Thamrin weet te vertellen, dat dit zeer veel geld zou kosten. Toch komt het mij voor, dat indien het voor de schepen, die eerst na 1938 in de hadji-vaart komen, noodzakelijk wordt geacht, die noodzakelijkheid ook voor de andere schepen aanwezig moet zijn. Of is het misschien niet zóó urgent? Indien de Regeering mij hierover nog nader kan inlichten, zal ik mijn stem ten aanzien van dit amendement bepalen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Door het amendement sub I, waarin wordt voorgesteld, een zinsnede te schrappen, valt alle nadruk juist op die passage. Vandaar, dat hier voortdurend wordt gesproken over het al of niet wenschelijke van een motorboot, ten aanvulling en versterking van de gewone reddingsbooten. Wanneer wij echter lezen, hoe de bepaling komt te luiden wanneer het amendement wordt aangenomen, komen wij m.i. veel gemakkelijker tot een resultaat. Er staat:

„De reddingsmiddelen moeten voldoen aan de bij regeeringsverordening in het bijzonder voor pelgrimsschepen vast te stellen voorschriften en overigens aan de eischen dienaangaande bij en krachtens de Schepenordonnantie-1935 gesteld;”

daarop volgt de passage, waarvan schrapping is voorgesteld.

Daar deze schepen dienen voor het vervoer van een zeer groot aantal passagiers, lijkt mij een bepaling, als door de voorstellers van het amendement beoogd, juist en logisch. Wat geldt voor schepen met betrekkelijk weinig passagiers, moet toch in sterker mate nog gelden voor schepen met veel passagiers. Ik wil mij niet mengen in het technische debat over de rol van een motorboot in geval van een catastrofe; wat hier gevraagd wordt lijkt mij echter volkomen plausibel.

Inzake het tweede amendement ga ik accoord met het standpunt der Regeering, dat de regeling, zooals zij op het oogenblik wordt voorgesteld, bevredigend is.

In het debat over het derde amendement, dat een zuiver

(fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

„privaat-rechtelijke” kwestie behandelt, zal ik mij niet mengen.

De **Voorzitter**: Wenscht de heer Wiwoho dadelijk het woord?

De heer **Wiwoho**: Ik zal gaarne eerst afwachten wat de Regeering heeft te zeggen, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeering gemachtigde wellicht een korte pauze ten beraad van het antwoord!

De heer **Kuyper**, fd. hoofdinspecteur van Scheepvaart: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De vergadering wordt gedurende korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer **Kuyper**, fd. hoofdinspecteur van Scheepvaart: Mijnheer de Voorzitter! Vrijwel alle geachte leden, die thans het woord hebben gevoerd, hebben gesproken over de motorreddingsboot. Ik zou gaarne willen beginnen met een antwoord aan den heer Van Baalen, die de vraag heeft gesteld, van welk nut die boot eigenlijk is. Tijdens de zeeveiligheidsconferentie te Londen in 1929 is over dat nut reeds een groote strijd ontbrand, waarbij werd betoogd, dat die boot er moet zijn om andere reddingsbooten te kunnen wegsleepen, zooals ook het geachte lid de heer van Helsdingen zoeven opmerkte.

Men heeft in Londen ook de vraag gesteld, of het eigenlijk wel noodig was, dat die reddingsbooten zich konden verplaatsen, en diverse autoriteiten waren van meening, dat het nut van de motorboot zeer twijfelachtig was, omdat het bij uitzending van radioseinen, dus bij het vastleggen van de plaats waar eventueel een ongeval is geschied, juist een groot voordeel is als men zich blijft bevinden op de plaats, waar dit ongeval plaatsvond. Men heeft uiteindelijk in het verdrag de mogelijkheid opengelaten om voor schepen die in bijzondere internationale reizen passagiers vervoeren, — met name worden ook pelgrimsschepen genoemd — die reddingsbooten niet voor te schrijven.

Het gaat hier niet om een gewone motorboot, maar om een reddingsboot die aan zeer speciale eischen moet voldoen, die onder anderen moet zijn toegerust met radio en zoeklicht en minstens 6 mijl moet kunnen loopen. Dit zijn alle betrekkelijk zware eischen, die zich uiteindelijk omzetten in een hoogen kostprijs en omdat men te Londen niet tenvolle overtuigd was van het nut van deze zaak, werd de twijfel terzake neergelegd in de mogelijkheid tot het verlenen van dispensatie.

(De heer **Thamrin**: Geldt de dispensatie ook voor gewone passagiersschepen?)

Mijnheer de Voorzitter! De mogelijkheid tot dispensatie voor gewone passagiersschepen ligt vast in de schepen-ordonnantie, terwijl de hoofdinspecteur van Scheepvaart bevoegd is om in bijzondere gevallen dispensatie te verlenen van de betrokken bepalingen, eveneens dus voor het geval een motorreddingsboot zou worden geëischt.

(De heer **Thamrin**: Komt het in de praktijk voor, dat dispensatie wordt verleend voor passagiersschepen?)

Mijnheer de Voorzitter! Er is momenteel geen enkel Nederlandsch-Indisch schip in de vaart, waarvoor de aanwezigheid van een motorreddingsboot wettelijk verplicht is.

Deze eisch geldt alleen voor schepen, die meer dan 13 reddingsbooten aan boord moeten hebben, die alle zeeën bevaren, dus ook trajecten buiten Nederlandsch-Indië en zulke schepen, die zooveel passagiers vervoeren, zijn er in Nederlandsch-Indië niet.

(De heer **Van Baalen**: Hoe is de internationale situatie?)

Mijnheer de Voorzitter! Dat is mij niet bekend. Ik heb de schepen-ordonnantie niet bij mij, maar het betrekkelijke dispensatie-artikel in de ordonnantie is gebaseerd op het Londensche veiligheidsverdrag.

(fd. Hoofdinspecteur van Scheepvaart.)

(De heer Van Baalen: Hebben alle landen zich daarbij aangestoten?)

Niet alle, maar toch zeer vele, waaronder de belangrijkste. Het geachte lid, de heer Kan, heeft gesproken over de versterking van aanhangmotoren voor gewone reddingsboten. De Regeering zou niet willen adviseeren dit denkbeeld over te nemen, want afgezien van de onbetrouwbaarheid van aanhangmotoren, zou men een heele staf van personeel moeten hebben om de motoren te bedienen en tenslotte gaat het niet om reddingsboten, die zich snel willen verplaatsen, maar juist om boten, die in de buurt van de plaats, waar de ramp plaats vond, willen blijven. Het heeft dus eigenlijk weinig zin de reddingsboten uit te rusten met een middel, waardoor zij zich snel kunnen verplaatsen.

De heer Verboom heeft gezegd, dat hetgeen voor schepen met weinig passagiers geldt, in sterkere mate moet gelden voor schepen met veel passagiers; ik meen echter in het voorgaande den heer Verboom reeds geantwoord te hebben, dat men in gevallen als deze, waar de schepen slechts zeer zelden en dan vaak nog alleen op een enkele heen- of terugreis passagiers vervoeren, een dergelijke motorboot niet kan eischen.

Wat de hospitaalruimte betreft, het geachte lid de heer Thamrin acht deze ruimte te klein en wijst op het gevaar van epidemieën. Ik ben geen medicus, maar ik beschik wel over cijfers terzake en deze toonen aan, dat het aantal ziektegevallen aan boord van pelgrimsschepen betrekkelijk gering is.

Voor 42 schepen van de Rotterdamsche Lloyd en de Maatschappij Nederland werd de beschikking verkregen over cijfers voor de seizoenen 1930 en 1931, dat zijn dus de seizoenen vóór de crisis, toen een groot aantal pelgrims vervoerd werd. In deze seizoenen werden vervoerd 47 000 pelgrims en onder hen kwamen slechts 0.56% — dus iets meer dan 1/2% — ziektegevallen voor. Het aantal ziekte-dagen per patiënt was op reizen van 12 — 15 dagen duur gemiddeld 4.56; het grootste percentage in het ongunstigste geval was 2.4, met een gemiddeld aantal ziekte-dagen van 4.4.

Thans overgaande tot de privaten, wil ik aanvangen met de beantwoording van de rede van den heer Van Baalen, die de vraag stelde: als de Regeering het nu noodzakelijk acht voor nieuwe schepen — dus voor schepen, die in 1938 of later voor het eerst aan de pelgrimsvaart gaan deelnemen — drie privaten op elk honderdtal pelgrims te eischen, waarom doet men dit dan ook niet voor de bestaande schepen.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord reeds verklaard, dat twee privaten op elk honderdtal pelgrims voldoende is en nu de Regeering medegaat met de voorstellers van het amendement, die het aantal privaten op 3 per honderdtal pelgrims willen stellen, wil Zij dit slechts doen voor de nieuwe schepen, omdat het alleen mogelijk is ten aanzien van nieuwe schepen dezen eisch te stellen.

(De heer Van Baalen: En het is noodzakelijk?)

De noodzakelijkheid wordt begrensd door de praktische mogelijkheid en de praktische mogelijkheid acht de Regeering alleen aanwezig voor de nieuwe schepen.

De door den heer Thamrin voorgestelde buitenboord-privaten zouden alleen bij een zeer kalme zee bruikbaar zijn, zoodat zij eventueel als een hulpmiddel aanvaard zouden kunnen worden in uitzonderlijke omstandigheden; de veiligheid verbiedt echter het gebruik daarvan op de pelgrimstrajecten. De commissie, die de pelgrimsschepen keurt, zal op zijn hoogst genoeg nemen met hulp-W. C., die in den vorm van behoorlijk vastgesjorde huisjes aan dek zijn opgesteld.

De heer De Hoog heeft een overgangsperiode van 10 jaar voorgesteld en de heer Roep een overgangsperiode van 5 jaar om op de bestaande schepen 3 W. C.'s per 100 man in te richten. De Regeering kan den voorgestelden overgangstermijn van 10 jaar aanvaarden.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Voorzitter, Wiwoho.)

Mijnheer de Voorzitter. Ik meen hiermede alle geachte leden, die het woord hebben gevoerd, te hebben beantwoord.

De Voorzitter: Ik geef den geachten Regeeringsgemachtigde n.a.v. zijn zooveen gedane mededeeling in overweging het slot van de Nota van Wijziging te wijzigen en als volgt te doen luiden:

„..... welke vóór 1 Januari 1938 reeds in de pelgrimsvaart werden gebezigd, tot 1 Januari 1948 volstaan kan worden met 2 privaten voor elk 100-tal of gedeelte van 100 passagiers.”

De heer Wiwoho: Mijnheer de Voorzitter! Ik verzoek U de vergadering voor eenige oogenblikken te willen schorsen.

De vergadering wordt voor eenige oogenblikken geschorst en daarna hervat.

De Voorzitter: Ik heropen de vergadering. Inmiddels is de Regeering accoord gegaan met de wijziging in de Nota van Wijziging, zooals zooveen door mij is aangegeven.

De heer Wiwoho: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan over het verloop van de besprekingen betreffende de door mij met de heeren Soangkoepon en Soetardjo ingediende amendementen zeker wel tevreden zijn. De kwestie van de motorboten is dusdanig behandeld, dat een verdediging van mijn zijde eigenlijk niet meer noodig is; ik kan daaromtrent verwijzen naar hetgeen de heeren Roep, Thamrin en Verboom naar voren hebben gebracht.

Het eerste amendement zal ik daarom, gezien de noodzaak zooals die mijns inziens aanwezig is, handhaven.

Ten aanzien van het tweede amendement betreffende de beschikbare ruimte voor zieken in de pelgrimsschepen, moet ik, in aanmerking nemende de door den geachten Regeeringsgemachtigde naar voren gebrachte cijfers, eigenlijk wel zwichten voor de werkelijkheid en zijn wij derhalve bereid dit amendement in te trekken.

Wat betreft amendement No. III betreffende het aantal privaten, wil ik toch, ondanks het vele gesprokene ter verdediging van het amendement door mijn geachte medeleden, nog wel even een vergelijking treffen.

Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn hier in den Volksraad met 60 leden. Wij bevinden ons hier zeker niet op een schip en eten hier ook niet. Ondanks dit alles zijn er toch voor de leden van den Volksraad alleen 8 privaten ter beschikking. Ik heb nu deze vergelijking getroffen om daarmede aan te toonen, dat er inderdaad op de pelgrimsschepen meerdere privaten moeten worden aangebracht dan voorgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Het derde amendement wordt door de voorstellers gehandhaafd.

De Voorzitter: Het derde amendement zal nu na de alsnog mondeling door den Regeeringsgemachtigde aangebrachte wijziging, komen te luiden:

III. In de voorgestelde bepaling sub j, eersten zin, van artikel 6, zooals die bepaling bij Nota van Wijziging is gewijzigd, worden de woorden „met dien verstande, dat aan boord van schepen, welke vóór 1 Januari 1938 reeds in de pelgrimsvaart werden gebezigd, tot 1 Januari 1948 volstaan kan worden met 2 privaten voor elk 100-tal of gedeelte van 100 passagiers” geschrapt.

De betrokken clausule komt dan te luiden:

„Voor de passagiers der lagere klassen moeten voor elk 100-tal of gedeelte van 100 passagiers 3 privaten aanwezig zijn”.

Het tweede amendement is ingetrokken en maakt derhalve geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Alvorens over te gaan tot stemming over het eerste amendement wil ik nog even gelegenheid tot stemmotivering geven.

(Weyer.)

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Het wil mij voorkomen, dat wij bij de beoordeeling van deze ontwerp-ordonnantie ons toch wel op het standpunt mogen plaatsen, dat de Regeering al datgene zal voorschrijven, wat in het belang van de veiligheid is. Nu is, dunkt mij, toch uit de mededeelingen van den geachten Regeeringsgemachtigde duidelijk komen vast te staan, dat dat ook inderdaad het geval is. Doch dan vraag ik mij af, wat voor nut het heeft, met deze amendementen de cijfers van de Regeering verder te majoreeren, wanneer men daarbij uitgaat ver boven de grenzen, die internationaal zijn vastgesteld. De gevolgen daarvan zijn tweemaal — dat is mij juist uit de woorden van den Regeeringsgemachtigde gebleken — in de eerste plaats, dat de kosten daardoor veel hooger worden en daardoor de toekomstige hadji's worden gedreven naar de buitenlandsche lijnen, waar ze volledig aan het toezicht van de Regeering zijn onttrokken. In de tweede plaats is hiervan het gevolg, dat de Nederlandsche scheepvaart, in tegenstelling met de buitenlandsche, daardoor schade zal ondervinden. Ik kan derhalve het nut van dergelijke wijzigingen niet inzien.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over het amendement-Wiwoho c.s. sub I (st. 6).

Het amendement sub I wordt in stemming gebracht en aangenomen met 13 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soetardjo, Kartowisastro, Sosrohadikoesoemo, Verboom, Blaauw, Van Helsdingen, De Hoog, Soangkoepon, Wiwoho, Kan, Roep, Thamrin en de Voorzitter.

Tegen stemmen de leden: Van Baalen, Kerstens en Weyer.

De Voorzitter: Aande orde is de stemming over het gewijzigde amendement-Wiwoho c.s. sub III (st. 6).

(Voorzitter.)

Het gewijzigde amendement sub III wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 11 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Soangkoepon, Wiwoho, Thamrin, Soetardjo en Kartowisastro.

Tegen stemmen de leden: Van Helsdingen, De Hoog, Weyer, Kan, Roep, Sosrohadikoesoemo, Verboom, Van Baalen, Blaauw, Kerstens en de Voorzitter.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over de artikelen der ontwerp-ordonnantie.

Artikel I, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, bij monde van den Regeeringsgemachtigde en ten slotte bij amendement, en art. II worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslaging van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform artikel 60 juncto artikel 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De Voorzitter: Aan de orde is de stemming over de ontwerp-ordonnantie in haar geheel, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, bij monde van den Regeeringsgemachtigde en ten slotte bij amendement.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie in haar geheel wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 12.18 uur v.m. gesloten.

5de VERGADERING — DINSDAG 14 SEPTEMBER 1937.

Aanwijzing van den heer Kasimo als lid van het College van Gedelegeerden. — Bekrchtiging leeningsbesluit Minahasaraad (Ond. 77). — Voorschriften vergoedingen schuldbrieven aan toonder (Ond. 6). — Wijziging voorschriften betreffende indienstneming van Inlandsche schepelingen op vreemde schepen (Ond. 7). — Intrekking van de ordonnantie houdende voorschriften betreffende maatregelen ten aanzien van vreemde oorlogsschepen enz. (Ond. 29). — Nadere wijziging der regeling van de bevordering en het ontslag van Europeesche officieren enz. (Ond. 30). — Wijziging van het Algemeen Waterreglement 1936 (Ond. 31). — Wijziging overgangsregelingen burgerlijke pensioenreglementen (Ond. 33). — Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 36). — Wijziging artikel 41 Stads-gemeente-ordonnantie (Ond. 37). — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Padang (Ond. 43). — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Padang (Ond. 43).

5de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 14 September 1937.

(Bijeenroepingsuur: 11.15 voormiddag.)

Aanwijzing van den heer Kasimo als lid van het College van Gedelegeerden. — Bekrchtiging leeningsbesluit Minahasaraad (Ond. 77). — Voorschriften vergoedingen schuldbrieven aan toonder (Ond. 6). — Wijziging voorschriften betreffende indienstneming van Inlandsche schepelingen op vreemde schepen (Ond. 7). — Intrekking van de ordonnantie houdende voorschriften betreffende maatregelen t.a.v. vreemde oorlogsschepen enz. (Ond. 29). — Nadere wijziging der regeling van de bevordering en het ontslag van Europeesche officieren enz. (Ond. 30). — Wijziging van het Algemeen Waterreglement 1936 (Ond. 31). — Wijziging overgangsregelingen burgerlijke pensioenreglementen (Ond. 33). — Nadere wijziging Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 36). — Wijziging artikel 41 Stads-gemeente-ordonnantie (Ond. 37). — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Padang (Ond. 43). — Bekrchtiging besluiten gemeenteraad Tandjong Balai tot wijziging van de voorwaarden van een tweetal leeningen (Ond. 46).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Van Baalen, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Ik deel de vergadering mede, dat thans voor het eerst in de vergadering aanwezig is de heer Kasimo als vervanger van den heer Kerstens als lid van het College van Gedelegeerden tijdens het buitenlandseh verblijf van den heer Kerstens.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot bekrchtiging van het besluit van den Minahasaraad van 30 Juni 1937 No. 50/21, voorzoover dit strekt tothetangaanvaneengeldleening. (Ond. 77.)

De Regeering heeft verzocht, de beslissing aangaande deze ontwerp-ordonnantie uiterlijk 22 September te mogen ontvangen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk inhoudende:

1. eenige voorschriften voor vergaderingen van houders van reeds uitgegeven schuldbrieven aan toonder (Ond. 6; zittj. 1936—1937, Ond. 171);

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Voorzitter.)

2. wijziging van de voorschriften betreffende het in dienst nemen van Inlandsche schepelingen aan boord van vreemde schepen met bestemming naar het buitenland (Ond. 7; zittj. 1936—1937, Ond. 176);
  3. intrekking van de ordonnantie van 26 April 1921 (Staatsblad No. 255), houdende voorschriften betreffende maatregelen ten opzichte van vreemde oorlogsschepen, welke zijn binnengelopen en ten anker gekomen binnen het rechtsgebied van den staat (Ond. 29);
  4. nadere wijziging van de „Regeling van de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Nederlandsch-Indische leger beneden den rang van opperofficier, zoomede van de op non-activiteitstelling van die officieren en van de opperofficieren”, vastgesteld bij artikel 1 van de ordonnantie van 26 Februari 1934 (Staatsblad No. 101), zooals deze is gewijzigd bij artikel 2 van de ordonnantie van 5 Juni 1935 (Staatsblad No. 250) (Ond. 30), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 4);
  5. wijziging van het „Algemeen Waterreglement 1936” (Staatsblad 1936 No. 489) (Ond. 31);
  6. a. wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 13 September 1934 (Staatsblad No. 554), strekkende tot wijziging van het Indisch burgerlijk pensioenreglement;
  - b. wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 14 September 1934 (staatsblad No. 556), strekkende tot wijziging van het niet-Europeesch lokaal pensioenreglement;
  - c. wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 14 September 1934 (Staatsblad No. 557), strekkende tot wijziging van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten;
- (Ond. 33), de sub b en c genoemde ontwerpen als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 5);
7. nadere wijziging van het Rechtsreglement Buitengewesten in verband met een noodzakelijk gebleken herziening van de administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 36);
  8. wijziging van artikel 41 der Stads-gemeente-ordonnantie (Ond. 37);
  9. bekrchtiging van het besluit van den gemeenteraad van Padang van 27 Mei 1937 No. 30/R, voorzoover dit strekt tot wijziging van de voorwaarden der geldleening, aangegaan ingevolge het bij de ordonnantie van 28 December 1917 (Staatsblad

5de VERGADERING — DINSDAG 14 SEPTEMBER 1937.

Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Padang (Ond. 43). — Bekrachtiging besluiten gemeenteraad Tandjong Balai tot wijziging van de voorwaarden van een tweetal leeningen (Ond. 46).

(Voorzitter.)

No. 751) bekrachtigd leeningsbesluit van dien raad van 17 Juli 1917 No. 8 (Ond. 43);

10. bekrachtiging van de besluiten van den gemeenteraad van Tandjoengbalai van 9 Juni 1937 Nos. 9/A en 9/B, voorzover deze strekken tot wijziging van de voorwaarden der geldleeningen, aangegaan ingevolge de onderscheidenlijk bij de ordonnanties van 8 April 1927 (Staatsblad

No. 119) en 22 December 1930 (Staatsblad No. 439) bekrachtigde leeningsbesluiten van dien raad van 23 Februari 1927 No. 1 en van 17 November 1930, No. 29 (Ond. 46).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.21 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

6de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 5 October 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw.-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeeringordonnantie (Ond. 81). — Intrekking bepalingen tot toegang grondvervreemding enz. in Lombok (Ond. 17). — Wijziging en aanvulling ordonnantie betr. uitvoering van burgerlijke landswerken door openbare gemeenschappen (Ond. 19). — Nadere regeling rechtsvordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 27).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Drossaers en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende mededeelingen ten aanzien van de leden:

1. Geneeskundig certificaat, dat de heer W. van Baalen tot herstel van gezondheid eenige maanden in Europa dient te verblijven.

2. Bericht van verhindering van den heer M. H. Thamrin.

3. Bericht van den heer Mr. A. C. Sandkuyl, dat hij van 23 October 1937 tot 13 Januari 1938 afwezig zal zijn voor een zakenreis naar Europa.

De mededeelingen worden voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 11, 18, 18, 22, 24, 28 en 28 September 1937 Nos. 15, 41, 48, 51, 21, 3, 25 en 28 ter aanbieding van:

a. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Palembang (Ond. 79);

b. een ontwerp-ordonnantie, houdende maatregelen tot nietigverklaring van goudclausules in bepaalde overeenkomsten (Ond. 80);

c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeeringordonnantie 1934 (Ond. 81);

d. een viertal ontwerp-ordonnanties, strekkende tot de oprichting van centrales voor aetherische oliën, cassaveproducten, harsen en tabak (Ond. 82);

e. een ontwerp van een algemeen maatregel van bestuursnopens het in standhouden van reserve-korpsen van oud-militairen van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch leger (Ond. 83);

f. een ontwerp-ordonnantie, houdende herziening van den achttienden titel van het reglement op de strafvordering (Ond. 84);

g. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de rubberaanplant-ordonnantie (Ond. 85);

h. een ontwerp-ordonnantie, houdende nadere regelen betreff. Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

fende verbetering en afbraak van pestgevaarlijke gebouwen en daarmee samenhangende aangelegenheden (Ond. 86).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 16, 17, 17, 18, 18, 20, 21, 22 en 25 September 1937 Nos. 45, 46, 47, 31, 33, 70, 71, 19, 18, 17 en 10, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

a. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den Minahassa-raad (Ond. 77);

b. de ordonnantie tot bekrachtiging van een besluit van den gemeenteraad van Padang, strekkende tot wijziging van de voorwaarden eener geldleening (Ond. 43);

c. de ordonnantie tot bekrachtiging van een tweetal besluiten van den gemeenteraad van Tandjong Balai, strekkende tot wijziging van de voorwaarden van een tweetal geldleeningen (Ond. 46);

d. de ordonnantie tot nadere wijziging van de „regeling van de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Nederlandsch-Indische leger beneden den rang van opperofficier, zoomede van de op non-activiteitstelling van die officieren en van de opperofficieren” (Ond. 30);

e. de ordonnantie tot wijziging van de voorschriften betreffende het indienstnemen van Inlandsche schepelingen aan boord van vreemde schepen met bestemming naar het buitenland (Ond. 7);

f. een drietal ordonnanties onderscheidenlijk:

1. tot wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 13 September 1934 (Staatsblad No. 554), strekkende tot wijziging van het Indisch burgerlijk pensioenreglement;

2. tot wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 14 September 1934 (Staatsblad No. 556), strekkende tot wijziging van het niet-Europeesch lokaal pensioenreglement;

3. tot wijziging van de overgangsbepalingen, vastgesteld bij de ordonnantie van 14 September 1934 (Staatsblad No. 557), strekkende tot wijziging van het pensioenreglement voor bijzondere leerkrachten (Ond. 33);

g. de ordonnantie tot intrekking van de ordonnantie van 26 April 1921, houdende voorschriften betreffende maatregelen ten opzichte van vreemde oorlogsschepen, welke zijn binnengelopen en ten anker gekomen binnen het rechtsgebied van den Staat (Ond. 29);

h. de ordonnantie tot wijziging van artikel 41 der stadsgemeenteordonnantie (Ond. 37);

i. de ordonnantie tot wijziging van het algemeen waterreglement 1936 (Ond. 31);

j. de ordonnanties onderscheidenlijk tot regeling der verkiezing van de tot de onderdanen-Nederlanders en de uitheemsche onderdanen-niet-Nederlanders behorende leden van gemeenteraden en tot regeling der verkiezing van de tot de inheemsche onderdanen-niet-Nederlanders behorende leden van gemeenteraden (Ond. 55);

k. de ordonnantie, houdende eenige voorschriften voor vergaderingen van houders van reeds uitgegeven schuldbrieven aan toonders (Ond. 6).

3. Brieven van den 1sten Gouvernements Secretaris van 10, 15, 15, 15, 16, 16, 17 en 17 September 1937 Nos. 1996/B, 2029/B, 2030/B, 2031/B, 2038/B, 2039/B, 2052/B en 2053/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld:

a. aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen I, IV, V A, VI, VII en IX der begrooting voor 1938 (Ond. 56);

b. aanvullende begrotingen betreffende de afdelingen III A en VII K der begrooting 1937 (Ond. 64);

Ingekomen stukken.

- c. een aanvullende begrooting betreffende afdeling V der begrooting voor 1938 (Ond. 73);
- d. een aanvullende begrooting betreffende afdeling IX der begrooting voor 1938 (Ond. 65);
- e. een aanvullende begrooting betreffende afdeling II der begrooting voor 1937 (Ond. 75);
- f. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen III A, IV, V A, VI, VII en VIII der begrooting voor 1937 (Ond. 62);
- g. een aanvullende begrooting betreffende afdeling II der begrooting voor 1938 (Ond. 74);
- h. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen III A, IV, V A, VI, VII en VIII der begrooting voor 1938 (Ond. 63);
4. Brieven van den Gouvernements Secretaris van 18, 24 en 27 September en 2 October 1937 Nos. 2060/B, 2099/B, 2109/B en 2146/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld:
- a. een aanvullende begrooting betreffende afdeling IV der begrooting voor 1938 (Ond. 72);
- b. de begrotingsrekening der gezamenlijke Landsbedrijven over het jaar 1934 (Ond. 68);
- c. aanvullende begrootingen betreffende de afdelingen IV en V der begrooting voor 1938 (Ond. 59);
- d. het slot der rekening 1934 (Ond. 44).
5. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 6 September 1937 No. 1963/B, ter aanbieding van het jaarverslag 1936 van de Javasche Particuliere Landerijen Maatschappij.
6. Brief van den Gouvernements Secretaris van 21 September 1937 No. 2081a/B betreffende voortzetting der contingentering van den invoer van manufacturen.
7. Als voren van 26 September 1937 No. 2108a/A betreffende bestrijding van jachtongelukken.
8. Als voren van 29 September 1937 No. 2132/B betreffende voortzetting van de contingentering van den invoer van cement.
9. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris van 16 September 1937 No. 2041/B betreffende toezeggingen aan den Volksraad bij de behandeling van de ontwerp-begrooting-1938.
10. Rondschriften van den Gouvernements Secretaris van 23 September 1937 No. 2089/C betreffende plaatsing van (candidaat) B. B.-ambtenaren bij andere takken van dienst.
11. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 9 September 1937 No. 32, houdende herbenoeming van Mr. H. E. Boisvain tot burgemeester van Semarang.
12. Als voren van 14 September 1937 No. 2z, houdende opdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den vice-president van den Raad van Nederlandsch-Indië gedurende de reis van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal naar de provincie Midden-Java en de gouvernementen Soerakarta en Jogjakarta.
13. Als voren van 14 September 1937 No. 31 tot vervanging van de bijlagen B, C en D, welke tot uitvoering van de artikelen 168 lid 1, en 169, leden 1 en 2 van de dienstplichtregeling van Nederlandsch-Indië zijn vastgesteld bij het besluit van 5 Februari 1924 No. 14.
14. Als voren van 15 September 1937 No. 28, houdende herbenoeming van W. van Baalen en B. Roep tot lid van de commissie van bijstand voor den post-, telegraaf- en telefoon-dienst.
15. Als voren van 15 September 1937 No. 31, houdende interneering van Frans Emile Groeneveld ter hoofdplaats Soerabaja der residentie van dien naam.
16. Als voren van 17 September 1937 No. 23, houdende machtiging aan den directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet tot verhooging van den post „gebouwen”.
17. Als voren van 17 September 1937 No. 24, houdende

machtiging aan den directeur van Verkeer en Waterstaat, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet voor den aanleg van uitbreidingswerken ten behoeve van de energielevering aan het G. E. B. E. O. en N. I. G. M.

18. Als voren van 17 September 1937 No. 25, houdende machtiging aan den directeur van Verkeer en Waterstaat, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet ten behoeve van de Bankatwinning.

19. Als voren van 18 September 1937 No. 75 tot nadere wijziging van de regeling van een openbaar gehoor op de hoofdplaatsen der gewesten buiten Java en Madoera ter gelegenheid van den verjaardag van Hare Majesteit de Koningin.

20. Als voren van 18 September 1937 No. 78, houdende machtiging aan den directeur van Economische Zaken, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor den dienst voor landbouw en visscherij.

21. Als voren van 20 September 1937 No. 12, houdende machtiging aan den directeur van Economische Zaken, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor subsidie aan vereenigingen, die de algemeene bevordering van het Inlandsche bedrijfsleven ten doel hebben.

22. Als voren van 21 September 1937 No. 6, houdende machtiging aan den Directeur van Economische Zaken, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor het centraal kantoor voor de statistiek ten behoeve van het duurt-onderzoek.

23. Als voren van 24 September 1937 No. 61, houdende benoeming van Mr. A. J. van der Heijden tot hoofd van den dienst der landelijke inkomsten.

24. Als voren van 26 September 1937 No. 2 tot nadere aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

25. Als voren van 26 September 1937 No. 12 tot ontbinding van de „overdrachtscommissie”.

26. Als voren van 27 September 1937 No. 21, bepalende, dat de wet van 2 April 1937 (Indisch Staatsblad 1937 No. 279), zoomede de rubberfonds-ordonnantie 1936 in werking treedt met ingang van 1 October 1937.

27. Als voren van 28 September 1937 No. 2, houdende machtiging aan den directeur van Verkeer en Waterstaat, krachtens artikel 105 I. S., om te beschikken over het bij een aanvullende begrooting uitgetrokken crediet voor de aanschaffing van een graafmachine.

28. Als voren van 28 September 1937 No. 19, houdende benoeming van Mr. J. G. Geerlings tot lid van de commissie voor de vaststelling van de aan de leden van den Volksraad en het College van Gedelegeerden toe te kennen schadeloosstellingen.

De sub 2 t/m 28 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Rondschriften van de bezoldigingscommissie van 17 September 1937 No. Bzb^c 22/5/44 betreffende de berekening van de bezoldiging der herplaatste gewezen Landsdienaren.

2. Brief van den fd. secretaris van het departement van Justitie van 21 September 1937 No. K/108/7, ter aanbieding van stukken behoorende bij de ontwerp-ordonnantie, houdende maatregelen tot nietigverklaring van goudlausules in bepaalde overeenkomsten (Ond. 80).

3. Brief van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 10 September 1937 No. Bg 34/5/19 betreffende klachten van Seman bin Bagdad tegen een dorpshef.

4. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 15 September 1937 No. BR 26/29/11, houdende mach-

6de VERGADERING — DINSDAG 5 OCTOBER 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw.-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

tinging tot uitbetaling aan de N. V. Koninklijke Paketvaart Maatschappij van een bedrag ad f 911,59⁵ wegens vervoer van Javaansche emigranten van Java naar het kolonisatie-terrein Belitang nabij Martapoera.

5. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur, houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

6. Besluit van het hoofd van den dienst der Volksgezondheid van 22 September 1937 No. 27912/C, bepalende, dat de resterende bedragen van de bij de besluiten van 25 Juni en 28 October 1936 Nos. 18914/C en 33060/C toegestane credieten respectievelijk ad f 13 250 en f 7 350 voor de medisch-hygiënische propaganda en voor de aanschaffing van een instrumentarium en andere benodigdheden ten behoeve van de behandeling van t.b.c.-lijders in het gewest Palembang in den vervolge door den Gewestelijken Gouvernements-arts voor dat gewest te Palembang zullen kunnen worden aangevraagd.

7. Besluit van den directeur van Economische Zaken van 28 Augustus 1937 No. 12443/B, houdende ontheffing van K. F. Kerkhoven van het lidmaatschap der commissie van advies inzake de herziening van de jacht- en dierenbeschermingswetgeving.

8. Zendbrief van den directeur van Verkeer en Waterstaat van 16 September 1937, ter aanbieding van een opgave van aan den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1937—'38 namens de Regeering gedane toezeggingen.

9. Brief van den Legerecommandant van 29 September 1937, ter aanbieding van een opgave van door en namens de Regeering in den Volksraad gedurende de eerste gewone zitting 1937—'38 gedane toezeggingen.

10. Brief van den Nederlandsch-Indischen Marineraad van 24 September 1937 No. 29¹, ter aanbieding van een afschrift van 's Raads uitspraak van 23 September 1937 nopens het ongeval met de motorsloop van Hr. Ms. „De Ruyter”.

11. Brief van de Vereeniging van werkgevers in het drukkersbedrijf in Nederlandsch-Indië van 29 September 1937, ter aanbieding van een afschrift van het door genoemde vereeniging aan den Landvoogd verzonden telegrafisch adres inzake de bedrijfsreglementering der drukkerijen (Ond. 81).

12. Brief, gedagteekend Bandoeng 1 October 1937, van G. J. M. Elleman, houdende mededeeling, dat aan den Gouverneur-Generaal een telegram is verzonden tot het betuigen van adhaesie aan het telegrafisch adres van de Vereeniging van werkgevers in het drukkersbedrijf in Nederlandsch-Indië.

13. Brief, gedagteekend Medan 2 October 1937, houdende adhaesie-betuiging aan het telegrafisch adres van de Vereeniging van werkgevers in het drukkersbedrijf in Nederlandsch-Indië.

14. Afschrift van het rekest van den Algemeenen bond van belanghebbenden bij onroerende goederen (Abbog) aan den Gouverneur-Generaal, betrekking hebbende op de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen inzake de heffing van verponding over het tijdvak 1938—1942 (Ond. 38).

15. Moties van „Pergerakan Penjadar Federatie Djakarta”, van het comité Moslimin Ambon te Amboina en van een comité te Sampang, betrekking hebbende op het ontwerp eener ordonnantie betreffende de inschrijving van Mohammedaanse huwelijken.

16. Een schrijven van J. Hendriks te Magelang, inzake vermeende misbruiken bij het houden van venduties.

17. Afschrift van een brief van K. Burgemeestre aan het hoofd van den pandhuisdienst, houdende klachten tegen M. Burgemeestre.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken en verslagen:

1. Derde jaarverslag van de wegverkeerscommissie.

(Van Helsdingen.)

2. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

3. Verslag over het jaar 1936 van de Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië.

4. De landbouw-crisiswetgeving.

5. „The corporate State” van Benito Mussolini.

De werken worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 (Ond. 81) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Wat ons hier wordt aangeboden is een buitengewoon belangrijk ontwerp. De Regeering stelt voor om de beperking van den werkingsduur uit de ordonnantie te lichten en daardoor krijgt de ordonnantie een geheel ander karakter dan zij tot nu gehad heeft.

Deze ordonnantie is te beschouwen — ik bedoel niet de voorliggende, maar de geldende — als een crisismaatregel. Wij hebben die ordonnantie in zeer korten tijd en zeer spoedig afgedaan, omdat de omstandigheden de spoedige afdoening van deze aangelegenheid eischen. Ik kan mij voorstellen, dat de Regeering bij het verstrijken van den termijn gedurende welken de ordonnantie geldt een zekeren tijd heeft noodig gehad om de definitieve regeling der bedrijfsreglementering voor te bereiden, als gevolg waarvan wij tenslotte betrekkelijk kort voor het verstrijken van den geldigheidsduur het ontwerp hebben ontvangen en bovendien nog op een tijdstip, dat het college gedurende eenige weken niet bijeen kwam. Aangenomen kan daarom worden, dat verschillende leden nog niet voldoende aandacht aan deze aangelegenheid hebben kunnen wijden. Waar de ordonnantie in het vervolg echter niet langer het karakter van crisisordonnantie zal dragen, maar te beschouwen is als een eerste stap in de richting van ordening — de concurrentievrijheid wordt in het nieuwe ontwerp zeer belangrijk beperkt en men heeft voortaan vergunningen noodig, ook in normale tijden, om bedrijven op te richten — dus het karakter van een ordeningsmaatregel krijgt, zou ik het toch wel betreuren als deze zaak in een al te snel tempo werd afgedaan. Zij heeft de belangstelling van het publiek. Bij den Volksraad zijn reeds eenige stukken binnengekomen en in enkele kranten zijn er ook artikelen over verschenen. Ik meen, dat er alle aanleiding is deze zaak à tête reposée te behandelen en wij er een geruimen tijd voor hebben, waar het hier een zoo buitengewoon belangrijke materie betreft. Daar staat tegenover, dat met 16 October a.s. de termijn verstreken is van de geldende ordonnantie. Ik acht dit echter in het geheel geen bezwaar en wil de Regeering voorstellen, dat Zij alsnog komt met een ontwerp-ordonnantie, waarbij de termijn van geldigheid, die tot 16 October 1937 loopt, met drie maanden wordt verlengd, zoodat de geldende ordonnantie dus nog 3 maanden van kracht blijft en wij gedurende die 3 maanden rustig den tijd zullen hebben deze uiterst belangrijke aangelegenheid van alle kanten te bekijken.

Ik heb ook nog een formeel bezwaar tegen het onderhavige ontwerp. Wanneer men het stuk nagaat, ziet men, dat van de geldende ordonnantie vrijwel alle artikelen onder de loupe zijn genomen. Alle artikelen zijn op twee na gewijzigd en daarom lijkt het mij geen elegante wijze van wetgeving, dat een product als nu is ingediend aan ons is voorgelegd. Het ware beter geweest als de Regeering een volledigen tekst van de nieuwe

6de VERGADERING — DINSDAG 5 OCTOBER 1937.

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81). — Intrekking bepalingen tot tegengang grondvervreemding enz. in Lombok (Ond. 17). — Wijziging en aanvulling ordonnantie betr. uitvoering van burgerlijke landswerken door openbare gemeenschappen (Ond. 19). — Nadere regeling rechtsvordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 27).

(Voorzitter, Van Helsdingen.)

ordonnantie bij ons college had ingediend, zoodat ook het publiek zelf er veel beter van op de hoogte zou kunnen zijn wat ons eigenlijk boven het hoofd hangt.

Ik wil daarom voorstellen, dat de Regeering wordt verzocht ons een ontwerp-ordonnantie voor te leggen, waarbij de geldigheidsduur van de loopende ordonnantie met 3 maanden wordt verlengd, waardoor ons college gelegenheid krijgt gedurende drie maanden zich over deze uiterst belangrijke aangelegenheid te beraden.

De Voorzitter: Zooals den heeren bekend is, staat in den geleidebrief van dit onderwerp als uitersten datum voor de beslissing vermeld 14 October a.s.

Wanneer nu het College met het voorstel van den heer Van Helsdingen accoord gaat en daarover met de Regeering moet worden gecorrespondeerd, dan zou — indien de Regeering niet aan het verzoek zou kunnen tegemoetkomen — de termijn van behandeling nog belangrijk zijn verkort. Het spijt mij daarom buitengewoon, dat de vorige spreker niet even te voren aan mij heeft medegedeeld, wat hij voornemens was in het midden te brengen. Had hij dat wel gedaan, dan had ik den betrokken Regeeringsgemachtigde kunnen uitnoodigen op deze vergadering aanwezig te zijn, teneinde ons eventueel dadelijk voorlichting te verschaffen omtrent de mogelijkheid van uitstel.

Nu dit verzoek mij zoo plotseling ter oore komt, zal ik evenwel toch de beraadslagingen over dit punt even opschorten, teneinde alsnog den betrokken Regeeringsgemachtigde uit te noodigen ter vergadering te komen. De leden, die dan nog over de aangeroerde kwestie het woord wenschen te voeren, kunnen zulks dan doen terwijl de Regeeringsgemachtigde aanwezig is.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik maak gaarne mijn verontschuldiging, dat ik U niet eerder van mijn voornemen op de hoogte heb gesteld.

De Voorzitter: De verdere behandeling van deze zaak wordt dus thans opgeschort tot na afdoening van de volgende agendapunten en eventueel tot na het commissieonderzoek.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk tot:

1. intrekking van de in het Agrarisch Reglement voor de residentie Bali en Lombok (Staatsblad 1923, No. 509) vervatte bepalingen tot tegengang van het vervreemden of voor schuld verbinden van in de afdeeling Lombok gelegen gronden aan mohammedanen door personen, den Hindoe-godsdienst belijdend, en omgekeerd (Ond. 17);
2. wijziging en aanvulling van de ordonnantie van 11 September 1934 (Staatsblad No. 549) betreffende de uitvoering van burgerlijke landswerken door openbare gemeenschappen (Ond. 19), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
3. nadere regeling van de rechtsvordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 27; zittingsj. 1936—1937 Ond. 177).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(De Hoog, Kan, Verboom, Directeur van E. Z.)

De vergadering wordt te 9.13 uur v.m. geschorst en te 9.54 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 (Ond. 81) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij geheel aansluiten bij het betoog van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen. Ook mij hebben de laatste dagen verzoeken bereikt en ik heb stukken ter inzage gekregen, die alle wijzen op èèn ding, nl. dat men gaarne ten aanzien van verschillende onderdeelen van dit onderwerp zou zien aangedrongen op wat ik zou willen betitelen als commissies van onderzoek, naar aanleiding juist van de bepaling, die de Regeering in deze ontwerp-ordonnantie aan de orde stelt.

In verband daarmee zou ik het ten zeerste op prijs stellen, indien verband zoudren kunnen krijgen, behandeling door de betrokkenen zelf, uiteraard met in kennisstelling van de overwegingen daaromtrent van ons. Ik sluit mij dus geheel bij het voorstel van den heer Van Helsdingen aan.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne mijn meening terzake willen opschorten tot ik de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde, die naar ik veronderstel, inzage heeft gekregen van het stenogram, waarin de rede van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen, is opgenomen, heb aangehoord.

De Voorzitter: U bedoelt dus de meening van de Regeering over de mogelijkheid; de wenschelijkheid schijnt U wel te onderschrijven.

De heer Kan: De wenschelijkheid onderschrijf ik inderdaad, Mijnheer de Voorzitter.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het betoog van den heer Van Helsdingen ten volle willen ondersteunen, ook wat betreft zijn verzoek, dat ons een volledige ordonnantie wordt voorgelegd.

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, dat ik niet van den aanvang af bij de behandeling van dit onderwerp aanwezig ben geweest. Ik had echter geen inlichtingen, dat hier bepaalde voorstellen zouden worden gedaan of dat sprekers waren ingeschreven.

Ik zou dan gaarne in de eerste plaats even de rede van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, willen beantwoorden, die aan zijn beschouwingen een bepaald voorstel heeft vastgeknoot.

Ik zal dat niet uitvoerig doen, maar ik wil toch gaarne enkele punten rechtzetten of in een eenigszins ander licht stellen.

Ik wil beginnen met erop te wijzen, dat de bestaande regeling, naar ik meen uitdrukkelijk, destijds door de Regeering niet is voorgesteld als een crisisregeling; dat zij wel is voorgesteld als een regeling, die een nieuwe bevoegdheid aan de Regeering geeft, een bevoegdheid, die onder de veranderde omstandigheden, gedeeltelijk ook onder invloed van de crisis noodzakelijk werd geacht, maar niettemin niet als een crisisregeling. In de oorspronkelijke regeling werd dar

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

ook geen termijn gesteld; deze is erin gebracht door het amendement-Weyer, dat de Regeering heeft overgenomen.

In de tweede plaats wil ik opmerken, dat het geachte lid er zelf op gewezen heeft, dat een samenloop van omstandigheden tot een vrij uitvoerige ambtelijke behandeling van het nieuwe ontwerp heeft geleid. Daarbij moest zooveel mogelijk rekening worden gehouden met de ervaring, die was opgedaan en de uitwerking, die de regeling tot dusverre heeft gehad.

Een en ander heeft de indiening wat vertraagd, maar het ontwerp is toch naar ik meen reeds op 22 September aan de leden rondgezonden.

Nu wil de Regeering er gaarne acte van nemen, dat toen, na de Volksraadszitting, de geachte leden voor een groot deel rust noodig hadden, maar een officieel reces na de hoofdzitting van den Volksraad kent het College van Gedelegeerden toch niet.

Ik zou dan nog even willen opmerken — alleen ter inlichting van het geachte college — dat bij de vele artikelen en stukken, die over deze materie verschenen zijn, er eigenlijk nagenoeg geen zijn, die aandringen op een afschaffing van de bevoegdheid. Als men bezwaren heeft, heeft men bezwaar tegen sommige punten van uitvoering en het is ook daarom geweest, dat de Regeering een vrij uitvoerige uiteenzetting over de werking heeft overgelegd, terwijl ik meen te mogen verklaren, dat de Regeering geen bezwaar zal hebben, ook in de toekomst, jaarlijks verslag te doen van de werking der regeling, wanneer zij mocht worden verlengd. Ik wil er alleen even op wijzen, dat als er verschil van meening bestaat, dat zich in hoofdzaak uit en tot op zekere hoogte toespit op kwesties van uitvoering en niet op kwesties van de bevoegdheid tot bedrijfsreglementering als zoodanig.

Ook heeft het voorgelegde ontwerp niet het karakter van een regeling, waarbij het aantal toepassingen mir niets, dir niets wordt uitgebreid; ook in het nieuwe ontwerp zit wel degelijk de bedoeling voor, om alleen in geval van noodzaak tot toepassing van de regeling te komen of de toepassing ervan te handhaven.

Deze punten wilde ik even stellen tegenover het betoog van het geachte lid, omdat het geachte lid aan die verschillende gezichtspunten motieven ontleent voor zijn voorstel, om den termijn voor de behandeling van deze ordonnantie te verlengen, in dier voege, dat door het indienen van een ordonnantie tot wijziging van den vervaldatum van de bestaande regeling eenigen tijd wordt gegeven voor nadere bezinning.

Mijnheer de Voorzitter! Aan den anderen kant kan de Regeering zich voorstellen, dat men deze materie belangrijk acht en men eenigen meerderen tijd van voorbereiding zou willen hebben. Mocht een daartoe strekkend voorstel door het college worden aangenomen, dan zou de Regeering alleen in overweging willen geven om — het is misschien ook een kwestie van elegantie — een termijn aan te vragen tot bv. 1 Januari van het volgend jaar. Men heeft daarmee dan ook een afgerond tijdperk in de huidige ordonnantie en zou de nieuwe ordonnantie, als zij wordt aangenomen, bij het begin van het nieuwe jaar in werking kunnen doen treden, hetgeen

(Voorzitter, Van Helsdingen, Kan.)

in sommige opzichten een vergemakkelijking bij de uitvoering kan geven.

Tenslotte kan ik hieraan nog toevoegen, dat er uiteraard geen enkel bezwaar tegen bestaat, den gewijzigden tekst van de ordonnantie in zijn geheel aan de leden rond te sturen. Ik geloof niet, dat dit eenige moeite van belang zal veroorzaken.

De Regeering wil zich dus gaarne houden aan de uitspraak van het college; ik heb er alleen op willen wijzen, dat de veranderingen en nieuwigheden, die men voor zich krijgt, niet van zoodanigen aard zijn, dat een zeer lange tijd van voorbereiding strikt noodzakelijk moest worden geacht.

De Voorzitter: Ik kan dus concludeeren, — dit ter vermijding van verdere debatten —, dat indien de heer Van Helsdingen voorstelt het verzoek tot de Regeering te richten, den termijn van de huidige ordonnantie te verlengen tot 1 Januari a.s. en het college hiermede instemming betuigt, de Regeering, waarschijnlijk reeds in deze week, een korte ordonnantie zal indienen tot verlenging van den geldigheidsduur der loopende ordonnantie. Die ontwerp-ordonnantie zal dan de volgende week in rechtstreeksche openbare behandeling kunnen worden genomen en wellicht onder den hamer door kunnen gaan. De ontwerp-ordonnantie (Ond. 81) zal dan in de eerste helft van de volgende maand in de commissies kunnen worden onderzocht. Aldus zal een rustige behandeling kunnen plaats hebben.

Verlangt nog een van de leden het woord?

De heer Van Helsdingen: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik ga accoord met den door den geachten Regeeringsgemachtigde genoemden datum van 1 Januari 1938 en wil dien datum dus gaarne in mijn voorstel overnemen. Ik meen ook, dat hierover geen verder debat noodig is, waar de Regeering zich bereid heeft verklaard, tot verlenging van den geldigheidsduur der huidige ordonnantie over te gaan, indien het college zich met mijn voorstel vereenigt.

De Voorzitter: Verlangt iemand het woord over het voorstel van den heer Van Helsdingen, om tot de Regeering het verzoek te richten een ordonnantie in te dienen, waarbij de duur van de bestaande ordonnantie wordt verlengd tot 1 Januari a.s.?

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik steun dat voorstel natuurlijk gaarne, maar wilde U vragen, de volgende week in stede van Dinsdag, op Woensdag te vergaderen. Misschien hebben de overige leden daartegen geen bezwaar.

De Voorzitter: Dat is een ander punt, dat uiteraard los van deze kwestie staat en waarover nog nader kan worden beslist.

Verlangt nog iemand het woord over het zoeven door mij genoemde voorstel? Zoo niet, dan is conform dat voorstel besloten en is hiermede de agenda voor heden afgehandeld.

De vergadering wordt te 10.04 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU

THE UNIVERSITY OF CHICAGO LIBRARY
1215 EAST 58TH STREET
CHICAGO, ILLINOIS 60637
TEL: 773-936-3200
WWW.CHICAGO.LIBRARY.EDU

7e VERGADERING — DINSDAG 12 OCTOBER 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeering-1934 (Ond. 89). — Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 89 en behandeling van Ond. 89.

7e VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 12 October 1937.

(Bijeenroepingsuur 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeering-1934 (Ond. 89). — Voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van Ond. 89 en behandeling van Ond. 89. — Nadere wijziging van het Gestichtenreglement (Ond. 45). — Wijziging Kustvisserij-ordonnantie (Ond. 53). — Overdracht van eenige bij algemeene verordeningen aan den Gouverneur-Generaal opgedragen bemoeienissen (Ond. 57).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 13 leden, te weten de leden: Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Verboom, Weyer en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Berichten van verhindering van de heeren Thamrin en Kan.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4, 5 en 7 October 1937 Nos. 22, 5 en 16 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het reglement op de godsdienstige rechtspraak voor een gedeelte van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 87);
- b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van het reglement op de toekenning van overtocht naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd ten laste van de Indische begraafing (Ond. 88);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der bedrijfsreglementeering-1934 (Ond. 89).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 2 October 1937 No. 13, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot nadere wijziging van het rechtsreglement buitengewesten in verband met een noodzakelijk gebleken herziening van de administratieve indeeling van de residentie Molukken (Ond. 36).

3. Brief van den Gouvernements Secretaris van 30 September 1937 No. 2137d/B betreffende voortzetting van de contingentering van den invoer van automobielen en motorrijwielen buiten- en binnenlanden.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 29 September 1937 No. 17, bepalende, dat aan de schoolhoofden, die na inpassing in de bij artikel 1 van het besluit van 9 April 1937 No. 34 gewijzigde schaal 255 op eenig tijdstip in de periode van 1 Mei tot 31 December 1937 in het genot zouden zijn gesteld van eene bezoldiging van f 370 volgens de ongewijzigde Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(**Voorzitter.**)

schaal 255, op dat tijdstip een overgangsbezoldiging wordt toegekend van f 25.

5. Als voren van 29 September 1937 No. 24 tot wijziging van lid 3 van artikel 18 van het maandloonreglement-1934 en het werkliedenreglement-1934.

6. Als voren van 5 October 1937 No. 1, houdende aantekening, dat het dagelijksch beleid der zaken weder door den Gouverneur-Generaal is aanvaard.

7. Rondschrijven van den Gouvernements Secretaris van 30 September 1937 No. 2137a/C betreffende de interpretatie van de formule „geheel te zijnen laste” in artikel 1 sub III van de Pensioens-kortingwet in Staatsblad 1933 No. 562.

De sub 2 t/m 7 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van Landsmiddelen over Augustus 1937, aangeboden door de generale thesaurie.

2. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Brief van den directeur van Economische Zaken van 1 October 1937 No. 14127/C.K.S. ter aanbieding van een door het centraal kantoor voor de statistiek samengestelde publicatie betreffende de kosten van levensonderhoud te Batavia.

4. Brief van A. van Dooren van 10 September 1937, houdende mededeeling, dat hij de leiding van den P.T.T.-dienst heeft overgenomen.

5. Motie van een Comité Oemat Islam te Banjoewangi, betrekking hebbend op het ontwerp der Regeering inzake Mohammedaansche huwelijken.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeering-1934” (Ond. 89) overeenkomstig artikel 17 (1) reglement van orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeering-1934”. (Ond. 89).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

7e VERGADERING — DINSDAG 12 OCTOBER 1937.

Nadere wijziging van het Gestichtenreglement (Ond. 45). — Wijziging Kustvisserij-ordonnantie (Ond. 53). — Overdracht van eenige bij algemeene verordeningen aan den Gouverneur-Generaal opgedragen bemoeienissen (Ond. 57).

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: Het ligt in de bedoeling, dat na deze beslissing door de Regeering de termijn zal worden verlengd van de tevoren reeds ingediende ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie-1934 (Ond. 81) en dat bij Nota van Wijziging de datum van inwerkingtreding daarvan zal worden gewijzigd.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. nadere wijziging van het gestichtenreglement (Staatsblad 1917 No. 708) (Ond. 45);

2. tot wijziging van de kustvisserij-ordonnantie (Ond. 53);

3. tot overdracht van eenige bij algemeene verordeningen aan den Gouverneur-Generaal opgedragen bemoeienissen (Ond. 57).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 9.04 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

8ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 26 October 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Ordonnantie op de goudelausules 1937 (Ond. 80). — Wijziging Burgerlijk Wetboek en reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezzen (Ond. 42). — Herziening bepalingen omtrent surséance van betaling (Ond. 60). — Verlenging termijn art. 12 sub II ordonnantie van 4 Dec. '36 tot wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 61). — Wijziging Zeebrieven- en scheepspassen-ordonnantie 1935 (Ond. 76). — Bekrachtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang (Ond. 79). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigde: de heer Enthoven.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 13 October 1937 No. 1, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen om het hooger beroep van de vonnissen in burgerlijke zaken van de landraden in de ressorten van de raden van justitie op Java aan één college op te dragen (Ond. 90).

De stukken zijn gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7, 7, 11, 15, 15 en 18 October 1937 Nos. 19, 20, 9, 25, 27 en 18, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot nadere regeling van de rechtsvoordering tot ontruiming van onrechtmatig door Inlanders in gebruik genomen erfpachtsperceelen (Ond. 27);
- de ordonnantie tot intrekking van de in het agrarisch reglement voor de residentie Bali en Lombok vervatte bepalingen tot toegang van het vervreemden of voor schuld verbinden van in de afdeeling Lombok gelegen gronden aan Mohamedanen door personen, den Hindoe-godsdienst belijdend, en omgekeerd (Ond. 17);
- de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie betreffende de uitvoering van burgerlijke Landswerken door openbare gemeenschappen (Ond. 19);
- de ordonnantie tot nadere wijziging van het gestichten-reglement (Ond. 45);
- de ordonnantie tot wijziging van de kustvisserij-ordonnantie (Ond. 53);
- de ordonnantie tot overdracht van eenige bij algemeene verordeningen aan den Gouverneur-Generaal opgedragen bemoeienissen (Ond. 57).

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 9 October 1937 No. 2196/C, houdende mededeeling, dat de Regeering geen gevolg kan geven aan de uitnodiging vervat in de motie-Thamrin e.s. inzake benoeming van Inheemsche burgemeesters.

4. Als voren van 9 October 1937 No. 2198/A, houdende mededeeling, dat de Regeering geen aanleiding heeft kunnen vinden om eenige wijziging te brengen in Haar standpunt ten aanzien van de motie-Datoo' Toemenggoeng e.s. inzake opleiding van Inheemsche krachten voor de ambten van adjunct-adviseur en adviseur voor inlandsche zaken.

5. Als voren van 12 October 1937 No. 2209/B betreffende voortzetting van de contingentieering van den invoer van bier.

6. Rondschriften van den 1sten Gouvernements Secretaris van 11 October 1937 No. 2208/C inzake terugvordering van ten onrechte genoten kinderaftrek als gevolg van minder juiste interpretatie van artikel I sub III van de pensioenskortingswet in Staatsblad 1933 No. 562.

7. Als voren van 13 October 1937 No. 2219a/C inzake ontslag van vrouwelijke landsdienaren, die in het huwelijk treden.

8. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 October 1937 No. 22 houdende ontheffing van J. A. C. Kruijt van zijn functie van lid van den raad van advies inzake den N.I.R.O.M.-omroep en benoeming in zijn plaats van Mr. J. F. van Ossenbruggen.

9. Als voren van 6 October 1937 No. 15 tot interneering van de daarin genoemde personen.

10. Als voren van 8 October 1937 No. 20, houdende ontheffing van Ir. C. Hillen van zijn functie van lid, tevens voorzitter van den raad van advies inzake den N.I.R.O.M.-omroep en benoeming in zijn plaats van A. van Dooren.

11. Als voren van 9 October 1937 No. 31, houdende ontheffing van Mr. E. C. M. A. Batta van het lidmaatschap van de „Pensioencommissie voor particuliere werknemers” en benoeming in zijn plaats van Mr. P. H. M. Hildebrand.

12. Als voren van 16 October 1937 No. 19, houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor voorzieningen ten behoeve van werklozen.

13. Als voren van 16 October 1937 No. 20, houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den directeur van Justitie om te beschikken over de bij de begrooting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van de arbeidsinspectie.

De sub 2 t/m 13 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Rondschriften van den hoofdamtenaar voor algemeene ambtenaarszaken van 16 October 1937 No. Bzb. 19/2/31 inzake uitlegging van de maandlooners- en werklieden-reglementen.

2. Brief van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 19 October 1937 No. Dec. 35/9/17, houdende mededeeling, dat aan de Regeering is aangeboden een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een besluit van den gemeenteraad van Manado inzake wijziging van de voorwaarden van een geldleening.

3. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 1 October 1937 No. B. R. 6/31/15, houdende machtiging tot het doen van uitgaven ten behoeve van de overbrenging van Javaansche emigranten en aspirant-kolonisten naar het koloniatierrein in Belitang.

4. Gemeentebld I en II van den gemeenteraad van Pematang Siantar.

5. Notulen van den raad van het waterschap Opak-Progo van het dienstjaar 1936—1937.

Ingekomen stukken. — Ordonnantie op de goudclausules 1937 (Ond. 80). — Wijziging Burgerlijk Wetboek en reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezzen (Ond. 42).

(Voorzitter, Soangkoepon.)

6. Brief van het algemeen weermacht-comité ter aanbieding van stukken, betrekking hebbend op de resultaten van de door genoemd comité geleide actie onder de Nederlandsch-Indische burgerij tot versterking van het weermachts-apparaat.

7. Motie van „Badan Pertahanan Islam” te Medan, houdende verzoek aan de Regeering om inbeslagname van het boekwerk van F. K. A. Rombach Jr., getiteld „Landen en Volken der Vreemde werelddeelen in woord en beeld”.

8. Motie, aangenomen door een vergadering van Indoneziërs in Mecca, betrekking hebbende op het ontwerp tot inschrijving van Mohammedaansche huwelijken.

9. Brief van Mr. P. G. Jansen van 7 October 1937, ter aanbieding van een overzicht van gegevens betreffende zijn sollicitatie.

10. Brief van G. Rouwenhorst van 20 September 1937 inzake vermeende achterstelling bij zijn militieplichtige jaargenoten.

11. Brief van T. A. L. Tophoven van 5 October 1937, houdende eenige suggesties om weegwerktuigen gemakkelijk bereikbaar te doen worden voor elken kleinen handelaar.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken.

1. Muntverslag over het jaar 1936.
2. „Grotius”, jaarboek 1937.
3. Zestiende verslag van de Arbeidsinspectie.
4. „Bulletin de l'Institut international du Froid” No. III 1937.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat tot een volgende vergadering wordt aangehouden de behandeling van: de vergiftenordonnantie en wijziging Reglement op den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Ond. 47); de regeling van de verplichtingen van de in de voormalige gewesten Preanger-Regentschappen tegenover de provincie West-Java met betrekking tot de door die gewesten aangegane en door de provincie overgenomen leeningen (Ond. 58) en de instelling van de beroepsinstantie voor beslissingen van godsdienstige rechters en nadere wijziging van de instructie voor de gouvernementslandmeters (Ond. 67).

De behandeling van Ond. 47 en Ond. 67 wordt aangehouden, omdat de Memorie van Antwoord nog niet werd ontvangen; de behandeling van Ond. 58 kan heden niet plaats vinden, omdat zich voor dit onderwerp een spreker heeft laten inschrijven, terwijl de betrokken regeerings-gemachtigde verhinderd is aanwezig te zijn.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende maatregelen tot nietigverklaring van goudclausules in bepaalde overeenkomsten. (Ond. 80.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezzen (Ond. 42), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 4).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering naar aanleiding

(Directeur van Justitie.)

van een in het Gedelegeerden-verslag naar voren gebrachten wensch, verklaard, dat niet voetstoots kan worden overgegaan tot de afgifte van uittreksels in een andere taal dan waarin de acten zijn gesteld met het oog op de bewijskracht, welke ook aan de uittreksels toekomen moet. In dit verband vraag ik mij af, of het stellen van de akten van den burgerlijken stand in de Maleische taal dan wel het verstrekken van een getrouwe vertaling in de uit te reiken uittreksels in die taal, welke voor belanghebbenden begrijpelijk is, niet het karakter en de intensiteit van deze bewijskracht juist vergroot; immers door het verstaanbaar maken van de uittreksels voor de betrokkenen wordt de controle op de betrekkelijke stukken zeker vergemakkelijkt.

In de tweede plaats rijst bij mij echter nog de vraag, of de afschaffing van het vereischte van twee getuigen bij de aangifte van geboorte en het doen volstaan met één aangever bij overlijden juist niet inbreuk maken op de door de Regeering voorgestane bewijskracht.

Het is immers mogelijk, dat de een of andere persoon er belang bij heeft, om een geboorte of overlijden te fingeeren, en wanneer nu zulk een persoon daartoe overgaat, wie controleert dan de al of niet juistheid van zijn aangifte?

Waar de registers en de uittreksels van den burgerlijken stand als authentieke stukken moeten dienen, doen die stukken mijns inziens tekort aan de verlangde bewijskracht, indien de betrekkelijke aangiften slechts door één persoon worden gedaan.

Neemt men verder artikel 376 van het Reglement op de Strafvordering in beschouwing, dan bevestigt dit artikel mijns inziens mijn zienswijze te dezen aanzien; immers dit artikel luidt:

„De opzichzelve staande getuigenis van een enkelen getuige door geen andere bewijsmiddelen bevestigd kan niet als wettelijk bewijs gelden.”

Ook artikel 290 van het Inlandsch Reglement spreekt in dienzelfden geest.

Is nu de strekking van deze ontwerp-ordonnantie, voor zoover het betreft de aangiften van geboorte en overlijden niet in flagranten strijd met deze beide artikelen, zou ik willen vragen? Ik meen van wel.

Het lijkt mij daarom veel beter, om het vereischte van twee getuigen bij de aangifte van geboorte en overlijden te handhaven.

Voor de rechtszekerheid ten aanzien van deze materie biedt deze handhaving van de bestaande eischen betere waarborgen voor onze gemeenschap.

Ik geef daarom der Regeering in overweging deze suggestie in nadere beschouwing te willen nemen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, door het geachte lid, den heer Soangkoepon, naar voren gebracht, betreffen de bewijskracht. Het komt mij voor, dat het geachte lid hier evenwel een ander soort bewijskracht op het oog heeft dan de bewijskracht, waarmede de wet te maken heeft, nl. niet de bewijskracht naar de formeele regeling van ons burgerlijk recht, maar de bewijskracht, zooals de leek die ziet.

Zoo vraagt het geachte lid zich bijvoorbeeld af of een afschrift in een andere taal dan het oorspronkelijke stuk, niet grootere bewijskracht zal hebben, omdat de betrokkene dan beter kan controleeren of het overeenstemt met de werkelijkheid; maar de wettelijke bewijskracht is niet afhankelijk van die voor gewone menschen — om het zoo eens te zeggen — wel begrijpelijke, maar overigens juridisch niet juiste redeneering. De bewijskracht is afhankelijk van de regeling van het bewijsrecht en dit brengt mede, dat het afschrift alleen bewijskracht heeft, voor zoover het met het origineel overeenstemt, d.w.z., dat het woordelijk hetzelfde inhoudt als het origineel. Zulks is bij een vertaling niet het geval. Daarom zouden bijzondere bepalingen noodig zijn om de bewijskracht

Wijziging Burgerlijk Wetboek en reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezzen (Ond. 42). — Herziening bepalingen omtrent surséance van betaling (Ond. 60). — Verlenging termijn art. 12 sub II ordonnantie van 4 Dec. '36 tot wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 61).

(Soangkoepon).

van dergelijke vertalingen vast te leggen en waarborgen te scheppen, dat er geen verschil komt tusschen den inhoud van het origineel en het afschrift.

Het bezwaar, dat door de Regeering is voorgebracht tegen een afgifte van vertalingen van acten, zonder bijzondere voorziening en nader onderzoek, hoe dit zou worden geregeld, moet de Regeering dus handhaven.

Het tweede punt, door het geachte lid voorgebracht, waarbij hij een soortgelijke redeneering volgt, is de vraag of door het wijzigen van de eischen gesteld aan de aangifte bij den burgerlijken stand, de bewijskracht niet in gevaar wordt gebracht.

Nu betreft het hier twee zeer verschillende onderwerpen. Men kan bepaalde eischen stellen voor het opmaken van een acte, doch dat heeft niets te maken met de bewijskracht, die wettelijk aan de acte wordt toegekend. Wanneer het geachte lid dan, ter staving van zijn meening, dat door het laten vervallen van getuigen bij de aangifte, de bewijskracht van die acte wordt aangetast, zich beroept op de bepalingen, die betrekking hebben op het getuigenbewijs, dan blijkt hieruit, waar eigenlijk de misvatting ligt. Zij ligt hier alweer in het feit, dat men te maken heeft met een formeele regeling van de bewijskracht.

Wanneer men wil weten, welke bewijskracht een dergelijke acte heeft, moet men niet kijken naar de bepalingen omtrent het getuigenbewijs, daar het hier gaat om schriftelijk bewijs en wel door authentieke acten. De wet eischt, dat die authentieke acten op bepaalde wijze tot stand komen en de wet zelf kan daarin verandering brengen en aanwijzing van getuigen al dan niet voorschrijven, zonder dat in de bewijskracht van die acte als zoodanig eenige wijziging komt.

De heer Soangkoepon bedoelt vermoedelijk, dat hij als leek minder geloof zou willen hechten aan de verklaringen in authentieke acten opgenomen buiten tegenwoordigheid van getuigen, dan aan dergelijke verklaringen in tegenwoordigheid van getuigen. Nu kan men hierover ook anders denken, omdat tenslotte iedereen weet, dat getuigen, die aanwezig zijn bij de aangifte zich in misschien 100% van de gevallen eigenlijk niet op de hoogte hebben gesteld van de feiten, die in de aangifte worden vermeld. Afgezien daarvan, gaat het hier niet om de verklaringen van getuigen, maar om de bewijskracht van een authentieke acte en wanneer voor die bewijskracht niets anders wordt geëischt, dan de verklaring van één persoon, ten overstaan van den ambtenaar van den burgerlijken stand, dan is die verklaring volkomen voldoende en wordt door de wijziging, die thans in de bepalingen wordt aangebracht, aan de bewijskracht van die acte niet het minste afgedaan.

Voor de Regeering bestaat dus geen aanleiding om wijziging in deze bepalingen te overwegen, nog daargelaten, dat dit zeer ongewenscht zou zijn, omdat het hier gaat om bepalingen die de concordantie met de Nederlandsche wetgeving weer tot stand brengen.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! Alhoewel ik de hier door de Regeering nagestreefde vereenvoudiging gaarne toejuich, meen ik toch ten aanzien van den eisch van de aanwezigheid van twee getuigen bij aangifte van een geboorte of een overlijden een ander standpunt te moeten innemen.

Op grond van de door de wet aangenomen beginselen ten opzichte van getuigenissen zie ik in de wijziging, die bedoelt bij het passeeren van authentieke acten als die voor den burgerlijken stand één getuige te stellen in plaats van twee, een verzwakking van de bewijskracht van die stukken, nog afgescheiden van de mogelijkheid, dat misbruik zou kunnen worden gemaakt van de geboden gelegenheid tot het verrichten van strafbare dan wel onoirbare handelingen. Trouwens, de eisch van de aanwezigheid van twee getuigen geeft toch betere waarborgen tegen misbruiken dan wanneer er slechts één getuige aanwezig is.

(Directeur van Justitie, Voorzitter.)

Hierin ligt de reden, dat ik voor mij de voorkeur geef aan het aanwezig zijn van twee getuigen. Het kan nl. voorkomen, dat iemand belang heeft bij een gefingeerde aangifte. Een aangifte zooals thans geschiedt, wordt eenvoudig ingeschreven in de registers van den burgerlijken stand, waarvan dan een authentieke acte wordt opgemaakt, welke feitelijk berust op een onbewezen feit. Wie toch controleert, of de aangever naar waarheid handelt of niet?

Wanneer nu twee getuigen vereischt zijn, is de handeling van de aangifte al weer wat meer controleerbaar, dan wanneer er maar één is en daardoor ontstaat dus eenige meerdere zekerheid omtrent de juistheid der aangifte.

Wil de Regeering bedoelde wijziging niet aanbrenge, dan is dat haar zaak, maar voor mij blijft vaststaan, dat het voor alles beter is, de aanwezigheid van een tweetal getuigen te verlangen. Het gaat hier om authentieke acten, die straks zullen moeten dienen als bewijs voor den rechter en voor allerlei gevallen en ook al in verband daarmee, meen ik op de aanwezigheid van twee getuigen te moeten blijven aandringen.

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Wat thans door den heer Soangkoepon naar voren wordt gebracht, is een ander bezwaar dan hij in eersten termijn deed hooren. Nu gaat het niet om de bewijskracht, doch om waarborgen tegen het opmaken van valsche authentieke acten. De Regeering nu is van meening, dat er andere, veel betere waarborgen bestaan tegen de mogelijkheid van valsche verklaringen voor den burgerlijken stand dan de aanwezigheid van getuigen, die altijd zeer gemakkelijk zijn over te halen om hun handteekening onder een acte te stellen. Die andere waarborgen zijn in de eerste plaats, dat men door een dergelijke acte valschelijk te doen opmaken, zich blootstelt aan strafvervolging met zware straffen.

(De heer Soangkoepon: Toch blijft bestaan de moeilijkheid om de valsheid der verklaring te bewijzen!)

Afgezien nog van deze zeer sterke waarborgen, moet men bedenken, dat hij, die aangifte doet van een geboorte, daarmee rechtsverhoudingen schept waar hij en de zijnen groot belang bij hebben. Daarom behoeft men niet bang te zijn, dat hier een en ander lichtvaardig zal worden verklaard, en dit is een betere waarborg tegen valsche verklaringen, dan dat er altijd iemand bij staat, die als getuige zijn handteekening stelt.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie houdende herziening van de bepalingen omtrent de surséance van betaling. (Ond. 60.)

Ik vestig nog even de aandacht op de onder het Gedelegeerden-verslag aangebrachte verbetering.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den termijn, genoemd in artikel 12 sub II van de ordonnantie van 4 December 1936 (Staatsblad No. 636), houdende wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 61);

8ste VERGADERING — DINSDAG 26 OCTOBER 1937.

Verlenging termijn art. 12 sub II ordonnantie van 4 Dec. '36 tot wijziging en aanvulling militaire pensioenreglementen (Ond. 61). — Wijziging Zeebrieven- en scheepspassen-ordonnantie 1935 (Ond. 76). — Bekrchtiging leeningsbesluit gemeenteraad Palembang (Ond. 79). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie betr. hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90).

(Voorzitter.)

2. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de Zeebrieven- en Scheepspassen-ordonnantie-1935 (Ond. 76), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);
3. de ontwerp-ordonnantie tot bekrchtiging van het besluit van den gemeenteraad van Palembang van 21 Juli 1937 No. 44/G.R., voorzover dit strekt tot het aangaan van een geldleening (Ond. 79).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen, de ontwerp-ordonnantie sub 2 als gewijzigd bij Nota van Wijziging.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ont-

werp-ordonnantie inzake het hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat de volgende vergadering van het College van Gedelegeerden hoogstwaarschijnlijk zal plaats hebben op 9 November a.s.

De vergadering wordt te 9.27 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

9de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 9 November 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw.-ordonnantie betr. de Verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93). — Beroepsinstantie beslissingen godsdienstige rechters e.a. (Ond. 67). — Herziening acht-tienden titel Reglement op de Strafvordering (Ond. 84). — Regeling leeningsverplichtingen van eenige regentschappen tot de provincie West-Java (Ond. 58). — Wijziging en aanvulling Rubberaanplantordonnantie (Ond. 85). — Ordonnanties aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak 1937 (Ond. 82).

De Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Enthoven, Levelt en Van Mook.

De Voorzitter: Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De Secretaris deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23 en 25 October en van 3, 4 en 5 November 1937 Nos. 4, 3, 20, 10 en 2, ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van nieuwe reglementen op het verlenen van verlof naar het buitenland aan militaire landsdienaren (Ond. 91);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 6 der overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Ma-doera bedoelden termijn (Ond. 92);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het „reglement op het verlenen van pensioen aan weduwen van niet-Europeesche militairen van het leger in Nederlandsch-Indië en van Inlandsche schepelingen der Koninklijke Marine” (Ond. 95);
  - d. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de „verdoovende middelen-ordonnantie” (Ond. 93);
  - e. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de toelatingsordonnantie (Ond. 94).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 14, 28, 29, 30 en 30 October en van 1 November 1937 Nos. 8, 25, 1z, 36, 16, 17 en 11 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur der „Bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934” (Ond. 89);
- b. de ordonnantie, houdende maatregelen tot nietigverklaring van goudclausules in bepaalde overeenkomsten (Ond. 80);
- c. de ordonnantie tot verlenging van den termijn, genoemd in artikel 12 sub II van de ordonnantie van 4 December Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

- d. 1936, houdende wijziging en aanvulling van de militaire pensioenreglementen (Ond. 61);
- d. de ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Palembang (Ond. 79);
- e. de ordonnantie, houdende herziening van de bepalingen omtrent de surséance van betaling (Ond. 60);
- f. de ordonnantie tot wijziging van de zeebrieven- en scheepspassen-ordonnantie (Ond. 76);
- g. de ordonnantie tot wijziging van het burgerlijk wetboek en de reglementen op het houden der registers van den burgerlijken stand voor de Europeanen en de Chineezen (Ond. 42).

3. Brief van den Gouvernements Secretaris van 1 November 1937 No. 2329/B betreffende de begrootingsrekeningen der gezamenlijke Landsbedrijven over 1935 en 1936.

4. Rondschrjven van den Isten Gouvernements Secretaris van 7 October 1937 No. 2174/B betreffende indiening van aanvullende begrootingen voor 1938.

5. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 12 October 1937 No. 35 houdende ontheffing van Dr. G. S. S. J. Ratu Langie van het lidmaatschap van de wegverkeersordonnantie en benoeming in zijn plaats van Mr. Dr. Todoeng gelar Soetan Goenoeng Moelia.

6. Als voren van 14 October 1937 No. 20 bepalende, dat de Regeeringscommissarissen voor de bestuurs-hervorming in Sumatra en in de Groote Oost zich in de maand October 1937 zullen begeven naar hun standplaatsen Medan en Makassar.

7. Als voren van 26 October 1937 No. 29, houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, aan den directeur van Justitie om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de reorganisatie van den buitendienst en de daarmee gepaard gaande uitbreiding van het hoofdkantoor van den immigratiedienst.

8. Als voren van 26 October 1937 No. 43, houdende aanvulling van het regentschap Soekaboemi tot verblijf aan Hadji Achmad Sanoesi.

9. Als voren van 27 October 1937 No. 43 tot nadere wijziging en aanvulling van de H. B. B. L. 1934.

10. Als voren van 29 October 1937 No. 35, houdende ontheffing van B. H. Paerels van de waarneming van de functie van Regeeringscommissaris voor de kinaacultuur en de verstrekking van goedkoope kinine voor de malariabestrijding, te Amsterdam.

11. Als voren van 29 October 1937 No. 38, houdende ontheffing van Dr. M. G. J. M. Kerbosch van zijn functie van Regeeringscommissaris voor de kinaacultuur en de verstrekking van goedkoope kinine voor de malariabestrijding, te Batavia en benoeming in zijn plaats van A. Luytjes.

12. Als voren van 29 October 1937 No. 39, houdende nadere wijziging van het reglement inzake toekenning van wachtgeld, onderstand bij wijze van wachtgeld en non-activiteitstractement aan burgerlijke landsdienaren.

13. Als voren van 30 October 1937 No. 24, houdende buitenwerkingstelling van het besluit van 11 Mei 1935 No. 16, waarbij bij wijze van proef Grissee is aangewezen als hoofdplaats van het regentschap Soerabaja.

De sub 2 t/m 13 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over September 1937, aangeboden door de generale thesaurie.
2. Mededeeling van den Regeeringscommissaris voor de bestuurs-hervorming in Sumatra van 30 October 1937, dat hij zich naar zijn standplaats Medan heeft begeven.
3. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur, houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.
4. Motie van het comité „Oemat Islam Poerworedjo”.

9de VERGADERING — DINSDAG 9 NOVEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van de ontw. ordonnantie betr. de Verdoovende-middelen ordonnantie (Ond. 93). — Beroepsinstantie beslissingen godsdienstige rechters e.a. (Ond. 67).

(Voorzitter, Soangkoepou.)

houdende bezwaren tegen het ontwerp betreffende de inschrijving van Mohammedaansche huwelijken.

5. Afschrift-rekest van den mantripolitiebond te Medan aan den Gouverneur-Generaal, houdende verzoek om positieverbetering voor de mantris-politie.

6. Brief gedagteekend Manna 10 September 1937 van Ismael Azis betreffende de geringe ontwikkeling van de inheemsche hoofden in het gewest Benkoelen.

7. Brief gedagteekend Kaliwoengoe 17 September 1937 van Soleiman, houdende klachten over de handelingen van een desahoofd.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. Beschouwingen over de taak, de inrichting en het personeel van de artillerie-inrichtingen te Kiaratjondong.

2. Prijsniveau Nederlandsch-Indië 1929 — October 1937.

3. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

De boekwerken worden opgenomen in de boekery.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de „Verdoovende-middelenordonnantie” (Ond. 93) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Gelijk gisteren schriftelijk reeds is medegedeeld, wordt de behandeling van de sterkwerkende-geneesmiddelenordonnantie (Ond. 47) aangehouden tot 23 of 30 dezer.

Aan de orde is de behandeling van twee ontwerp-ordonnanties, te weten:

- a. tot instelling van de in het Reglement op de Godsdienstige Rechtspraak voorziene beroepsinstantie voor beslissingen van godsdienstige rechters;
- b. tot nadere wijziging van de Instructie voor de Gouvernementslandmeters in Nederlandsch-Indië en als zoodanig fungeerende personen. (Ond. 67.)

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag wordt door eenige leden erop aangedrongen, om aan het Hof voor Islamietische zaken de bevoegdheid toe te kennen, zelfstandig een onderzoek in te stellen naar de juistheid van de in het vonnis van den priesteraad vermelde feiten. Waar de outillage van deze priesterraden momenteel nog niet van dien aard is, dat men met een gerust hart de godsdienstige rechtspraak geheel aan deze raden kan toevertrouwen, ligt het voor de hand, dat m.i. deze aandrang geheel gemotiveerd is, afgescheiden nog van de omstandigheid, dat menschen feilbare individuen zijn. Bovendien impliceert hooger beroep overeenkomstig de godsdienstige beginselen ook het winnen van getuigenissen buiten de partijen om. Doet het Hof voor Islamietische zaken

(Van Helsdingen.)

de door een priesteraad aan hem in hooger beroep toegesonden zaken slechts op de stukken af, dan beteekent dit het afdoen van zaken overeenkomstig de Westersche begrippen en niet volgens de Islamietische opvattingen ten opzichte van het behandelen en afdoen van rechtszaken.

Ook is het niet uitgesloten, dat in het onderzoek, de behandeling en de eindbeslissing van den priesteraad leemten bestaan en ontstaan, welke de noodzakelijkheid van de oproeping van partijen of getuigen gebieden, ten einde verheldering te verkrijgen in het „hoe” en het „wat” van een bepaalde rechtszaak en dit zou niet mogelijk zijn, indien dit hof zaken in hooger beroep alleen op de stukken zou mogen afdoen. Voor een goed, degelijk en rechtvaardig oordeel moet een rechter m.i. de vrijheid hebben overal zijn licht over de hem ter behandeling voorgelegde zaken op te steken; het is trouwens een bekend feit, dat het afdoen van zaken op de stukken alleen dikwijls te goeder trouw dwalingen van rechters in hun beslissingen kunnen veroorzaken. Daarom bevreedt het mij, dat de Regeering zoo'n belangrijke zaak als de onderhavige ter zijde zet en er de voorkeur aan geeft, om een eventueel nader onderzoek aan den rechter in eerste aanleg op te dragen. Het is toch natuurlijk, dat een rechter, tegen wiens vonnis men hooger beroep aantekent, trachten zal, dit vonnis te doen bekrachtigen en dat hij elk nader onderzoek in de door hem gewenschte richting zal sturen. Dit zal straks praktisch tot gevolg hebben, dat deze ingestelde beroepsinstantie van godsdienstige rechters een „sprekbuis” zal worden van de lagere rechters.

Ten aanzien van het reglement op de godsdienstige rechtspraak voor een gedeelte van de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Onderwerp 87 van dit Zittingsjaar) heeft de Regeering den in het Gedelegeerden-verslag geuiten wensch reeds in het betreffende artikel 16 aanvaard.

Ik zie dus een zekere inconsequentie in het standpunt der Regeering ten aanzien van deze op gelijke basis gecreëerde godsdienstrechtbanken.

De Regeering heeft feitelijk bezwaren tegen de regelmatige toepassing van de in het Gedelegeerden-verslag gesuggereerde procedure. Ik moge evenwel haar aandacht erop vestigen, dat het toekennen van de bevoegdheid aan het Hof voor Islamietische zaken tot het zelfstandig doen van een aanvullend onderzoek niet behoort te impliceeren het regelmatig toepassen van bedoelde bevoegdheid.

Ik ben evenwel overtuigd, dat het toekennen van deze bevoegdheid aan het Hof voor Islamietische zaken van eminente betekenis is voor de juiste en richtige hanteering van een goede en degelijke rechtspraak, het is een onmisbare voorwaarde voor de uitoefening van het recht en de rechtvaardigheid op het gebied van godsdienstige rechtsbedeeling.

Daarom moge ik der Regeering in overweging geven om mijn suggestie terzake in nadere overweging te willen nemen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het was niet mijn bedoeling om bij dit ontwerp te spreken, maar na hetgeen de heer Soangkoepou heeft opgemerkt, zou ik gaarne het een en ander naar voren willen brengen.

De heer Soangkoepou heeft bezwaar tegen het afdoen op de stukken. Nu meen ik, dat hij te weinig in het oog houdt het verschil, dat er bestaat tusschen de afdoening van civiele en crimineele zaken. Wanneer het crimineele zaken betrof, zou ik er veel meer voor voelen, dat zooveel mogelijk de revisie niet op de stukken geschiedde, maar dat de betrokken personen zelf zouden worden gehoord. Waar het hier echter civiele aangelegenheden betreft, lijkt mij het hooren op de stukken als algemeen beginsel en het hooren van partijen en getuigen als uitzondering volstrekt niet zoo verwerpelijk. Nu heeft de Regeering in zooverre daarin voorzien, dat in het betreffende artikel aan het hogere hof de bevoegdheid wordt gegeven om, alvorens een

(Wiwoho.)

eindbeslissing te nemen de stukken terug te zenden aan den priesteraad met verzoek op bepaalde punten de zaak nader te onderzoeken. De heer Soangkoepon zegt daarvan, dat het dan waarschijnlijk wel altijd in deze richting zal loopen — doch dat vind ik een zeer ernstige beschuldiging tegen de lagere rechters —, dat de lagere rechters zooveel mogelijk de goedkeuring van hun eenmaal genomen beslissing zullen trachten te bewerkstelligen. Zij zullen dit volgens den heer Soangkoepon doen door het nader naderzoek dat hun door het Hof wordt gelast eigenlijk in die richting te forceeren. Het lijkt mij niet juist en ook niet gewenscht een dergelijke beschuldiging al bij voorbaat tegen de lagere rechters te uiten.

(De heer Soangkoepon: Het is geen beschuldiging. Het is een natuurlijk feit.)

Maar deze veronderstelling tegenover de lagere rechters werd toch uitgesproken.

Ik voel er op zichzelf niets voor om in beginsel deze aangelegenheid te regelen, zooals zij voor Borneo is geregeld, waarnaar de heer Soangkoepon verwees. Voor Borneo wordt nl. voorgesteld het hof de bevoegdheid te geven om partijen en getuigen voor zich te doen verschijnen en zelf het aanvullend onderzoek te verrichten (Ond. 87, art. 16). Voor Borneo is dit volkomen juist en begrijpelijk, omdat, zooals de Regeering zelf toelicht, het hier een rechtspraak geldt binnen een terrein van beperkten omvang, zoodat partijen en getuigen heel gemakkelijk voor het hof kunnen worden geroepen. Maar het betreft hier een rechtspraak voor Java, zoodat eventueel uit alle hoeken van geheel Java partijen en getuigen voor het hof kunnen worden geroepen om het aanvullend onderzoek te kunnen verrichten. Dit lijkt mij als regel zeker niet wenschelijk en ook niet noodig.

Iets anders is — en daarvoor kan ik wel wat voelen — dat de Regeering heeft gezegd, dat het hof vóór de eindbeslissing de stukken naar de lagere rechters kan toezenden met aanwijzing van de punten die nader onderzoek behoeven. Ik acht dit een volkomen redelijke bepaling die meestentijds ook wel doeltreffend zal zijn en zou accoord kunnen gaan met den heer Soangkoepon als hij er genoeg mee zou kunnen nemen, dat deze vorm van beslissing als algemeene regel wordt gehandhaafd, doch dat het hof in uitzonderingsgevallen ook de bevoegdheid zal hebben om partijen en getuigen voor zich te doen verschijnen. Dan krijgen wij deze figuur, dat als regel het hof op de stukken afdoet en bij eventuele noodzakelijke aanvulling de stukken zendt naar de lagere rechters, maar het in bijzondere gevallen kan zeggen, dat het in een zaak zelf de betrokkenen wil hooren. Voor een dergelijke regeling kan ik wel voelen. Als de heer Soangkoepon in deze richting een wijziging in artt. 359 h en i zou willen voorstellen, zou ik daarmede accoord kunnen gaan.

De heer **Wiwoho**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer men de rede van den heer Van Helsdingen heeft aangehoord, moet men tot de conclusie komen, dat ons geacht medelid ernstig bezwaar maakt tegen hetgeen de heer Soangkoepon naar voren heeft gebracht, maar wanneer men ook het einde van deze rede beluisterd heeft, moet men tenslotte tot de conclusie komen, dat de geachte sprekers vrijwel geheel met elkaar overeenstemmen.

De heer Soangkoepon heeft geen bezwaar om de zaken op de stukken af te doen, maar hij wil alleen de mogelijkheid openlaten om, waar het noodig is, ook de bevoegdheid aan het Hof voor Islamietische zaken te laten om de menschen eventueel op te roepen. Dat hiervan een te veelvuldig gebruik zal worden gemaakt, behoeft niet te worden gevreesd, omdat het hof te hoog staat om van die bevoegdheid misbruik te maken door personen op te roepen ook wanneer dit niet noodig is. Trouwens, al ware het zoo, dan nog is de kwestie op zichzelf toch niet zoor erg. Want de zaken die voor het Hof voor Islamietische zaken komen, zijn naar ik meen, niet zoo heel veel

(Roep, Directeur van Justitie.)

in aantal, terwijl Java naar mijn meening werkelijk niet zoo uitgestrekt is, dat deze wijze van handelen enorm hoge kosten met zich zou medebrengen.

Ik kan mij derhalve volkomen vereenigen met het voorstel van den heer Soangkoepon en hoop, dat het geachte lid, de heer Van Helsdingen, gezien ook het laatste gedeelte van zijn rede, de suggestie van den heer Soangkoepon zal steunen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou slechts een paar vragen willen stellen. Ik zou n.l. willen vragen, indien de gelegenheid zou worden opengesteld, dat het Hof ook de justitiabelen persoonlijk zou kunnen hooren en oproepen bij belangrijke gevallen, welk criterium dan t.a.v. die „belangrijke gevallen” zou moeten worden aangelegd.

Verder zou ik het volgende willen vragen. Is dan alleen het Hof bevoegd om in deze een positieve beslissing te nemen ten aanzien van het criterium der „bijzondere gevallen”, of zou ook van de zijde van de justitiabelen kunnen worden gevraagd in die bijzondere gevallen het nadere persoonlijke hooren van de beklagden, van getuigen enz. enz. Mijn vraag komt er dus op neer, of het voldoende is, dat alleen de bevoegdheid zou berusten bij het Hof om te beoordeelen het bijzondere van het geval, dan wel dat ook een gelegenheid zou moeten worden geschapen, dat van den kant van justitiabelen — wellicht ook van anderen zijde — het bijzondere van het geval zou kunnen worden aangetoond, naar aanleiding waarvan het Hof dan de verschillende betrokkenen persoonlijk zou kunnen en moeten hooren.

Wat ik hier zeg betreft dus alleen een informatorische opmerking.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne naar aanleiding van het gesprokene het volgende willen zeggen. Hoewel vier sprekers te dezen aanzien het woord hebben gevoerd en die sprekers vrij diep op het aanhangige ontwerp zijn ingegaan, kan het antwoord van de Regeering toch in eersten termijn kort zijn.

Immers, zooals in de Memorie van Antwoord reeds is verklaard, betreft het hier geen nieuw punt. De vraag, of het wenschelijk en nuttig is om aan het Hof de bevoegdheid te geven een zaak te behandelen in tegenwoordigheid van partijen, partijen en getuigen op te roepen en te doen verschijnen voor behandeling in hooger beroep, is al behandeld; deze kwestie is behandeld in de commissie, die het ontwerp heeft opgesteld voor de nieuwe regeling ten aanzien van de godsdienstige rechtspraak — een zeer deskundige commissie, die allen tijd en gelegenheid gehad heeft om dit punt onder oogen te zien — en deze vraag is ook behandeld in den Volksraad. Hetzelfde punt is door hetzelfde geachte lid in het jaar 1931 ook reeds voorgebracht en toen is na rijp beraad besloten de regeling, zooals die in het ontwerp was neergelegd, te handhaven.

Mijnheer de Voorzitter! Heel veel nieuws is te dezen aanzien dus niet te zeggen. Het voor en het tegen is indertijd overwogen en de Regeering zou er bepaald ernstig bezwaar tegen maken om nu op een veel haastiger manier, zonder de goede gelegenheid tot beraad, die er vroeger heeft bestaan, plotseling tot een wijziging te besluiten.

Mijnheer de Voorzitter! In het midden latende, of er iets voor te zeggen is om een bevoegdheid te geven, waarvoor nader moet worden vastgesteld, hoe die te regelen is, of er een criterium te dien aanzien moet worden toegepast en of bevoegdheden aan partijen moeten worden gegeven enz. enz., dit alles daargelaten, zou ik willen vragen, is het niet beter thans eerst af te wachten, hoe de praktijk ten deze zal zijn.

Het ligt in de bedoeling deze regeling op 1 Januari a.s. in te voeren. Laat men dan toch eens zien, of dat nieuwe

Beroepsinstantie beslissingen godsdienstige rechters e.a. (Ond. 67). — Herziening achttienden titel Reglement op de Strafvordering (Ond. 84).

(Soangkoepon, Wiwoho.)

Hof voor Islamietische Zaken dan dezelfde bezwaren ondervindt zooals die thans gevoeld worden door enkele van de geachte sprekers. Wanneer dat het geval is, zal het Hof met de meeste kennis van zaken en de grootste deskundigheid kunnen komen met een voorstel om de kwestie zoo te regelen als in het belang van de justitiabelen zal zijn.

De Regeering dringt er daarom met klem op aan, voorhands genoeg te nemen met de regeling, zooals die is voorgesteld; men kan immers altijd aan de hand van de praktijk nog komen tot een wijziging daarvan.

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! De heer Van Helsdingen heeft verschil gemaakt tusschen civiele en strafzaken. Maar het komt mij voor, dat het maken van dit verschil in deze aangelegenheid niet bepaald juist is, omdat bij het spreken van recht het gaat om de vraag of onrecht is begaan of een overtreding heeft plaats gehad en dus recht gesproken moet worden en dat spreken van recht blijft hetzelfde of het betreft civiele dan wel strafzaken.

Nu noemt de heer Van Helsdingen als een der bezwaren de al te groote kosten verbonden aan de oproeping van partijen, die wellicht uit verschillende deelen van Java zullen moeten komen om verklaringen af te leggen of in ieder geval voor het onderzoek gehoord moeten worden. Die kosten komen echter ten laste van de partijen. Nu moeten ook de partijen door de overheid beschermd worden, maar er blijft toch nog altijd de mogelijkheid bestaan, dat de rechter het noodig acht om voor het in het reine brengen van een bepaalde zaak getuigen op te roepen. Wordt dit gebaseerd op den inhoud van de in behandeling zijnde ontwerp-ordonnantie, dan zal die mogelijkheid uitgesloten zijn. Dit vind ik wel een bezwaar. Intusschen stemmen onze wenschen wat dit ontwerp betreft geheel overeen met die van den heer Van Helsdingen.

De heer Roep heeft gesproken over de beoordeeling door het Hof van deze zaken. Ik zou zeggen, dat het vanzelf spreekt, dat wanneer het Hof in een bepaalde zaak een hooger beroep noodzakelijk acht en het noodig oordeelt om ter opheldering van bepaalde punten getuigen op te roepen, dit moet gebeuren.

Vandaar dan ook dat de bevoegdheid daartoe aan het Hof is overgelaten. Het zou niet juist zijn, indien de beoordeeling hiervan aan andere instanties zou worden overgelaten. Te dezen aanzien heeft er altijd verschil bestaan tusschen de Regeering en mij.

Toen ik nog bij de rechterlijke macht werkzaam was als griffier is mij wel gebleken, dat bij het afdoen van zaken op de stukken verkeerde conclusies werden getrokken door den rechter. Dit gevaar bestaat nu eenmaal. Intusschen zal ik mij neerleggen bij dit ontwerp en dus mijn stem eraan geven.

De heer Wiwoho: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in zijn antwoord als argument naar voren gebracht, dat de bezwaren die thans weer zijn geopperd afkomstig zijn van het lid, dat jaren geleden diezelfde bezwaren ook in den Volksraad reeds had voorgebracht. Daarom moet nu niet worden ingegaan op het voorstel van den heer Soangkoepon. Maar, laat de geachte Regeeringsgemachtigde doorschemen, wanneer mocht blijken, dat er in de praktijk behoefte aan bestaat, dan zal op hetgeen nu wordt voorgesteld worden teruggekomen. Dit impliceert naar mijn meening een zekere erkenning van de behoefte aan de door den heer Soangkoepon bedoelde regeling.

Waar wij nu bezig zijn deze materie te behandelen, daar meen ik, dat wij dat ook zoo goed mogelijk moeten doen. Blijkt het dan niet noodig te zijn van de geschapen gelegenheid gebruik te maken, dan blijft zij rusten. Dat is alles.

De Voorzitter: Wenscht de geachte Regeeringsgemachtigde in tweeden termijn nog het woord?

(Voorzitter, Soangkoepon.)

De heer Enthoven, directeur van Justitie: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan is de behandeling van deze ontwerp-ordonnanties beëindigd en kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2A en 2B, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende herziening van den achttienden titel van het Reglement op de Strafvordering (Ond. 84), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag werd in overweging gegeven om de woorden: „geldelijke tegemoetkoming” in artikel 360 van deze ontwerp-ordonnantie te vervangen door het woord: „schadeloosstelling”.

Met deze suggestie kan ik mij volkomen vereenigen, omdat de vernietiging van een in kracht van gewijsde gegane uitspraak in werkelijkheid impliceert de volkomen onschuldigheid van hem, tegen wien zoodanig gewijsde is gegeven. Wanneer een gewezen veroordeelde in zulk een toestand verkeert, dan is het zeker rechtvaardig, indien hij ter zake volledig wordt schadeloosgesteld. Het is immers niet uitgesloten, dat zulk een ten onrechte veroordeelde groote schade ondervindt in zijn bedrijf dan wel in zijn gezin door de ondervonden straf en waar deze schade door deze veroordeeling is geleden, komt het mij voor, dat het niet alleen redelijk en volkomen billijk, maar ook zeer rechtvaardig is, indien deze veroordeelde volledig wordt schadeloosgesteld; hierbij geldt het immers een ten onrechte veroordeelden verdachte, een onschuldige dus.

Zeer terecht heeft de Regeering in de Memorie van Toelichting, betrekking hebbende op dit artikel 360, gesproken van een schadeloosstelling, welke bepaald wordt door het rechterlijk college, waarnaar de zaak in herziening is verwezen en hetwelk derhalve de definitieve uitspraak gedaan heeft.

Een tegemoetkoming beteekent immers een hulpvaardige bejegening dan wel gedeeltelijke vergoeding van de gemaakte kosten of geleden schade. Zulk een tegemoetkoming acht ik onvereinigbaar met de norm van recht en rechtvaardigheid in de onderwerpelijke gevallen, waar het geldt het herstel van een geleden onrecht, een onrecht, dat ondervonden is van de zijde van een orgaan, dat juist „het recht” onbevangen moet hanteren.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord verklaard, dat in de gevallen, waarop artikel 360 doelt, het in den regel ondoenlijk zal zijn om vast te stellen, in hoever de betrokkene schade heeft geleden, terwijl een uitkeering met het oog op het ondervonden leed toch alleszins billijk geacht wordt.

Het is mij niet recht duidelijk, waarom het ondoenlijk is de geleden schade vast te stellen, indien betrokkene in staat is deze schade met voldoende bewijzen aan te toonen. In tegenstelling met de Regeering, acht ik een volledige dan wel een behoorlijke schadeloosstelling, op deze wijze te bepalen, zeker vereenigbaar met den eisch of de gedachte van recht en rechtvaardigheid. Men moet niet vergeten, dat het door de Regeering zelf genoemde en ondervonden leed in wezen onherstelbaar is en in werkelijken zin genomen niet door een geldelijke vergoeding kan worden goedge maakt. Het zou toch niet mogelijk zijn, om het verlies van verwanten door den dood, middels geldelijke vergoeding te herstellen? Het in het onderwerpelijk geval geleden onrecht draagt hetzelfde karakter en

Herziening achttienden titel Reglement op de Strafvordering (Ond. 84). — Regeling leeningsverplichtingen van eenige regentschappen tot de provincie West-Java (Ond. 58).

(Directeur van Justitie, Soangkoepou.)

heeft denzelfden aard als de dood van deze personen. Elke schadevergoeding, in welke mate en in welken vorm ook, op dit gebied, kan alleen dit leed verzachten, doch niet geheel herstellen of te niet doen.

Daarom is het m.i. preferabel, om de woorden: „geldelijke tegemoetkoming” in artikel 360 van dit ontwerp te veranderen in de woorden: „behoorlijke schadeloosstelling”; dit ligt meer in de lijn van de grondgedachte en de strekking van de thans voorliggende ontwerp-ordonnantie.

Ik moge derhalve der Regeering in overweging geven deze verandering in dit ontwerp wel te willen aanbrengen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Op de bezwaren van het geachte lid, den heer Soangkoepou, valt niet veel meer te antwoorden dan reeds in de Memorie van Antwoord is gedaan; immers, de reden, waarom de Regeering de voorkeur blijft geven aan den term, die ook in de Nederlandsche regeling is gebruikt, is daarin duidelijk uiteengezet.

Het geachte lid, de heer Soangkoepou, heeft medegedeeld, dat hem niet duidelijk is, waarom in zulke gevallen moeilijk te berekenen valt of en zoo ja, welke schade geleden is. Het geachte lid zegt, dat belanghebbenden dan maar behoorlijke bewijzen moeten aanvoeren, maar ik geloof, dat de beste bestrijding van deze bewering geleverd is door het geachte lid zelf. In het slot van zijn rede spreekt de heer Soangkoepou immers van onherstelbaar leed, waarvoor men een vergoeding moet geven. Die vergoeding kan dan niet zijn een vergoeding voor de materiele schade, want het gaat om een leed, dat niet kan worden goedge maakt. De Regeering blijft in elk geval den term „tegemeetkoming” ruimer en daarom in het belang van de justitiabelen beter achten.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Zooals ik in eersten termijn heb verklaard, behelst een tegemoetkoming alleen een gedeeltelijke vergoeding. Nu kan, wanneer iemand, die een bedrijf uitoefent en door de politie uit het bedrijf gehaald en ten onrechte veroordeeld wordt, zijn bedrijf daardoor teniet gaan. Wanneer zulk een persoon nu later weder in het leven komt, is het dan niet billijk, dat hij voor het verlies van het bedrijf ten gevolge van de ten onrechte uitgesproken veroordeeling een volledige schadevergoeding ontvangt? In tegemoetkoming ligt mijns inziens in elk geval opgesloten, dat de stoffelijke schade niet ten volle vergoed wordt.

Zooals de Regeering zegt, leed is niet in een geldelijke vergoeding om te zetten, maar juist om deze reden is het niet mogelijk de schade, die geleden wordt ten volle te herstellen, zoodat in ieder geval de stoffelijke schade wel ten volle vergoed dient te worden.

Ik laat de regeling natuurlijk verder aan de Regeering over, maar ik blijf van oordeel, dat ieder, die ten onrechte veroordeeld is, een behoorlijke schadeloosstelling moet ontvangen en niet een tegemoetkoming.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeering gemachtigde op de beschouwingen in tweeden termijn nog te antwoorden?

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot re-Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soetardjo.)

geling van de verplichtingen van de in de voormalige gewesten Preanger-Regentschappen en Batavia gelegen regentschappen tegenover de provincie West-Java met betrekking tot de door die voormalige gewesten aangegane en door de provincie overgenomen leeningen, alsmede wegens de door de provincie West-Java aangegane schulden ten behoeve van de voltooiing van den bouw en vernieuwing van aan die regentschappen in beheer overgedragen pasars en werken. (Ond. 58.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Met de verzekering van de Regeering, vermeld in de Memorie van Antwoord, dat aan het onderhavige voorstel geen gewichtige financieele consequenties verbonden zijn, kan ik mij niet verzeemen en wel om de volgende redenen.

Ten eerste zijn de resteerende leenings schulden van de betrokken regentschappen, zooals ook de Memorie van Antwoord mededeelt, verhoogd met het niet geringe bedrag van f 300 000.

Weliswaar zal de jaarlijks verschuldigde aflossing op hetzelfde bedrag worden gesteld, doch het is toch volkomen logisch, dat waar het bedrag, dat de regentschappen in totaal hebben te betalen hooger is, de regentschappen ook gedurende een langeren termijn zullen hebben te betalen, hetgeen ontegenzeggelijk een lastenverzwaring beteekent.

In de tweede plaats zou volgens de Memorie van Antwoord door de provincie de rente, die vroeger tussehen 5% en 6% lag worden teruggebracht tot 4%.

Indien het bedrag der leenings schulden niet was verhoogd, zou die renteverlaging een lastenverlaging voor de betrokken regentschappen beteekenen. Door het aanhangige voorstel tot verhooging der schulden wordt deze lastenverlaging van de betrokken regentschappen nu dus teniet gedaan.

Nu acht ik deze lastenverzwaring voor de in het ontwerp bedoelde regentschappen, met het oog op de lastenverzwaring, die heeft plaats gehad als gevolg van de laatste overdracht van bevoegdheden aan de regentschappen, niet bepaald gewenscht. De meening van de Regeering, in de Memorie van Antwoord neergelegd, dat:

„de financieele gevolgen van de overgedragen onderwijs- en gezondheidszorg bezwaarlijk in verband (kunnen) worden gebracht met het onderhavige voorstel” moet ik dus onjuist achten.

Uit hetgeen ik zoeven heb betoogd, blijkt toch duidelijk, dat de voorgestelde maatregel financieele consequenties — en wel in ongunstigen zin — voor de betrokken regentschappen met zich medebrengt.

Nu verzekert de Memorie van Antwoord wel, dat:

„..... deze overdrachtsuitkeeringen aan een herberekening zijn onderworpen, waarbij ernaar wordt gestreefd den betrokken autonomen gemeenschappen voor het jaar 1937 een bedrag toe te kennen, dat voldoende is voor een redelijke” — ik onderstreep dit woord — „taakverzorging op dit gebied”,

maar ik vrees, dat althans in de praktijk de verwezenlijking van deze toezegging niet als van een leien dakje zal gaan. De praktijk heeft geleerd, dat straks veel eenvoudig aan de regentschappen wordt overgedragen, desnoods via den resident. Ik moet den geachten Regeering gemachtigde erop wijzen, dat vele regentschappen op het oogenblik in een positie verkeeren, waarvan men kan zeggen, dat ze op hun minimum draagkracht komen. Verschillende regenten hebben mij medegedeeld, dat de landsuitkeeringen voor 1937 de reële uitgaven, die de regentschappen hebben te doen in verband met de zoeven bedoelde overdracht, niet kunnen dekken. Er zijn dit jaar uitgaven gedaan, waarop van tevoren niet was gerekend.

Regeling leeningsverplichtingen van eenige regentschappen tot de provincie West-Java (Ond. 58).

(fd. adviseur voor de Decentralisatie.)

Ik noem bv. de uitgaven, die het gevolg zijn geweest van het verlenen van duurtetoelagen aan het onderwijzend personeel met ingang van 1 Juli van dit jaar, de oprichting van cursussen tot opleiding van volksonderwijzers, de vermeerdering van het aantal leerkrachten aan de vervolgscholen, in verband met den grooteren toelooop van leerlingen, de verhooging van de subsidie voor de salarissen van de volksonderwijzers, de zware herstellingen en vernieuwingen aan schoolgebouwen, zoodat de vernieuwing en aanschaffing van meubilair.

Eenige regenten hebben mij verteld, dat hun regentschap wacht op de ter beschikking stelling van een Indisch arts met gelijktijdige verhooging van de betrekkelijke landsuitkeering, terwijl de indienststelling van een dergelijk arts zeer urgent moet worden geacht. Een ander regent wees er mij op, dat de toestand van de overgenomen ziekeninrichting van dien aard was, dat een spoedige algeheele vernieuwing noodzakelijk moest worden geacht. Een ander sprak van de overdracht van een ziekenhuis, welke door het betrokken college van gedeputeerden werd aangekondigd, welks exploitatie aan de provincie steeds een jaarlijksch tekort had opgeleverd van f 21 000. Deze regent heeft als zijn meening te kennen gegeven, dat, wanneer gerekend moet worden op de subsidies, die de regentschappen van het land moeten ontvangen, hij daarvoor erg huiverig is en wel op grond van de opgedane ervaringen. De aan de lokale ressorten toegekende subsidies, zoo zegt hij, in het bijzonder aan de regentschappen, zijn met niet onbelangrijke bedragen verminderd. Zijn regentschap, dat in 1929 een subsidie genoot van f 48 753, kon dit jaar niets meer ontvangen.

Ik moge hier een citaat geven uit een brief, die laatstbedoelde regent aan het hoofdbestuur van de P.P.B.B. heeft geschreven.

Dit citaat luidt als volgt:

„Uit het bovenstaande is het Uw Bestuur thans duidelijk, dat wil het Regentschap aan zijn verplichtingen voldoen, het of de belastingschroef steviger moet aanzetten, wat af te raden is, of een werkwijze volgen, welke geen voldoening kan schenken; m.a.w. men is gedoemd den dienst slechts gaande te houden.”

In een dergelijke positie verkeerden verschillende regentschappen en ik reken het tot mijn plicht om van deze gelegenheid gebruik te maken, de Regeering daarop te wijzen.

Ik wil voorts nog de aandacht der Regeering vestigen op een algemeen heerschende opvatting onder de regenten, dat tengevolge van de laatste overdracht der bevoegdheden in het bijzonder de comptabiliteitswerkzaamheden in de bedoelde regentschappen meer dan verdubbeld zijn.

Uit hetgeen ik zoeven heb betoogd moge tevens blijken, dat het niet de bedoeling is oppositie te voeren tegen het ahangig ontwerp. Neen, Mijnheer de Voorzitter, mijn bedoeling is enkel en uitsluitend om den voorgestelden maatregel te bezien in het licht der huidige financieele positie van de autonome regentschappen, als gevolg van de lastenverzwaringen, zoeven door mij aangegeven. Ik zou derhalve van deze gelegenheid gebruik willen maken om tot de Regeering het verzoek te richten, bereid te willen zijn een onderzoek te doen instellen in hoeverre de door mij bedoelde regentschappen voor dadelijke en volledige tegemoetkoming in aanmerking komen.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de geachte Regeerings-gemachtigde mij deze verzekering kan geven, dan zal ik met een gerust hart mijn stem aan het ontwerp kunnen geven.

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soetardjo, heeft de financieele gevolgen van het onderhavige voorstel in zijn beschouwingen betrokken. In verband daarmee zou ik met enkele trekken nader de financieele consequenties

van dit voorstel tot verdeling van de leeningschulden tusschen de provincie West-Java en eenige daarbinnen gelegen regentschappen willen uiteenzetten.

Het verdeelingschema is, zooals ook in de Memorie van Toelichting werd vermeld, hierop in hoofdzaak gebaseerd, dat in den bestaanden toestand in zoverre geen verandering wordt gebracht, dat de regentschappen de hun toegewezen aandelen met dezelfde bedragen blijven aflossen als thans door hen op den voet van de eerste begrotingen wordt betaald. Het bedrag van de jaarlijksche aflossingen blijft dus gelijk, doch zooals het geachte lid opmerkte, zal dit voorstel wel voor enkele regentschappen medebrengen, dat deze aflossingen over een wat langeren termijn moeten worden voldaan. Die aflossingen worden nu aldus gefinancierd, dat zij worden betaald uit den buitengewonen dienst. Daarvoor wordt een bedrag op den buitengewonen dienst ingenomen n.l. de afschrijving op het object, waarvoor geleend is, welke afschrijving ten laste van den gewonen dienst e.g. de bedrijfsbegroting komt. Deze afschrijving kan worden gefinancierd uit het object zelf, aangezien geleend is voor een rendabel object, zoodat zeker voor de regentschappen geen moeilijkheden zijn te verwachten te dezen opzichte. Doordat het bedrag van de resteerende leeningschulden voor de betrokken regentschappen in totaal wat hooger is gesteld, zal wel jaarlijks een wat hooger rentebedrag verschuldigd zijn. Dit geldt echter niet voor alle regentschappen, die in dit voorstel zijn betrokken. De regentschappen Bandoeng, Tjiandjoer, Soekaboemi, Soemedang, Tasikmalaja en Batavia zullen bij het voorgestelde definitieve verdeelingschema een lager bedrag aan leeningsschuld hebben te betalen dan zij ingevolge de voorloopige verdeling hadden te voldoen, terwijl daarentegen Garoet, Meester Cornelis, Krawang en Buitenzorg met een wat hooger leeningsbedrag zijn belast. Zes regentschappen hebben bij de voorgestelde definitieve verdeling derhalve voordeel en slechts vier regentschappen nadeel. Het regentschap Meester Cornelis, dat ook nadeel heeft bij het onderhavige voorstel, kan eigenlijk wel buiten beschouwing blijven, omdat slechts een bedrag van ruim f 2 000 meer aan leeningsschuld ten laste van dit regentschap wordt gebracht. Het gaat dus praktisch maar om drie regentschappen.

In totaal is het leeningsbedrag, dat meer ten laste van de regentschappen wordt gebracht, ongeveer f 300 000. Zooals echter reeds in de Memorie van Antwoord werd uiteengezet, is onlangs het rentepercentage door de provincie belangrijk verlaagd, zoodat de regentschappen in totaal aan rente zelfs nog minder zullen hebben uit te geven dan eenige jaren geleden.

Nu brengt het geachte lid, de heer Soetardjo, de financieele gevolgen van de onderwijsoverdracht in verband met het onderhavige voorstel. De Regeering kan den geachten spreker niet op dezen weg volgen, omdat de uitkeeringen voor de overgedragen onderwijszorg geheel afzonderlijk worden gehouden en geheel afzonderlijk worden gefinancierd. Hiervoor zijn op de landsbegroting afzonderlijke credieten opgenomen, n.l. onder de subartikelen 4.9.5B.1 t/m 4.9.5B.4 van de ontwerp-begroting voor het jaar 1937, terwijl voor de landsbegroting voor het jaar 1938 het zelfde geldt.

Nu heeft de Regeering bij de behandeling van de ontwerp landsbegroting 1938 nog eens uitdrukkelijk toegezegd, dat de lokale gemeenschappen een landsuitkeering zullen krijgen, welke hen instaat zal stellen de overgedragen onderwijszorg op redelijke wijze te behartigen en dat hun een zoodanig bedrag zal worden uitgekeerd, als het land zelf aan deze zorg zou hebben besteed, wanneer de zorg voor het Inlandsch onderwijs niet was overgedragen. Het was uiterst moeilijk de financieele gevolgen van de onderwijsoverdracht voor elke autonome gemeenschap aanstonds geheel nauwkeurig te becijferen. Toen de overdracht eenige maanden in de praktijk had gewerkt, werden dan ook van de Colleges van Gedeputeerden nadere gegevens opgevraagd, ten einde aan de hand daarvan de onder-

9de VERGADERING — DINSDAG 9 NOVEMBER 1937.

Regeling leeningsverplichtingen van eenige regentschappen tot de provincie West-Java (Ond. 58). — Wijziging en aanvulling Rubberaanplantordonnantie (Ond. 85). — Ordonnanties aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak 1937 (Ond. 82).

(fd. adviseur voor de Decentralisatie.)

wijs- en ook de gezondheidszorg-uitkeeringen te kunnen herkennen en meer nauwkeurig vast te stellen. Dat het de Regeering ernst was met haar toezegging, dat de autonome gemeenschappen voor de overgedragen onderwijszorg een uitkeering zullen ontvangen, welke hen instaat zal stellen deze taak behoorlijk te financieren, kan wel hieruit blijken, dat de uitkeeringen voor de overgedragen onderwijszorg voor de autonome gemeenschappen op Java en Madoera onlangs met een bedrag van bijna f 320 000 zijn verhoogd.

Vermoedelijk zullen in den loop dezer maand ook deze landsuitkeeringen voor de overgedragen gezondheidszorg een belangrijke verhoging ondergaan.

Nu moge ik wel speciaal onder de aandacht van het geachte lid brengen, dat ook deze verhogingen nog maar een voorloopig karakter dragen. De definitieve vaststelling van de overdrachtsuitkeeringen voor 1937 zal eerst in het begin van het volgend jaar plaats hebben, omdat er nog enkele factoren zijn, waarvan de financieele gevolgen thans nog niet geheel nauwkeurig in cijfers zijn uit te drukken. Bij de definitieve vaststelling van de landsuitkeering voor 1937 zullen ongetwijfeld nog correcties moeten worden aangebracht.

Het geachte lid heeft hierbij al gewezen op enkele factoren, o.a. den duurtetoeslag. Ik kan den heer Soetardjo verzekeren, dat met duurtetoeslag bij de definitieve vaststelling van de uitkeering rekening zal worden gehouden.

Hetzelfde geldt voor de uitgaven, verbonden aan de opleiding van volksonderwijzer en de vermeerdering van leerkrachten.

Wat betreft zware herstelling van gebouwen, daarvoor is op de landsbegroting een speciale post gecreëerd, nl. sub-artikel 4.9.5A.6. Daarvoor heeft reeds een uitkeering plaats gehad, welke provinciewijze verdeeld is en waarbij aan de gouverneurs machtiging is gegeven het bedrag verder te verdeelen over de provincie, de regentschappen en stadsgemeenten. Ook voor de comptabiliteitswerkzaamheden, welke door deze overdracht zijn toegenomen, kunnen door het land uitkeeringen worden gegeven. Sub-artikel 4.9.5A.5 opent nl. de gelegenheid uitkeeringen te geven wegens meerdere kosten van administratie, verbonden aan de overdracht van onderwijs- en gezondheidszorg.

Hieromtrent is nog overleg gaande met de colleges van gedeputeerden, teneinde meer nauwkeurig te kunnen becijferen, welke vermeerdering van administratiekosten uit bedoelde overdrachten is voortgevloeid, en de uitkeeringen daarvoor zullen nog vóór het eind van dit jaar aan betrokken autonome gemeenschappen worden gegeven, waarvoor op de landsbegroting voor 1937 een post is uitgetrokken van f 50 000.

Ook de vier regentschappen, welke van dit voorstel nadeel ondervinden, nl. Garoet, Krawang, Meester Cornelis en Buitenzorg hebben reeds een verhoging van de landsuitkeering voor onderwijs gekregen, terwijl die regentschappen vermoedelijk nog een belangrijke verhoging zullen krijgen van de uitkeering voor de overgedragen gezondheidszorg.

De Regeering is echter — gelijk reeds gezegd is — van meening, dat de financieele gevolgen voor de overgedragen onderwijszorg niet in verband kunnen worden gebracht met de voorliggende ontwerp-ordonnantie. De uitgaven voor de overgedragen onderwijszorg dienen geheel afzonderlijk te worden gehouden en zij worden afzonderlijk gefinancierd uit bepaalde posten op de begroting, terwijl de Regeering heeft toegezegd, dat die uitkeeringen voldoende zullen zijn om op redelijke wijze deze overdrachtstaak te verzorgen.

Ongetwijfeld kan het geachte lid worden toegegeven, dat op de vaste landsuitkeeringen de laatste jaren — dus de crisisjaren — zeer belangrijk is gekort en vermoedelijk zullen deze landsuitkeeringen dan ook niet op het huidige niveau gehandhaafd kunnen blijven.

Voor wat betreft het jaar 1938, is reeds overleg geopend met de colleges van gedeputeerden, teneinde een inzicht te

(Soetardjo, Sosrohadikoesoemo.)

verkrijgen in de bedragen, waarop die vaste landsuitkeeringen aan de regentschappen voor 1938 zullen moeten worden vastgesteld, waarbij het geenszins is uitgesloten, dat die landsuitkeeringen zullen moeten worden verhoogd. Echter zijn de bedragen van de landsuitkeeringen voor het jaar 1938 thans nog niet definitief vast te stellen, omdat er nog allerlei factoren zijn, waaromtrent nog geen exacte gegevens kunnen worden verstrekt.

Tenslotte moge ik nog opmerken, dat hoewel de rentelast voor een viertal regentschappen, voortvloeiend uit de onderhavige verdeling van de leeningsschulden, toeneemt, dit eigenlijk van weinig beteekenis is, in zoverre namelijk, dat de vaste landsuitkeeringen in zekeren zin het karakter hebben gekregen van een sluitpost. Wanneer derhalve een grooter bedrag aan rente door de regentschappen moet worden betaald, dan zal dit ongetwijfeld van invloed zijn op het bedrag der vaste landsuitkeering, dat aan die regentschappen gegeven wordt, terwijl aan den anderen kant de provincie, die door het onderhavige voorstel meerdere inkomsten uit die rente zal trekken, uit dien hoofde een minder bedrag aan vaste landsuitkeering zal krijgen. Ik hoop het geachte lid hiermede duidelijk te hebben gemaakt, dat de financieele consequenties van dit voorstel van weinig beteekenis zijn.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben volkomen gerustgesteld door de verzekeringen van den geachten Regeeringsgemachtigde en dank hem zeer voor de ons gedane mededeelingen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Rubberaanplant-ordonnantie. (Ond. 85.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van een viertal ordonnantie, strekkende tot de oprichting van centrales voor aetherische oliën, cassaveproducten, harsen en tabak. (Ond. 82.)

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de voorliggende ontwerp-ordonnanties moge het mij vergund zijn het ondervolgende op te merken.

Op de allereerste plaats moge ik hier al dadelijk bekend stellen, dat ik in beginsel tegen regeeringsinmenging in het particuliere bedrijfsleven als hier wordt voorgesteld, geen bezwaar heb. Vooral niet, wanneer, gelijk de Regeering in haar Memorie van Antwoord uitdrukkelijk naar voren heeft gebracht, dat — en nu citeer ik, Mijnheer de Voorzitter —

„bevordering van den afzet de algemeene grondslag moet zijn voor de verschillende maatregelen in het belang van de daarbij betrokken groepen van producenten, fabrikan-ten en exporteurs.”

Mèt de Regeering toch ben ik van oordeel, dat de sociaal-economische structuur van dit land nog dusdanig is, dat de groei en bloei dezer gewesten voor nog gedurende een lange reeks van jaren in belangrijke mate afhankelijk zijn van de hier gecultiveerde en uit te voeren producten. Dat dus de Regeering op grond van de in de afgelopen jaren opgedane ervaring bij de hanteering van de kapokbelangen-ordonnantie en de goede resultaten, die de in het leven geroepen kapok-

(Sosrohadikoesoemo.)

centrale tot dusverre heeft bereikt — ik leg in het bijzonder den nadruk op de woorden: „tot dusverre”, Mijnheer de Voorzitter, omdat hieronder moet worden verstaan een periode van vóór 18 September 1937, den datum van indiening der voorstellen door de Regeering aan den Volksraad — er niet tegen op ziet om ondanks de vele en velerlei moeilijkheden, die nog te overwinnen zijn, thans soortgelijke maatregelen wenscht in te voeren ten aanzien van aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak, en straks wellicht ook ten aanzien van peper en copra, verdient zeker de waardeering en ook de medewerking van den Volksraad e.q. het College van Gedelegeerden. Waar nu dus, zooals uit de Memorie van Toelichting kan blijken, de aan ons oordeel onderworpen voorstellen hun basis hebben gevonden in de werking der bestaande kapok-centrale, verzoek ik U, Mijnheer de Voorzitter, mij wel vergunning te willen verleenen, om de Regeering met betrekking tot de met de kapok-centrale verkregen resultaten enkele vragen te stellen. Van de beantwoording dezer vragen toch zal het, wat mij persoonlijk betreft, afhangen, welke mijn houding zal zijn tegenover de thans aan de orde gestelde regeeringsmaatregelen.

Ik zoude dan aan de Regeering willen vragen of Zij bereid is aan ons College mede te deelen, wat wel de redenen zijn geweest, dat er in den laatsten tijd in den kapokhandel een stagnatie is ontstaan. Volgens de dagbladberichten moet er momenteel in den kapokhandel zoo goed als niets omgaan. Waaraan is het bijvoorbeeld toe te schrijven, dat o.m. Amerika, een der grootste kapokafnemers, in den laatsten tijd zoo goed als niets meer opkoopt? Zou het wellicht zijn te wijten aan de door de kapok-centrale gevoerde prijzenpolitiek, dat dit land zich genoodzaakt heeft gezien om voor zijn isolatie-materiaal, naar men mij weet mede te deelen, in plaats van kapok thans glaswol te bezigen? Want wanneer de kapokprijs toch te hoog wordt gehouden en Amerika tot het inzicht is gekomen, dat het met in gebruik nemen van glaswol — al zou dit materiaal desnoods niet zoo goed zijn als kapok — veel goedkoper uitkomt, is het alleszins begrijpelijk, dat wij Amerika als afzetgebied voor onze kapok op den duur zullen moeten verliezen. Dat er naar wordt gestreefd om producenten, fabrikanten en exporteurs zooveel mogelijk profijt te laten trekken van de door de Indische kapok in de wereldproductie ingenomen positie is voorzeker zeer toe te juichen. Maar misbruik maken van deze positie zal tot gevolg hebben, dat de afnemers naar een goedkoop „Ersatz” gaan uitzien. Volgens de door mij ontvangen inlichtingen moet nu Amerika glaswol voor zijn isolatie-materiaal bezigen in plaats van kapok, omdat de voor isolatie benodigde kapok te duur zou zijn. Wanneer deze inlichtingen onverhoopt juist mochten zijn, is de vraag gewettigd, of door de kapok-centrale bij het bepalen van de limietprijzen van de door Amerika gewenschte kapok wel voldoende rekening is gehouden met de wet van vraag en aanbod, alsook met de mogelijkheid, dat men in plaats van kapok ook ander materiaal voor isolatie kan gebruiken. Ik zou in dit verband van de Regeering willen vernemen, hoe groot de export van kapok naar Amerika gedurende de eerste tien maanden van 1936 en van 1937 is geweest. Is het verschil belangrijk, zoo zou ik gaarne willen weten, wat hiervan wel de redenen zijn geweest. Ik hoop niet, dat een dezer redenen in feite het gevolg is geweest van te groote overschatting door het Departement van Economische Zaken van het handels-economisch inzicht zijner ambtenaren, dan wel het gevolg van een druk van zekere zijde op de kapok-centrale om een prijzenpolitiek te voeren, die kan leiden tot het in gevaar brengen van een geregelden kapokuitvoer. Is het toch van een vereeniging van personen of ondernemers reeds zeer ongewenscht om een dandane prijzenpolitiek te voeren, die de export van bepaalde producten in gevaar brengt — ik moge in verband hiermede wijzen op de manipulaties van de suikerverkooporganisatie vóór de N.I.V.A.S. inzake de suikerprijzenpolitiek, waardoor Indië opgescheept zat met een paar millioen ton suiker — des

(Voorzitter.)

te bedenkelijker zou het zijn, wanneer vanwege een door de Regeering met medewerking van den Volksraad in het leven geroepen e.q. te roepen lichaam een prijzenpolitiek werd gevoerd, die een geregelden uitvoer van de door den regeeringsmaatregel getroffen producten in gevaar zou kunnen brengen. Zulk een lichaam mag de sociale verplichtingen, die op hem rusten, nimmer uit het oog verliezen. Steeds moet er dus voor zorg worden gedragen, dat een geregelde uitvoer der door dit lichaam bestreken producten behoorlijk wordt gewaarborgd. De impasse, waarin de kapokhandel thans verkeert, moet, naar het mij wil voorkomen, voor de Regeering een ernstige waarschuwing zijn om bij de ten uitvoerlegging van de door Haar aanbevolen maatregelen zeer nauwlettend toe te zien, dat het beoogde doel niet wordt voorbijgestreefd. Nu hebben volgens dagbladberichten de banken met betrekking tot de moeilijkheden van den kapokhandel haar medewerking toegezegd en ook verleend. In verband hiermede zou ik nu van de Regeering willen weten of, ingeval deze banken straks verliezen mochten lijden, op de Regeering niet de moreele verplichting rust bedoelde verliezen te dekken.

Ik heb deze vraag gesteld, omdat, wanneer de Regeering straks inderdaad over de brug zal moeten komen, er voor mij reden te over is om er bij de Regeering sterk op aan te dringen op het doen en laten van de door Haar in het leven geroepen centrales nauwlettend toe te zien, opdat worde voorkomen, dat ten slotte de belastingbetalers voor een misstap dezer centrales het gelag zullen hebben te betalen.

Voorts mocht ik van terzijde vernemen, dat hetzij vanwege het economische departement dan wel vanwege de kapok-centrale een paar maanden geleden bekendheid werd gegeven aan een voornemen om met ingang van een zekeren datum, ik meen 1 October 1937, den kapokprijs te verlagen. Zeer gaarne zou ik van de Regeering willen vernemen, of dit bericht al dan niet juist is. Mocht het inderdaad juist zijn, zoo zou ik de Regeering willen vragen, of Zij niet met mij van oordeel is, dat deze bekendstelling uit een handelstactisch oogpunt niet juist moet worden geacht. Immers is het zeer wel verklaarbaar en dus ook begrijpelijk, dat de kapokhandelaren in het bezit der wetenschap, dat zij over een paar maanden goedkoope kapok konden inslaan, van af de ontvangst van bedoeld bericht den opkoop algeheel hebben gestaakt. Te eer moesten zij tot dit besluit komen, waar zij toch op dat oogenblik niets of zoo goed als niets van hunne voorraden konden kwijt raken. Dat door de stopzetting van den kapokkoop in het bijzonder de kapokproducenten zeer werden gedupeerd, behoeft wel geen nader betoog.

De Regeering zou mij en ik geloof ook ons college ten zeerste aan zich verplichten met de door mij naar voren gebrachte opmerkingen uitvoerig en zoo duidelijk mogelijk te beantwoorden. Wanneer toch de door mij verkregen inlichtingen onverhoopt juist mochten zijn, zoo zoude ik van de Regeering gaarne de verzekering willen ontvangen, dat de gemaakte fouten zoo spoedig mogelijk zullen worden geredresseerd en dat ten aanzien van de producten, welke door de voorliggende voorstellen zullen worden getroffen ervoor zorg zal worden gedragen, dat een geregelde afzet dezer producten niet door een verkeerde prijzenpolitiek in gevaar zal worden gebracht. Eerst wanneer de Regeering bereid is mij deze verzekering te geven, zal ik aan de voorstellen, die thans aan de orde zijn, mijn stem kunnen geven.

De Voorzitter: De spreker heeft zijn beschouwingen over de kapokcentrale gekoppeld aan deze ordonnantie uit overweging, dat het noodzakelijk is te weten, of inderdaad het voorbeeld van de kapokcentrale wel navolging verdient.

Het valt echter wel te betreuren, dat het Gedelegeerdenverslag niet deed vermoeden, dat dit betoog zou worden gehouden.

(Kasimo.)

De heer **Kasimo**: Mijnheer de Voorzitter! Met betrekking tot de voorliggende ontwerp-ordonnanties wil ik alleen dit zeggen, dat ik de voorgestelde oprichting van centrales voor aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak toejuich; overigens moge ik mij bepalen tot de bespreking van de op te richten krosokcentrale. Tot de taak van deze centrale zal onder anderen behooren: de voorbereiding en de ten uitvoerlegging van voorzieningen ter bepaling van de eischen, waaraan de kwaliteit der krosok bij uitvoer moet voldoen.

Ik ga ermee accoord, dat er met betrekking tot de kwaliteit minimumeischen worden vastgesteld, waaraan de krosok moet voldoen bij uitvoer. Maar aan den anderen kant wil ik toch waarschuwen, dat de kwaliteitseischen niet worden opgeschroefd. Voor den tanikrosokproducent en in het algemeen ook voor ieder anderen producent gaat het ten slotte niet om de kwaliteit, maar om het grootste voordeel, dat hij onder de omstandigheden, waarin hij zijn bedrijf uitoefent en voor alsnog moet uitoefenen, kan verkrijgen. En dan is het zeer goed denkbaar, dat de tani, die op kwaliteit werkt, juist minder voordeel ontvangt dan zijn collega, die zijn bedrijf in overeenstemming met zijn omstandigheden zoo inricht, dat de bulk van zijn productie uit middelmatige kwaliteiten bestaat, hetzij doordat in het eerste geval de opbrengst per oppervlakte eenheid veel kleiner is, hetzij doordat bij bereiding van goede kwaliteiten in verhouding te hooge onkosten moeten worden uitgegeven, waarvoor geleend moet worden tegen vaak ongunstige voorwaarden. En zelfs kunnen de omstandigheden voor den tani van dien aard zijn, dat bereiding van zijn tabaksoogst tot krosok van goede kwaliteit vrijwel onmogelijk is. Het weer in October en November b.v. kan reeds zóó nat zijn, dat de tani-tabaksplanter van zijn naooogst-tabak — dat is tabak, die in November en December wordt geoogst — practisch vrijwel geen krosok van goede kwaliteit kan bereiden. Theoretisch zou dit wel mogelijk zijn, door zijn oogst in behoorlijke droogschuren te drogen, maar dit zijn juist voorzieningen, die de doorsnee-tani niet heeft en ook niet spoedig zal hebben. Dit om de eenvoudige reden, dat de bouw van behoorlijke droogschuren veel kost en de draagkracht van den doorsnee tani-tabaksplanter te boven gaat. Men zou kunnen opmerken, dat hij het benodigde geld zou kunnen leenen, maar de credietverhoudingen zijn in zijn wereld in het algemeen van dien aard, dat het voor hem eer een strop zou beteekenen. Hij moet dus wel genoegen nemen met wat minder goede kwaliteit van zijn tabak, want tenslotte zal dit voor hem onder de gegeven omstandigheden nog het voordeeligst zijn. Beschouwd in het licht van hetgeen ik daareven heb vermeld, is daarom zoo juist hetgeen in het Gedelegeerden-verslag staat, n.l. dat de beste kwaliteit stellig lang niet altijd economisch optimaal is. Voor den tani-tabaksplanter geldt dat wel in bijzondere mate.

Een andere reden om de eischen betreffende de uit te voeren krosok niet op te schroeven zie ik in het gedrag van de zgn. regielanden: Frankrijk, Spanje en Oostenrijk. Voor deze landen, die belangrijke hoeveelheden Java krosok verbruiken, vormt niet de kwaliteit, maar de prijs de voornaamste factor. Wanneer deze maar laag is, neemt men wel genoegen met krosok van mindere kwaliteit.

In de Memorie van Antwoord staat, dat bij beoordeeling van kwaliteiten de behoeften der verbruikers maatgevend moeten zijn. Ik hoop, dat tot deze verbruikers ook genoemde regielanden worden gerekend en dat daarom bij het vaststellen van de minimumeischen, waaraan tabak bij uitvoer moet voldoen, niet verder wordt gegaan dan noodig is; anders ondervindt men het nadeel, dat krosok, welke nog door bepaalde markten wordt gewenscht, onuitgevoerd en dus onverkocht blijft.

Een andere taak van de krosok-centrale zal zijn, voorzieningen te treffen ter verzekering van een redelijk aandeel in de opbrengst der krosok aan producenten en opkooers. Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

En waarschijnlijk in verband hiermede zal de centrale blijkens de Memorie van Toelichting (alinea 14) dan ook onder de oogen moeten zien: de verhoudingen bij den opkoop en de credietgeving.

Inderdaad zijn er op het gebied van den opkoop en den verkoop van krosok in bepaalde streken verhoudingen en toestanden, die m.i. herziening behoeven, wil men aan den tani-krosokproducent een redelijker aandeel in de opbrengst van het product verzekeren. Bij behoud van die verhoudingen en toestanden zal de tani voor zijn krosok netto minder blijven ontvangen dan hetgeen hem m.i. in redelijkheid toekomt.

In dit verband moge ik een en ander opmerken over de verhoudingen in een tabaksstreek bij uitnemendheid, het regentschap Djember. In dit regentschap heeft men de zogenaamde vrijman-tabak. De onderneming past hier een heel andere werkwijze toe dan in andere tabaksondernemingsgebieden, zooals de Vorstenlanden en Deli. In het Djemberse huurt de onderneming grond van den Inheemschen grondbezitter. De huur is laag, n.l. voor een tabaksseizoen, gelijk aan de landrente voor een jaar. De onderneming sluit met den grondbezitter dan een z.g. plantecontract af. Deze bezitter neemt op zich op het verhuurde stuk grond tabak te planten van de door de onderneming gekweekte en geleverde bibit en verder de aanplant te verzorgen overeenkomstig de aanwijzingen van de onderneming en haar personeel. Hij is gehouden den oogst bij de onderneming binnen te brengen of liever te verkoopen. Het bedrag van den prijs wordt bepaald naar de kwaliteit en kwantiteit van den binnengebrachten oogst aan de hand van de daarop betrekking hebbende bepalingen in het plantecontract.

De z.g. vrijmantabak nu is de tabak, die de tani verbouwt geheel op eigen risico, dus zonder eenige bemoeienis van de onderneming. Men onderscheidt vooroogst- en naooogst-tabak. Van de eerste soort is de oogst ongeveer in de maand Augustus afgelopen, terwijl van de tweede de oogst valt in de maanden November en December.

Nu zou men verwachten, dat de planter van de vrijmantabak ook geheel vrij is in zijn bewegingen, maar in de praktijk geldt dit alleen voor wat betreft zijn vooroogsttabak. Ten aanzien van de naooogsttabak legt de praktijk die vrijheid sterk aan banden en dit is mijns inziens een der voornaamste oorzaken, waarom de tani van zijn naooogsttabak tenslotte een kleinere geldelijke opbrengst krijgt dan hij normaliter zou ontvangen.

Wat toch is het geval? Van toepassing is daar de z.g. Besoekische Tabaksverordening. Opkoop van tabak is onder vigeur van bedoelde verordening gehouden aan een vergunning. Maar in de praktijk wordt daar voor wat betreft de naooogsttabak in het rayon van een bepaalde tabaksonderneming alleen aan die onderneming vergunning verleend tot opkoop, en dit niet alleen, maar als ik het wel heb, dan wordt — nogmaals voor wat aangaat de naooogsttabak — in het geheele regentschap aan niemand een vergunning tot opkoop verstrekt behalve aan de betrokken tabaksondernemingen. De planter van vrijmantabak is dus gedwongen of zijn tabak te verkoopen aan de onderneming, in wier rayon hij zijn tabak heeft geteeld, of zijn tabak te vervoeren naar buiten het regentschap om ze daar van de hand te doen. In het eerste geval bestaat er bij den opkoop niet de minste concurrentie, zoodat de man heeft te accepteeren den prijs, dien de onderneming vaststelt. En volgens verkregen inlichtingen is die prijs voor dezelfde kwaliteit tabak gelijk aan die, welke de onderneming betaalt aan haar contractplanters.

In het tweede geval, dus het geval, dat de man zijn tabak vervoert naar buiten het regentschap, heeft hij vervoerkosten uit te geven. Maar dit is niet het eenige. In het regentschap Djember bestaat het z.g. passenstelsel, dat den vrijmantabaksplanter nog een heele boel soesah kan bezorgen. Wat dit stelsel inhoudt moge ik toelichten aan de hand van eenige

(Kasimo.)

passages uit de Algemeene Toelichting op de ontwerp-Besoekische Tabaksverordening Provincie Oost-Java (Provinciaal Blad van Oost-Java 1934 No. 16, pagina 754). Hierin leest men o.a. het volgende:

„Integreerende deelen van het toezicht” — (bedoeld wordt hier, Mijnheer de Voorzitter, het toezicht op de cultuur van vrijmantabak) — „zijn voorts de telling van de tabak en het vervoerpassensysteem. De telling van den vrijmanaanplant geschiedt door de tabakspolitie, alvorens zij met haar eigenlijke werkzaamheden begint; de uitkomsten van die telling worden medegedeeld aan het onderdistrictshoofd, die deze nominatief en desgewijs in een register opneemt. Tegen den tijd, dat de tabak oogstbaar wordt, krijgt de vrije planter dan een plantbrief, pupil genaamd, waarin aan de hand van het desaregister de hoeveelheid tabak wordt ingevuld, die zijn grond, naar taxatie volgens bepaalde regels, geacht wordt te kunnen opleveren. Elke hoeveelheid die hij vervoert, wordt op het plantbriefje aangeteekend door den naasten vasten politiepост, welke hem tevens een vervoer-pas afgeeft, waarop eveneens de te vervoeren tabak wordt vermeld. Gewapend met plantbrief en vervoer-pas begeeft de vrijmanplanter zich dan met zijn tabak naar zijn doel.

Werd aanvankelijk de contrôle op het vervoer op hinderlijk rigoureuze wijze toegepast, zoodat de vrijmanplanter aan elken post of telkens wanneer hij een ambulanten oppasser of anderen politiemann ontmoette, desgevraagd zijn plantbrief en vervoer-pas moest toonen en de kans liep, dat men hem zijn tabak liet ontladen en uitpakken om na te gaan, of de hoeveelheid wel overeenkwam met die, vermeld op den vervoer-pas, gedurende het laatste tiental jaren is in het optreden der politie tegenover den vrijmanplanter een aanmerkelijke verandering ten goede gekomen; met name wordt er op gelet, dat hij niet telkens geheel noodeloos wordt gedwongen alle pakken te ontladen en te openen.”

Mijnheer de Voorzitter! Aldus de Algemeene Memorie van Toelichting op de ontwerp-Besoekische Tabaksverordening Het is wel verblijdend te mogen vernemen, dat sinds 10 à 12 jaren een aanmerkelijke verandering ten goede is gekomen in het optreden der tabakspolitie — d.i. door de overheid ingestelde maar door de tabaksondernemingen betaalde politie — ten aanzien van het vervoer van vrijmantabak, maar wij weten daaruit toch maar voldoende, met welke bevoegdheden die politie is en blijft bekleed, n.l. om wanneer het haar noodig voorkomt, of wanneer een daartoe behoorende oppasser het wenschelijk oordeelt, een passerenden tabaksvervoerende vrijplanter niet alleen aan te houden om diens pupil en vervoer-pas te laten toonen, maar ook om diens partij tabak, die in verband met den af te leggen langen afstand goed is verpakt, te laten ontladen en openen. Voor wie bekend is met het artikel krosok weet wat dit telkens openen en opnieuw verpakken en wel onderweg, beteekent. De vrijplanter, die zijn tabak vervoert — hij moet het persoonlijk doen, want vervoer door anderen wordt als opkoop aangemerkt, en dit is zooals ik eerder zei ten aanzien van na-oogsttabak in het regentschap Djember verboden — weet dus, dat hij veel soesah kan ondervinden van de zijde van de tabakspolitiemannen. En dan vraag ik, of het niet begrijpelijk is, dat zoo'n vrijplanter naar middelen zint om althans onderweg gevrijwaard te kunnen blijven van te veel soesah, van telkens zijn partij tabak te moeten ontladen, openen en opnieuw verpakken? En verder vraag ik, of zulks uiteindelijk niet ten koste gaat van de geldelijke opbrengst, die de vrijplanter van zijn tabak maakt? Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop dat dit halve woord voor den geachten Regeerings-gemachtigde, die op grond van zijn jarenlange bestuurspraktijk goed op de hoogte is van desaverhoudingen en dus een goed verstaander is, voldoende duidelijk is.

Maar laat ik terugkomen op onzen vrijmanplanter, die persoonlijk zijn tabak moet vervoeren om ze buiten het regentschap Djember te kunnen verkoopen. Wanneer hij de plaats van bestemming bereikt, b.v. de tabaksveilingmarkt te Kesemek in het Bondowososehe, of een opkoper bij Klakah in het Loemadjangsehe, dan verkeert hij in de omstandigheid, dat de opkoper een veel sterkere positie inneemt tegenover hem. Een zeer langen afstand heeft hij reeds moeten afleggen, uitgaven heeft hij reeds moeten doen bij het vervoer en waarschijnlijk heeft hij van de tabakspolitie ook reeds de noodige soesah ondervonden, en dit alles zou tevergeefs zijn en hij zou zijn tabak weer moeten terugtransporteeren naar huis, met alle soesah, daaraan verbonden, hetgeen het geval zou zijn, wanneer hij den door den opkoper geboden prijs niet wenschte te accepteren? De vraag stellen is ze beantwoorden. Hij moet dus wel genoegen nemen met een prijs, dien hij onder normale omstandigheden zou weigeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb wat lang stilgestaan omtrent de verhoudingen die er rondom de vrijmantabak in het Djembersehe heerschen, want ik vind het noodig, dat ook eens in deze zaal daaraan de noodige aandacht wordt geschonken en verder dat de op te richten krosokentrale daaraan volle aandacht zal kunnen wijden. Wellicht zal de een of ander mij toeroepen, dat ik een te groote beteekenis toeken aan de vrijmantabak, want deze maakt van de totale hoeveelheid in het Djembersehe geteelde naooogsttabak slechts een klein percentage uit. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, maar dan vraag ik mij af, of onder de omstandigheden, die ik boven heb geschetst, die toestanden wel anders kunnen zijn en of de vrije aanplant wel niet moet zijn achteruitgegaan. Eigenlijk moet het juist bevreesding wekken, dat de vrije aanplant niet heelemaal verdwenen is.

Mijnheer de Voorzitter! Het is een communis opinio, dat wil de Inheemsche landbouw vooruitgaan en meer beteekenen als welvaartsbron voor de bevolking, die landbouw zich niet eenzijdig moet toeleggen op de cultuur van voedselgewassen, maar ook zich bezig moet houden met den verbouw van handelsgewassen, die hier op Java in vergelijking met die van de voedselgewassen een te ondergeschikte beteekenis heeft. De cultuur van handelsgewassen door Inheemsche landbouwers dient dus sterk te worden bevorderd. Maar dan legge men den tani ook geen hindernissen in den weg, die elke ontplooiing van zijn krachten in de richting van den vrijen verbouw van handelsgewassen sterk tegen gaat. Om tot concrete voorstellen over te gaan, zou ik daarom naar voren willen brengen, dat ook in het Djembersehe gestreefd moet worden naar een toestand, gelijk nu in andere tabaksstreken, zooals in het aangrenzende regentschap Loemadjang, en verder in Bodjonegoro heerscht. Kan dit voorloopig nog niet, dan richtte men in de verschillende tabakscentra in Djember tabaksmarkten op, gelijk er al een is te Kesemek in het Bondowososehe.

Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag is gevraagd om een scherpere omschrijving van het begrip „producent”. Mijns inziens is deze vraag wel op haar plaats in verband met de verhoudingen, die heerschen op het gebied der productie van zoogenaamde ondernemingstabak in het Djembersehe. Zooeven heb ik hierover terloops reeds een en ander gezegd. Voor mij is het b.v. duister of de contractplanter die ten behoeve van de onderneming tabak plant en in tegenstelling met den gewonen ondernemingsarbeider haast alle risico draagt van den aanplant, niet moet worden gerekend tot „producent” in den zin der ordonnantie.

Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Toelichting, algemeen gedeelte, alinea 8, is het niet alleen de afzet die — ik citeer:

„de aandacht verdient, doch evenzeer zijn het velerlei verhoudingen bij productie en verhandeling hier te lande, verhoudingen, die reeds vroeger onbevredigend waren, doch die onder den drang der omstandigheden

(Kasimo.)

van de crisisjaren een verdere verslechtering hebben ondergaan en naar het zich laat aanzien, zonder bijzondere voorzieningen, blijvende verslechtingen zullen ondergaan."

Mijnheer de Voorzitter! Het daareven geciteerde geldt mijns inziens ook voor de verhoudingen bij de productie van zg. ondernemingstabak en dus zal men ook bij de op te richten krosok centrale daaraan aandacht hebben te schenken.

Ik zeide zooveel reeds, dat de contractplanter haast alle risico draagt van den aanplant en o.a. hierdoor komt het niet zelden voor, dat hij zijn maandenlangen arbeid met zijn gezin bij de aflevering van den oogst aan de onderneming beloofd ziet met een bedrag, dat berekend over een dag ongekend laag is, veel lager dan wat als dagloon aan gewone arbeiders wordt uitbetaald. Dit wordt in de hand gewerkt, doordat de ondernemer of zijn employé hem niet altijd even eerlijk behandelt. Het komt bv. voor, dat een partij door den contractplanter binnengebrachte tabak, door den betrokken employé als van lagere kwaliteit wordt aangemerkt, dan eerlijkheidshalve aan die tabak moet worden toegekend, waardoor aan den planter een lager prijs wordt betaald, dan hem bij een eerlijke behandeling zou toekomen. Om een voorbeeld te noemen. Wat eigenlijk krosok No. 1 zou zijn, wordt gekwalificeerd als krosok No. 2, e.d. Dit wordt vooral gedaan, wanneer bij dalende markt aan de employé's die de tabak moeten ontvangen, het bevel wordt gegeven in den gekken term: „scherp toezien." De planter ontvangt dus minder, dan hem billijkheidshalve zou toekomen. Hierbij komt nog, dat daarvan nog afgetrokken wordt het bedrag, dat de onderneming te zijnen koste heeft moeten uitgeven. Dit vindt zijn verklaring in het ondervolgende.

In de voorwaarden der plantovereenkomst van de landbouwendernemingen, die Inheemschen aannemen om voor haar en in haar dienst tabaksaanplantingen te maken en te verzorgen als bedoeld in plantbriefjes, staat vermeld:

„Het staat de landbouwmaatschappij vrij om waar de planter volgens het inzicht van haren administrateur in gebreke blijft, behoorlijk of tijdig aan zijne verplichtingen te voldoen, het verzuimde ten koste van den nalatigen planter door anderen in dagloon te doen uitvoeren."

Op zichzelf is een dergelijke bepaling wel te rechtvaardigen, doch door toepassing hiervan, en ook door de niet altijd even billijke manipulaties van de onderneming of haar employé's tegenover de contractplanters, komt het niet zelden voor, dat deze tenslotte maar een minimumbedrag ontvangen, heelemaal niet in overeenstemming met den door hen maandenlang gepresteerden arbeid.

Dat de behandeling van de zijde der onderneming of der employé's niet altijd even eerlijk is en dat de gedupeerde contractplanters moeilijk kunnen opkomen voor hun belangen, moge blijken uit de Memorie van Toelichting op de ontwerp-Besoekeische T. V., provincie Oost-Java (Prov. Blad 1934 No. 16 blz. 753), waarin staat, dat het

„wegens de daaraan verbonden moeilijkheden van practischen aard (niet) mogelijk was van overheidswege den Inlander eenige noemenswaardige zekerheid omtrent een billijke behandeling, noch ook van de zijde des rechters hem eenig binnen zijn bereik liggend verhaal voor geleden schade door oneerlijke daden van den ondernemer of diens employé's te verschaffen."

Waar de toestand aldus is, of zoo kon zijn, wordt het hoog tijd, dat daaraan de noodige aandacht wordt geschonken en ik beveel deze aangelegenheid dan ook gaarne in de aandacht van de op te richten krosok centrale aan.

Ik ben hiermede gekomen aan het einde van hetgeen ik wilde zeggen aangaande deze ontwerpordonnanties. Men zal hebben bemerkt, dat wat ik zeide, niet alles tot uiting is gekomen in het Gedelegeerden-verslag. Dit komt, omdat ik,

(Voorzitter, Weyer.)

nadat de aangelegenheid in de commissies was onderzocht, pas in de gelegenheid was in eenige tabaksstreken als bv. Djember en Loemadjang een bezoek te brengen en dus niet eerder wist, hoe de verhoudingen daar waren. Ik bied hiervoor het College mijn verontschuldigingen aan, doch hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde, die niet geheel onbekend zal zijn met de door mij uiteengezette toestanden, daarop toch zal willen ingaan en dat de krosokcentrale daaraan eveneens aandacht zal willen schenken.

De Voorzitter: De laatste woorden van den geachten spreker maken een opmerking mijnerzijds overbodig over het feit, dat „niet alles", juister gezegd „alles niet" in het Gedelegeerden-verslag staat.

Ik hoop, dat de andere leden hem niet op dezen weg zullen volgen.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Uit de Memorie van Antwoord blijkt wel duidelijk, dat de Regeering er zich van bewust is, dat het moeilijk is te bepalen, welke kwaliteiten economisch optimaal zijn en ik vraag mij zelfs af, of het wel mogelijk zal zijn om te bepalen van een product als bv. de krosok en cassave welke hoeveelheid van iedere mogelijke kwaliteit geëxporteerd moet worden en waarheen die moeten worden gedirigeerd om het hoogste economische rendement te verkrijgen. Nog moeilijker wordt het, die verschillende kwaliteiten en hoeveelheden over de talloze Inheemsche producenten te verdeelen. Ik moet zeggen, dat ik op het oogenblik nog allerminst weet, hoe dat zal moeten gaan en wie dat zal moeten aangeven.

In dat vak is uiteraard nog niemand deskundig. Wil men dat niet langer overlaten aan het marktmechanisme, het zij zoo, maar men verbeelde zich nu niet, dat dit ingrijpen voor alles een oplossing zal bieden. Het zal duidelijk zijn, dat mij bv. bijzonder heeft getroffen, dat onlangs door het toch reeds zoo lang bestaande Koffiefonds bij advertentie werd gevraagd om een landbouwkundige, liefst op de hoogte van de koffiecultuur. Een dergelijke advertentie doet toch wel eenigszins zonderling aan. Ik maak daarvan de Regeering allerminst een verwijt, ik weet hoe moeilijk het is om iemand te vinden die een vak geheel onder de knie heeft. Ik plaats echter deze opmerking, omdat ik uit de perscommentaren en publieke discussies over deze ordonnantie heb gezien dat sommigen, ja zelfs een groot deel van het publiek, deze ordonnantie aanzien voor economische maatregelen van de eerste orde. Het lijkt mij niet goed voor het werk, wat de Regeering hier onderneemt, dat men zijn verwachtingen ten aanzien van het resultaat van dergelijke maatregelen te hoog spant, want dan komen ze al heel gauw in discredit, als het effect eens tegenvalt of het mechanisme eens een enkelen keer hapert, niet omdat het werk niet goed gebeurt, maar omdat men nu eenmaal niet alles in de hand heeft en datgene, wat men niet in de hand heeft, in den regel juist beslissend is voor het resultaat van het werk. Daarom is het m.i. uitermate goed, dat de Regeering in de Memorie van Antwoord duidelijk te kennen geeft, dat wij er met de ordonnantie zelf nog op geen stukken na zijn. De beslissingsbevoegdheid, die aan de regeeringsorganen en centrales wordt toegekend, is op zichzelf voor het bereiken van het gestelde doel allerminst beslissend; er kunnen zelfs groote ongelukken gebeuren, wanneer men mistast bij de voorschriften, die door de Regeering of de centrales kunnen worden uitgevaardigd. En de gevolgen van deze ongelukken worden te minder gaarne aanvaard door belanghebbenden, als men ze meent te kunnen toeschrijven aan verkeerde instructies, door de overheid of de centrale gegeven.

Daarom betreur ik het uitermate, dat de Regeering niets wil weten van het denkbeeld om het voorzitterschap van deze centrales eventueel op te dragen aan een niet ambtelijken functionaris, die zich geheel of goeddeels aan deze taak kan wijden en van lieverlede de noodige kennis en

(Weyer.)

ervaring in de branche kan opdoen. Het zullen dus menschen dienen te zijn, die doorlopend de Regeering op grond van hun deskundigheid, die zij van lieverlede verwerven, kunnen adviseeren. Iemand, die het bijv. voor de krosoktabak zal moeten doen, heeft aan dit eene artikel zijn handen meer dan vol, wil men ongelukkig door de instructies beperken. De problemen, die zich voordoen, kunnen onmogelijk worden opgelost met algemeene handelskennis en menschen met kennis van de krosok moet men in dit land, dat dit product zoo algemeen voortbrengt, met een lantaarntje zoeken; het zal moeilijk zijn, er twee aan te wijzen.

Het ligt zelfs niet in de bedoeling van het Departement van Economische Zaken bepaalde experts voor bepaalde producten op te kweken, want uitdrukkelijk wordt in de Memorie van Antwoord erkend, dat het voorzitterschap en het secretariaat niet aan 8 verschillende ambtenaren zal worden opgedragen. Blijkbaar ligt een concentratie van voorzitterschappen en secretariaten in de bedoeling van de Regeering, maar ik durf de Regeering toch te verzekeren, dat men op deze wijze tot voorzitter van de centrales toch moeilijk iemand kan krijgen, die de vergadering inderdaad voor deze bepaalde problemen met gezag kan leiden en die op deskundige wijze — en daarop komt het eigenlijk aan — leiding kan geven aan alle exploraties, zal ik het maar noemen, die van de centrales moeten uitgaan.

Het is mogelijk, dat toevalligerwijze iemand op het Departement van Economische Zaken aanwezig is, die van een gereguleerd product erover heeft, maar het lijkt mij waarschijnlijker, dat men elders zal moeten zoeken en waarom zou men dan iemand moeten voorbijgaan, alleen om het feit, dat hij geen ambtenaar is? Het lijkt mij geenszins noodig, dat in de ordonnantie imperatief wordt voorgeschreven, dat de voorzitter en de plv. voorzitter ambtenaren moeten zijn. Waarom zou men het niet in het midden laten, vraag ik mij af en waarom wordt de keuze van den meest geschikt man voor dat presidium en ondervoorzitterschap niet eenvoudig aan den Gouverneur-Generaal overgelaten op een eenduidig aanbeveling dus van de centrale zelf? Het organisch verband tusschen de centrales en de Regeering kan, dunkt mij, voldoende worden gewaarborgd door den ambtelijken secretaris en ik zou de Regeering met allen aandrang willen aanbevelen het eerste lid van artikel 3 te wijzigen en bijv. als volgt te doen luiden: dat voor de benoeming van den voorzitter en plv. voorzitter aan den Gouverneur-Generaal door het bestuur der centrale een aanbeveling wordt gedaan. Voor het opstellen van deze aanbeveling vergadert het bestuur voor de eerste maal onder voorzitterschap van het oudste lid. De benoeming geschiedt op een bezoldiging of toelage door den Gouverneur-Generaal vast te stellen en voor een termijn, die ook door den Gouverneur-Generaal wordt bepaald.

Misschien is het niet noodig het laatste in de ordonnantie op te nemen, misschien kan het in de verordening verwerkt worden, de Regeering kan dit het best beoordeelen. Ik meen mijn voorstel in ernstige overweging te moeten geven. Het komt erop neer, dat men den Gouverneur-Generaal vrijlaat in zijn keuze, dat men niet bepaalt, dat beslist een ambtenaar of beslist een particulier benoemd moeten worden; maar dat men den Gouverneur-Generaal in dit opzicht vrijlaat, mij dunkt daar kan toch moeilijk iets tegen zijn. Men moet den Gouverneur-Generaal in dit opzicht vrijheid geven naar bevind van zaken en omstandigheden te handelen.

Dit is het eerste punt; ik heb tenslotte nog een punt te behandelen. Toen ik zoeven zei, dat men moet oppassen, dat bij de introductie van maatregelen als deze niet al te groote en overdreven verwachtingen worden gewekt, omdat de teleurstelling anders later des te grooter wordt als die verwachtingen niet in vervulling blijken te kunnen gaan, doelde ik op art. 4 van deze ordonnanties. In het Gedelegeerden-verslag is bezwaar gemaakt tegen de zinsnede:

(Kan.)

„ter verzekering van een redelijk aandeel in de opbrengst der cassave-producten aan producenten en fabrikanten”

en het bezwaar, dat in het Gedelegeerden-verslag daartegen is gemaakt, deel ik. Ik deel dat, niet omdat ik aan producenten en fabrikanten geen redelijken prijs zou gunnen, integendeel, ik hoop, dat de maatregelen te aanzien van de kwaliteit en het marktonderzoek e.d., dat door de centrales zal worden ingesteld, als het ware automatisch voor producenten en fabrikanten een beteren prijs mee zullen brengen. Daarvoor en daarvoor alleen is tenslotte dit complex van maatregelen getroffen. Maar zooals het er nu staat, wekt het den indruk, alsof de Regeering bij verordening zou kunnen voorschrijven: gij ontvangt zóóveel en gij zóóveel. Ik weet natuurlijk wel, dat dit niet de bedoeling van de Regeering is, maar toch wordt deze indruk gewekt. En tot verdeling van den prijs kan de Regeering uiteraard vooralsnog niet overgaan. Waarom zouden wij dien indruk dan gaan wekken en het risico loopen van ontevredenheid te veroorzaken bij hen, die in hun onschuld deze zinsnede wél zoo opvatten? De Regeering geeft wel een verklaring van wat Zij bedoelt, maar die is naar mijn smaak wat te ingewikkeld onder woorden gebracht. In die verklaring spelen allerlei factoren een rol, die ook de Regeering niet in de hand heeft, gelijk overigens op andere plaatsen in de Memorie van Antwoord wordt toegegeven en daarom sticht die verklaring, naar ik vrees, verwarring ten aanzien van haar beteekenis.

(De Roep: Nieuwe verwarring!)

Nieuwe verwarring. Ik vraag mij daarom af: waarom zouden wij dit riskeeren? De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord te kennen gegeven, dat Zij bezwaar heeft tegen het voorgestelde alternatief dat bestaat in een redelijken prijs. Welnu, naarmate dat bezwaar tegen de alternatieve oplossing bij de Regeering zwaarder weegt, moet Zij m.i. ook meer bezwaar gevoelen tegen haar eigen reactie. Ik moet zeggen, dat ik er het meeste voor zou gevoelen, dit gedeelte van het bewuste artikel volkomen te schrappen. Het is naar mijn meening geheel overbodig, want het verkrijgen van een betere opbrengst van de producten is immers het primaire doel van de ordonnantie. Daarvoor in de eerste plaats dienen de werkzaamheden der centrales. En waarom zou de Regeering nu nog eens uitdrukkelijk de bevoegdheid in de ordonnantie opeischen, om bij regeeringsverordening voorzieningen daarvoor te treffen? De noodzakelijkheid daarvan ontgaat mij bepaald. Het schijnt mij een enigszins zinledige doublure toe, die tot vervelende controversen tusschen de centrales en de Regeering kan voeren, want op deze wijze immers kan de Regeering met hulp van de regeeringsverordening komen op het terrein, dat volgens art. 2 uitdrukkelijk voor deze centrales is gereserveerd. In ieder geval blijft voor mij het bezwaar, dat de bedoelde zinsnede bijzondere verwachtingen wekt, die bezwaarlijk kunnen worden verwezen, althans niet langs dezen weg. Ik geef daarom het schrappen van lid 1 sub c van art. 4 nogmaals ernstig in overweging.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Is Uw opmerking aan het adres van den heer Kasimo volkomen ad rem, dat het beter zou zijn, als hetgeen dit geachte lid heeft voorggebracht in zijn redevoering in het Gedelegeerden-verslag ware opgenomen, waarvoor het geachte lid de redenen heeft opgegeven en amende honorable heeft gemaakt, die opmerking is, naar het mij voorkomt, minder juist ten aanzien van hetgeen ons geacht medelid, de heer Sosrohadikeoesemo, zoeven over de kapok heeft gesproken. Immers, het Gedelegeerden-verslag is verschenen op 16 October j.l. Drie weken zijn intusschen verlopen. Wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat fluctuaties op marktgebied niet zoo vlug doordringen tot leden van den Volksraad en men zich daarna daarvoor eenigen tijd geeft, dan is het begrijpelijk, dat in dien tusschentijd kwesties

(Voorzitter, Kan.)

kunnen zijn voorgevallen, welke aanleiding kunnen geven om wel het een en ander ten opzichte van de kapokcentrale in het midden te brengen, waar de Regeering in den aanhef van haar Memorie van Toelichting deze kapokcentrale bepaaldelijk als basis heeft genomen voor deze ordonnanties en den Volksraad heeft voorgespiegeld, wat de kapokcentrale, al zoo heeft weten te effectueeren.

De **Voorzitter**: Het Reglement van Orde voorziet daarin en heeft — wellicht juist met het oog op de fluctuaties op de kapokmarkt — de mogelijkheid van een aanvullend Gedelegeerdenverslag geopend.

De heer **Kan**: Dat kan volkomen juist zijn, Mijnheer de Voorzitter, maar het kan natuurlijk ook, dat pas dezen morgen de aandacht der leden, is gevestigd op de marktfluctuaties, waardoor het gewenscht wordt bij deze gelegenheid het een en ander hierover te zeggen. Ik zeg dit alleen, omdat ik vrees anders een aanmerking van U te krijgen, wanneer ik met den heer Sosrohadikoesoemo terzake eenige vragen zou willen stellen, daar ik geloof, dat deze kwestie in bepaalde kringen wel als een question brûlante wordt beschouwd.

De heer Sosrohadikoesoemo heeft zoeven het een en ander opgemerkt en ik zou daaraan de volgende vragen willen toevoegen. Naast de vraag van ons geacht medelid, den heer Sosrohadikoesoemo, of hetgeen hieromtrent is gezegd al of niet juist is, zou ik speciaal willen vragen, of de punten, welke j.l. Zaterdag in het „Bataviaasch Nieuwsblad” zijn opgenoemd, juist kunnen worden geacht. Ik las vanmorgen bijv., dat de exporteurs gedwongen zijn om voor 45% van den oogst in te slaan. Ik heb ook gelezen, dat de Regeering erin is geslaagd om een bank-consortium als het ware te vinden om de kapokhandelaren te financieren.

Bij de behandeling van deze kwestie in Mei 1935 heb ik er reeds de aandacht op gevestigd, dat, wil men zekerheid hebben, dat het doel, waarvoor de Regeering deze kapokcentrale heeft opgericht, zal worden bereikt, de Regeering zal moeten klaar staan om met geldelijken steun de menschen bij te springen. Het resultaat der bemoeiingen van de Regeering is echter van dien aard geweest, dat ik zelf zeer heb getwijfeld, of mijn visie destijds wel juist is geweest. Immers, de Regeering kon bogen op bijzondere resultaten. Het is ook daarom, dat de Regeering zich hierop beroept, wanneer Zij nu den Volksraad mededeeling doet van haar voornemen om nieuwe centrales op te richten. De toestand is echter veranderd, zoodat in het Bataviaasch Nieuwsblad nu wordt gesproken van ongekend lage kapokprijzen.

Ik zou de vraag willen stellen — en het is nu een mooie gelegenheid hiervoor, omdat deze kwestie thans hier wordt behandeld — waaraan het eigenlijk te wijten is, dat volgens de inlichtingen der Regeering de kapokprijzen die laagte nu hebben bereikt.

Is het omdat men een Ersatz hiervoor heeft gevonden of moet het zoo worden beschouwd, dat de verbruikers een krachtproef willen probeeren, wat het resultaat zou zijn wanneer zij standvastig blijven om de kapokprijzen niet te verhoogen en niet tot de limites te koopen, zooals die door de Regeering zouden zijn vastgesteld? Ook hieromtrent zou ik aan de Regeering beseheid willen vragen, n.l. of inderdaad door de Regeering die kapokprijzen zijn vastgesteld.

Daarnaast zou ik willen vragen, wanneer inderdaad de Regeering kapokprijzen heeft vastgesteld, of zij te dienaanzien wel voldoende was ingelicht omtrent de marktstemming en omtrent de voorraden, zoodat, wanneer Zij terzake een minder goeden kijk heeft gehad, wij voor het feit kunnen worden gesteld, als met de suiker voorheen het geval was, dat wij opgescheept zullen zitten met een voorraad van een oogstjaar meer. Wat dit beteekent, behoef ik den geachten Regeeringsgemachtigde niet voor te houden. Want de verbruiker, die weet, dat men op groote voorraden zit, zal alles

(Soetardjo.)

in het werk stellen om zijn wet geëerbiedigd te krijgen, zoodat men dan dus op lager niveau de kapok zal moeten verkoopen.

Dit zijn alle vragen, waarvan de beantwoording zeker een hart onder den riem zal kunnen steken van de betrokkenen en ik meen, dat de Regeering dadelijk ook wel hierop zal kunnen antwoorden, waar geacht kan worden, dat de Regeering volkomen op de hoogte is van den toestand door haar bijzondere voorlichting welke zij te dezen aanzien zeker heeft, kunnen verkrijgen. In de Memorie van Toelichting staat meen ik ook te lezen, dat zij door een dergelijken dienst resultaten heeft bereikt, waarvan ook zeker sprake zal kunnen zijn bij de invoering van de andere centrales, welke thans in behandeling zijn.

Ik zal niet mede kunnen spreken over de andere voorgebrachte kwesties, welke hier zijn voorgebracht, onder anderen door den heer Kasimo. Terecht heeft de heer Weyer gezegd, dat het heel moeilijk zal zijn om iemand te vinden, die van alles op de hoogte is betreffende krosokaangelegenheden.

Wel wil ik hier toejuichen de oprichting van de centrale voor aetherische oliën en het doet mij genoegen te lezen in de Memorie van Toelichting, dat de Regeering mogelijkheden in het vooruitzicht heeft gesteld betreffende den verkoop en de plaatsing van deze oliën. Wanneer de Regeering zou kunnen of willen ingrijpen, om te voorkomen, dat het gehalte van de citronella olie niet op een wijze wordt bedorven, waardoor de koopers meenen bedrogen te moeten uitkomen, wanneer zij steeds geloof hechten aan de overigen standaard van de verkoopers van citronella olie, dan is dat zeker een goede vooruitgang en ten voordeele van de producenten hier te lande.

Maar ook terzake van hetgeen gebeurd is met de kapok, zou ik, tenzij ik een tegengestelde verklaring dienaangaande zou ontvangen, erop willen wijzen, dat het vooral het moeilijkste van de taak van de Regeering is om zich te vergewissen van den marktoestand en de oorzaken der fluctuaties, opdat Zij niet een minder gelukkig advies zal geven inzake de vast te houden prijzen. Voor de producenten is een minder te behalen winst beter dan met zijn voorraad opgescheept te moeten blijven zitten.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Het is mij een behoefte mijn waardeering uit te spreken voor de in-diening van deze ontwerp-ordonnanties. Analogoos aan de kapokregeling krijgen thans vier bevolkingsproducten tegelijk een beurt. Ik hoop van harte, dat deze maatregelen het grootst mogelijk nuttige effect zullen sorteeeren voor de inheemsche producenten in het algemeen, althans voor hen, die hierin betrokken worden.

Een van de voorwaarden om het doel voor de Inheemsche producenten te kunnen bereiken is naar mijn meening, dat het voorzitterschap en pl. vervangend voorzitterschap, alsmede het secretariaat worden uitgeoefend door neutrale personen, personen, die tegenover de onderscheiden belangen die in de centrales behartiging zullen vinden, zoo objectief mogelijk zullen kunnen staan en aan deze voorwaarde kan alleen dan voldaan worden, indien de genoemde functies worden vervuld door deskundige ambtenaren van het departement van Economische Zaken. Dit in tegenstelling met de opvatting van den heer Weyer, die er zoeven voor pleitte om het voorzitterschap der centrales te doen bekleeden door personen door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen, met het doel de mogelijkheid te openen ook niet-ambtenaren voor het voorzitterschap aan te kunnen wijzen. De praktijk bij de kapokcentrale en onder meer ook bij de koffiecommissie heeft geleerd, van hoeveel waarde het is, dat het voorzitterschap wordt bekleed door een ambtenaar, die beschouwd kan worden als deskundige en die afkomstig is van genoemd departement van Economische Zaken.

(Verboom, Voorzitter.)

Als men de besprekingen van hedenmorgen in deze zaal aandachtig heeft gevolgd, dan valt het op, hoe noodzakelijk het is, in verband met de watoestanden mag men wel zeggen, die zooveel door den heer Kasimo in de krosokwereld zijn gesignaleerd, dat in den geest als door mij uiteengezet wordt gehandeld.

Ik heb de overtuiging, dat alleen een ambtenaar-voorzitter in staat zal zijn om de belangen van deze producenten zoo *objectief mogelijk* in de centrale te behartigen. Ik juich het daarom toe, dat in de ontwerp-ordonnanties alleen de mogelijkheid wordt geschapen voor ambtenaren om het voorzitterschap, het pl. vervangend voorzitterschap en het secretariaat te bekleeden. Het is overbodig te zeggen, dat ik mij ten sterkste verzet tegen de invoering van het denkbeeld door den heer Weyer gelanceerd en met voldoening heb ik dan ook geconstateerd, dat de Regeering volkomen deelt in het Gedelegeerden-verslag ontwikkelde bezwaren tegen dit denkbeeld, hetgeen duidelijk in de Memorie van Antwoord tot uiting komt. Ik dring er daarom ten sterkste bij de Regeering op aan om dit standpunt te handhaven.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Deze maatregelen beoogen een economische mobilisatie, als ik het goed zie, een weerbaarmaking van onze maatschappij en als zoodanig hebben zij mijn volle instemming. Niettemin geloof ik, met den heer Weyer, dat voorzichtigheid ten deze geboden blijft. Voorzichtigheid in de eerste plaats in zooverre, dat men vooral niet teveel tracht te regelen van boven af en dat men waakt tegen verambtelijking, welke onvermijdelijk zal medebrengen een verstarring, met alle nadeelige gevolgen van dien. Ik ben van meening, dat wij de betekenis van het in dezen tijd zoo veelgemaakte particulier initiatief vooral niet moeten onderschatten, ook te dezen aanzien niet.

In de tweede plaats acht ik voorzichtigheid geboden in zooverre, dat wij geen te hooge verwachtingen moeten koesteren omtrent de resultaten die aldus zullen worden bereikt. Men kan de omstandigheden niet dwingen, stellig in dit opzicht niet: het geldt hier immers een reeks exportproducten waarbij men Indië onmogelijk kan losmaken van de verdere wereld. Men heeft dus rekening te houden met de zich overal voordoende neiging tot autarkie met alle daaraan verbonden nadeelen.

Ik kan derhalve voor een belangrijk deel medegaan met het betoog van den heer Weyer; ik kan verder volstaan met daarnaar te verwijzen. Met de verschillende door dit geacht medelid aanbevolen wijzigingen stem ik in en deze worden dus door mij ondersteund.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn in deze aangelegenheid van de zijde van het College beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid, aanstonds na de pauze te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Ik deel mede, dat is ingekomen een viertal amendementen (st. 6), voorgesteld door de heeren Weyer, De Hoog, Verboom en Roep, luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen het gestelde sub a, met verlettering van het gestelde sub b in c, in artikel 3 lid 1 van:

- I. de ontwerp-„ordonnantie aetherische oliën 1937”;
- II. de ontwerp-„ordonnantie cassave-producten 1937”;
- III. de ontwerp-„harsen-ordonnantie 1937” en
- IV. de ontwerp-„krosok-ordonnantie 1937”

te vervangen door de volgende bepalingen:

„a. voor de benoeming van den voorzitter en den plaatsvervangend voorzitter aan den Gouverneur-Generaal door het bestuur der Centrale een aanbeveling wordt gedaan. Voor het opstellen van die aanbeveling ver-

(Directeur van Economische Zaken.)

gaderet het bestuur voor de eerste maal onder voorzitterschap van het oudste lid. De benoeming geschiedt voor een door den Gouverneur-Generaal te bepalen tijd en, tenzij een ambtenaar van het departement van Economische Zaken wordt aangewezen, tegen een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen toelage; b. tot secretaris wordt aangewezen een ambtenaar van het departement van Economische Zaken”.

Ik verzoek den leden, thans in de commissies bijeen te komen. Na het afdeelingsonderzoek zal worden gepauzeerd.

De vergadering wordt te 10.57 uur v.m. geschorst en te 11.22 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde voor het beantwoorden van de sprekers in eersten termijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Voor het begin van mijn beantwoording van hetgeen de geachte leden naar aanleiding van en geïnspireerd door de voorliggende ontwerp-ordonnanties hebben te berde gebracht, zou ik willen aanknoopen aan eenige opmerkingen, die het geachte lid, de heer Weyer, heeft gemaakt over de betekenis van deze regeling. Inderdaad — en ik kom er later nog op terug — is het in publicaties, die over de werking van de kapokregeling in de pers zijn verschenen en in artikelen, die naar aanleiding van de voorliggende ontwerpen zijn gepubliceerd, nogal eens voorgekomen, dat men een te groote, te ingrijpende, in ieder geval te geëxalteerde weergave heeft gegeven van de betekenis dezer regeling. De Regeering is zich zeer bewust, dat Zij zich op het terrein begeeft, waar tal van vraagstukken, tal van moeilijke vraagstukken liggen, maar Zij is zich er ook van bewust, dat in dezen tijd dit terrein door haar moet worden betreden.

Zij gaat er daarbij van uit — en ik wil dit bepaaldelijk op den voorgrond stellen — dat dit niet is een regeeringsingrijpen in den zin, dien men er gewoonlijk aan hecht, dat de Regeering zich op de stoel zet van het particuliere bedrijf of van een maatschappelijke instelling en nu verder eens zelf zal uitmaken, hoe het bedrijf gevoerd of de instelling bestuurd zal worden, maar dat het is het zoeken naar een methode, om met behulp van de maatschappelijke krachten, van hetgeen in de maatschappij zelf is opgebouwd en wat de grondslag is van al deze werkzaamheden, te komen tot die coördinatie, die samenwerking en waar noodig die kracht, welke wij in de moeilijke jaren, die achter ons liggen en die wij nog voor ons hebben, zullen behoeven.

Om de waardeering van die maatschappelijke krachten naar voren te brengen, zou ik een vergelijking willen maken met iets uit de geschiedenis van de Zuid-Afrikaansche republieken. In de beginperiode van de Zuid-Afrikaansche republieken bestond haar weermacht uit plaatselijke commando's, die min of meer uit zichzelf bij elkaar kwamen, wanneer gevaar dreigde en die in den regel in staat waren, dat gevaar te keeren.

Naarmate de moeilijkheden voor de Zuid-Afrikaansche republieken grooter werden, bleek het noodzakelijk, dat de regeering van de republieken samenvattende instellingen tot stand bracht, eigen organisaties oprichtte, om deze weermachten te vereenigen, maar dat heeft nooit afgedaan aan het feit, dat ook later de basis van de weermacht bleef de plaatselijke, uit eigen kracht voortkomende weermacht van de commando's.

Iets dergelijks zou men, op economisch gebied overgebracht, hier kunnen zien. Er is hier in Indië op het gebied van de bevolkingsproducten zeer veel tot stand gebracht. Er is productie, opkoop, verwerking en handel. Al die particuliere organen en initiatieven hebben ertoe geleid, dat ook de bevolkingsproductie een groote plaats is gaan innemen in den

(Directeur van Economische Zaken.)

export van Nederlandsch-Indië en ook een groote plaats in het inkomen van de massa. Maar de verhoudingen, die vroeger bestonden en het gemakkelijk maakten om praktisch ongelimiteerde hoeveelheden van die producten te exporteeren, zijn veranderd. De eischen, die de buitenlandsche verbruikers aan deze producten stellen, zijn verscherpt, de concurrentie van synthetische voortbrengselen met deze producten is in de laatste jaren hand over hand toegenomen. Dat alles en ook toestanden en verhoudingen, die in het apparaat zelf zijn ontstaan of zich daarin hebben ontwikkeld, hebben de Regeering ertoe gebracht om te overwogen, of en hoe Zij de eenheid, die in dit geheele apparaat nog ontbrak, kon aanbrengen om door de kracht van die eenheid te kunnen medewerken en een grondslag te kunnen geven aan onderzoekingen, aan overleggingen en gemeenschappelijk te treffen maatregelen, die zonder een dergelijke coördinatie of niet konden worden betaald, of niet konden worden genomen.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik herhaal aan het einde van deze inleiding, het is zeker niet de bedoeling — ik kom er bij de kapok nog even op terug —, dat nu de Regeering of de centrales, die opgericht zullen worden, producenten, fabrikanten of handelaren zullen zijn. Zij zullen alleen trachten de krachten, die in de producenten, fabrikanten of handelaren leven, waar noodig samen te brengen tot versteviging van het geheel.

Er zijn een aantal vragen gesteld door de geachte leden, de heeren Sosrohadikoesoemo en Kan, met betrekking tot de jongste ontwikkeling van de kapoksituatie en met den heer Kan kan ik mij volkomen begrijpen en ook geheel billijken, dat die vragen zijn gesteld, want in vele opzichten is de kapokbelangenordonnantie het prototype geweest van deze vier nieuwe regelingen. Ik zeg: in vele opzichten, want ik moet er onmiddellijk aan toevoegen, dat juist op het gebied waarop de vragen van de geachte leden zich in hoofdzaak hebben bewogen, de kapokbelangenordonnantie en de geheele kapokregeling een duidelijk onderscheid vertoont met de vier regelingen, die thans zijn voorgesteld. Kapok is op de wereldmarkt een artikel, dat voor het overgrootste deel in Nederlandsch-Indië wordt voortgebracht. Het is wel niet geheel een monopolie-artikel en zeker niet in dien zin, dat voor verschillende doeleinden naast kapok geen andere producten aanwending kunnen vinden, maar in den wereldhandel in kapok neemt Indië toch een centrale plaats in.

Daarnaast staat de toevallige omstandigheid, dat de stoot tot het treffen van de kapokbelangenregeling werd gegeven door een zoodanige prijsafbraak, dat men feitelijk kon zeggen, dat de waarde van het artikel beneden de limiet van de mogelijke voortbrenging kwam te liggen. Daarom is in de kapokbelangenordonnantie een uitvoerregeling tot stand gebracht van een zeer bijzonder karakter en in verband met de, laat ik het maar noemen monopolistische positie van de Indische kapok op de wereldmarkt, kon tot op zekere hoogte invloed worden uitgeoefend op de prijzen, die voor kapok buiten Nederlandsch-Indië zouden worden bedongen. Deze heele situatie geldt — en dit is gemakkelijk te begrijpen — niet voor de vier andere groepen van producten, die thans ter regeling aan de beoordeeling van dit college zijn onderworpen, want dat zijn producten, waarin wij geen zoodanige positie bekleeden. Het zijn ook producten, waarin wij ons ten opzichte van de prijsvorming zullen hebben te richten naar de wereldmarkt, waarin het beste, dat wij voor den export kunnen doen, ligt in het zoeken naar afzet, in het aanpassen van ons product aan de eischen van den consument, in het experimenteren en het plegen van research in de richting van nieuwe toepassingen, andere verwerkingen en soortgelijke meer. De prijs van deze producten wordt niet geheel door dezelfde soort factoren beheerscht als de prijs van kapok.

Wanneer ik nu nog even de vragen door de geachte leden, de heeren Sosrohadikoesoemo en Kan, gesteld beantwoord,

dan moet ik erop wijzen — het is een verwarring, die bijna steeds voorkomt en waartegen ik indertijd zelf als voorzitter ben opgetreden en waartegen ook mijn opvolgers zijn opgetreden, doch een verwarring, die tot op zekere hoogte zeer begrijpelijk is — en op den voorgrond stellen, dat de kapokcentrale niets te maken heeft met de prijsverhoudingen. De kapokcentrale, een soortgelijk orgaan als wij voor de vier andere producten willen instellen, houdt zich bezig met de productie, met het kwaliteitsvraagstuk, met het cultuurvraagstuk, met vraagstukken van opkoopverhoudingen en technische fabricage en soortgelijke meer, maar houdt zich niet bezig met de uitvoercontingenteering van kapok en ook niet met den prijs. De prijspolitiek is nagenoeg van den aanvang af, voorzoover Ned.-Indië daarop invloed kon uitoefenen — ik moet hierbij onmiddellijk deze restrictie maken, want ook met dit artikel zijn wij gebonden aan de algemeene tendens van de conjunctuur op de markten, die voor kapok van beteekenis zijn —, de prijspolitiek dan is van den aanvang af een onderwerp geweest van nauwgezet overleg tussehen het departement en de exporteurs, voorgelicht door de agenten van die exporteurs in de verschillende marktgebieden en door den ambtenaar van de kapokcentrale, die in de Vereenigde Staten was gevestigd en daar nu handelswaarnemer is voor Ned.-Indië. Er is dus voortdurend een nauw contact geweest en ik kan wel zeggen, dat geen prijsveranderingen zijn aangebracht, geen limites zijn verhoogd of verlaagd, dan nadat men tot volledige overeenstemming was gekomen en nadat men zich ten opzichte van den toestand van de markt, met alle gegevens, die zoowel van gouvernementswege als van particuliere zijde ons ter beschikking worden gesteld, een oordeel had gevormd.

(De heer Van Helsdingen: Geheel buiten de centrale om?)

Inderdaad, geheel buiten de centrale om. Die had daar niets mee te maken en kan daarmee ook niets te maken hebben, want zij bestaat uit deskundigen op allerlei gebied, waaronder enkele exporteurs. Maar als men die enkele exporteurs een positie zou geven, die min of meer maatgevend zou zijn in een onderwerp als dit, zou dit zeker en terecht bezwaren wekken van de andere exporteurs.

Wanneer ik nu even een klein overzicht geef van den gang van zaken bij de prijsverhooging, dan moet ik even terugrijpen in het verleden om vooral den indruk weg te nemen, dat deze samenwerking van exporteurs en Regeering tot ondoordachte prijsopdriving zou hebben geleid of dat men zou hebben getracht misbruik te maken, om het zoo eens te zeggen, van de monopoliepositie in de kapok. Allereerst wil ik hier constateeren, dat vóór den oorlog de prijzen van de kapok zich bewogen op een niveau *f* 30 en *f* 40 per pikol, dat in 1923 ongeveer die prijzen gestegen waren tot *f* 130, dat zij toen op een niveau van *f* 80 à *f* 100 een poosje zijn gebleven en in 1929 waren gezakt tot omstreeks *f* 60, dat zij, toen de Kapokbelangen-ordonnantie werd aangenomen, waren gedaald tot *f* 15 en zij op het oogenblik liggen op een niveau van *f* 25.

Uit dit prijsverloop kan men toch naar ik meen wel besluiten, dat van eenige onvoorzichtige oprijverij geen sprake is geweest.

Waarom is nu toch de situatie op het oogenblik niet zoo prettig als wij dat wel zouden wenschen? In hoofdzaak is deze toestand toe te schrijven aan een verschijnsel, dat zich op het oogenblik over veel grootere gebieden en ten aanzien van veel meer producten voordoet, n.l. dat men na de ongemotiveerd hoge verwachtingen, die de hausse in het begin van dit jaar heeft gewekt, en die met zich brachten een vrij snelle stijging van de kapokprijzen, — een stijging, die overigens voorzoover het departement daarop invloed heeft uitgeoefend en heeft kunnen uitoefenen, van die zijde steeds is geremd, juist omdat men wilde voorkomen, dat die groote schokken, die zich in het verleden hadden voorgedaan, zich zouden herhalen, — na dien

(Directeur van Economische Zaken.)

haussetijd, in welken tijd zeer veel is gekocht en uitgevoerd, in een periode is gekomen van afbrokkelende markten, van dalende prijzen en bij de consumenten van afwachten of de prijzen niet verder zouden dalen, van terughoudendheid in het aankopen van kapok. Dat deze toestand, die zooals ik zeide voor veel meer producten en voor veel meer markten geldt dan waarbij de kapok is betrokken, zieh nu juist voordoet in den oogsttijd van de kapok, is een zeer ongelukkige omstandigheid, waaraan wij hier, die de conjunctuur in de wereld niet beheerschen, moeilijk iets anders kunnen doen dan de maatregelen te treffen, die wij hebben getracht te treffen om zooveel mogelijk het nadeel te verzachten en op te vangen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik mag in dit verband nog wel even de cijfers noemen, waarom het geachte lid, de heer Sosrohadikeoesomo heeft gevraagd. Dit geachte lid heeft gevraagd een vergelijking tusschen de eerste tien maanden van dit jaar. Die cijfers heb ik nog niet. Ik moet mij thans beperken tot de eerste negen maanden van dit jaar en de eerste negen maanden van het vorige jaar. Ik zal daarnaast nemen de cijfers van de laatste twaalf maanden, die ons bekend zijn en van de voorafgaande twaalf maanden.

De uitvoer naar de Vereenigde Staten in de eerste negen maanden van 1936 bedroeg 9 500 ton, in de eerste negen maanden van dit jaar 7 300 ton. Er is dus een daling, doch men ziet, dat de daling niet zoo verschrikkelijk groot is, wanneer men daarbij in aanmerking neemt hetgeen op het oogenblik op alle productenmarkten, behalve de productenmarkten, die zeer in het bijzonder door de gewapende conflicten gunstig worden beïnvloed, is te constateeren. In de laatste twaalf maanden was de uitvoer naar de Vereenigde Staten — ik heb hier de cijfers van September 1936 tot en met Augustus 1937, — 12 299 ton, in de voorafgaande periode van die lengte was hij 13 723 ton. Voor den geheelen uitvoer — niet alleen naar de Vereenigde Staten, doch ook naar andere landen — liggen de cijfers dicht bij elkaar; dan krijgen wij van Januari tot September 1937: 14 757 ton en van Januari tot en met September 1936: 16 686 ton.

Mijnheer de Voorzitter! Dat intusschen de tijdelijke terughoudendheid, die in de Vereenigde Staten thans wordt vertoond en die er zeker niet beter op zou worden, wanneer men op het oogenblik die limites nog verder omlaag zou brengen en dus den prikkel om af te wachten nog zou versterken, naar het inzicht van de personen, die daar het best over oordeelen kunnen, nog niet behoeft te wijzen en ook nog niet wijst op een gevaar voor de toekomst, dat zou ik niet alleen willen afleiden uit de mededeelingen, die wij daaromtrent zoowel van particuliere zijde als van de zijde van den heer Zimmerman in New York hebben gekregen, mededeelingen, die erop wijzen, dat men op het oogenblik inderdaad terughoudend is in het aankopen, maar dat de voorraad zeer snel slinkt en dat men dus betrekkelijk spoedig zal moeten overgaan tot aanvulling. Maar ik zou het ook hiermee willen demonstreeren, dat zoowel de exporteurs eensgezind tot de conclusie zijn gekomen, dat men den prijs niet moest verlagen, als dat de banken zonder eenige garantie van de Regeering, ook geen moreele garantie, na uiteenzetting van de feiten van onze zijde en van de zijde van de exporteurs in deze in een bijzondere crediteering hebben toegestemd en daardoor nu samenwerken tot verzachting van de situatie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat ik hiermede de vragen van de geachte leden zoo duidelijk mogelijk heb beantwoord. Ik zou nog even aan dit stuk van mijn betoog willen toevoegen, dat dus inderdaad de Regeering onmogelijk heeft kunnen voorkomen de inwerking van de belangrijk minder goed wordende conjunctuur op deze geheele situatie van de kapok en ook van andere producten; dat daarbij nu toevallig de vooral zeer onplezierige situatie is gekomen, dat die inzinking nu net heeft plaats gevonden omtrent den oogsttijd van de kapok en dat aan den anderen kant, juist door het tot stand

gebracht overleg met verschillende groepen van belanghebbenden, althans maatregelen zijn kunnen worden overwogen en kunnen worden getroffen om zooveel mogelijk den invloed van die baisse te verzachten.

(De heer Kan: Moeten de exporteurs werkelijk 40% opkopen?)

Dat de exporteurs 40% van hun licentiecapaciteit opkopen is na uitvoerig overleg met die exporteurs zelf, van hun zijde toegezegd om de markt te steunen. Het is overigens geen hoeveelheid, die uitgaat boven de normale hoeveelheid in andere jaren. Er zou natuurlijk bij een totaal vrije markt en een positie als nu misschien kans zijn, dat men inderdaad niets kocht en zou afwachten, maar dan kan het toch alleen maar een voordeel zijn van het tot stand gebrachte overleg, dat men voldoende vertrouwen heeft in de zaak om althans dien steun te geven, terwijl Amerika nog een tijd lang uit de markt is.

(De heer Kan: Zonder dwang?)

Zonder dwang, in ieder geval na volledig overleg, na volledige bespreking is van de zijde van deze heeren toegezegd, dat zij het doen zouden en zij hebben het ook gedaan.

Ik heb hiermede deze zaak beantwoord en wil haar nu direct buiten het kader van de verdere besprekingen stellen door er nogmaals op te wijzen, dat deze geheele bemoeienis, als ik het zoo noemen mag, met de prijzen een zeer typische en speciale eigenschap is van de kapokregeling.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot een aantal objecties en opmerkingen, dat door verschillende leden is gemaakt en die ik zooveel mogelijk zal trachten samen te vatten. Ik wil van te voren de voldoening der Regeering er over uitspreken, dat door enkele leden zeer positief, door andere leden wat meer voorwaardelijk instemming met deze regelingen is betuigd. Ik wil hieraan tegelijk toevoegen, dat de Regeering die instemming niet waardeert, omdat het zoo prettig is om haar ontwerpen in goede aarde te zien vallen, maar vooral, omdat bij al dit werk inderdaad levende samenwerking met de maatschappij op den voorgrond hoort te staan.

Ik kom thans in de eerste plaats tot de opmerkingen van de heeren Kasimo en Weyer met betrekking tot het verbeteren, regelen en geven van voorschriften omtrent de kwaliteit. Het spreekt wel vanzelf, dat de Regeering eveneens niet blind is voor het feit, dat kwaliteit een zeer betrekkelijk begrip is en inderdaad voor een productieland als Nederlandsch-Indië, speciaal voor bevolkingsproducten, een optimale kwaliteit in den zin van de best mogelijke zeker niet altijd, en waarschijnlijk meestal niet een optimaal rendement geeft. De bedoeling van bemoeienis met de kwaliteit gaat dan ook niet in de richting om een ideaal product op de markt te brengen, maar vooral en in de eerste plaats in deze richting, om gerechtvaardigde klachten van onze afnemers zooveel mogelijk tot het verleden te doen behooren, om zooveel mogelijk bij het afwerken van het product, dat het land verlaat, te zorgen dat dit afgewerkte product zich aansluit bij de eischen, die men in het buitenland stelt en de doeleinden, waarvoor men dat product nodig heeft.

Op dit gebied is veel te doen, mede ook in de richting van den heer Kasimo, het zorgen voor de beschikbaarstelling ook van mindere kwaliteiten als bv. de regielanden gebruiken, maar tevens te voorkomen dat, zooals thans, in de regielanden tabakken onder den naam van Javakrosok terecht komen, die de regieën eraan doen twijfelen om voort te gaan met het koopen van Javakrosok, omdat zij iets in handen krijgen, dat evenveel van tabak heeft als sommige citronellasorten van werkelijke citronella.

(De heer Van Helsing: Beter dus een waarmerking van contrôle dan een verbetering van kwaliteit.)

Het kan inderdaad nodig zijn de kwaliteit te verbeteren. Ik kan een ander voorbeeld terzake aanhalen, dat niet alleen een uitvinding is van menschen op het departement, maar dat ik in de Vereenigde Staten van deskundigen ongevraagd heb

(Directeur van Economische Zaken.)

vernomen: het zou van zeer groote beteekenis zijn, wanneer wij erin zouden slagen bepaalde harsen, die worden uitgevoerd, op de markt te brengen in een vorm, waardoor ze beter en vooral constanter van kwaliteit zijn, zodat de verhuisfabrikanten ze zouden kunnen gebruiken zonder allerlei tegenvallers en voorafgaande bewerkingen.

Wat men ten opzichte van de kwaliteit moet doen, hangt dus in eerste instantie af van de eischen van de markt zelf, en in tweede instantie van hetgeen die maatregelen hier zouden kosten, met andere woorden of ze al dan niet rendabel zijn voor de betrokkenen.

Ik meen hiermede duidelijk te hebben gemaakt, dat de voorzichtigheid, die men ons afvraagt, inderdaad niet uit het oog zal worden verloren en ik zou erop willen wijzen, dat diezelfde voorzichtigheid toch nimmer de grootere ondernemingen heeft afgeschrikt om bv. op proefstations onderzoekingen in te stellen naar wat mogelijk zou zijn op het gebied van verbetering van de producten en door hun organen of exporteurs te doen nagaan, wat men in het buitenland van die producten verwacht. Het spreekt dus wel vanzelf, dat een zoodanig regelen van de kwaliteit, dat men, met den heer Weyer, zou kunnen spreken van het bepalen van hoeveelheid en kwaliteit, die men naar verschillende landen zou moeten uitvoeren, wel geheel buiten dezen gezichtskring komt te liggen. Dat zou tenslotte met behulp van marktonderzoek door den handel zelf in orde kunnen worden gemaakt. De vraag is deze: zijn er handelsusanties, die leiden tot klachten; zijn er kwaliteiten, welke dien naam niet mogen hebben doch het land niettemin onder den naam van een bepaald Indisch product kunnen verlaten; zijn er tenslotte methoden denkbaar en mogelijk, die op economische wijze tot verbetering van de bestaande, of tot vorming van andere kwaliteiten kunnen leiden, kwaliteiten, waaraan het buitenland behoefte heeft?

Ik mag wel voorbijgaan — onder dankzegging voor de zeer interessante beschouwingen — hetgeen de heer Kasimo gezegd heeft over Djember. Ik geloof, dat de heer Kasimo hiermede bezig was aan hoofdstuk 2 of hoofdstuk 5 van deze zaak. De krosokentrale zal uiteraard ook aan dergelijke situaties aandacht wijden en wanneer er inderdaad misstanden en verkeerde verhoudingen blijken te bestaan en de verhoudingen op juiste en economische wijze zijn op te lossen, de daartoe noodige adviezen geven.

Wel van belang — ik wil hiermede niet zeggen, dat de opmerkingen van den heer Kasimo niet van belang zijn, zij zijn van groot belang, maar niet voor den opzet, wel voor hetgeen men later zal doen — is in dit verband hetgeen de heer Weyer gezegd heeft over het redelijk aandeel in den prijs.

Ik geloof, dat er in dit opzicht nog altijd een misverstand bestaat tusschen het geachte lid en de Regeering. Wanneer de heer Weyer het over den prijs heeft, staat hem voor oogen de prijs, dien het product in het buitenland maakt en hetgeen met behulp van deze regelingen bereikt zal kunnen worden, om de opbrengst van deze exportproducten te verbeteren en dan staat hem voor oogen, dat, wanneer men erin slaagt die opbrengst te verbeteren, dit natuurlijk aan alle erbij betrokken groepen ten goede zal komen.

Wat de Regeering — en ik meen, dat het duidelijk spreekt uit de woorden in artikel 4 — voor oogen staat, is, dat het wenschelijk en noodzakelijk kan zijn in bepaalde verhoudingen, die zich in het binnenland afspelen, verbetering te brengen.

Ik wil als voorbeeld even noemen, dat ook van zeer deskundige zijde tijdens het onderzoek, dat naar aanleiding van de adviezen van het vroegere geachte lid van dezen raad, den heer Hamer, is ingesteld, naar voren werd gebracht, dat o.a. één van de oorzaken van slechte kwaliteiten in de krosok lag in de opkoopverhoudingen, die geen stimulans inhielden tot het voortbrengen van dragelijk goede of goede krosok.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Artikel 4 heeft speciaal het oog op hetgeen eventueel gewenscht zou zijn op dat gebied, op het gebied van het wijzigen van de onderlinge verhoudingen van de opbrengst voor producenten, fabrikanten, enz.

(De heer Roep: Maar de bewoordingen van sub c van artikel 4 wijzen toch in de richting van de opvatting van den heer Weyer, zoo positief als het er staat: „ter verkrijging van een redelijk aandeel“.)

Men moet het, geloof ik, lezen in verband met den aanhef: „Bij of krachtens regeeringsverordening kunnen een voorzieningen getroffen worden .....“ 1)

Het is natuurlijk de vraag, of het mogelijk is en de Regeering zal zeker niet — dat is duidelijk genoeg in de Memorie van Antwoord gezegd — bij voorkeur haar weg zoeken in het stellen van minimum-prijzen. Maar, wanneer men bijv. door credietvoorzieningen of zooals bij de kapok zal worden overwogen en in sommige streken misschien betrekkelijk spoedig ten uitvoer kan worden gebracht, door het oprichten van kapokloemboengs, de producenten in staat kan stellen om, wanneer de toestand op een bepaald moment slecht is, het even uit te zingen en te wachten tot men een beteren prijs kan bedingen, wanneer men door wat bij de kapok ook reeds is gedaan door regelmatige prijsberichtgeving voorkomt, dat producenten en fabrikanten, niet voldoende op de hoogte zijn van den gang van zaken, en op grond daarvan te lage prijzen voor hun product krijgen, beteekent het een verschuiving van de verhoudingen binnenslands, maar heeft men toch niet te maken met een prijs, die den heer Weyer voor oogen staat, namelijk den totaalprijs van het exportproduct.

Ik geloof, dat juist omdat de credieten en de verkoopverhoudingen een zeer belangrijk onderdeel zijn van het geheele samenstel, dat ten slotte dezen export voortbrengt, de bepalingen in artikel 4 moeilijk kunnen worden gemist.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot een verder bezwaar, dat door het geachte lid, den heer Weyer, naar voren is gebracht en waarbij het geachte lid, de heer Verboom, zich heeft aangesloten, doch waartegen de heer Soetardjo zich heeft verzet, nl. de bepaling in art. 3 nopens de benoeming van een voorzitter, een plaatsvervangend voorzitter en een secretaris van deze centrales. Ik kan hierbij tegelijkertijd het op dit punt ingediende amendement in bespreking nemen en zou dan gaarne het volgende daarover willen zeggen.

Het geachte lid, de heer Soetardjo, heeft er reeds op gewezen, dat de leiding van deze vrij heterogeen samengestelde besturen groote eischen stelt aan onbevangenheid en onpartijdigheid en dat het dus in ieder geval noodzakelijk zal zijn — en ik geloof, dat de voorstellers van het amendement dit ook hebben overwogen — te zorgen, dat de voorzitter direct noch indirect aan een bepaalde belangengroep gebonden zal zijn. Ik zeg, dat de voorstellers van het amendement dat, naar ik meen, hebben gevoeld, omdat zij spreken van het vaststellen van een toelage voor dezen voorzitter, tenzij het een ambtenaar is en omdat de heer Weyer zoeven ook nog sprak van het vrijmaken van zulk een voorzitter.

Nu is het natuurlijk denkbaar, dat men een particulier deskundige vindt, die inderdaad voor dit werk kan worden vrijgemaakt en door een toelage kan worden bewogen, zijn krachten te wijden aan een van deze centrales, maar dan komt men toch al heel dicht bij hetgeen het departement doet. Het departement beschikt over eenige ambtenaren, die op verschillend gebied, maar op gebieden die voor een belangrijk deel samenvallen met de gebieden, waarop deze ordonnantie zich bewegen, deskundigheid bezitten door hun particulier verleden. En wanneer het noodig zou zijn bij de centrales deskundigen in te schakelen — en dat zal in verschillende gevallen noodig zijn — deskundigen, met een speciale ervaring en een speciale kennis, dan zal het departe-

1) Spatieering van den spreker.

Ordonnanties aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak 1937 (Ond. 82).

(Directeur van Economische Zaken.)

ment zeker niet nalaten, dergelijke mensen te zoeken en door een bezoldiging aan zich te verbinden. Maar dan zijn die mensen ambtenaren; het is een soort ambtenaren, dat men in Indië nog niet zoo goed kent, maar dat bij het Departement van Economische Zaken toch in vrij grooten getale aanwezig is.

Ik zie dus niet zooveel essentieel verschil tusschen den vrijgemaakten particulier van het amendement en den ambtenaar, die met veel zorg uitgezocht, bij de werking van de centrales op het departement zal worden betrokken. Dat wil niet zeggen, dat zij altijd als voorzitter bij de centrales zullen worden betrokken; het is zelfs de vraag, of een speciale deskundigheid op een onderdeel van het terrein, dat door de centrales bestreken wordt, een onafwijsbare eisch is voor het voorzitterschap, of de voorzitter zich in dat geval niet te veel door zijn speciale deskundigheid zal laten leiden en te weinig het geheel in het oog zal houden, of hij dan niet te weinig waarde zal hechten aan adviezen van anderen, deskundigen op aangrenzend terrein, en te veel zich door eigen inzichten zal laten leiden, of de voorzitter dan bij de bespreking met belanghebbenden niet te veel zijn eigen ervaring zal laten spreken en te weinig oor zal hebben voor hetgeen belanghebbenden hebben te zeggen.

Maar bovendien: is het mogelijk, dergelijke mensen te vinden, die men zich in het amendement voor oogen stelt?

Men moet niet vergeten, dat het leiden van deze centrales niet is een volle dagtaak, maar wel een dagelijksch werk, dat men dus de mensen, die men daarvoor uitzoekt, daarvoor hier geregeld bij de hand zal moeten hebben, in ieder geval op de plaats, waar het secretariaat gevestigd is, dat die mensen zich los zullen moeten maken van hun gewone werk als zij van elders komen en die mensen, als men werkelijk ervaren en deskundige krachten zoekt, zeer duur zullen zijn. Ik denk dan ook, dat als men langs dezen weg te werk ging, men al spoedig tot een uitgave van f 10 000 per leider of voorzitter zou komen en men dus al gauw f 40 000 van de f 120 000, die beschikbaar zijn, zou moeten uitgeven voor de voorzitters van de centrales.

Dan is er nog een factor. Uit een oogpunt van organisatie en efficiency is het zeer bepaald gewenscht, dat het secretariaat van al deze centrales — ik bedoel niet, dat dit in èen persoon geconcentreerd moet zijn — een geconcentreerde positie heeft, zoodat men niet allerlei dubbel werk behoeft te laten verrichten door afzonderlijke ambtenaren, dat men dus gebruik maken kan van alle krachten en kennis die bij verschillende personen van het secretariaat aanwezig zijn. Dat beteekent ook, dat het al direct noodig is om in hetzelfde verband — en dat is het verband van het departement — te zorgen voor een juiste en duidelijke verhouding tusschen het secretariaat en de leiding dezer verschillende centrales.

Tenslotte moet ook de leiding van deze centrales in staat zijn om zich zonder allerlei moeilijkheden van onderlinge aanraking, te verstaan met allerlei diensten van het departement, die een zeer groote mate van kennis van de verschillende onderdeelen op dit gebied hebben en die een zeer groot deel van het werk voor de centrales verrichten. Ik noem de verschillende laboratoria, als bijv. het analyse-laboratorium, ik noem den landbouwvoorlichtingsdienst, bepaalde onderdeelen van de afdeling Nijverheid, de verschillende onderdeelen en organen van het kantoor van Handel. Ook in dit opzicht is een nauw verband met het departement nuttig en noodig.

Nu heeft het geachte lid, de heer Verboom, de vrees uitgesproken, dat het voorschrift, dat hier is gegeven zou leiden tot ambtelijkheid en verstarring. Ik meen, dat de ervaring der laatste jaren wel heeft geleerd, dat het mogelijk is ambtenaren te hebben, die niet verward zijn en dat het mogelijk is door voortdurende recruetering, ook uit het particuliere bedrijfsleven, den levenden band met het bedrijfsleven te

(Sosrohadikoesoemo.)

onderhouden en dat men even goede ervaring bij ons heeft van ambtenaren, die wij na een reeks van jaren particuliere ervaring aan ons hebben weten te verbinden, als men bij de organisaties van het particuliere bedrijfsleven ervaring heeft van ambtenaren, die men bij het Departement van Economische Zaken heeft weggehaald.

Ik geloof dan ook, dat deze vrees voor verstarring en ambtelijkheid niet gewettigd is. Mocht de ontwikkeling zich nochtans in die richting bewegen, dan is er altijd nog tijd voor dit waakzame College om de Regeering daarop te wijzen.

Ik kom dus, wanneer ik de zaak van alle kanten goed overweeg, tot het standpunt, dat het amendement niet noodig is en niet gewenscht en dat in hetgeen de voorstellers wenschen voldoende voorzien wordt en zal worden doordat men bij de vorming van het personeel voor deze centrales, dus zoowel bij de keuze van de leiders als bij het aanstellen van de helpers, van krachten, die in dienst van deze centrales zullen zijn, zeker niet zal verwaarloozen het groote fonds van ervaring, dat in het particuliere leven aanwezig is en eveneens met zorgvuldigheid zal uitzoeken, welke ambtenaren van het departement voor dit werk de meeste capaciteiten en de grootste geschiktheid bezitten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik hiermede het gevraagde van de zijde van het geachte College heb beantwoord en ik zou met een enkele slotopmerking willen eindigen.

Het geachte lid, de heer Verboom heeft een goed typeerend woord gebruikt, toen hij sprak van „economische mobilisatie”. De Regeering beseft, dat, wanneer Zij zich begeeft op dit gebied van economische mobilisatie, Zij daarmede bij de huidige gedachtensfeer, bij de huidige wijze van zien van overheid en particulier, een verantwoordelijkheid op zich laadt, die buiten de concrete verantwoordelijkheid gaat, welke deze regelingen haar opleggen, omdat men nu eenmaal nog niet voldoende inziet, dat wanneer de Regeering door coördinatie tracht maatschappelijke krachten bijeen te brengen en in een zekere productie, een zeker bedrijf tracht de eenheid te versterken, Zij daardoor niet wordt producent, fabrikant of handelaar, doch haar verantwoordelijkheid beperkt blijft tot dat coördineeren, tot dat samenbrengen. Men zal inderdaad in de toekomst, zooals men ook nu doet, omstandigheden, die geheel buiten den wil van de Regeering liggen, gebeurtenissen op de internationale markt, verwijten aan de kapocentrale, die er niet mede te maken heeft, verwijten aan een departement, dat er wel wat mede te maken heeft gehad, doch dat in elk geval geen invloed kan uitoefenen op de conjunctuur. Maar ik geloof, dat de Regeering zelfs voor deze verantwoordelijkheid, deze onechte verantwoordelijkheid, niet behoeft terug te schrikken, aangezien Zij ervan overtuigd is, dat juist door deze coördineerende werkzaamheid, juist door het bouwen op de maatschappelijke krachten zelf, een versterking van de Indische economie kan worden verkregen, die wij in deze tijden niet kunnen missen en waarvan de noodzaak voor de toekomst, die wij overzien kunnen, waarschijnlijk steeds sterker zal gaan spreken.

Ik vertrouw dan ook, dat met deze beperking voor oogen het College van Gedelegeerden geen bezwaar zal hebben tegen de aanneming van deze ontwerp-ordonnanties.

De heer Sosrohadikoesoemo: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou even willen ingaan op een opmerking, die U heeft gemaakt, toen U het betreurde, dat naar aanleiding van mijn betoog niets in het Gedelegeerden-verslag is opgenomen geworden. De kwestie is deze, dat toen de commissies terzake vergaderden, ik nog niet in het bezit was van de door mij verkregen inlichtingen, die ik zooveen naar voren heb gebracht. Van deze gelegenheid wil ik dan ook even gebruik maken om den heer Kan dank te zeggen voor het feit, dat hij mijn partij heeft willen opnemen.

(Kasimo, Weyer.)

Voorts wil ik den geachten Regeeringsgemachtigde dankzeggen voor het zeer verhelderende betoog, dat hij heeft gehouden met betrekking tot deze aangelegenheid. Mijn betoog was opgebouwd op de veronderstelling mijnerzijds, dat de kapokcentrale, dus ook de centrales als hier naar voren zijn gebracht, straks wat te maken zouden hebben met de prijzenpolitiek en de prijsvorming. Waar de geachte Regeeringsgemachtigde uitdrukkelijk naar voren heeft gebracht, dat dit niet het geval is, vervallen natuurlijk mijn bezwaren ten deze.

Ook ben ik de Regeering dankbaar voor de mededeeling, dat Zij straks niet zal zijn verplicht, om, wanneer eventueel de banken, die financieele hulp hebben gegeven aan den kapokhandel, verliezen mochten lijden, deze verliezen te dekken.

Op grond hiervan zal ik dan ook vóór deze voorstellen stemmen.

De heer **Kasimo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog het volgende willen opmerken. In eersten termijn heb ik reeds gezegd, dat ik accoord ga met de voorstellen inzake de kapokcentrale en na de toelichting zoo juist gegeven door den geachten Regeeringsgemachtigde zal ik gaarne mijn stem aan de ontwerp-ordonnanties geven.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats ben ik den geachten Regeeringsgemachtigde uitermate dankbaar voor de zeer uitvoerige uiteenzetting, die hij heeft gegeven. Wat mij speciaal bijzonder veel genoegen doet is bepaaldelijk wel dit, dat duidelijk is komen vast te staan door de uiteenzetting, die de geachte Regeeringsgemachtigde hier gegeven heeft, dat de wijze, waarop die voorstellen elders van commentaar zijn voorzien het gevaar met zich medebrengt, dat men te groote verwachtingen van de resultaten krijgt. Ik hoop, dat de uiteenzetting van den geachten Regeeringsgemachtigde dit gevaar heeft bezworen en dat het dus achterwege zal blijven.

Thans is er nog een punt, dat den geachten Regeeringsgemachtigde en mij bepaaldelijk verdeeld houdt en dat is: het voorzitterschap, het plaatsvervangend voorzitterschap en het secretariaat. De Regeering heeft voor haar standpunt bijval gekregen van den heer Soetardjo en ik wil dan in de eerste plaats iets zeggen naar aanleiding van de hierbij naar voren gebrachte argumenten. De heer Soetardjo heeft er den nadruk op gelegd, dat het voor hem er speciaal om gaat te verkrijgen een neutralen voorzitter. Ik meen, dat dat ook wel enigszins den gedachtengang is van de Regeering. Nu moet dat neutraal toch wel wat nader worden beschouwd. Dit betekent niet louter kleurloosheid, een los staan van bepaalde belangen, want ik meen, dat de grootste neutraliteit gewaarborgd is bij de grootste deskundigheid. Er moet iemand aan het hoofd staan, die bepaaldelijk deskundig is en zich bewust is van de vraagstukken, die hij zal te behandelen hebben en van den plicht, dien hij te vervullen heeft. Zoo iemand is volgens mij de man, die het meest neutraal is.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft erop gewezen, dat er eigenlijk tusschen hetgeen de voorstellers van het amendement hebben betoogd en naar voren brachten en wat de Regeering heeft vervat in de ontwerp-ordonnanties geen essentieel verschil is, want, zegt de geachte Regeeringsgemachtigde, ook de Regeering blijft zoeken naar den man die het best is en het meest geschikt om het voorzitterschap en het plaatsvervangend voorzitterschap waar te nemen.

Als ik het goed begrijp, dan zal de Regeering voor het geval de man, dien men voor deze functie op het oog heeft, geen ambtenaar is, hem tot ambtenaar benoemen. Eventueel zal de Regeering daartoe overgaan. Ik vraag mij af waarvoor is dat noodig? Waarom kan men die benoeming niet aan den Gouverneur-Generaal overlaten? Als de Regeering en wij

(Kan.)

allen er zoo bijzonder prijs op stellen aan het hoofd van die organisaties te krijgen de beste man, waarom moet daaraan dan als voorwaarde verbonden worden, dat die man tot ambtenaar wordt aangesteld? Waarom kan men niet aan den Gouverneur-Generaal de bevoegdheid laten, dezen man, niet ambtenaar zijnde, toch tot die functie te benoemen? Dat benoemen tot ambtenaar in dit bijzondere geval lijkt mij toch bezwaarlijk. Dit brengt toch weer mee alle mogelijke rechtsgevolgen, die men toch in vele gevallen liever zal willen ontgaan.

Het lijkt mij geenszins noodzakelijk dezen functionaris aan het permanente corps van regeeringsambtenaren toe te voegen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft gevraagd: zijn deze personen te vinden? Ik zelf heb gezegd, dat het uitermate moeilijk is in verschillende gevallen deze mensen te vinden, maar als de geachte Regeeringsgemachtigde vraagt, zijn deze mensen te vinden, dan vraag ik: zijn zij wel op het departement van Economische Zaken te vinden?

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft zich ook beroepen op de kosten, die verbonden zijn aan de aanstelling van particulieren, eventueel dus als de Gouverneur-Generaal dit noodzakelijk acht. Inderdaad kan dat een belangrijk bedrag aan geld kosten. Ik weet niet of de bedragen die door den geachten Regeeringsgemachtigde zijn genoemd inderdaad daarvoor noodzakelijk zijn. Ik zou dat zoo gauw niet kunnen beantwoorden, maar zou wel willen zeggen, dat als het inderdaad eenig geld kost, men dat er dan maar voor moet over hebben, want ik sta voor, voor alles den beste te nemen dien men krijgen kan en niet te experimenteren met personen, die ten opzichte van deze producten niet tenvolle deskundig zijn.

Ik blijf het dus bepaaldelijk betreuren, dat de geachte Regeeringsgemachtigde zoo afwijzend blijft staan tegenover ons amendement, juist vanwege de uiteenzetting, die hij zelf hier voor ons heeft gegeven. Ik blijf het amendement in de belangstelling van het geacht college aanbevelen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Met belangstelling en voldoening heb ik de verschillende mededeelingen van den geachten Regeeringsgemachtigde vernomen, onder andere deze, dat het departement voortdurend overleg heeft gepleegd met de exporteurs van kapok en daarbij is bijgestaan door den momenteel te New-York vertoevende heer Zimmerman. Het verheugt mij voorts, dat de Regeering de kapokbelanghebbenden voortdurend heeft gewaarschuwd de prijzen niet op te zetten en dat volgens mededeeling van den heer Zimmerman de voorraad in Amerika is geslonken. Is zij dermate geslonken, dat zij gelijk komt met de mindere verscheeping van 2000 tons naar Amerika, dan bestaat de hoop, dat de prijzen zich zullen herstellen.

Terloops deze opmerking: de conclusie van den heer Sosrohadikoesomo is naar ik meen minder juist, want wanneer men de kapokcentrale niet had opgericht, had de Regeering geen bemocienis met de prijzen gehad. Het een is een gevolg van het ander. Ook hier geldt, dat de Regeering nu invloed uitoefent op de verschillende producten die onder de centrales worden ondergebracht, omdat die centrales eenmaal worden opgericht. De Regeering heeft echter niet gezegd dat, toen de prijzen daalden, Zij heeft geadviseerd om water bij den wijn te doen en mede te gaan met die prijzen, doch dit is een kwestie van politiek, die niet in het openbaar besproken behoeft te worden, wij kunnen het aan het beleid van het departement overlaten om terzake verdere maatregelen te nemen.

Ik moge nog terloops wijzen op de aanhoudende geruchten omtrent verdere devaluatie van den dollar.

Ik heb met genoegen verder vernomen, dat de Regeering verklaarde, geen dwang te zullen uitoefenen op de exporteurs om 45% van de licenties op te nemen, ook niet, dat er

(Soetardjo, Verboom.)

toezeggingen in welk opzicht ook zijn gedaan ten opzichte van de banken, zelfs geen moreelen steun is toegezegd en dat, na een bespreking, de banken bereid werden gevonden een tegemoetkomende houding aan te nemen tegenover de kapokbelanghebbenden. Ik hoop, dat het bericht in de couranten juist is, dat de Javasche Bank tot 85% zonder meer de kapok beleent, dwz. 85% van de waarde welke tot dusverre als waarde heeft gegolden. Daarmede heeft dan de Javasche Bank inderdaad een goed voorbeeld gegeven om de belangen van bepaalde Indische groepen voor te staan boven de normen van haar gewone doen.

De geachte Regeering-gemachtigde heeft ook gezegd, dat het een zeer ongelukkige coincidentie is, dat juist ten tijde van den oogst de prijsdaling is voorgevallen. Wellicht wil de geachte Regeering-gemachtigde mij alsnog antwoorden op deze vraag: Wanneer de tusschenhandelaren nu weigeren te koopen, omdat zij slechts, voorzover ik kan nagaan, voor 40% of nog minder zeker kunnen zijn dat hun opgekocht product aan de markt kan komen, wat moeten dan de boomproducenten doen en op welke wijze zal de Regeering hulp kunnen bieden om den tani, die van de kapok leeft, aan voldoende middelen te helpen om zich door het leven heen te slaan?

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik betreur het, dat ondanks de overstelpende bezwaren, die de Regeering heeft ontwikkeld tegen de suggestie van ons geacht medelid, den heer Weyer, bezwaren, die op zoo duidelijke wijze zijn uitgebeeld, ons geacht medelid, de heer Weyer, nochtans niet bereid blijkt te zijn, zijn amendement terug te nemen.

De heer Weyer heeft evenals de Regeering en ik erkend, dat de voorzitter moet zijn een neutraal persoon, maar ons geacht medelid heeft als voorwaarde voor de neutraliteit gesteld, dat de voorzitter volkomen deskundig moet zijn.

Ik breng echter in herinnering, wat de geachte Regeering-gemachtigde zooveen op zoo duidelijke wijze heeft uiteengezet, dat juist deskundigheid vaak leidt tot eenzijdigheid, eenzijdigheid, die wederom leidt tot verwaarloozing van bepaalde belangen.

Ik moet tegen de verwezenlijking van het denkbeeld van ons geacht medelid toch ernstig waarschuwen, gezien de verhoudingen, die op het oogenblik tusschen belanghebbenden bestaan. Als de suggestie van ons geacht medelid wordt overgenomen zouden wij een van de volgende twee gevallen krijgen, óf, dat de Gouverneur-Generaal op elke voordracht van de centrale afwijzend beschikt, hetgeen een minder goede verhouding tusschen den Gouverneur-Generaal en de centrale zou scheppen, óf, dat elke voordracht van de centrale door den Gouverneur-Generaal wordt overgenomen, hetgeen naar mijn vaste overtuiging niet in het belang van de zaak zou zijn, althans niet in het belang van bepaalde groepen, die ik op het oog heb.

Ik blijf daarom bij mijn standpunt en zal vóór de ordonnantie en tegen het amendement stemmen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan tot mijn spijt ook na het laatste betoog niet inzien, welke bezwaren er kunnen zijn tegen het amendement, zooals het door den heer Weyer en enkele andere leden van dit college is voorgesteld. De heer Soetardjo gewaagt wel voortdurend over bezwaren, maar daarmede zijn deze bezwaren voor mij nog niet aangetoond.

(De heer Soetardjo: Dat is wel sterk.)

Als ik het amendement goed begrijp, beoogt het amendement alleen een regeling, die meer mogelijkheden inhoudt dan de regeling, zooals zij op het oogenblik in de ontwerp-ordonnantie is vervat en ik kan dat alleen toejuichen. De regeling, die de Regeering zelf zich voorstelt, wordt door het

(Directeur van Economische Zaken.)

amendement zeker niet uitgesloten, maar er kunnen zich, althans naar het oordeel der voorstellers, toch ook andere mogelijkheden voordoen en ik geloof, dat er alle aanleiding is om dergelijke mogelijkheden ten volle te baat te nemen. Daarom geloof ik, dat er alle aanleiding is voor handhaving van het amendement.

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg den geachten leden, den heeren Sosrohadikoesoemo en Kasimo gaarne dank voor den steun, dien zij aan de ontwerpen hebben gegeven. Ook den heer Weyer, die in het algemeen geen bezwaren meer heeft of uitsluitend zijn bezwaren heeft behouden op het gebied van de benoeming van den voorzitter en den ondervoorzitter en den secretaris ben ik verplicht voor deze mededeeling.

Als ik eerst even het geachte lid, den heer Kan, mag beantwoorden, zou ik dit willen zeggen.

Ik geloof, dat de heer Kan het verschil tusschen de kapokbelangenordonnantie en deze ordonnantie niet geheel duidelijk ziet en het is misschien goed, dat ik er nog even op terugkom.

De heer Kan zegt, als er geen kapokcentrale was opgericht, zou er geen regeeringsbemoëienis met den kapokprijs zijn, maar ik geloof, dat men het zoo moet stellen: als er geen kapokbelangenordonnantie was aangenomen, zou er geen regeeringsbemoëienis met de kapok zijn.

Maar men kan zich zeer goed de kapokcentrale denken zonder de bepalingen in de kapokbelangenordonnantie, die geleid hebben tot bemoëienis met de prijzen. Men kan zich ook zeer goed contingentering van den uitvoer denken, zonder een kapokcentrale, maar die wel leidt tot bemoëienis met de prijzen. De speciale ligging van dit artikel als monopolieproduct van Ned.-Indië en de speciale omstandigheid, dat men noodig achtte een contingentering van den uitvoer, hebben gezamenlijk geleid tot deze bemoëienis met de prijzen. Geen van de beide voorwaarden zijn bij de andere artikelen aanwezig. Dat is het eene punt.

Wat het tweede punt betreft, ik kan inderdaad mededeelen, dat de berichten omtrent de credieten van de Javasche Bank juist zijn en zou verder het volgende willen zeggen. Het geachte lid vraagt: wat doet de Regeering, als in een dergelijke minder prettige situatie de fabrikanten aarzelen met koopen en dus de boombezitter niet zoo gemakkelijk van zijn product kan afkomen? Dat zijn vraagstukken, die men niet in enkele weken, enkele maanden en zelfs niet in enkele jaren gemakkelijk zal kunnen oplossen. Er wordt wel voortdurend naar gestreefd en aan gewerkt om methoden te vinden, die den producent wat minder afhankelijk maken van de oogenblikkelijke omstandigheden bij den oogst. Ik noemde zooveen reeds de pogingen om te komen tot de oprichting van kapokloemboengs, maar de Regeering zal de eerste zijn om te erkennen, dat dergelijke verbeteringen, waaraan vroeger praktisch niet gewerkt werd, slechts zeer langzaam en met groote moeite tot stand worden gebracht. Aan den anderen kant wordt natuurlijk ook voortdurend overleg met fabrikanten gepleegd en wordt getracht, door voorzieningen, zooals nu door de Javasche Bank zijn getroffen, de ongerustheid en de bezwaren tegen den opkoop van fabrikantenzijde zooveel mogelijk te ondervangen. Ook in dit opzicht zijn Keulen en Aken niet in één dag gebouwd.

Ik kom dan tenslotte tot het punt, waarover een amendement is ingediend. Nu is het eenigszins moeilijk voor mij persoonlijk hier de argumenten, die het geachte lid, de heer Weyer, heeft aangevoerd, met kracht te weerleggen. Het geachte lid zegt, dat, terwille van de grootst mogelijke neutraliteit, de beste voorzitter degene is, die de grootste deskundigheid bezit. Ik ben de eerste voorzitter van de kapokcentrale geweest en was geen deskundige op dit gebied. Ik kwam zelfs niet uit het particuliere. Het valt mij dus eenigszins moeilijk, met de herinnering aan die periode uit mijn

(Directeur van Economische Zaken.)

leven, het debat met den heer Weyer op te nemen. Maar ik zou toch alvast erop willen wijzen, dat het geachte lid niet is ingegaan op mijn betoog over de gedeeltelijke deskundigheid van de leiding van een dergelijk bestuur. Die deskundigheid zal zich immers nooit over het geheele gebied van het artikel kunnen uitstrekken. Ik ken niemand, die deskundig is op het geheele gebied van de krosokultuur, van den binnenlandschen opkoop en tegelijk van den handel; ik ken niemand die deskundig is op het geheele gebied van de productie en fabricage van en handel in aetherische oliën, doch ik ken wel menschen die op sommige terreinen voor die producten deskundigheid bezitten. Men zal dus nooit iemand vinden, die een algeheele deskundigheid bezit en dat brengt, naar mijn meening, het bezwaar mede, dat als men die deskundigheid vooropschuift, een dergelijke leider van een centrale een bepaald gedeelte der vraagstukken vergroot ziet tegenover andere vraagstukken, omdat hij op dat eene gedeelte juist deskundigheid bezit. Wij moeten het, naar mijn gevoelen, meer zoeken in menschen, die voldoende kennis bezitten van deze productie en handel, maar die vooral in staat zijn, om met hulp van en in overleg met deskundigen en door zorgvuldige afweging van adviezen en belangen te komen tot een evenwichtige leiding van deze centrales.

(De heer Weyer: En kan dat alleen door ambtenaren?)

Dat kan op een eenigszins permanenten voet het goedkoopst geschieden door ambtenaren. Ik zeg niet, dat het alleen door ambtenaren kan geschieden, daar is geen sprake van. Er zijn natuurlijk wel menschen in het particuliere te vinden, die dat ook zouden kunnen, ook al zijn zij dan geen ambtenaren, maar men zal ze van hun werk moeten vrijmaken, en duur moeten betalen en dat voor een taak, die, zoals gezegd, geen dagtaak is maar wel dagelijkse arbeid.

(De heer Weyer: De beoordeeling daarvan kan men wel aan den Gouverneur-Generaal overlaten.)

In zoo'n geval is het zoowel meer economisch als naar mijn gevoelen juist om regelmatig, zooals wij tot nu toe gedaan hebben, menschen aan het Departement van Economische Zaken te blijven verbinden, die op deze gebieden in algemeenen zin deskundig zijn, waarbij dan tevens ook in andere opzichten van hun werkkraacht geprofiteerd kan worden. Maar bovendien is dit maar een gedeelte van mijn bezwaren. Een ander deel daarvan richt zich hiertegen, dat men op het departement in de eerste plaats beschikt over een organisatie met een zeer groote hoeveelheid kennis. Men mag die kennis ook niet onderschatten. Daar is voortdurend aan al deze artikelen, aan marktposities en technische eigenschappen gewerkt en het is zeer gewenscht, dat de man, die met de leiding van zulk een centrale wordt belast, gemakkelijk en vlot kan werken en niet wordt belemmerd door de hindernissen, die liggen tusschen een buitenstaander en de departementale organisatie, omdat een goed en vlot contact moet worden verkregen met verschillende organen van het departement.

Dit is een der belangrijkste redenen, waarom ik de voorkeur geef aan een ambtelijke leiding. Ik kom daar straks nog op terug, maar kan direct al in verband met hetgeen het geachte lid, de heer Verboom, heeft gezegd opmerken, dat de benoeming uit een aanbeveling van de centrale — ik heb dit onderdeel zoeven niet speciaal behandeld — mij wel bijzonder moeilijk lijkt, wanneer men zich voorstelt hoe de besturen dezer centrales worden samengesteld, hoe daarin deskundigen zitten uit zeer verschillende groepen in de maatschappij, hoe daarin menschen zitten, die speciaal begrip hebben van de producentenbelangen, van fabrikanten- en exporteursbelangen. Als men aan deze menschen den eisch stelt, dat zij gezamenlijk de best mogelijke aanbeveling zullen moeten opmaken, geloof ik, dat men daarmede een eisch stelt, dien men aan deze besturen niet, althans zeker niet in den eersten tijd, stellen mag. Wanneer ik mededeel, dat de Regeering en de departementsleiding

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Van Helsdingen.)

zelf met de grootst mogelijke zorg zoeken naar de bezetting van de posten van voorzitter, ondervoorzitter en secretaris en zij hebben daarbij niet alleen de beschikking over het departement zelf, maar komen ook in aanraking met de geheele bedrijfs wereld, dan mag men niet van een om haar deskundigheid uitgezochte groep, een maatschappelijk vrij heterogene groep van personen, verlangen, dat zij met elkaar kunnen voldoen aan alle zware eischen, welke het geachte lid zelf heeft gesteld.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen in twee-termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat tot de stemmingen kan worden overgegaan.

Aan de orde zijn de stemmingen betreffende de ontwerp-ordonnantie I (st. 2).

De artikelen 1 en 2 van de ontwerp-ordonnantie I worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-Weyer, c.s. op art. 3 (st. 6; zie Handelingen blz. 42).

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met een woord van lof te uiten voor de werkelijk zeer knappe en verhelderende rede, die de Regeeringsgemachtigde heeft gehouden. Hij is erin geslaagd de vrees voor ambtelijke verstarring, die ik ook in de commissies sterk naar voren heb gebracht, eenigermate weg te nemen; toch is dit wel het minst geslaagde deel van zijn betoog, want de verschillende bezwaren, die hij tegen het amendement-Weyer heeft aangevoerd, zijn toch tenslotte ook voor een goed deel aan te voeren tegen het betoog van den Regeeringsgemachtigde zelf. De Regeeringsgemachtigde heeft gezegd dat het departement ook zal uitzien naar geschikte particuliere krachten; dat juist de groote kracht van het departement is, dat het voortdurend contact houdt met de particuliere wereld en juist tracht uit die particuliere wereld krachten te betrekken, die eventueel leiding zullen moeten geven aan deze centrales maar dan zullen zijn ambtenaar.

Ik begrijp dit niet erg goed, Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de Regeering een argument ontleent aan de duurte van deze menschen, dan vraag ik of de financieele regeling als ambtenaar nu altijd goedkoop zal uitkomen dan wanneer een particulier voor een reeks jaren bij de centrales wordt betrokken.

(De heer Soangkoepou: Maar ook de eisch van objectiviteit!)

Daarop kom ik zoo dadelijk.

De heer Weyer wees er reeds op, dat zoodra iemand ambtenaar wordt, daardoor allerlei regelingen op hem van toepassing worden, ...

(De heer Roep: Dat behoeft toch niet?)

..... waardoor het de vraag wordt, of het totaal van de financieele verplichtingen niet minstens even hoog wordt als wanneer een particulier voor een reeks van jaren daarbij betrokken wordt. Want de pensioenning b.v. zal al dadelijk, wanneer de betrokkene een beetje lang leeft, zeer groote kosten kunnen opleggen aan het gouvernement.

(De heer Roep: Men kan iemand toch in tijdelijken dienst nemen?)

Zeker als dat de bedoeling is van de Regeering, dan zou men inderdaad in die richting iets kunnen bereiken. Doch ik geloof, dat de verschillende personen, die zouden worden losgemaakt uit het particuliere bedrijf, ook als tijdelijk ambtenaar wel weder zoodanige voordeelen voor zich zullen bedingen, dat het ten deze eigenlijk weinig verschil zou uitmaken. Zij zullen ook

(Roep, Directeur van Economische Zaken.)

alweer een beroep doen op verlobsbepalingen en dergelijke meer.

In de tweede plaats heeft de Regeeringsgemachtigde een beroep gedaan op de gevaren van deskundigheid, en gezegd dat de deskundigheid op een bepaald gebied een bezwaar kan opleveren voor de deskundigheid op ander terrein. Dat kan inderdaad worden toegegeven.

Maar geldt datzelfde bezwaar niet voor de ambtenaren, die op het een of andere terrein of deel van een bepaald gebied deskundig zijn en dus ook ten deze afhankelijk zijn van de voorlichting van andere personen? En zal tenslotte iemand, die deskundig is op een van de gebieden, die verband houden met een van de centrales, zich niet gemakkelijker kunnen inwerken in de andere sferen dan iemand, die daar volkomen vreemd tegenover staat als ambtenaar? Ik kan dit niet beoordeelen. Ik wil uiteraard in deze vergadering niet beoordeelen de gestie van den vorigen voorzitter der Kapok-centrale, die hedenochtend in andere kwaliteit tot ons heeft gesproken, maar hij zal toch zelf ook in zijn waarnemingen gevoeld hebben het groote bezwaar, dat hij volkomen als vreemdeling stond tegenover deze stof, terwijl het toch waarschijnlijk is te achten, dat wanneer een deskundige op dit terrein, zich wetende voorzitter en plaatsvervangend voorzitter, zich los kunnende maken van de verhouding ten deze, de zaken gaat bestudeeren, hij zich veel gemakkelijker zal kunnen inwerken in deze stof.

Tenslotte — en dit acht ik het krachtigste argument, — meen ik, dat inderdaad de verhoudingen tusschen den voorzitter en de ambtelijke instanties, waarmede hij te maken heeft van de verschillende departementen, soepeler is, wanneer hij ambtenaar is dan wanneer dat niet het geval is. Maar, zou ik willen vragen: is dat van zoo overwegend belang, is niet door een wijziging van de bepalingen van de instructies, de regeling zoo samen te stellen, dat de verhouding van deze ambtelijke instanties met den niet-ambtenaar toch zoo goed mogelijk zal zijn? Het groote voordeel, dat ik in dit amendement zie, is, dat daardoor de Gouverneur-Generaal een groote mate van vrijheid krijgt, dat Zijn Excellentie daardoor dus de beschikking zal krijgen over personen, ambtenaren of niet, die voorgedragen worden door de meest daarbij betrokkenen, die uiteraard zooveel mogelijk rekening zullen houden met de belangen van de centrales zelf.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal voor het amendement stemmen, omdat het mij toch altijd nog het beste voorkomt, dat men voor deze posten de ruimst mogelijke keuze zal kunnen hebben en die ruimst mogelijke keuze wordt het meest gewaarborgd door de aanneming van dit amendement.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De rede van het geachte lid, den heer Van Helsdingen maakt mij duidelijk, dat ik zelf onduidelijk ben geweest. Wanneer ik gesproken heb van het verbinden van deskundige personen aan het departement ook in verband met de werkzaamheden van deze centrales, dan heb ik — en ik meen, dat ik dat in mijn rede in eersten termijn reeds heb gezegd — daarbij niet altijd en niet uitsluitend voor oogen gehad de personen, die de functies van voorzitter of ondervoorzitter zouden moeten bekleeden. Ik heb juist trachten te doen uitkomen, dat in die functies de deskundigheid een rol kan spelen, mits die deskundigheid — ik zou haast zeggen — niet al te diep gaat en niet al te groot is op een bepaald gebied. Van meer betekenis is, dat de voorzitter in algemeenen zin een goeden kijk heeft op de binnenlandsche economische verhoudingen en een behoorlijke kennis heeft van onze exportpositie en den afzet van de producten, waarom het gaat.

Immers, die voorzitter zal in de eerste plaats het contact tusschen de verschillende deskundige krachten, die in het

(Directeur van Economische Zaken.)

bestuur van een centrale zitten en die de centrale in dienst neemt, alsmede de verschillende deskundige krachten aan het departement en de verschillende diensten verbonden en de verschillende organisaties van deskundigen, die door een dergelijke centrale in het leven kunnen worden geroepen, zooals de exporteursvereniging bij de kapok, op zoodanige wijze moeten leiden en tot stand brengen, dat daaruit de best mogelijke beoordeeling van hetgeen men zal gaan doen en noodzakelijk acht kan voortkomen. Ik geloof, dat een voorzitter in dit geval meer gewaardeerd zal moeten worden op zijn capaciteit van voorzitter, dan op eenige deskundigheid.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb dus, wanneer ik spreek van het verbinden van een deskundig ambtenaar aan ons departement vooral het oog gehad op het verbinden van personen aan deze centrales met speciale deskundigheid, die deze centrales als hulp zullen noodig hebben. Ik heb verder voor oogen gehad, dat het departement reeds beschikt — en vermoedelijk van tijd tot tijd die krachten zal aanvullen —, over krachten, die uit het bedrijfsleven afkomstig zijn, gedeeltelijk uit de exporteurskringen, en die inderdaad die algemeene kennis bezitten, welke noodzakelijk is om dergelijke lichamen met evenwichtigheid en goed resultaat te leiden.

Nu heeft het geachte lid zelf erkend, dat de verhoudingen tot de verschillende departementale diensten een zeer belangrijk onderdeel vormen van de positie van den voorzitter. Nu kan men natuurlijk wel allerlei exceptioneele maatregelen treffen om dat gemakkelijk te maken voor iemand, die daarvoor tijdelijk wordt benoemd, maar men moet toch niet onderschatten hoeveel gemakkelijker en eenvoudiger het werk blijft, wanneer de voorzitter tevens ambtenaar is.

(De heer **Van Helsdingen**: Heeft de voorzitter van de Nivas veel moeilijkheden het hoofd te bieden bij zijn verschillende aanrakingen, die hij noodzakelijk heeft.)

Mijnheer de Voorzitter! De voorzitter van de Nivas heeft praktisch geen aanraking met de verschillende diensten van het departement, waarmede de hier bedoelde voorzitter juist wel zeer veel in aanraking zal komen. De voorzitter van de Nivas is voorzitter van een verkozen organisatie met een regeeringscommissaris, die daarvoor speciaal is aangesteld. Men moet niet vergeten, dat het onderzoekingswerk, laat ik het zoo noemen, het proefstationswerk, dat de centrales moeten doen, gedaan zou kunnen worden door een apart proefstation door de centrale te bekostigen, maar dat dat toch wel zou leiden tot kosten, die eenvoudig niet betaald zouden kunnen worden en dat dus dat werk in wezen gedaan zal worden door al de instellingen, die aan het departement van Economische Zaken zijn verbonden en ik noem dan de dienst voor landbouw en visserij, de afdeling nijverheid, het kantoor voor den handel en zelfs de handelswaarnemer in de Vereenigde Staten, die regelmatig zal moeten medewerken. De aanraking met al deze diensten en personen zal veel eenvoudiger gaan, wanneer de voorzitter in departementaal verband zit. Bovendien komt hier bij, dat het secretariaat in ieder geval niet gesplitst kan worden in allerlei kleinere secretariaatjes met een overmatige personeelsbezetting, zoodat dit thans geheel in één verband blijft en niet moet komen te staan onder vier buiten eenig departementaal verband staande voorzitters. Ik meen, dat deze overwegingen sterk genoeg zijn om de aanneming van het amendement te ontraden.

Ik zou hieraan bovendien nog willen toevoegen, dat het amendement zelf veel verder gaat, daar het ook een procedure voorschrijft.

Ik heb zelf het genoegen gehad voorzitter te zijn geweest van de kapokcentrale en ik ben ervan overtuigd, dat het voor een bestuur van een centrale wel uitermate moeilijk zal zijn — tenzij het zich geheel overlevert aan den raad, die van departementswege wordt gegeven — om een voordracht op te stellen, die inderdaad aan alle eischen voldoet, welke men aan een voorzitter moet stellen. Dat bestuur zou onderzoek

(Weyer.)

moeten doen naar allerlei personen, die daarvoor in aanmerking zouden kunnen komen, het zou zich rekenschap moeten geven van de eigenschappen dier personen en de methoden, waarop zij zouden moeten samenwerken met de verschillende departementsinstanties. Kortom ik geloof, dat wanneer men zich zulk een bestuur goed voor oogen stelt, zooals het bestaat uit vertegenwoordigers van bevolkings-, fabrikanten- en exporteursbelangen, men het een eisch stelt die te ver gaat.

(De heer Weyer: Het zal komen te staan voor andere problemen, die heel wat moeilijker zullen zijn op te lossen dan dit.)

Dit is een van de ernstigste problemen, wanneer men zich stelt op de basis van de voorstellers van het amendement, wanneer men dus een zoo deskundig mogelijk persoon wil hebben, dien men dan, ik zal niet zeggen bij voorkeur, maar dan toch gaarne in het particuliere zoekt en voor dat werk, hetwelk dagelijksche toewijding eischt, moet kunnen vrijmaken.

Wanneer de voorstellers een zekere mate van vrijheid wenschen, zou ik zeggen, dan moeten zij deze zaak geheel aan den Gouverneur-Generaal overlaten. Ik herhaal echter, dat de argumenten, die ik zooeven heb aangehaald en die de Regeering ertoe hebben bewogen om art. 3 lid 1 aldus op te nemen, naar mijn gevoelen zoodanig klemmend zijn, dat een verandering daarvan door de Regeering niet gaarne zou worden ondersteund. Ik kan alleen nog ernaar verwijzen, dat de ervaring, opgedaan met de kapokcentrale, zeker geen aanwijzing geeft, dat een verandering noodzakelijk zou zijn, integendeel, de samenwerking tussehen die centrale en haar opeenvolgende voorzitters, zoomede die tussehen de voorzitters en de particuliere belanghebbenden, is zoo goed geweest als men van een beginnend lichaam onder moeilijke omstandigheden maar eenigszins mocht verwachten.

De heer Weyer: Hier wordt toch geen verandering, doch alleen een zekere mate van vrijheid voor den Gouverneur-Generaal bepleit?

De Voorzitter: Wenscht de eerste ondertekenaar van de amendementen nog het woord?

De heer Weyer: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Dan kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Weyer e.s. op art. 3 van de ontwerp-ordonnantie I wordt in stemming gebracht en verworpen met 5 stemmen vóór en 9 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Roep, Weyer, Blaauw, Van Helsdingen en Verboom.

Tegen stemmen de leden: Sosrohadikoesoemo, Soetardjo, Thamrin, Kan, Soangkoepou, Kasimo, Wiwoho, Kartowisastro en de Voorzitter.

De artikelen 3 tot en met 22 van de ontwerp-ordonnantie I, zoomede de ontwerp-ordonnantie in haar geheel, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde zijn de stemmingsbetreffende de ontwerp-ordonnanties II, III en IV (st. 2).

Mag ik aannemen, dat de amendementen-Weyer e.s. op de overige ontwerp-ordonnanties worden ingetrokken?

De heer Weyer: Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: De amendementen-Weyer e.s., vervat in st. 6, voorzoover die betrekking hebben op de ontwerp-ordonnanties II, III en IV, zijn door de ondertekenaars ingetrokken en maken derhalve geen onderwerp van beraadslaging of stemming meer uit.

De ontwerp-ordonnanties II, III en IV worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Behoudens onvoorziene omstandigheden zal de eerstvolgende vergadering van het College plaats vinden op Dinsdag 23 November a.s.

De vergadering wordt te 1.10 uur n.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DEPARTMENT OF CHEMISTRY

REPORT OF THE
COMMISSIONERS OF THE
LAND OFFICE

STATE OF ILLINOIS
DEPARTMENT OF LAND

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

CHICAGO, ILLINOIS
1900

10de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 23 November 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98). — Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. 96). — Nadere aanvulling Overtochtsreglement (Ond. 88). — Hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90). — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie (Ond. 47).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en Weyer.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Enthoven, Van Mook en Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende op leden betrekking hebbende bescheiden:

1. Mededeeling van den heer A. J. Pronk, dat hij wegens vertrek naar het buitenland van 21 dezer tot eind Maart 1938 afwezig zal zijn.

2. Mededeeling van den heer G. A. Ph. Weyer, dat hij aan den Gouverneur-Generaal ontslag als lid van den Volksraad heeft verzocht met ingang van 15 December 1937.

3. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Wiwoho.

De bescheiden worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 12, 17 en 18 November 1937 Nos. 15, 17 en 14, ter aanbieding van:

a. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van zwavelzuren ammoniak (Ond. 96);

b. een ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een besluit van den gemeenteraad van Manado tot wijziging van de voorwaarden eener geldleening (Ond. 97);

c. een ontwerp-ordonnantie betreffende het verrichten van arbeid door vreemdelingen (Ond. 98).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 11, 11, 12 en 15 November 1937 Nos. 25, 26, 28, 18 en 8, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld

a. de ordonnantie houdende herziening van den 18den titel van het reglement op de strafvordering (Ond. 84);

b. de ordonnantie tot regeling van de verplichtingen van de in de voormalige gewesten Preanger-Regentschappen en Batavia gelegen regentschappen tegenover de provincie West-Java met betrekking tot de door die voormalige gewesten aangegane en door de provincie overgenomen Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

men leeningen, alsmede wegens door de provincie West-Java aangegane schulden ten behoeve van de voltooiing van den bouw en vernieuwing van aan die regentschappen in beheer overgedragen pasars en werken (Ond. 58);

c. de ordonnaties strekkende tot de oprichting van centrales voor aetherische oliën, cassave-producten, harsen en tabak (Ond. 82);

d. de ordonnaties onderscheidenlijk tot instelling van de in het reglement op de godsdienstige rechtspraak voorzien beroepsinstantie voor beslissingen van godsdienstige rechters en tot nadere wijziging van de instructie voor de Gouvernements landmeters en als zoodanig fungeerende personen (Ond. 67);

e. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de rubberaanplant-ordonnantie (Ond. 85).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 8 November 1937 No. 2376/A betreffende mededeelingen van den heer Wirjoproto over tegenwerking van de Parindra door het bestuur in Besoeki.

4. Als voren van 11 November 1937 No. 2402/A, houdende rectificatie van een Regeeringsantwoord nopens mishandeling van een zekeren Amat door de politie.

5. Als voren van 17 November 1937 No. 2446a/D betreffende voortzetting van de importeurslicentieering t.a.v. glas, glaswerk, emaillewaren, rijwielen en rijwielonderdeelen.

6. Als voren van 19 November 1937 No. 2456/A, houdende mededeeling, dat de heer G. A. Ph. Weyer ter kennis van den Gouverneur-Generaal heeft gebracht, dat hij met ingang van 15 December a.s. ontslag als lid van den Volksraad wensch te nemen.

7. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 November 1937 No. 37, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor een afdelingshoofd bij het Bezoldigingsbureau.

8. Als voren van 5 November 1937 No. 38, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor de personeelsvoorzieningen bij den Kadastralen dienst.

9. Als voren van 5 November 1937 No. 48, houdende aanwijzing van de hoofdplaats van de onderafdeeling Boven-Digoel als verblijf voor Soekarna Atmadja.

10. Als voren van 10 November 1937 No. 37, houdende o.a. het belasten van J. Ramaer met de functiën van Algemeene Secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

11. Als voren van 12 November 1937 No. 19 houdende aanwijzing van plaatsen in de residentie Molukken, waarbinnen het oponthoud en het reizen aan categorieën van personen alleen geoorloofd is, wanneer zij zijn voorzien van een paspoort.

12. Als voren van 15 November 1937 No. 10, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor een inspecteur van Financiën in algemeenen dienst.

13. Als voren van 15 November 1937 No. 20, houdende ontheffing van G. J. van Lonkhuyzen van het lidmaatschap van de pensioenscommissie voor particuliere werknemers.

14. Als voren van 16 November 1937 No. 27 tot het belasten van Mr. L. W. H. de Leeuw met de functie van Directeur van Justitie voor den duur van de afwezigheid van den tegenwoordigen functionaris.

De sub 2 t/m 14 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter Secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van de Commissie voor de Rijksuitgaven uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 22 October 1937

10de VERGADERING — 23 NOVEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van de ontwerp-ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98). — Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. 96). — Nadere aanvulling Overtochtsreglement (Ond. 88).

(Voorzitter.)

ter aanbieding van 2 exemplaren van haar verslag over de verslagen der Algemeene Rekenkamers in Nederland en Nederlandsch-Indië over 1935.

2. Een uittreksel uit de tijdelijke regelingen van Japan betreffende de licentie voor den import en export, aangeboden door den Japanschen Consul-Generaal.

3. Mededeeling van den Regeeringscommissaris voor de Bestuurs hervorming in algemeenen dienst van 5 November 1937, dat de Regeeringscommissaris voor de Bestuurs hervorming in de Groote Oost zich naar zijn standplaats Makassar heeft begeven.

4. Besluit van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur van 4 November 1937 No. BR 6/36/11, houdende goedkeuring, dat gedurende verschillende tijdvakken in 1936 ten behoeve van de registratie en classificatie van bevolkingsrubberaanplantingen in het gewest Oostkust van Sumatra door de leden der Gewestelijke Rubbercommissie is gebruik gemaakt van de gewestelijke vaartuigen.

5. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur tot het doen van uitgaven uit de opbrengst van het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

6. Kwartaalcijfers over den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera, aangeboden door het departement van Economische Zaken.

7. Brief van het comité ter bewaking van prijs- en loonpeil van 16 November 1937 ter aanbieding van een nota met betrekking tot het verschil in de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud van het Centraal Kantoor voor de Statistiek en genoemd comité.

8. Motie van den Oud-Kweekscholieren-Bond te Bandoeng houdende protest tegen de strekking van de rede van het Volksraadslid R. A. A. Sosrodiprodjo, gehouden in de vergadering van den Volksraad, over de schoolopziens en hoofdschoolopziens.

9. Betuiging van adhaesie door den regentschapsraad van Garoet aan de motie van den regentschapsraad van Madjalengka betreffende wijziging van artikel 20 van de regelen voor het beheer van Inlandsche gemeentecredietinstellingen in provinciën op Java en Madoera.

10. Moties van het comité Oemat Islam te Kentjong en van het „Comité Menentang Ordonnantie Pendaftaran Perkawinan” betrekking hebbende op de ontwerp-ordonnantie op de ingeschreven huwelijken.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende boekwerken:

1. „Het onderwijs in het jaar 1936”.
2. Verslag over de werking der theerestrietie gedurende het vierde restrictiejaar.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van het ontwerp „Ordonnantie Vreemdelingenarbeid” (Ond. 98) en het ontwerp „Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937” (Ond. 96) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging

(Voorzitter, Blaauw.)

van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Het commissie-onderzoek betreffende ontwerp 98 wordt gesteld op 7 December a.s.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van zwavelzuren ammoniak. (Ond. 96.)

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten.

De Voorzitter: De openbare behandeling van Ond. 96 zal straks plaats vinden.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere aanvulling van het „Reglement op de toekenning van overtocht naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd ten laste van de Indische begroting” (Indisch Staatsblad 1916 No. 605) (Ond. 88), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van zwavelzuren ammoniak. (Ond. 96.)

Het woord is aan den heer Blaauw.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet het woord gevraagd.

De Voorzitter: Naar aanleiding van het rondschrijven aan de leden van 15 November jl. (No. 2878), waarin werd verzoekt om uiterlijk op Vrijdag 19 dezer bij den Secretaris mededeeling te doen van alle vragen van feitelijk aard en eventuele voorstellen tot wijziging van artikelen, waartoe de bestudeering van het ontwerp aanleiding geeft, heeft U schriftelijk eenige mededeelingen gedaan, die ondershands aan den Regeeringsgemachtigde zijn doorgezonden. Er is echter geen Gedelegeerden-verslag verschenen, zoodat te verwachten is, dat de schriftelijk, ondershands verzochte inlichtingen nu ook in het openbaar zullen worden gevraagd, zoodat de Regeering daarop in het openbaar kan antwoorden.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb inderdaad schriftelijk enkele bezwaren voorgebracht. Ik heb daarbij tevens verklaard, dat ik in de openbare vergadering van het woord zou afzien, indien de geachte Regeeringsgemachtigde bereid zou worden gevonden, schriftelijk op mijn opmerkingen te antwoorden.

Nu de geachte Regeeringsgemachtigde heeft doen weten, dat hij daartoe niet bereid is .....

De Voorzitter: Het is den Regeeringsgemachtigde niet gevraagd. De bedoeling der procedure was alleen, den Regeeringsgemachtigde in de gelegenheid te stellen zich voor te bereiden, opdat, wanneer schriftelijk gestelde vragen in het openbaar zouden worden herhaald, het college daarop direct antwoord zou kunnen krijgen.

(Blaauw, Kasimo.)

De heer **Blaauw**: Zeker, Mijnheer de Voorzitter, als ik de vragen in het openbaar stel, zal de Regeering gemachtigde daarop kunnen antwoorden. Ik had gedacht, dat de procedure nog vereenvoudigd zou kunnen worden, doordat ik de vragen schriftelijk stelde. Als ik daarop namelijk schriftelijk antwoord zou ontvangen, zou dit tot gevolg kunnen hebben, dat ik van het woord zou afzien.

Toen ik van den Secretaris van den Volksraad de mededeeling kreeg, dat de Regeering gemachtigde op mijn vragen zou antwoorden wanneer ik ze in het openbaar herhaalde, had ik het voornemen, dit dan maar niet te doen, maar nu mij de gelegenheid wordt geboden het woord te voeren, zal ik ertoe overgaan om, hetgeen ik schriftelijk onder de aandacht van de Regeering bracht, thans ook mondeling voor te brengen.

Ik heb een opmerking gemaakt over het cijfer „1” in den aanvang van artikel 1. Er is maar één lid in artikel 1, zoodat het cijfer „1” dient te vervallen.

Ad sub a van art. 1. Het is niet fraai, in een ordonnantie te verwijzen naar een beschikking van een ambtenaar voor de definitie van een begrip. Dit geeft ook verwarring, wanneer die ambtenaar zijn beschikking gaat wijzigen; die wijziging geldt dan niet voor de begripsomschrijving in de ordonnantie. Ik zou er daarom de voorkeur aan geven, de omschrijving, die de ambtenaar in zijn beschikking gebruikt heeft, in de ordonnantie zelf over te nemen.

Ad art. 7. Het is denkbaar, dat de misdrijven, vooral die genoemd in lid 2 van dit artikel, gepleegd worden door een rechtspersoon — b.v. het „in voorraad hebben”. Ik mis derhalve de gebruikelijke regeling voor dergelijke gevallen; zoodat de redactie thans luidt, gaan rechtspersonen vrijuit.

De heer **Kasimo**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het voorliggend ontwerp zou ik gaarne een opmerking willen plaatsen. In de Memorie van Toelichting staat, dat met ingang van 1 Januari a.s. de prijs van zwavelzure ammoniak verhoogd zal worden tot f 7 per 100 kg. Naar aanleiding hiervan zou ik een enkele vraag aan den geachten Regeering gemachtigde willen stellen. Het is niet lang na zijn instelling dat de Landbouwvoorlichtingsdienst op verschillende plaatsen onderzoekingen begon in te stellen om na te gaan of de productie van padi of andere gewassen op bepaalde grondsoorten zou zijn op te voeren door het gebruik van kunstmest.

Toen dank zij deze onderzoekingen uitgemaakt kon worden, welke kunstmest op een bepaalde grondsoort geschikt is, kon met de pogingen begonnen worden, het gebruik van kunstmest ingang te doen vinden onder de Inlandsehe landbouwendebvolking. Dit ging niet gemakkelijk, hetgeen te begrijpen is, gezien den aard van den tani, maar dank zij de onvermoeide pogingen van den Landbouwvoorlichtingsdienst is men erin geslaagd in verschillende streken het gebruik van kunstmest ingang te doen vinden. Zoo wordt jaarlijks alleen reeds in het gewest Soerakarta een totale hoeveelheid van meer dan een paar honderd quintaal zwavelzure ammoniak verbruikt voor de bemesting van uien en ook in de Preanger wordt voor de bemesting van aardappelen en kool en zelfs padi bovengenoemd kunstmest door den tani aangewend. Maar de toepassing van kunstmest door den tani is tenslotte een kwestie van rentabiliteit. Het is vrijwel altijd mogelijk op een bepaalde grondsoort door toediening van kunstmest de productie van padi en andere gewassen op te voeren. Men neemt daarvoor de kunstmest die met het oog op de gesteldheid van den grond daarvoor het meest geschikt is, maar het blijft de vraag, of dit rendabel is. Dit hangt uiteraard af van van de prijsverhoudingen, dus van den prijs van kunstmest en van de waarde van het product. Wanneer de prijs van de kunstmest van dien aard is, dat de meerdere productie in geld gewaardeerd de kosten voor de bemesting overtreft, dan zal

(Van Helsdingen.)

men er zeker toe overgaan om kunstbemesting toe te passen, maar wanneer dit niet het geval is, dan ziet men van deze bemesting af.

Nu zal blijkens de Memorie van Toelichting de prijs van zwavelzure ammoniak per 1 Januari a.s. worden verhoogd van f 6 tot f 7 per quintaal en ik zou nu den geachten Regeering gemachtigde willen vragen, of die verhooging naar zijn meening geen schade zal doen aan het gebruik van deze kunstmest door de tani's. Tenslotte gaat het bij hen in hun keuterbedrijf om centen en dan kan een prijsverhoging van f 1 per quintaal reeds zoodanig werken, dat vele tani's daardoor van het gebruik van kunstmest gaan afzien.

Ik zou voorts gaarne vernemen, of de Regeering van tevoren het oordeel heeft ingewonnen van deskundige overheidsorganen, zoodat de diensten voor landbouw en visscherij en de provinciale landbouwvoorlichtingsdiensten. Ik acht deze zaak van groot belang en daarom vestig ik gaarne de aandacht van den geachten Regeering gemachtigde hierop. Dat wat ik daareven zei, geen louter theorie is, moge ik toelichten aan de hand van opgedane ervaringen. In het zuidelijk deel van het gewest Soerakarta vond vóór de jongste crisis het gebruik van kunstmest n.l. van Superphosfaat reeds op vrij groote schaal toepassing. Toen echter door de crisis de prijs van de kunstmest weliswaar omlaag ging, doch de val van den padiprijs nog veel grooter was, was de bemesting niet meer of nauwelijks rendabel en zagen vele tani's van het gebruik hiervan af, zoodat nog maar door weinigen gebruik wordt gemaakt van fosfaatbemesting. Dit wijst er op dat een verhoging van den prijs van kunstmest ertoe kan leiden, dat de tani's daarvan geen gebruik meer zullen maken hoewel zij dit reeds vele jaren deden. En wanneer zij eenmaal weer van het gebruik van kunstmest hebben afgezien kost het later zeer veel moeite deze toepassing weer ingang te doen vinden. Dit is naar mijn meening niet in het belang van den Inheemschen landbouw en daarom wil ik gaarne deze kwestie onder de aandacht der Regeering brengen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! De bestudeering dezer stukken heeft mij aanleiding gegeven tot het stellen van enkele vragen, die ik reeds van tevoren aan den geachten Regeering gemachtigde heb doen toekomen, opdat hij in de gelegenheid zou zijn, in verband met de snelheid, waarmede deze aangelegenheid moet worden afgedaan, hierop dadelijk te antwoorden. Ik zal in hoofdzaak volstaan met die vragen hier in het openbaar in een eenigszins andere volgorde te herhalen, opdat de geachte Regeering gemachtigde mij hierop van antwoord kan dienen.

De eerste vraag, die ik zou willen stellen luidt, waarom het onderhavige ontwerp zoo laat bij den Volksraad is ingediend, n.l. slechts twee weken vóór het einde der bedoelde contingentteering. Had dit ontwerp niet eerder kunnen worden voorbereid, zoodat de Volksraad wat ruimer tijd van voorbereiding en behandeling zou hebben gehad?

De tweede vraag is: Tot welke andere contingentteeringen op grond van de Crisis-invoerordonnantie 1933 is overgegaan en wanneer zullen die regelingen afloopen? Zullen eventueel ontwerp-ordonnanties tot verlenging daarvan dan eerder dan twee weken vóór afloop van de contingentteering aan het oordeel van den Volksraad worden onderworpen?

Gelijktijdig met de invoerordonnantie van zwavelzure ammoniak 1937 is blijkens de toelichting, die wij te dien aanzien hebben ontvangen, vastgesteld de invoerverordening mierenzuur 1937, eveneens geldend tot en met 26 November 1937. Ligt het nu in de bedoeling, zou ik willen vragen, ook die contingentteering te verlengen en zoo ja, wanneer is dan een ontwerp-ordonnantie terzake te verwachten? Het is ten deze intusschen zoo laat geworden, dat verondersteld mag worden, dat deze contingentteering blijkbaar niet zal worden verlengd, want anders zouden de stukken den Volksraad reeds moeten hebben bereikt.

(Van Helsdingen.)

Mijn vierde opmerking is, dat mij niet duidelijk is geworden de reden, waarom indertijd in Januari de contingentteering terzake is ingediend. De Regeering beroept zich op de verschuiving, die in de verhoudingen heeft plaatsgehad vóór 1937. Doch wanneer wij het bijgevoegde staatsje nagaan, dat de Regeering heeft overgelegd omtrent den invoer van zwavelzure ammoniak (statistieknummer 358) over de jaren 1929 tot 1937 en t.a.v. 1937 alleen over de maanden Januari tot Juli, dan zien wij, dat de verschuiving reeds veel eerder plaatsvond, dan in de jaren 1936—1937, n.l. in 1933. Waarom, zou ik willen vragen, is destijds de contingentteering niet toegepast geworden? Sinds 1934 valt bij den invoer uit Nederland weder een stijgende lijn te constateeren, doch een belangrijke stijging voornamelijk in 1936 en zeer sterke stijging in het eerste halfjaar van 1937. Hoe kon dan, zou ik verder willen vragen, in het begin van 1937 nog worden gevreesd, dat de Nederlandsche industrie zou worden uitgeschakeld?

Geheel anders is het motief, dat de Regeering laat gelden, dat deze contingentteering ook ten bate is van de bevolking zelf, aangezien daardoor de Regeering gelegenheid heeft gehad om al vast de prijzen terzake vast te stellen, waardoor aangelegd, belangrijk Ned.-Indië voor de meststof wordt daarvan elders, dan de wereldprijzen.

De vijfde vraag is de volgende. Kwamen op 27 Januari 1937 voor contingentteering alleen in aanmerking de landen: Engeland, Vereenigde Staten en Duitschland naast natuurlijk Nederland, of bedoelt de contingentteering dien landen alleen een zekeren afzet te verzekeren en wordt het meerdere aan andere landen na bekomen vergunning ten deze vrijgelaten? Men zou kunnen zeggen, dat uit den staat, die over de eerste zes maanden van 1937 is overgelegd, wel blijkt, dat ook voor andere landen de invoer van deze stoffen vrijgelaten was, doch dat behoeft volstrekt niet daarvan het gevolg te zijn. Het hangt alleen maar er van af, in welke maand de aantallen kilogrammen in dat halve jaar van 1937 in Indië zijn binnengekomen. Ik zou erop willen wijzen dat het niet duidelijk is uit de stukken of Canada ook tot Engeland wordt gerekend. De terminologie is ten deze niet erg duidelijk. In de Memorie van Toelichting wordt telkens gesproken over Engeland, terwijl hier in het staatsje gesproken wordt van Groot-Brittannië en Canada afzonderlijk, zoodat volgens dezen staat Canada niet begrepen schijnt te zijn in de aanduiding Engeland. Men treft dan Canada aan met *f* 50 000 kg; die invoer is dus opgelopen. Singapore daarentegen heeft in 1929, 69 885 kg ingevoerd en in het eerste halfjaar van 1937 was het 13 509 kg. Beteekent dit, dat in Januari dat totaal van 13 509 kg is ingevoerd en dat daarna niets meer is geïmporteerd of is het in den loop der verschillende maanden veel minder geweest?

Om welke redenen komt Groot-Brittannië blanco voor op dezen staat voor de maanden Januari t/m Juli, de Vereenigde Staten slechts met 150 000 kg en Duitschland slechts met 3 861 008 kg? Beteekent dit, dat deze landen aan welke tenslotte de contingentteering eigenlijk tot baat moest zijn, tot nu toe niet zoo verbazend veel baat daarbij gevonden hebben, tenzij de aandeelen dezer landen zeer belangrijk lager zijn geweest, dan in de jaren 1929 en 1930 het geval is geweest.

De volgende vraag is deze: Volgens de Memorie van Toelichting zal de Nederlandsche stikstofindustrie den groot-handelsverkoop prijs van *f* 7 per 100 kg voor Java hoofdhavens handhaven, gedurende de volgende contingentteeringsperiode. Hoe groot die, krachtens regeeringsverordening te bepalen tijdsduur zal zijn, is echter niet aangegeven. Kan de Regeering hieromtrent alsnog mededeeling verstrekken? Zijn alle industrieën, die zwavelzure ammoniak in Nederlandsch-Indië invoeren, bij dat internationaal stikstof kartel aangesloten? Ook de oostersche, als Japan, Penang enz? Daarover rept de

(Directeur van Economische Zaken.)

Regeering ook niet. Als deze landen een bepaalde contingentteering toegewezen krijgen, wordt dit dan ook gegrond op dien prijs van *f* 7?

De negende vraag is:

Zal de contingentteering worden beëindigd, zoodra de groot-handelsverkoop prijs van de Nederlandsche stikstofindustrie stijgt boven dien in omliggende landen?

En vraag 10 luidt:

Van welken aard zullen de bepalingen zijn, welke ingevolge artikel 3 krachtens regeeringsverordening zullen worden gegeven? Zal óók van die bepalingen aan den Volksraad mededeeling worden gedaan, onder vermelding van de motieven?

Tenslotte nog de volgende vraag:

De voorlaatste alinea van de Memorie van Toelichting slaat klaarblijkelijk terug op art. 2 lid 2. Is het dus mogelijk, dat ook onder de gelding van de ordonnantie de contingentteering niet wordt toegepast als de door de regeeringsverordening beheerschte perioden geen aaneensluitende perioden zijn? Zoo dit de bedoeling is — zooals in zekeren zin ook geldt ten aanzien van de hondsdoelheid-ordonnantie e.a. — is het dan niet beter deze bevoegdheid afzonderlijk in een bepaald artikel te regelen?

Mijnheer de Voorzitter! Tenslotte nog enkele opmerkingen over de artikelen. Mijn eerste opmerking hierover gaat in dezelfde richting als die van den heer Blaauw. In artikel 1 wordt ter definieering van „zwavelzure ammoniak” verwezen naar een beschikking van den hoofdinspecteur der I.U.A. Naar het mij voorkomt is dit een minder gelukkige wijze van begripsbepaling te achten.

In artikel 5 is sprake van „krachtens artikel 2 aangewezen zwavelzuren ammoniak”. Ware het niet beter te spreken van „zwavelzuren ammoniak, waarvoor krachtens artikel 2 vergunningen (of bijzondere vergunningen) zijn afgegeven”?

Moet in artikel 7 lid 1 niet óók invoer in strijd met artikel 4 lid 2 en met de in artikel 3 bedoelde uitvoeringsvoorschriften strafbaar worden gesteld?

En dient met zoodanigen invoer niet óók rekening te worden gehouden in artikel 7 leden 2 en 3?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag wel beginnen met een enkele opmerking naar aanleiding van een misverstand, dat naar het mij voorkomt, bij het geachte lid, den heer Blaauw, is gerezen. De vergemakkelijking, die U, Mijnheer de Voorzitter, gezocht hebt in het verzoek om schriftelijk aanteekeningen in te dienen, hetgeen ik als Regeeringsgemachtigde bijzonder op prijs stel, hield, althans voor zoover het bericht mij bereikte, niet in het verzoek om op die schriftelijke aanteekeningen ook schriftelijk te antwoorden.

Zou dat verzoek zijn gedaan, dan zou ik waarschijnlijk geen bezwaar hebben gehad, doch het is niet gedaan en ik heb deze aanteekeningen dus uitsluitend gezien als een vereenvoudiging van de behandeling, waardoor de Regeering kon zijn voorbereid op de hoofdstrekking der vragen, die bij deze betrekkelijk snelle afhandeling van het onderwerp zouden worden gesteld.

De **Voorzitter**: Zoodanig verzoek kon mijnerzijds ook niet worden gedaan, omdat het Reglement van Orde in een dergelijke procedure niet voorziet.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Ik zal dan gaarne achtereenvolgens de verschillende geachte sprekers die over dit onderwerp het woord voerden, van antwoord dienen.

Wat betreft de opmerkingen van den heer Blaauw, erkent de Regeering gaarne, dat de nummering in art. 1 ten onrechte is geschied en Zij zal een desbetreffende wijziging a brengen; inderdaad dient dat nummer te vervallen.

(Directeur van Economische Zaken.)

Wat betreft de tweede opmerking van het geachte lid, waaromtrent ook de heer Van Helsdingen een overeenkomstige suggestie heeft gedaan, de opmerking nl. betreffende de omschrijving van het begrip zwavelzure ammoniak in art. 1, zou ik erop willen wijzen, dat bij dergelijke omschrijvingen zich altijd groote moeilijkheden voordoen, wanneer men tracht het begrip zelf technisch te definiëren. Men stelt te gemakkelijk den weg open tot ontduikingen, omdat men bij technische omschrijvingen niet alle mogelijkheden omvat, omdat er misschien gaten in die technische omschrijving zitten en men kans heeft op invoer van stoffen, die misschien met een kleine nabehandeling tot zwavelzure ammoniak zijn om te zetten, doch dat bij den invoer inderdaad nog niet zijn.

Daarom heeft de Regeering verkozen de douanedefinitie voor dit artikel aan te houden, door alle goederen, die onder het statistieknummer 358 worden ingevoerd, welk nummer enkel zwavelzure ammoniak omvat, ook in de ordonnantie als zoodanig aan te merken. Nu is er oogenschijnlijk eenig bezwaar tegen het opnemen in een definitie van een beschikking, een bevoegdheid van een bepaalden ambtenaar, maar in de eerste plaats wil ik er op wijzen, dat de zwavelzure ammoniak is: de kunstmeststof die thans in de naamlijst van den invoer nader is omschreven en begrepen onder nummer 358. Daarmede is dus een feitelijke toestand vastgelegd.

Dan zou men nog als bezwaar kunnen aanvoeren, dat die omschrijving zou kunnen worden gewijzigd, en dit dan geen gevolg zou hebben voor de ordonnantie, doch wel ten aanzien van de douane. Immers, wanneer er iets afgang, zou dat nog wel onder de ordonnantie vallen maar niet meer onder nummer 358, en indien er iets bij kwam, zou dat wederom wel vallen onder dit nummer maar niet meer onder de ordonnantie. Echter bestaat er geen aanleiding om te verwachten, dat dergelijke wijzigingen zullen plaatshebben. Mocht een dergelijke wijziging plaatshebben, dan is nog altijd de mogelijkheid daar om de ordonnantie in dien zin aan te vullen.

Het derde punt, waarover de heer Blaauw heeft gesproken, is de vraag, waarom rechtspersonen hier niet zijn strafbaar gesteld. Voorzover mij bekend, is dat in dergelijke ordonnanties als deze nog nimmer geschied, omdat als regel de rechtspersonen, die zich aan overtreding dezer ordonnanties zouden schuldig maken, veel sterker zullen worden getroffen door de mogelijkheid, dat hun de invoerlicenties worden onthouden of zij op andere wijze moeilijkheden krijgen met den invoer der zwavelzure ammoniak, dan dat het nog zou noodig zijn een afzonderlijke strafbedreiging voor zoodanige rechtspersonen in de ordonnantie op te nemen.

Aangezien dus, zooals ik zeide, bij de uitvoering van deze en overeenkomstige ordonnanties zich de moeilijkheid nog nimmer heeft voorgedaan en de behoefte aan de aanvulling nog nimmer is gebleken, heeft de Regeering voorloopig gemeend het artikel, waarop de heer Blaauw doelt en dat in andere ordonnanties, die ook op het Departement van Economische Zaken zijn voorbereid, voorkomt, voorschands niet op te nemen.

Het is bovendien een artikel, waarvan de toepassing niet zoo eenvoudig zou zijn, wanneer het eens tot een toepassing zou komen, als uit de terminologie van het artikel wel lijkt.

Ik kom dan tot de vraag, die het geachte lid, de heer Kasimo, gesteld heeft. Nu zou ik van den aanvang af de vraag iets anders willen stellen. Het geachte lid heeft erop gewezen, dat na een reeks van onderzoekingen omtrent de werking van verschillende kunstmeststoffen, waaronder zwavelzure ammoniak, op den Inlandschen landbouw, de landbouwvoorlichtingsdiensten in verschillende provincies ertoe zijn overgegaan een zekere propaganda te voeren voor bepaalde kunstmeststoffen, waarmede voor bepaalde streken en producten de beste resultaten werden bereikt.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Ik kan de verzekering geven, dat het vraagstuk van de bemesting in den Inlandschen landbouw ook de voortdurende aandacht van het departement heeft en dat het inderdaad een van de vragen is, die in dezen tijd zeer sterk voor ons worden gesteld. Ik wil er dadelijk aan toevoegen, dat het geachte lid volkomen gelijk heeft, als hij zegt, dat de toepassing van kunstmest tenslotte een kwestie van rentabiliteit is, dat men met aanwending van kunstmest meer producten krijgt dan zonder aanwending van kunstmest, tenminste als regel, maar dat alles afhangt van de vraag, of de meerdere productie de kosten van de kunstmest goedmaakt ja dan neen, of de kunstmest op ruime schaal aanwending vindt.

Maar wat is hier de kwestie? Hier is de kwestie, dat de Regeering bij het overwegen van het indienen der voorliggende ordonnantie de mogelijkheid heeft gezien om deze kunstmeststof, die anders na opheffing van de contingentteering op een veel hooger prijs zou komen te staan, gezien de prijzen in de omliggende landen, onder de werking van de voorliggende contingentteering — en ik beantwoord hiermede tegelijk een vraag van den heer Van Helsdingen — althans gedurende een tijd van een jaar voor den prijs van f 7 per quintaal te doen binnenkomen.

(De heer Soangkoepou: Is deze prijs bereikbaar voor de bevolking?)

De prijs is althans gunstiger voor de bevolking dan wanneer de kunstmest voor f 8 binnenkomt, hetgeen waarschijnlijk het geval zou zijn, als er geen contingentteering was. Of men met den prijs van f 7 de kunstmest in dezelfde mate zal kunnen blijven gebruiken als bij den tot dusverre geldenden prijs het geval is, kan ik op het oogenblik niet geheel beoordeelen; ik wijs er alleen op, dat de prijzen van de bevolkingsproducten, waarbij kunstmest aanwending vindt, intusschen ook eenigermate zijn gestegen, zoodat een meerdere productie daarvan in geld ook iets meer beteekent dan een jaar geleden het geval was. In ieder geval is het altijd beter om kunstmest ter beschikking te krijgen voor f 7 dan voor f 8, men houdt meer van het verbruik in stand op dien voet dan wanneer de prijs hooger is.

(De heer Soangkoepou: Is het niet mogelijk den prijs op f 6 te stellen?)

De Regeering zal gaarne trachten in den vervolge ook den heer Soangkoepou bij de onderhandelingen in te schakelen; ik kan thans alleen de verzekering geven, dat gedaan is, wat gedaan kon worden.

Ik kom nu tot de vragen, gesteld door het geachte lid, den heer Van Helsdingen.

Het geachte lid heeft in de eerste plaats een opmerking gemaakt over den korten termijn, waarop de ontwerp-ordonnantie is ingediend.

Ik kan dat met het geachte lid ten volle meevoelen, maar ik vraag zijn aandacht voor de moeilijkheden, die bij de behandeling van dergelijke kwesties zich voordoen. Wanneer op grond van de Crisis-invoerordonnantie een voorloopige contingentteering wordt ingesteld, werkt zij voor 10 maanden. Men moet dan eenige ervaring hebben met de werking daarvan, want bij een verlenging gaat het niet alleen om de vraag, of men het nuttig en noodig acht een dergelijke contingentteering te verlengen, maar ook om de vraag, welke maatregelen eventueel getroffen moeten worden om de onbevredigende werking ervan te verbeteren en wenschen en verlangens, die intusschen aan het daglicht treden, zooveel mogelijk tegemoet te komen. Dit is het eerste punt.

Het tweede punt is dat over dergelijke regelingen noodzakelijkerwijze een uitvoerig overleg ook met Nederland moet plaats vinden. Er zijn dikwijls internationale handels-overeenkomsten bij betrokken, ook moederlandsche belangen en dit alles maakt het onvermijdelijk, dat een dergelijk overleg wordt gepleegd. Het overleg gaat vrij ver in details en de prijkskwestie, die ik zoeven naar aanleiding van de

(Directeur van Economische Zaken.)

vraag van het geachte lid, den heer Kasimo, besprak, vereischt natuurlijk vrij wat heen en weer geschrijf en gepraat.

Daar komt nog bij — en dat maakt de zaak op het oogentblik dikwijls zoo moeilijk — dat de omstandigheden zich in den laatsten tijd dikwijls weer in een dergelijk snel en verrassend tempo wijzigen, dat men herhaaldelijk de overweging van het vraagstuk niet kan beëindigen voor men eenig inzicht heeft gekregen in hetgeen nu werkelijk gebeurt, of gebeuren gaat. Maar ik wil daaraan gaarne toevoegen, dat de Regeering er geen bezwaar tegen heeft, bij contingentteeringen als deze — ik leg hierop den nadruk, want er zijn contingentteeringen, waarbij de ordonnantie onmiddellijk moet aansluiten op de regeeringsverordening — wanneer de Volksraad er prijs op stelt, meer tijd voor de behandeling te geven, ook al zou de nieuwe contingentteering daardoor later in werking treden dan de voorloopige buiten werking geraakte. Wanneer daar uit een oogpunt van handelsbelang en zuiverheid van werking, zooals in dit geval, geen of weinig bezwaar bestaat, wil de Regeering dit gaarne overwegen.

(De heer K a n: Hoe is de situatie dan bij zulk een hiaat?)

Dat hangt geheel van de omstandigheden af en van den aard der contingentteering. Een dergelijk hiaat zal heel weinig beteekenen, als er geen groote voorraden voor de boom liggen die nog niet door een vergunning tot invoer zijn gedeekt. Als men van den toestand gebruik wil maken, zal men toch eerst moeten bestellen. De handel weet dan als regel wel, dat de contingentteering zal worden verlengd. Men behoef dus niet te vreezen, dat van zulk een hiaat groote ongelukken zullen komen. Bij andere contingentteeringen is dat echter wel mogelijk en daarbij zal de Regeering dan ook altijd moeten aandringen op onmiddellijke aansluiting.

Het geachte lid heeft verder gevraagd, welke andere gevallen van soortgelijken aard nog te verwachten zijn. Het geachte lid zelf heeft al gewezen op de contingentteering van mierenzuur. Ik kan niet anders doen dan mededeelen, dat het overleg met Nederland daaromtrent nog niet is beëindigd. In dit geval zal dus zonder eenigen twijfel de verlenging, als daartoe alsnog besloten wordt, tenminste eenige weken na beëindiging van de geldende regeeringsverordening vallen, hetgeen op zichzelf in dit geval geen groot bezwaar met zich brengt.

Een tweede geval, dat nog te wachten staat, is de contingentteering van den invoer van gloeidraad en gloeidraadmateriaal, een vraagstuk, dat al eens uitvoerig in den Volksraad ter sprake is geweest en waarvan de huidige voorloopige regeling eindigt op 9 Februari 1938. De Regeering zal haar uiterste best doen te trachten, in deze opzichzelf belangrijke, maar ook in haar verbinding met andere omstandigheden belangrijke regeling spoedig tot een besluit te komen en, zoo nodig, den Volksraad tijdig de gevolgen daarvan voor te leggen.

Ik zal nu de nieuwe volgorde van de vragen van het geachte lid trachten te volgen. Ik kom dan tot zijn vraag, waarom pas in 1937 met deze contingentteering een aanvang is gemaakt en waarom niet in 1933, toen de invoeren uit Nederland bijzonder teruggingen? In 1933 waren wij op dit gebied nog maar in het begin en bovendien lag toen de materie zoo, dat men reden had om even de ontwikkeling der zaken af te wachten, hetgeen juist is gebleken, omdat daarna die teruggang zich cenigermate heeft hersteld. Dat men in 1937 niettemin ertoe is overgegaan op een moment, dat misschien uit de invoercijfers zelf niet zoo heel veel gevaar bleek, lag aan het feit, dat toen de verwachting bestond, dat zeer groote overschotten van nieuwe industrieën, o.a. in Manchukuo, een débouché zouden gaan zoeken in Ned.-Indië. Dat dit tenslotte niet zoo klemmend is gebleken, als men toen dacht, kan men misschien een meevaller noemen, doch in ieder geval, op dat moment zag de zaak er zeer dreigend uit.

Ik kom dan tot de vraag van het geachte lid omtrent de verschillende quota. Dit punt kan ik misschien heel in het

kort duidelijk maken, zonder mij te verdiepen in de beteekenis van al deze cijfers en de beteekenis van de daarmee parallel gaande invoeren. Men heeft hier in de eerste plaats te maken met quota, die toegestaan worden aan verschillende landen, op grond van handelspolitieke overeenkomsten. Men heeft daarnaast te maken met de vraag, in hoeverre en in welk tempo die landen in staat zijn die quota te vervullen. Immers men heeft een markt met bepaalde prijzen en het is denkbaar, dat juist in de landen, die een bepaald quotum hebben, men niettemin geen aanleiding vindt dit quotum tegen den prijs, die op de markt geldt, vol te maken. Dit is onder anderen het geval geweest met het Amerikaansche quotum. Dat is waarschijnlijk in de allerlaatste periode — ik heb de cijfers niet bij de hand — vrij dicht bij de vervulling gekomen, maar het is oorspronkelijk achtergebleven.

Nu komt in de derde plaats de kwestie, dat de zwavelzure ammoniakproductie voor het overgrote deel geschiedt door industrieën, die onderling aaneengesloten zijn in een stikstofkartel, waarbij uitwisseling van quota plaats vindt, waartegen wij geen reden hebben ons te verzetten. Een land kan dus een quotum hebben gekregen en dat aan het kartel doorgeven. Dat land heeft dan in elk geval iets door te geven en dat is dan het voordeel van dat land.

Ik kom nu tot de daarop volgende vraag, die ik al beantwoord heb, dat n.l. de eerste periode, waarvoor de prijs van f 7 zal gelden, een periode zal zijn van 12 maanden.

Daarna heeft het geachte lid gevraagd, of alle industrieën, die zwavelzuren ammoniak in Indië invoeren, bij het kartel betrokken zijn.

Dat is met de meeste industrieën het geval. Die zijn of toegetreden tot het kartel, of hebben, zooals de Amerikaansche industrie, met het kartel een prijsovereenkomst. Alleen de Japansche industrie staat naar ik meen daarbuiten. Maar zooals reeds gezegd, is op het oogentblik het vraagstuk van de Japansche invoer min of meer latent in verband met andere omstandigheden.

(De heer Van Helsdingen: En Penang?)

Mijnheer de Voorzitter! Ik moet eerlijk zeggen, dat ik dit niet nagegaan heb, maar ik betwijfel of daar een industrie voor zwavelzuren ammoniak is. Ik meen, dat daar alleen een overscheephaven is.

(De heer Van Helsdingen: Het kan natuurlijk een doorvoerhaven zijn.)

Dat zal het wel zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom dan tot de vraag van het geachte lid, of de contingentteering zal worden beëindigd, zoodra de groothandelsverkoop prijs van de Nederlandsche stikstofindustrie stijgt boven dien van de omliggende landen. Het is voor de Regeering heel moeilijk daarop een volkomen positief antwoord te geven. Ik kan wel zeggen, dat bij de Regeering zich gesteld zag voor een grensgeval, een geval, waarin een aantal moederlandsche belangen spraken vóór die verlenging en waarin de Indische belangen zich daartegen niet verzetten, met name niet, omdat de verkregen prijs bepaald gunstig was te noemen. Doch, zooals ik zoeven reeds zeide, in dit geval moet men inderdaad zien een grensgeval, waarbij het prijsbelang voor Ned.-Indië misschien ertoe mede heeft geholpen de schaal te doen doorslaan. Het is dus ook denkbaar, dat het stijgen van dien prijs later aanleiding zou kunnen geven tot het beëindigen van de contingentteering, doch de Regeering kan nooit — en dat zal het geachte lid wel willen begrijpen —, het al of niet voortzetten van een contingentteering afhankelijk stellen van één bepaalde voorwaarde, omdat er zich omstandigheden kunnen laten gelden ten aanzien van andere factoren, die deze factoren in beteekenis kunnen doen toenemen dan wel verzwakken en men dus telkens en voortdurend zal moeten overwegen, of het moment is gekomen een contingentteering te beëindigen, dan wel of

Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. 96). — Hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90).

(Directeur van Economische Zaken.)

een voortzetting daarvan nog uiteindelijke voordeelen van welken aard dan ook voor Ned.-Indië biedt.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid heeft nog vragen gesteld nopens de voorwaarden die krachtens regeringsverordening zouden kunnen worden gesteld. Mijnheer de Voorzitter! Dat zijn over het algemeen bepalingen van min of meer administratieve aard, die bij alle invoerregelingen aan de vergunningen worden verbonden. Het woord „krachtens” dient alleen om te voorkomen, dat men in een regeringsverordening ook allerlei zeer eenvoudige en formeele voorschriftjes, die in modellen en andere stukken kunnen worden uitgewerkt, volledig zou moeten opnemen. Bovendien komen daar dan natuurlijk bij de voorwaarden, die gesteld dienen te worden ter handhaving en voor de goede uitwerking van de contingentteering en die variëren naarmate het artikel, dat gecontingenteerd wordt en de wijze, waarop die contingentteering blijkt te worden uitgevoerd. Men kan die voorwaarden niet alle in de regeringsverordening opnemen, aangezien men niet tevoren kan voorzien, welke voorwaarden voor een goede handhaving van de contingentteering noodzakelijk zullen blijken, terwijl die voorwaarden ook bij onderscheidene contingentteeringen verschillende toepassing vinden, naarmate de omstandigheden zich ontwikkelen.

Mijnheer de Voorzitter! De volgende vraag heeft betrekking op de werking van de ontwerp-ordonnantie. Bij deze ordonnantie zal inderdaad de contingentteering alleen beëindigd kunnen worden door intrekking van de ordonnantie. De invoer van zwavelzure ammoniak is bij deze ordonnantie verbonden aan een vergunning en die regeling, die dus uitgaat van een noodzaak van voorafgaande vergunning bij den invoer van zwavelzure ammoniak, zal slechts ongedaan kunnen worden gemaakt door de ordonnantie zelf in te trekken. Dat de contingenten intusschen kunnen veranderen, is een andere kwestie.

Mijnheer de Voorzitter! Dan volgen de opmerkingen, die het geachte lid bij de artikelen heeft gemaakt. De eerste opmerking heb ik al beantwoord in mijn antwoord aan den heer Blaauw. De tweede opmerking acht ik inderdaad juist. Men heeft in deze ordonnantie, eigenlijk in navolging van andere soortgelijke ordonnanties, waarbij een ruime post omschreven werd, waaruit onderdeelen van contingentteering bij regeringsverordening werden onderworpen, die woorden: „krachtens artikel 2 aangewezen” overgenomen. Waar in deze ordonnantie geen enkel ander artikel wordt aangewezen en in artikel 2 reeds geheel is omschreven, wat aangewezen wordt, zijn deze vier woorden overbodig. De Regeering wil dus gaarne die woorden „krachtens artikel 2 aangewezen” in artikel 5 schrappen.

De volgende vraag van het geachte lid betreft de strafbaarheid van bepaalde handelingen, waarbij het geachte lid onderscheid maakt tusschen invoeren in strijd met artikel 4, lid 2 en met de in artikel 3 bedoelde uitvoeringsvoorschriften.

Invoer in strijd met artikel 4 lid 2, Mijnheer de Voorzitter, is invoer buiten de douane om en is dus als smokkelarij naar het oordeel der Regeering reeds voldoende strafbaar gesteld. Invoer, in strijd met de in artikel 3 bedoelde uitvoeringsvoorschriften, heeft niet plaats, want indien bij de douane zwavelzure ammoniak wordt aangeboden op een wijze, die niet aan de voorschriften van deze ordonnantie voldoet, wordt hij niet doorgelaten. De sanctie is hier dus het weigeren van den invoer.

Ik kom nu tot de laatste vraag van den heer Van Helsdingen: het gevolg van het ten invoer aanbieden van zwavelzure ammoniak in strijd met de voorschriften is reeds, dat die invoer door de douane niet wordt toegelaten. De consequentie daarvan is dus voor de betrokkenen al reeds ernstig genoeg. Invoer buiten de douane om wordt gestraft op de wijze, waarop alle invoer buiten de douane om gestraft wordt. Mijnheer de Voorzitter! Ik ben hiermede gekomen aan het einde van de beantwoording van de gestelde vragen.

(Soangkoepon.)

De Voorzitter: De behandeling van dit onderwerp in eersten termijn is hiermede beëindigd. De verdere behandeling wordt opgeschort tot na de afhandeling van onderwerp 90, dat ik ter wille van den Regeeringsgemachtigde voor Justitie, wiens tijd extra kostbaar is, mede met het oog op zijn buitenlandsch verlof, nu aan de orde stel.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen om het hooger beroep van de vonnissen in burgerlijke zaken van de landraden in de ressorten van de raden van Justitie op Java aan één college op te dragen. (Ond. 90.)

De heer Soangkoepon: Mijnheer de Voorzitter! De intrede van de instelling van de derde kamer bij den Raad van Justitie te Batavia in onze maatschappelijke samenleving, als gevolg van het zoo juist verworven inzicht, dat de rechtsbedeeling over de Inheemsche bevolking op eigen grondslag moet worden gebouwd, omdat alleen op die wijze de rechtsbedeeling de zoo noodzakelijke weerklink zal vinden in het rechtsleven van de justiciabelen begroet ik met vreugde; immers met deze instelling zal ongetwijfeld meer aandacht worden geschonken aan de algemeene rechtsopvattingen en -begrippen van de Inheemsche samenleving in verschillende gebieden van deze gewesten, waardoor het nieuwe college tevens — zooals in de Memorie van Toelichting zeer terecht is gezegd — in hooge mate zal kunnen bijdragen tot bevordering van de rechtszekerheid, zoowel op materieel gebied als op dat van het formeel recht, door het vormen van vaste jurisprudentie in alle gevallen, waarin zulks mogelijk is door bewuste en in het stelsel van de toe te passen rechtsstof passende motiveering van zijn uitspraken en door het scherp formuleeren van de toegepaste, gevonden rechtsregelen.

En juist in dit verband is het mijns inziens geboden, om gebieden, die ten aanzien van het rechtsleven denzelfden aard en hetzelfde karakter dragen, in één rechtsgebied samen te voegen, zoodat het hooger beroep van vonnissen van de landraden in de Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en Bali en Lombok, zoomede dat van de Lampongsche districten, Palembang, Djambi, Bangka en Onderhoorigheden, waartoe thans het voormalig gewest Billiton behoort en Westerafdeeling van Borneo, niet meer bij den Raad van Justitie te Batavia zal worden behandeld.

Ik zou het daarom rationeeler vinden, indien voor de Groote Oost en Borneo, zoomede voor het aanstaande geheele gewest Sumatra een overeenkomstige beroepsinstantie voor de civiele landraadvonnissen in het leven wordt geroepen. Voor de Groote Oost en Borneo zou men een derde kamer bij den Raad van Justitie te Makassar kunnen instellen, voor geheel Sumatra te Medan.

Er worden wel daartegen bezwaren geopperd, in verband met de bestaande communicatie tusschen die verscheidene gebieden, doch in het onderwerpelijk geval behoeven deze bezwaren niet te gelden, omdat deze derde kamer straks toch de zaken op de stukken zal afdoen. Bovendien heeft de Regeering zelf voor de instelling van de groote gouvernementen in de buitengewesten de bestaande afstanden ook als van geen beteekenis beschouwd. Had de Regeering een werkelijke beteekenis hieraan gehecht, dan zou Zij zeker de instelling van de drie gouvernementen voor geheel Sumatra niet hebben verlaten, doch afgescheiden hiervan ben ik toch van oordeel, dat de gewesten Lampongsche districten, Palembang, Djambi en Bangka en Onderhoorigheden zich veel beter leenen voor een rechtsgebied van Sumatra dan voor dat van Java.

(De heer Van Helsdingen: In de toekomst wellicht; thans zijn de verbindingen niet goed genoeg.)

(Soangkoepon.)

Er behoeven voor dit doel heelemaal geen verbindingen te zijn; de post kan in die leemte wel voorzien.

In adatrechtelijke structuur behoren de tegenwoordige tien gewesten van Sumatra bij elkander. In adatnormen en beginselen staan b.v. de Lampongsche districten gelijk met het gewest Tapanoeli. Daarom is de instelling van een derde kamer voor dit doel bij den Raad van Justitie te Medan aan te bevelen. Bovendien ligt dit geheel in de lijn van de instelling van het gouvernement Sumatra. Waar straks na deze instelling van dit belangrijk gouvernement Sumatra, dit gebied staatkundig en economisch tot één geheel zal worden samengesnoerd, ligt het voor de hand, dat het beter is, om ook het rechtsleven van dit gebied door één orgaan te doen beheerschen; afgezien nog van de omstandigheid, dat het rechtsleven van de Sumatraansche bevolking in wezen analoge normen en eischen in zich sluit. Deze analoge normen en eischen maken het daarom verder wenschelijker, dat voor de civiele vonnissen van de inheemsche rechtbanken zoowel in het rechtstreeks bestuur gebied als in het zelfbestuursgebied in Sumatra, waarvan thans de revisie in handen van bestuursambtenaren berust, deze derde kamer van den Raad van Justitie te Medan als revisierechter wordt aangewezen; dit is zeker geboden voor het verkrijgen van juiste inzichten tot het vormen van vaste en bruikbare jurisprudentie op dit gebied. Tegen deze wijze van rechtsvoorziening in zelfbesturende gebieden bestaat mijns inziens met eerbiediging van de bestaande rechten in de politieke contracten geen enkel overwegend bezwaar. (Vergelijk b.v. artikel 19 der bestaande politieke contracten der z.g. Lange verklaring ter Oostkust van Sumatra).

In dit artikel is onder anderen bepaald, dat alle onderdanen van den bestuurder onderworpen zijn aan de rechtspraak van het zelfbestuur, welke rechtspraak plaats heeft onder leiding en toezicht van de gouvernementen ambtenaren. Elk aan die rechtspraak onderworpen misdadiger wordt gestraft volgens de in het landschap bestaande wetten en instellingen, met dien verstande evenwel, dat martelende of verminkende straffen, waaronder ook de straf van rotanslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast, zullende die straffen in overleg met den resident door meer menschelijke straffen worden vervangen enz. De praktijk heeft evenwel bewezen, dat deze rechtbanken toch b.v. in misdrijfzaken meestal gebruikmaken van het Wetboek van Strafrecht, waarvan de betrokken rechters feitelijk geen verstand hebben; in zelfbesturende gebieden met de z.g. Korte verklaring en bij de Inheemsche rechtbanken in rechtstreeks bestuurde gebieden geldt dit nog in sterkere mate en juist in dit verband ligt de urgentie van de aanwijzing van deze derde kamer tot revisierechter van alle inheemsche rechtbanken in geheel Sumatra opgesloten.

Een bijkomstig voordeel van deze voorziening wordt reeds in het Gedelegeerdenverslag genoemd n.l. dat daarmee een eind zou worden gemaakt aan den jaarlijkse stroom van verzoekschriften aan den Volksraad, houdende klachten over vonnissen van inheemsche rechtbanken, welke verzoekschriften en aan het college en aan de Regeering veel administratieve omslag veroorzaken, terwijl de administratieve beslissingen daarop meestal onbevredigend zijn, omdat die beslissingen meer berusten op het gezag dan op het recht.

Bovendien hinken de Inheemsche rechtbanken op deze wijze op twee gedachten.

Hoe dikwijls gebeurt het niet, dat een Inheemsche rechtbank tegen den adat in een beslissing overeenkomstig het Wetboek van Strafrecht neemt. Zoo werd b.v. een verdachte wegens poging tot omkoopning veroordeeld, terwijl dat volgens den adat niet strafbaar is. Wel behoort omkoopning volgens den adat tot de zwaarste vergrijpen, doch een poging daartoe is volgens den adat niet strafbaar. Nu vraag ik mij, of zulk een veroordeeling strookt met de beginselen van

(Directeur van Justitie, Soangkoepon.)

deze Inheemsche rechtspraak. Juist in zulke gevallen is de beoordeeling door een daartoe bevoegde autoriteit geboden.

De door de Regeering in het Gedelegeerdenverslag genoemde bezwaren in verband met de geografische gesteldheid van Indië met de daaraan verbonden financiële consequenties en met de personeelsmogelijkheden behoeven voor Medan niet te worden gevreesd, omdat Sumatra straks toch als gevolg van het nieuw in te stellen gouvernement van dien naam naar deze hoofdplaats zal worden georiënteerd, terwijl de financiële consequenties opgevangen kunnen worden door de omstandigheid, dat een groot gedeelte van de kosten van de rechterlijke macht ter Oostkust van Sumatra nu toch reeds op de zelfbesturende landschappen is afgewenteld, terwijl de gerechtskosten van de civiele procedures voor het allergrootste deel door de verliezende partij worden gedragen. Personeele moeilijkheden bestaan mijns inziens ook niet, omdat thans nog zooveel Inheemsche juristen aanwezig zijn, die nog geen behoorlijk emplot in onze maatschappij kunnen vinden, terwijl de huidige taak van de bestuursambtenaren op die wijze zeer belangrijk zal worden verlicht.

Ik moge daarom der Regeering in overweging geven, om bij den raad van justitie te Medan spoedig een overeenkomstige beroepsinstantie voor de civiele vonnissen van de landraden en alle Inheemsche rechtbanken voor geheel Sumatra in te stellen, zoodat te dezer aanzien geen enkel deel van Sumatra tot het rechtsgebied van den raad van justitie te Batavia meer zal behoreen.

Een gelijksoortige instelling ware mede voor de Groote Oost en Borneo in het leven te roepen.

De heer **Enthoven**, directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soangkoepon, heeft de Voorzitter bezwaren aangevoerd tegen de ontwerp-ordonnantie, hij is daarvan een voorstander, het geachte lid heeft echter gemeend een pleidooi te moeten voeren voor een overeenkomstige voorziening, als in deze ontwerp-ordonnantie is ontworpen voor Java, ook te treffen voor de gewesten buiten Java en in het bijzonder voor Sumatra.

Uit de Memorie van Antwoord is reeds gebleken, dat de Regeering tegenover dit denkbeeld, zeer in het algemeen gesproken, niet afwijzend staat; het vraagstuk is echter tamelijk ingewikkeld, ook dit zal het geachte lid, de heer Soangkoepon, wel erkennen, waar hijzelf erop gewezen heeft, dat een regeling als deze medebrengt, dat daarin ook moet worden betrokken de Inheemsche rechtspraak in rechtstreeks bestuur gebied en de Inheemsche rechtspraak in zelfbestuursgebied.

Daardoor is niet aanstonds te zeggen, hoe de regeling precies zal moeten zijn en valt ook niet onmiddellijk een beslissing te nemen omtrent de plaats, waar eventueel een dergelijke centrale beroepsinstantie in Sumatra zou moeten worden gevestigd.

Er zal bovendien nog zeer veel overleg noodig zijn met het bestuur — ook met de zelfbesturen — om te zorgen, dat de regeling — als men ertoe komt — bruikbaar en uitvoerbaar zal zijn. De Regeering meent dus te moeten volstaan met de mededeeling, dat Zij de suggesties en opmerkingen van den heer Soangkoepon met aandacht heeft aangehoord en daarmee rekening zal houden bij de verdere bestudeering van het vraagstuk en zal trachten tot een goede oplossing te komen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering voor de toezegging, dat mijn beschouwingen haar aandacht zullen hebben, maar ik blijf alleen de Regeering erop wijzen, dat ik geen aanmerkingen op het ontwerp zelf heb; ik wil alleen de lijn juist doortrekken naar onze gebieden. Juist in verband met het streven om een zekere

Hooger beroep van civiele landraadvonnissen (Ond. 90). — Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. 96).

(Blaauw.)

jurisprudentie voor de rechterlijke macht te scheppen, dienen ook andere adatsgebieden in de kwestie betrokken te worden.

Maar ik weet, dat Keulen en Aken niet op een dag zijn gebouwd en wil dus volstaan, met deze kwestie in de aandacht van de Regeering aan te bevelen.

De Voorzitter: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den invoer van zwavelzure ammoniak. (Ond. 96.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van het College.

Ik vestig er de aandacht op, dat de Regeeringsgemachtigde zoojuist in zijn antwoord twee wijzigingen heeft aangebracht. In art. 1 is het cijfer „1” vervallen en in art. 5 vervallen de woorden „krachtens artikel 2 aangewezen”.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de wijze van behandeling van mijn schriftelijke opmerkingen over dit onderwerp heeft de geachte Regeeringsgemachtigde verondersteld, dat er bij mij een misverstand zou bestaan. Uit hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde heeft gezegd, moet ik inderdaad constateeren, dat dit misverstand bestaat. Ik heb enkele onjuiste opmerkingen aan het adres van den geachten Regeeringsgemachtigde gemaakt en ik betuig hem daarover hierbij mijn leedwezen.

Uit het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde heb ik ervaren, dat een verzoek aan den Regeeringsgemachtigde om schriftelijk op mijn opmerkingen te antwoorden, hem niet heeft bereikt en dat, indien dit verzoek hem wel had bereikt, hij daartoe vermoedelijk wel bereid zou zijn gevonden. U hebt bij interruptie reeds gezegd, Mijnheer de Voorzitter, dat het doen van een dergelijk verzoek niet in overeenstemming is met het Reglement van Orde. Ik weet op het oogenblik niet, of het ondershands schriftelijk voorbrengen van opmerkingen van de leden van dit college bij den Regeeringsgemachtigde wel in overeenstemming is met het Reglement van Orde, maar dat vind ik op het oogenblik slechts van minder belang; het Reglement van Orde verbiedt het niet en ik was van meening, dat de behandeling van deze spoedordonnantie erbij zou winnen wanneer de opmerkingen ondershands gemaakt werden en ook ondershands schriftelijk zouden worden beantwoord. Wij zouden daardoor vermoedelijk een bespreking in het openbaar hebben kunnen uitschakelen.

Wat de opmerkingen zelf betreft, de geachte Regeeringsgemachtigde acht het niet bepaald noodzakelijk om in artikel 1 de omschrijving over te nemen van wat onder zwavelzuren ammoniak moet worden verstaan, een omschrijving die gegeven is in de beschikking van den hoofdinspecteur, hoofd van den Dienst der in- en uitvoerrechten. De argumenten waarom de geachte Regeeringsgemachtigde dat onjuist zou vinden liggen in het volgende. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft verklaard, dat het in het algemeen zeer lastig is, een dergelijke technische beschrijving te geven van bv. in dit geval zwavelzuren ammoniak, want dat in dergelijke omschrijvingen dikwijls gaten ontstaan. Het zou dan niet prettig zijn wanneer zulk een omschrijving in de ordonnantie zou komen.

Een oogenblik later heeft de geachte Regeeringsgemachtigde zelf verklaard, dat het niet waarschijnlijk is, dat de omschrijving, die de hoofdinspecteur hieromtrent heeft gemaakt, eenige wijziging zal behoeven te ondergaan. Welnu, Mijnheer de Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Voorzitter.)

Voorzitter, ik zou daaruit de conclusie kunnen trekken, dat in dit opzicht de bestaande omschrijving de proef der ervaring heeft doorstaan en dus bewezen heeft, wat het technische gedeelte betreft, geen gaten te hebben. Ik zou daarom den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven, deze technische omschrijving van den hoofdinspecteur in de ordonnantie op te nemen, vooral omdat hij zelf heeft moeten erkennen dat, wanneer de omschrijving van het hoofd van den Dienst der in- en uitvoerrechten t.z.t. een wijziging moet ondergaan, toch ook de ordonnantie een wijziging moet ondergaan. Het blijft dan dus toch hetzelfde of wij de omschrijving van den hoofdinspecteur in de ordonnantie hebben opgenomen, ja of neen, maar wat de elegantie der wetgeving betreft, meen ik voor mij, dat er enorm groot verschil bestaat tusschen verwijzing naar de beschikking van een ambtenaar en het opnemen van die omschrijving in de ordonnantie zelf.

Wat mijn opmerking betreft ten aanzien van artikel 7, dat het n.l. niet noodig zal zijn om de gebruikelijke strafbepaling tegen rechtspersonen ook in deze ordonnantie op te nemen, het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde was, dat dergelijke bepalingen in ordonnanties als deze niet gebruikelijk zijn. Hij heeft daaraan toegevoegd, dat hetzelfde departement vele andere ordonnanties heeft doen vaststellen, waarbij de strafbaarstelling van rechtspersonen wel in de ordonnantie zelf is opgenomen. In dit geval zou dit dan niet noodzakelijk zijn, omdat de ordonnantie zelf tegen de rechtspersonen, die in overtreding zouden zijn, al verschillende sancties heeft, bijv. intrekking van de invoerlicentie. Maar ik weet niet, op welke ordonnanties de geachte Regeeringsgemachtigde het oog heeft, waarbij strafbaarstelling wel in de ordonnantie is opgenomen. In het algemeen heeft men juist bij de ordonnanties, die van het departement van Economische Zaken uitgaan, behalve strafsancities, zeer vele andere sancties, waaronder juist intrekking van uitvoer- of invoerlicenties. Wat dat betreft, komt deze ordonnantie dus precies overeen met die andere ordonnanties. Bovendien zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde hierop willen wijzen, dat wanneer geen strafbaarstelling van rechtspersonen in de ordonnantie wordt opgenomen, het dan b.v. niet mogelijk zal zijn, voorraden, die in strijd met de wet door rechtspersonen hier te lande worden gehouden, in beslag te nemen of verbeurd te verklaren, want lid 3 van artikel 7 zegt:

„De zwavelzure ammoniak, waarmede of ten aanzien waarvan een der in dit artikel strafbaar gestelde feiten is gepleegd, kan worden verbeurd verklaard.”

De strafrechter, die dit zal moeten toepassen, zal, juist omdat hij het eerste boek van het strafwetboek zal moeten toepassen, alleen die voorraden verbeurd verklaren welke in eigendom aan den overtreder toebehooren en aangezien de overtreder nooit een rechtspersoon kan zijn, zooals het artikel thans luidt, zullen dergelijke voorraden zwavelzuren ammoniak niet verbeurd verklaard kunnen worden.

Ook om deze reden zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde uitdrukkelijk in overweging willen geven de ordonnantie te wijzigen in overeenstemming met de andere ordonnanties, waarin wel de strafbaarstelling van rechtspersonen is opgenomen.

Bovendien zou ik in de derde plaats er nog op willen wijzen, dat de sancties van intrekking van uitvoerlicenties, e.d., ook gelden voor natuurlijke personen, die in overtreding zijn en deze derhalve dubbel gestraft kunnen worden, n.l. èn door den strafrechter, eventueel door verbeurdverklaring, èn door intrekking van de invoerlicentie. Dit geldt niet voor de rechtspersonen, zoodat het mij wel verantwoord lijkt ook voor hen een bepaling in de ordonnantie op te nemen.

De Voorzitter: Naar aanleiding van de schriftelijk door den heer Blaauw ingediende vragen, wil ik nog het volgende

(Kasimo, Van Helsdingen.)

opmerken. Buiten het Reglement van Orde om kunnen ondershands zeer wel opmerkingen en vragen aan den Regeeringsgemachtigde worden doorgegeven. Ik heb er echter bezwaar tegen ook het antwoord daarop van den geachten Regeeringsgemachtigde ondershands ter kennis van de leden te brengen, omdat het Reglement van Orde mij geen gelegenheid geeft tot publicatie van vraag en antwoord over te gaan. Daarmede zou deze gedachtenwisseling niet tot het publiek doordringen en niet voor het nageslacht bewaard blijven, hetgeen ik zou betreuren.

Waar zich echter nu in de praktijk de behoefte daartoe heeft doen gevoelen, wil ik overwegen, in welk opzicht het Reglement van Orde met het oog hierop kan worden aangevuld, opdat in dergelijke bijzondere gevallen toch een Gedelegeerdenverslag verschijnen kan, onder aanteekening, dat het is samengesteld buiten een commissievergadering om. Mocht het dus mogelijk zijn, dan zal zulk een voorstel tot wijziging van het Reglement van Orde het college spoedig bereiken.

De heer **Kasimo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge in de eerste plaats den geachten Regeeringsgemachtigde dank zeggen voor de verzekering, die hij heeft gegeven, dat de kwestie, die ik naar voren heb gebracht, steeds de volle aandacht heeft van de Regeering.

Hieraan zou ik nog het volgende willen toevoegen. In zijn antwoord heeft de geachte Regeeringsgemachtigde doen uitkomen, dat ook de tari's, gebruikers van zwavelzure ammoniak, ermede gebaat zullen zijn, wanneer de prijs kan blijven op *f* 7 per 100 kg en niet daarboven komt. Dat geef ik inderdaad toe. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft hieraan nog toegevoegd, dat de prijs waarschijnlijk zou stijgen boven *f* 7, wanneer er geen contingentteering zou zijn. Ook ik acht dit waarschijnlijk. Doch aan den anderen kant is ook mijns inziens niet uitgesloten te achten, dat wanneer hier de invoer van zwavelzuren ammoniak zou worden vrijgelaten, zoodat daardoor vrije concurrentie mogelijk zou zijn, door die vrije concurrentie de prijs nog wel beneden dat bedrag zou blijven. Doch dit zal voor mij geen aanleiding zijn mijn stem niet aan dit ontwerp te geven.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens ik den geachten Regeeringsgemachtigde ga beantwoorden, wil ik adhaesie betuigen met de woorden, die U, Mijnheer de Voorzitter, zoeven hebt gesproken naar aanleiding van hetgeen de heer Blaauw heeft opgemerkt. Inderdaad geloof ik, dat de in deze gevolgde werkwijze, waarbij den Regeeringsgemachtigde de te maken opmerkingen te voren werden medegedeeld, niet ertoe mag leiden, dat vragen, die ondershands zijn gesteld, ook ondershands worden beantwoord en dan niet meer in het openbaar worden uitgesproken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor de verschillende nadere inlichtingen, die hij mij heeft gegeven en waardoor verschillende bezwaren van mij inderdaad zijn vervallen. Toch zou ik nog ten aanzien van enkele punten eenige opmerkingen willen maken.

In de eerste plaats is mij nog niet goed duidelijk geworden, hoe de contingentteering is geregeld. Ik heb in mijn vijfde vraag uitdrukkelijk gesteld, of de invoer van deze zwavelzuren ammoniak alleen wordt gegeven aan de landen, die uitdrukkelijk in de Memorie van Antwoord worden genoemd, of dat alleen bedoeld was hen een zekeren afzet te verzekeren en dat het meerdere aan andere landen na daartoe bekomen vergunning wordt vrijgelaten. Ik heb daaraan toegevoegd de vraag, hoe het nu staat ten aanzien van die landen, die een bepaald contingent krijgen. Geldt de prijs van *f* 7, die nu is vastgesteld voor de Nederlandsche industrie ook voor de kartellanden? Hoe is de werking van dezen

(Directeur van Economische Zaken.)

prijs ten aanzien van de landen, in de overeenkomst opgenomen, die een contingent krijgen en in hoeverre wordt de prijs van het product van andere invoerende landen bepaald door den prijs, die met Nederland is overeengekomen?

Ten aanzien van de laatste vraag heb ik den indruk, dat de Regeeringsgemachtigde mij misschien niet goed begrepen heeft. Ik had daaromtrent in aansluiting aan de Memorie van Toelichting, voorlaatste zinsnede, een opmerking gemaakt. In die zinsnede staat het volgende te lezen:

„Teneinde in staat te zijn den toelaatbaren invoer te doen aanpassen bij eventueele wijzigingen in de marktsituatie, is in de ordonnantie bepaald, dat de contingentteering telkens voor een bepaalden tijdsduur bij regeeringsverordening zal worden vastgesteld. Deze vaststelling zal telkenmale kunnen plaats vinden op zoodanige hoeveelheden, dat de hier te lande bestaande behoefte volledig zal worden bevredigd. De bepalingen van het ontwerp komen overeen met die, welke in de reeds bestaande soortgelijke ordonnanties zijn vervat en behoeven uit dien hoofde geen nadere toelichting.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb toen opgemerkt, dat deze opvatting van de Regeering de mogelijkheid openlaat, dat dus de ordonnantie in taet blijft, doch dat er een hiaat bestaat tussehen de verschillende tijdsduren van de contingentteering en ik heb gevraagd, of dit de bedoeling was. Kan dat zoo ontstaan, zou ik willen vragen, of is dat niet de bedoeling van de Regeering, zoodat dus niet, zooals bij de hondsdolheidsordonnantie geschiedt, een ordonnantie gedurende een zekere periode niet geldt en daarna weder in een bepaald geval in bepaalde omstandigheden, plotseling weder wordt toegepast. Die mogelijkheid zou hier ook aanwezig zijn, n.l. dat in een bepaalde constellatie voor contingentteering geen aanleiding bestaat, doch dat men toch de ordonnantie laat voortbestaan en tenslotte op een gegeven oogenblik, — want het betreft hier een machtiging aan de Regeering — gebruik maakt van de ordonnantie om toch weder de contingentteering toe te gaan passen.

Indien dat de bedoeling van de Regeering is, wäre het beter om een dergelijke bevoegdheid uitdrukkelijk in de ordonnantie vast te leggen.

Tenslotte nog een enkele opmerking over hetgeen de Regeering n.a.v. mijn opmerking over de artikelen heeft gezegd. Ik kan mij geheel bij het geachte lid, den heer Blaauw, aansluiten betreffende zijn opmerkingen over de redactie van art. 1. Wanneer nl. het woordje „thans” niet in de redactie van dit artikel had gestaan, zou het artikel vrijwel geheel onaanvaardbaar zijn, omdat dan de omschrijvingsbevoegdheid niet langer aan den ordonnantiewetgever wordt gegeven, doch strikt genomen aan den hoofdinspecteur van de I. U. A. Doch nu de Regeering uitdrukkelijk zegt „thans”, zou er toch inderdaad niet het minste bezwaar bestaan, dat men de betrokken redactie van den hoofdinspecteur overbrengt naar den tekst van de ordonnantie zelf. Dat is dan toch volkomen redelijk en ik zou haast zeggen, het maakt den indruk alsof men het zich gemakkelijk heeft willen maken door zonder meer te verwijzen naar die redactie. Ik zou willen zeggen — en in zoverre zou ik met de Regeering kunnen meegaan —: het is zeer rationeel, dat men de redactie vraagt aan den hoofdinspecteur en die redactie zonder meer in de ontwerp-ordonnantie inlascht, maar zoodra er een wijziging intreedt, die verandering in bedoelde redactie noodzakelijk maakt, is de wijziging ook in deze ordonnantie noodig, omdat het woordje „thans” hierin staat.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met op te merken, dat ik ook zonder dat de heer Blaauw zijn leedwezen had betuigd, reeds begreep, dat van zijn kant in het geheel geen verwijt bedoeld was en dat, als hij geweten had, dat ik van een wensch zijnerzijds van schriftelijke beantwoording geen

Invoerordonnantie zwavelzure ammoniak 1937 (Ond. 96). — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie (Ond. 47).

(Directeur van Economische Zaken.)

kennis had gedragen, hij ook niet zou hebben verondersteld, dat ik dat zou hebben geweigerd.

In de eerste plaats moet ik een klein misverstand uit den weg ruimen ten aanzien van artikel 1 inzake de definitie van zwavelzuren ammoniak, waarop door de heeren Blaauw en Van Helsdingen is teruggekomen. Ik heb in eersten termijn gezegd, dat de Regeering huiverig is voor het stellen van technische definities in de ordonnantie, maar niet, dat de beschikking van den hoofdinspecteur een technische definitie inhoudt.

(De heer Van Helsdingen: Daarover spreek ik niet.)

Ik vraag mij af of dat ook wel juist zou zijn geweest. Men zou dan misschien een omschrijving van wat zwavelzure ammoniak is geheel hebben kunnen weglaten. De definitie is nu gegeven in den zin, waarin de douane krachtens de bestaande regelingen zwavelzuren ammoniak behandelt als invoerartikel. Dat berust niet op een technische omschrijving van den hoofdinspecteur. Men kan hetgeen in het artikel staat niet anders omschrijven, wel met andere woorden, maar niet wat betreft de algemeene strekking.

(De heer Van Helsdingen: Men kan het overnemen uit de douanebepalingen.)

Daarin staat ook „zwavelzure ammoniak”. De Regeering heeft te kennen willen geven, dat wat de douane verstaat onder „zwavelzure ammoniak”, ook is zwavelzure ammoniak in den zin van deze ordonnantie. De hoofdinspecteur heeft daarvoor geen technische omschrijving gegeven, aanwijzende uit welke verschillende stoffen zwavelzure ammoniak bestaat. De Regeering heeft slechts willen aangeven, dat als zwavelzure ammoniak is te beschouwen hetgeen de douane in de praktijk als zoodanig erkent.

Verder heeft de heer Blaauw nog eens aangedrongen op het strafbaar stellen van rechtspersonen in deze ordonnantie. Ik hoop, dat het geachte lid er genoeg mee zal nemen, wanneer ik toezeg, dat de Regeering gaarne nogmaals in overweging zal nemen, of het inderdaad in het algemeen niet gewenscht is om deze formuleering ook in dergelijke ordonnaties op te nemen, ook al heeft aan de opname zelf tot dusver geen behoefte bestaan.

Ik moet echter nog iets zeggen over artikel 7, waarover het geachte lid gesproken heeft. Daarin toch wordt de invoer strafbaar gesteld en inbeslagneming mogelijk gemaakt van het goed, waarmede het strafbaar feit wordt gepleegd. Dit zegt niets omtrent de eigendomsverhouding tusschen dengene die de materiele daad van invoer pleegt en het goed. Maar ik wil nogmaals gaarne de overweging toezeggen van de vraag, of het in het algemeen niet gewenscht is om in deze en dergelijke ordonnaties in het vervolg, bij eventueele wijzigingsvoorstellen, die strafbaarstelling van rechtspersonen op te nemen.

Alleen zou ik op het oogenblik niet gaarne direct dat artikel invoegen, omdat ik nog even de consequenties ervan ook voor andere stukken van wetgeving zou willen kunnen overzien. Wanneer men toch een dergelijke strafbaarstelling in een bepaald wetgevend product opneemt en in soortgelijke andere niet, kunnen daaruit moeilijkheden voortvloeien.

De heer Van Helsdingen heeft nog gevraagd, hoe het nu eigenlijk zit met de toekenning der contingenten. Dat hangt van de omstandigheden af. Het is niet noodig dat het totaal der ten invoer toegelaten hoeveelheden wordt opgedeeld in landencontingenten. Het hangt uiteraard af van handelspolitieke verhoudingen, van bv. de vraag of naast Nederland ook andere landen aanspraak kunnen maken of hebben op een landencontingent enz. Het quotum kan dus worden gereserveerd voor de volle 100%, wanneer die aanspraken alle tezamen inderdaad 100% beloopten. In de afgelopen periode is dat naar ik meen bijna het geval geweest, op een zeer klein vrij gedeelte na.

Zooals gezegd, daar tusschen in blijft de door het stikstof-

(Voorzitter, Soetardjo.)

kartel geboden mogelijkheid, dat bv. de producent van land A vrijwillig het contingent overschakelt naar land B. Wat den prijs betreft, het contingent van Nederland is van dusdanigen omvang, dat de prijs inderdaad bepalend werkt voor deze markt en bovendien schijnt de onderlinge kartelverhouding mede te brengen, dat die prijs dan ook door de andere producenten is aanvaard.

Ik wil tenslotte nog even terugkomen op een vraag van den heer Van Helsdingen over de werking dezer ordonnantie. Omdat deze ordonnantie uitsluitend den invoer van zwavelzuren ammoniak bindt aan een vergunning en daarbij tevens art. 2 bepaalt, hoe en op welke wijze de vergunningen worden verdeeld, mag men aannemen, dat deze regeling alleen kan worden opgeheven door intrekking der ordonnantie. De regeeringsverordening geeft telkens niet anders dan de verdeling voor een bepaalde periode, voorzoover noodzakelijk, van het totaal voor iedere periode gestelde invoerquotum. De invoerregeling zelf is in art. 2 voorgeschreven. Men zal dus bij deze ordonnantie inderdaad alleen tot opheffing der contingentteering kunnen overgaan door intrekking, waartegen overigens geen bepaald bezwaar bestaat.

Bij andere ordonnaties is de omschrijving anders. Daar wordt inderdaad een machtiging gegeven, dat bij regeeringsverordening aangewezen zullen worden de goederen, vallende binnen eenige categorie, waarvoor een invoervergunning zal worden vereischt, maar in deze ordonnantie is de invoervergunning voorgeschreven voor zwavelzuren ammoniak en daaraan is tevens gekoppeld een heel stel bepalingen, dat bij of krachtens een regeeringsverordening zal worden getroffen. Ik geloof dus, dat van hiaten geen sprake kan zijn en alleen intrekking der ordonnantie een einde kan maken aan deze invoerregeling.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen 1 t/m 9 van de ontwerp-ordonnantie worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen, de artt. 1 en 5, zooals deze tijdens de beraadslaging bij monde van den Regeeringsgemachtigde zijn gewijzigd.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 juncto art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de twee ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

- a. tot regeling van den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
- b. tot nadere wijziging van het Reglement op den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1882 No. 97). (Ond. 47.)

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Tegen de voorliggende ontwerp-ordonnantie heb ik ernstig bezwaar. De overheid heeft in dit land op medisch en hygiënisch gebied een zeer grooten achterstand in te halen. Ik wijs er ten overvloede op, dat het allergrootste deel der bevolking zich tot dusverre moet behelpen met de z.g. Inlandsche geneesmiddelen.

(Soetardjo.)

Nu is sinds eenige jaren in dezen toestand eenige verbetering gekomen door het in den handel verkrijgbaar stellen van de z.g. patent-medicijnen, die tot in de verste uithoeken van het land in kleine tokotjes en warongs verkrijgbaar worden gesteld.

Nu heeft in deze ontwerp-ordonnantie vooral mijn aandacht getrokken, dat door de voorgestelde maatregelen de verkoop van deze geneesmiddelen aan banden zal worden gelegd. Het is volkomen acceptabel, — en ieder zal het kunnen toejuichen — dat de Regeering zich met deze maatregelen ten doel stelt de bevolking te beschermen tegen ondoelmatig gebruik van sterkwerkende geneesmiddelen, namelijk door het reglementeren van en het contrôle uitoefenen op den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, zooals het in de nieuwe terminologie heet, maar al kunnen wij ons volkomen vereenigen met het doel, dat door de ontwerp-ordonnantie wordt beoogd, toch moet ik als mijn meening bekendstellen, dat de Regeering in deze, naar mijn overtuiging, een ondeugdelijk middel te baat neemt, een middel, dat ten gevolge zal hebben, dat, zooals ik zoeven zeide, de vrije verkoop van geneesmiddelen voor de massa der bevolking aan banden wordt gelegd, waardoor een prijsverhoging zal plaats vinden. Insteede dus van de bevolking de helpende hand te reiken, zal deze maatregel bezwaren opleveren voor de bevolking en daartegenover zal de ontwerp-ordonnantie voordeel opleveren voor de verkopers, i. e. de belanghebbende apothekers.

Nog zou ik tegen deze bezwaren mijn stem niet verheffen, als de Regeering slechts kon aantoonen, dat voor een dergelijke rigoureuze maatregel aanleiding bestond, maar ook daarin is de Regeering niet geslaagd. Naar aanleiding van hetgeen voorkomt in de Memorie van Toelichting, waarin sprake is van feiten, misstanden, e.d., die den maatregel noodzakelijk zouden maken, werd de Regeering in het Gedelegeerden-verslag gevraagd, of Zij bereid was statistische gegevens terzake aan het College over te leggen.

Mijnheer de Voorzitter! Blijkens de Memorie van Antwoord is de Regeering niet in staat, deze gegevens te verstrekken. En dat niet alleen. De Regeering zegt op pag. 1 van de Memorie van Antwoord het volgende:

„Het is echter helaas een feit, dat verschillende medische vergiften en injectievloeistoffen tot diep in het binnenland vrijelijk verkrijgbaar zijn en dat sterkwerkende, zeker niet ongevaarlijke tabletten enz. overal op pasars, in toko's en in warongs gekocht kunnen worden. Een langdurige ervaring heeft geleerd, dat hieruit ernstige bezwaren voortvloeien, welke een wetelijk ingrijpen dringend noodig maken.”

Het blijft bij de Regeering dus niet alleen bij een in gebreke blijven in het verstrekken van gegevens, maar de door haar in de Memorie van Toelichting bedoelde bezwaren heeft Zij hier herhaald, zonder dat Zij in staat is, feiten te noemen. Vooral hetgeen op pag. 2 van de Memorie van Antwoord voorkomt heeft mijn bevreemding gewekt. De Regeering zegt daar, dat het de voorkeur verdient:

„..... de beslissing, welke artikelen op de G- en W-lijsten moeten worden geplaatst, aan deskundigen over te laten en hierbij niet de voorwaarde te stellen, dat de praktijk de noodzaak daarvoor moet hebben aangetoond.”

De logica in deze redeneering is mij niet recht duidelijk. Ik zou, in dezen trant redeneerende, kunnen zeggen: krissen zijn gevaarlijke wapens, de overheid zou dus het dragen van krissen moeten verbieden. Dat is toch geen redeneering. Zoeven hebben wij van den Regeeringsgemachtigde voor Economische Zaken een betoog gehoord, dat de Regeering niet kan overgaan tot een door den heer Blaauw bedoelden maatregel, omdat de noodzakelijkheid daartoe niet aanwezig is en hier redeneert de Regeering juist andersom en zegt dat, zelfs al is de noodzakelijkheid niet aangetoond, deze maatregelen toch getroffen moeten worden om de deskundigen en belanghebbenden (de apothekers) in de

gelegenheid te stellen de misstanden — die intusschen door de Regeering niet zijn waar te maken — te bestrijden.

Ik moet helaas zeggen, dat ik deze redeneering van de Regeering niet volkomen begrijp en op grond hiervan moet ik tot mijn leedwezen verklaren, dat de ordonnantie, zooals ze thans voor ons ligt, voor mij eenvoudig onaanvaardbaar is.

Wat toch brengt deze ontwerp-ordonnantie ons? Het hoofd van den dienst der Volksgezondheid zal straks, geadviseerd door een commissie, waarin hoogstwaarschijnlijk hoofdzakelijk apothekers zitting zullen hebben naast eenige medici en een of meer vertegenwoordigers van den groothandel, terwijl de bevolking in het geheel niet zal worden vertegenwoordigd, de geneesmiddelen klassificeeren in gevaarlijke — die welke op de G-lijst voorkomen — en die, waarvoor gewaarschuwd wordt, de zgn. W-lijst artikelen. De aflevering van de geneesmiddelen zal slechts mogen geschieden door daartoe bevoegden, n.l. apothekers, apotheek houdende geneeskundigen, tandartsen en veeartsen, met dien verstande, dat daarnaast een klein aantal kleinhandelaren een vergunning tot aflevering zal ontvangen. Nu verkoopen tandartsen en veeartsen echter geen geneesmiddelen, terwijl van de 1300 geneeskundigen in Ned.-Indië slechts 580 bevoegd zijn tot het houden van een apotheek en hiervan slechts een klein aantal, ongeveer 200, geneesmiddelen over de toonbank verkoopen.

Met de $\pm$ 80 apotheken en $\pm$ 65 Europeesche drogisterijen komen wij dus op een totaal aantal van $\pm$ 345 bevoegden op een bevolking van 60 miljoen.

Wat de Regeering met de rechterhand wil geven, beveiliging van het publiek tegen zich zelf, neemt zij met de linkerhand terug. Een bevolking van 60 miljoen kan niet door $\pm$ 345 bevoegden, vermeerderd met een beperkt aantal vergunninghouders, op voldoende wijze van de benodigde geneesmiddelen worden voorzien.

(De heer Van Helsdingen: Dat hangt toch af van het aantal kleinhandelaren?)

Mijnheer de Voorzitter! De opzet der ordonnantie is juist het aantal kleinhandelaren zooveel mogelijk te beperken.

Nederland met 8 miljoen inwoners heeft 700 apotheken en 6500 drogisterijen, dus een totaal van 7200 bevoegden tot den verkoop van geneesmiddelen. In evenredigheid hiermede zou Ned.-Indië 54000 bevoegden moeten bezitten. De Regeering zou dus aan een zeer groot aantal leeken-kleinhandelaars vergunning tot verkoop moeten verlenen om tot een gelijke distributie van geneesmiddelen te komen als in Nederland het geval is.

Dat dit geenszins in de bedoeling der Regeering ligt, zal iedereen wel duidelijk zijn, en derhalve zal aan een groot aantal tokohandelaren en waronghouders de gelegenheid ontnomen worden een aantal preparaten te verkoopen, waarmee niet alleen zij doch ook de bevolking benadeeld wordt.

Welke preparaten op de W-lijst zullen komen is thans niet te voorspellen, doch dat de belanghebbenden, die deel uit zullen maken van de commissie van advies, hierop zooveel mogelijk preparaten zullen plaatsen is duidelijk te voorzien.

De wensch der Regeering om de gevarenkansen bij gebruik van sterkwerkende geneesmiddelen zooveel mogelijk te beperken, kan slechts worden toegejuicht, zooals ik zoeven reeds zeide, doch het systeem om dit doel te bereiken, is niet effectief. De thans voorgestelde bepalingen zijn niet doeltreffend, doch integendeel nadeelig voor de bevolking en daarentegen voordelig voor de apothekers.

Teneinde tot een vergelijk te kunnen komen, zou ik het volgende compromis-voorstel aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen voorleggen. Ik zou den geachten Regeeringsgemachtigde in overweging willen geven de ordonnantie in zoverre te veranderen, dat wel een G- en een W-lijst zal worden opgemaakt en een commissie zal worden benoemd tot

(Soangkoepon.)

het indienen van advies en het opmaken dezer lijsten, waarin ook eenige deskundige vertegenwoordigers der Inheemsche bevolking zitting zullen hebben, doch dat voor den verkoop der W-preparaten genoemd licentiesysteem zal komen te vervallen en aan den verkoop van deze W-preparaten slechts een bepaling wordt verbonden, dat deze bijv. voorzien zullen moeten zijn van een waarschuwingsteek en een gebruiksaanwijzing in de landstalen, die met behulp van de verpakkingsordonnantie zouden kunnen worden voorgeschreven. Ik geloof, dat hiermede voor het allerbelangrijkste deel aan de bezwaren der Regeering en ons tegemoet zal worden gekomen.

Alle injectie-vloeistoffen zouden in de G-lijst kunnen worden opgenomen, terwijl door den vrijen verkoop van de W-artikelen, de bevolking in ruime mate in de gelegenheid wordt gesteld, zich van de haar thans reeds ter beschikking gestelde preparaten te blijven bedienen. Ik hoop van harte, dat de Regeering genegen zal zijn deze wijziging in de ontwerp-ordonnantie aan te brengen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Deze ontwerp-ordonnantie gaat — naar het mij voorkomt — uit van de religieuze en maatschappelijke moraal, dat vergiften niet mogen dienen om gevaar op te leveren voor menschenlevens. Het gebruik van vergiften is derhalve, behalve voor technische doeleinden, alleen toelaatbaar voor het toedienen van middelen of geneesmiddelen ten behoeve der bevordering der gezondheid van de menschen in de wereld.

Hoewel vergiften gebruikt kunnen worden voor het plegen van misdrijven, doet dit niets af aan de beteekenis van de algemeene zedeleer, dat vergiften niet moeten en mogen worden bestemd voor kwaadwillige doeleinden.

Wil men misdrijven op dit gebied tegengaan, dan is daarvoor in de allereerste plaats het sturen van de menschelijke mentaliteit in de goede richting, de eenige aangewezen weg. Zeker zullen zulke misdrijven niet voldoende kunnen worden bestreden door allerlei bepalingen op papier. Hoewel ik de meening der Regeering, voorkomende in de Memorie van Toelichting niet kan onderschrijven, dat misdrijven in een goed geordende maatschappij uitzondering zijn, toch kan ik mij met haar vereenigen, wanneer Zij in de Memorie van Antwoord heeft verklaard, dat het tegengaan van misdrijven niet op het terrein van deze ontwerp-ordonnantie ligt; trouwens het zou het vullen van het vat der Danaïden beteekenen, om hiervoor afdoende maatregelen te treffen, vooral, omdat, — zooals de Regeering in de Memorie van Toelichting zeer terecht zegt, — aan de kwaadwilligen, behalve geïmporteerde en synthetisch bereide vergiften, ook natuurlijke plantaardige en minerale Inheemsche vergiften ter beschikking staan, die hier vooral in de natuur voorkomen en waarvan het gebruik niet te beletten is. Zelfs in de geordende maatschappij, waarvan de Regeering gewag maakte, heeft men niet gearzeld om b.v. gifgassen in den oorlog te gebruiken, doch wat bij dit ontwerp van belang is, is dat een voldoende controle wordt uitgeoefend op het gebruik van vergiften als geneesmiddelen voor onze maatschappij.

Waar een wettelijke controle op de behandeling van giftige stoffen door volledig bevoegde pharmaceuten bestaat, ligt inderdaad een zekere tegenstrijdigheid in de omstandigheid, dat leken wel de zwaarste vergiften vrij mogen hanteeren. In dit verband kan ik mij dus ook aansluiten bij de leden, die in het Gedelegeerdenverslag over het algemeen hun instemming hebben betuigd met het in deze ontwerp-ordonnantie gestelde doel, d.i. bescherming der volksgezondheid. Alleen aan de uitvoering zijn zeker vele bezwaren verbonden.

Zooals in het Gedelegeerdenverslag naar voren werd gebracht, spreekt het vanzelf, dat de in deze ontwerp-ordonnantie getroffen maatregelen zeker grooten last zullen veroorzaken aan den tusschenhandel en gebruikers, eerstens, omdat het ontwerpen vergunningsstelsel een zekere beperking van het

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

betrokken aantal groot- en kleinhandelaren impliceert en daardoor de geneesmiddelen voor het publiek en de patiënten moeilijker te verkrijgen zijn dan thans het geval is. Daarbij heeft de Regeering niet bekendgesteld, aan welke voorwaarden de groot- en kleinhandelaren moeten voldoen, om daartoe alszoodanig te worden toegelaten. Het is mijns inziens daarom niet uitgesloten, dat aan de tegenwoordige groot- en kleinhandelaren straks geen vergunning op grond van de daarvoor gestelde voorwaarden kan worden verleend. Het behoeft derhalve geen nader betoog, dat deze verkregen beperking straks vanzelf zal leiden tot prijsverhooging der Westersche patentmedicijnen, zoowel voor de leveranciers als voor de consumenten als gevolg van de verhooging der distributiekosten.

Als tegemoetkoming aan deze bezwaren zou men overal in de binnenlanden in de behoefte van distributieplaatsen en de noodige deskundigen moeten voorzien en dit zal ongetwijfeld groote kosten met zich medebrengen, welke kosten zeker niet op de patiënten geheel kunnen worden afgewenteld. Ik vraag mij daarom af, of de Regeering straks in staat en genegen zal zijn, zulke kostbare maatregelen ten behoeve van de Volksgezondheid te bewerkstelligen?

In het Gedelegeerden-verslag werd de suggestie gegeven, om de apothekers-assistenten in te schakelen in de geneesmiddelenvoorziening. Ik juich deze suggestie toe, doch de vraag rijst bij mij, of het tegenwoordig aantal apothekers-assistenten voldoende is om in de bestaande behoefte te voorzien. Waar deze vraag m.i. ontkennend moet worden beantwoord rijst bij mij een tweede vraag, of het niet mogelijk is de in de kampongs (dessa's) aanwezige doekoens mede hiervoor in te schakelen. Door het geven van de noodige instructies aan deze kampong-dokters (doekoens) kan men over een goed en bruikbaar voorzieningsapparaat voor de geneesmiddelen voor de massa der bevolking beschikken. Op het gebied van medische verzorging van deze massa der bevolking heeft het Volksraadslid, de heer Abdul Rasjid, ook een gelijksoortige suggestie aan de Regeering gegeven.

Wanneer deze beide suggesties door de Regeering in nadere overweging zullen worden genomen, dan vertrouw ik wel, dat zij voor de beoogde doeleinden over een voorzieningsapparaat, op een goede en goedkope manier zal kunnen beschikken, een voorzieningsapparaat, dat zeker op een minder kostbare wijze in de bestaande behoefte, zoowel voor de producenten en consumenten als voor de overheid voorziet, terwijl de in het Gedelegeerden-verslag en Memorie van Antwoord genoemde en gevreesde „utopie" geen utopie meer zijn zal, doch een realiteit worden zal, die zeker tot een daadwerkelijke gezondheidsverzorging van de massa der bevolking kan en moet leiden.

De Regeering zou mij straks kunnen verwijten, dat ik mij met mijn suggesties begeef op het gebied der kwakzalverij, doch Zij moet niet vergeten, dat de massa der bevolking meestal nog meer vertrouwen stelt in deze inheemsche methode van genezing dan in die van de westersche geneeskunde, afgescheiden nog van de omstandigheid, dat deze westersche geneeskunde voor de arme, inheemsche bevolking onbetaalbaar is. Men moge bedenken, dat diamant uit de minderwaardige koolstof kan worden verkregen.

Ik moge daarom deze suggesties in de volle aandacht der Regeering aanbevelen.

Ten aanzien van de vraag, of deze ontwerp-ordonnantie ook toegepast zal worden in het zelfbestuursgebied, heeft de Regeering ons college verwezen naar hetgeen door den Regeeringsgemachtigde voor den Dienst der Volksgezondheid in eersten termijn medegedeeld is bij de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorschriften omtrent keuring en regeling van pharmaceutische stoffen, d.i. onderwerp 30 van het Zittingsjaar 1936—1937, voorkomende op bladzijde 187 van de Handelingen van ons college, van 8 December 1936.

(Kartowisastro.)

Deze mededeeling heeft geen positieven inhoud, zoodat de Regeering met haar antwoord geen rekening heeft gehouden met de in het Gedelegeerden-verslag naar vorengebrachte bezwaren n.l. de bestaande onzekerheid, omtrent de rechtskracht van ordonnantie in zelfbesturende gebieden, welke onzekerheid geaccantueerd is door het vonnis van den Raad van Justitie te Semarang, inzake de door zelfbestuursonderhoorigen verschuldigde Nirombijdragen.

Ik moge daarom in dit verband der Regeering de vraag stellen, of deze ontwerp-ordonnantie mede van toepassing is, op zelfbestuursonderhoorigen en in het bevestigend geval, geef ik haar in overweging om in lid 2 van artikel 14 van deze ontwerp-ordonnantie na het laatste woord (onderworpen) de punt te veranderen in een komma en daarna de woorden: „zoomede op zelfbestuursonderhoorigen” toe te voegen.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Na hetgeen door de beide vorige sprekers is gezegd, kan ik heel kort zijn.

Ik wil in de eerste plaats opmerken, dat er een zekere onrust bestaat onder de kleine handelaren in medicijnen, omdat hun bestaan door de indiening van deze ordonnantie bedreigd wordt. Ik bedoel met kleine-handelaren niet zoozeer zij, die behoudens alle mogelijke goederen ook medicijnen verkoopen, maar voornamelijk de kleine drogisten, zij dus, die zonder dat zij apotheker, geneeskundige dan wel veearts zijn, zich uitsluitend bezighouden met den verkoop van patentmedicijnen, waarin zij in hooge mate dan wel uitsluitend hun brood vinden. Het is bekend, dat door den groothandel verschil wordt gemaakt in inkoopprijs voor Europeesche en niet-Europeesche drogisten en wel in dien zin, dat eerstgenoemde groep bij detailverkoop een veel grootere winstmarge kan berekenen, dan de tweede groep.

De redenen hiervoor zijn deze, dat de niet-Europeesche drogisten reeds tevreden zijn met een kleine winst en dus bereid zijn de goederen tegen een veel lageren prijs te verkoopen dan de Europeesche drogisten. Het is dus vrees voor concurrentie, waardoor deze maatregel door den groothandel wordt getroffen. Het nut van deze niet-Europeesche drogisten voor de maatschappij zit dan hierin, dat zij den groothandel en de fabrikanten kunnen dwingen den prijs der producten zoo laag mogelijk te zetten. Dat zulks in het belang van de volksgezondheid is, waar het hier voornamelijk artikelen betreft, welke bij de massa als geneesmiddel reeds populair zijn geworden en daarom ook algemeen worden geaccepteerd, behoeft wel geen betoog.

Het gevolg van deze ordonnantie met het vergunningsstelsel en classificatie van geneesmiddelen zal zijn, dat

- a. het aantal drogisten zal verminderen,
- b. evenzoo het aantal plaatsen waar men G- of W-geneesmiddelen kan bekomen, zal afnemen.

Beide desiderata zullen ertoe leiden, dat de prijzen der geneesmiddelen een opwaartsche tendenz zullen krijgen wegens vermindering van de concurrentie en het is begrijpelijk, dat dit niet in het algemeen belang kan zijn. Op grond hiervan zou ik de Regeering in overweging willen geven deze ordonnantie in te trekken. Ook de Memorie van Antwoord heeft de urgentie van dit ontwerp aangetoond, dan alleen, dat op de wijze als hier wordt voorgesteld de regeling doeltreffend zal zijn. Mocht de Regeering hiertoe niet kunnen overgaan, dan zou ik, evenals de heer Soetardjo, de volgende suggestie willen doen, n.l. om enkel den verkoop van de W-artikelen niet aan een vergunning te binden en deze vrij te doen verkoopen door de drogisten. Alleen de G-artikelen zouden dan aan een licentiestelsel worden onderworpen. Op deze manier is de maatschappij toch beveiligd, terwijl aan den anderen kant het aantal plaatsen waar geneesmiddelen worden verkocht, weer niet te sterk wordt beperkt.

Tot slot nog deze vraag. Ik zou den Regeeringsgemach-

(Weyer.)

tigde willen vragen of er volgens deze ordonnantie hooger beroep mogelijk is op een verzoek om licentie waarop afwijzend is beschikt door het hoofd van plaatselijk bestuur. Zoo ja, bij wien en volgens welk artikel? Zulks kan ik niet lezen uit art. 9 lid 2. Mocht hierin niet zijn voorzien, dan verzoek ik den Regeeringsgemachtigde deze mogelijkheid open te stellen en hooger beroep toe te laten bv. op het hoofd van den dienst.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Over dit ontwerp heeft reeds een uitvoerig schriftelijk debat tusschen het College en de Regeering plaatsgevonden. Uit wat is opgemerkt in het Gedelegeerden-verslag, blijkt mij wel duidelijk, dat een deel onzer wel bezwaren heeft tegen onderdeelen van deze regeling, hoezeer uit datzelfde Gedelegeerden-verslag tevens blijkt een groote mate van waardeering voor het streven der Regeering om de euvelen weg te nemen, die de volksgezondheid bedreigen, een streven waarvoor wij uiteraard allen — en ik zeer zeker ook — groote sympathie hebben. Deze bezwaren die in het Gedelegeerden-verslag worden voorgebracht, worden blijkens de Memorie van Antwoord door de Regeering bepaald niet gevoeld.

Ik zal niet in herhalingen vervallen van al hetgeen daarin staat en zal mede in mijn zoukerven veruigen. Ik zal mij beperken tot een bepaalde opmerking. Ik spreek met eenigen schroom, bij dit onderwerp, omdat ik mij uiteraard volstrekt leek gevoel op het gebied der pharmaceutica, maar ik heb toch een punt ontdekt, waarop ik niet geheel leek ben en dat is de distributie, die mij buitengewoon ter harte gaat. Mij wil het voorkomen, dat, hoe loffelijk het streven der Regeering ook is, Zij toch met dit ontwerp in de volledigheid ervan de haring over den kop zeilt, of, anders gezegd, het kind met het washwater weggooit. Ik zal gaarne en zonder eenig voorbehoud gelooven, dat een onoordeelkundige toepassing van bepaalde patentmedicijnen soms kan voeren tot betreunswaardige gevolgen. Ik zie volkomen in, dat het genezingsproces kan worden vertraagd, wanneer men op een gegeven moment zich niet voorziet van het juiste (patent) geneesmiddel en ik kan zelfs inzien, dat zeer veel ernstiger gevolgen zich kunnen voordoen als men het verkeerde geneesmiddel gebruikt, maar nog veel ernstiger lijkt het mij als de distributie van alom bekende en gerenommeerde patentgeneesmiddelen, die over de geheele wereld vermaardheid hebben gekregen en waarvan men de werking toch in het algemeen wel kent, wordt verstoord, want dan ontstaat een geheel ander en naar ik meen veel grooter gevaar, het gevaar, dat men op een gegeven moment, ver van een bevolkingcentrum verwijderd zijnde, ver verwijderd ook van een dokter of een kliniek, waarheen men het liefst alle patiënten zou zenden, zich niet kan voorzien van de eenvoudige middelen, die toch in de meeste gevallen wel degelijk baat zullen kunnen geven.

(De heer Van Helsdingen: Maar die vallen toch niet onder de G-lijst?)

Ik heb het hier, dat blijkt uit mijn betoog, niet over artikelen, die in aanmerking komen voor plaatsing op de G-lijst, dat streven der Regeering heb ik reeds toegejuicht, het gaat om de artikelen, die in aanmerking komen voor de W-lijst.

Nu ben ik bevreesd, dat de artikelen, waarvan de Regeering vermoedt, dat zij door de betreffende commissie op de W-lijst zullen worden geplaatst, slechts verkrijgbaar zullen zijn op plaatsen, waar groote concentratie van bevolking is, maar daar zijn zij het minst noodig, want daar bestaat volop gelegenheid zich te voorzien van de geneeskundige hulp, die de Regeering het meest nastreeft, de bedoelde patentgeneesmiddelen zijn het meest noodig op plaatsen, waar deze geneeskundige hulp niet bij de hand is.

Het komt mij daarom voor, dat, hoe loffelijk het streven van de Regeering ook is, ook hier uitkomt, dat het betere

(Kan.)

de vijand van het goede is. Daarom voel ik meer voor het denkbeeld, dat door ons geacht medelid, den heer Soetardjo is voorgebracht. Ik ga niet zoover als ons geacht medelid, de heer Hermen Kartowisastro, die de geheele ontwerp-ordonnantie wenscht ingetrokken te zien, maar ik voel veei voor het denkbeeld van ons geacht medelid, den heer Soetardjo, die zegt, — daarop komt het althans, als ik het goed begrijp, neer — laat alle artikelen, die in aanmerking komen voor plaatsing op de W-lijst voorloopig buiten de ordonnantie. Ik geloof, dat dit geen gevaar met zich zal brengen, de Regeering kan dan al naargelang Zij ervaring met bepaalde artikelen opdoet, artikelen definitief plaatsen op de G-lijst. De procedure, die in acht moet worden genomen om een licentie te krijgen en verkoopplaatsen te creëren voor middelen te plaatsen op de W-lijst, zal voor de eenvoudige menschen, die de distributie moeten bewerkstelligen buitengewoon omslachtig en naar ik met ons geacht medelid, den heer Soangkoepou meen, ook buitengewoon kostbaar zijn.

Ik heb het denkbeeld van ons geacht medelid, den heer Soetardjo, belichaamd in een ontwerp-amendement, dat ik gaarne met Uw goedvinden, Mijnheer de Voorzitter, morgen naar de secretarie zal zenden, zoodat de geachte Regeerings-gemachtigde tijdig ervan kan kennis nemen vóór de volgende vergadering en zou het denkbeeld dat nu van verschillende zijden is voorgebracht, warm bij de Regeering en het College willen aanbevelen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Voorop zij gesteld, als ik ook een duit in het zakje mag doen, dat ik aanneem, dat de Regeering het beste voor heeft met de bevolking, wanneer Zij dit voorstel bij den Volksraad indient. Ik kan mij evenwel niet verhelen, dat dit voorstel op mij den indruk maakt, dat — gezien mijn aanhef, natuurlijk onbewust — hier in zekeren zin de groothandel bevoordeeld en de tusschenhandel benadeeld wordt, zonder dat zulks urgent is en in het belang van de bevolking.

Als de Regeering zou meegaan met het amendement van ons geacht medelid, den heer Weyer, waarin naar ik veronderstel het denkbeeld van den heer Soetardjo is belichaamd, een denkbeeld, dat door den heer Weyer nog eens werd onderstreept, vallen velen van mijn bezwaren weg.

De Regeering heeft zich voor oogen gesteld, ook een zekere groep van deskundigen hier aan werk te helpen, nl. zij, die het beroep van assistent-apotheker uitoefenen. Dat de groote concerns bevoordeeld worden, ontkent de Regeering niet, maar dat kan volgens de Regeering geen kwaad, wanneer maar hetgeen Zij beoogt, wordt bereikt.

Ik heb zooeven reeds gezegd, dat het een samen kan gaan met het andere. Maar wat betreft het aan werk helpen van de bedoelde groep, zou ik de vraag willen stellen, of de Regeering zich wel rekenschap heeft gegeven van de moeilijkheden, waarmede dit doel kan worden bereikt. Het is bekend, dat wij hier een vereeniging hebben van importeurs en groothandelaren in de pharmaceutische branche. Deze vereeniging, misschien 80 leden tellende, staat zooals men weet — en zooals de Regeering zeker het allerbest zal weten — onder de hegemonie van drie groote handelsconcerns, welke de Regeering natuurlijk bekend zijn. Het is, naar verluidt, zoo gesteld, dat bepaalde regelingen zijn getroffen, waarbij het niet zoo gemakkelijk wordt gemaakt, een positie te krijgen, waarbij bepaalde personen patentmedicijnen en wat daarbij behoort zouden kunnen verkoopen. Als bv. een assistent-apotheker nog geen drie jaar den dienst van een der drie concerns heeft verlaten, is dat een reden, hem namens de vereeniging een vergunning voor den verkoop van pharmaceutische artikelen, waardoor hij in zijn levensonderhoud zou kunnen voorzien, te weigeren. En wanneer bv. op een plaats reeds twee apotheken gevestigd zijn, is dat ook een reden om te bepalen, dat er aan meer gelegenheden tot verkoop van pharmaceutische artikelen geen behoefte bestaat.

(Roep.)

Nu zou men kunnen vragen: wat heeft zulk een vereeniging te vertellen, wanneer een assistent-apotheker zijn nering toch in die richting zou beginnen? Wel, Mijnheer de Voorzitter, zij zijn onderling aan bepaalde voorschriften, aan bepaalde prijzen gebonden zoodat, wanneer een assistent-apotheker, wien dat niet vergund zou zijn, zich toch zou gaan vestigen voor den verkoop van pharmaceutische artikelen, hij die artikelen zou moeten koopen tegen hoogere prijzen, waardoor de winst te gering voor hem zal worden, hetgeen hem zal beletten, zijn bedrijf voort te zetten.

Men zal zeggen, dat de importeurs zich hiertegen zullen kunnen verzetten. Dat is in theorie juist, maar in de praktijk hebben de importeurs zich te richten naar den wil van de groote vereeniging. Het is om die reden, dat het doel der Regeering, de groep der assistent-apothekers aan werk te helpen, niet zal worden bereikt.

De Regeering heeft zelf in den aanhef van de Memorie van Antwoord gezegd, dat deze ordonnantie niet ten doel heeft, misdrijven tegen te gaan, doch slechts ongelukken te voorkomen, voortvloeiende uit onbekendheid en onvoorzichtigheid. Welnu, Mijnheer de Voorzitter, als dit het doel der Regeering is, kan er m.i. geen bezwaar tegen zijn, het amendement-Weyer over te nemen, daar in dit amendement voorzien wordt in hetgeen de leden, die in dezen geest gesproken hebben, gaarne door de Regeering zouden zien toegestaan. Men moet zich, naar het mij voorkomt, in de positie van den consument verplaatsen, om te weten dat, zooals deze thans luidt, voor hen bezwaren oplevert en dan begrijp ik niet, waar het oogmerk der Regeering blijft en op welke manier dat verdedigd kan worden, wanneer de bevolking zelve daarvan niet is gediend.

Ik hoop daarom, dat de Regeering tot het inzicht van dit deel der leden van dit college zal kunnen komen en het amendement, dat zooals reeds gezegd, zal worden ingediend, zal willen overnemen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou in het bijzonder een enkel woord willen zeggen over de in deze ordonnantie bedoelde toegelaten kleinhandelaren. Ik zou willen vragen, of de mogelijkheid zal worden geschapen, dat deze kleinhandelaren een licentie zullen krijgen, zowol voor de artikelen van de W-lijst, als voor die van de G-lijst. Uit de verschillende definities in artikel 1, sub g, meen ik, dat het inderdaad de bedoeling is om de licenties zowol voor de artikelen van de W-lijst, als voor die der G-lijst te verstrekken, maar uit de tweede alinea van artikel 4 meen ik weer te moeten opmaken, dat de licenties aan de zg. kleinhandelaren alleen zullen worden verstrekt voor de artikelen, die op de W-lijst zijn geplaatst. Immers hier staat:

„De in het eerste lid bedoelde vergunning kan bij met redenen omkleede beschikking worden geweigerd, aan bepaalde voorwaarden of aan een tijdsduur worden gebonden, dan wel slechts voor bepaalde op de W-lijst geplaatste stoffen worden verleend.”

Hier is dus geen sprake van artikelen, welke voorkomen op de G-lijst. Ik zou in het belang van een vlotte distributie van de artikelen, waarover het hier gaat, dus zowol van de artikelen, voorkomende op de G-lijst als van die op de W-lijst en ook in het belang van de distributeurs, nl. drogisten en apothekersassistenten, gaarne klaarheid in deze willen hebben.

Er is voorts in artikel 4 nog een andere aangelegenheid, die mijn aandacht heeft getrokken.

Er wordt daarin gezegd, dat de vergunning ook aan rechtspersonen kan worden verleend. Maar hierbij is verder geen enkele bepaling gemaakt, die de noodige waarborgen schept, dat de personen die door deze rechtspersonen met het feitelijk beheer van den verkoop der G- en W-artikelen zullen worden belast, inderdaad deskundige personen zullen zijn. Dat zou

(Roep.)

dus min of meer tot gevolg kunnen hebben, dat deze rechts-personen, die in de praktijk zullen zijn firma's of naamlooze vennootschappen, de vrijheid zullen hebben een persoon aan het hoofd van de distributie te stellen, die misschien naar hun meening wel de noodige bekwaamheden bezit, maar die naar de eischen en criteria welke door den D. V. G. ten opzichte van den feitelijken beheerder moeten worden gesteld, die niet heeft. Ik zou dus aan de Regeering willen vragen, of het de bedoeling is, dat indien men aan een rechtspersoon zulk een licentie geeft, deze alleen wordt gegeven onder voorwaarde, dat de rechtspersoon voor de feitelijke distributie iemand aanwijst, die naar het oordeel van den D. V. G., of naar het oordeel van het hoofd van plaatselijk bestuur, die in deze de bevoegde autoriteit is, ook de noodige bekwaamheid daartoe bezit. Het moet dus niet kunnen voorkomen, dat een naamlooze vennootschap of een firma een licentie krijgt en dan verder vrij is om met het feitelijke beheer te belasten iemand, dien zij daartoe zelf aanzoekt.

In den geest der ordonnantie, welke toezicht schept, zal deze aanstelling aan de goedkeuring van de daartoe bevoegde autoriteit, het hoofd van plaatselijk bestuur, onderworpen moeten zijn, in overleg met het hoofd van den D. V. G.

Er is echter nog iets, dat in deze ordonnantie mijn aandacht heeft getrokken, n.l. de vraag hoe het zal gaan met de prijzen van de G- en W-artikelen? Wij weten, dat op dit oogenblik, zelfs op het gebied van de monopolie-artikelen en patentmedicijnen, vooral die welke op de W-lijst zullen komen nog vrij veel concurrentie bestaat. Men kan allerlei patentmedicijnen, al naar gelang van de zaak, waar men ze koopen wil, dikwijls voor zeer verschillende prijzen bekomen. Hoe zal dat nu gaan, wanneer in verschillende kleinere plaatsen bepaalde licentiehouders zijn aangesteld? Het gevolg zal dan zijn, dat zulk een licentiehouders in een kleine plaats speciaal voor bepaalde monopolie-artikelen feitelijk een monopoliepositie krijgt.

Al die W-artikelen — ik zal ze niet opnoemen —, die zoo dagelijks in allerlei gezinnen worden gebruikt, zullen dan niet meer bij den langganan en allerlei andere gelegenheden verkrijgbaar zijn, doch zullen dan waarschijnlijk in kleinere plaatsen, waar niet voor vele personen op dit gebied ruimte is, bij slechts een of twee adressen verkrijgbaar zijn. Dat zal tot gevolg kunnen hebben, dat althans de prijzen van die verbruiksartikelen, waarom het gaat — ik herhaal vooral van de W-artikelen — op een zeer hoog peil zullen komen, aangezien de licentie-houders dan toch weten, dat men bij hen terecht zal moeten komen. Ik zou den geachten Regeerings-gemachtigde willen vragen, of hij zou willen overwegen, of wellicht op de een of andere wijze een systeem is te vinden, waarbij een toezicht zal kunnen worden uitgeoefend op de prijzen, die die feitelijke monopoliehouders straks vooral in de kleinere plaatsen zullen vragen.

Ik heb in de Memorie van Antwoord gelezen, dat de Regeering vooral het oog heeft op de apothekers-assistenten, om hen bij den verkoop ook een — en vooral een belangrijke — rol te doen spelen. Ik heb dat met genoegen geconstateerd. Ik zou daarom de Regeering — hetgeen Zij natuurlijk zelf even goed weet als ik, liever gezegd, nog veel beter — toch vooral in overweging willen geven den verkoop van G- en W-artikelen op kleinere plaatsen, waar min of meer monopolie-houders daarvan zullen voorkomen, vooral toe te vertrouwen aan ervaren assistent-apothekers, waardoor het risico, dat ongelukken zouden kunnen voorkomen, zooveel mogelijk wordt beperkt.

Mijnheer de Voorzitter! Ik sprak, ten aanzien van de G- en W-artikelen, mij stellende op de basis van deze ordonnantie. Mochten de W-artikelen alsnog worden uitgezonderd, waarvoor ik veel kan voelen, ik voel veel voor het betoog in dit opzicht van onze geachte medeleden, de heeren Soetardjo en Weyer, omdat inderdaad die W-artikelen toch niet zoo heel erg gevaarlijk zijn en een zeer groote gebruiks-

(Verboom.)

nuttigheid hebben — mochten deze artikelen dus alsnog uit de ordonnantie worden gelicht, dan zou het mij aanbevelenswaardig voorkomen, alleen voor de G-artikelen, waarvoor het argument dat een sterker geldt, slechts den verkoop daarvan toe te vertrouwen aan deskundigen, zij het wellicht half deskundigen, maar in elk geval ervaren oudere assistent-apothekers. Dan zou daarvoor ook een garantie moeten komen en dit sluit aan bij het begin van mijn opmerkingen, dat eventueel firma's of naamlooze vennootschappen, die een licentie krijgen, ook alleen in die kleinere plaatsen met het feitelijke beheer en de distributie ten deze die oudere ervaren deskundigen of halfdeskundigen moeten belasten.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Het is op het eerste gezicht eenigszins verwonderlijk — en in de pers is hierop dan ook van verschillende zijden gewezen — dat terwijl zware vergiften hier te lande overal verkrijgbaar zijn, zelfs op de pasars, thans de verkoop van zeer bepaalde vergiften, die men hier sterk werkende geneesmiddelen noemt, aan een beperking en regeling zullen worden onderworpen. Toch geloof ik, na gezette overweging, dat voor de maatregelen, welke thans worden voorgesteld, alle reden is en dat het verkeerd zou zijn om te wachten, totdat eventueel de geheele materie zou kunnen worden geregeld. Ook hier geldt wat de heer Weyer in ander verband heeft gezegd, dat het betere wel eens de vijand zou kunnen zijn van het goede.

Wanneer ik de maatregelen, die thans worden voorgesteld goed begrijp, dan beoogen zij feitelijk tweërlei doel — ook in de commentaren in de pers is daarop gewezen — n.l. in de eerste plaats een bescherming van de deskundige, de vakkundige verkoopters en in de tweede plaats een bescherming van het publiek.

Beide punten zijn naar mijn meening van veel belang. Ik geloof, dat een bescherming van de apothekers — en van eventuele andere deskundige verkoopters — waaromtrent wel eens met een zeker *dédain* gesproken wordt, zeker alleszins gemotiveerd is te achten. Deze groep vakkundigen heeft voor de Indische gemeenschap vooral dit groote voordeel, dat zij allerlei geneesmiddelen in voorraad heeft, ook geneesmiddelen, die slechts een enkele maal nodig zijn, doch die in dat geval ook onontbeerlijk zijn en waarover men niet zou beschikken, wanneer die apothekers niet bestonden. Het is dus zeker van belang, dat de apothekers tot op zekere hoogte beschermd worden.

Het tweede motief, dat aan deze ordonnantie ten grondslag ligt is mijns inziens het belangrijkste, n.l. de noodzaak het publiek tegen zichzelf te beschermen. Ik vind het jammer, dat dit punt niet uitvoeriger in de Memorie van Antwoord is behandeld. Men heeft immers naar aanleiding van verschillende vergiftigingsgevallen, die zich hebben voorgedaan met vergiften, die algemeen verkrijgbaar zijn en niet onder deze regeling vallen, zich afgevraagd of deze ordonnantie wel noodig is. Ik heb echter tot mijn spijt in de Memorie van Antwoord een klemmend betoog te dezen opzichte gemist en dat zou toch stellig te leveren zijn.

Ik heb de beschikking over een aantal berichten en artikelen, die in de laatste jaren in de Indische pers zijn verschenen op dit gebied en waaruit overtuigend blijkt, hoe noodzakelijk deze maatregel is. Ik zal de leden van het college en ook U Mijnheer de Voorzitter, niet vermoeien met het voorlezen van al die artikelen; ik zal mij dus tot enkele citaten bepalen. Uit de meest recente litteratuur kan ik dan het volgende vermelden.

Prof. Siegenbeek van Heukelom, van de Geneeskundige Hoo-geschool te Batavia deelt in het Geneeskundig Tijdschrift 1935, pag. 1669 mede, dat in een jaar tijds 7 gevallen van vergiftiging met Adaline tot zijn kennis kwamen, waarvan 6 met doodelijken afloop.

(Verboom.)

Door denzelfden schrijver wordt in het Geneeskundig Tijdschrift 1937, pag. 66, melding gemaakt van vergiftigingen met Gardan (het pyramidonhoudende Gardan is reeds lang verboden in den vrijen handel in de Scandinafische landen en Engeland, wegens de talrijke vergiftigingen).

Dit tweede artikel wordt in het Tandheelkundig Correspondentieblad voor Nederlandsch-Indië — Officieel orgaan van de Nederlandsch-Indische maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde — van Januari jl. gerefereerd; dit referaat van bij uitstek deskundige hand is m.i. zoo belangrijk, dat ik het wel even mag voorlezen:

„Ziehier het eerste in Indië waargenomen geval van een stomatitis argranuloeytotica na het gebruik van Gardan. Referent heeft al lang een soortgelijke publicatie verwacht, die bij het reusachtige ge- of beter gezegd misbruik van Gardan en andere pyramidonhoudende praeparaten hier te lande niet kon uitblijven. Van tandheelkundig standpunt zijn deze feiten van dubbel belang: ten eerste omdat niet alleen door het publiek deze praeparaten tegen kiespijnen worden gebruikt, maar ook door tandartsen aanbevolen en ten tweede, omdat de ziekte begint als een ulcereuze stomatitis. Daarbij verdwijnen de gekorrelde witte bloedlichaampjes uit het perifere bloed. De prognose is zeer ernstig, de sterfte bedraagt 30 tot 70%.

De verderfelijke werking van Gardan, pyramidon en sommige andere middelen berust blijkbaar op een praedispositie van het beenmerg van bepaalde personen, die echter niet van tevoren herkenbaar is. De schrijvers zeggen tenslotte: „Van de boven beschreven middelen achten wij het pyramidon en hare derivaten in onze Indische samenleving het gevaarlijkst. Het wordt als gardan in gecamoufleerden vorm op groote schaal onder de bevolking gebracht. Zelfs medici is het vaak onbekend, dat gardan, dat door een onverantwoordelijke reclame-campagne wordt voorgesteld als een groote vooruitgang op de wat afgezaagde aspirine, de gevaarlijke bestanddeelen pyramidon en novalgine bevat. Het ware gewenscht, dat van overheidswege meer toezicht werd uitgeoefend op den import en verkoop van de moderne chemotherapieutica”. Daaraan kan referent toevoegen, dat in Engeland en Denemarken pyramidon en pyramidonhoudende geneesmiddelen op de lijst der vergiften zijn geplaatst, die slechts tegen recept van een geneesheer mogen worden verkocht.

Door Dr. Slot is in het Geneeskundig Tijdschrift 1936 p. 2362 melding gemaakt van vergiftigingen met plasmochin, terwijl de vergiftigingen met atebriin op Ceylon nog versch in het geheugen liggen”.

Ik zal met deze citaten volstaan, doch ik heb er nog een heele ceel van bij de hand, zoo dit noodig mocht zijn.

Ik geloof dus dat, zooals ik zoeven zeide, deze voorstellen op zichzelf volkomen gemotiveerd zijn, en in beginsel kan ik dan ook met deze ontwerp-ordonnantie volkomen accoord gaan. Ik kan dat tot mijn spijt echter niet op alle punten, voorzover het de uitwerking betreft.

Zooals bekend, heeft mijn fractiegenoot de heer Kruijne, die in dit opzicht bij uitstek deskundig is, een nota ingediend waarin hij zijn standpunt ten aanzien van deze ordonnantie in het kort heeft weergegeven. Aan het eind van die nota komt de heer Kruijne tot de conclusie, dat hij een accoord-gaan met deze ordonnantie zou willen binden aan drie voorwaarden, n.l. in de eerste plaats, dat in ruime mate vergunningen voor den verkoop van W-artikelen zullen worden gegeven; in de tweede plaats, dat alleen artikelen op de G- en W-lijst zullen worden geplaatst, indien de noodzakelijkheid daarvan door praktische ervaring is aangetoond, en in de derde plaats, dat ook de aziatische patentgeneesmiddelenimport onder contrôle zal worden gebracht.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Wat betreft het eerste punt, is het antwoord van de Regeering vrij bevredigend, het zegt:

„Het afgeven van vergunningen voor den verkoop van W-artikelen zal door de locale overheden naar behoefte en mogelijkheid geschieden.”

Toch zou ik mij hier gaarne willen aansluiten bij het betoog van den heer Roep, die de wenschelijkheid uitsprak, dat deze vergunningen zich niet zullen beperken tot de apothekers, maar tot andere kleinhandelaren zullen worden uitgebreid. Ik kan niet inzien, dat daartegen overwegende bezwaren zouden bestaan, mits bij het geven van licenties aan kleinhandelaren de noodige voorzichtigheid wordt betracht.

De tweede voorwaarde van den heer Kruijne wordt in de Memorie van Antwoord eveneens besproken; het antwoord daarop vind ik minder bevredigend. Er staat daaromtrent n.l.:

„Het is niet gewenscht alleen dan artikelen op de G- en W-lijsten te plaatsen, wanneer de noodzakelijkheid daarvan door de praktische ervaring is aangetoond. Ook in dit opzicht is voorkomen beter dan genezen. De samenstelling der lijsten worde aan deskundigen overgelaten. In de Geneesmiddelencommissie, wier advies in het bijzonder hierbij nuttig zal zijn, zullen leden met praktische ervaring zitting hebben.”

Ik kwalificeerde dit antwoord als minder bevredigend; ik blijf het namelijk met de vele sprekers die hierover vóór mij het woord voerden, van groot belang achten, dat deze geneesmiddelen algemeen verkrijgbaar zijn en tevens zoo goedkoop mogelijk verkrijgbaar zijn. Ik vrees, dat dit bij de thans besproken regeling wel eens niet het geval zou kunnen zijn.

Ik verwijs wat dit betreft naar een belangrijke beschouwing over deze ordonnantie in het A.I.D. van 11 September jl., waar aan het slot ook nog eens op deze bezwaren de nadruk wordt gelegd, en waar staat:

„Het grootste bezwaar echter tegen de thans voorgestelde regeling is, dat men den verkoop van een groot aantal patentmedicijnen, waaronder er zijn zullen die een zeker burgerrecht hebben verworven, beperkt tot apotheken e.d.”

Mijnheer de Voorzitter! Dat „en dergelijke” is, wat de W-artikelen aangaat, wel zeer beperkt, want ik geloof, met den heer Roep, niet alleen op grond van het door hem geciteerde art. 4 doch eveneens op grond van de artikelen 2 en 3 der ordonnantie, dat de regeling zich inderdaad alleen zal beperken tot de apotheken.

„Gevreesd moet worden” — zoo gaat dit artikel voort — „dat bij de vaststelling der G-lijsten het pharmaceutische inzicht geheel zal overwegen en dat men onvoldoende rekening zal houden met de eischen van de „practijk”, d.w.z. de eischen van de practijk op het platteland, waar de naastbijzijnde apotheek nog vele kilometers is verwijderd en waar ook het verkrijgen van een dokters-recept een reis van vele kilometers noodig maakt.

Verder is een bezwaar, dat allerlei patent-medicijnen, waarmede een groot deel onzer samenleving is vertrouwd geraakt, alleen nog maar gekocht zal kunnen worden bij apotheken na inlevering van een recept. De stijging van de kosten zal dus enorm worden.”

Op het bezwaar van het receptenschrijven en de gevaren, die daaruit kunnen voortvloeien, is ook door den heer Kruijne in zijn nota gewezen. Hij heeft zelfs gezegd, dat naar zijn overtuiging een en ander vrij zeker zal leiden tot een soort receptenhandel, die het middel zal stempelen tot erger dan de kwaal.

In dit opzicht is het antwoord der Regeering wel zeer onbevredigend; dit luidt n.l.:

„De vrees, dat het plaatsen van een aantal geneesmiddelen op de G-lijst tot een soort receptenhandel zal

(Van Helsdingen.)

leiden, doet geen recht aan het vertrouwen, dat in den medischen stand kan worden gesteld."

Ik vind zulke woorden natuurlijk zeer fraai, maar zij zijn al zeer weinig zeggend, daar wij — met alle vertrouwen overigens in den medischen stand — bij herhaling zien, dat zich ten deze misbruiken en zelfs ernstige misbruiken voordoen, die in ander opzicht zelfs geleid hebben tot bepaalde maatregelen.

De conclusie van het A.I.D. waarbij ik mij ten volle kan aansluiten, is deze:

„Een beroep moge daarom worden gedaan op de leiding van den D. V. G. om bij de toepassing van deze ontwerp-ordonnantie terdege rekening te houden met de praktijk-eischen, anders loopt men ernstig gevaar, dat dit geneesmiddel tegen een ernstig maatschappelijk euvel erger zal blijken dan de kwaal zelf, die men bestrijden wil”.

Men ziet, dat reeds bepaalde slagwoorden gedurende den tijd, dat de ontwerp-ordonnantie in behandeling is, van kracht zijn geworden.

Het derde punt in de nota-Kruyne betreft den handel in Aziatische patent-geneesmiddelen, die hij ook onder de bepalingen wil laten vallen. Ook daaromtrent heeft de Regeering vrij uitvoerig haar standpunt bekendgesteld, maar het is misschien omdat ik geen deskundige ben, dat ik nog steeds dit standpunt niet nauwkeurig ken. Ik zou de Regeering dus de vraag willen stellen, of de bedoeling is van de passag. die men in de Memorie van Antwoord midden op pag. 3 vindt, dat alle Oostersche patent-geneesmiddelen aan de regelen van de ordonnantie zullen zijn gebonden, of dat dit alleen het geval zal zijn met geneesmiddelen, die eigenlijk met Westersche patent-geneesmiddelen zijn gelijk te stellen. Dus, om het duidelijker te stellen, dat, wanneer ten aanzien van aspirine een bepaalde maatregel wordt genomen, deze ook zal gelden voor een Oostersche middel, dat in samenstelling hetzelfde is en dat dus alleen een anderen naam draagt — doch voor geen andere middelen. Wanneer dit inderdaad het geval zou zijn, geloof ik, dat wij langs de zaak heenpraten en dat dit naar mijn meening zeer belangrijke punt niet tot een oplossing wordt gebracht.

In dit verband wil ik nog even stil staan bij de definitie, die in artikel 1 gegeven wordt van sterk-werkende geneesmiddelen. Dargelaten, dat het een leelijk woord is, vraag ik mij af, of de definitie wel bevredigend is te achten. Ik ben in het geheel niet deskundig op dit gebied, maar ik heb wel eens gehoord, dat iedere stof, als zij in te groote hoeveelheden wordt gebruikt, vergif is en ik geloof daarom, dat de definitie, zooals zij er staat, onbevredigend is. In ieder geval komt er niet voldoende in uit, dat het gaat om bepaalde geneesmiddelen die in handen van leeken — dit is mijns inziens de kern van de kwestie — een stellig gevaar voor de gezondheid kunnen opleveren.

Wat tenslotte de kwestie van de apothekers-assistenten betreft, zou ik nog eens willen bepleiten de vergunningen tot verkoop der patentgeneesmiddelen — behalve aan de apothekers — in de eerste plaats te geven aan de apothekers-assistenten en verder aan diegenen, die zoo lang in dit bedrijf zijn werkzaam geweest, dat zij een dispensatie ten volle verdienen. Dat men zou zeggen: vooral met het oog op de toekomst zullen het in de allereerste plaats assistent-apothekers zijn, wien wij dergelijke licenties geven en op den duur zullen wij die verstrekking van licenties tot de assistent-apothekers gaan beperken, lijkt mij volkomen rationeel.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Met den heer Verboom kan ik in principe accoord gaan met de voorliggende ordonnantie, te meer omdat, na wijziging van den titel, de ordonnantie meer acceptabel is, nu ze niet de controle op den verkoop van vergiften beoogt maar die op

sterkwerkende geneesmiddelen, welke onderscheiden worden in gevaarlijke — die op de G-lijst worden geplaatst — en in niet direct gevaarlijke — die op de W-lijst worden geplaatst. De bedoeling is, zie ik het goed, den verkoop van geneesmiddelen onder toezicht van de overheid te brengen door een soort vergunningsstelsel, waarbij dan de geneesmiddelen die op de G-lijst zijn geplaatst — de Memorie van Toelichting spreekt hier uitvoerig over — door meer bevoegden zullen worden verkocht, terwijl de verkoop van geneesmiddelen die op de W-lijst zijn geplaatst aan den détailhandel worden vrijgelaten, die daartoe licenties bekomen heeft.

Ik ga niet met den heer Verboom accoord, waar ons geacht medelid op den voorgrond stelt, dat deze ordonnantie beoogt een bescherming van de apothekers. De Regeering heeft nadrukkelijk medegedeeld, dat de ordonnantie in de eerste plaats de bescherming van het publiek beoogt. Ik wil mij daaraan houden, al zal het gevolg van de ordonnantie zijn, dat daarmee ook wel eens apothekers en personen, die soortgelijke functie uitoefenen, zullen worden beschermd.

Nu heeft ons geacht medelid, de heer Soetardjo, enkele zeer belangrijke bezwaren tegen deze ordonnantie naar voren gebracht, speciaal wat betreft de distributie van geneesmiddelen, die op de W-lijst zijn geplaatst. Hij is daarin gesteund door onze geachte medeleden, de heeren Kartowisastro, Weyer en Kan en in zekeren zin ook door de heeren Roep en Verboom. Hij heeft gezegd, dat de distributie op deze wijze te gering zal worden en dit van groot nadeel zal zijn voor de bevolking, vooral voor die ten plattelande.

(De heer Roep: En de kosten zullen er door stijgen!)

Daarop kom ik straks. Ik vraag mij af of dit wel een noodzakelijk gevolg zal zijn.

De heer Soetardjo zoekt dan heil in twee middelen. Het meest verstrekkende middel is, den verkoop van de artikelen, op de W-lijst geplaatst, geheel vrij te laten en alleen voor te schrijven, dat ze zoodanig zullen moeten worden verpakt, dat het publiek reeds op grond van de verpakking weet, met wat voor soort geneesmiddelen het te maken heeft. Hierin gaat de heer Weyer mee, die aangekondigd heeft, hierover een amendement te zullen indienen. Ik vrees, dat dit middel weinig doeltreffend zal zijn en dat daarmee de bedoeling van de Regeering, eenige controle te houden op den verkoop van deze toch altijd min of meer gevaarlijke geneesmiddelen, teloor zal gaan.

(De heer Soetardjo: De noodzakelijkheid van die controle is niet aangetoond!)

De heer Verboom heeft reeds eenige treffende voorbeelden aangehaald, dat vergiftigingsgevallen niet zoo weinig voorkomen als men in het algemeen wel zou denken.

(De heer Roep: Die betreffen artikelen, die op de G-lijst worden geplaatst!)

Dat weet ik nog niet. Ik weet b.v. niet of Gardan op de G-lijst thuis behoort.

Wat betreft de aanduiding op de verpakking, deze heeft op het publiek toch weinig invloed. De meeste menschen lezen niet eens wat op de verpakking staat; zoo gaat het althans mij en ook anderen en wanneer men al leest wat op de verpakking staat, dan dringt de beteekenis daarvan toch nog niet tot het publiek door.

(De heer Weyer: En we hebben een heele ordonnantie met betrekking tot die verpakking gekregen, alleen omdat dit zoo noodig was.)

Dat is wel een heel ander geluid.)

Het geeft natuurlijk wel wat als men een nadere aanduiding op de verpakking stelt, maar het is met deze ordonnantie gemakkelijker voor de Regeering om toezicht uit te oefenen.

Een van de groote voordeelen, van deze ordonnantie zie ik hierin, dat er op deze wijze een kern van distributeurs komt, die iets, nl. een licentie, te verliezen hebben en dus niet meer bewust zullen gaan knoeien, met kans op de mogelijkheid van verlies van de licentie.

(Van Helsdingen.)

Knoeierijen hebben meermalen plaats gehad met wormkoekjes en kininetabletten, welke waardelooze suikerboontjes bleken te zijn.

Nu meen ik, dat de hier geopperde bezwaren opgeheven kunnen worden door het uitreiken van licenties op ruime schaal. De Memorie van Antwoord geeft op blz. 4 zeer nadrukkelijk te kennen, dat de uitreiking der licenties, althans voor de artikelen van de W-lijst, door de locale overheden zal geschieden. Zij zullen natuurlijk de behoefte aan het aantal verkoopplaatsen kunnen vaststellen. Een ander zeer belangrijk punt is, dat de W-lijst niet al te uitvoerig moet zijn en dus een bepaalde samenstelling hiervan de bezwaren, welke door onze geachte medeleden zijn voorgebracht, zal kunnen ondervangen. Ook daarover heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord het een en ander gezegd. Zij verklaart nadrukkelijk, dat de lijst met groote voorzichtigheid zal worden samengesteld.

Het lijkt mij, dat wanneer de Regeering aan deze beide voorwaarden, een ruimere uitreiking van licenties en een beperkte samenstelling van de W-lijst, voldoet, in belangrijke mate aan de bezwaren van de geachte medeleden zal zijn tegemoet gekomen.

Nu heeft de heer Soangkoepoon een voorstel gedaan, dat zeker overweging verdient. Hij heeft namelijk gevraagd: kunnen hier de doekoens niet weer worden ingeschakeld? Hij heeft daarbij natuurlijk gedacht aan de inschakeling der doekoens bij de hygiënische verzorging en in verband daarmee aan de proef in Poerwokerto, waar de doekoens worden onderwezen in de behandeling van bevallingen op zoo hygiënisch mogelijke wijze e.d. Het is mogelijk, dat ook in deze zulk een inschakeling der doekoens van belang is en ik wil deze vraag van den heer Soangkoepoon gaarne mede tot de Regeering richten. Is het mogelijk met de doekoens iets te bereiken, wanneer zij een één- of tweejarige opleiding hebben gehad en in dien tijd voor zoover noodig zijn voorgeleerd? Ik sta daar echter niet zoo optimistisch tegenover en steun daarom alleen het voorbrengen van deze vraag aan de Regeering. Persoonlijk zou ik veel liever een andere regeling zien. Ik zou gaarne de vraag willen stellen of het niet mogelijk is hier een nieuwe stand van neringdoenden als het ware te scheppen. Zou de Regeering namelijk geen aanleiding kunnen vinden om een nieuwe opleiding in het leven te roepen, waardoor het mogelijk wordt gemaakt om meer bejaarde personen, die een minimum-opleiding hebben gehad, bijv. van lagere school of H. I. S. — Mulo lijkt mij in deze te ver gaan — door middel van een één- of tweejarigen cursus geschikt te maken voor den verkoop van deze artikelen? Dit moet echter niet alleen geschieden, zij moeten ook geschikt worden gemaakt om injecties toe te dienen van salversan e.d. en om de koepokinenting te verzorgen, welke thans gratis door de Regeering wordt verzorgd, maar wat op den duur ook in de praktijk door de betrokkenen zelf moet worden betaald.

(De heer Weyer: Dus U zoudt wenschen gouvernements-verkoopplaatsen?)

Neen, het moet gaan om een volkomen vrij beroep. Het moet alleen zoo zijn, dat als de menschen zulk een cursus hebben afgehoopen, zij ook het recht hebben dergelijke middelen te verkoopen en de noodige verrichtingen op hygiënisch gebied als door mij genoemd te doen.

Een wezenlijk bezwaar tegen de ontwerp-ordonnantie acht ik wat door den heer Roep is voorgebracht, namelijk, dat het toekennen van een te klein aantal verkoopvergunningen ten gevolge zal kunnen hebben, dat min of meer een monopoliepositie door de vergunninghouders wordt verkregen, waardoor de prijzen zullen stijgen. Nu wordt dit eensdeels opgeheven door het feit, dat, als ik mij niet bedrieg, de groote fabrikanten gewoonlijk hun patentmedicijnen aan bepaalde

prijzen binden, waarvoor zij in de desa en elders verkocht moeten worden. De winsten voor de verkoopers en distributeurs zijn dus niet gelegen in den toeslag dien zij op de prijzen zouden kunnen leggen, doch in de commissie welke zij ontvangen. Zoo zijn, als ik mij niet vergis, kininetabletten en aspirinetabletten ook in den kleinhandel alleen tegen een door de fabrikanten vastgestelden prijs verkrijgbaar, zoodat de distributeurs alleen uit commissie en niet uit een hooger prijs inkomsten trekken.

(De heer Roep: De praktijk wijst een groote prijsdifferentiatie aan.)

Tenslotte nog eenige losse opmerkingen. Hier wordt gezegd, dat een verzoek voor een licentie op zegel moet worden gesteld. Voor bestaande grossiers en detaillisten van W-artikelen vraag ik mij af of die voorwaarde wel billijk is te achten. Alleen na een bepaald tijdstip door nieuwe aanvragers verzochte licenties behooren mijns inziens aan een zegelplicht onderworpen te zijn.

Verder zou ik nog het volgende aan de Regeering willen vragen, n.l. hoe Zij denkt over maatregelen tot beteugeling van de kwakzalverij. Een advertentie-verbod, resp. een censuur daarop, zou al veel uitwerken. Een verbod voor het adverteeren van middelen tegen geslachtsziekten en van abortiva, lijkt mij dringend gewenscht.

Tenslotte nog een vraag naar aanleiding van een algemeene opmerking in de Memorie van Antwoord. Daar wordt gesproken over den handel in vergiften en dan zegt de Regeering het volgende:

„Reglementeering van den handel in deze vergiften dient echter in verband met de zeer uiteenlopende plaatselijke omstandigheden en gebruiken aan den lokalen wetgever te worden overgelaten. Wel zal de centrale overheid model-verordeningen kunnen ontwerpen, waarin de voornaamste algemeene richtlijnen voor deze reglementeering worden opgenomen.”

Mijnheer de Voorzitter! Dit lijkt mij toch werkelijk een volkomen onjuist standpunt. Ik meen, dat de Regeering hier centraal de algemeene regelen voor den verkoop van vergiften moet geven en dat dan de nadere uitwerking en toepassing daarvan aan de locale ressorten kan worden overgelaten. Doch dat de locale ressorten dit geheel zelfstandig kunnen regelen en de Regeering alleen modelverordeningen te dien aanzien kan ontwerpen, lijkt mij niet juist.

Tenslotte nog een opmerking omtrent art. 9 tweede lid. In dat artikel wordt bepaald, dat in bijzondere gevallen de Gouverneur-Generaal ontheffing kan verleenen van voorschriften bij of krachtens deze ordonnantie gesteld. Nu zou ik aan de Regeering het volgende willen vragen. Het is van algemeene bekendheid, dat vooral in de buitengewesten B.B.-ambtenaren en zendelingen op groote schaal ook dergelijke middelen distribueeren. Is het nu de bedoeling, zou ik willen vragen, dat zij als detaillisten een vergunning moeten verkrijgen, of is het de bedoeling, dat op hen art. 9 lid 2 zal worden toegepast?

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden beëindigd. Is de Regeering gemachtigde bereid de volgende week Dinsdag te antwoorden?

De heer Offringa, Hoofdinspecteur van den Dienst der Volksgezondheid: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan wordt de verdere afhandeling van dit ontwerp gesteld op de volgende week Dinsdag.

De vergadering wordt te 11.48 uur v.m. gesloten.

<p>Faint text in the first row, left column.</p>	<p>Faint text in the first row, right column.</p>
<p>Faint text in the second row, left column.</p>	<p>Faint text in the second row, right column.</p>
<p>Faint text in the third row, left column.</p>	<p>Faint text in the third row, right column.</p>
<p>Faint text in the fourth row, left column.</p>	<p>Faint text in the fourth row, right column.</p>
<p>Faint text in the fifth row, left column.</p>	<p>Faint text in the fifth row, right column.</p>
<p>Faint text in the sixth row, left column.</p>	<p>Faint text in the sixth row, right column.</p>
<p>Faint text in the seventh row, left column.</p>	<p>Faint text in the seventh row, right column.</p>

11de VERGADERING — DINSDAG 30 NOVEMBER 1937.

Redevoeringen i.v.m. het auto-ongeluk, dat Z. K. H. Prins Bernhard getroffen heeft. — Ingekomen stukken.

11de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 30 November 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Redevoeringen i.v.m. het auto-ongeluk, dat Z. K. H. Prins Bernhard getroffen heeft. — Ingekomen stukken. — Verlenging termijn, bedoeld in art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 92). — Aanvulling en wijziging verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93). — Vaststelling reglement godsdienstige rechtspraak voor gedeelte der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 87). — Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. 38). — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie e.a. (Ond. 47).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, De Leeuw, Levelt en Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Het ernstig bericht van een auto-ongeluk, Z. K. H. Prins Bernhard gisteren overkomen, bracht allerwege ontsteltenis en bange beklemming voor hetgeen de gevolgen hadden kunnen zijn, hoopvolle verwachting, dat de gevolgen wellicht beperkt zullen blijven. Ik stel U voor de gevoelens van den Volksraad, den wensch voor een spoedig herstel te vertolken in een telegram aan H. M. de Koningin en een telegram aan H. K. H. de Prinses en den Prins.

Ik stel voor deze telegrammen als volgt te doen luiden:

1. Aan Hare Majesteit de Koningin:

„Het zij den Volksraad van Nederlandsch-Indië vergun Uwer Majesteit eerbiedig zijn diepgevoelde wenschen voor een spoedig herstel van Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard aan te bieden.

Het College is ervan overtuigd, dat deze wenschen alom in deze gewesten worden gedeeld.

Van Helsdingen, voorzitter van den Volksraad”.

2. Aan Hunne Koninklijke Hoogheden Prinses Juliana en Prins Bernhard.

„De Volksraad van Nederlandsch-Indië veroorlooft zich eerbiedig zijn diepgevoelde wenschen aan te bieden voor een spoedig herstel van Zijne Koninklijke Hoogheid.

Van Helsdingen, voorzitter van den Volksraad”.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering sluit zich gaarne aan bij de woorden die U gewijd heeft aan het medegevoel en de bezorgdheid van ons allen terzake van de ernstige gebeurtenis van gisteren, in het bijzonder bij den wensch tot voorspoedig en volledig herstel van den Prins der Nederlanden.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen: Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

1. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 23 November 1937 No. 19, ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Hooger Onderwijs-ordonnantie” (Ond. 99).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 25 November 1937 No. 11, houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot regeling van den invoer van zwavelzuren ammoniak (Ond. 96).

3. Brief van den Isten Gouvernements Secretaris van 23 November 1937 No. 2482/C, betreffende de interpretatie van artikel 22 lid 3 van het buitenlandsch verlofreglement.

4. Als voren van 23 November 1937 No. 2485/C betreffende de aan te nemen gedragslijn in geval van plaatsgebrek aan boord van Nederlandsche mailschepen.

5. Rondschriften van den Gouvernements Secretaris van 26 November 1937 No. 2510/C, betreffende medewerking bij de samenstelling van „Albrecht's Klapper”.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 19 November 1937 No. 21, houdende herbenoeming van C. van den Hamer en R. T. A. Abas Soeria Nataätmadja tot lid van de commissie van bijstand voor den P. T. T.-dienst.

7. Als voren van 20 November 1937 No. 3, tot instelling van een commissie van onderzoek in verband met de tusschen den dienst der Volksgezondheid en Dr. Denis Mulder gerezen moeilijkheden.

8. Als voren van 22 November 1937 No. 15, houdende machtiging krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de uitgetrokken fondsen t.b.v. een onderdirecteur.

9. Als voren van 22 November 1937 No. 16, houdende benoeming van Dr. F. H. Visman tot voorzitter van de bebosschingscommissie.

10. Als voren van 24 November 1937 No. 30 houdende ontslag van Jhr. S. de Ranitz als lid van de commissie voor het militair straf-, tucht- en strafprocesrecht.

11. Telegrafische mededeeling, dat de heer Mr. L. W. H. de Leeuw, hoofdambtenaar voor de wetgeving, is aangewezen als Regeeringsgemachtigde voor het ontwerp tot wijziging en aanvulling van de verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93) en voor het ontwerp tot vaststelling reglement op de godsdienstige rechtspraak voor een gedeelte van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 87).

De sub 2 t/m 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Ned.-Indië aangeboden door het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

2. Motie aangenomen door een door het comité „Oemmat Islam” te Wonosobo belegde vergadering betrekking hebbende op de instelling van een hof voor Islamietische zaken en de ontwerp-ordonnantie op de ingeschreven huwelijken.

3. Brief, gedagteekend Apeldoorn 19 November 1937, van het bestuur van de vereniging van Oud-onderofficieren van Kon. Ned.-Ind. Leger „Madjoe” betreffende de gelijkstelling van de pensioenen der voor 1920 gepensioneerde militairen.

4. Brief gedagteekend Apeldoorn 19 November 1937, van het bestuur van de vereniging van Oud-onderofficieren van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger „Madjoe” betreffende het in beschouwing nemen van het Indische pensioensvraagstuk in zijn geheel omvang.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

Verlenging termijn, bedoeld in art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 92).

(Voorzitter, Soetardjo, fd. Adviseur Decentralisatie.)

De Voorzitter: Bij de behandeling der agenda voor hedenochtend wordt eenigszins afgeweken van de op den rooster vermelde volgorde, zulks met het oog op den tijd van de Regeeringsgemachtigden.

Ik deel voorts mede, dat door onvoorziene omstandigheden de Memorie van Antwoord betreffende Ond. 91 nog niet is binnengekomen, in verband waarmede de behandeling van dit onderwerp tot een volgende vergadering wordt aangehouden.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Staatsblad 1936, No. 582) bedoelden termijn. (Ond. 92.)

Ofschoon een blanco Gedelegeerdenverslag is uitgebracht, is nochtans door den heer Soetardjo hierover het woord gevraagd.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Allereerst betuig ik U mijn dank voor de gelegenheid die U mij biedt om ondanks het blanco-Gedelegeerdenverslag toch nog het woord over deze aangelegenheid te mogen voeren.

Nadat over dit ontwerp de commissies hadden vergaderd en terzake een Gedelegeerdenverslag was verschenen, gaverden mij verzoeken eenige regenten om enkele vragen tot de Regeering te richten. Ik heb inmiddels via de secretarie het verzoek gedaan om den Regeeringsgemachtigde te polsen of hij bereid zou zijn deze vragen te beantwoorden, want hiervan zou afhangen of ik deze in de thans gehouden openbare vergadering zou voorbrengen. Ik ben zeer erkentelijk, dat de geachte Regeeringsgemachtigde zich bereid verklaarde de door mij te stellen vragen thans te willen beantwoorden. Zij zijn de volgende.

In deze ordonnantie is voorgesteld een wijziging in art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Stbl. 1936 No. 582) in dien zin, dat de termijn van een jaar zal worden verlengd tot twee jaren. Nu hebben verschillende regenten mij medegedeeld, dat de overdracht van deze overheidszorg in verscheidene regentschappen zeer urgent schijnt te zijn. Ik zou daarom der Regeering willen vragen, of de verlenging van dezen termijn in plaats van tot twee, tot anderhalf jaar zou kunnen worden verkort en zoo dit niet mogelijk is, of de geachte Regeeringsgemachtigde alsdan bereid zou zijn de reden van die onmogelijkheid op te geven.

De tweede vraag luidt, of bij de overdracht van deze overheidszorg aan de autonome lagere gemeenschappen de financiële consequenties volledig door de centrale overheid, e.q. de provinciale besturen, zullen worden gerestitueerd.

Deze vraag is op haar plaats met het oog op hetgeen de ervaring ons bij de overdracht van onderwijs en gezondheidszorg geleerd heeft. De Regeering zou mij ten eerste verplichten, als Zij al mijn vragen bevestigend kon beantwoorden.

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Soetardjo, heeft in de eerste plaats de vraag gesteld, of het niet mogelijk is den termijn, waarbinnen de drinkwaterleidingen, welke thans nog bij het land of bij de provincie in beheer zijn, moeten worden overgedragen, met een half jaar in plaats van met één jaar te verlengen.

Ik moge den geachten spreker er op wijzen, dat de overdracht van drinkwaterleidingen, welke thans in voorbereiding is, niet zoo eenvoudig blijkt te zijn als men op het eerste gezicht geneigd zou zijn te veronderstellen. Aan de Colleges van gedeputeerden zijn door den directeur van Binnenlandsch Bestuur verschillende aanwijzingen verstrekt nopens de wijze, waarop die overdrachten dienen te worden geëntameerd. Hier-

(fd. Adviseur Decentralisatie.)

voor moeten in de eerste plaats de noodige technische, financiële en administratieve gegevens worden verzameld. Aan de hand van die gegevens wordt dan overleg geopend tusschen het betrokken College van gedeputeerden e.q. het land en het regentschap of stadsgemeentebestuur omtrent de voorwaarden, waarop dat bestuur bereid is de waterleiding over te nemen. Na sluiting van dat overleg is de waterleide Colleges van gedeputeerden aan de Regeering een gemotiveerd voorstel zijn aan te bieden hetzij om de waterleiding over te dragen, hetzij om die, met toepassing van het derde lid van artikel 7 der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid, bij de provincie in beheer te laten. De Regeering zal zich voor het nemen van een beslissing van de adviezen van de betrokken departementen — dus van de Departementen van Binnenlandsch Bestuur en van Verkeer en Waterstaat en eventueel ook van den D.V.G. — hebben te voorzien.

Dat aan die overdracht nogal wat moeilijkheden verbonden zijn, kan wel hieruit blijken, dat door het College van gedeputeerden van Midden-Java de vorige maand aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur nadere richtlijnen zijn gevraagd, welke door dat College in een uitvoerige nota zijn belicht.

Ik kan hier thans niet in den breedte op ingaan, doch ik vermeld o.m. de vraag, welke bijzondere omstandigheden een voldoende motief kunnen opleveren om een waterleiding bij de provincie in beheer te laten; de moeilijkheid, dat het bedrijf van sommige waterleidingen zich uitstrekt over meerdere regentschappen of een regentschap en een stadsgemeente, zoodat bij overdracht wellicht een bepaalde vorm van samenwerking tusschen die regentschappen of tusschen de stadsgemeente en het regentschap noodig is.

Voorts rijst de vraag, wat er met het personeel, dat bij de waterleidingen werkzaam is, moet gebeuren.

Het is voorts vooral de financiële kant, welke moeilijkheden geeft. Ik wijs bijv. hierop, dat op verschillende waterleidingen schulden drukken, zoodat dient te worden uitgemaakt, of bij overdracht het regentschap e.q. de stadsgemeente met de leeningsschuld moet worden belast en zoo ja, met welk bedrag. Verder dient aan de hand van nauwkeurige cijfers betreffende de exploitatie te worden nagegaan, welk bedrag als tegemoetkoming in het exploitatieverlies aan het betrokken regentschap dient te worden gegeven.

Met enkele regentschapsbesturen is het overleg omtrent de overdracht der drinkwatervoorzieningen reeds geopend, in Midden-Java nog niet, omdat men daar eerst een nadere beslissing omtrent de te volgen richtlijnen wil afwachten.

In het stadium, waarin deze aangelegenheid thans verkeert, is de Regeering er niet zeker van, dat alle overdrachten vóór 1 Juli 1938 tot stand kunnen zijn gebracht en daarom geeft de Regeering de voorkeur aan een wat veiliger marge. 1 Januari 1939 is de uiterste termijn, waarbinnen krachtens het onderwerpelijke ordonnantie-voorstel de overdrachten moeten zijn afgewikkeld. Zulks impliceert niet dat die uiterste termijn t.a.v. alle waterleidingen, welke bij de overdracht zijn betrokken, noodig zal zijn; ten aanzien van de overdracht van enkele waterleidingen zal een termijn tot 1 Juli 1938 wellicht onvoldoende blijken.

Nu echter een verlenging van den termijn, waarbinnen de overdracht moet plaats hebben, onafwendbaar is, acht de Regeering het gewenscht deze zoo ruim te stellen, dat verwacht mag worden, dat niet opnieuw een verlenging aan de orde behoeft te worden gesteld.

De Colleges van Gedeputeerden zijn inmiddels uitgenoodigd om aan de voorbereiding van de overdrachten zooveel mogelijk voortgang te geven, teneinde deze zoo spoedig mogelijk tot stand te kunnen brengen.

De heer Soetardjo heeft nog de vraag gesteld, of de Regeering bereid is, toe te zeggen, dat de betrokken regentschappen volledig zullen worden schadeloos gesteld voor de kosten,

Verlenging termijn, bedoeld in art. 6 der Overdrachtsordonnantie Volksgezondheid Java en Madoera (Ond. 92). — Aanvulling en wijziging verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93).

(Soetardjo, Verboom.)

welke voor hen uit de overdracht der waterleidingen kunnen voortvloeien. De onderhavige aangelegenheid is thans nog in een dergelijk stadium van voorbereiding, dat de Regeering nog niet kan overzien, welke financiële consequenties een overdracht van de waterleidingen voor de betrokken regentschappen medebrengt. Die financiële gevolgen zullen aan de hand van de exploitatierekeningen nauwkeurig onder oogen worden gezien en de Regeering zal erop toezien, dat de provincies bij de overdracht niet ten koste van de regentschappen worden bevoordeeld. Het geachte lid kan er verzekerd van zijn, dat aan het door hem uitgesproken desideratum volle aandacht zal worden geschonken.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge den geachten Regeeringsgemachtigde dankzeggen voor het uitvoerig antwoord op de door mij gestelde vragen. Aangezien door de Regeering is toegezegd, dat niet strict zal worden vastgehouden aan den termijn van één jaar en dat zelfs overdrachten zullen geschieden nog voordat een half jaar is verstreken, moge ik hiermede volstaan. Ik spreek de hoop uit, dat met deze overdrachten de noodige spoed zal worden betracht.

Ten aanzien van de tweede vraag ben ik naar aanleiding van de door den geachten Regeeringsgemachtigde gedane toezegging ten volle bevredigd.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de „verdoovende-middelen-ordonnantie”. (Ond. 93.)

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft het feit, dat deze ordonnantie om formeele redenen moest worden gewijzigd, aangegrepen om te geraken tot een verzwaring van de strafbepalingen. Een ieder is er wel van overtuigd, dat het hier een groot maatschappelijk kwaad geldt; vandaar dat men algemeen met dit voorstel accoord is gegaan en het Gedelegeerden-verslag hierover verder niets behelst.

Intusschen is, nadat het Gedelegeerden-verslag al was vastgesteld, een artikel in het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië van 16 November j.l. onder mijn aandacht gekomen, waarin door iemand, die blijkbaar op dit gebied bijzonder deskundig is, deze voorstellen nog eens onder de loupe worden genomen en waarbij deze schrijver tot de conclusie komt, dat deze voorstellen op zichzelf zijn toe te juichen, maar dat, als men het kwaad afdoende wil bestrijden en in zijn wortel wil aantasten, men verder moet gaan dan hier wordt voorgesteld.

De Regeering noemt als hoeveelheid, die tot bijzondere maatregelen noopt, een hoeveelheid van 10 gram; terecht wijst de schrijver erop, aan de hand van de officieele toelichting van de Regeering, dat dit al een hoeveelheid vertegenwoordigt van 1000 injecties, hetgeen dus niet zonder bedenking is. De schrijver komt uit dezen hoofde tot twee maatregelen, die naar zijn meening noodig zijn om dit kwaad afdoende te bestrijden en dat is

ten eerste: het strafbaar stellen, als misdrijf, dus vallend onder de competentie van den Landraad, van het een beroep of bedrijf maken van de toediening van injecties met morphine; en

in de tweede plaats: het hanteeren op soepele en krachtige wijze van de strafwet voor hen, die hun woningen, althans een deel daarvan, afstaan voor het toedienen van morphine-injecties door anderen.

(Directeur van Financiën.)

Op dit euvel stuit men herhaaldelijk, aldus de schrijver in het Nieuws van den Dag, en de huurder van het perceel gaat vrij uit; hij wist zoogenaamd immers heelemaal niet, wat de man, die alleen maar bij hem inwoonde, alzoo uitvoerde.

Ik acht deze opmerkingen belangrijk genoeg om ze onder de aandacht der Regeering te brengen en zal gaarne vernemen, wat de Regeering hierop te antwoorden heeft.

Ik wil in dit verband nog wijzen op het slot van het artikel, waar de schrijver het volgende opmerkt:

„Het moet o.i. ernstig betreurd worden, dat de Regeering, de strafwet aanvullend omdat de groote gevaren van het toenemend morphinisme voor de volkskracht zoo tenvolle worden onderkend, niet tevens aandacht heeft geschonken aan deze twee belangrijke punten.

Zij vormen in de practijk de kern van het euvel, en wie meent, dat de zaak door ons verkeerd gesteld wordt, althans overdreven, frequenteere maar eens eenigen tijd de zittingen van het Landgerecht, waar men het morphinisme in de grauwe practijk berecht.”

Mijnheer de Voorzitter! Het zijn inderdaad zeer ernstige woorden, die hier geschreven zijn en ik zal het op prijs stellen, wanneer de Regeering daaromtrent haar zienswijze zou willen geven.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ter beantwoording van de opmerkingen van het geachte lid, den heer Verboom, diene, dat de Regeering niet afwijzend staat tegenover suggesties, welke intensivering beoogen van de bestrijding van het morphinekwaad. Zoo kan ongetwijfeld de vraag of voor verlaging van de voorgestelde grens van 10 gram morphine, enz. aanleiding bestaat, in nadere overweging worden genomen, doch op dit punt is nauwgezet beraad gewenscht. Ik spreek nu over de grens van 10 gram, doch dit hangt ten nauwste samen met de onderverdeling der strafbepalingen, zooals de heer Verboom ook heeft doen uitkomen en houdt deswege verband met wat de geachte spreker heeft gewenscht, n.l. dat ook nader in beschouwing wordt genomen de mogelijkheid tot verder gaande bestrijdingsmaatregelen met name het maken van een beroep of bedrijf, door onbevoegden zal de geachte spreker natuurlijk bedoeld hebben, van het toedienen van injecties van morphine en de medeplichtigheid, die bestaat in het beschikbaar stellen van woning of een deel van een huis voor het toedienen van dergelijke injecties.

De erkenning, dat er aanleiding bestaat om de grens van 10 gram nader in overweging te nemen, sluit niet uit, dat op dit punt nauwgezet beraad noodig is. Die grens n.l. betreft het ruime begrip „andere verdoovende middelen”, n.l. zoowel morphine als de nog meer gevaarlijke heroïne, doch heeft ook betrekking op de minder verslavend werkende stoffen, zooals codeïne en dionine. Wanneer het te zijner tijd raadzaam mocht worden gevonden tot verlaging van die grens over te gaan, dan zal vermoedelijk tevens tot differentieering zijn te besluiten, maar zulks uit den aard van de zaak in overleg met den Dienst van de Volksgezondheid.

Intusschen, Mijnheer de Voorzitter, ingevolge de IJkverordening van 1928, zooals gewijzigd bij staatsblad 1933 No. 103, zijn de niet-metricke maten en gewichten nog slechts tot herijk toegelaten tot 1 Januari 1938.

De inwerkingtreding van de voorliggende ontwerp-ordonnantie, welke in de omzettingen van thails enz. in metricke gewichten voorziet ten aanzien van opium, verzekert op korten termijn tevens een belangrijke verzwaring van de straf, bedreigd tegen de bestaande morphinedelicten en is als zoodanig, hoe men ook wil oordeelen over de wenschelijkheid van het in het leven roepen van nieuwe strafbaarstellingen van bepaalde feiten inzake morphine en soortgelijke verdoovende middelen, te beschouwen als een belangrijke vooruitgang, vergeleken bij den toestand van thans.

(De Leeuw, Regeeringsgemachtigde.)

Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is gaarne bereid om, nadat de praktische resultaten van de aanhangige wijziging zich meer zullen hebben gemanifesteerd, te overwegen, of verdergaande voorzieningen noodig en mogelijk zijn en in het bevestigende geval zal Zij te zijner tijd aan den Volksraad een desbetreffende ontwerp-ordonnantie aanbieden.

Thans, Mijnheer de Voorzitter, zal ik gaarne het verdere antwoord op de opmerkingen in het College gemaakt, overlaten aan den Regeeringsgemachtigde voor Justitie, wanneer deze aanleiding zal vinden om nog eenige beschouwing te wijden aan de strafbaarstelling van de medeplichtigheid ten aanzien van het toedienen van morphine-injecties.

De heer **De Leeuw**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een korte opmerking willen maken naar aanleiding van het laatste desideratum, dat de heer Verboom ter sprake heeft gebracht, n.l. het strafbaarstellen van een persoon, die zijn woning, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk, afstaat aan een ander voor het toedienen van morphine-injecties aan derden. Het geachte lid heeft te dien aanzien geëitert een artikel uit het Nieuws van den Dag, waarin de schrijver de meening schijnt te zijn toegedaan, dat op het oogenblik degene, die zijn woning ter beschikking stelt van een ander, die morphine-injecties wenscht toe te dienen, niet strafbaar zou zijn. Ik geloof, dat ik den heer Verboom, die vermoedelijk die meening zal deelen, ten deze gerust kan stellen. Wanneer A zijn woning ter beschikking stelt van B, die daarin gelegenheid zal geven om morphine-injecties te ontvangen, dan zal A, wanneer hij weet, dat dergelijke strafbare feiten in zijn woning gepleegd worden,.....

(De heer **Roep**: Maar A zegt altijd, dat hij het niet weet; daar gaat het juist om!)

Daar komt straks, Mijnheer de Voorzitter! Ik zeide, dan zal A, wanneer hij weet dat dergelijke strafbare feiten gepleegd zullen worden, opzettelijk de gelegenheid verschaffen aan B om dat strafbare feit te plegen. Wanneer nu dat strafbare feit een misdrijf is — dus wanneer het gepleegd wordt met hoeveelheden van meer dan tien gram volgens het nieuwe stelsel, — dan voorziet art. 56 van het strafwetboek hierin en verklaart den medeplichtige — dat is dus A, die zijn woning ter beschikking heeft gesteld — strafbaar met een straf, die maximaal een derde lager is dan de straf, die bedreigd wordt tegen den hoofddader. Aangezien de laatste straf, wat de vrijheidsstraf betreft, drie jaar gevangenis is, zal de medeplichtige, de man, die de woning beschikbaar heeft gesteld, gestraft kunnen worden met maximaal twee jaar gevangenisstraf en dus een behoorlijk zware straf ondergaan. Is daarentegen het strafbare feit een overtreding, wanneer het dus gepleegd wordt met minder dan tien gram morphine, — dat zal misschien in zeer vele gevallen voorkomen — dan is art. 56 van het strafwetboek daarop niet toepasselijk, aangezien de regeling betreffende de deelneming aan strafbare feiten alleen op misdrijven van toepassing is en niet op overtredingen.

In deze lacune heeft echter juist de verdoovende-middelen-ordonnantie voorzien, door in artikel 26, lid 2, de medeplichtigheid ook aan opiumovertreding strafbaar te stellen op dezelfde wijze als in artikel 56 van het strafwetboek voor misdrijven is geschied. Ook daar worden dus de medeplichtigen met een straf bedreigd, die $\frac{2}{3}$ bedraagt van de straf tegen den hoofddader. Als regel zal dat dus zijn voor den hoofddader drie maanden hechtenis, hetgeen dus beteekent, dat degene die zijn woning beschikbaar stelt, twee maanden hechtenis kan krijgen en daarnaast staat dan nog een geldboete.

Nu is het natuurlijk de vraag of men zal kunnen bewijzen, dat degene die zijn woning beschikbaar gesteld heeft, geweten heeft, dat daarin een strafbaar feit gepleegd zal worden. Dit is dunkt me een kwestie van wettelijke bewijs-

(Verboom, Directeur van Financiën.)

voering. Indien men daarin niet zal slagen, dan zal zoo iemand, die zijn woning aan anderen heeft afgestaan, niet strafbaar zijn te stellen, wanneer een ander in die woning een strafbaar feit gepleegd heeft. Wanneer iemand daarvan niet op de hoogte is, gaat het niet aan hem daarvoor te straffen.

(De heer **Van Helsdingen**: Men zou dan het begrip „weten” kunnen verruimen tot „redelijkerwijs kunnen vermoeden”.)

Mijnheer de Voorzitter! Het is de vraag of dit begrip niet reeds hieronder valt. De bepalingen spreken van „opzettelijk gelegenheid verschaffen”. Nu wordt het begrip „opzettelijk” dikwijls niet zoo eng geïnterpreteerd, zoodat dit er wel onder zal kunnen vallen. Ik geloof dus, dat er op het oogeblik, wat de wettelijke bepalingen betreft, voldoende gelegenheid bestaat om ook dengene die zijn woning beschikbaar gesteld heeft, te straffen, wanneer men het bewijs van het feit leveren kan, dat hij op de hoogte is geweest van wat er in zijn woning gebeurt. Is dat niet het geval, is dit niet aan te toonen, dan is het niet mogelijk en ook niet gewenscht, om dien persoon te straffen.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de beiden Regeeringsgemachtigden ten zeerste voor de aandacht, die zij aan mijn opmerkingen hebben geschonken. Ik zou er nog aan willen toevoegen dat, zooals ik in eersten termijn al heb opgemerkt, ik de wijzigingsvoorstellen op zichzelf toejuich en dat ik dus ook geen voorstel zal doen, waardoor mischiend de invoering van deze regeling zou kunnen vertraagd. Aan den anderen kant zou ik wel graag de Regeering willen aanbevelen om op korten termijn de doorvoering van de door mij besproken maatregelen te overwegen.

De eerste Regeeringsgemachtigde heeft de woorden „te gelegener tijd” gebruikt. Als ik nu naga, wat er in de Memorie van Toelichting over deze aangelegenheid is gezegd en ook wat voortdurend in de couranten daarover is opgemerkt, dan geloof ik, dat het gesignaleerde kwaad langzamerhand zulke ernstige vormen begint aan te nemen, dat op korten termijn met groote gestrengheid daartegen dient te worden opgetreden. Ik blijft er dus bij de Regeering op aandringen om zoo mogelijk op korten termijn tot een verdere verscherping van de bepalingen over te gaan.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou niet in tweeden termijn nog het woord gevraagd hebben, omdat mij gebleken is, dat de heer Verboom gaarne accoord gaat om te beginnen met de ontwerp-ordonnantie, zooals die thans is voorgebracht, maar uit de woorden van den heer Verboom schijnt mij wel een duidelijke beduchtheid door te dringen, dat men hier te lande niet voldoende diligent zou zijn om het groote dreigende kwaad van morfine gebruik onder de oogen te zien en daartegen nog meer krachtige maatregelen te overwegen. Mijnheer de Voorzitter! Er behoeft voor een dergelijke beduchtheid mijns inziens bepaald geen reden te zijn. Men moge bedenken, dat deze regelingen een uitvloeisel zijn van internationale tractaten en als men nagaat, hoe minutieus alles is geregeld, zoowel wat betreft den invoer of het bezit als den uitvoer en doorvoer, en ook de geschiedenis van deze verdoovende-middelen-ordonnantie erop naslaat, dan blijkt wel, dat de betrokken diensten n.l. die voor de opium- en zoutregie, in samenwerking met Volksgezondheid en Justitie, te dien aanzien steeds diligent zijn geweest. Dit kan ook blijken uit de aanvullingen, die op deze ordonnantie in den loop der jaren hebben plaats gehad.

Men kan wel zeggen, dat Nederlandsch-Indië vanouds een vooraanstaande plaats heeft ingenomen in de rijen van aangesloten landen op het gebied van bestrijding van verdoovende middelen en voorzover ik kan beoordeelen, is men geenszins voornemens die vooraanstaande plaats prijs te geven.

Aanvulling en wijziging verdoovende-middelen-ordonnantie (Ond. 93). — Vaststelling reglement godsdienstige rechtspraak voor gedeelte der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. 87). — Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. 38).

(Weyer.)

Speciaal is dat het geval, waar men zich steeds voor oogen moet stellen, — in zooverre kan ik mij geheel met de gedachte van den geachten spreker vereenigen — dat hoe sterker men zich richt tegen het opiumkwaad, hoe meer aanleiding er zal zijn bij de personen die zich aangetrokken gevoelen tot verdoovende middelen om tot dergelijke wellicht nog schadelijker vergifmedicijnen hun toevlucht te nemen.

Daarom juist heb ik doen uitkomen in eersten termijn, dat de Regeering geenszins afwijzend staat tegenover suggesties tot verdere bestrijding en heb ik op den voorgrond gesteld, de grens van tien gram. Daarvoor is een diepgaand onderzoek en overleg met den D.V.G. noodig. Wil men overgaan tot sterke verlaging van die grens voor bepaalde zeer gevaarlijke middelen, dan heeft men ook weer niet zoozeer behoefte aan het verder vaststellen van het maken van een beroep of bedrijf van het toedienen van injecties. Wanneer deze grens aanzienlijk zou kunnen worden verlaagd, zou men den factor: het maken van een beroep of bedrijf als zoodanig, op het tweede plan kunnen brengen, hetgeen een voordeel zou zijn, want daarbij is het op zichzelf ook al vrij moeilijk om tusschen verschillende klippen door te zeilen, zoowel voor wat aangaat het vaststellen van het delict, als wat betreft de garantie dat men niet treedt in bevoegdheden die op medisch gebied wel degelijk moeten blijven bestaan. Ik geloof, alles bijeen genomen, dat de Regeering den geachten spreker kan geruststellen wat betreft de diligentie ten aanzien van de bestrijding van het ook naar haar meening zeer dreigende gevaar van het gebruik van andere narcotica dan opium.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een reglement op de godsdienstige rechtspraak voor een gedeelte van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo. (Ond. 87.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beradslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen met betrekking tot de heffing van verponding over de periode van 1 Januari 1938 tot en met 31 December 1942. (Ond. 38.)

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! De voorafgaande schriftelijke behandeling van de ontwerp-aanvullende-verpondingsordonnantie 1937 wettigt, naar het mij voorkomt, de uitspraak, dat er feitelijk geen verschil van inzicht bestaat, dat de theoretisch meest juiste wijze van aanslag in de verponding is de aanslag jaar voor jaar.

Het zijn overwegingen van practischen aard geweest, welke de wetgever er indertijd toe hebben doen besluiten, in stede van een jaarlijkschen aanslag, ééns per 5 jaar de verpondingswaarde te bepalen en op basis daarvan den aanslag in deze belasting telkenmale voor een reeks van 5 jaren vast te stellen. Ik laat nu, Mijnheer de Voorzitter, eenvoudigheidshalve de in de ordonnantie voorkomende afwijkingen van dezen regel buiten beschouwing.

Ik wil hier direct op laten volgen, dat deze overwegingen van practischen aard in de voornaamste plaats en voor het grootste gedeelte de belastingadministratie raakten.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Het moge zijn, dat bij de invoering van de thans geldende verpondingsordonnantie 1928 een vijfjaarlijksche aanslag den belastingplichtige niet onwelgevallig was, thans is het hem vrijwel onverschillig, of zijn aanslag jaar voor jaar, dan wel voor een periode van 5 jaar wordt vastgesteld.

Wanneer het er dus om gaat een keuze te doen tusschen twee methoden van aanslag, is dit vrijwel uitsluitend een kwestie van belang voor de belastingadministratie. Belastingplichtige staat tegenover de keuze, mits eenmaal gedaan ook constant gevolgd, betrekkelijk onverschillig.

Deze opmerking, in verband met de uitlating in de Memorie van Antwoord op blz. 2 roneo, waaruit is af te leiden, alsof uiteindelijk ook belastingplichtigen de voorkeur aan een 5-jaarlijkschen aanslag zouden geven. Zulks is niet het geval.

De economische situatie in de achter ons liggende laatste 7 jaren heeft aan het licht gebracht, dat de tot dusverre aangenomen fictie voor de vaststelling van de verpondingswaarde van het ongebouwd ondeugdelijk is.

De Regeering beperkt deze kwalificatie van ondeugdelijkheid tot de periode 1938—1942 en het is op grond van deze beperking, dat in het Afdeelvingsverslag werd gezegd, dat daarmede de Regeering aan haar fiscale politiek een zeer opportunistisch karakter geeft, dat daarin niet past.

De Regeering bestrijdt in de Memorie van Antwoord, dat hier van een opportunistische politiek sprake zou zijn en hier ligt de kern van hetgeen de Regeering en mij verdeeld houdt.

Het zal wel geen betoog behoeven, dat opportunisme in belastingpolitiek vermeden dient te worden. Ik acht opportunisme onjuist en zelfs gevaarlijk.

Onjuist, omdat opportunisme niet in overeenstemming is te brengen met de hoogheid van den belastingwetgever, gevaarlijk, omdat hiermede een toestand van ongedurigheid en onzekerheid wordt geschapen, waardoor belastingplichtigen niet zullen weten, waaraan zij straks toe zullen zijn.

Is er thans voldoende aanleiding, om de door de Regeering voorgestane gedragslijn met opportunisme te bestempelen?

Het doet mij leed, Mijnheer de Voorzitter, maar ik kan deze vraag niet anders dan bevestigend beantwoorden.

Deze meening grondt zich op den volgenden gedachten-gang.

De loop der gebeurtenissen in de jaren 1932 t/m 1936 deed zien, dat de fictie, als zouden zich geen belangrijke verschillen voordoen, tusschen de als maatstaf aangenomen resultaten der voorafgaande 5 jaren en de werkelijke opbrengsten der produceerende gronden gedurende het belastingtijdvak, niet houdbaar was. Deze conclusie viel reeds te trekken in de eerste jaren van de crisis, toen de uitwerking van de deplorabele conjunctuur op de uitkomsten van verschillende landbouwbedrijven en op de opbrengsten van het gebouwd zich zeer sterk deden gevoelen. De werkelijkheid lag ook toen reeds verre van de aangenomen fictie af, edoch behalve dan de crisisvoorziening, welke eerst in 1935 voor het gebouwd getroffen werd, werden de in de ordonnantie voorkomende normale voorzieningen betreffende te verleenen gedeeltelijke ontheffingen voldoende geoordeeld in die toch zoo abnormale tijden.

In de Memorie van Antwoord wordt gezegd, dat de wenschelijkheid tot invoering van de voorgestelde maatregelen niet dient te worden beoordeeld naar de budgetaire eischen van de komende jaren, maar dat zij moet worden beschouwd in het licht van het streven om den druk der verponding ook in het eerstvolgende tijdvak zoo te leggen, als met de vaststaande bedoeling van de belastingregeling overeenkomt.

Met andere woorden, de invloed van de gewijzigde vaststelling van de verpondingswaarde en van de aanslagregeling op de opbrengst van de verponding is bijkomstig; primair is een zoo juist mogelijke toepassing van de beginselen der heffing.

(Weyer.)

Deze opvatting kan ik geheel onderschrijven.

Maar, moet ik het nu als louter toeval beschouwen, dat de tijdelijk te treffen voorziening, zooals zich thans reeds laat vaststellen, voor de periode 1938—1942 een niet onbelangrijke stijging van het verpondingsmiddel zal meebrengen?

Indien dit inderdaad als bijkomstig moet worden beschouwd, hoe moet ik dan uitleggen de passage in de Memorie van Antwoord op blz. 2 roneo, waar gezegd wordt:

„Wanneer bedoelde bijzondere omstandigheden — dat zijn de omstandigheden, die tot het treffen van de speciale voorziening aanleiding hebben gegeven — in den loop van 1938—1942 niet opnieuw optreden, is er alle aanleiding om weder het traditioneele stelsel van den 5-jaarlijkse aanslag te volgen.”

Ik kan deze passage niet anders uitleggen dan: „Zijn die vijf jaren alle of bijna alle goed geweest, dan kan ik, fiscus, wel weer naar het voor mij eenvoudiger stelsel terug, zijn de eerste 2 jaren goed, maar de laatste 3 jaren slecht, dan is de oude methode ook beter voor mij, want dan betrek ik ook het jaar 1937 in de berekening van de verpondingswaarde”.

Ik word in deze uitlegging gesterkt, wanneer ik in de Memorie van Toelichting lees:

„Intusschen ligt het wel voor de hand, dat tegen het einde der periode 1938—1942, wanneer ook met de werking van den nieuwen maatregel ondervinding zal zijn opgedaan, de toestand opnieuw zal worden overzien. De bekende en te verwachten conjunctuurverhoudingen zullen beslissend zijn voor de vraag of alsdan nog eenige bijzondere of algemeene voorziening noodig is.”

In deze passage worden twee elementen aan elkaar gekoppeld, welke in feite geheel los van elkaar staan, nl. de werking van den nieuwen maatregel en de toekomstige conjunctuur.

De werking van de nieuwe maatregelen valt thans al in groote trekken vast te stellen, omdat het hier slechts gaat om de vraag: zal de administratie den meerderen arbeid, genomen over een periode van 5 jaar, wanneer jaar voor jaar wordt aangeslagen, aan kunnen?

Het is een kwestie van de beoordeeling van de capaciteit van de bestaande organisatie van dezen belastingdienst.

De toekomstige conjunctuur is een element van dergelijke ongewisheid, dat de waardebeoordeling ervan in het kader van de beslissing omtrent den terugkeer tot de fictie toch zeker niet van hetgeen de volgende 5 jaren te zien zullen geven, afhankelijk mag worden gesteld.

Voor mij ligt de kwestie aldus: De afgelopen jaren hebben aangetoond, dat de gelijkmatigheid der opbrengsten verre van verzekerd is, waarmede de fictie veroordeeld is. Wie onzer zal zeggen, dat de waargenomen hevige fluctuaties gedurende de afgelopen jaren in de opbrengst van verpondingsplichtige goederen zich niet weer zullen voordoen? Hetgeen zich in de laatste maanden heeft afgespeeld is toch wel een scherpe waarschuwing, zich niet al te zeker te gevoelen, dat wij thans weder een reeks van jaren van economisch evenwicht tegemoet gaan.

Onze wetgeving en zeer zeker onze belastingwetgeving kan en mag geen plaats bieden voor toekomstverwachtingen, hier is realiteit een allereerste eisch en deze realiteit ligt in het heden en in de lessen van het verleden. Deze realiteit dwingt om afstand te doen van een fictie, welke ondeugdelijk en daardoor onhoudbaar bleek. Of deze fictie nog ooit eens bruikbaar zal blijken, wie zal dit zeggen, dit ligt in de toekomst verscholen. Men hinkt nu op twee gedachten en hierin, Mijnheer de Voorzitter, ligt het opportunisme van het voorstel, indien men in de ordonnantie achter de hand wil houden, hetgeen voor het oogenblik niet bruikbaar is.

Ik zoude nog even terug willen komen op hetgeen in de stukken voorkomt daar, waar de Regeering de mogelijkheid van verlaging der verponding stelt tegenover de onmogelijkheid van verhooging. Ik zie deze kwestie anders dan de Regeering. Gegeven het verschil in positie tusschen den fiscus enerzijds

en den belastingplichtige anderzijds is het een plicht van den fiscus en geenszins een tegemoetkoming, om bij daling van de opbrengst vermindering van verponding toe te staan, zooals het tevens zijn plicht is, zich te onthouden van verhooging van belasting bij stijging van de opbrengst. Dit is geen stelling, welke alleen op de verponding slaat, maar een van de algemeene grondbeginselen van de belastingheffing, welke onder andere ook bij de inkomstenbelasting gehuldigd wordt.

Dat nu de plicht, zich bij stijging van de opbrengst van verhooging van verponding te onthouden, bij de tot nu toe gevolgde methode van aanslag telkenmale voor 5 jaren wordt opgelegd, is niet anders dan een consequentie van een eenmaal gedane keuze van aanslagregeling. Indien deze consequentie den fiscus verder te zwaar valt, dan kan zulks alleen een factor opleveren om de tot nu toe gevolgde methode te verlaten, maar definitief te verlaten.

Maar wanneer er een argument uit wordt geput om tijdelijk naar de theoretisch meer juiste methode van aanslagregeling over te gaan, dan beteekent dit niet anders, dan dat de fiscus zich een vrijheid van handelen wenscht voor te behouden, die geheel is afgestemd op de omstandigheden, welke zich in de toekomst zullen vertoonen. Zijn de omstandigheden zoodanig, dat er geen aanleiding bestaat te veronderstellen, dat in den loop van de jaren 1943—1947 de werkelijke opbrengsten van elk dezer jaren zich zullen verheffen boven de gemiddelde opbrengst van de eerste vijf der aan 1943 voorafgaande 6 jaren, welnu, dan keert men wederom tot de voor de belastingadministratie eenvoudiger methode terug.

Ik blijf dus van meening, dat, indien men gronden aanwezig acht om het bestaande stelsel te vervangen door een, dat principieel juist is, omdat het zich parater bij de werkelijkheid aanpast — en de Regeering en ik zijn beiden die meening toegedaan — men deze vervanging niet tijdelijk, maar duurzaam moet doen zijn. Voor die duurzaamheid van de verandering heeft de Regeering zelf de meest doorslaggevende argumenten aangevoerd. Ik vlei mij dus met de hoop, dat Zij straks zal doen blijken dit met mij eens te zijn.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou thans in het bijzonder met betrekking tot het gebouw nog enkele opmerkingen willen maken. In het Gedelegeerden-verslag wordt er op gewezen, dat de motiveering van de toepassing van de voorgestelde bijzondere voorziening op het gebouw summier moet worden genoemd. Ik kan niet zeggen, dat hetgeen naar aanleiding van deze opmerking in de Memorie van Antwoord voorkomt, de leemte aanvult. Uit de betreffende passage spreekt meer fiscaliteit dan argumentatie.

Blijkbaar verwacht de fiscus een verhooging van de huurprijzen en wil men daarvan het zijne hebben. Ik zou daarmede vrede kunnen hebben, Mijnheer de Voorzitter, wanneer men ook voor het gebouw 100% overstag was gegaan en tot den aanslag per jaar was gekomen. Maar daar wordt tegen opgezien, uit hoofde van het vele meerdere werk, dat daaraan vast zal zitten.

De halfslachtige oplossing, die thans voor het gebouw wordt voorgesteld bevredigt mij te minder, omdat daarmede de belangen van belastingplichtigen ten achter worden gesteld bij het belang van den fiscus. Deze zal op 1 Januari 1940 profiteren, wanneer na 1 Januari 1937 de huurprijzen omhoog gaan, maar wanneer na 1 Januari 1940 die prijzen weer dalen, zit de belastingplichtige aan de te hooge verponding vast, tenzij de opbrengst minstens 25% daalt. Want de voortzetting van de z.g. crisisvoorziening wijst de Regeering af.

Hier komt de billijkheid in de heffing af. Wat thans als crisisvoorziening is geëtiquetteerd is mijns inziens niets anders dan een stel bepalingen, welke normaliter in de verpondingsordonnantie thuis behooren, want de heffing behoort zich immers zoo nauw mogelijk bij de werkelijke opbrengst aan te sluiten en gelijk ik zoeven reeds betoogde, geldt dit te sterker, wanneer er een verlaging van de opbrengst intreedt.

(Kan.)

Het gaat hier eigenlijk niet om een crisisvoorziening, maar om de aanvulling van een onvolkomenheid in de verpondingsordonnantie, waarvan zich de urgentie in de crisisperiode scherper aftekende, dan in voorafgaande tijden het geval was.

Thans doet zich een geschikte gelegenheid voor om de verpondingsordonnantie op dit punt aan te vullen door in de ordonnantie de thans als crisisvoorziening aangegeven voorschriften op te nemen.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, nog het volgende.

De aanvullende verpondingsordonnantie 1937 brengt vanaf 1 Januari 1940 de verplichting om bij den aanslag van gebouwd, waarvan de huurprijs niet bekend is, of de huurwaarde niet kan worden geschat, de gebruikswaarde als grondslag van den aanslag vast te stellen aan de hand van de te schatten verkrijgingskosten op het voor dien aanslag beslissende tijdstip, ook al zijn de oorspronkelijke bouwkosten bekend. Hetgeen dus vroeger aan de keuze van den belastingplichtige werd overgelaten, wordt thans imperatief voorschift.

Een bepaling, welke diende ter voorkoming, dat de belastingplichtige meer aan verponding zou betalen, dan met de grondslagen en rechtsgrond van die heffing overeen te brengen is, wordt thans zoodanig gewijzigd, dat de bescherming van den belastingplichtige overgaat in een bescherming van den fiscus.

Insteede van op den voorgrond te blijven stellen het doel van dergelijke gebouwen en de plaats, welke zij in het bedrijf waartoe zij behooren, innemen, gaan prevaleeren, de op een voor het bedrijf als volkomen willekeurig te beschouwen oogenblik geldende verkrijgingskosten.

In het kader van de verponding beteekent deze methode van vaststelling van de gebruikswaarde van dergelijke gebouwen een miskenning van hun karakter van „bedrijfshulpmiddel”.

In de Memorie van Antwoord wordt ontkend, dat dit nieuwe voorschrift een bron van geschilpunten zal worden en deze ontkenning baseert zich op tal van herzieningen van den aanslag van dergelijke gebouwen in het thans loopende belastingtijdvak.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, wat tot nu toe „mogelijkheid” was, wordt straks „regel” en waar elke schatting een sterke subjectieve inslag heeft, zal verschil van meening tusschen partijen over die taxaties in de meeste gevallen voorkomen.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Na het betoog van ons geacht medelid, den heer Weyer, is terzake van mijn kant weinig te zeggen. Slechts zou ik kunnen onderstrepen, hetgeen in het uitnemend juridisch betoog van ons geacht medelid, den heer Weyer, ten opzichte van deze voorstellen is gezegd.

Ik zou toch echter enkele vragen aan de Regeering willen stellen naar aanleiding van hetgeen door ons geacht medelid, zoeven genoemd, is gezegd. Ik zou dan b.v. willen vragen, of de Regeering kan toegeven hetgeen de heer Weyer als vaststaande stelling heeft geponeerd, n.l. dat het op den weg van de Regeering ligt om bij een slechte conjunctuur er toe over te gaan af te wijken van haar eenmaal aangenomen gedragslijn inzake de vaststelling voor een bepaalde periode van het bedrag der verpondingsbelasting.

De heer Weyer heeft zoeven nog eens herhaald, hetgeen aan een ieder bekend moet worden verondersteld, dat de Regeering vroeger een periode nam van 5 jaar, waarover een bepaald bedrag als verponding moest gelden. Dat bedrag werd genomen volgens het gemiddelde van de voorgaande 5 jaren. De Regeering heeft toen, gedwongen door de omstandigheden, waarin de belastingplichtige verkeerde, toegestaan, dat in de periode zelf een andere berekening werd gevolgd, een andere berekening, hierop gebaseerd voor het

(Verboom.)

ongebouwd, dat een gemiddelde werd genomen van de vijf voorgaande jaren, d.w.z. de vijf jaren voorafgaande aan het belastingjaar, zoodat de minder goede jaren ook werden begrepen in de berekening van het verschuldigde bedrag aan verpondingsbelasting.

Wanneer de Regeering dat niet had gedaan, dan zou het bepaald zijn gaan gelijken op een gedeeltelijke depossedeering van de bezitters van de ongebouwde perceelen.

Ik herhaal dus de vraag, of de Regeering het haar plicht acht ten deze als verondersteld te handelen, want wordt dit plicht geacht, dan verschijnt het voorstel van de Regeering, thans bij den Volksraad voorgebracht, in een ander daglicht en zal de Regeering moeilijk kunnen ontkennen, dat hier inderdaad opportunisme in het spel is.

Mijnheer de Voorzitter! In een reeks van voorgaande tientallen jaren heeft de Regeering steeds de meening gehuldigd, dat wat eens was vastgesteld voor vijf jaren, zoo moest blijven. Zooals zoeven gezegd, is Zij daarvan afgeweken en de betrokkenen zijn de Regeering daarvoor dankbaar, doch als dit plicht wordt geacht, dan is het minder juist om daartegenover van de Regeering te hooren, of in de voorstellen te lezen, dat Zij als wederdienst, als ik het zoo eens mag noemen, thans een ander systeem wil volgen.

Mijnheer de Voorzitter! Dan wil ik nog naar voren brengen, dat hetgeen de heer Weyer zoeven aan het slot van zijn rede heeft gezegd over het gebouwd, naar het mij voorkomt, ook ten volle aandacht verdient en ik zou dan ook dit betoog willen ondersteunen en daarnevens aan de Regeering willen vragen om daaraan eveneens aandacht te wijden en voorts of zij daarin wellicht aanleiding zou kunnen vinden om de verpondingsbelasting, zooals die thans is voorgesteld, in dien zin te wijzigen, dat wij niet alleen kunnen hopen, dat bij een opkomende andere conjunctuur de Regeering zeker niet zal nalaten wijzigingen in het voorstel te brengen, doch dat Zij nu reeds in de desbetreffende voorstellen zal opnemen, dat zij dan mede zal gaan telken jare met een gewijzigde conjunctuur.

De heer Weyer heeft bij den aanhef van zijn rede reeds erop gewezen — ik moge nog even de aandacht der Regeering daarop vestigen —, dat de voorstellen een administratief werk meebrengen, dat zeker niet licht geteld kan worden.

Het is mij bekend, dat de indiening van de gegevens voor ongebouwd soms maanden, ja jaren, in beslag heeft genomen en het is althans in de voorgaande periode niet iets opmerkelijks geweest, dat twee, drie jaren, nadat de aanslag verschuldigd was, pas het aanslagbiljet aan den betrokkene werd uitgereikt. Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen of de administratie van den belastingdienst thans zoover gevorderd is, dat het niet meer zal voorkomen, dat de betrokkenen zullen moeten wachten totdat zij eindelijk hun aanslagbiljet in handen krijgen om dan naar rato voorzieningen te treffen voor de betaling der verschuldigde gelden.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan na hetgeen de vorige sprekers gezegd hebben kort zijn. Voor een groot gedeelte loopt mijn zienswijze parallel met die van deze sprekers. Toch wil ik nog graag op een punt van principieele beteekenis nader ingaan.

De Regeering stelt in de Memorie van Antwoord nogmaals voorop, dat bij de heffing van de verponding steeds voor oogen heeft gestaan het verkrijgen van zoo nauw mogelijke aansluiting aan de werkelijkheid gedurende het belastingtijdvak. Verder wordt er opnieuw de nadruk op gelegd, dat het beschreven stelsel slechts zoo lang bevredigende resultaten kan opleveren als het verleden geacht kan worden inderdaad een bij benadering juisten maatstaf voor de toekomst te bieden.

Nu is het juist met het oog op deze overwegingen geweest, dat ik bij het commissie-onderzoek gevraagd heb, en zelfs

(Verboom.)

bepleit heb, de wenschelijkheid van een verpondingsaanslag jaar voor jaar — en wel gebaseerd op het laatste jaar en niet op een gemiddelde van vijf jaren, hoe men die periode dan ook overigens stellen wil.

In de Memorie van Antwoord wordt deze gedachte zeer in het kort besproken, maar ik kan niet zeggen, dat dit antwoord voor mij zeer bevredigend is. Ook de heer Weyer heeft dit punt naar voren gebracht, zij het in eenigszins ander verband; ik zal het daarom nog even herhalen en mijn standpunt verduidelijken.

Er wordt in de Memorie van Antwoord opnieuw op den voorgrond gesteld, dat de vijfjarige aanslag de voorkeur verdient boven een jaarlijksche berekening, welke zoowel voor de belastingschuldigen als voor de belastingadministratie in verband met den aard der onderhavige heffing vele ingewikkelde werkzaamheden met zich brengt. Er is reeds door den heer Weyer op gewezen, dat die werkzaamheden voor den belastingplichtige zelf al bijzonder gering zijn en verwaarloosd kunnen worden. Maar hetzelfde geldt naar mijn meening ook voor den belastingdienst, vooral wanneer men als basis voor den aanslag zou nemen de uitkomsten van het vorige jaar. Dan zijn immers die uitkomsten in het algemeen al bekend door de vennootschapsbelasting en dan leverden deze, voor zoover ik kan zien, ook voor den belastingdienst geen werk op, althans geen werk van betekenis.

Nog om een andere reden wordt deze gedachte verworpen door de Regeering. Zij zegt namelijk in de Memorie van Antwoord, dat het hier in de afgelopen periode is gegaan om zeer groote wijzigingen in de conjunctuur en dan wordt verder medegedeeld:

„Die wijzigingen in de conjunctuur wijken echter zóódanig af van de normale fluctuaties, dat bij den opzet van de belastingregeling met een abnormale situatie als zich thans bij de aanslagregeling voor het komende tijdvak voordoet, vanzelfsprekend geen rekening is gehouden. Anderzijds bestaat er voorhands alle reden om aan te nemen dat dergelijke fluctuaties uitzonderlijk zullen blijven.”

Tot mijn spijt moet ik zeggen, dat deze passage in de Memorie van Antwoord voor mij al buitengewoon weinig overtuigend is. Dat wijzigingen in de conjunctuur zoo zeldzaam en bijzonder zouden zijn dat men daarmee feitelijk in een belastingstelsel geen rekening zou behoeven te houden, wil er bij mij niet in; evenmin als de bewering dat, hetgeen wij in de afgelopen jaren hebben gezien, een zoo bijzonder karakter zou dragen dat men daarmee in de toekomst niet of niet in die mate rekening zou behoeven te houden. Op het oogenblik biedt de wereld nog een beeld van volkomen ontredde, maar zelfs dat buiten beschouwing latende, moet men toch tot de conclusie komen, dat deze val in de conjunctuur voortdurend zal terugkeeren en dat men dus met een stelsel als thans van de zijde der Regeering wederom wordt verdedigd, niet voldoende geholpen is.

Ik heb er al eerder op gewezen, dat wanneer men aan dit stelsel in beginsel zou willen vasthouden, men om tot een bevredigende regeling te geraken, zou moeten kiezen een stelsel dat een geheele conjunctuurperiode bestrijkt, hoewel ook dit weer zijn specifieke bezwaren medebrenkt. Vandaar dan ook, dat ik nog steeds het meest gevoel voor een aanslag jaar voor jaar, gebaseerd in het algemeen op de uitkomsten van het vorig jaar.

Een gemiddelde, zooals thans als uitgangspunt wordt genomen, is ook daarom zeer onbevredigend, omdat men niet alleen goede en slechte jaren bijtelt, maar zulke goede en zulke slechte jaren, dat men er eigenlijk geen gemiddelde van nemen kan, terwijl bovendien niet is rekening gehouden met de devaluatie van verleden jaar die toch veroorzaakt, dat men volkomen ongelijksoortige grootheden bijtelt en daaruit een gemiddelde trekt.

(Hoofd D. V. G.)

Om al deze redenen blijf ik bepleiten een stelsel als ik reeds eerder voorstelde. Wanneer dit niet mogelijk zou zijn, zou ik mij in ieder geval willen aansluiten bij het denkbeeld van den heer Weyer om den aanslag jaar voor jaar vast te stellen op het gemiddelde der voorafgaande vijf jaren.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp van de zijde van het College geëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid, de volgende week te antwoorden?

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp opgeschort tot de volgende vergadering.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de twee ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

- a. tot regeling van den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6);
- b. tot nadere wijziging van het Reglement op den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1882 No. 97). (Ond. 47.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Offringa, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! De voorliggende ontwerp-ordonnantie, die inmiddels een minder fraaie doch naar het oordeel der Regeering toch noodzakelijke naamswijziging onderging, heeft reeds bij haar ontstaan en ook bij de lopende schriftelijke en mondelinge behandeling in Uw college een niet onverwachte bijzondere aandacht getrokken. De noodzaak om tot een wettelijke regeling op dit gebied te komen was der Regeering zoowel door eigen waarneming en ervaring als door den drang uit de gemeenschap komende geen vraagstuk. Meerder malen was trouwens ook in den Volksraad op deze noodzaak gewezen.

Bij het pogen om te komen tot verbetering van misstanden, in het bijzonder wanneer deze pogingen het gebied van koop en verkoop aanroeren, wordt natuurlijkerwijze altijd weerstand ondervonden en het verschuiven van een belangenfeer door wettelijke regeling dient dikwijls als een onvermijdelijk gevolg van dit pogen te worden aanvaard. Ik moge bij den aanvang van mijn beantwoording der sprekers namens de Regeering nog eens nadrukkelijk verzekeren, dat bij het ontwerpen dezer regeling alleen de gezondheidsbelangen en de bevolking het leiding gevende motief zijn geweest en dat een eenzijdige bescherming van een bepaalde groep van verkoopters niet in de bedoeling ligt, noch ook als een noodzakelijk gevolg van de uitvoering dezer ordonnantie ernstig behoeft te worden gevreesd.

Er zal naar het oordeel der Regeering slechts een verschuiving plaats hebben in de verhouding, die er bestaat bij koop en verkoop van de gevaarlijke naar de minder gevaarlijke en kon het zijn naar de ongevaarlijke geneesmiddelen, in dezen zin dat de laatste groep het gunstigst wordt beïnvloed. Zulks acht de Regeering mogelijk zonder dat het totaal der omzet van de benodigde geneesmiddelen zich in ongunstigen zin wijzigt en zonder dat de belangen van koper en verkoper ernstig in het geding komen.

Hoe dit ook zij en hoe deze verhoudingen zich zullen ontwikkelen, het blijft plicht om bij de toepassing van geneesmiddelen het minst gevaarlijke den voorrang te geven. De oude geneeskundige wet van het „primum nil nocere” moge

(Hoofd D. V. G.)

hier nog eens onder de aandacht gebracht worden. Inderdaad, het middel mag niet erger zijn dan de kwaal en ook bij de behandeling van dit ontwerp wordt zulks van de zijde van den Volksraad aan de Regeering voorgehouden. Niet in dien zin, dat men twijfelt aan den noodzaak van deze ordonnantie. Twee van de sprekers, de heeren Soangkoepon en Van Helsdingen, scharen zich zelfs volledig achter de Regeering, waarvoor ik hun zeer dankbaar ben. De zes andere sprekers behooren tot de bezwaarden, die spreken van „het kind met het badwater wegwerpen” of van een te rigoureuze maatregel. De heer Kartowisastro voelt er in de eerste helft van zijn betoog zelfs voor om van alle maatregelen af te zien en het geheele ontwerp aan den kant te zetten. Gelukkig voelt hij aan, dat dit van zijn zijde een te rigoureuze maatregel is en hij stelt zich in de tweede helft van zijn betoog meer op de lijn van den heer Soetardjo.

Ik heb me afgevraagd, Mijnheer de Voorzitter, waarom het niet gelukt is noch door de Memorie van Toelichting, noch door de Memorie van Antwoord de opvatting weg te nemen, dat het voorliggende ontwerp als een te rigoureuze maatregel wordt aangezien. Zeer stellig ligt dit daaraan, dat er niet voldoende gegevens omtrent den omvang van het te bestrijden kwaad zijn verschaft. Er is in de Memorie van Antwoord te strak vastgehouden aan de letter van de vraag in het Gedelegeerden-verslag om statistische gegevens. Nu behoeft ik ternauwernood te verzekeren, dat het aantal bekend geworden feiten omtrent het verkeerd aanwenden of het op onjuiste indicatie verstrekken van sterkwerkende geneesmiddelen zeer groot is. De gevallen door den heer Verboom uit de medische literatuur aangehaald kunnen ook door mij op gemakkelijke wijze tot een groot aantal worden uitgebreid. Het dossier, dat op dit gebied te mijner beschikking staat, heeft den vorm van een aanzienlijken bundel aangenomen en uit de wereldvakkliteratuur is het nog wel met een grooter aantal aan te vullen.

Ik ben nog wel in staat om eenige duidelijk sprekende gevallen naar voren te brengen. Zoo is gebleken, dat in 1936 40 patiënten in de C.B.Z. te Batavia zijn binnengebracht, die een te veel aan slaapmiddelen hadden binnengekregen. Overkomt dit patiënten die op eenigen afstand van geneeskundige hulp wonen, dan zijn zij onherroepelijk verloren.

Het geval te Soerabaja, waarbij het gevaarlijke sublimaatpoeder werd afgeleverd in plaats van Calomel ligt nog versch in het geheugen. In het Soerabajasch Handelsblad van 17 Maart werd een geval van blindworden en verlamming genoemd, veroorzaakt door vermageringsmiddelen. De zenuwstoornissen na gebruik van apiol en arsenicalia zijn overbekend.

In het bekende handboek van Dr. van der Eijden te Malang wordt vermeld, dat Spirocid in circa 1% van de gevallen slecht verdragen wordt en tot ernstige stoornissen aanleiding geeft.

Wat betreft de wereldliteratuur noem ik het bekende Würzburgsche boek: *Die Nebenwirkungen der modernen Arzneimittel*, dat uitsluitend ongevallen en nevenwerkingen van moderne geneesmiddelen bespreekt.

Voor belangstellende leden van dit College liggen deze gegevens en deze literatuur te allen tijde ter inzage op mijn hoofdkantoor.

Intusschen, Mijnheer de Voorzitter, uit de betoogen van al de sprekers blijkt mij bij nauwkeurige bestudeering, dat allen het met de maatregelen omtrent de G-lijst eens zijn en dat men de opstelling van een W-lijst ook wel voldoende gemotiveerd acht. Het groote bezwaar van alle sprekers richt zich tegen een veronderstelde distributiebeperking, die zoowel de distributeurs als de consumenten zou beperken of m.a.w. koop en verkoop zou hinderen, die de mogelijkheid, om op ruime schaal algemeen als waardevol aangeprezen geneesmiddelen zou terugdringen door prijsstijging en langs dien

weg mogelijk zelfs schade aan het begrip volksgezondheid zou aanbrengen.

Nu wil ik mij, Mijnheer de Voorzitter, niet op een zuiver medisch standpunt stellen en daarvan uitgaande zeggen, dat alles wat geneesmiddel heet, slechts langs de handen van dokter-deskundige en pharmaceut-deskundige in handen van de zieken behoort te komen. Ervaringen over de geheele wereld doen dergelijke gedachten tot het rijk der utopie behooren en zeker in onze omgeving, die nog zoo armelijk is bedeed met de bereikbaarheid van geneeskundige hulp, behoort de vervulling van een zoodanigen wensch tot de onmogelijkheden.

Ik wil mij plaatsen op het ruime standpunt, dat de vrije verkoop van geneesmiddelen voorshands een onmisbare factor is om aan de lijdende menschheid in deze gebieden soulaas en mogelijk genezing te bieden. Ik wil me niet begeven op het pad om vergelijkingen te treffen tusschen de waarde van de naar eigen keuze en eigen inzicht genomen geneesmiddelen van Westersche afkomst of die, welke door de empirie van Oostersche origine een goede reputatie genieten. Ik wil ook niet te sterk en als beslissend naar voren brengen den hinder, dien de vrije verkoop van geneesmiddelen stelt op onzen weg om de bevolking den gang naar ziekenhuis en polikliniek te leeren, en aan ons pogen om het aantal wanhopig verwaarloosde gevallen zooveel mogelijk te verminderen.

Ik kom ook nu nog slechts hulp en medewerking vragen voor dezen belangrijken stap, dien de Regeering zet op het pad om gevaren af te wenden. Absoluut noodig wanneer het, als bij de G-lijst, gaat om absolute giften.

Zeer belangrijk, wanneer het gaat om door de W-lijst de gelegenheid te hebben om te waarschuwen voor dreigend gevaar, gelegen in verkeerd gebruik en verkeerde dosering. Ook belangrijk om den Dienst der Volksgezondheid, door middel van het licentiesysteem, de mogelijkheid te bieden door contrôle op de verkoopers dezen in de hand te krijgen en zoo mogelijk te houden en om door die contrôle tot verbetering van vaak onaanvaardbare toestanden in de verkoopplaatsen te komen.

Teneinde tegemoet te komen aan het bezwaar van de distributiebeperking, die de Regeering ook bij een beperkte licentieverleening niet vreest in den zin van een ernstige beperking van den totaal-omzet van de noodige geneesmiddelen, zegt Zij hier gaarne toe, dat de licenties vrijwel zonder eenige beperking zullen worden verleend aan hen die er om vragen en dat de aanvragen door de bestaande grossiers en kleinhandelaars zelfs niet op zegel behoeven te worden gesteld.

Als ik, Mijnheer de Voorzitter, na dit algemeene gedeelte van mijn beantwoording van de sprekers in eersten termijn, thans kom tot het meer bijzondere gedeelte, dan hoop ik voor den eersten spreker, den heer Soetardjo de urgentie van het ontwerp met voldoende feiten te hebben aangetoond. Zijn vrees, dat de W-lijst op instigatie der in de geneesmiddelencommissie zitting hebbende apothekers uitgebreide afmetingen zal aannemen, is ongegrond. Ik sta daar borg voor. De commissie, die voor het overgrootste deel niet uit apothekers zal bestaan, adviseert mij slechts, doch beslist niet. Aan den wensch van den heer Soetardjo om ook de Inheemsche bevolking deskundig in de Geneesmiddelencommissie vertegenwoordigd te zien, d.w.z. door een arts van Inheemsche origine, zal worden voldaan.

De heer Soangkoepon zal uit mijn algemeen betoog kunnen concluderen, dat het naar mijn verwachting niet noodig zal zijn, maatregelen te treffen om in de binnenlanden van overheidswege distributieplaatsen in te richten en deze met deskundigen te bezetten. In hoeverre de doekoens bij de distributie der W-artikelen kunnen worden ingeschakeld, zal plaatselijk kunnen worden beoordeeld. Ten slotte heeft de heer Soangkoepon een meer positief antwoord gevraagd met

(Hoofd D. V. G.)

betrekking tot de eventueele toepasselijkheid van het ontwerp op zelfbestuursonderhoorigen. De Regeering kan tot haar spijt nog niet nader op deze vraag ingaan, dan in de Memorie van Antwoord is geschied. Ten aanzien van de toepasselijkheid van de verschillende ordonnantie op zelfbestuursonderhoorigen is de uiteindelijke beslissing nog niet genomen. De wenschelijkheid, dat de onderwerpelijke ordonnantie ook voor zelfbestuursonderhoorigen zal gelden, onderschrijf ik echter gaarne.

In verband met het verzoek van den heer Kartowisastro om van de beslissingen van het Hoofd van plaatselijk Bestuur met betrekking tot het verlenen (of intrekken) van vergunningen tot den verkoop van W-artikelen, de mogelijkheid van hooger beroep op het hoofd van den D.V.G. te openen, meen ik als mijn inzicht te mogen mededeelen, dat hier hooger beroep op den Gouverneur-Generaal de voorkeur verdient. Dit beroep staat echter te allen tijde open en behoeft dus niet in het ontwerp te worden ingevoegd.

Aan den heer Weyer zou ik willen voorstellen om, na de in mijn algemeene gedeelte verstrekte inlichtingen en gedane concessie zijn voornemen om een amendement in te dienen te laten varen.

Hetgeen door den heer Kan wordt opgemerkt, aangaande de maatsregelen van de Vereeniging van pharmaceutische grossiers genomen, is de Regeering bekend. Waar het aantal apothekers-assistenten, dat eigen drogisterijen wil beginnen, nog zeer klein is, kan ook het aantal klachten over de genomen maatregelen ook niet anders dan zeer klein zijn. Voorshands krijgt de Regeering den indruk, dat de bemoeienissen van bedoelde Vereeniging van pharmaceutische grossiers en groothandelaren mede in het belang van een rationeele geneesmiddeldistributie worden genomen. De drang, om op groote plaatsen een drogisterij te openen, terwijl kleinere plaatsen van alle deskundige hulp verstoken blijven, mag naar mijn meening werkelijk wel ietwat bevestigd worden. Mocht genoemde Vereeniging in haar ordenende bemoeienissen te ver gaan, dan zal de tijd gekomen zijn om ook op dat gebied in te grijpen.

Ook de heer Roep zal reeds het een en ander hebben vernomen, dat kan strekken tot beantwoording van de door hem gemaakte opmerkingen. Ik hoop, dat de heer Roep met mij eens zal zijn, dat het vrijlaten van den verkoop van de G-artikelen door de toegelaten kleinhandelaren te ver zou gaan. Deze gevaarlijke stoffen behooren niet in leekenheden thuis, zij worden dan ook in geen geneeskundige leekenhandleiding genoemd.

Aan rechtspersonen kunnen vergunningen verleend worden. Het ligt echter in de bedoeling om voorshands dezelfde gedragslijn te volgen als bij de toepassing van de verdoovende-middelen-ordonnantie geschiedt, n.l. om de vergunningen te verlenen op naam.

Hoewel momenteel niet vaststaat, welke artikelen op de W-lijst zullen komen, kan wel worden gezegd, dat hierop in het algemeen geen artikelen zullen voorkomen, die dagelijks in allerlei gezinnen worden gebruikt. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan Kalzan, Sanatogen, Aspirin e.d., waarvan de verkoop zeker vrij zal blijven. Indien daartoe aanleiding mocht ontstaan, wat de Regeering niet gelooft, zal de noodzaak om prijsregelend op te treden stellig onder de oogen worden gezien.

Wat betreft de drie punten, welke de heer Verboom naar zijn mededeeling van den heer Kruijne heeft overgenomen, zou ik het volgende willen opmerken:

Punt 1. De vergunningen voor den verkoop van W-artikelen zullen vrijwel zonder eenige beperking worden uitgereikt.

Punt 2. Het plaatsen van artikelen op de G- en W-lijsten zal inderdaad in hoofdzaak aan de hand van de ervaringen der practijk geschieden. Dat spreekt, zou ik haast zeggen,

wel van zelf. Doch de beoordeeling van die praktische ervaring, welke niet beslist hier te lande behoeven te zijn opgedaan, zal door deskundigen moeten geschieden. De heer Verboom zal toch evenmin als ik wenschen, dat een sterkwerkend geneesmiddel, waaromtrent de vakliteratuur mededeelingen bevat of waarvan de samenstelling den deskundige daalstonds bevot of meer alarmeert, eerst in den vrijen verkoop hier te lande zijn gevaarlijke werking in de practijk moet hebben bewezen, alvorens tot plaatsing op de G-lijst zal kunnen worden overgegaan. Zooals in de Memorie van Antwoord reeds werd gezegd, is voorkomen ook hier beter dan genezen.

De heer Verboom acht het antwoord der Regeering met betrekking tot de door hem gevreesde receptenhandel zeer onbevredigend. Ik wil hiertegenover stellen, dat zich bij de toepassing van de verdoovende-middelen-ordonnantie gedurende tien jaren vrijwel nimmer een dergelijk euvel heeft voorgedaan, hoewel dáár toch meer grond voor de verwachting als door den heer Verboom gekoesterd, bestond. Zoo noodig zal het hoofd van den D.V.G. er zelfs toe kunnen overgaan om den Gouverneur-Generaal overeenkomstig artikel 85 van het Reglement op den D.V.G. te adviseeren de acte van toelating van den betrokkene in te trekken. De Regeering meent echter ook in dit opzicht met vertrouwen de practijk van het ontwerp te mogen afwachten.

In de derde plaats heeft de heer Verboom der Regeering voorgehouden niet duidelijk te zijn op het punt der Aziatische patent-geneesmiddelen. Te dezen aanzien zou ik willen antwoorden, dat een Aziatisch patent-medicijn niet een min of meer getrouwe copy of een pendant van een bepaald Westersch patent-medicijn behoeft te wezen om voor plaatsing op de G- of W-lijst in aanmerking te komen. Ten aanzien van de producten van de Oostersche chemische of pharmaceutische industrie zal dezelfde gedragslijn worden gevolgd als ten aanzien van die der Westersche industrie.

De Regeering deelt niet de meening van den heer Verboom, dat de in artikel 1 lid 1 sub a gegeven definitie van „sterkwerkende geneesmiddelen” onbevredigend is te achten. Met „voor leven of gezondheid van den mensch onder bepaalde omstandigheden schadelijke stoffen” is bedoeld, wat de heer Verboom beoogt, n.l. dat het gebruik van deze stoffen door leeken in te groote dosis of frequentie of in gevallen, waarin dat gebruik bepaald ongewenscht is, gevaar voor het leven of de gezondheid van den consument oplevert. De term „sterkwerkende geneesmiddelen” is een in vakkringen gebruikelijke term, welke aansluit bij die der verdoovende middelen.

Den heer Van Helsdingen is de Regeering erkentelijk voor hetgeen deze ten favoeur van het ontwerp heeft aangevoerd.

De genoemde suggestie van den geachtenden spreker om de doekens of een nieuwe stand van neringdoenden in vrij beroep te leiden in verband met de uitvoering van de ontwerp-ordonnantie, durf ik zonder meer niet over te nemen. De hieraan verbonden kosten en moeite zouden slechts verantwoord zijn, wanneer de practijk de behoefte aan een dergelijken maatregel zou aantoonen, hetgeen de Regeering voorshands ten zeerste betwijfelt.

In algeheele tegemoetkoming aan den desbetreffenden wensch van den heer Van Helsdingen zijn bij een tweede Nota van Wijziging de woorden „bij gezegd verschoft” uit het eerste lid van de artikelen 4 en 5 geschrapt. In verband met de voorschriften der algemeene Zegelverordening en de toepassing daarvan beteekent zulks, dat de licentie-aanvragen vrij zullen zijn van zegel, wanneer zij vóór een bepaald tijdstip door de bestaande grossiers en kleinhandelaren worden ingediend.

Mijnheer de Voorzitter! Ik moge U hierbij deze Nota van Wijziging aanbieden.

Maatregelen tot beteugeling der kwakzalverij als door den heer Van Helsdingen gesuggereerd — advertentieverbod, censuur op advertenties — hebben de aandacht der Regeering.

(Hoofd D. V. G.)

Zij beteekenen een zeer ver gaande stap, welke slechts ten deele met het onderhavige ontwerp verband houdt.

Het standpunt van den heer Van Helsdingen inzake reglementeering van den handel in technische vergiften zal door de Regeering nader in beschouwing worden genomen.

Wat betreft de distributie van geneesmiddelen in de peripherie door B.B.-ambtenaren en zendelingen, deze practijk zal naar de meening van de Regeering kunnen blijven voortbestaan onder de vigueur der ontwerp-ordonnantie, ook zonder dat zij daarin uitdrukkelijk wordt mogelijk gemaakt.

Het geldt hier de verstreking door ambtenaren en wat men zou kunnen noemen semi-officiële personen (semi-officiël dan voor wat deze medicijnenverstreking betreft) van geneesmiddelen aan de bevolking, met machtiging van het hoofd van den D. V. G. uit de Gouvernementsapotheken op kosten van den Lande. De Regeering stelt prijs op de bestending van deze practijk.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik nu nog even de mérites van het voorliggende ontwerp kort samenvat, breng ik onder de aandacht van Uw College:

1. Dat het naar het oordeel der Regeering en naar het mij voorkomt ook van Uw College dringend noodig is de geneesmiddelendistributie in zoodanige banen te leiden, dat gevaren voor den consument zooveel mogelijk worden afgewend.
2. Dat andere landen, waaronder ik in het bijzonder wil wijzen op de Federated Malay States ons reeds op dit pad zijn voorgegaan.
3. Dat de in uitzicht gestelde, vrijwel onbepaalde licentieverleening noch koopers noch verkoopers in ernstige mate zal hinderen of hun belangen ernstig in gevaar zal brengen door prijsstijging of distributiebeperking.
4. Dat de voorgestelde maatregelen het groote voordeel zullen brengen, dat de distributieplaatsen aan het toezicht houdend apparaat van den Dienst der Volksgezondheid bekend worden en op bonafiditeit, wijze van bewaring, aflevering en aanprijzing der geneesmiddelen, leidinggevend toezicht kan worden uitgeoefend en zoonoodig repressief kan worden ingegrepen door intrekking der licentie.
5. Dat naast de beperking van gevaar de mogelijkheid van toezicht op den verkoop van allerlei belangrijke geneesmiddelen, als kinine, wormkoekjes, kajoepoetih-olie, etc. wordt geopend, welk toezicht door de zeer recent bekend geworden vervalsing van kininetabletten wel als zeer noodzakelijk moet worden erkend.

(Voorzitter, Hoofd D. V. G.)

De Voorzitter: Hiermede is de eerste termijn van de zijde der Regeering geëindigd. Ik deel de vergadering mede, dat bij tweede Nota van Wijzigingen in de artt. 4 en 5, de woorden: „bij gezegeld verzoekschrift” zijn komen te vervallen. Ik moge den geachten Regeeringsgemachtigde eenter wel een vraag stellen naar aanleiding van de daarbij gegeven toelichting: terwijl de geachte Regeeringsgemachtigde — naar ik meen — heeft gezegd, dat het verzoekschrift niet gezegeld behoeft te zijn, zegt de toelichting van de Nota van Wijzigingen, dat de zegelplicht algemeen vastgelegd is in de zegelverordening. Wanneer dus in de aanhangige ordonnantie die woorden worden geschrapt, dan zal niettemin de zegelplicht toch blijven bestaan krachtens de zegelverordening.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Het betreft hier de bestaande vergunningen. Die worden vrijgesteld van zegel bij het indienen van verzoekschriften.

De Voorzitter: Indien in de zegelverordening een dergelijke vrijstelling niet is opgenomen, dan zal die vrijstelling niet verkregen worden door het schrappen van eenige woorden in de thans in behandeling zijnde ordonnantie.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Voor nieuwe aanvragen zal zeer zeker een verzoek op zegel moeten worden ingediend. Alleen voor de bestaande distributeurs wordt een uitzondering gemaakt.

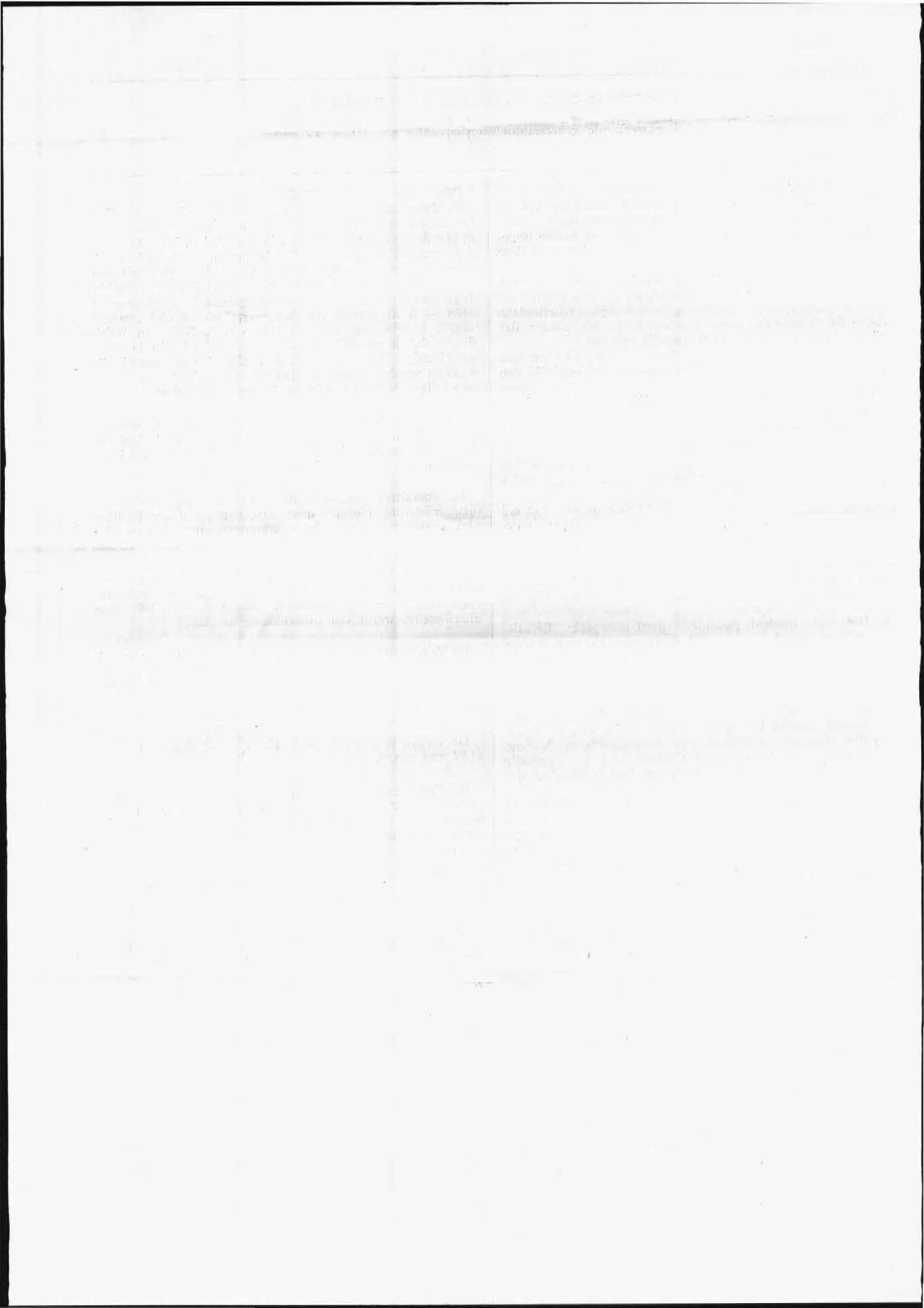
De Voorzitter: Ik schors thans deze beraadslaging en ook de vergadering en verzoek den leden zich in de commissies te begeven voor het onderzoek van het op de agenda aangegeven onderwerp. Na de pauze zal zoo mogelijk met den tweeden termijn van Onderwerp 47 worden aangevangen.

De vergadering wordt te 10.40 uur v.m. geschorst en te 11.07 uur v.m. hervat.

De Voorzitter: Ik deel mede, dat de beraadslaging over Onderwerp 47 zal worden voortgezet vandaag over een week, teneinde den leden de gelegenheid te geven het regeeringsantwoord nauwgezet te bestudeeren.

De vergadering wordt te 11.07 uur v.m. gesloten.

12de VERGADERING — DINSDAG 7 DECEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening der onderwerpen **101** en **102**. — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie e.a. (Ond. **47**). — Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. **38**).

12de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 7 December 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening der onderwerpen **101** en **102**. — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie e.a. (Ond. **47**). — Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. **38**). — Nieuwe reglementen op het verlenen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. **91**).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, Van Goor en Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

1. Telegram van den heer Heemstra, secretaris van H.M. de Koningin, luidende:

„Voorzitter Volksraad Batavia. Oprechten dank van Koningin voor wenschen van Volksraad voor herstel Prins Bernhard.”

2. Telegram van den heer Baud, kamerheer van Z. K. H. Prins Bernhard, luidende:

„Voorzitter Volksraad Nederlandsch-Indië, Batavia. Hunne Koninklijke Hoogheden betuigen Volksraad Nederlandsch-Indië diepgevoelden dank blijk van deelneming.”

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 4 Februari 1933 (Staatsblad Nos. 47, 48 en 49) en van 27 April 1934 (Staatsblad No. 214), alsmede van de Zeebrieven- en Scheepspassenordonnantie 1935 (Staatsblad No. 492), de ordonnantie op het recht van overschrijving en de Zegelverordening 1921 (Ond. **101**) en de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de loonbelasting (Ond. **102**) overeenkomstig artikel 17 Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Deze ontwerpen zullen straks in de commissies worden onderzocht.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de twee ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Hoofd D. V. G., Directeur van Financiën.)

- a. tot regeling van den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 7);
- b. tot nadere wijziging van het Reglement op den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1882 No. 97), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 7).

(Ond. **47**.)

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid, die hierom gevraagd heeft ter aanvulling van zijn antwoord in eersten termijn.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben U zeer erkentelijk voor de gelegenheid om het regeeringsantwoord in eersten termijn nog te mogen aanvullen.

Gedurende en na het uitspreken van dit antwoord en in het bijzonder bij en na het aanbieden van de Tweede Nota van Wijziging is mij gebleken, dat de heer Van Helsdingen en ook andere leden van het college op het onderwerpelijke punt nog niet geheel tevreden zijn gesteld. Men ziet ook de zegelkosten, verbonden aan het verkrijgen van de kleinhandelaarsvergunningen, als een van de redenen voor de vrees, dat er toch distributiebeperking zal plaats hebben.

Daar de Regeering prijs stelt op het behoud van het licentiestelsel om althans eenig toezicht op den verkoop der W-artikelen te kunnen uitoefenen, wil Zij aan de vrees dezer leden tegemoet komen door den zegelplicht over de geheele linie der kleinhandelaars op te heffen en nogmaals verzekeren, dat met het ontwerp geenerlei distributie-beperking wordt beoogd.

De derde Nota van Wijziging, Mijnheer de Voorzitter, die de veranderingen van het ontwerp in bovenbedoelden zin inhoudt, is U bereids aangeboden.

De **Voorzitter:** De derde Nota van Wijziging is bereids gedrukt en rondgedeeld. Teneinde de leden in de gelegenheid te stellen, daarvan rustig kennis te nemen, zal de behandeling van het onderhavige onderwerp nu worden opgeschort en straks worden voortgezet.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen met betrekking tot de heffing van verponding over de periode van 1 Januari 1938 tot en met 31 December 1942. (Ond. **38**.)

Het woord is aan den directeur van Financiën ter beantwoording van de sprekers in eersten termijn.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Alvorens de drie geachte leden, die over het voorliggend ontwerp het woord hebben gevoerd meer in bijzonderheden te beantwoorden, lijkt het mij raadzaam om vooraf in korte trekken nog eens de beweegredenen uiteen te zetten, welke ertoe hebben geleid om dit ontwerp eener „Aanvullende verpondingsordonnantie 1937” bij den Volksraad in te dienen.

Krachtens de bepalingen van de verpondingsordonnantie 1928 wordt de verpondingswaarde der onroerende goederen vastgesteld naar den toestand op het voor den aanslag beslissende tijdstip om dan voor den duur van het vijfjarig belastingtijdvak, althans naar boven geen verandering meer te ondergaan.

Bij het bepalen van de waarde moet onderscheid worden gemaakt tusschen het ongebouwd en het gebouwd. Voor de eerste categorie van gronden, voorzover die althans producerend zijn, wordt de verpondingswaarde afgeleid uit het gemiddelde resultaat van de vijf jaren, welke voorafgaan aan het voor den aanslag beslissende tijdstip, terwijl voor

(Directeur van Financiën.)

het gebouwd de huur- of gebruikswaarde op genoemd moment maatgevend is.

De grondslag van deze methode van bepaling van de verpondingswaarde is het inzicht, dat de gevonden waarden gedurende het belastingtijdvak als regel geen aanmerkelijke verandering zullen ondergaan, of, m.a.w. dat de omstandigheden, die bedoelde waarden bepaalden, ook in de naaste toekomst nagenoeg dezelfde zullen blijven.

De belastingregeling maakt dan een uitzondering door vermindering van den aanslag toe te staan bij daling van de verpondingswaarde met meer dan 25%, doch verhooging wegens stijging der verpondingswaarde is, behalve in geval van nieuwbouw, uitgesloten.

In de Memorie van Toelichting is er reeds de nadruk op gelegd, dat dit stelsel slechts zóó lang bevredigende resultaten kan opleveren als het verleden inderdaad geacht kan worden een bij benadering juiste maatstaf voor de toekomst te bieden.

Het is nu juist tengevolge van de omstandigheden in de crisisjaren, welke wij achter den rug hebben, dat het gedurende bijkans vijftig jaren, n.l. van 1886 af voldaan hebbende systeem niet blijkt op te gaan.

Voor het produceerend ongebouwd zou als maatstaf voor den aanslag over 1938/1942 moeten gelden het gemiddelde van de resultaten over de jaren 1932/1936. In de Memorie van Toelichting is uitvoerig uiteengezet, waarom moet worden aangenomen, dat dit gemiddelde niet in overeenstemming zal zijn met de resultaten, welke de periode 1938/1942 naar redelijke verwachtingen te zien zal geven.

Voor het gebouwd geldt hetzelfde; grondslag voor den aanslag over 1938/1942 zou moeten zijn de huur- of gebruikswaarde per 1 Januari 1937, een waarde derhalve bepaald naar omstandigheden, welke wel in zeer sterke mate het stempel van de crisis droegen, terwijl ook hier verwacht kan worden, dat de komende jaren een verbetering zullen toonen.

Overweging van een en ander noopte tot het beramen van maatregelen als in het onderhavige ontwerp zijn vervat en die beoogen om den aanslag in de verponding over de periode 1938/1942 naar de beginselen dezer heffing nauwer te doen aansluiten bij het te verwachten rendement van den grond, dan bij toepassing van de bestaande voorschriften het geval zou zijn. Anderzijds zijn de omstandigheden die voor het komende tijdvak bijzondere maatregelen vereischen, naar het oordeel der Regeering van zoo uitzonderlijken aard, dat niet het standpunt kan worden ingenomen, nu ook voor goed met de bestaande regeling te breken.

Het stemt de Regeering tot voldoening, — en ik kom op dit punt tot de meer rechtstreeksche beantwoording van de geachte leden Weyer, Kan en Verboom — dat Zij mag constateeren, dat geen der sprekers zich tegen de ingediende voorstellen verbaart en dat het verschaalde inzicht, dat zich tusschen de geachte leden en haar heeft geopend, in hoofdzaak beperkt blijft tot de vraag, of hetgeen in het ontwerp is belichaamd een tijdelijk karakter dient te dragen, zooals is voorgesteld, dan wel of daaraan permanente werking dient te worden verleend.

Van het laatste denkbeeld heeft de heer Weyer zich het uitvoerigst den tolk getoond.

Uitgangspunt van zijn betoog, waarin hij zich in de eerste plaats met het ongebouwd heeft bezig gehouden, is, dat het overwegingen van practischen aard zijn geweest, die destijds den wetgever hebben doen besluiten de verponding om de vijf jaren te heffen in plaats van bij jaarlijkschen aanslag. Wanneer het er nu om gaat een keuze te doen tusschen den vijfjaarlijkschen aanslag en den theoretisch meest juisten, n.l. dien per jaar, dan raken, naar het inzicht van den geachten spreker, die overwegingen van practischen aard voornamelijk de belastingadministratie. Voor de belastingsschuldigen zou het thans vrijwel onverschillig zijn, of zij ééns

in de vijf jaar dan wel éénmaal per jaar in de verponding worden betrokken.

De heer Weyer mag zeker geacht worden goed op de hoogte te zijn van hetgeen ten deze het gevoelen van een groote categorie der belastingsschuldigen is, maar ik moet daar toch tegenover stellen, dat uiteraard ook voor belastingsschuldigen het éénmaal in de vijf jaren opstellen van de aangiften belangrijk minder werkzaamheden vordert dan het jaar voor jaar indienen van naar den eisch der ordonnantie ingevulde aangiftebiljetten met tal van bijbehorende toelichtingen. De practijk heeft wel uitgewezen, en ook de heer Kan heeft hierop de aandacht gevestigd, hoeveel tijd vaak met het indienen van gegevens gepaard gaat.

Intusschen ligt hier niet het zwaartepunt van het betoog van het geachte lid. Dit valt te zoeken daar waar hij in de voorstellen een uiting van opportunisme in de fiscale politiek van de Regeering meent te moeten constateeren. Ik moge dit gedeelte van het betoog van den heer Weyer, — en de beide andere sprekers, hebben zich bij hem aangesloten, — aldus samenvatten: reeds in den loop van het belastingtijdvak 1933/1937 bleek, dat de fictie omtrent de gelijkheid van de als maatstaf genomen resultaten der voorafgaande vijf jaren en die van de vijf belastingjaren, niet opging. Niettemin werden er toen, — behalve de crisisvoorziening, die eerst in 1935 kwam — geen maatregelen genomen, zoodat blijkbaar de als normale voorziening in de belastingregeling opgenomen mogelijkheid tot tusschentijdsche herzieningen ook voor deze abnormale tijden voldoende werd geoordeeld. Maar nu het om den aanslag voor het nieuwe tijdvak gaat, komt de Regeering met voorstellen, die de ondeugdelijk gebleken fictie tijdelijk opzij zetten en het geachte lid stelt in dit verband de vraag of hij het als een louter toeval moet beschouwen, dat thans reeds valt te voorzien, dat tengevolge van de nu in behandeling zijnde maatregelen het middel der verponding voor de periode 1938/1942 een niet onbelangrijke stijging zal ondergaan. Terwijl het geachte lid zich geheel kan aansluiten bij het uitgangspunt van de voorstellen der Regeering, n.l. dat gestreefd dient te worden naar een zoo juist mogelijke toepassing van de beginselen der verponding, kan hij zich niet vereenigen met het tijdelijk karakter, dat aan de maatregelen is toegekend, tengevolge waarvan voor tijdvakken na 1938/1942, tenzij andere voorzieningen worden getroffen, het bestaande systeem van aanslag eens in de vijf jaren weer hersteld zal worden. Daarin ligt nu, naar sprekers oordeel, het door hem veroordeelde opportunisme: de Regeering kiest de wijze van aanslag welke voor de opbrengst van het middel onder de bestaande omstandigheden het gunstigst is. Hierdoor wordt een toestand van ongedurigheid en onzekerheid geschapen, waardoor belastingsschuldigen niet weten, waaraan zij straks toe zullen zijn.

Een en ander acht de heer Weyer gevolg van de omstandigheid, dat de Regeering de ondeugdelijkheid van de fictie slechts ziet als uitvloeisel van een tijdelijk verschijnsel, waar tegenover het geachte lid stelt, dat de toekomstige conjunctuur een element van dergelijke ongewisheid is, dat van het verloop daarvan niet afhankelijk mag worden gesteld of t.z.t. weer tot de fictie teruggekeerd zal worden.

Mijnheer de Voorzitter! Een ietwat uitvoerige wedergave van het betoog van het geachte lid achtte ik wel noodig voor een vruchtbare gedachtenwisseling.

Inderdaad bleek in de laatste jaren de werkelijkheid niet meer in overeenstemming met de fictie omtrent de gelijkmatigheid der opbrengsten van landbouwproducten in het vergelijkings-tijdvak en in het belasting-tijdvak. Toch zijn dientengevolge geen maatregelen genomen, Mijnheer de Voorzitter, en wel om de eenvoudige reden, dat de herzieningsbepalingen van de belastingregeling niet slechts voldoende werden geoordeeld, maar ook metterdaad voldoende waren. De gang van zaken in het loopende verpondings-tijdvak is zoo geweest, dat er practisch geen cultuuronder-

(Directeur van Financiën.)

neming is aan te wijzen, ten aanzien waarvan niet één of meer tusschentijdsche herzieningen van den aanslag hebben plaats gehad, waardoor aansluiting aan de werkelijkheid werd verkregen. Het voor menige onderneming nog gedurende dit tijdvak weer opgetreden herstel kon, op grond van de bepalingen der ordonnantie, geen weerslag in een verhoogden aanslag vinden, zoodat thans nog talrijke ondernemingen, die de slechte jaren reeds weer te boven zijn, verponding betalen naar de minimum-verpondingswaarde van f 14 per hectare. Men kan dus zeggen dat de invloed van de crisis op de opbrengsten gedurende de abnormale jaren van ± 1929 tot 1936 in verminderde aanslagen is opgevangen.

Was er dus voor het loopende tijdvak geen aanleiding om ten aanzien van het ongebouwd speciale voorzieningen te treffen, en niemand van de belanghebbenden heeft daar ook om gevraagd, anders staat het met het komende tijdvak. Gebleken is, dat over de technische mérites van het regeeringsvoorstel feitelijk geen verschil van meening bestaat. Doch wel loopen de meeningen uiteen over de draagwijdte.

Tegenover de inzichten van deze leden, die zeggen: „de omstandigheden eischen een permanent overstag gaan en een tijdelijke voorziening beteekent opportunisme en incidenteele belastingwetgeving”, staat het oordeel der Regeering, dat we hier te doen hebben met zóó abnormale toestanden gedurende de verlopen jaren, dat een tijdelijke nuanceering van de geldende regeling geboden, doch tevens voldoende is. Ter adstructie van dit laatste zou ik erop willen wijzen dat juist het weergalooze karakter van de achter ons liggende crisisomstandigheden, waardoor deze ten eenenmale afwijken van de eertijds te voorziene schommelingen in de conjunctuur, die in de huidige regeling der verpondingsordonnantie zijn verdisconteerd, den thans noodzakelijken maatregel dadelijk stempelt tot een van bijzonder karakter, welke voor één maal getroffen dient te worden. Aldus gezien mag de tijdelijkheid van den maatregel zeker niet als opportunistisch worden veroordeeld.

Het valt toch moeilijk te ontkennen, dat de crisisjaren een daling in de conjunctuur hebben laten zien van zoo abnormalen omvang, dat niet bij voorbaat mag worden aangenomen, dat dergelijke grove schommelingen zich regelmatig als blijvend verschijnsel in deze maatschappij zullen voordoen. En daarom verdient het bestaande systeem van aanslagregeling, dat voldoende ruimte biedt voor het opvangen van de gewone fluctuaties naar boven en naar beneden, als blijvende regeling vooralsnog de voorkeur.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, is het geen toeval, dat de voorgestelde maatregelen, voorzoover thans valt te overzien een stimuleerenden invloed op de opbrengst der verponding over 1938/1942 zullen hebben. Maar ook dit dient in verband met de omstandigheden te worden bezien; deze verwachte stijging beteekent geenszins een opzetten van de belasting buiten haar natuurlijke grenzen; zij is niet anders dan de uitwerking van het streven om de principes der verponding, te weten het belasten van het zoo goed mogelijk benaderde rendement van den grond in het belastingjaar, ook onder zeer abnormale omstandigheden tot hun recht te brengen.

Wanneer nu de verwachting bestaat, na afloop van de periode 1938/1942, naar het oude stelsel van vijfjaarlijkschen aanslag te kunnen terugkeeren, dan ligt daaraan ook niet de gedachte ten grondslag, dat dit oude stelsel dan weer voordeliger voor den fiscus uitkomt, doch slechts deze, dat er een zoodanige stabilisatie in de omstandigheden mag worden tegemoet gezien, dat de fictie zonder bezwaar in haar oude eer kan worden hersteld.

Ik zou willen herhalen wat reeds in de Memorie van Antwoord is gezegd: te zijner tijd zal de Regeering zich hebben te beraden wat te doen staat. Mocht onverhoopt blijken, dat een herstel van meer stabiele verhoudingen met normale fluctuaties niet zal zijn ingetreden,

dan zal zijn na te gaan welke duurzame wijzigingen in de verpondingsordonnantie zullen zijn aan te brengen, om haar vaststaande bedoeling ook onder die omstandigheden blijvend tot haar recht te doen komen. Een voordeel zal daarbij zijn, dat dan ondervinding zal zijn opgedaan ten aanzien van de administratieve bezwaren die thans geacht worden aan een permanenten jaarlijkschen aanslag in den weg te staan. Maar welke maatregelen ook zullen worden voorgesteld, Mijnheer de Voorzitter, de Regeering zal zich daarbij zeker niet laten leiden door de vraag of de financieele consequenties voor het oogenblik in het voor- of in het nadeel van den fiscus zullen zijn, doch zal uitsluitend voor oogen houden, hoe Zij de beginselen der verponding het beste tot uiting kan doen komen, met inachtneming van de belangen zoowel van belastingplichtigen, als die van het algemeen fiscaal stelsel.

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat het standpunt van de Regeering in deze nu wel voldoende tot uitdrukking is gebracht.

Toch kan ik niet van dit onderdeel afstappen, zonder nog één punt aan te roeren, dat zoowel de heer Weyer als de heer Kan in hun beschouwingen hebben betrokken.

In de stukken is tegenover elkaar gesteld de in de belastingregeling opgenomen mogelijkheid tot verlaging van de verponding bij daling der verpondingswaarde met meer dan één vierde tegenover de onmogelijkheid, in het algemeen, om bij stijging der verpondingswaarde den aanslag te verhoogen.

De heer Weyer, en als ik goed zie, heeft de heer Kan hem daarin gevolgd, ziet een en ander als een plicht van den fiscus, te weten het toestaan van vermindering bij daling en het zich onthouden van verhooging bij stijging van de opbrengst en zulks zou, nu men voor het nieuwe tijdvak niet met den vijfjaarlijkschen aanslag blijkt te kunnen doorgaan, tot een duurzame wijziging van de bestaande wijze van aanslag moeten leiden.

Het doet mij leed, Mijnheer de Voorzitter, dat ik de geachte leden in deze niet kan bijvallen. Zooals uit de geschiedenis der verponding blijkt, ligt aan de door de sprekers tot beginsel verheven regeling, het practisch motief ten grondslag, dat de vele werkzaamheden niet zouden opwegen tegen het daarvan te verwachten resultaat. In § 153 van haar Ve verslag zegt de Commissie voor herziening van het belastingstelsel, dat principieele gronden vóór tusschentijdsche verhooging pleiten.

Hieruit blijkt, dat het zeer wel anders had gekund en dat b.v. een vijfjaarlijksehe aanslag met tusschentijdsche verhoogingen geenszins in strijd zou komen met het karakter der heffing. In dit verband valt trouwens op te merken, dat de verpondingsordonnantie een systeem van tusschentijdsche verhoogingen reeds kent, n.l. waar de nieuwbouw krachtens artikel 15a in den loop van het tijdvak in de heffing van het gebouwd wordt betrokken.

De Regeering kan den door den heer Weyer in dit verband gestelden plicht tot onthouding van verhooging bij stijging van opbrengsten niet aanvaarden. Daarnaast wijst zij erop, dat de éénjarige aanslag in de periode 1938/1942 gedurende elk belastingjaar wel vermindering, doch geen verhooging kent, dus overeenkomstig de vijfjarige aanslag gedurende een vijfjarig tijdvak en overeenkomstig den jaarlijkschen aanslag bij de inkomstenbelasting.

De heer Kan heeft verband gelegd tusschen den plicht der Regeering om bij verminderde opbrengsten den aanslag te reduceeren en de thans aanhangige voorstellen en heeft daarbij gesproken van wederdienst. Als ik het geachte lid goed begrijp, ziet hij in het ontwerp een soort van door de Regeering gevraagd dienst, als belooning voor toegestane verminderingen van den aanslag in de crisisjaren en hij verwerpt terecht een dergelijke constructie. Maar die is dan ook niet aanwezig, Mijnheer de Voorzitter. Sinds jaar en dag kent de verpondingsordonnantie de tusschentijdsche herziening van den aanslag. De gedurende 1933/1937 tot stand gekomen verminderingen

(Directeur van Financiën.)

waren dus niet een speciale tegemoetkoming aan belanghebbenden, en hebben zeker niet den stoot gegeven tot de thans aanhangig gemaakte voorzieningen.

Alvorens van het ongebouwd af te stappen dient nog te worden stilgestaan bij de door den heer Verboom geformuleerde gedachte, om den jaar voor jaar op te leggen aanslag van het produceerende ongebouwd te baseeren niet, als tot nu toe, op het gemiddelde van de opbrengsten der laatste vijf jaren, doch enkel op de resultaten van het laatst verloop jaar.

Ongetwijfeld zouden de werkzaamheden ten behoeve van den aanslag verminderen, alhoewel men zich niet moet voorstellen, dat zij tot één vijfde van haar huidige omvang zouden worden teruggebracht.

De heer Verboom heeft er nog op gewezen, dat ook voor den aanslag in de vennootschapsbelasting de resultaten van het vorig jaar moeten worden berekend. Nu loopen de voor verponding en vennootschapsbelasting benodigde gegevens inderdaad gedeeltelijk parallel, maar daarbij moet er toch wel op gelet worden, dat de verponding een afzonderlijke groepeerings van gegevens en een van die voor de vennootschapsbelasting afwijkende berekening eischt.

Intusschen is in 1928 na ampele overweging het vijfjarig vergelijkingsstijdvak behouden; ten deze zij verwezen naar § 130 van het Ve Verslag der belastingherzieningscommissie, waaruit moge blijken, dat met de vijfjarige periode beoogd is een zekere gelijkmatigheid, zoo wenschelijk voor een grondbelasting, te bereiken, waardoor de pachtwaarde van den grond zooveel mogelijk wordt genaderd.

Zelfs zijn er destijds stemmen opgegaan om dit tijdvak tot negen jaren te verlengen. Het zal den geachten spreker duidelijk zijn, dat bij opvolging van zijn voorstel de belasting jaar voor jaar de meest verrassende fluctuaties zou ondergaan en ik betwijfel het of belanghebbenden dit op den duur zouden toejuichen. Voor de Regeering bestaat geen aanleiding het denkbeeld van het geachte lid over te nemen.

Ten slotte heeft, ook in verband met den aanslag van het ongebouwd, de heer Kan de vraag gesteld, of de administratie van den belastingdienst thans zoover gevorderd is, dat het niet meer zal voorkomen, dat de betrokkenen zullen moeten wachten, totdat zij eindelijk hun aanslagbiljet in handen krijgen, om dan naar rato voorzieningen te treffen voor de betaling der verschuldigde gelden.

De aanslag in de verponding van het produceerend ongebouwd is een tijdroovende en ingewikkelde aangelegenheid, zoodat de definitieve aanslagen meestal eerst in den loop van het tijdvak kunnen worden vastgesteld. Intusschen zijn de geldelijke belangen der contribuabelen gewaarborgd door het instituut van den voorloopigen aanslag, dat hen in staat stelt de naar hun inzichten verschuldigde belasting volgens de wettelijke termijnen te voldoen.

Uiteraard zal het streven der belastingadministratie er op gericht blijven de aanslagbiljetten zoo tijdig mogelijk uit te reiken, en bij een jaarlijkschen aanslag zal dat, wanneer voor 1938 de berekening is opgezet, wat sneller kunnen dan bij een vijfjaarlijkschen, doch in deze hangt, zooals de heer Kan mij wel zal willen toegeven, ook veel af van de diligentie, waarmede belastingsschuldigen voldoen aan hun verplichting tot het indienen van aangiften en het verstrekken van verdere inlichtingen.

Ik kom thans tot het gebouw, Mijnheer de Voorzitter.

Ik heb er zoo straks reeds op gewezen, dat in herhaling van hetgeen in de Memorie van Antwoord is medegedeeld, dat de abnormale omstandigheden, welke voor het ongebouwd een tijdelijke voorziening noodig maakten, in even sterke mate gelden voor het gebouw.

De heer Weyer kan zich niet vereenigen met de voorgestelde wijze van oplossing, die hij halfslachtig heeft genoemd. Deze halfslachtigheid moet dan hierin worden gezocht, dat indien na 1 Januari 1940 de huurprijzen dalen, de belasting-

schuldigen aan de te hooge verponding vastzitten, tenzij de huurprijs met meer dan één vierde is gedaald. In dit verband heeft het geachte lid aangedrongen op aanvulling van de belastingregeling met een stel bepalingen in den geest der huidige crisisvoorziening, welke zijns inziens ten onrechte als zoodanig is betiteld. Naar het oordeel van den heer Weyer behoort deze regeling thuis in de verpondingsordonnantie als aanvulling van in de crisis gebleken onvolkomenheden en opdat de heffing zich zoo nauw mogelijk aansluit bij de werkelijke opbrengst, hetgeen te sterker geldt, wanneer er een verlaging van de opbrengst intreedt. Dit laatste is dan gebaseerd op de zoo juist besproken inzichten van den geachten spreker omtrent den plicht van den fiscus ten deze.

Nu geloof ik toch niet, dat het juist is deze zaak te bezien op de wijze als de heer Weyer doet. Wat toch is het geval? Gedurende de jaren 1938 en 1939 verandert er voor het gebouw, vergeleken bij de huidige regeling, niets. Eerst in 1940, wanneer de huren per 1 Januari 1939 inderdaad hooger mochten zijn dan die per 1 Januari 1937, zal er een stijging in den aanslag optreden. Nu stelt de heer Weyer tegenover elkaar het profiteeren van den fiscus van deze stijging en de onmogelijkheid voor de belastingplichtigen om vermindering te krijgen, aler een daling met meer dan 25% is bereikt. Hij ziet daarin een onbillijkheid, doch naar het oordeel van de Regeering is die toch niet aanwezig. Het laat zich toch naar redelijkheid niet aanzien, dat in de komende periode wederom zulke abnormale inzinkingen van de huizenmarkt zich zullen voordoen als in de voorbijgegangene crisisjaren, zoodat er geen reden kan worden gevonden om daartegenover ook in het verpondingssysteem geheel abnormale maatregelen te continueren.

De Regeering moet dan ook bezwaar blijven maken tegen de gedachte om de crisisvoorziening blijvend in de ordonnantie zelve in te lijven. Het uitgangspunt van het geachte lid is niet in overeenstemming met het karakter der heffing, welke niet bedoelt de daadwerkelijk in eenig jaar uit een gebouw getrokken inkomsten te treffen, doch zich in beginsel richt naar het normale rendement van het gebouw, blijkende uit de huur- of gebruikswaarde op het voor den aanslag beslissende tijdstip (vgl. o.a. begroting 1935, Afd. III Stuk 6, blz. 3 alinea 1).

Is dat normale rendement volgens de regelen der ordonnantie eenmaal bepaald, dan wordt de heffing door de werkelijk over eenige periode genoten opbrengst niet beïnvloed, tenzij in het bijzondere geval, dat een goed gedurende twaalf maanden of langer in het geheel geen opbrengst heeft opgeleverd.

Destijds is dan ook opzettelijk de crisisvoorziening, die overigens slechts geldt voor die categorie van gebouwen die als huurobject worden geëxploiteerd, buiten de verpondingsordonnantie gehouden. Uit den geheelen opzet van deze voorziening blijkt, dat het verband met de verponding vrij los was; de maatregel was dan ook eigenlijk bedoeld als een tegemoetkoming in de moeilijkheden waarin vele huizen-exploitanten door de crisis-omstandigheden waren komen te verkeren. Vandaar ook, dat toepassing van de voorziening slechts kan plaats vinden, wanneer de verponding van het gezamenlijke, als huurobject geëxploiteerde huizenbezit, ongeacht de verdeling over afzonderlijk aangeslagen kadastrale eenheden, boven tien procent van de gezamenlijke opbrengst stijgt. Ook van een aantasting der verpondingswaarde, de basis van den aanslag, is bij deze voorziening geen sprake.

In tegenstelling met het geachte lid ben ik dan ook van meening, dat de crisisvoorziening met recht dien naam draagt en dat er geen goede grond valt aan te voeren om, in strijd met het stelsel der belastingregeling, de crisisvoorziening tot blijvend maatregel te verheffen.

Tot slot, Mijnheer de Voorzitter, de kwestie van het gebouw, dat naar de gebruikswaarde moet worden aangeslagen. De heer Weyer betoont zich een tegenstander van het in artikel 3

Aanvullende verpondingsordonnantie 1937 (Ond. 38). — Nieuwe reglementen op het verlenen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. 91).

(Directeur van Financiën.)

van het ontwerp belichaamde denkbeeld, dat voor dergelijke gebouwen, opgericht vóór 1 Januari 1939 schatting van die waarde dient plaats te vinden.

De spreker is van meening, dat deze bepaling een wijziging beteekent van een voorschrift, dienende om te voorkomen, dat de belastingschuldige meer aan verponding zou betalen dan met de grondslagen en rechtsgrond van die heffing overeen te brengen is.

Het standpunt, dat niemand meer dient te betalen dan overeenkomt met de grondslagen en den rechtsgrond der belasting wordt door de Regeering ten volle onderschreven, doch Zij meent in die stelling integendeel een bevestiging te mogen zien van de juistheid van het voorgestelde voorschrift. De verponding wil zooveel mogelijk de pachtwaarde van den grond benaderen; voor een groot gedeelte van het gebouw komt die pachtwaarde tot uiting in de bruto-huurwaarde, voor een ander deel blijkt geen huurwaarde vast te stellen. De belastingherzieningscommissie heeft voor laatstbedoelde gevallen toen gezocht naar een anderen maatstaf en dien gevonden in de gebruikswaarde, dat is een zeker percentage van het in den grond gestoken kapitaal. Wanneer de gebruikswaarde, bepaald volgens den opzet der regeling het werkelijke rendement van den grond niet juist blijkt weer te geven, is de mogelijkheid geopend om die gebruikswaarde op het rechte bedrag te stellen. Echter, en daarin schuilt het onvolkomene van de tegenwoordige regeling, alleen, wanneer de afwijking ten nadeele van belastingschuldigen zou strekken, n.l. wanneer de aanschaffingskosten abnormaal hoog zijn geweest, of wanneer een gebouw voor een andere bestemming wordt gebezigd dan wel ten deele buiten gebruik is gesteld. In al deze gevallen is het zeker billijk, dat niet uit hooge kosten van vroeger een onjuist rendement van den grond en daarmee een foutieve grondslag voor de belasting wordt afgeleid.

Maar waar het er hier om te doen is het rendement van den grond in objectieven zin op een bepaald tijdstip te belasten, een doel, dat bij de naar de huurwaarde aangeslagen gebouwen geheel wordt bereikt, is het ook volkomen in overeenstemming met de beginselen der verponding om ook voor de gebouwen, die naar de gebruikswaarde moeten worden aangeslagen, rekening te houden met het rendement, zooals dat blijkt uit de voor die gebouwen te besteden aanschaffingskosten op het voor den aanslag beslissende tijdstip.

De heer Weyer heeft hier de beteekenis der gebouwen als bedrijfshulpmiddel in het geding gebracht, doch ik moet daartegenover nogmaals opmerken, dat de bedoeling van de verponding is om op objectieve wijze voor den grondslag der heffing het rendement van de op eenige wijze door gebouwen ingenomen grond te benaderen. In het systeem wordt daarvoor in de eerste plaats de huurwaarde benut; is dit niet mogelijk, dan komt de gebruikswaarde in aanmerking. De aard van de gebouwen vormt als zoodanig geen bepalenden factor, hetgeen ook terstond blijkt, wanneer bedacht wordt, dat zeer vele bedrijfsgebouwen, zooals goedangs, kantoren, enz. naar de huurwaarde worden aangeslagen.

De vrees van den heer Weyer, dat in de practijk de voorgeschreven schatting tot tal van geschilpunten met de belastingadministratie aanleiding zal geven, deelt de Regeering — het is al reeds gezegd — niet en wel op grond van de opgedane ervaring, juist in de loopende periode, waarin de mogelijkheid bijna overal regel werd.

Overigens zal zeker op dit punt naar mijn oordeel de ervaring voor den aanslag 1940—1942 kunnen uitwijzen, of de door het geachte lid verwachte bezwaren van dezen voorloopig als tijdelijk in te stellen maatregel zich inderdaad in opvallend belemmerende mate zullen voordoen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn ook van de zijde der Regeering beëindigd.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Verboom.)

Het grondige en principieele betoog van den Regeeringsgemachtigde heeft ertoe geleid, dat mij het verzoek heeft bereikt, den tweeden termijn niet in deze, doch in de volgende vergadering te doen plaats vinden.

Ik vind het jammer, maar kan het verzoek billijken en schort derhalve de behandeling van het aan de orde zijnde onderwerp op tot de volgende vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van nieuwe reglementen op het verlenen van verlof naar het buitenland aan militaire landsdienaren (Ond. 91), de bijbehorende reglementen als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

Alvorens de debatten te openen, heet ik den heer Van Goor, hoofdamtenaar ter beschikking van den legercommandant, die hier voor de eerste maal als Regeeringsgemachtigde aanwezig is, van harte welkom.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag is er reeds op gewezen dat, doordat deze regeling later aan de orde is gesteld dan de verlofsregeling voor burgerlijke landsdienaren, de ambtenaren, die onder de ahangige regeling vallen — dat zijn dus de militairen — opnieuw in een ongunstiger positie zijn geplaatst. Het nieuwe reglement beteekent inderdaad een belangrijke vooruitgang bij de oude regeling; juist daarom valt het te betreuren, dat de nieuwe regeling zooveel later in werking zal treden dan de regeling voor de burgerlijke landsdienaren. Naar aanleiding hiervan is een tegemoetkoming bepleit, speciaal wat betreft het derde buitenlandsch verlof; ik kan verwijzen naar hetgeen hieromtrent in het Gedelegeerden-verslag wordt gezegd en behoef dit niet uitvoerig te citeeren.

Het antwoord, dat de Regeering hierop gegeven heeft in de Memorie van Antwoord, is naar mijn meening zeer weinig bevredigend. Toegegeven wordt, dat aan die latere vaststelling nadeelen verbonden kunnen zijn, doch daar staat tegenover — aldus de Memorie van Antwoord — dat daaraan ook voordeelen verbonden kunnen zijn, doordat gunstiger bepalingen eenigen tijd langer van kracht blijven. Dat is ongetwijfeld, in het algemeen en theoretisch gezien, het geval, maar ik geloof, dat daarvan bij de onderhavige regeling heel weinig overblijft. Mij is van verschillende kanten verzoekt om vooral aan te dringen op zoo spoedig mogelijke totstandkoming van de nieuwe regeling, want elke boot — zoo zei men mij — die verlofsgangers naar Indië terugvoert, brengt nieuwe onbillijkheden teweeg. Daaruit blijkt toch wel, dat deze regeling inderdaad voor belanghebbenden van zeer groot belang is.

De Memorie van Antwoord vervolgt dan:

„In verband daarmee wordt niet de noodzaak gevoeld als regel voor die gevallen, waarin een latere vaststelling in enkele opzichten nadeelig blijkt, tegemoetkomende bepalingen vast te stellen.”

Mijnheer de Voorzitter! Het spijt mij, maar dit antwoord is voor mij weinig overtuigend. Men zou uit deze alinea wellicht kunnen afleiden, dat voor bepaalde gevallen tegemoetkoming zal worden betracht; ik moet echter bezwaar maken tegen het woord „noodzaak”, dat ik in dit verband nooit heb gebruikt. Er is verzoekt om eenige tegemoetkoming jegens een groep militairen, die achter het net zouden vissen door de late inwerkingtreding van de militaire regeling. Noodzaak impliceert recht of dwingende aanspraak en daarvan is in het Gedelegeerden-verslag niet gerept. Het gaat niet om noodzaak doch om tegemoetkoming in een geval, waarin deze stellig op haar plaats is, gezien de reeds jaren bestaande achterstelling.

Deze spreekt het meest t.o.v. de onderofficieren, die in tegenstelling met de burgerlandsdienaren geen derde verlof konden krijgen. De grens, welke men hierbij zou moeten

Nieuwe reglementen op het verleen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. 91).

(Van Helsdingen.)

trekken, is moeilijk vast te stellen. Ik gaf als voorbeeld, aan de onderofficieren, die bij het in werking treden van het verloffreglement 1937 en daarna, aanspraak op een derde verlof kunnen doen gelden, zulk een verlof na een terzake binnen redelijken termijn ingediend verzoek toe te staan.

Ik heb gedacht aan een tegemoetkoming in dien zin, dat de onderofficieren die na ommekomst van hun derde verlof nog minstens één jaar voor hun recht op pensioen hadden te dienen, in de gelegenheid zouden worden gesteld om van het derde verlof gebruik te maken; men zou hen desnoods kunnen verplichten één jaar, of zoo veel korter als noodig is, „bij te teekenen”, zoodat zij in totaal toch de als norm gestelde twee jaren na ommekomst van dit verlof in werkelijken dienst hier te landen zouden verblijven. Mij lijkt dit een aanvaardbare regeling.

Hoe dit ook zij, in ieder geval wil het mij voorkomen, dat de Regeering zich in deze kwestie wel op een zeer star standpunt heeft gesteld en ik kan niet anders zeggen dan dat het mij voor de betrokkenen zou spijten, indien Zij op dit standpunt zou blijven staan. Ik begrijp, dat de door mij bepleite regeling extra kosten met zich meebrengt, maar ik kan mij niet voorstellen, dat deze kosten bijzonder groot zouden zijn. Maar ook, wanneer dit wel het geval zou zijn en de Regeering dientengevolge zou meenen, het hieraan te besteden geld beter te kunnen gebruiken, voor andere zaken, welke meer rechtstreeks de defensie betreffen, zou ik er op willen wijzen, dat wij niet alleen naar het doode materiaal moeten kijken, maar toch ook naar de menschen, die dat doode materiaal moeten bedienen en die dit met meer toewijding en geestdrift zullen doen, wanneer hun persoonlijke belangen ook die aandacht krijgen, welke zij verdienen.

Tenslotte zou ik nog een opmerking willen maken over de Nota van Wijziging. Het nieuwe artikel 30 regelt naar mijn meening een zaak, welke in tijden als daarin bedoeld, zonder regeling ook wel zou worden opgelost; dit heeft het jaar 1914 wel voldoende bewezen. Intusschen bestaat bij mij tegen deze bepaling op zichzelf geen bezwaar, al dient men er zich m.i. voor te hoeden teveel te willen regelen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! In het Augustusnummer van het orgaan van de Nederlandsch-Indische Vereeniging van Protestantisch-Christelijke Onderofficieren „Pro Rege” waren een aantal desiderata vermeld naar aanleiding van de wijzigingen, die op het punt stonden te worden aangebracht in de verloffregeling.

Ik kan tot mijn groot genoegen constateeren, dat verschillende dier desiderata door de nieuwe regeling zullen worden vervuld. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan het recht, dat hierbij aan de mindere militairen wordt gegeven op 6 in plaats van op 4 maanden verlof. Dit bestond vroeger niet terwijl het kon voorkomen, dat mindere militairen, wanneer zij overgingen naar het gevangeniswezen, wel recht hadden op 6 maanden verlof, terwijl de overigen, die in het leger bleven, dit misten.

In de tweede plaats is gevraagd, waarom ook niet de onderofficieren voor elk jaar langer verblijf alhier dan het vereischte aantal jaren voor recht op verlof, 1 maand verloffverlenging konden bekomen. Ook aan dezen wensch is voldaan door artikel 16 van Reglement I. Tenslotte zou ik nog een vraag willen stellen. Los van de geldende verloffregeling voor officieren en onderluitenanten, gold de bepaling, dat onderluitenanten eerst dan van hun derde verlof gebruik konden maken, wanneer zij minstens 21 dienstjaren hebben en na ommekomst van hun verlof minstens nog twee jaren zullen hebben te dienen om hun maximum diensttijd van 25 jaren en 7 maanden vol te kunnen maken. Vergis ik mij niet, dan wordt ook aan deze bepaling een eind gemaakt, doordat in de nieuwe regeling een dergelijke bepaling volkomen wordt gemist, waardoor ook aan dit desideratum der genoemde vereeniging is voldaan.

(De Hoog, Van Goor, Regeeringsgemachtigde.)

Ik wil daarom hier namens genoemde vereeniging dank aan de Regeering uitspreken voor al deze wijzigingen, die ten gunste van deze groep in de verloffregeling worden aangebracht.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats zou ik gaarne een vraag aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen stellen, die niet in het Gedelegeerdenverslag is opgenomen doch waarop ik hoop alsnog antwoord te kunnen ontvangen.

Vergis ik mij niet, dan is op het oogenblik het buitenlandsch verlof voor de hier in Indië aangenomen militairen meer speciaal aan den rang verbonden. Ik meen, dat men onderluitenant moet zijn, alvorens men met buitenlandsch verlof kan gaan, wanneer men in Indië is aangenomen. Het zou een groote verbetering zijn en meer categorieën zouden hiervan gebruik kunnen maken, als het verlof aan een zekere salarissgrens zou worden verbonden, doch alleen wanneer de salarissen stabiel zijn. Maar gezien de omstandigheid, dat de salarissen wel eens worden verlaagd of verhoogd in elk geval gewijzigd, vraag ik mij af, of het eigenlijk niet beter zou zijn, dat men ook bij deze regeling, zooals tevoren het geval was, het recht op verlof zou verbinden aan den rang en niet aan het salaris.

Nu zal men mij voorwerpen, dat dit bij het burgerlijk verloffreglement ook niet het geval is, doch ik verwijs nogmaals naar den toestand, die altijd heeft gegolden, dat de onderluitenanten buiten beschouwing werden gelaten ten aanzien van het niet met buitenlandsch verlof gaan van de hier aangenomen krachten.

Ik zou willen vragen, kan hier niet eenzelfde methode worden gevolgd, waardoor zal worden voorkomen, dat ten aanzien van het criterium van het salaris met betrekking tot het met buitenlandsch verlof gaan er telkens personen bijkomen en uitvallen.

Dit was mijn eerste vraag. De tweede vraag echter is voor mij van veel meer belang. Die betreft een kwestie, waarop de Regeeringsgemachtigde misschien wel niet direct zal kunnen antwoorden, doch die ik evenwel toch zeer ernstig onder de aandacht van de Regeering zou willen brengen. Deze vraag betreft het volgende.

Het is bekend, dat toen wij de burgerlijke verloffregeling behandelden, wij hebben aangedrongen op een regeling van het binnenlandsch verlof ten aanzien van hen, die niet in staat waren, of niet deelachtig werden de gunst van het met buitenlandsch verlof gaan. Nu heeft men ten aanzien van het leger ook dergelijke bepalingen. Ik meen dat men het met cumulatie kan brengen tot drie of vier maanden binnenlandsch verlof. Doch waar wij thans voor het buitenlandsch verlof vrij belangrijke verbeteringen zien aangebracht — waartegen ik overigens geen bezwaar heb — zou ik er bij de Regeering op willen aandringen, dat er een nieuwe regeling komt van het binnenlandsch verlof, zooals de Regeering destijds min of meer in uitzicht heeft gesteld tijdens de behandeling van het burgerlijk verloffreglement en dat men dit nu niet laat afhangen van de tot standkoming van een regeling van het binnenlandsch verlof voor de burgerlijke ambtenaren, doch dat, waar men thans al iets dergelijks bij het leger heeft, men nu ook overgaat tot uitwerking van een dergelijk systeem in verband met de verbeteringen, die men thans heeft aangebracht ten aanzien van het buitenlandsch verlof.

De heer **Van Goor**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge in de eerste plaats hartelijken dank betuigen voor de woorden van welkom, door U in het begin van de vergadering tot mij gesproken.

Wat de ontwerp-ordonnantie aangaat, is daaromtrent het woord gevoerd achtereenvolgens door de heeren Verboom, Van Helsdingen en De Hoog. Beantwoording van de geachte leden in omgekeerde volgorde zal, naar ik meen, de eenvoudigste manier van beantwoording opleveren.

Nieuwe reglementen op het verleen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. 91).

(Van Goor, Regeeringsgemachtigde.)

Het geachte lid, de heer De Hoog, heeft als laatste vraag te berde gebracht de kwestie, of thans ten aanzien van het binnenlandsch verlof ook niet iets zou kunnen worden gedaan, nu aan de buitenlandsche verloven uitbreiding is gegeven, om derhalve de binnenlandsche verloven in denzelfden geest te wijzigen, onafhankelijk van de bepalingen, thans geldende voor de burgerlijke landsdienaren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof echter, dat het op dit oogenblik niet gewenscht is verder in te gaan op de kwestie van de binnenlandsche verloven. Deze ontwerp-ordonnantie beoogt uitsluitend de bepalingen omtrent buitenlandsche verloven voor militairen zooveel mogelijk aan te passen aan de verlobsbepalingen, zooals die medio van het jaar zijn vastgesteld. Wanneer het geachte lid, de heer De Hoog, vermeent, dat ten opzichte van de binnenlandsche verloven verder moet worden gegaan, zou het toch het beste zijn, dat dit wordt te berde gebracht bij de begrotingsbehandeling van de IIIe afdeling en niet op dit oogenblik. Het zou ook zeer moeilijk voor mij zijn als Regeeringsgemachtigde, voor dit onderwerp hier thans ter zake eenige toezegging te doen.

De andere vraag van dit geachte lid betreft, of het niet gewenscht zou zijn om met betrekking tot het bedrag van f 350, dat voor de hier aangenomen militairen maatgevend wordt om met buitenlandsch verlof te kunnen gaan, zich niet meer aan een vast bedrag te houden, doch in dit opzicht slechts den rang te laten gelden. Wanneer ik het geachte lid goed heb begrepen, was dus zijn vraag:

Zou men voortaan niet aan elken hier aangenomen adjudant-onderofficier recht op verlof toekennen, ongeacht het salaris?

Mijnheer de Voorzitter! De toekenning van buitenlandsch verlof is toch gebaseerd op een persoonlijke behoefte. Kan men nu zeggen, dat een adjudant-onderofficier meer behoefte heeft aan een buitenlandsch verlof, dan een sergeant-majoor? In het algemeen zal het recht daarop toch niet aan een rang kunnen worden vastgekoppeld. Bovendien, hier is gestreefd naar het verkrijgen van de meest mogelijke concordantie met het buitenlandsch verlobfreglement voor de burgerlijke landsdienaren. Waar daar een bedrag van f 350 als grens is gesteld, zal het moeilijk zijn voor de militairen daarvan af te wijken.

(De heer Van Helsdingen: Dat zou een bevoorrechtiging beteekenen van de militairen.)

Inderdaad zou dat in verschillende gevallen een bevoorrechtiging zijn, omdat een adjudant-onderofficier met een heel wat lager traktement begint. Het huidige topsalaris van een adjudant-onderofficier is f 350. Bij vaststelling van de thans in behandeling zijnde ontwerp-ordonnantie ontstaat dus de toestand, dat een adjudant-onderofficier, zoodra hij zijn topsalaris bereikt heeft — dat is in het algemeen vrij kort voordat hij zijn maximum diensttijd heeft bereikt, — nog met verlof zal kunnen gaan.

Het beginsalaris is in vele gevallen veel lager. Dus, zooals de heer Van Helsdingen bij interruptie zeer terecht heeft opgemerkt, zou het in vele gevallen een bevoorrechtiging zijn van de militaire landsdienaren.

Afstappende van de vraag van den heer De Hoog kom ik nu op hetgeen de heer Van Helsdingen heeft aangevoerd. Dit geachte lid heeft een speciale vraag gesteld, nl. of op het oogenblik, dus volgens de voorstellen van de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie, de bepaling komt te vervallen, dat een onderluitenant voor een derde verlof een diensttijd moet hebben van 25 jaren, en bovendien nog twee jaren zal moeten dienen, na ommeekomst van dat derde verlof.

Inderdaad kent de voorliggende ontwerp-ordonnantie geen van het normale afwijkende minimum diensttijd voor het toekennen van het derde verlof. Bij de vaststelling van het buitenlandsch verlobfreglement 1937 voor de burgerlijke landsdienaren, zijn deze bijzondere beperkende bepalingen voor het verleen van het derde verlof komen te vervallen. Deze

vervallen dus ook voor de militaire landsdienaren, hoewel het wel in de bedoeling ligt om de bepaling, dat na ommeekomst van het derde verlof nog twee jaren gediend zal moeten worden, te handhaven.

Artikel 10 lid 1 toch van het voorliggend ontwerp van reglement I luidt:

„Aan officieren en onderofficieren, die met toepassing van eenig afvloeiingsvoorschrift op het tijdstip, waarop zij met verlof willen gaan, bij een eventueel overcompleet zouden kunnen worden gepensionneerd, wordt slechts verlof verleend, indien, ter beoordeeling van den Gouverneur-Generaal, hun terugkeer na ommeekomst van het verlof in het belang van den dienst gewenscht is.”

De bedoeling is dit artikel zoodanig te interpreteren, dat na ommeekomst van verlof nog twee jaren moet worden gediend. Anders wordt dit derde verlof niet verleend.

Hiermede is naar ik meen de vraag van het geachte lid beantwoord en kan ik overgaan tot de beantwoording van hetgeen door den heer Verboom is te berde gebracht.

Het geachte lid heeft geciteerd uit het Gedelegeerdenverslag en de Memorie van Antwoord, zoodat ik daarop niet uitvoerig behoefte in te gaan. Hij vermeent echter, dat terzake door de Regeering wel een zeer star standpunt wordt ingenomen. Zooals reeds in de Memorie van Antwoord is uiteengezet, kan een latere vaststelling van een regeling, die ongeveer in denzelfden vorm voor de burgerlijke landsdienaren geldt, zowel voor- als nadeelen brengen. In het onderwerpelijke verlobfreglement is er ook een categorie militaire landsdienaren voor wie de huidige bepalingen een verslechtering inhouden. Wanneer men dus dezelfde bepalingen zou willen treffen en op denzelfden datum zou willen laten ingaan als de analoge regeling voor de burgerlijke landsdienaren, dan zouden de militaire landsdienaren voor wie de huidige regeling een verslechtering beteekent, doch voor wie overgangsbepalingen zijn vastgesteld, door vroeging van den termijn in een ongunstiger positie komen.

Misschien kan ik echter den heer Verboom al dadelijk geruststellen door te zeggen, dat het volstrekt niet in de bedoeling der Regeering ligt een dergelijk star standpunt in te nemen. In de Memorie van Antwoord kon niet afdoende tot uiting komen, dat het de bedoeling is inderdaad een tegemoetkomende houding aan te nemen in die gevallen, waarin op het doordienen van de betrokken landsdienaren na terugkomst van verlof wordt prijs gesteld, dus ook voor diegenen die het geachte lid noemde, nl. onderofficieren die van een derde verlof willen gebruikmaken en die het geachte lid onder de speciaal gedupeerden rekent. Incidenteel zal worden nagegaan of op behoud van betrokkenen wordt prijs gesteld en of zij bv. al niet drie malen naar Nederland zijn opgezonden geweest. De heer Verboom spreekt van een derde verlof, maar ik moet er de aandacht op vestigen, dat onder de onderofficieren om wie het hier gaat, er verschillende zijn die in hun diensttijd reeds drie malen naar Nederland zijn opgezonden, al was dat dan niet altijd met verlof. Het huidige opzendingsverlobfreglement dateert van April 1919. Voor dien tijd werden deze militairen herhaaldelijk opgezonden naar Nederland, waarbij zij niet met verlof gingen, omdat toen nog geen opzendingsverlobfreglement bestond. Zij werden bij eindiging van dienstverband of detacheringstermijn opgezonden, dienden dan veelal eenigen tijd in Nederland en werden vaak op verzoek naar Indië teruggezonden, zoodat er zijn, die zelfs viermaal in hun diensttijd naar Nederland zijn geweest, hetgeen met andere landsdienaren niet kon plaats hebben.

(De heer Van Helsdingen: Maar ze hadden dan geen verlof, ze moesten in Nederland dienen.)

Mensen, die drie of vier maal zijn opgezonden geweest, hebben dan dikwijls twee maal verlof gehad op den voet van de huidige bepalingen, doch de andere malen hadden zij dus geen verlof. Er was dus wel opzending naar Nederland op

(Verboom, De Hoog.)

landskosten, gevolgd door een al of niet dienen, in het Nederlandsche leger. Herhaaldelijk is het voorgekomen, dat menschen, die in hun diensttijd twee maal verlof hebben genoten, niettemin drie of vier malen werden opgezonden.

Het spreekt vanzelf, dat men dus geen algemeenen overgangsmaatregel zal ontwerpen, maar dat men geval met de Regeering eens zijn, dat, wanneer een landsdienaar gedurende een 22- of 23-jarigen diensttijd reeds drie of vier malen naar Nederland is opgezonden — zij het dan niet voor een buitenlandsch verlof, maar toch in ieder geval voor een verblijf gedurende zekeren tijd in Nederland — men met een geheel ander geval te maken heeft dan dat van iemand, die gedurende zijn geheelen diensttijd slechts twee maal is opgezonden.

Dit moge als voorbeeld dienen, dat het niet mogelijk is een voor allen geldenden overgangsmaatregel te treffen, maar de Regeering is bereid, een tegemoetkomende houding aan te nemen, doch incidenteel, door geval voor geval te bezien in verband ook met het feit, of men gedurende zijn diensttijd reeds een of twee maal naar Nederland opgezonden is.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof hiermede de opmerkingen van de geachte leden, die over het onderwerp gesproken hebben, te hebben beantwoord.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Het is inderdaad waar, dat bij de voorgestelde regeling een bepaalde groep militairen erop achteruitgaat en wanneer ik een overgangsregeling heb bepleit, heb ik daarmede dan ook geenszins bedoeld deze menschen nog eens extra te dupeeren. Ik geloof echter, dat dit bij het ontwerpen van de overgangsregeling zeer wel onder oogen kan worden gezien en dat dus ook aan dit bezwaar gemakkelijk kan worden tegemoetgekomen.

Intusschen heeft het op het oogenblik geen zin een amendement in te dienen, want als dit mocht worden aangenomen, zou het naar alle waarschijnlijkheid de invoering der regeling vertragen, terwijl ik juist heb gezegd, dat niet slechts van de zijde van belanghebbenden, maar vooral ook van de zijde van menschen, die uithoofde van hun functie in staat zijn deze zaak op haar juiste waarde te beoordeelen, op een spoedige invoering der nieuwe regeling wordt aangedrongen.

Voorts heb ik met zeer veel genoegen kennis genomen van de mededeeling van de Regeering, dat Zij naar een zoo soepel mogelijke toepassing van de regeling zal streven, onder de reserves uiteraard, die de Regeering daarbij aangegeven heeft. Ik dank de Regeering wel voor deze toezegging.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde naar aanleiding van het regeeringsantwoord eenige opmerkingen maken.

In de eerste plaats deze.

Waar de geachte Regeeringsgemachtigde mijn tweede vraag het eerst beantwoord heeft, wil ik erop attenderen, dat ik begonnen ben met te zeggen, dat ik mij wendde tot de Regeering en de aandacht der Regeering verzocht om de kwestie van de binnenlandsche verloven onder de aandacht te brengen. Ik heb de kwestie dus zoo ruim mogelijk gesteld; ik heb mij niet gericht tot dezen Regeeringsgemachtigde, maar tot de Regeering.

Er is echter hier alle aanleiding dit punt wel degelijk te bespreken, omdat het Departement van Oorlog ten aanzien van het binnenlandsch verlof een geheel andere regeling kent dan voor de burgerlijke landsdienaren bestond. Bij de burgerlijke landsdienaren kende men het geconverteerd verlof, wat men eenigszins kan vergelijken met het verlof van de hier aangeworven militairen, maar daarbij moet toch speciaal in het geding komen de kwestie buitengewesten-Java of omgekeerd. Ik wil op dit punt echter thans niet dieper ingaan, den geachten Regeeringsgemachtigde zal hetgeen ik zeg wel duidelijk zijn. Bij het leger kent men de regeling,

(De Hoog.)

dat iedere in Indië aangenomen militair door cumulatie, door samenvoeging van de jaarlijkse binnenlandsche verloven een binnenlandsch verlof kan krijgen — wat in zekeren zin in de plaats komt van het buitenlandsch verlof van de uitgezonden militairen — ik meen tot een maximum van 3 maanden. Men kent bij het leger dus reeds een afzonderlijke regeling en het is dus juist, dat ik aan de verbetering van de buitenlandsche verloven koppel een pleidooi voor verbetering van de regeling voor de binnenlandsche verloven, die speciaal bij het Departement van Oorlog bestaan.

Dit wil ik wel even naar voren brengen.

Maar nu de tweede kwestie. Ik heb onmiddellijk gezegd, dat hier geen antwoord op verwacht kon worden en dat daarom alleen verzocht werd, dit onder de aandacht van de Regeering te brengen. Als dus de geachte Regeeringsgemachtigde nu antwoordt, dat hij die kwestie onder de aandacht van de Regeering wil brengen, is dat antwoord voor mij aanvaardbaar en heeft een verwijzing naar de concordantie e.d. geen zin.

Een volgend punt, dat aangeroerd is, betreft de kwestie van het verbinden van het recht op buitenlandsch verlof aan den rang. Ik vind het onjuist, dat de geachte Regeeringsgemachtigde de interruptie van den heer Van Helsdingen-gauw heeft aangegrepen om te spreken van onbillijkheden, bevoorrechtiging e.d. Ik zou er toch even op willen attenderen, dat vooral deze Regeeringsgemachtigde moet weten, dat er thans groote wrijving bestaat — en deze ook reeds jaren heeft bestaan — over het feit, dat de hier in Indië aangenomen Europeesche militairen niet gelijk behandeld worden met de uitgezonden militairen, doordat de eerstgenoemden geheel uitgesloten zijn van het buitenlandsch verlof. Wij hebben hierover telkens gesproken, maar de Regeering heeft onze verzoeken terzake telkens teruggewezen. Men kan in deze van billijkheid of onbillijkheid spreken, van bevoorrechtiging of niet, dat is een kwestie van appreciatie, maar in elk geval kan men wel zeggen — en dat heeft de Regeeringsgemachtigde niet tegengesproken — dat men vroeger onderluitenant moest zijn om gelijkgesteld te worden met de uitgezonden militairen en als zoodanig buitenlandsch verlof te krijgen. Zoo is de regeling thans dus. Nu heb ik met het oog op de nieuwe regeling gezegd: koppel het recht op buitenlandsch verlof ook voortaan niet aan een bepaald salaris. Die salarissen gaan telkens op en neer, waardoor morgen aan den dag een bepaalde rang wel zal vallen onder de groep met recht op buitenlandsch verlof en daarna weer niet tot die groep zal behooren.

Nu heeft de geachte Regeeringsgemachtigde hiervan een staaltje gegeven en gezegd, dat f 350 thans het maximumsalaris van een onderofficier is. Ik zou daartegenover willen stellen, dat straks dat maximum misschien weer f 250 wordt en dan kon de onderofficier, die volgens zijn salaris aanspraak kon maken op buitenlandsch verlof, er weer buiten. Als straks het salaris van de onderluitenant met 50% zou worden verminderd, zouden ook deze buiten de verloffregeling vallen, behalve als ze uit Holland zijn gezonden.

Dan is er nog iets dat mij in het regeeringsantwoord bijzonder is opgevallen. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft mij toegevoegd: waarom nu juist een adjudant-onderofficier? Een onderofficier in een anderen rang heeft misschien wel meer behoefte aan buitenlandsch verlof dan een adjudant-onderofficier. Ik zou willen vragen: moeten wij op dergelijke argumenten eigenlijk wel ingaan? Men zou evengoed ten aanzien van de burgerlijke ambtenaren kunnen vragen: waarom moet iemand, die een salaris heeft van f 325 niet met buitenlandsch verlof kunnen gaan, terwijl hij daaraan misschien nog wel meer behoefte heeft dan een ambtenaar, die een salaris van f 350 heeft. Wanneer men een grens aanlegt voor het verleenen van buitenlandsch verlof, behoeft men niet het behoefte-criterium tusschen de uitgezonden en de hier aangenomenen

Nieuwe reglementen op het verlenen van buitenlandsch verlof aan militairen (Ond. 91). — Sterkwerkende geneesmiddelen-ordonnantie 1937 (Ond. 47).

(Van Goor, R. G., Soetardjo.)

aan te leggen. Ik zal hier niet verder op ingaan; het zou een debat worden dat in deze zaal niet thuis behoort, maar ik wil in elk geval constateeren, dat ik de Regeering heb gevraagd hoe Zij denkt over de verbetering van de binnenlandsch verlof-regeling bij het leger en van de bestaande bepalingen op dat gebied, een verbetering van bepalingen, die men bij de burgerlijke ambtenaren niet kent, althans niet in den vorm als bij het leger.

Voorts laat ik het koppelen van het recht op buitenlandsch verlof aan den rang inplaats van aan de salarissen vallen. Ik zou de Regeering nog willen vragen, te dezen aanzien meer aandacht te willen schenken aan den tegenstand en de wrijving, die ontstaan is juist waar Zij nu bepalingen in het leven roept, waarbij zelfs de niet-Europeesche militairen met buitenlandsch verlof kunnen gaan. Ik wil haar vragen de toezegging te geven, dat Zij ten aanzien van de in Indië aangenomen Europeesche militairen dezelfde coulance zal willen betrachten en dezelfde toezegging zal willen doen als voor de uitgezonden militairen.

De heer **Van Goor**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in tweeden termijn heel kort zijn en kan volstaan met mede te deelen, dat de opmerkingen van den heer De Hoog de volle aandacht der Regeering zullen hebben.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De reglementen I, II en III, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6) en de ontwerp-ordonnantie in haar geheel worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de twee ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende:

- a. tot regeling van den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 8);
- b. tot nadere wijziging van het Reglement op den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1882 No. 97), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 7).

(Ond. 47.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben uiteraard de Regeering erkentelijk voor de daar straks gedane toezegging, die een uitbreiding beteekent van de reeds tevoren gedane concessies, welke nieuwe concessies zijn geformuleerd in de hedenmorgen ingediende derde Nota van Wijzigingen.

Alvorens verder te gaan, zou ik eenige opmerkingen op redactioneel gebied willen maken.

Onder A staat in de derde Nota van Wijzigingen als eerste zin vermeld:

„Zij, die als toegelaten kleinhandelaars wenschen op te treden, behoeven daartoe een schriftelijk aan te vragen vergunning van het hoofd van plaatselijk bestuur.”

Ik geloof, dat hier bedoeld wordt: van den assistent-resident in de gouvernementen van Java en Madoera en het hoofd van plaatselijk bestuur elders.

Verder zou ik het taalkundig eleganter vinden, wanneer de woorden „kleinhandelaars” en „groothandelaars” in sub B van de derde Nota van Wijzigingen in het enkelvoud werden geschreven.

De Regeering blijft dus blijkens haar antwoord vasthouden aan de toepassing van het licentiestelsel. Ik heb in eersten termijn hierover reeds breedvoerig gesproken. Ik geloof, dat het geen zin heeft, hierop verder door te gaan. Alleen wil ik mijn twijfel erover uitspreken of, indien het de bedoeling

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soangkoepon.)

der Regeering is om door middel van het licentiestelsel contrôle uit te oefenen op de distributie van patentmedicijnen, een doeltreffende contrôle in de practijk wel zal blijken mogelijk te zijn, tenzij de Regeering beschikt over een zoodanig corps van controleerende ambtenaren, dat dit de binnenlanden geheel zou kunnen bestrijken. Maar het ergste is nog dit; het doel van dezen maatregel is het tegengaan van het ondoelmatig gebruik van de medicijnen en hiertegen zal door middel van de instelling van het licentiestelsel niets gedaan kunnen worden, omdat per slot van rekening de consument buiten schot zal blijven.

Ondanks al deze bezwaren, ben ik toch bereid tegenover de Regeering een tegemoetkomende houding aan te nemen en zulks in verband met de opeenvolgende concessies, die de Regeering heeft gedaan.

Ik wil nog slechts één vraag aan den geachten Regeeringsgemachtigde voorleggen en wel deze. Volgens het regeeringsantwoord in eersten termijn zal, in verband met een desbetreffende vraag mijnerzijds in eersten termijn gesteld, in de commissie, die het hoofd van den D. V. G. van advies zal dienen, een lid als vertegenwoordiger der Inheemsche bevolking zitting hebben. Nu heb ik vernomen, dat deze commissie zal bestaan uit meer dan tien leden; er is zelfs sprake van vijftien leden. Ik kan natuurlijk niet beoordeelen in hoever deze geruchten waarheid bevatten, maar gesteld, dat deze commissie uit meer dan tien leden zou bestaan, den lijkt mij één zetel als vertegenwoordiging voor de Inheemsche bevolking toch zeer minimaal.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou derhalve aan den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of de Regeering ten aanzien van dezen zetel, die een vertegenwoordiging beteekent voor de Inheemsche bevolking, die in dezen tijd zeker, zoo al niet de grootste belanghebbende, dan toch een van de voornaamste belanghebbenden op dit punt is, niet bereid is meerdere zetels aan de vertegenwoordigers van de Inheemsche bevolking toe te wijzen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft juist in eersten termijn eenige saillante voorbeelden aangehaald, dit aantoonen dat de noodige contrôle op de distributie van medicijnen geboden is. Ook ik acht deze medische contrôle noodzakelijk in het belang van de zieke bevolking van deze gewesten. Juist in dit verband heb ik de inschakeling van de doekoens in de desa's voor de distributie-apparaten aanbevolen. Het is een bekend feit, dat in de desa's de doekoens nog tot de vertrouwenslieden van de massa der bevolking behooren. De inschakeling van deze groep van medicijnmakers of medicijnverstrekkers in het distributie-apparaat beteekent intensivering en het doelmatig maken van de vereischte contrôle op dit gebied. Ik koester dan ook de innige hoop, dat de Regeering de noodige aandacht aan mijn suggestie zal willen schenken. Inderdaad kan deze inschakeling, zooals de Regeering terecht zeide, plaatselijk worden beoordeeld en dit ligt ook in den aard en het karakter van deze doekoens (z.g. kampongdokters), doch de ter zake te nemen maatregelen dienen in algemeen verband te worden getroffen, terwijl de medische eischen ten deze door den dienst van de Volksgezondheid dienen te worden aangegeven.

De Regeering heeft de wenschelijkheid erkend, dat de onderwerpelijke ordonnantie ook op zelfbestuursonderhoorigen van toepassing wordt verklaard; de beste weg daartoe ligt juist in de omstandigheid, dat deze ontwerp-ordonnantie uitdrukkelijk en dadelijk ook op die bevolkingsgroep van toepassing wordt verklaard. Dit heb ik juist der Regeering voorgesteld, vooral omdat Zij hieromtrent nog geen uiteindelijke beslissing heeft genomen.

Intusschen heb ik vernomen, dat het door mij in eersten termijn aangehaalde vonnis van den Raad van Justitie te Semarang bij arrest van het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië van 2 December van dit jaar is vernietigd.

(Verboom.)

wel een en ander heb te vragen en op te merken. Ik zou dan in de eerste plaats willen vragen, of die vergunning altijd zal worden verleend? Zoo niet, krachtens welke bepaling zou zij dan kunnen worden geweigerd? In het algemeen zullen bepaalde criteria moeten worden gesteld, waarvan men afhankelijk zal stellen of de vergunning al dan niet zal worden verleend. Ik zou mij kunnen voorstellen, dat zij slechts wordt verleend aan kleinhandelaars, die te goeder naam en faam bekend staan, maar zoo ja, dan zal de eisch van de criteria toch in de ordonnantie moeten voorkomen. Zoo neen, dan schijnt het mij toe, dat de uitvoerende macht niet de bevoegdheid heeft om zulk een vergunning niet te verlenen.

Zal men voorts die vergunningen, die nu voor de W-artikelen gelden, in het algemeen — ik kan mij nl. voorstellen dat men criteria zal stellen, maar goed, laten wij aannemen, dat zij in het algemeen worden verleend — aan voorwaarden binden? Als dat het voornemen is, zou dus in de eerste plaats aan de algemeenheid van het nieuwe art. 4 in groote mate afbreuk worden gedaan en in de tweede plaats zou ik, indien men de vergunningverleening aan voorwaarden wil binden, de bevoegdheid daartoe ook in een artikel van de ordonnantie willen zien vastgelegd.

Is dat niet het geval, dan kan men de verleening van een dergelijke vergunning moeilijk aan voorwaarden binden. Er bestaan allerlei andere ordonnanties, die ik niet zal releveeren betreffende consenten voor uitvoer, licenties e.a., waarbij in de ordonnantie zelf de bevoegdheid van de Regeering is opgenomen, dat dit en dat kan worden verleend en dat de Regeering bijzondere voorwaarden kan stellen. De bedoeling is, als ik het goed begrijp, dat de Regeering vooral een overzicht over den verkoop van de W-artikelen wenscht te krijgen. Daar valt alles vóór en slechts weinig tegen te zeggen, maar dan zal ook alweer de ordonnantie wellicht de bepaling moeten bevatten, dat bij regeeringsverordening nadere bepalingen kunnen worden vastgesteld waaraan de kleinhandel-distributeurs zullen moeten voldoen.

Ik heb het niet kunnen controleeren, omdat mij de tijd ontbroken heeft, maar hoe kan men dezen distributeurs voorschrijven registers aan te houden van de aanvragen, die zijn ontvangen; om te noteeren aan wie zij de artikelen verkoopen; om bijv. afschriften van de verschillende gegevens bij het hoofd van plaatselijk bestuur of bij den D.V.G. in te dienen, enz. Dit alles zal noodig zijn, indien de Regeering het doel, dat Zij zich voor oogen stelt, wil bereiken, namelijk een inzicht in en een overzicht over de wijze, waarop de W-artikelen worden gedistribueerd en van de mensen in wier handen deze artikelen zullen komen.

Ik zou op deze vragen nog gaarne eenig antwoord ontvangen.

Ik heb reeds gezegd, dat ik mij met de strekking van artikel 4 gaarne kan vereenigen, al schijnt het mij toe, dat men eenige aanvullende bepalingen noodig heeft om de bedoeling van de Regeering te bereiken. Verder sluit ik mij aan bij de heeren Weyer en Kartowisastro. Ik hoop echter wel en spreek althans den wensch daartoe uit, dat de W-lijst niet geheel zal verdwijnen en praktisch alles op de G-lijst komt, want dan zijn wij nog verder van huis.

Ik zou de Regeering dus willen verzoeken om positieve mededeeling te doen in aansluiting aan hetgeen de heeren Weyer en Kartowisastro hebben opgemerkt, dat alleen de positief gevaarlijke artikelen op de G-lijst zullen komen en niet die W-artikelen, welke weinig gevaarlijk zijn en in de praktijk artikelen van dagelijksch gebruik in het Indische leven zijn.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor zijn uitvoerig antwoord in eersten termijn, waardoor ons inzicht in het standpunt van de Regeering ten deze op verschillende punten verhelderd is.

(Van Helsdingen.)

Ik heb mij vanaf het begin een voorstander getoond van de ordonnantie; daarom vraag ik mij onwillekeurig af of door de wijzigingen, die door de Regeering in het ontwerp zijn aangebracht, de kwestie niet teveel verwaterd is en wij niet een regeling krijgen, die in de praktijk niet voldoet, althans niet zeer bevredigend zal werken.

Door de Regeering is met klem van redenen betoogd, dat een regeling van deze materie noodig is, maar van een regeling van den verkoop der W-artikelen blijft, wanneer men de zaak op den keper beschouwt, zeer weinig over. Intusschen begrijp ik, dat ik met een pleidooi voor verscherping van de bepalingen in dit College thans weinig succes zal hebben; ik kom er dus ook niet mede.

Van zeer veel belang blijft — en dat is door verschillende sprekers voor mij reeds betoogd, — de vraag, welke geneesmiddelen zullen worden ingedeeld bij de G-groep en in dat verband is van zeer veel belang weer de samenstelling der commissie. Ik zou het zeer op prijs stellen, wanneer de Regeering ons zou kunnen mededeelen, hoe Zij zich de samenstelling dezer commissie ongeveer denkt. Ik begrijp wel, dat de Regeering geen namen kan of wenscht te noemen in dit verband, maar de Regeering kan ook zonder dat dit gebeurt wel zoo duidelijk zijn in haar mededeelingen, dat wij precies weten, waaraan wij toe zijn. Daar aan de commissie een zeer belangrijke rol is toebedeeld, acht ik het alleszins redelijk, dat wij in dit opzicht volledig zullen worden geïnformeerd.

De Regeering heeft de redactie, die in de ordonnantie gegeven is van „sterkwerkende geneesmiddelen”, verdedigd en bruikbaar verklaard voor het doel. Ik moet mij ten deze verlaten op de deskundigheid van den Regeeringsgemachtigde en zal mij daarbij voor het oogenblik dus neerleggen, al blijf ik zelf die redactie ook weinig bevredigend vinden.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ook ik wil mij gaarne voegen bij al degenen, die de Regeering dank hebben gebracht voor de verschillende toezeggingen, aan de leden gedaan, hoezeer ook de kracht van de ordonnantie door deze toezeggingen wordt verzwakt. Ik ga in dat opzicht geheel accoord met de opmerkingen van den heer Verboom, doch acht desniettemin handhaving van de licenties zeer bepaald juist. Het verheugt mij, dat deze ordonnantie, na de gedane toezeggingen, vermoedelijk ook zal worden aangenomen. Door een ruime licentiering, met vrijstelling van zegelkosten, wordt aan de bezwaren, die hier zijn voorgebracht tegemoetgekomen.

Ook de bezwaren tegen de prijsverhooging kunnen thans als vervallen worden beschouwd, waar niet een beperking van het aantal verkoopers plaats zal hebben.

Men kan sceptisch staan tegenover de vraag of het toezicht in de praktijk mogelijk is. Ik geloof echter, dat wij met dezen eersten stap, die de Regeering doet om tot toezicht op den verkoop der geneesmiddelen te komen, wel een stuk gevorderd zijn. Daarom juich ik de totstandkoming van de ordonnantie toe. Ik meen, dat het houden van toezicht tot gevolg zal hebben, dat gemakkelijker kan worden nagegaan, waar vervalschte medicijnen worden verkocht. In dit opzicht sluit ik mij gaarne aan bij hetgeen de heer Kan naar voren heeft gebracht.

Met de andere leden zou ik willen opmerken, dat het nu vooral aankomt op de samenstelling van de W-lijst. Ik zou gaarne zien, dat die W-lijst niet al te ruim wordt opgevat.

Tenslotte een opmerking naar aanleiding van hetgeen de heer Roep naar voren heeft gebracht. Het is natuurlijk, zooals het geachte lid zegt, te wijten aan gebrek aan tijd, dat hem ontgaan is, dat in art. 4 van de ordonnantie uitdrukkelijk de bevoegdheid is gegeven, dat de vergunning bij met redenen omkleede beschikking kan worden geweigerd, aan bepaalde voorwaarden of aan een tijdsduur kan worden ge-

(Sosrohadikoesoemo, Hoofd D. V. G.)

bonden, dan wel slechts voor bepaalde op de W-lijst geplaatste stoffen kan worden verleend.

Verder worden nog regelingen gegeven, die voor een groot deel de door het geachte lid genoemde bezwaren zullen wegnemen.

Ik erken, dat in deze ordonnantie geen criteria zijn aangegeven, maar het lijkt mij verstandig, die criteria voorloopig niet in de ordonnantie op te nemen. Het is mogelijk, dat bij de verdergaande ontwikkeling van deze aangelegenheid deze criteria wel in de ordonnantie zelf zullen moeten worden opgenomen.

De heer **Sosrohadikoesoemo**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik een vraag aan den Regeeringsgemachtigde stellen? Ik zou gaarne van de Regeering willen vernemen, of Zij van meening is, dat Zij door de invoering van het licentiestelsel het doel zal bereiken, dat Zij zich voor oogen heeft gesteld, terwijl daarbij straks toch niet zal worden bepaald, dat hoogstens een bepaald kwantum van sterkwerkende geneesmiddelen verkocht mag worden.

De vergadering wordt te 10.42 uur v.m. geschorst en te 11.45 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: De behandeling is nu gevorderd tot het antwoord in tweeden termijn.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering is erkentelijk voor de waardeering, welke algemeen voor het ontwerp, zooals dit thans luidt, is uitgesproken. Misschien is in verband met de door haar gedane concessies niet de verwezenlijking van den oorspronkelijken opzet ten volle bereikt, doch desondanks meent Zij goede verwachtingen te mogen koesteren ten aanzien van de controle op den verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen, welke de ontwerp-ordonnantie mogelijk zal maken.

De door den heer Soetardjo te elfder ure voorgestelde redactieverbeteringen acht de Regeering niet van zulk urgent belang, dat een nieuwe Nota van Wijziging noodzakelijk zou zijn. De bedoeling der huidige redactie laat mijns inziens geen mogelijkheid van twijfel open.

Het corps van controleerende ambtenaren is inderdaad klein, doch het belang van het ontwerp ligt in de mogelijkheid van controle, in de preventieve werking die daarvan zal uitgaan, hetgeen tevoren ten eenenmale ontbrak.

De Geneesmiddelen-commissie zal vermoedelijk uit negen leden bestaan. Naast een kern van artsen, waarin zooveel mogelijk getracht zal worden aan de wenschen van de heeren Soetardjo en Kan tegemoet te komen, zullen verder zitting hebben de pharmacoloog van de Geneeskundige Hoogeschool, een vertegenwoordiger van den M.G.D. en een of meer tegenwoordigers van den handel onder voorzitterschap van den inspecteur-pharmaceut van den D. V. G.

Den heer Soangkoepou moge ik antwoorden, dat een aanvulling van artikel 14 als door hem bepleit zou vooruitloopen op de algemeene regeeringsbeslissing inzake toepasselijkheid van ordonnanties op zelfbestuursonderhoorigen. Ik stel echter gaarne in uitzicht, dat bij de zelfbesturen zal worden aangedrongen op overname van de voorliggende regeling in hun gebieden.

Wat de desbetreffende opmerkingen van de heeren Kartowisastro en Soetardjo betreft, dat het licentiestelsel voor de W-artikelen geen bescherming aan de bevolking zou verleen, moge ik nog eens herhalen, dat het licentiestelsel de mogelijkheid biedt om naleving te vorderen van de voorschriften betreffende verpakking, waarschuwingen aan den consument, bewaring der artikelen in de toko's en dergelijke voorschriften, welke krachtens artikel 4 der ordonnantie zullen worden gegeven.

(Soetardjo, Hoofd D. V. G., Voorzitter.)

Op de samenstelling van de G- en W-lijsten kan ik niet vooruitloopen. Wel kan ik garandeeren, dat op de G-lijst alleen inderdaad gevaarlijke stoffen zullen voorkomen en dat op de W-lijst slechts stoffen zullen voorkomen, waarvan de practijk hetzij hier of elders geleerd heeft, dat de noodzaak van een waarschuwing als door het ontwerp bedoeld, aanwezig is.

Wat de vraag van den heer Kartowisastro betreffende het hooger beroep in gevallen van geweigerde of ingetrokken W-vergunningen aangaat, moge ik releveeren, dat de beide instanties, bij het uitreiken van deze vergunningen betrokken, n.l. het bestuur en de D.V.G., niet kunnen uitloopen op het hoofd van den D. V. G. De Gouverneur-Generaal is hiervoor de aangewezen instantie. Deze beroepsinstantie in het ontwerp zelf op te nemen, lijkt overbodig.

Den heer Weyer is de Regeering erkentelijk voor zijn tegemoetkomend standpunt.

Den heer Roep moge ik verwijzen naar artikel 4 lid 2 en 3 en art. 5 lid 2 en 4 van het ontwerp, waardoor, naar ik meen, zijn vragen voldoende zijn beantwoord.

Met den heer Verboom is de Regeering het eens, dat met het ontwerp in zijn huidige vorm genoeg moet worden genomen.

Den heer Sosrohadikoesoemo zou ik op zijn vraag ten overvloede willen antwoorden, dat inderdaad koop en verkoop nog in onbepaalde hoeveelheden zal kunnen plaats hebben, maar dat de verplichte waarschuwing zowel verkooper als consument op hun hoede zal doen zijn.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een enkele vraag willen stellen. Ik zou n.l. alsnog van den geachten Regeeringsgemachtigde wenschen te vernemen in verband met zijn antwoord, dat niet tot wijziging van de redactie van de derde Nota van Wijzigingen zal worden overgegaan, wat hij precies verstaat onder „hoofd van plaatselijk bestuur in de gouvernementlanden van Java en Madoera". Want een dergelijke titel bestaat hier niet meer.

De heer **Offringa**, hoofd van den Dienst der Volksgezondheid: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad bestaat na de overdracht van bestuursbevoegdheden die titel voor Java en Madoera natuurlijk niet meer, maar toch worden er nog vele ordonnanties aangetroffen, waarin hij nog voorkomt. Ik meen zelfs, dat in een van de betrokken ordonnanties het vraagstuk van de titulatuur van hoofd van plaatselijk bestuur is opgehelderd; er werd n.l. daarin verklaard: daaronder wordt op Java en Madoera verstaan: assistent-resident. Dit artikel van de betrokken ordonnantie kan ik op het oogenblik niet uit mijn hoofd aangeven. Ik zou het gaarne gedaan hebben, doch daarvoor zou ik nog hebben moeten zoeken in verschillende paperassen. Ik meen echter, dat dit in de hoofdooronnantie, waarvan ik de samenstelling heb medegemaakt, duidelijk is aangegeven.

De **Voorzitter**: Wanneer dit niet het geval is, kan ten deze eventueel alsnog een wijziging worden aangebracht, vóórdat de ordonnantie in werking treedt.

Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De beide ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2A en 2B als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6, 7 en 8), worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.52 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

13de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 14 December 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Mededeeling dat de heer De Villeneuve als lid van het College van Gedelegeerden is aangewezen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp **103**. — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor weduwen van niet-Europeesche militairen enz. (Ond. **95**). — Wijziging ordonnanties i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht (Ond. **101**). — Nadere wijziging van de toelatingsordonnantie (Ond. **94**). — Wijziging en aanvulling ordonnantie op de loonbelasting (Ond. **102**). — Aanvullende verpondingsordonnantie (Ond. **38**). — Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. **81**). — Afscheid van den heer Weyer van het College van Gedelegeerden.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Weyer en Wiwoho.

Regeeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, De Leeuw en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 22, 27 en 30 November en van 10 en 10 December 1937 Nos. 10, 14, 11, 13 en 17 ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp van besluit tot vaststelling van de begrootingsrekening der gezamenlijke Landsbedrijven over het jaar 1935 (Ond. **100**);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties van 4 Februari 1933 (Staatsblad Nos. 47, 48 en 49) en van 27 April 1934 (Staatsblad No. 214), alsmede van de Zeebrieven- en Scheepspassenordonnantie 1935 (Staatsblad No. 492), de ordonnantie op het recht van overschrijving en de Zegelverordening 1921 (Ond. **101**);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de loonbelasting (Ond. **102**);
  - d. een ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 27 lid 2 letter b der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. **103**);
  - e. een ontwerp-ordonnantie tot verdere regeling van den invoer van mierenzuur (Ond. **104**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Brieven van den Gouverneur-Generaal van 26 en 29 November en van 4 en 9 December 1937 Nos. 10, 4, 14 en 19 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot nadere aanvulling van het reglement op de toekenning van overtocht naar Nederlandsch-Indië en omgekeerd ten laste van de Indische begrooting (Ond. **88**);

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

- b. de ordonnantie houdende voorzieningen om het hooger beroep van de vonnissen in burgerlijke zaken van de landraden in de ressorten van de raden van justitie op Java aan één college op te dragen (Ond. **90**);
- c. de ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de „Verdoovende middelen-ordonnantie” (Ond. **93**);
- d. de ordonnantie tot vaststelling van een reglement op de godsdienstige rechtspraak voor een gedeelte van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo (Ond. **87**).
  3. Brief van den Gouvernements Secretaris van 30 November 1937 No. 2524/A betreffende een onderzoek naar de arbeidstijden bij eenige rijstpellerijen.
  4. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 8 December 1937 No. 2565a/B betreffende voortzetting der contingentieering van den invoer van confectiegoederen.
  5. Rondschrijven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 2 December 1937 No. 2544/C inzake de regeling van de positie van het in vasten dienst van den Lande zijnd personeel, hetwelk een betrekking bekleedde (bekleedt), welke in bijlage D van de „H. B. B. L. 1934” is of zal worden opgenomen en van het vaste personeel, hetwelk thans tot de z.g. losse krachten moet worden gerekend.
  6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 November 1937 No. 16 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Justitie om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor de instelling van het hof voor Islamietische Zaken als appelrechter voor de priesterraden op Java en Madoera en de regeling en organisatie van de godsdienstige rechtspraak in enkele afdeelingen van de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.
  7. Als voren van 8 en 9 December 1937 No. 1 en 18 houdende benoeming van Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve tot lid van den Volksraad en onderteekening van zijn beëdiging.
  8. Als voren van 8 December 1937 No. 17 houdende opheffing van de interneering van eenige personen.
  9. Als voren van 9 December 1937 No. 20 houdende vergunning, met opheffing van den te zijnen aanzien genomen politieken maatregel, aan Djaafar Djamil gelar Radja Endah om naar zijn geboorteplaats dan wel vroegere woonplaats terug te keeren.

De sub 2 t/m 9 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht der Landsmiddelen over October 1937, aangeboden door de Generale Thesaurie.
2. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.
3. Mededeeling van Mr. A. J. van der Heijden, dat hij is opgetreden als hoofd van den dienst der Landelijke inkomsten.
4. Brief van het administratiekantoor A. C. van Pernis te Semarang ter aanbieding van een overdruk van het rekest van genoemd kantoor aan den Gouverneur-Generaal inzake straatbelasting in de gemeente Semarang.
5. Afschrift van den brief van W. M. IJ. van Dijk te Palembang aan den directeur van het departement van Verkeer en Waterstaat betreffende aanleg van een vliegterrein te Palembang.
6. Brief van de vereeniging „Indië's oude garde” te Rotterdam inzake gelijkstelling der pensioenen en gagementen van de vóór 1920 gepensioneerde en gegageerde korporaals en soldaten met die van lateren datum.
7. Mededeeling van den heer Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve van 11 en 13 December 1937, dat hij op 4 December 1925 het voorzitterschap van den Indischen Ondernemersbond heeft aanvaard en dat hij zijn benoeming tot lid van den

13de VERGADERING — DINSDAG 14 DECEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Mededeeling dat de heer De Villeneuve als lid van het College van Gedelegeerden is aangewezen. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp 103. — Wijziging en aanvulling van het pensioenreglement voor weduwen van niet-Europeesche militairen enz. (Ond. 95). — Wijziging ordonnanties i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht (Ond. 101).

Volksraad en lid van het College van Gedelegeerden aanvaardt.

8. Telegram van den Burgemeester van Semarang van 13 December 1937, dat het gemeentebestuur de opheffing van het immigratiekantoor aldaar zeker niet in het belang van de gemeente acht.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken:

1. Maandschrift betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera over October 1937.

2. Statistisch overzicht der bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende de eerste drie kwartalen van 1937.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Met het oog op het bepaalde in artikel 21, lid 1 der Gedelegeerden-kiesverordening 1927, deel ik mede, dat — zooals reeds schriftelijk ter kennis van de leden is gebracht — ter vervulling van de vacature, in het College van Gedelegeerden ontstaan door het aftreden van den heer G. A. Ph. Weyer, door mij krachtens artikel 20 der Gedelegeerden-kiesverordening 1927 is aangewezen tot lid van het College van Gedelegeerden, de heer Jhr. Mr. C. H. V. de Villeneuve, zulks met ingang van 15 December 1937.

De heer De Villeneuve had tevoren zijn benoeming tot lid van den Volksraad aangenomen en was door den Gouverneur-Generaal beëdigd als lid van den Volksraad. Hij heeft medegedeeld, dat hij de benoeming tot Gedelegeerde aanneemt.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 27 lid 2, letter b der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 103) bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnantie gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het „Reglement op het verlenen van pensioenen aan weduwen van niet-Europeesche militairen van het Leger in Nederlandsch-Indië en van Inlandsche schepelingen der Koninklijke Marine” (Staatsblad 1933 No. 462). (Ond. 95.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnanties van 4 Februari 1933 (Staatsblad Nos. 47, 48 en 49) en van 27 April 1934 (Staatsblad No. 214), alsmede van de

(Van Helsdingen.)

Zeebrieven en Scheepspassenordonnantie 1935 (Staatsblad No. 492), de ordonnantie op het recht van overschrijving en de Zegelverordening 1921 (Ond. 101), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! De vlotheid, waarmede de Regeering de bezwaren in het Gedelegeerden-verslag genoemd, heeft erkend, zonder eenig verder commentaar aan het adres der reeders, stelt toch wel zeer teleur.

Het betreft hier de invoering van een wetgeving, die reeds bijna vijf jaar geleden is vastgesteld, 2 Februari 1933, en wij leven thans eind December 1937, het is dus bijna 5 jaren geleden; en waarvan de invoering op 1 Januari 1938 reeds bijna 1 jaar geleden in Nederland werd aangekondigd en hier te lande met 1 Juli j.l. Verwacht mocht worden, dat de Regeering en de reeders alles in het werk zouden hebben gesteld om te zorgen, dat alle voorbereidingen daarvoor noodig tijdig klaar zouden zijn.

Het is wèl bedroevend, dat deze ordonnantie, die de invoering moet mogelijk maken, eerst zóó laat den Volksraad bereikt en alleen door de groote souplesse, die dit College bij de afdoening van zaken in acht pleegt te nemen, inderdaad vóór 1 Januari kan worden afgedaan.

Daartegenover staat, dat de reeders en klaarblijkelijk ook de Regeering met laakbare nalatigheid de noodige voorzieningen nog steeds niet hebben getroffen. En het strekt bepaaldelijk de reeders niet tot eer, dat zij blijfven geven zoo weinig mede te willen werken om de invoering van deze zoo lang reeds — welhaast „afgebeden” — regeling, zoo spoedig de Regeering daartoe overging, mogelijk te maken.

Zie ik wel, dan berust bijna geen enkele der voorzieningen, welke klaarblijkelijk van reederszijde als noodzakelijk en dringend in het Gedelegeerden-verslag worden genoemd, op de voorliggende ontwerp-ordonnantie, maar betreffen die allerlei onderwerpen die samenhangen met de regeling van het scheepsrecht zooals die vroeger, vijf jaar geleden, werd vastgesteld.

Zoowel de Regeering als de reeders zijn hier in gebreke gebleven. Als ik het Gedelegeerden-verslag op den voet zou volgen, komt het mij voor, dat, behoudens wellicht een enkele uitzondering, alles reeds klaar had kunnen zijn. De aanwijzing van ambtenaren van monsterring had al kunnen zijn geschied met bepaling, dat deze aanwijzing op 1 Januari zou ingaan, zooals zoo vaak thans reeds met benoemingen geschiedt. Instructies, betrekking hebbende op de monsterring, de inrichting van scheepsboeken en machinedagboeken, kortom dat alles had klaar kunnen zijn en wellicht reeds gedrukt en verspreid.

Indien aan de zijde der reeders wat meer sociaal gevoel zou zijn geweest, zouden zij bereid hebben, hoe deze regeling, die aan hun personeel groote bevrediging zou hebben gebracht, door de betrokkenen heet werd begeerd en zouden zij hunnerzijds medegewerkt hebben om de toezegging der Regeering gestand te kunnen doen. Het lust mij niet om alle bezwaren een voor een na te gaan, maar bij mij staat vast, dat met wat goede wil van de reeders en medewerking van de Regeering vele bezwaren tijdig hadden kunnen zijn ondervangen, zoodat de invoering met 1 Januari mogelijk zou zijn geweest.

Nu laden de reeders het odium op zich, terecht of ten onrechte, dat zij altijd erop uit zijn om invoering van sociale maatregelen zoo veel mogelijk tegen te werken; dat dergelijke maatregelen aan hen als het ware moeten worden ontworpen; dat zij al den invloed waarover zij beschikken op de Regeering, aanwenden om hun onwelgevallige maatregelen, ook al zijn die wettelijk vastgesteld, zoo veel en zoo lang mogelijk tegen te houden. Ik ben overtuigd, dat helaas dergelijke

Wijziging ordonnanties i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht (Ond. 101).

(Weyer.)

gevoelens bij vele, zoo niet alle, betrokkenen leven en ik die hier vertolk. Ik heb over een dergelijke houding reeds meermalen in den Volksraad de staf gebroken en nogmaals betuig ik den ondernemers, toch te bedenken hoe zij door zoo weinig medewerking en soepelheid een onwil scheppen onder hun personeel, die voor de onderlinge verhouding waarlijk niet bevorderlijk zal zijn.

En de Regeering hoede zich ervoor, dat Zij door te vlot aan zulke wenschen van de ondernemers tegemoet te komen, niet zelf zal gaan deelen in dien „onwil”, dat men haar te gemakkelijk beïnvloedbaar acht van ondernemerszijde. Ook deze gedachte is levend bij de betrokkenen.

Indien toch zulk een stemming, zulk een wantrouwen bij de onderdanen zich gaat vastzetten, dan is er een zeer groot maatschappelijk en politiek kwaad tot stand gekomen. Daarom zeide ik, dat de vlotheid der Regeering om aan de in het Gedelegeerden-verslag geopperde bezwaren tegemoet te komen, teleurstelling, zeer groote teleurstelling heeft gewekt, nu daaraan heelemaal niet is vastgekoppeld een verwijt aan het adres dier reeders, dat zij voor bijna 100% of zooveel als zulks mogelijk was, in de te treffen maatregelen hebben voorzien.

Er is nog iets, Mijnheer de Voorzitter! Heeft de Regeering zich harerzijds afgevraagd of deze verlate invoering belangen van de schepelingen meer of minder ernstig zal kunnen schaden?

Ik hoor, dat menschen al gerekend hebben op hun toe te kennen verloven, op grond van de voorliggende bepalingen en dat hun verwachtingen door de nalatigheid van de reeders weer voor 3 maanden de bodem is ingeslagen. Zijn er wellicht nog andere schadeposten te boeken voor deze teleurgestelden? De snelle behandeling heeft het mij niet mogelijk gemaakt op dit punt inlichtingen in te winnen bij betrokkenen, ik heb er met hen over gesproken, maar zij zijn niet in staat geweest alle gevolgen van dit uitstel dadelijk te overzien.

Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag is gevraagd om in de ordonnantie zelf op te nemen den datum van invoering 1 April 1938.

De Regeering antwoordt daarop in haar Memorie van Antwoord:

„Deze datum kan echter bezwaarlijk in artikel 9 worden opgenomen aangezien de regeling van de inwerkingtreding van de voorliggende ontwerp-ordonnantie moet aansluiten bij de desbetreffende regeling in de ordonnanties van 4 Februari 1933 (Staatsblad Nos. 47, 48 en 49) en van 27 April 1934 (Staatsblad Nos. 214 en 215).”

Ik begrijp dit antwoord niet. Als de invoering reeds was ontworpen op 1 Januari, kan dan niet in de ordonnantie zelf worden vastgesteld, dat zij op 1 April a.s. zal plaats vinden? En welke kracht zal nu de toezegging der Regeering hebben, dat het uitstel niet langer dan tot 1 April duren zal?

Is de Regeering bereid, dit nog eens zeer nadrukkelijk aan de betrokkenen bekend te stellen en als onwizigbaren datum 1 April te noemen en zal de Regeering niet weer dezelfde souplesse betrachten als thans het geval is, wanneer de reeders betoogen met 1 April a.s. niet klaar te zijn gekomen?

Ik zal in dezen termijn, zij het noode en met zekeren onwil, toestemmen, maar ik wil toch wel in het openbaar de nadrukkelijke verklaring der Regeering ontvangen, dat onherroepelijk met 1 April a.s. de regeling zal worden ingevoerd.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! Ik sta eenigszins versteld van de redevoering van ons geacht medelid, den heer Van Helsdingen. Wat is er gebeurd? Er is niets anders gevraagd dan op grond van het feit, dat er zeer veel in orde gemaakt moet worden, voordat de wet behoorlijk in werking kan treden, den termijn met 3 maanden op te schorten.

(Fd. directeur van Justitie, Van Helsdingen.)

Ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, heeft het nu over de tegenkanting van de reeders, maar mij dunkt, de reeders zijn in het Gedelegeerden-verslag allerminst aan het woord geweest, het zijn de leden van dit College geweest, die zich hebben geuit en op grond van vele omstandigheden hebben gevraagd: mag de termijn met 3 maanden verlengd worden? Iets anders, dat van essentieele beteekenis is, is er naar mijn beste weten niet gebeurd in het Gedelegeerden-verslag, en zeker is niet gevraagd om de wetgeving achterwege te laten.

Ons geacht medelid, de heer Van Helsdingen, zegt, dat in de kringen van belanghebbenden — en hij doelt hiermede op de schepelingen, die hij met name genoemd heeft — groote ongerustheid heerscht over het voorloopig uitblijven van de regeling. Het komt mij voor, dat ons geacht medelid met zijn woorden deze onrust eerder heeft bevorderd dan weggenomen. Er gebeurt immers niets; tegen de ordonnantie heeft niemand zich verzet, alleen op nuttigheidsgronden is de Regeering met de stellers van de vraag in het Gedelegeerden-verslag het eens geworden, dat enig respijt noodig is.

Ik begrijp dus werkelijk niet, wat aanleiding heeft gegeven tot de eenigszins gedragen redevoering van ons geacht medelid.

De heer De Leeuw, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Tegenover het punt, dat hier min of meer uitvoerig door het geachte lid, den heer Van Helsdingen, naar voren is gebracht, sta ik eenigszins onvoorbereid, omdat uit het Gedelegeerden-verslag niet zoozeer is gebleken, dat dit punt eenige moeilijkheid zou geven. Toch is het misschien het beste, dat ik maar dadelijk antwoord op de opmerkingen van het geachte lid.

Het verwijt, dat de heer Van Helsdingen min of meer uitgesproken heeft, is in de eerste — en ik geloof wel de voornaamste — plaats gericht tegen de reeders en eerst in de tweede plaats tegen de Regeering. Voorzover het verwijt tegen de reeders gaat, geloof ik, dat de Regeering aan de woorden van het geachte lid, den heer Weyer, niet veel heeft toe te voegen.

Het standpunt van de reeders is door den heer Weyer bekendgesteld, hun wil, om wel aan de regeling mede te werken, is door den heer Weyer belicht. Ik geloof mij dus te kunnen bepalen tot het verwijt, dat verder tot de Regeering gericht is.

Nu kan de Regeering niet anders doen dan haar spijt betuigen, dat inderdaad de invoering niet op 1 Januari a.s. zal kunnen plaats vinden. Het zou zooals het geachte lid, de heer Van Helsdingen, gezegd heeft, inderdaad mogelijk zijn geweest, dat alle voorbereidende maatregelen genomen zouden zijn. Ik kan niet anders zeggen, dan dat het de Regeering spijt, dat dit niet het geval is, maar zooals de zaak op het oogenblik staat, is een onmiddellijke invoering practisch uitgesloten; het kan niet en daarbij heeft men zich neer te leggen.

Ik kan den heer Van Helsdingen namens de Regeering de positieve toezegging doen, dat de datum van 1 April niet verder verschoven zal worden. Het staat vast, dat op 1 April a.s. deze regeling in werking zal treden. Het schijnt niet noodig na deze toezegging van de Regeering, dezen datum in de verschillende ontwerpen vast te leggen.

Ik hoop, dat ik hiermede het geachte lid tevreden gesteld heb omtrent zijn verlangen om zekerheid te hebben, dat de belangen van de schepelingen niet verder ongeregeld zullen blijven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord naar aanleiding van het antwoord van den Regeeringsgemachtigde. Ik zeg de Regeering gaarne dank voor haar uitdrukkelijke verklaring, dat deze ordonnantie op 1 April 1938 zal worden ingevoerd en daarmee het

13de VERGADERING — DINSDAG 14 DECEMBER 1937.

Wijziging ordonnanties i.v.m. de invoering van het nieuwe zeerecht en schepelingenrecht (Ond. 101). — Nadere wijziging van de toelatingsordonnantie (Ond. 94).

(Verboom.)

geheele schepelingenrecht. Het is mij nog niet duidelijk en de Regeering heeft het mij ook niet duidelijk gemaakt, waarom deze datum niet in de ordonnantie zelf kan worden opgenomen, zooals in het Gedelegeerden-verslag gevraagd is, maar ik leg mij neer bij de uitdrukkelijke verklaring van de Regeering, dat de datum van 1 April a.s. niet gewijzigd zal kunnen worden.

Ik heb met genoegen gehoord, dat in de verklaring van de Regeering tof uitdrukking kwam haar spijt, dat Zij niet op tijd met de voorbereiding gereed is kunnen komen en dat Zij alleen voor het feit, dat onmiddellijke invoering nu een praktische onmogelijkheid is, gezwicht is.

Hiermede is tegelijkertijd mijn antwoord gegeven op de rede van den heer Weyer. Ik had zoo gaarne ook van zijn zijde een spijtbetuiging gehoord, maar die spijtbetuiging is achterwege gebleven na een sophistische redeneering, immers het is wel duidelijk en klaar, dat de heer Weyer hier de ondernemersbelangen vertegenwoordigt en dat, hetgeen in het Gedelegeerden-verslag stond, ook van ondernemerszijde is voorgebracht.

De Voorzitter: Verlangt de Regeeringsgemachtigde nog het woord?

De heer De Leeuw, fd. directeur van Justitie: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Toelatingsordonnantie (Ond. 94), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil voorstellen, dat het doel, dat de Regeering bij deze ordonnantie voor oogen staat, n.l. een verscherping van het toezicht op de vreemdelingen, die hier Indië binnenkomen, mij zeer sympathiek is. Uit dezen hoofde heb ik dus tegen deze ordonnantie geen bezwaar. Maar toch vraag ik mij af, of de Regeering niet wat al te rigoureuus te werk gaat, wanneer Zij de havens, waar ontschepping mogelijk is, beperkt tot de havens die in art. 1 worden genoemd.

Door het lid van mijn fractie, den heer Boelen, zijn in een nota bezwaren daartegen ingebracht, speciaal wat betreft de voorgenomen sluiting van het immigratiekantoor te Semarang. Deze bezwaren komen vooral hierop neer, dat de heer Boelen een grootere stroefheid en extra-lasten voor de betrokkenen vreest, vooral voorzoover het menschen betreft, die hier op Java al familieleden hebben.

De Regeering heeft daartegenover gesteld, dat Zij zal streven naar een zoo soepel mogelijke toepassing van de voorschriften, zoodat die overlast tot zoo gering mogelijke proporties zal worden teruggebracht, maar ik vraag mij toch af, als ik de nota van den heer Boelen nog eens herlees, of men daarin werkelijk geslaagd is bij de voorgenomen regeling. Ik geloof, dat een en ander voor de menschen, die in Midden-Java wonen en die familieleden laten uitkomen, inderdaad in de praktijk zeer veel last zal beteekenen en ik kan mij dus ook voorstellen, dat men zich daartegen verzet.

Bovendien geldt het hier de belangrijke haven van Midden-Java en tevens van de Vorstenlanden. Nu mag het al zijn, dat, als gevolg van de crisis, de beteekenis van Midden-Java minder is geworden, ik geloof niettemin, dat die beteekenis toch nog altijd wel zoo groot is, dat een afzonderlijk

(Kartowisastro.)

immigratiekantoor te Semarang verantwoord zou zijn. De Regeering zegt in haar Memorie van Antwoord, dat Zij terzake ook het gevoelen van het bestuur te Semarang heeft ingewonnen en dat dit zijn instemming met de voorgenomen sluiting heeft betuigd, althans geen aanleiding heeft gevonden daartegen bedenkingen in te brengen. Daarbij is echter blijkbaar alleen gedacht aan het Europeesch Binnenlandsch Bestuur, want zooals uit een in het begin van deze vergadering vermeld telegram is gebleken, bestaat bij het bestuur van de stadsgemeente Semarang wel degelijk bezwaar tegen deze sluiting. Ik kan mij dat ook volkomen voorstellen, want Semarang is in verschillende opzichten in de afgelopen jaren reeds ernstig beknot wat haar positie betreft en dat tegen een verdere beknotting bezwaren worden ingebracht, lijkt mij dus volkomen plausibel.

De Regeering wijst nog op de groote kosten, die handhaving van het immigratiekantoor te Semarang met zich zou brengen. Zij noemt in dit verband een bedrag van f 11 000. Daar staat echter tegenover, dat in de nota van den heer Boelen vooropgesteld wordt, dat reeds thans de havenmeester van Semarang de functie van immigratie-ambtenaar waarneemt en dat het eigenlijke kantoor vrijwel is gesloten, terwijl voorts in de Memorie van Antwoord wordt gezegd, dat het verstrekken van inlichtingen, wat uiteraard ook bij de nieuwe regeling noodig zal zijn, veilig aan het bestuur kan worden overgelaten.

Ik vraag mij op grond van dit alles af, of het niet mogelijk is hier een voorziening te treffen, die niet kostbaar zal zijn en die toch aan de wenschen van Semarang zoo goed mogelijk tegemoetkomt.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan aan de woorden van mijn geacht medelid, den heer Verboom, nog het volgende toevoegen. Ook mij heeft het pijnlijk aangedaan, dat Midden-Java het in deze bij de reorganisatie weer moet ontgelden. Ik zal niet zeggen, dat die reorganisatie van geen of weinig nut is voor het algemeen. Neen, ik kan direct zeggen, dat de belangen welke daarbij worden behartigd en welke de Regeering daarbij voor oogen hebben gestaan zwaar gewogen moeten hebben. Ik kan dan ook wel met de Regeering medegaan als Zij zegt, dat met deze voorstellen bij haar de bedoeling voorzit een betere contrôle te krijgen op de toelating van vreemdelingen in Indië. Het is echter op zijn minst genomen jammer, dat daarbij Midden-Java, dat toch al in vele opzichten het stiefkind is, het weer moet ontgelden.

Wanneer ik naga welke plaatsen als ontschepingshaven zullen worden opgeheven dan zijn dat er een stuk of 17 en Semarang is van die 17 dan toch wel de belangrijkste. Ik weet niet of Semarang wat de immigratie betreft wel zoo erg onbelangrijk is. Handhaving van Semarang als ontschepingshaven voor Midden-Java met zijn talrijke bevolking is toch wel eenigszins gemotiveerd.

Naar aanleiding van de nota van mijn geacht medelid van den Volksraad, den heer Boelen, zegt de Regeering, dat de daarin genoemde bezwaren door den heer Boelen te breed zijn uitgemeten. Ten aanzien van sommige punten kan ik dat misschien wel toegeven, maar in den grond van de zaak zijn de daarin genoemde bezwaren voor de betrokken groepen wel voelbaar.

Voorts zou ik nog eenige vragen aan de Regeering willen stellen naar aanleiding van enkele onduidelijkheden in de Memorie van Antwoord, waaromtrent de Regeering misschien uitlegging kan geven en waarschijnlijk door het aanbrenge van verbeteringen de betrokkenen tegemoet kan komen.

Op pag. 5 (roneo) van deze Memorie van Antwoord lees ik het volgende:

„De bewering, dat tengevolge van deze sluiting van Semarang de immigranten te Singapore of elders zouden moeten wachten, moet worden tegengesproken.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan deze zinsnede toch niet goed begrijpen. Wanneer iemand n.l. niet kan worden toe-

(Thamrin, Van Helsdingen, Kan.)

gelaten, omdat er nog verschillende inlichtingen omtrent dien persoon moeten worden ingewonnen, dan is het toch wel noodzakelijk, dat hij ergens moet wachten. Nu staat in de aangehaalde zinsnede te lezen: „Singapore of elders.” Onder „elders” zal dan wel, voorzover die personen naar Midden-Java willen gaan, moeten worden verstaan Batavia of Soerabaja. Dat deze personen te Singapore of elders zullen moeten wachten, is wel zeker, want ik kan immers toch niet aannemen, dat personen, die nog niet voor toelating in aanmerking komen, ook zullen mogen doorreizen naar Semarang.

Verder lees ik op pag. 6 (roneo) van de Memorie van Antwoord het volgende:

„Aan de personen, die na aankomst in Midden-Java kunnen aantoonen op grond van hun familieverband tot aldaar gevestigde personen geen ontschepingsgeld verschuldigd te zijn, zal het betaalde bedrag op gemakkelijke wijze worden gerestitueerd.”

Ik zou ten deze de aandacht willen vestigen op de woorden: „op gemakkelijke wijze.”

Mijnheer de Voorzitter! Ik weet wel hoe moeilijk het vaak is om de gestorte gelden terug te krijgen, wanneer ze eenmaal zijn gestort. Ook toen te Semarang nog een ontschepingsambtenaar was, een immigratie-kantoor, was het niet gemakkelijk die gelden terug te krijgen. Te meer, wanneer dan straks de ontschepingshaven te Semarang wordt opgeheven en de personen genoodzaakt zijn te Batavia en Soerabaja hun gelden te moeten storten, zal dit niet gemakkelijk gaan. Dan zal er een langdurige correspondentie moeten plaatshebben tusschen de betrokkenen op Midden-Java met de kantoren van Batavia of Soerabaja en ik kan niet aannemen, dat door middel van correspondentie een gemakkelijke wijze van restitutie van te veel betaalde gelden kan worden bereikt, gemakkelijker althans dan toen er nog op Semarang een immigratiekantoor was.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Het verwondert mij, dat bij deze aangelegenheid nog uitvoerig wordt gesproken over Semarang als immigratiehaven, waar deze ontwerp-ordonnantie feitelijk een uitvloeisel is van een reeds genomen beslissing in den Volksraad in pleno, dat de opheffing zal plaatshebben. Het zou bij die gelegenheid gepaster geweest zijn verschillende vragen ten deze naar voren te brengen, hetgeen ook wel geschied is, wijl eigenlijk deze ontwerp-ordonnantie niets anders beoogt dan een uitwerking van een reeds genomen beslissing van den Volksraad.

In zooverre kan ik mij indenken, dat men bezwaren heeft tegen de sluiting van het immigratie-kantoor te Semarang, omdat een opheffing altijd voor een dergelijke plaats ongemak en vermindering van ingezetenen met zich mee brengt. Ook t.a.v. andere plaatsen in Borneo, Sumatra en Celebes, is dat het geval, maar men moet ten deze nagaan wat zwaarder weegt: een betere controle in die plaatsen t.a.v. inkomende vreemdelingen dan wel het plaatselijk belang. Wanneer men deze twee belangen tegen elkaar afweegt, dan wil het mij voorkomen, dat het niet moeilijk is ten deze te beslissen.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij bij de woorden van den voorgaanden geachten spreker gaarne aan.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik mij schaar aan de zijde van de sprekers, die bezwaren hebben gemaakt tegen dit ontwerp, voorzover het betreft de stad Semarang, wil dat niet zeggen, dat ik daarbij opkom voor Midden-Java, want ik ben hier in West-Java gevestigd, geboren en getogen en kan mij dus niet zoo goed indenken in de bezwaren, die de vorige sprekers, met ons geacht medelid van den Volksraad, den heer Boelen, ten deze naar voren hebben gebracht. Wel zou ik de kwestie echter willen beschouwen uit het oogpunt van de praktijk.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Kan.)

Wie daarmee eenigszins vertrouwd is zal zeker niet zoo verwonderd zijn als de heer Thamrin zooeven zeide te zijn, want in de praktijk zijn de hieraan verbonden bezwaren zeker niet licht te stellen en speciaal niet voor de betrokkenen.

Wanneer de heer Thamrin zegt, dat bij vorige besprekingen de bezwaren dienden te worden voorgebracht, dan heeft hij slechts ten deele gelijk, want het hangt toch van de uitvoering af of bezwaren nog zullen worden gemaakt. Wanneer toen gezegd werd, dat Semarang zou worden opgeheven, dan had men onmiddellijk zijn bezwaren daartegen kunnen aanvoeren. Dit is echter niet gebeurd. De groote lijn is getrokken en, zooals ook verschillende sprekers hebben medegedeeld, men heeft geen bezwaren geopperd tegen de doelstelling der Regeering inzake het vergemakkelijken der controle. Men heeft er alleen bezwaren tegen, dat Semarang, een voorname plaats, waar veel immigranten aan land worden gezet, als immigratiehaven wordt opgeheven.

De heer Kartowisastro heeft zooeven in beschouwing genomen wat op bladzijde 5 der Memorie van Antwoord staat, dat het volgens de Regeering niet noodig is voor hen, die in Semarang thuis behooren, om de papieren naar Singapore te sturen, alvorens zij een pleisterplaats mogen passeeren. Inzake de betaling memoreerde de heer Kartowisastro nog, dat de Regeering beloofd heeft de restitutie der toelatingsgelden spoedig te doen plaats vinden, wat echter niet zoo gemakkelijk in de praktijk gaat. Maar het valt niet altijd even gemakkelijk om die f 150 bijeen te brengen. Nu kan het wel zijn, dat die f 150 straks weer op soepele wijze zullen worden gerestitueerd, maar de moeilijkheid om die onverplichte f 150 voor de storing te verkrijgen wordt daardoor niet weggenomen.

Wat betreft de Chineesche immigranten, Mijnheer de Voorzitter, deze worden hoofdzakelijk aangevoerd per Java-China-Japanlijn en die loopt tot dusver Singapore niet aan. Deze Chineezen komen dus te Batavia en kunnen hier aan land worden gezet of naar Semarang worden gebracht. Nu blijkt uit de mededeelingen, die ook ik ontvangen heb, wel, dat het moeilijk is om in Semarang de arriveerende familieleden behulpzaam te zijn met verklaringen, zoodat ook voor Batavia blijft gelden, dat het zeer moeilijk is voor immigranten bestemd voor Semarang om te Batavia te landen. Dit geldt temeer voor die immigranten, die van Singapore komen en aldaar het bewijs moeten leveren, dat zij hier kunnen worden toegelaten. Zoo zijn er ook van mijn kant bezwaren tegen het opheffen van Semarang als haven voor het toelaten van immigranten.

De Regeering zegt in de Memorie van Antwoord, dat zeer soepel zal worden opgetreden en getracht zal worden de verschillende bezwaren uit den weg te ruimen, welke door den heer Boelen geopperd zijn. Maar, Mijnheer de Voorzitter, deze verklaring der Regeering is naar het mij voorkomt voorloopig slechts van theoretische waarde. De praktijk heeft, naar het mij voorkomt, bewezen, dat die bezwaren niet zoo licht te onderschatten zijn, als het der Regeering wel voorkomt. Het is met het oog daarop, dat ik mij stel in de plaats van den heer Boelen, die zich verklaard heeft tegen de opheffing van Semarang en ik doe hierbij een beroep op de Regeering om althans eerst te beginnen met de andere genoemde havens en dan later, als alles goed loopt, en gebleken is, dat de bezwaren te breed zijn uitgemeten, pas te bezien wat met Semarang moet gebeuren.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeeringsgemachtigde direct te antwoorden of geeft hij er de voorkeur aan te antwoorden na de pauze?

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Indien het eenigszins mogelijk is, zou ik gaarne antwoorden in een volgende vergadering.

Wijziging en aanvulling ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 102).

(Blaauw, Directeur van Financiën.)

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar. De beraadslagingen over dit onderwerp worden mitsdien geschorst tot de volgende week.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 102), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! Ik moge nog een enkele korte opmerking maken naar aanleiding van de wijziging der ordonnantie op de loonbelasting vervat in art. 1 sub 6, waarbij dan aan art. 28 van de ordonnantie op de loonbelasting een lid wordt toegevoegd, waarin de geheimhoudingsplicht wordt opgeheven, opgelegd door eenig wettelijk voorschrift. In het Gedelegeerden-verslag is erop gewezen, dat dat bij ordonnantie toch niet gaat ten aanzien van den geheimhoudingsplicht, opgelegd bij een hooger wetsvoorschrift dan een ordonnantie. Blijkens het regeeringsantwoord voelt de Regeering voor deze redeneering van het College en is Zij bereid om aan het bezwaar tegemoet te komen, hetgeen hieruit blijkt, dat Zij het woord „wetsvoorschrift” in het toe te voegen nieuwe vierde lid van art. 28 wil wijzigen in „wettelijk voorschrift.” Mij ontgaat de diepere beteekenis van het verschil tusschen „wetsvoorschrift” en „wettelijk voorschrift”.

(De heer Soangkoepon: „Wetsvoorschrift” is korter.)

Daarin heeft ons geacht medelid volkomen gelijk, doch wat mij betreft, geldt het hier dan niet een verbetering, maar een verlenging. Het woord „wettelijk voorschrift” omvat, voorzover ik althans op het oogenblik meen te weten, ieder wetgevend product, dus ook die producten, hooger dan een ordonnantie.

Men krijgt daarom door de door de Regeering voorgestelde wijziging een ontheffing van den geheimhoudingsplicht, opgelegd bij ieder wettelijk voorschrift, derhalve ook bv. opgelegd bij de wet. De bezwaren, die het College tegen den bestaanden tekst heeft ingebracht, gelden naar mij dunkt evenzeer tegen den gewijzigden tekst en ik zou daarom gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde willen vernemen, waarin ik dat verschil zou moeten zien.

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Aan de opmerking in het Gedelegeerden-verslag was inderdaad niet te ontzeggen een zekere concreetheid van visie terzake van het gebruik van de bewuste uitdrukking. In dit geval stond er het woord „wetsvoorschrift”. Ik moge het College doen opmerken, dat reeds in meerdere gevallen dit woord is genoemd in dergelijke omstandigheden en dat daartegen nooit bezwaar is gemaakt. Maar nu deze pointe eenmaal naar voren is gebracht, heeft men, van regeeringszijde, geredeneerd dat inderdaad het woord „wetsvoorschrift” den indruk zou kunnen wekken, dat men speciaal ook een wet op het oog heeft gehad en daarom heeft men de uitdrukking vervangen en wordt nu gesproken van „wettelijk voorschrift”. Daaronder valt inderdaad alles, wat bij een officieele reglementeering in een of anderen vorm wordt voorgeschreven, uit den aard der zaak ook — daarin heeft de heer Blaauw groot gelijk — een wet en een algemeene maatregel van bestuur, maar daaronder vallen ook alle mogelijke andere regelingen, die men hierbij natuurlijk nitsluitend in het oog moet vatten, dat zijn uiteraard niet anders dan die wettelijke regelingen, welke hier bedoeld kunnen zijn. Het is een wet van Meden en Perzen, dat een ordonnantie geen voorschrift kan bevatten, hetwelk inbreuk zou maken op bevoegdheden, welke zijn toegekend door een wettelijk voorschrift van hoogere orde. Hiermede worden dus bedoeld wettelijke voorschriften van den aard van ordonnanties en lagere orde.

(Blaauw, Directeur van Financiën.)

De Regeering acht dit zoo ultra-logisch, dat Zij geen aanleiding kan vinden om aan de bedenkingen van het geachte lid, den heer Blaauw, tegemoet te komen.

De heer Blaauw: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft opgemerkt, dat het een wet van Meden en Perzen is, dat bij ordonnantie niet kan worden afgeweken van voorschriften van hoogere orde. Ik zou erop willen wijzen, dat het niet een wet is van Meden en Perzen, maar van het Koninkrijk der Nederlanden, aangezien in de Indische Staatsregeling staat, dat een ordonnantie niet in strijd kan komen met een wet.

Op grond van het feit, dat dit niet mogelijk is, acht de Regeering het niet noodig in het gewijzigde artikel nogmaals een wijziging te brengen, omdat het vanzelf zou spreken.

Ik zou erop willen wijzen, dat de tekst van artikel 28(4), dat aan het artikel wordt toegevoegd, zeer nadrukkelijk is, omdat er staat, dat de geheimhoudingsplicht wordt opgeheven, zelfs al mocht die bij eenig wetsvoorschrift — en dit wordt dan gelezen als „wettelijk voorschrift” — zijn opgelegd.

Derhalve kan men het taalkundig niet anders lezen dan dat in artikel 28 de geheimhoudingsplicht, opgelegd bij de wet, zal worden opgeheven als het noodig is. Het nieuw-toegevoegde artikel 28 is derhalve in klinkklaren strijd met de wet en als zoodanig blijf ik bezwaar maken tegen den tekst, zooals hij zal komen te luiden krachtens de Nota van Wijzigingen. Het doet er niets toe, dat wanneer te eeniger tijd de rechter de wet zal toepassen, hij het vierde lid van artikel 28 buiten werking zal laten, dit neemt niet weg, dat wat de Volksraad nu gaat doen, in strijd is met de wet.

Daarom blijf ik bezwaar houden tegen de nieuwe wijziging, waarin „wetsvoorschrift” wordt gewijzigd in de volkomen gelijksoortige uitdrukking „wettelijk voorschrift”.

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet er mijn leedwezen over betuigen, dat het geachte lid, de heer Blaauw, ook in tweeden termijn bezwaar blijft houden, tegen een gebruikelijke uitdrukking als „wettelijk voorschrift”, waardoor geen misverstand kan ontstaan, noch bij degenen, die met het voorschrift te maken hebben, noch eventueel bij den rechter.

Wanneer het nu zoo eenvoudig was, een andere uitdrukking er voor in de plaats te stellen, zou men nog kunnen medegaan met de gedachte om de uitdrukking „wettelijk voorschrift” te vervangen, maar dit is niet het geval. Men zou bijv. wel kunnen spreken van „ordonnantie of regelingen krachtens ordonnantie”, maar dan heeft men nog niet omvat de regelingen, die mogelijk kunnen zijn buiten bemoeienis van den ordonnantiewetgever. Zoo heeft men gezocht naar een hanteerbare uitdrukking om aan gevoelde bezwaren tegemoet te komen maar men is er nog niet in kunnen slagen.

Dan moge ik wel in het midden brengen, dat dergelijke materies natuurlijk niet eigendunkelijk worden behandeld door het Departement van Financiën als eenige adviseur der Regeering.

Integendeel, wanneer dergelijke zaken zich voordoen, dan neemt men alle moeite bij de regeeringsorganen, deze zaken van alle zijden te bezien en zoo is deze materie — en dat mag ik voor dit College nog wel eens nadrukkelijk zeggen — ook in bespreking geweest op het Departement van Justitie. Deze verbetering heeft de volledige instemming van de deskundige autoriteiten van het Departement van Justitie. Zij vonden deze uitdrukking beter dan eenig andere, die daarvoor in de plaats te stellen is. Maar ik herhaal nogmaals dat het een zuiver formeele zaak is, die de heer Blaauw hier wenscht op te werpen. Men houde mij deze kwalificatie ten goede. Ik onthoud mij altijd zooveel mogelijk van kwalificaties en dat is geen verkeerde gewoonte, maar ik kan mij er niet van onthouden, in deze te spreken van een zeker formalisme, waarvoor

Wijziging en aanvulling ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 102). — Aanvullende verpondingsordonnantie (Ond. 38).

(Weyer.)

de Regeering geen oogenblik meent te moeten wijken. Ik herhaal dat nóch de belanghebbenden, nóch de ambtenaren, nóch de rechter zich ook maar eenigszins kunnen vergissen in de bedoeling en strekking van de uitdrukking „wettelijk voorschrift” en dat dus niet is te verwachten, dat zich in welk opzicht ook, eenige praktische moeilijkheid zal voordoen. Daarom geeft de Regeering er de voorkeur aan de uitdrukking „wettelijk voorschrift” te handhaven.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, houdende voorzieningen met betrekking tot de heffing van verponding over de periode van 1 Januari 1938 tot en met 31 December 1942. (Ond. 38.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van het College.

De heer Weyer: Mijnheer de Voorzitter! De Regeerings-gemachtigde is zeer uitvoerig erkentelijk ben, doch tot mijn leedwezen is daarmee het betrekkelijk kleine verschil, dat tusschen ons bestond, niet weggenomen.

Inderdaad, ik deel het inzicht van de Regeering volkomen dat, om de aanslag in de verponding over de periode 1938/1942 naar de beginselen dezer heffing nauwer te doen aansluiten bij het te verwachten rendement van den grond, er iets dient te gebeuren. Maar bij de beoordeeling van wat er moet gebeuren, en dan meer in het bijzonder of er iets definitiefs dan wel iets tijdelijks dient te gebeuren, moet toch op den voorgrond blijven staan, dat de thans geldende regeling van den aanslag voor 5 jaar indertijd om utiliteitsoverwegingen werd gekozen. Iedereen is het er steeds over eens geweest, dat de aanslag jaar voor jaar theoretisch de meest juiste methode is. Zooals ik reeds zei, het zijn utiliteitsoverwegingen, welke daarvan deden afwijken. Deze utiliteit is nu, en U houde het mij ten goede, Mijnheer de Voorzitter, dat ik dit zoo zeg, althans voor den fiscus sterk in waarde afgenomen en dit is de reden waarom voor het komende vijfjarige tijdperk men de bekende fictie wil laten varen.

Wanneer mij populair mag uitdrukken, dan komt de voorgestelde voorziening hierop neer, dat de fiscus op de stoel van den belastingplichtige wenscht te gaan zitten, een eenigszins vreemd verschijnsel, waaruit evenwel nog niet behoeft te worden geconcludeerd, dat de voorgestelde voorziening aanvechtbaar is. Die aanvechtbaarheid ontstaat echter door de omstandigheid, dat de fiscus straks over 5 jaar, ook al voelt intussen de contribuabele zich op zijn nieuwe stoel thuis, dezen zal kunnen dwingen wederom van stoel te verwisselen. Daartegen, Mijnheer de Voorzitter, gaat mijn bezwaar.

Ik heb reeds in eerste termijn betoogd, dat er voor hetgeen thans wordt voorgesteld, in 1932 even groote aanleiding heeft bestaan. En de opmerking van den geachten Regeerings-gemachtigde, dat gedurende het thans ten einde loopende tijdperk 1932/1937 door niemand om een dergelijke voorziening is gevraagd, doet mij eenigszins vreemd aan. Of er wel of niet uitdrukkelijk om wordt gevraagd kan nimmer maatstaf voor de Regeering zijn om onder den druk der tijden met bepaalde voorzieningen te komen. Naar mijn gevoelen wordt ietwat te breed uitgemeten de mogelijkheid, welke in de bestaande ordonnantie voorkomt, om tusschentijds de verponding te herzien ten gunste van de belastingplichtigen.

Ik zou alleen willen opmerken, dat zoolang de opbrengst

(Verboom.)

van het goed niet meer dan 24,99% daalt van de gemiddelde opbrengst, welke als grondslag voor de verponding diende, belastingplichtigen steeds hetzelfde bedrag aan verponding hadden op te brengen, een last, waarvan de zwaarte misschien door de Regeering ietwat wordt onderschat.

Wij beraadslagen thans over een ontwerp-ordonnantie, welke door haar bijzonderen aard en opzet niet te amendeeren valt. Deze ontwerp-ordonnantie is, als ik het goed zie, à prendre ou à laisser. Dit maakt mijn positie niet gemakkelijker, want ik ben het er mee eens, dat de inderdaad betere aanpassing van de aanslagregeling bij de grondslagen van de heffing gemotiveerd is, maar ik blijf het onjuist vinden, dat men, in plaats van den knoop ineens door te hakken, met een tijdelijken maatregel komt. Waarom, heb ik zoojuist nog weer eens gezegd.

Ik wil toegeven, dat de verklaring van de Regeering, dat de beslissing over den terugkeer tot het oude stelsel van een vijfjaarlijkschen aanslag na afloop van de periode 1938/1942 niet zal worden afhankelijk gesteld van de voordeelen, welke niet of wel voor den fiscus daaruit kunnen voortvloeien, geruststellend klinkt.

De Regeering, alzoo leg ik deze mededeeling uit, zal dus straks uitsluitend aan de hand van principieele overwegingen vaststellen of de tijdelijke maatregel moet worden voortgezet, resp. omgezet in een permanente, dan wel of men tot het oude stelsel kan terugkeeren.

Welnu, dan Mijnheer de Voorzitter, ik zou der Regeering gaarne een vraag willen stellen — en ik hoop daarop een gunstig antwoord te mogen ontvangen — n.l. of Zij bereid is, wanneer Zij straks voor deze beslissing komt te staan, tijdigen aanzien daarvan met de betrokken groepen belastingplichtigen overleg te plegen. Met „tijdig” bedoel ik dan geruimen tijd voordat deze beslissing in werking zal moeten treden, dus aanmerkelijk langer dan thans aan den Volksraad gelegenheid werd geschonken zich te beraden over de onderwerpelijke regeling.

Ik hoop gaarne, dat de Regeering mij op deze vraag een gunstig antwoord zal kunnen geven.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! In het antwoord van den geachten Regeerings-gemachtigde is mij vooral één punt opgevallen, n.l. dat de geachte Regeerings-gemachtigde er voortdurend opnieuw op wijst, dat wij een abnormale periode achter den rug hebben, die het noodig maakte om van de oorspronkelijke regeling af te wijken, maar dat die noodzaak zich op het oogenblik niet meer voordoet, althans niet meer in die mate en zeker niet voor een verre toekomst.

Zoo stelt de geachte Regeerings-gemachtigde in zijn betoog voorop, dat het thans vigeerende systeem gedurende bijkans 50 jaren, n.l. van 1886 af heeft voldaan. Daartegenover kwalificeert hij de afgelopen jaren als een abnormale periode, die voorgoed achter ons ligt. Op pagina 149 van het Stenografisch Verslag zegt de geachte Regeerings-gemachtigde bijv.

„Het valt toch moeilijk te ontkennen, dat de crisisjaren een daling in de conjunctuur hebben laten zien van zoo abnormalen omvang dat niet bij voorbaat mag worden aangenomen, dat dergelijke grove schommelingen zich regelmatig als blijvend verschijnsel in deze maatschappij zullen voordoen.”

Even te voren spreekt hij van „zoo abnormale omstandigheden” en van „het weergalooze karakter van de achter ons liggende crisismoments”.

Dit is natuurlijk allemaal waar, maar met de conclusie, die daarin ligt opgesloten, n.l. dat wij nu weer een normalen tijd beleven, althans een normalen tijd tegemoetgaan, kan ik het in het geheel niet eens zijn. Ik geloof integendeel, dat wij met de betrekkelijk „normale” periode, die tot 1930 duurde, voorloopig hebben afgerekend en dat wij heel andere tijden moeten verwachten. Ik vind voor deze opvatting steun o.m. in een artikel, dat kort geleden door Mr. Ries, den gewezen Thesaurier-Generaal

(Directeur van Financiën.)

raal in Nederland, in „De Groene Amsterdammer” is geschreven over het aspect der Nederlandse staatsbegroting en waarin hij aan het slot de vraag stelt, of het zich niet laat aanzien, dat de zg. abnormale tijden regel en de zg. normale tijden uitzondering zullen zijn. Hij zegt daarvan:

„Of vindt men soms, dat alles in de wereld er op wijst, dat we de normale tijden weer vlak voor ons hebben? Moet men niet veeleer zijn opvattingen grondig herzien en zich eens rustig afvragen, of wat wij, menschen, stammend uit de 19de eeuw, voor normale tijden hebben aangezien — d.w.z. de laatste helft van die eeuw en de eerste 14 jaren van de 20ste — niet een allermerkwaardigste uitzondering vormde in een stroom van „abnormale” tijden, die lange eeuwen vrijwel onafgebroken heeft geduurd, zoodat deze soort tijden vol onrust en onzekerheid als normaal voor deze wereld moeten worden beschouwd?”

Mijnheer de Voorzitter. Dit is ook mijn zienswijze en daarom kan ik mij niet zoo gerust gevoelen als de Regeering, wanneer Zij zegt: aanvaardt dit stelsel nu maar; wij hebben hierin nog rekening gehouden met een aantal moeilijkheden, die zich voor het oogenblik voordoen, maar voor de toekomst behoeven wij ons nergens ongerust over te maken.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof wel degelijk, dat wij ons over veel ongerust zullen hebben te maken. Wanneer ik, met deze zekerheid voor oogen, naga, wat ook volgens den geachten Regeeringsgemachtigde het principe behoort te zijn van de verponding, te weten: het belasten van het zoo goed mogelijk benaderd rendement van den grond in het belastingjaar, ook onder zeer abnormale omstandigheden, vraag ik mij inderdaad af, of deze kwestie geen nadere beschouwing vereischt en of wij niet tot een ingrijpende wijziging van het stelsel hebben over te gaan.

Die ingrijpende wijziging heb ik den vorigen keer al verdedigd. Zij zou deze zijn, dat de aanslag van jaar tot jaar wordt vastgesteld op basis van de resultaten van het voorafgaande jaar.

Ik heb er toen tevens op gewezen, dat zich bij het stelsel, zooals de Regeering dat thans voor de eerst komende jaren zal volgen, onder meer ook dit in mijn oogen zeer ernstige bezwaar voordoet, dat men ongelijksoortige grootheden bij elkaar telt en daarvan een gemiddelde neemt. Zooals ik heb uiteengezet, wordt nl. in de ontwerp-ordonnantie geen rekening gehouden met de jaren vóór de depreciatie en de jaren daarna, doch worden deze zonder meer bij elkaar geteld en wordt daarvan een gemiddelde genomen, alsof er geen devaluatie was geweest.

Ik heb tot mijn spijt juist ten aanzien van dit punt van den geachten Regeeringsgemachtigde geen antwoord ontvangen. Toch acht ik dit punt uitermate belangrijk, zoodat ik het opnieuw en met nadruk in de aandacht van de Regeering aanbeveel.

Ook hetgeen de Regeeringsgemachtigde overigens tegen het door mij voorgestane stelsel heeft opgeworpen, heeft mij niet van mijn ongelijk in deze overtuigd. Het belangrijkste argument van de Regeering is eigenlijk, dat indertijd deze kwestie ampel is bekeken en dat men toen is gekomen tot het huidige stelsel. Maar dat bekijken is voor het laatst geschiedt in het jaar 1928 en ik meen, dat dat nog een tijd was, waarin inderdaad met recht van „normale” omstandigheden kon worden gesproken, een tijd echter, die wij naar mijn overtuiging althans, voorgoed achter ons gelaten hebben.

Ik blijf dus nog steeds de voorkeur geven aan het stelsel, zooals ik dat heb voorgesteld, omdat dit inderdaad de principes, die de Regeering zelf vooropstelt in haar betoog, zoo goed mogelijk benadert.

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet beginnen met de groote waardeering van de Regeering tot uiting te brengen over de tegemoetkomende houding, die blijkt uit de laatste redevoeringen, zoowel van den heer Weyer, als van den heer Verboom.

Er zijn verschillende bezwaren blijven bestaan en ik zal zoo aanstonds daarop nog terugkomen, doch duidelijk is, dat de geachte leden niet alleen appreciatie hebben voor de technische mérites van het regeeringsvoorstel, — de heer Verboom dan maar tot op een bepaalde hoogte — maar dat men toch uiteindelijk wel wil aanzien hoe het met de uitvoering van de plannen, die de Regeering op dit punt heeft, zal gaan.

Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen reeds in eersten termijn en bij de schriftelijke behandeling over deze materie is gezegd, meen ik goed te doen, de punten waar het nu om gaat, in het algemeen nog in het kort aldus weer te geven.

Die geachte leden gaan uit van de redeneering, dat wanneer eenmaal tot het systeem van jaarlijkschen aanslag wordt overgegaan, dit voor goed ware te doen. De Regeering daarentegen meent dat de invloed van de crisisomstandigheden in de komende periode geen verder strekkende gevolgen mag hebben dan met de bedoeling der heffing in overeenstemming is te brengen. Wel zal de Regeering zich te zijner tijd naar den loop der omstandigheden nader moeten beraden en een keuze moeten doen tusschen de verschillende stelsels. Op die keuze stelt de Regeering bepaald prijs, in afwachting van de ontwikkeling der omstandigheden.

Men zou dat opportunistisch kunnen noemen en daarmee zal de Regeering dan genoeg moeten nemen. Dat is een verschil van inzicht, dat zich nu ook weer in tweeden termijn geopenbaard heeft tusschen de geachte leden en de Regeering, dat nu niet zoo gemakkelijk valt te overbruggen. Wat is het zwaarste en waaraan kent men het grootste gewicht toe?

Bij den heer Weyer staat het bezwaar van opportunisme op den voorgrond, zooals ik zooeven heb aangeduid. Bij den heer Verboom is het meer een verschil van inzicht over hetgeen komen zal. En op dit laatste kan men op het oogenblik inderdaad nog zeer weinig peil trekken. Maar men kan daarop natuurlijk wel veel theorieën bouwen, economische, politieke, internationale, sociale en er zijn tal van artikelen over geschreven; er zullen ook nog wel tal van artikelen over geschreven worden door zeer verdienstelijke mannen en men kan het daarmee eens zijn of niet mede eens zijn, vastheid geeft dat alles toch niet.

In zooverre ben ik het volkomen eens met den heer Weyer, dat men thans ook niet kan zeggen, dat t.z.t. eenige andere regeling, die de Regeering zou prefereren, de juiste zou zijn. De Regeering heeft alleen gezegd, dat Zij niet inzielt, dat een regeling, die zoo lang heeft kunnen voldoen, nu maar in eens voor goed op zij zou moeten worden gezet, omdat men maatregelen moet nemen ter ondervanging van de groote bezwaren, voortkomende uit de omstandigheid, dat wij een zeer abnormale periode achter den rug hebben.

Nu ik over die periode spreek, zou ik willen terugkomen op de devaluatie, door den heer Verboom naar voren gebracht, die daarbij geponeerd heeft, dat in het stelsel van gemiddelden ongelijksoortige grootheden bijeen worden gevoegd en dat men dus eigenlijk gezegd, beter doet om met een zoodanig systeem te breken, want iets dergelijks kan zich ook in de toekomst voordoen en dan zal men dat kwaad ook weer moeten overwinnen.

Daarin zit zeker veel waarheid, maar er staan toch twee zaken tegenover. In de eerste plaats, dat juist de depreciatie aanleiding heeft gegeven, althans een van de redenen is geweest, die den stoot hebben gegeven, tot de verordening, die de Regeering thans voorstelt. Juist door het feit van de depreciatie, zou men er met een gemiddelde van de periode 1932—1936, nooit zijn gekomen, want, de komende periode zal immers in het teeken staan van de depreciatie, waardoor men volgens de bestaande regeling grootheden als basis zou moeten nemen, die daarvoor ten eenenmale ongeschikt waren. De depreciatie is tot stand gekomen op 26 September 1936. Dus dan zou een heel kleine fractie van

13de VERGADERING — DINSDAG 14 DECEMBER 1937.

Aanvullende verpondingsordonnantie (Ond. 38). — Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Financiën.)

dat geheele vijfjarige tijdvak op de juiste wijze gediend hebben als aansluiting voor de toekomst. Dat is één punt.

Aan den anderen kant is de solutie, die de heer Verboom heeft aangegeven, toch niet aannemelijk voor de Regeering. In eersten termijn is daarop met een enkel woord al ingegaan, de solutie nl. van een aanslag jaar voor jaar met als basis het voorafgaande jaar. De heer Verboom heeft toen nog gewezen op het feit, dat verschillende gegevens parallel loopen met die voor de vennootschapsbelasting, zoodat men daardoor niet zooveel extrawerk zou krijgen hoe het zij, men mag daarover toch vooral niet te licht denken. Inderdaad zou men voor een deel op diezelfde gegevens voor de vennootschapsbelasting kunnen terugvallen. Ik moet hierop echter iets dieper ingaan, omdat de heer Verboom dit weer opnieuw poneert als een oplossing voor de toekomst, iets waartegen ik toch wel ernstig moet waarschuwen.

Er moet hier een heel andere groepeerings der cijfers plaats vinden dan bij de vennootschapsbelasting en bij de berekening treden dan ook aanmerkelijke verschillen op. Het zou mij te ver voeren ze alle op te sommen, maar om eenig inzicht in de zaak te geven, wil ik toch het volgende opmerken. De vennootschapsbelasting is principieel gericht op de winst van de onderneming, de verponding op de opbrengst van den grond. Bij deze laatste heffing kan men praktisch niet uitgaan van het saldo van de winst- en verliesrekening. Het zou te ver voeren om dat hier nu in details uiteen te zetten, maar men moet uitgaan van de bruto opbrengsten van de producten en daarop alle toelaatbare aftrekposten toepassen, als daar zijn de kosten tot verwerving enz. de afschrijving op gebouwen, machinelen, aanplant, de rente van het rouleerende gewerkapitaal, voorts 9% der gezonde restantwaarde van machines, enz. Maar daarmede is men er nog lang niet. In de meeste gevallen verwerken de ondernemingen ook nog producten, afkomstig van niet-verpondingplichtigen grond, zooals bv. in West-Java veel opkoopthee of product van huurgronden enz. De opbrengsten van die producten met de daarop drukende kosten moeten uit de cijfers der exploitatierekeningen worden verwijderd en dientengevolge verkrijgt men voor de verponding een geheel andere groepeerings en bewerking van het cijfermateriaal dan bij de vennootschapsbelasting.

Men moet zich niet voorstellen, dat het jaar voor jaar bewerken van de gegevens nu zou beteekenen, dat de jaarlijkse arbeid tot één vijfde van het anders eens in de vijf jaren te verrichten wordt teruggebracht. De samenstellen en opstelling van al die gegevens vordert een massa accuratesse en daardoor veel tijd en werkkraft, en als men éénmaal aan den opzet voor vijf jaren tegelijk begonnen is, dan gaat alles relatief veel vlugger.

Dat is een van de redenen, waarom de Regeering zou willen waarschuwen tegen het stellige idee, dat men in de toekomst blijvend tot een jaarlijkschen aanslag zou kunnen overgaan. De administratieve bezwaren, ook van de zijde van de belanghebbenden, zouden belangrijk grooter zijn dan bij een vijfjaarlijkschen aanslag en bovendien heeft men ook nog rekening te houden met het feit, dat men van belanghebbende zijde veel duidelijker bij een vijfjaarlijkschen aanslag weet, waar men aan toe is, nog afgescheiden van de basis die de heer Verboom verkiest, nl. uitsluitend de uitkomsten van het voorafgaande jaar.

Ik meen na deze nadere uiteenzetting wel voldoende tot uiting te hebben gebracht, dat de Regeering op dit oogenblik toch, niettegenstaande de bezwaren die nader zijn geponeerd niet kan besluiten om af te zien van het stelsel dat Zij zich heeft gedacht, nl. alleen voor de nu komende periode voor het ongebouwd een jaarlijkschen aanslag, gebaseerd op de voorafgaande vijfjarige periode, telkens met éénjaarlijkse verschuivingen, en voor het gebouwd een splitsing van die vijfjaarlijkse periode in een van de twee jaar en een van drie jaar. De Regeering kan zich — en het doet mij genoegen, dat ik het Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Verboom, Van Helsdingen.)

aanstonds kan zeggen — geheel vereenigen met de suggestie van den heer Weyer, om te zijner tijd, wanneer dan toch een beslissing van meer permanenten aard aan de orde moet komen, tijdig contact te houden met die instanties, welke aan de zijde van belanghebbenden bestaan en welke daarvoor in aanmerking komen.

De Regeering doet deze toezegging gaarne. De verponding moge van fiscaal standpunt beschouwd, niet zóó gewichtig zijn als sommige andere belastingen, het betreft hier een, in het samenstel van de Nederlandsch-Indische belastingen historisch zeer goed gefundeerde heffing en de Regeering stelt er prijs op dat deze belasting ook wordt geheven op een voet, die ook met de belangen van de belastingplichtigen strookt. Daarom wil de Regeering gaarne de toezegging doen, dat Zij te zijner tijd — ik kan niet zeggen, of het zal zijn over 3 jaar of bijv. over 2½ jaar, maar in ieder geval zal het zijn geruimen tijd vóór den aanvang van het tijdvak 1943/1947 — overleg zal plegen met de daarvoor geëigende instanties van belanghebbende zijde.

De Voorzitter: Hiermede zijn de beraadslagingen in tweeden termijn, ook van de zijde der Regeering beëindigd, zoodat tot stemming kan worden overgegaan.

De artikelen 1 t/m 6 der ontwerp-ordonnantie worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Alvorens de eindstemming te doen plaats hebben, stel ik voor de leden, die daarvan gebruik wenschen te maken, de gelegenheid tot stemmotivering open.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachtvoerde Regeering gemachtigde zeer erkentelijk voor de zeer uitvoerige uiteenzetting door hem in tweeden termijn gegeven. Zeer tot mijn spijt kan ik mijn stem echter aan de ontwerp-ordonnantie niet geven, en wel omdat daarin geen rekening wordt gehouden met de invloed van de devaluatie en rekeninggevolge naar mijn overtuiging aan den fiscus tekort wordt gedaan.

Ik ben in het algemeen, naar men weet, voor zoo laag mogelijke lasten, maar aan den anderen kant meen ik ook, dat wanneer een bepaalde heffing eenmaal is vastgesteld, zij ook volkomen naar billijkheid moet worden geheven. Wanneer ik een en ander echter vluchtig nareken en daarbij uitga van een devaluatie percentage van rond 20, kon ik tot de conclusie — juist, omdat het hier betreft een heffing naar opbrengst en niet een heffing naar winst — dat in het eerste jaar den fiscus ruw berekend 16%; in het tweede jaar 12%; in het derde jaar 8% en in het vierde jaar 4% wordt tekort gedaan.

Om deze reden zal ik tegen de ordonnantie stemmen.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Verboom geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 (Ond. 81), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 5 en 8).

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Bij den aanvang van mijn rede mag zeker een woord van dank worden herhaald voor de door de Regeering betoonde bereidwilligheid om den duur van de geldende ordonnantie tot 1 Januari 1938 uit te strekken, waardoor het mogelijk is geweest voor de belanghebbenden om nader zich uit te spreken over de voorliggende ordonnantie, zooals verschillende

(Van Helsdingen.)

hunner dan ook hebben gedaan, terwijl de leden van ons College meer gelegenheid kregen om deze zeer belangrijke materie tot voorwerp van diepere studie te maken.

Dank ook voor het overleggen van den tekst der bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 zooals zij na wijziging en aanvulling overeenkomstig de desbetreffende, bij den Volksraad ahangig gemaakte ontwerp-ordonnantie zal luiden. Wanneer men daarop aantekent — zooals ik hier met rood potlood heb gedaan — welke wijzigingen zijn aangebracht en ziet hoe bijna geen enkel artikel ongerept is gebleven, dan moet men erkennen de juistheid van mijn ter vorige bespreking gemaakte opmerking, dat de Regeering evengoed een geheel nieuwen tekst ter behandeling aan den Volksraad had kunnen overleggen. Het zullen dan ook alleen praktische redenen zijn geweest, die het departement weerhouden hebben om een zoo voor de hand liggend standpunt in te nemen.

Alvorens tot mijn eigenlijke rede over te gaan eerst nog een paar redactionele opmerkingen.

Ten eerste is het minder elegant en weinig gebruikelijk, dat deze ordonnantie nu in twee titels is gesplitst, zonder dat elke titel aanwijst, op welk object hij betrekking heeft.

Volgens de Memorie van Toelichting zou titel I nader moeten worden aangeduid met het opschrift b.v. „Van de bestaande bedrijfstakken” en titel II „Van nieuwe bedrijfstakken”.

Ik geef dezen tituluur overigens gaarne voor beter.

Ten tweede is door de Tweede Nota van Wijzigingen de wijziging van art. 1a lid 1 sub a m.i. wat slordig aangebracht. Men heeft daar de woorden „tot voorzitter en” laten vervallen, maar verzuimt tegelijk den meervoudsvorm te wijzigen in het enkelvoud.

a. zal dus mijns inziens moeten luiden:

„tot lid tevens secretaris wordt aangewezen een ambtenaar van het Departement van Economische Zaken.”

Den meervoudsvorm acht ik hier — hoewel niet geheel foutief — toch zeker niet fraai.

Overigens vraag ik mijzelf af, of die splitsing in twee titels eigenlijk wel volkomen gerechtvaardigd is te achten. Wel is juist, dat de tweezijdigheid der doelstelling verruiming van den considerans noodzakelijk maakt, maar de splitsing in twee titels had daaruit m.i. niet noodwendig behoeven te volgen.

Wij krijgen nu de eenigszins merkwaardige figuur, dat in artikel 18b wordt herhaald de toepasselijkheid van definities uit artikel 1. Niet toepasselijk zijn dan de definities a „bedrijf” en e „directeur”.

De laatste uitsluiting schijnt mij toe, niet gemotiveerd te zijn.

Het is waar, dat in de artikelen 18a — 18e geen sprake is van „directeur”, maar: is niet te verwachten, dat in de regeeringsverordening, waarvan in art. 18a sprake is, ook bevoegdheden of anderszins aan den directeur van Economische Zaken worden toegekend, zoodat de overneming van de definitie sub e evenzeer op haar plaats zou zijn.

In den betrekkelijken tekst in den aanhef van art. 1 staat immers:

„Voor de toepassing van dezen titel en van de op grond daarvan vast te stellen uitvoeringsregelen wordt verstaan ..... enz.”

Wil men de indeeling in twee titels handhaven — b.v. om praktische redenen — dan vraag ik mij af, of niet nóg beter is, de indeeling in drie titels en aan de huidige titels I en II — die dan II en III moeten worden — een algemeen titel I vooraf te doen gaan: „Algemeene Bepalingen”, waarin zouden zijn op te nemen: art. 1a, art. 13, art. 15 en art. 2 lid 3. Vervallen zouden dan art. 18b, 18c en 18e. Maar dan zou tevens verstaan, dat door een anderen opzet van de ordonnantie vermoedelijk de tweeledige indeeling overbodig zou zijn geweest. Is overigens duidelijk genoeg het woord „bedrijfstak”? Kan daardoor bij de toepassing dezer ordonnantie geen verschil van meening ontstaan?

Ik zal niet lang stil blijven staan bij de vraag, of deze ordonnantie een crisiskarakter heeft, ja dan neen. De Regeering ontkent dit uitdrukkelijk. Toch zijn er mijns inziens artikelen en gedeelten uit de Memorie van Toelichting aan te wijzen, die aantoonen, dat zij toch een product is van de crisis-omstandigheden. Ik wijs bv. op art. 2 (1) en in de Memorie van Toelichting op blz. 8 lid 3. Anderzijds wijst de wijziging van art. 19 lid 2, het wegvallen van de termijn-bepaling, erop, dat de Regeering een meer duurzaam karakter aan deze regeling wil geven. Daardoor heeft de ordonnantie een min of meer tweeslachtig karakter.

Van meer belang is de vraag, of in deze ordonnantie een poging te vinden is om te komen tot een zekere „ordering” van het bedrijf. Met zekeren schroom bezig ik hier het woord „ordering” omdat er telkens verschil van meening bestaat over de draagwijdte van het begrip. Als wij — de C. S. P. — ons verzet richten tegen den te sterk individualistischen en daardoor chaotischen inslag die ons geheele bedrijfsleven ons geheele productiestelsel — onder de werking van de oud-liberale ideeën — heeft gekregen waardoor alle organisatie van het bedrijf — vroeger verwerkelijkt in de gilden, maar door de rücksichtlose afschaffing, zonder een enkele poging om een andere regeling daarvan te stimuleeren — volkomen zoek is geraakt, dan is dit niet omdat wij die ordening wenschen „van boven af”, van de overheid, die daardoor een te groote bemoeienis krijgt met het bedrijfsleven en zodoende gerechte vrees ontstaat dat het bedrijfsleven in een zeer ongewenscht keurslijf wordt geregen, maar dan bedoelen wij met het begrip „ordering” een bedrijfsorganisatie van „onder op”, uitgaande van het bedrijf zelf, gesanctionneerd door de overheid.

Nu verlies ik geen oogenblik uit het oog dat in deze labiele Indische toestanden van een zoo bedoelde „ordering van onder op” nog niet veel komen kan, de moeilijkheden zijn hier te lande véél en véél grooter dan in Nederland met zijn geconsolideerd bedrijfsleven en zijn veel minder gecompliceerde bevolkingstoestanden.

Er zal hier nog veel initiatief van de Regeering moeten uitgaan, dat stimulerend werkt op het particulier initiatief, dat leiding geven moet aan pas-ontluikende beseffen in die richting in het maatschappelijk leven.

Daarom is een ordening, als het hier liggende ontwerp wil, ook zeer wel te aanvaarden, als daar maar uit blijkt een streven om dat particuliere bedrijfsinitiatief te stimuleeren, aan te wakkeren tot eigen ordening — zij het onder supervisie van de overheid — maar dan toch met onthouding zooveel mogelijk van directe overheidsbemoeienis.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Dat is bij de toepassing steeds gebeurd.)

Voldoet nu de ordonnantie aan deze eischen? Vooralsnog kan mijns inziens geen sprake zijn van een organisatie van het bedrijfsleven, in dien zin, dat het bedrijf zelf als eenheid gezien, zoowel door arbeid, kapitaal als ondernemerschap wordt geregeld, hetgeen vooralsnog met nóg grootere moeilijkheden te kampen zou hebben.

Maar een bedrijfsorganisatie van ondernemers, die het productievermogen en de uitbreiding van oude en vestiging van nieuwe bedrijven beheerscht, is mijns inziens wél mogelijk. Dat blijkt trouwens uit de — zij het nog betrekkelijk korte — ervaring van deze ordonnantie.

En ze is wenschelijk: nog versch liggen in het geheugen de schadelijke gevolgen van een teugellooze uitbreiding van het productie-apparaat, zonder rekening te houden met de enorme uitbreiding van de afzetmarkt, met slechts tijdelijk karakter, waarvan met vrijwel wiskundige zekerheid was vast te stellen, dat groote afzetgebieden ons weer zouden ontvallen. Ik denk b.v. aan de suikerindustrie. Maar ook voor de binnenlandsche en nog meer beperkte „locale” markt geldt hetzelfde. Ook hier dreigt de volkomen vrijheid van

13de VERGADERING — DINSDAG 14 DECEMBER 1937.

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringsovereenkomst (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

vestiging van nieuwe bedrijven, of uitbreiding van bestaande het bedrijfsleven geheel te ontwrichten tot schade ook van de gemeenschap.

Zij kan tot gevolg hebben een teugellooze concurrentie met afbraakprijzen en dus uiteindelijk met veel kapitaalsverlies — waarop de Memorie van Toelichting op meer dan één plaats den vinger legt — maar zij kan ook tengevolge hebben een steeds duurder worden van de prijzen. Een typisch staaltje hiervan gaf destijds de hoogleeraar Charles Gide in zijn bekend handboek der staathuishoudkunde, hoezeer tot schade van de gemeenschap door ongebreidelde bedrijfsvestiging de prijzen kunnen stijgen. Zestig jaren geleden was in Parijs 1 bakkerij op 1800 inwoners, 30 jaren geleden 1 op 1300 inwoners, Lyon had 1 bakkerij op 500 inwoners en St. Etienne 1 op 380 inwoners. De steeds inkrappende afzetmogelijkheid voor iedere bakkerij, die toch ook bestaan moet, — naast uiteraard andere oorzaken — had tengevolge, dat de broodprijzen 40% boven den normalen productieprijs lagen. Maar ook al zou deze prijsverhoging niet het gevolg daarvan zijn, ongebreidelde vestiging moet noodzakelijk tengevolge hebben verslechtering van de positie der ondernemers. Waarheid blijft nu eenmaal de oude Nederlandsche spreuk: „Veel varkens maken de spoeling dun” en het is zeker gewenscht, dat vestiging van kleine soortgelijke bedrijven, indien daartoe geen noodzaak bestaat tengevolge van consumptietoename, of ook uitbreiding van bedrijven, welke andere bestaande bedrijven met ondergang bedreigen, wordt tegengegaan.

Is het niet notoir, dat de positie van bonafide radiohandelaren, die volkomen bekend zijn met de techniek der radiotoestellen en in staat zijn hun klanten behoorlijk te dienen, wel zeer ernstig bedreigd wordt door het feit, dat telkens opnieuw weer radiotoestelverkoopers opdoemen, die niet voldoende onderlegd zijn en dus hun klanten niet behoorlijk „service” kunnen geven, maar in hoofdzaak volstaan met den verkoop van radiotoestellen? Zou hier een bedrijfsorganisatie niet op haar plaats zijn, die het geheele consumptieterrain overziet en met toepassing van het „leven en laten leven” de bedrijfsmogelijkheid regelt?

(De heer Th a m r i n: Dat is toch geen bedrijf?)

Het is een vorm van bedrijf; ik begrijp heel goed de opmerking, die ons geacht medelid hier maakt, maar dit is alleen een voorbeeld, dat op het oogenblik wel heel sterk spreekt. Natuurlijk dreigt dan het gevaar, dat het bestaande corps van ondernemers een monopolie voor zich schept en uitbreiding onmogelijk maakt en consumptietoename ziet te verwerken door uitbreiding van eigen bedrijf in plaats van nieuwe gegadigden toe te laten.

Een gevaar, dat destijds ook in het gildewezen bestond, maar dat zijn correctief vond — althans gedeeltelijk — in het z.g. leerling-wezen, dat instaat stelde om nieuwelingen in de bedrijfstak op te nemen, nadat ze de meestersproef hadden afgelegd, waaruit bleek, dat zij het door hun gekozen bedrijf beheerschten. Waarmede ik allerminst wil zeggen, dat wij zonder meer naar de gilde-organisatie terugmoeten.

Daarmede betreed ik een terrein, dat in deze ontwerp-ordonnantie in het geheel niet wordt besproken, in hoeverre n.l. de vestiging van nieuwe bedrijven afhankelijk kan worden gesteld — zooals in Nederland geschiedt — van bepaalde vestigingseischen, welke immers ook een waarborg zijn voor al te snelle en ongemotiveerde uitbreiding.

In Nederland gaat men te dezen opzichte wel heel ver. Daar is o.m. een middenstandsdiploma ingesteld, waarvoor ten aanzien van eenige algemeene eischen, voorschriften worden gegeven voor boekhouden, handelskennis, handelszaken, wetskennis, Nederlandsche taal, handelscorrespondentie en de grondbeginselen van de moderne bedrijfsleer, waarvan ik een kort overzicht, ontleend aan het periodiek „Informa” van October j.l. gaarne in een noot van de Handelingen zag opgenomen, indien U, Mijnheer de Voorzitter, mij zulks toestaat.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar. ¹⁾

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Daarnaast worden dan nog vakeischen gesteld, die door de vakbonden worden bepaald.

Ik zou voor Indië stellig niet zoover willen gaan. Indië is daarvoor nog niet rijp, maar iets in dien geest zou toch wel kunnen worden gedaan. Het stellen van eenige, zoo matig mogelijke, eischen van vak kennis is toch waarlijk — zelfs in het belang van den nieuwbakken „ondernemer” — geen overbodige weelde. Het is toch eigenlijk ontoelaatbaar te achten, dat — zooals hier te Batavia geschiedde — een Inlander, — het gaat uiteraard niet om deze bevolkingsgroep; ten aanzien van Europeanen ware het volgende even ontoelaatbaar te achten — nadat achtereenvolgens een smederij en een fietsenreparatie-atelier waren mislukt, overging tot het drukkersvak. De groote drukkerijen zullen uiteraard van zulk gedoe geen last ondervinden, maar wel de kleintjes, die vaak toch al een moeilijk bestaan hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Terugkomende op het karakter van deze ontwerp-ordonnantie, kan ik niet zeggen, dat zij de door mij bepleite „ordering van onderop” stimuleert. Haar tweeslachtig karakter komt herhaaldelijk voor den dag. De Regeering zegt, dat de reglementeering niet zoover bedoelt te gaan:

„dat ook die onderlinge verhoudingen door allerlei dwingende voorschriften worden geregeld; zij biedt slechts, door de meest versturende elementen uit de

¹⁾ VESTIGINGSEISCHEN.

In verband met de invoering van de Wet op de Vestiging van nieuwe bedrijven geven wij hieronder de eischen die gesteld worden voor het middenstandsdiploma. De vakeischen zullen door de vakbonden nader bekend gemaakt worden.

Boekhouden. Vaardigheid in het voeren van een eenvoudige administratie volgens de methode van het z.g. uitgebreid enkel boekhouden.

Handelskennis. Eenige kennis van de usanties bij in- en verkoop van goederen, alsmede van de organisatie van den handel in het algemeen.

Eenige kennis van het bank- en credietwezen, in het bijzonder van het Middenstandsbankwezen, alsmede van het binnenlandsche betalingsverkeer.

Eenige kennis van het verkeerswezen.

Eenige zeer algemeene kennis van verzekeringen, voor het bedrijfsleven van belang.

Kennis van de organisaties op middenstandsgebied en van de vertegenwoordigende lichamen, voorzover voor de middenstand van belang.

Handelsrekenen. Kennis en vaardigheid in het maken van eenvoudige berekeningen, welke met de onder Handelskennis genoemde onderwerpen samenhangen.

Met name moeten hiertoe worden gerekend:

- a. berekeningen in den goederenhandel;
- b. kostprijsberekening;
- c. het lezen van een rekening-courant;
- d. eenige vaardigheid in omrekenen van buitenlandsch geld;
- e. enkelvoudig interestberekening.

Wetskennis. Eenige kennis van de overeenkomst in het algemeen en van de meest voorkomende overeenkomsten.

Eenige kennis van voor het middenstandsbedrijf belangrijke belastingwetten.

Eenige kennis van de vennootschapsvormen, van coöperatieve en andere vereenigingen.

Eenige kennis van het eigendomsrecht, van pand en hypotheek, preferentie en recht van terugvordering. Eenige kennis van de wettelijke bepalingen omtrent faillissement en surecance van betaling en omtrent de diverse soorten van handelspapier.

Eenige kennis van de voornaamste wettelijke bepalingen, welke voor het middenstandsbedrijf van beteekenis zijn.

Kennis van de wetten, welke meer in het bijzonder betrekking hebben op het middenstandsbedrijf.

Nederlandsche Taal en Handelscorrespondentie. Eenige vaardigheid in het stellen van eenvoudige handelsbrieven.

Kennis van de Nederlandsche taal, blijkend uit zonder grove fouten opnemen van dictée.

Grondbeginselen van moderne bedrijfsleer.

- a. Eenige kennis van de algemeene begrippen, voorzover voor het middenstandsbedrijf van belang.
- b. Eenige kennis van reclame- en verkoopkunde.

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

situatie weg te nemen, gelegenheid aan de bedrijven om waar nodig, tot coördinatie, behartiging van gemeenschappelijke belangen, te geraken."

Een beginsel, Mijnheer de Voorzitter, dat ik warm toejuich. Daarin vooral zie ik de beteekenis van deze ontwerp-ordonnantie voor een mogelijke toekomstige ordening in den door mij bedoelden zin, dat door de reglementering de bedrijven gedwongen worden in coördinaat verband gemeenschappelijke belangen te behartigen, maar dan niet tijdelijk, doch duurzaam. Dat is om zoo te zeggen de eerste stap, die gedaan moet worden om te komen tot een wezenlijke „ordering."

Maar de Regeering staat van die gedachte klaarlijklijk verre. Zij heeft dat verdergaand doel heelemaal niet voor oogen. Immers anders zou Zij niet telkens weer bij de verschillende reglementeringen gaan spreken over de al dan niet mogelijkheid van opheffing.

Ook voor de toekomst is een ordening, een tot elkaar brengen van de soortgelijke ondernemers, behoorende tot een bepaalde bedrijfstak, zeer gewenscht. De vraag of de ordonnantie moet gehandhaafd blijven moet niet bepaald worden door de al dan niet uitbreiding van de markt. Door de zaak zoo te bezien blijkt wel heel sterk, dat ten slotte toch de ordonnantie meer wordt gezien als een product in crisistijd noodig, in tijd van teruglopende conjunctuur, met wegvallen van afzetmogelijkheden.

Met zekere trots concludeert de Regeering:

„Het staat wel buiten twijfel, dat de bedrijfsreglementering steun geeft aan het streven naar gezonder verhoudingen en rationeële productieverdeeling in de betrokken bedrijfstakken."

Prachtig, Mijnheer de Voorzitter, maar moet dit beginsel weer prijs worden gegeven, zoodra de opzet ruimer wordt, de prijzen weer meer loonend zijn geworden?

Is het juist niet zeer gewenscht om het reeds verkregen contact tusschen de verschillende ondernemers te handhaven, daarvoor een goeden vorm te vinden, en een zoodanige organisatie, dat allerlei bevoegdheden kunnen worden overgedragen aan een uit die organisatie gekozen instantie, die in eersten aanleg over uitbreiding van oude en vestiging van nieuwe bedrijven oordeelt?

Mijn grief is — en daaruit vloeit mijn onbevredigd-zijn voort — dat iedere poging om in die richting werkzaam te zijn hier ontbreekt.

Ik zou in de plaats van een commissie van deskundigen liever hebben willen zien een bedrijfsraad — ik bedoel hier een bedrijfsraad in den zin, zooals ik zoo straks zeide, niet een dergelijke organisatie, waarbij de arbeiders medezeggenschap zouden hebben, want ik meen niet, dat wij al zoover zijn gekomen — een bedrijfsraad voor iedere bepaalde bedrijfstak, rationeel uit belanghebbenden samengesteld, die door zijn samenstelling het vertrouwen van belanghebbenden geniet en die beslist over uitbreiding of nieuw-vestiging. Maar dan zou uiteraard geen sprake mogen en kunnen zijn van leden, die zich laten beïnvloeden, zooals door J. C. van Ark, in de „Indische Graficus" van 1 September jl. wordt medegedeeld, en hetgeen een zeer ernstige smet werpt op de commissie. Hij schreef:

„Dat er op een lid-papierhandelaar en machinehandelaar, pressie is uitgeoefend, is een feit. Toen een verzoek van mij om verandering van machines bij de commissie van deskundigen in behandeling kwam, heeft een dezer commissieleden ronduit bedreigd met intrekking der aan hen te geven orders, indien zij voor zouden stemmen."

Mijnheer de Voorzitter! Hier is een zeer ernstige beschuldiging uitgesproken over ontoelaatbare pressie. Is deze beschuldiging der Regeering ontgaan? En zoo neen, heeft Zij naar dit feit een nader onderzoek ingesteld? Dat is volstrekt noodig, omdat dergelijke commissies van deskun-

digen — zooals de Regeering ze heeft ontworpen — het vertrouwen moeten genieten en anders haar adviezen waardeloos zijn. Voor verdergaande bevoegdheden — als ik ze zou willen toekennen — zijn ze dan uiteraard nog minder geschikt. Van de uitspraak van een dergelijken bedrijfsraad moet dan natuurlijk een beroep op een hogere instantie mogelijk zijn, b.v. op den reglementeringsraad of anders op het departement van Economische Zaken, of op den Gouverneur-Generaal, na advies van het departement. De thans geschapen Generaal, dat het hoger beroep door den Gouverneur-Generaal wordt uitgeoefend op een beslissing van den directeur van Economische Zaken, die zelf n.b. weer als eenige adviseur van de Regeering optreedt in het hoogerberoep-procedure is toch wel wat eigenaardig. Die bedrijfsraad kan dan eventueel worden voorgezeten door een ambtenaar van het departement. Maar op die wijze zou men de volle verantwoordelijkheid op den raad hebben gelegd en dit zou een prikkel te meer zijn om bij die beslissing een zoo objectief mogelijke houding aan te nemen.

Nu blijven en de commissie van deskundigen en de pas in te stellen reglementeringsraad advies-instanties zonder meer en blijft de ambtelijke bemoeienis van het departement even groot als voorheen.

Ik betreur het, dat de oplossing van deze materie niet in die richting is gezocht. De ordonnantie zou voor mij te meer aanvaardbaar zijn geworden. Een volledige omwerking in den door mij gewenschten zin is uiteraard niet mogelijk, maar daarom te meer voel ik er niet voor om den beperkten tijdsduur aan deze ordonnantie te ontnemen. Veeleer wensch ik dien beperkten duur met het doel, dat tegen het einde de Regeering ernstig overwege of wellicht door anderen opzet het door mij uitgestippelde — en toch eigenlijk ook door de Regeering beoogde doel: coördinatie van ondernemers tot beter belangenbehartiging — beter kan worden verwerkelijkt.

Tegen deze ordonnantie heb ik overigens nog andere bezwaren.

De Regeering rept telkens over een bestaanden noodtoestand ten gevolge van verminderden afzet. Bij het bepalen van de vraag of er een noodtoestand is, moet mijns inziens allereerst worden nagegaan of de afzet van bedrijven hier te lande min of meer belangrijk wordt ingeperkt door andere factoren, die — waren zij weggenomen — de productie-mogelijkheid voor Indische bedrijven aanmerkelijk zou hebben versterkt.

Ik noem ten eerste, sluiting van de buitenlandsche concurrentie. Want alvorens men ertoe overgaat om de bestaansmogelijkheden aan meerdere belanghebbenden hier te lande te ontnemen, of voor hen te beperken, is het zeker van belang — ook met het oog op de betalingsbalans — na te gaan of de concurrentie van buitenlandsche bedrijven niet kan worden beperkt.

Ik doel hier niet in de eerste plaats op protectie van de Indische bedrijven, maar op het breken van een sleur, van gewoonte, welke zonder veel bezwaar kan worden toegepast.

Ten aanzien van de drukkerijen heeft de Vereeniging van werkgevers in het Drukkersbedrijf reeds meermalen daarop aangedrongen, te beginnen met Februari 1933. Maar het heeft niet mogen baten. En soortgelijke opmerkingen in het Gedelegeerden-verslag vinden al evenmin gereede gehoor.

De Memorie van Antwoord maakt zich mijns inziens van deze aangelegenheid toch wel wat al te gemakkelijk af. Zij zegt, dat de hanteering van een dergelijken maatregel wel uiterst moeilijk is, maar laat na nader aan te geven waarin die moeilijkheden gelegen zijn. Het is mijns inziens onjuist te zeggen, dat deze moeilijkheid valt „goeddeels buiten het kader van hetgeen met de bedrijfsreglementering rechtstreeks te bereiken valt en kan worden nagestreefd", omdat de al dan niet gerechtvaardigheid van de toepassing dezer

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

reglementeering op het drukkerijbedrijf goeddeels staat en valt, dat blijkt telkens weer uit de Memorie van Toelichting, met de vraag, of er een overcapaciteit bestaat en deze weer voor een deel beheerscht wordt door de vraag, in welke mate men van de buitenlandse concurrentie gebruik maakt.

Om mij nogmaals te bepalen tot de drukkerijen. Kan niet worden voorgeschreven dat maatschappijen, firma's, toko's die hier te lande hun geld verdienen, de drukwerken welke zij behoeven ook hier bestellen?

Het moet uitgesloten zijn, dat men zijn normale drukwerk bestelt in Japan, China of Nederland, wanneer het hier moet worden gedistribueerd. De filmmaatschappijen zenden groote massa's reclamemateriaal voor hun films. Waar zij behoorlijk verdienen aan den verhuur hunner films aan de bioscoop-exploitanten, is het alleszins redelijk dat invoer van dergelijk drukwerk wordt verboden en de filmimporteurs en bioscoop-exploitanten verplicht worden hier te lande hun drukwerk te bestellen. Maar ook het gouvernement ga hierin voor. Nog steeds worden postwaarden in Nederland gedrukt, waar zij even goed hier te lande kunnen worden aangemaakt. En kan de Regeering opgeven, hoeveel drukwerken, bestemd voor het Inlandsch en Europeesch onderwijs, nog steeds door het Indische gouvernement worden opgedragen aan Nederlandsche drukkers? Een misstand, waaraan dan toch zoo spoedig mogelijk een einde moet worden gemaakt.

Nog dezer dagen ontving ik een aanbieding vanuit Holland voor het aanmaken van sluitzegels en adresstrooken, die zeker even goed en goedkoop hier te lande kunnen worden gedrukt. Waarom zou de Regeering in dit opzicht niet meer actief kunnen zijn? Ten aanzien van deze zaken zal toch zeker niet behoeven te worden gevreesd, dat politieke handelsverdragen zich tegen een dergelijke beperking van den invoer, speciaal ten aanzien van gedrukten, zullen verzetten.

In de tweede plaats iets over de sluiting van de gevangenis-drukkerijen. Ook hierop is al meermalen aangedrongen. De Regeering heeft herhaaldelijk verklaard, dat Zij deze drukkerijen niet kan missen uit paedagogisch opzicht en om aan de gevangenen wat reëel werk te geven, terwijl zij als het ware voor maatschappelijke bedrijven worden klaargemaakt.

Ik wil niet ontkennen, dat in deze redeneering een waarheidselement schuilt, maar is dit allemaal niet meer theoretische beschouwing dan practische ervaring? Beschikt de Regeering over statistieken, hoeveel van de in de gevangenis opgeleiden in het maatschappelijk leven ook werkelijk de functie uitoefenen, welke zij daar hebben geleerd? In Holland schijnt de toestand al precies hetzelfde te zijn, dat de drukkerijen klagen over de gevangenisdrukkerijen. Het Grafisch Weekblad, aangehaald in de Indische Graficus no. 14 en 15, herinnert ook aan de meermalen herhaalde pogingen om daar te lande de gevangenisdrukkerijen opgeheven te krijgen ten behoeve van het grafisch bedrijf. Daar wordt een beroep gedaan op het oordeel van den oud-rechter Mr. J. F. J. De Jongh (Nieuws van den Dag van 22 Juli 1937), die rondweg erkent, dat het een fictie is, dat iemand die in de gevangenis het boekbinden geleerd heeft, daarmee later zijn brood zou kunnen verdienen. Zijn practijk wees uit, dat in de dertig jaren dat hij hiermede te maken heeft gehad, hij erin geslaagd was èen gewezen gevangene met kunst en vliegwerk op de been te houden en hij hem met behulp van al zijn relaties en met voorschotten zoover heeft kunnen krijgen, dat hij een zaakje kon oprichten. Laten er dan nog eenigen meer tusschendoor zijn geloopt, rechtvaardigt dit magere resultaat, dat deze wijze van concurrentie van het particuliere bedrijf wordt bestendigd? Concurrentie in zooverre, dat het daar voor het land gedrukte wellicht aan de particuliere drukkers zou worden gegeven?

Het is zelfs de vraag of het denkbeeld, de gevangenisdrukkerijen om te zetten in typografische scholen, zooals de vereniging in haar request suggereerde, wel aanvaardbaar is. Niet om de reden, door een der bladen genoemd, dat een dergelijke Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

oprichting een middel zou zijn om de loonen van het Europeesch personeel nog meer te drukken (Koerier) — dat kan en mag nooit een motief zijn om aan de inheemschen een middel tot bestaansverkrijging te onthouden — maar om dezelfde overwegingen door Mr. De Jongh geuit, dat in de practijk zal blijken, dat die opleiding alleen maar voor de verstokte recidivisten tastbaar baat zal brengen en de overigen na een kortstondig verblijf de opgedane kennis weer spoedig zullen vergeten, hetgeen de Memorie van Antwoord ook onomwonden mededeelt, terwijl het zeer de vraag is, of zij met hun antecessanten aanvaardbare sollicitanten zijn, waar de mogelijkheid tot o.a. diefstal in de drukkerijen wel zeer groot is.

Een bepaalde fout acht ik, dat de contingentteering niet zal worden toegepast op de kleine bedrijfjes, dat althans de tekst van art. 2 lid 2 de mogelijkheid van uitsluiting mogelijk maakt.

Met de contingentteering van de drukkerijen met een capaciteit beneden de 300 m² per uur wordt door mij allermint beoogd haar bestaan onmogelijk te maken. Met de Regeering ben ik het eens, dat dit moet zijn uitgesloten. Het klemmend betoog van de Perasaan Kita, dat opkomt tegen de denigreerende kwalificatie „bloedzuigers" door de Javabode op deze bedrijfjes toegepast, acht ik volkomen gegrond. Met haar geloof ik, dat deze bedrijfjes recht van bestaan hebben, omdat de kleine man eerder bij zulke drukkerijen zijn drukwerk zal bestellen dan bij de grootere, die niet alleen prijzen aanleggen, welke voor zijn draagkracht veel te hoog zijn, maar ook door haar sfeer zeker den kleinen man niet op zijn gemak doen zijn. Zij hebben en houden haar eigen klanten, die de andere drukkerijen niet zullen begunstigen.

Maar, ook deze kleine drukkerijen moeten worden beschermd tegen telkens opkomende kleine bedrijfjes, tegen beunhazen, die hun klanten aftroggelen. Ik noemde reeds in een ander verband het voorbeeld van den Inlander, die eerst een smederij, toen een fietsenreparatie-atelier en tenslotte een drukkerij entameerde.

De vrijlating kan — en zal ook — ten gevolge hebben dat deze drukkerijtjes ongehinderd worden opgericht en ook dat moet worden voorkomen. Ook zij hebben recht op bescherming. Op een klein plaatsje zal bestaansmogelijkheid zijn voor een of twee van die drukkerijtjes, maar, als er morgen een derde bijkomt, wordt het wellicht een noodlijdend bestaan voor alle drie.

Dat dit gevaar volstrekt niet denkbeeldig moet worden geacht, blijkt uit het in de Memorie van Toelichting medege-deelde ten aanzien van de weverijen, waarvan die, met een outillage van 15 handgetouwen in zoo groote getale werden opgericht, dat zij moeilijkheden dreigden te veroorzaken, zoodat de Regeering zich reeds verplicht ziet, om de grens lager te stellen, namelijk van een outillage van 15 terug te brengen op 5 handgetouwen. Zoo iets is ook bij de kleine drukkerijen te verwachten.

Inbreuk op de regeling wordt ook gemaakt door de uitsluiting van de z.g. huisdrukkerijtjes door de omschrijving van het bedrijf in artikel 1 als een bedrijf „uitgeoefend ten aanzien van het publiek".

In het Gedelegeerden-verslag is daartegen bezwaar gemaakt. De Regeering antwoordt in haar Memorie van Antwoord op niet bevredigende wijze (op artikel 1 sub a):

„Nebenbedrijven, die producten of diensten leveren, uitsluitend ten behoeve van een hoofdonderneming, wier bedrijf zelf buiten de reglementeering valt, behoeven niet onder de reglementeering te worden gebracht."

Dit standpunt lijkt mij weinig sociaal. Ook deze bedrijven — het zijn meestal zeer kapitaalkrachtige, die tot het oprichten van een eigen bedrijf overgaan, — moeten toepassen het „leven en laten leven" en niet, omdat ze door een eigen drukwerk-voorziening een paar duizend gulden meer winst

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

kunnen maken, een ander het brood uit den mond halen. Ook dit schijnt mij een uitvloeisel van de oud-liberale economische gedachte. Het is dan ook in de Javasche Bank te loven, dat Zij haar huisdrukkerij afschafte.

De noodzaak der reglementeering wijst op een ongezonden toestand, waarop de Memorie van Toelichting ook reeds doelde. Alles, wat kan medewerken, om daarin verbetering te brengen, moet te baat worden genomen. Onder de geldende regeling vallen zij wel onder het begrip „bedrijf”; als zij nu worden vrijgelaten, staat het dus iedereen vrij, een drukkerijtje bij zijn bedrijf te trekken en daardoor de publieke consumptie te verminderen.

Voor al de groote ondernemingen, handelshuizen of banken zouden wellicht door een eigen drukkerij in al hun drukwerk kunnen voorzien, maar moet dit nu worden aangemoedigd? En dat doet eigenlijk de Regeering door de oprichting hiervan geheel vrij te laten. Bovendien wordt een prachtige gelegenheid tot ontdruiking der reglementeering geboden.

Het zal ook wel zeer moeilijk zijn om huisdrukkerijen te betrappen op levering van drukwerk niet ten behoeve van de hoofdonderneming. En indien zulks toch gebeurt, wat doet men dan tegen den overtreder? Er is geen enkele sanctie voor. Artikel 14 voorziet daarin niet, tenzij men door een omweg tot strafvervolgning kan komen: een huisdrukkerij, die aan derden levert, is een bedrijf in den zin van artikel 1, is een „ten aanzien van het publiek uitgeoefend bedrijf”, dat dus zonder licentie van werkzaamheden de uitoefent, zonder de vereischte licentie van artikel 3 of de vergunning van artikel 4 en wordt dus getroffen door artikel 14.

Het is dan ook volkomen begrijpelijk, dat alle betrokken drukkerijen zich tegen deze bevoorrechtiging verzetten en dat zij met name de vrees uitspreken, dat gewone drukkerijbedrijven gemakkelijk door schijnkoop — koop bijv. met uitstel van de betaling der koopsom en met recht van wederinkoop tegen denzelfden prijs — het eigendom kunnen worden van bedrijven of fabrieken, welke dan tot onbepaalde uitbreiding daarvan kunnen overgaan en bij opheffing der reglementeering als versterkte drukkerijen in het strijdperk zullen treden — terwijl de anderen voor de uitbreiding aan allerlei belemmeringen gebonden zijn, op die wijze zeer achtergesteld worden.

Het is al evenmin duidelijk, waarom huisdrukkerijen van roomsch-katholieke gestichten en missiehuizen buiten de reglementeering moeten vallen.

Het is al evenmin mijn bedoeling — zooals mijns inziens ten onrechte door de Koerier van 5 October wordt beweerd en waaraan ook in het Gedelegeerden-verslag uiting wordt gegeven — om deze drukkerijen ten bate van eenige groote confraters den hals om te draaien. De bestaande moeten een licentie hebben, worden in hun productie gecontingenteerd en in ieder geval, wat de uitbreiding betreft, aan banden gelegd, maar vooral de uitbreiding van het aantal huisdrukkerijen worde voorkomen. En dat is voor de bestaande drukkers van groote beteekenis. Ik heb er desnoods geen bezwaar tegen, dat de bestaande huisdrukkerijen voor haar thans geldende volle capaciteit in eigen productie worden toegelaten, mits maar de vrijheid om nieuwe huisdrukkerijen op te richten aan banden wordt gelegd. Ik verzoek de Regeering daarom dringend, deze zaak nog eens in ernstige beschouwing te nemen.

Ten aanzien van de prijsbepaling verheug ik mij, dat de Regeering zoo nadrukkelijk afwijst de suggestie van het Gedelegeerden-verslag om als basistarief vast te stellen het voor de Federatie van Drukkerspatroons vastgestelde tarief. Deze mag dan in haar rekest vermelden, dat zij het tarief:

„zelfs tegen hooge kosten door een vooraanstaand accountantskantoor heeft doen nagaan en (dat) volgens dit accountantsonderzoek het thans geldende minimum-tarief dier Federatie (slechts) een „matige” winstspeling inhoudt”

(Weyer.)

het staat voor mij daarom heelemaal nog niet vast, dat dit tarief inderdaad bruikbaar is.

Ik laat nu daar de beschuldigingen elders maar ook in het Gedelegeerden-verslag tegen deze federatie en haar leden geuit, dat zij zelf

„een slecht voorbeeld geven door op volkomen willekeurige wijze hun prijzen te berekenen, den eenen keer ver boven en den anderen keer beneden het tarief” een beschuldiging welke ik zeker niet bevoegd ben, noch te bestrijden, noch te bevestigen. Voor mij ligt deze zaak anders. Wat zijn de kosten geweest, welke bij de vaststelling van het basistarief als grondslag hebben gediend?

Welke overheadkosten zijn daarbij aangelegd? Welke tractementen aan de directeuren en andere leiders zijn in beschouwing genomen?

Elders is met zekere sneer gesproken over groote inkomens van directeuren van groote drukkerijen, die hen in staat stellen bungalows met vliegvelden er op na te houden, of koelinstallaties op hun kantoren, of schitterende landhuizen, of luxe auto's enz. Mijnheer de Voorzitter! Ik laat al dergelijke opmerkingen daar, maar vaststaat, dat de tractementen, de te verleenen verloven, en niet het minst de op het bedrijf drukkende meer of minder groote aanschulden, welke een groote uitbreiding van eigen bedrijf of bankhouden, een aanverwogen, met den jaarlijks terugkeerenden rentelast een zó grooten post van uitgaven uitmaken, dat noodwendig daardoor de basisprijs veel en veel te hoog wordt. De kleinere drukkerijen, welke in hoofdzaak werken met hier te lande geworven personeel of éénmans-bedrijven zijn van al die groote onkosten vrij en kunnen daarom vaak werken tegen prijzen, welke wellicht door de groote drukkerijen als afbraakprijzen worden beschouwd, maar het daarom nog niet zijn, integendeel, de betreffende ondernemers nog een mogelijke, dikwijls zelfs zeer goede winst leveren.

Daar komt dan nog bij het argument, dat de Regeering zelf reeds naar voren bracht, dat „een basistarief voor drukwerken vrijwel onmogelijk is vast te stellen in verband met het sterk gedifferentieerd karakter van het product”.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom aan het einde van mijn betoog. Uit hetgeen ik gezegd heb, blijkt wel, dat deze ordonnantie mij niet kan bevredigen, omdat ze het oorspronkelijk door de Regeering gewilde doel, de coördinatie der bedrijven slechts zeer onvoldoende en niet duurzaam bevordert, maar ik zal, als aan enkele van mijn bezwaren wordt tegemoetgekomen, mij niet tegen de totstandkoming van deze ordonnantie, zij het met een beperkten tijdsduur, verzetten.

De vergadering wordt te 10.55 uur v.m. geschorst en te 11.25 uur v.m. hervat.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! De schriftelijke behandeling van de ontwerp-ordonnantie, waarbij de bedrijfsreglementeering wordt gewijzigd en aangevuld, heeft mij niet kunnen bekeeren tot een enthousiast voorstander van dezen vorm van regeeringsbemoediging op het terrein van het bedrijfsleven. Het heeft geen practisch nut het principieele debat, dat in 1934 over dit onderwerp is gevoerd en waaraan door mij is deelgenomen, thans te heropenen. Ik volsta daarom met te verklaren, dat ik de bedrijfsreglementeering niet anders kan zien dan als een noodzakelijk kwaad, zij het, dat ik de noodzakelijkheid van dit kwaad niet in dezelfde mate kan aanvoelen en aanvaarden als de Regeering blijkbaar doet.

Nu de bedrijfsreglementeering wederom op de helling staat, zou er wellicht aanleiding zijn na te gaan, of bij de toepassing daarvan de overheid alle voetangels en klemmen, welke op dit terrein verscholen liggen, wel omzeild heeft. Maar, Mijnheer de Voorzitter, voor mij staat vast, dat in ieder geval de Regeering in deze het goede heeft gewild, laat ik mij daarom niet verder verdiepen in de vraag, waar

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringsovereenkomst (Ond. 81).

(Weyer.)

en hoe gefaald is geworden. Waar het mij echter wèl om gaat, is om thans nogmaals en uitdrukkelijk de aandacht te vestigen op de bijzonder moeilijke taak, welke de Regeering zichzelf, ook in de toekomst, meent te moeten opleggen, een taak, waarvan de noodzakelijke aanvaarding h.i. voortkomt uit de huidige economische verhoudingen en de bijzondere economische structuur van deze landen.

Het zijn vnl. de economische omstandigheden, welke een dynamisch beeld vertoonen. Het gaat hier niet om een situatie, welke eenmaal, omschreven zijnde, voor een reeks van jaren dezelfde blijft, het gaat hier om verhoudingen, waarin als het ware bij den dag verandering kan optreden.

Hetgeen heden als onvermijdelijk te aanvaarden valt, kan morgen overbodig, zoo niet schadelijk blijken. Het staat der Regeering vrij om op elk oogenblik, dat Zij meent, dat een bestaande wettelijke regeling niet meer past, voorstellen in te dienen om een dergelijke regeling te wijzigen, ja zelfs in te trekken, maar het geldt hier een wettelijke regeling, welke dusdanig diep ingrijpt in de bewegingsvrijheid van de samenleving, dat het toch alleszins gemotiveerd is om reeds bij voorbaat het tijdstip te bepalen, waarop uiterlijk de behoefte en dus het bestaansrecht van een dergelijke regeling zal worden getoetst aan de economische verhoudingen, waarin deze landen alsdan zullen verkeeren. Ik blijf het derhalve van overwegend belang vinden, dat de werkingsduur van deze ordonnantie slechts voor een bepaalde periode zal worden vastgesteld, b.v. voor 3 jaar. Aldus zal worden bereikt, dat binnen niet al te langen tijd men er zich automatisch rekenschap van zal geven, of de regeling, zooals deze thans wordt voorgesteld, dient te worden gehandhaafd, dan wel gewijzigd, eventueel ingetrokken. Ik vermag, Mijnheer de Voorzitter, niet in te zien de bezwaren, welke tegen het binden van de werking van deze ordonnantie aan een bepaalden tijdsduur worden ingebracht.

Verskil in de kracht van de werking van deze regeling ontstaat hierdoor niet en de Regeering heeft het toch in haar eigen hand, zoo Zij straks meent, dat de bedrijfsreglementeering nog niet gemist kan worden, om tijdig met voorstellen tot verlenging daarvan te komen. Het kan toch voor de Regeering niet anders dan een steun zijn, wanneer Zij over eenige jaren, in overleg en in samenwerking met den Volksraad, tot de conclusie komt, dat de bedrijfsreglementeering niet gemist kan, resp. zoo en zoo gewijzigd moet worden. Hier prevaleert de voorzichtigheid, welke bij de toepassing geboden is.

Dezelfde voorzichtigheid bepaalt de plaats, welke straks bij de toepassing de Algemeene Reglementeeringsovereenkomst zal moeten innemen. Voor de tegemoetkoming, welke de Regeering heeft betoond het betreffende artikel dusdanig te wijzigen, dat het mogelijk zal zijn een particulier persoon tot voorzitter van dien Raad te benoemen, ben ik zeer erkentelijk. Ik stel dan verder voorop, dat, al wordt thans overgegaan tot het in het leven roepen van een dergelijken raad, de verantwoordelijkheid voor de toepassing van de bedrijfsreglementeering voor 100% bij de Regeering blijft berusten en hiermede meen ik voldoende te hebben aangegeven, dat ik volkomen begrijp, dat de Overheid niet ja en amen zal behoeven te zeggen op alles wat de Reglementeeringsovereenkomst voorstelt of afkeurt. Maar het zal mij toch tot een geruststelling dienen, indien ik van de Regeering zou mogen vernemen, dat Zij met mij van inzicht is, dat de adviezen van dezen raad voor haar van overwegend belang zullen zijn en dat wel zeer dringende overwegingen zullen moeten gelden om van die adviezen af te wijken. Het zal de werkzaamheid van den Reglementeeringsovereenkomst bijzonder ten goede komen, indien de Regeering, ingeval Zij meent het uitgebrachte advies geheel of gedeeltelijk niet te kunnen of te mogen overnemen, den raad ook op de hoogte brengt van die overwegingen.

In hetgeen in de Memorie van Toelichting over den Algemeenen Reglementeeringsovereenkomst wordt gezegd, ligt min of meer een taakomschrijving van dit college opgesloten. Die taakomschrijving geeft aan den Reglementeeringsovereenkomst een enigszins passief karakter; de raad komt pas in het geweer, wanneer hij daartoe wordt uitgenoodigd. Het zal wederom in het belang van een vruchtbare samenwerking tusschen de uitvoerders van de bedrijfsreglementeering en dien raad zijn, indien de Reglementeeringsovereenkomst niet steeds behoeft te wachten, totdat hij gehoord wordt, maar telkenmale, wanneer men in dit college vindt, dat het een en ander onder de aandacht van de Regeering dient te worden gebracht, daartoe vrijheid zal hebben. Het is daarom, dat ik er op aandrang in de instructie van den Reglementeeringsovereenkomst uitdrukkelijk te vermelden, dat de raad ongevraagd advies zal mogen uitbrengen over zaken welke betrekking hebben op de bedrijfsreglementeering.

Een andere positie, meer gericht op de dagelijksche uitvoering van de details, maar daarom van niet minder belang, nemen de commissies van deskundigen in. Tusschen haakjes moge ik opmerken, dat in de ordonnantie zelve niet bepaaldelijk wordt gezegd, welke autoriteit de leden van deze commissies aanwijst. Is het de bedoeling, zou ik willen vragen, dat zulks door den directeur van Economische Zaken gebeurt?

De naam van de commissie geeft reeds aan, dat deze als deskundig op het gebied, waarop zij werkzaam zal zijn, wordt beschouwd en dat zij inderdaad deskundig zal zijn, hangt geheel af van de keuze der personen, die in de commissie zitting zullen nemen. Deze keuze nu berust bij de Overheid en eenmaal vastgesteld hebbende, dat het hier gaat om een competent orgaan, spreekt het voor mij vanzelf, dat met de meeningen van zulk een orgaan terdege rekening wordt gehouden.

Eén van de beste waarborgen, dat tenslotte de toepassing van de bedrijfsreglementeering op een bepaalden tak van bedrijf zoo goed mogelijk zal werken, is, dat men de stem uit de praktijk groote waarde toekent. Ook hier geldt, dat, mochten andere overwegingen, welke de commissie van deskundigen niet bekend kunnen zijn, zich richten tegen de opvolging van het uitgebrachte advies, men de commissie het waarom en daarom daarvan ook uitlegt. De erkenning dat aan de Overheid steeds het laatste woord toekomt, komt niet in het gedrang, indien de met de uitvoering van de bedrijfsreglementeering belaste overheidsinstanties niet altijd bóven, doch gemeenlijk naast die commissie van deskundigen gaan staan.

Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerden-verslag wordt bij art. 1 sub d, waar een definitie wordt gegeven van het begrip „omvang van een bedrijf,” de vraag gesteld, op welke wijze het „redelijk belang” zijnde een van de elementen van deze definitie, zal worden bepaald.

In het Gedelegeerden-verslag wordt dan de suggestie gedaan, zulks, aan de hand van voorbeelden, nader toe te lichten. De Regeering geeft aan deze suggestie in haar Memorie van Antwoord gevolg, maar uit de gegeven voorbeelden heb ik mij nog geen beeld kunnen vormen van hetgeen met betrekking tot de bedrijfsreglementeering de Regeering met het „redelijk belang” bedoelt.

Een nadere preciseering is hier wel zeer gewenscht, ook al omdat redelijk belang een begrip is, dat in den laatsten tijd bij verschillende maatregelen door de Regeering moet worden gehanteerd en dan niet altijd hetzelfde is, omdat dit redelijk belang dan wordt afgestempeld op de bijzondere omstandigheden van het geval, waarbij dit begrip wordt gebruikt. Het klinkt zoo redelijk, de term: „redelijk belang”, maar wij moeten toch oppassen, dat het niet wordt een passepartout, waarin alles ingevuld kan worden, wat de uitvoerders van de bedrijfsreglementeering wenschen.

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Weyer.)

Er doen zich met betrekking tot de definitie „omvang van het bedrijf” nog twee andere vragen voor:

De eerste vraag is dan: welk is het tijdstip dat beslissend is voor de bepaling van den omvang van een bedrijf? Mag aangenomen worden, dat deze omvang wordt vastgesteld, zooals deze zal zijn op den datum van de Regeeringsverordening?

De tweede vraag is: is het de bedoeling om binnen een en dezelfde groep van bedrijven, welke aan de bedrijfsreglementering onderworpen worden, voor elk bedrijf afzonderlijk een keuze te doen uit de drie alternatieven, welke in de gegeven definitie „omvang van het bedrijf” liggen opgesloten?

Ik bedoel: zal men voor het eene bedrijf dan nemen den aard en het vermogen van de voornaamste in het bedrijf gebezigde machines of werktuigen, voor een ander bedrijf de gemiddelde producties of werkzaamheden uitgevoerd gedurende een aan de toepassing van de ordonnantie voorafgaand tijdperk, om voor een derde bedrijf dan den omvang vast te stellen aan de hand van het redelijk belang van het bedrijf in de totale verrichtingen van den bedrijfstak?

Hier ligt, naar mijn meening, een zeer belangrijke taak voor de commissie van deskundigen. Er zal met hen een diepgaand overleg moeten worden gepleegd, welke van de drie maatstaven dan moet worden aangelegd of alleen voor sommige bedrijven een andere moet worden gevolgd en zoo ja, waarom en welke.

Ik zou zeer erkentelijk zijn, indien de Regeering mij zou kunnen antwoorden, dat het inderdaad in haar bedoeling ligt aan de meening van de commissie van deskundigen vooral ook op dit punt groote waarde toe te kennen.

Een andere opmerking, Mijnheer de Voorzitter, betreft art. 2.

Hoezeer ik gaarne aanneem, dat het volstrekt in de bedoeling ligt een regeeringsverordening, waarbij de bedrijfsreglementering op een bepaalden bedrijfstak wordt toegepast, niet vast te stellen, dan nadat de algemeene reglementeringsraad is gehoord, zoude ik toch in overweging willen geven het 3e lid van art. 2, waarin over het hooren van den algemeenen reglementeringsraad wordt gesproken, op de zelfde wijze te redigeeren als het nieuwe 4e lid.

Alsdan zal duidelijker dan thans het geval is, uitkomen, dat de woorden „zoveel mogelijk” uitsluitend slaan op het overleg met belanghebbenden en dat het advies van den algemeenen reglementeringsraad bij de toepassing altijd zal worden ingewonnen.

De Regeering staat afwijzend tegenover het in het Gedelegeerden-verslag gedane verzoek om de mogelijkheid te openen tegen de door den directeur van Economische Zaken aan de licentie, resp. de vergunning te verbinden voorwaarden in beroep te komen bij den Gouverneur-Generaal.

Ter plaatse waar deze suggestie in het Gedelegeerden-verslag werd gedaan, wordt verband gelegd met de in art. 14 opgenomen strafbepaling.

De Regeering wijst de suggestie af, omdat, zoo meen ik uit de Memorie van Antwoord te moeten opmaken, aan het gedane verzoek een uitleg wordt gegeven van wijdere strekking dan in de bedoeling lag. Immers, alzoo komt het mij voor, stond bij dit verzoek niet voor oogen om, hangende de afdoening van het ingesteld beroep, straffeloosheid te verzekeren bij overtreding van de voorwaarden, welke oorspronkelijk bij de verleening van de licentie resp. de vergunning door den directeur werden gesteld.

Het gaat er om, waar een gestelde voorwaarde van verstrekkenden invloed kan zijn op de uitkomsten van een bepaald bedrijf, den weg open te houden om zijn belangen bij den hoogste in den Lande te kunnen voorbrengen.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Die weg staat altijd open!)

Zeer zeker, Mijnheer de Voorzitter, men zal dit altijd kunnen doen, maar het beteekent voor den betrokkene gansch

(Thamrin.)

iets anders, indien hij daarbij gebruik maakt van een hem in de ordonnantie speciaal verleend recht dan dat hij zich baseert op de algemeen bestaande vrijheid een bepaalde kwestie onder de aandacht van den Gouverneur-Generaal te brengen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Anders dan bij de ordonnantie voor de contingentering is het karakter van de bedrijfsreglementeringsordonnantie de bescherming der binnenlandsche industrie tegen onderlinge moordende concurrentie, tegen prijsafbraak, tegen prijsbederf en het min of meer verzekeren van een rendabelen afzet der producten. Uit hoofde van dien grondslag is deze ordonnantie voor ons meer aanvaardbaar dan de contingenteringordonnantie, waar het uitgangspunt dezer ordonnantie niet altijd de bescherming van de binnenlandsche industrie is.

Destijds, bij de eerste behandeling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie zijn van onze zijde ernstige bedenkingen te berde gebracht ten aanzien van bepaalde desiderata der bedrijfsreglementeringsordonnantie, om het met een formule te zeggen, eerstens de sociale zijde van de ordonnantie en in de tweede plaats de afwezigheid van bescherming der kleine en middelbedrijven, speciaal de Inheemsche industrie. Nu is er ten aanzien van, als ik zoo mag noemen, het sociaal gedeelte van de reglementering, in een vorige instantie daarover uitvoerig gedebatteerd en daarna is een amendement ingediend en aangenomen, waarbij werd toegevoegd een nieuw lid aan art. 5, aangenomen dat de overheid bij de gereguleerde bedrijven zou moeten letten op den landaard van het in dienst zijnde en nog in dienst te nemen personeel, de arbeidsvoorwaarden en de samenstelling van het kapitaal. De Regeerings-gemachtigde, die destijds optrad, heeft zelfs een aanvulling van dat amendement voorgesteld, in dien zin, dat de overheid ook de bevoegdheid zal hebben om te regelen de aanschaffing van grondstoffen, materialen en werktuigen voor binnen Nederlandsch-Indië gevestigde bedrijven.

Behalve dat dit amendement zonder hoofdelijke stemming is aangenomen, heeft de geachte Regeerings-gemachtigde toentertijd de nadrukkelijke verzekering gegeven, dat ook op dit gebied de overheid waakzaam zal zijn en niet zal nalaten regelingen in te voeren, speciaal voor de bedrijven, die aan de reglementering onderworpen zijn. Wij hebben nu gezien, dat ten aanzien van verschillende bedrijven de bedrijfsreglementeringsordonnantie is toegepast. Uit de Memorie van Toelichting is gebleken, dat de ordonnantie is toegepast op melkerijen, drukkerijen, veembedrijven, sigarettenfabrieken, metaalgieterijen, weverijen en ijsfabrieken en wij hebben uitvoerige gegevens gekregen — waarvoor ik de Regeering dank zeg — omtrent de resultaten en de motieven van de toepassing, de capaciteiten, afzet, enz., enz., maar wat mij teleurstelt is, dat zoowel de Memorie van Toelichting als de Memorie van Antwoord ten aanzien van de desiderata, welke ik zooveel vermeldde, met geen enkel woord melding maakt, wat de resultaten zijn van de overheidsbemoeienis en speciaal wat betreft de bescherming van de kleine en middelbedrijven.

De Regeering heeft in Juni 1937 een uitgebreide enquête ingesteld, waarop Zij zich beroept, voor het verkrijgen van cijfers noodig voor het overzicht over de werking van deze ordonnantie, maar met geen enkel woord wordt er melding van gemaakt, dat gegevens zijn gevraagd op het gebied van de arbeidstoestanden, loonen, aanschaffing van binnenlandsche grondstoffen, het gebruik van binnenlandsche werktuigen en van den landaard van het personeel, dat in de gereguleerde bedrijven werkzaam is. In dit opzicht stelt het mij dus teleur, dat alle regeeringsstukken in dit opzicht zeer onvolledig en zeer eenzijdig zijn.

Dit maakt het mij moeilijk in te gaan op verschillende toestanden in de bedrijven, waar van regeeringszijde geen enkel gegeven wordt verstrekt, terwijl zij van uitermate groot belang

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Thamrin.)

zijn, zoowel uithoofde van de arbeidstoestanden als van de omstandigheden van den werknemer.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Het spijt mij, dat de gegevens niet in het Gedelegeerden-verslag zijn gevraagd.)

Het Gedelegeerden-verslag kan toch moeilijk ingaan op punten, die niet als gegevens van de Regeering in de stukken voorkomen?

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Maar het Gedelegeerden-verslag kan er wel naar vragen.)

Ik aanvaard deze leemte van het Gedelegeerden-verslag, maar de schuld ligt toch in eerste instantie bij de Regeering; de Regeering had uit de debatten in vorige instantie kunnen en moeten weten, dat hierover ernstige debatten zijn gehouden en dat bepaalde toezeggingen van de regeeringstafel gedaan zijn. Het ligt voor de hand, dat de Regeering in eerste instantie met de gegevens komt, welke toegezegd zijn naar aanleiding van de gehouden debatten, temeer, waar amendementen zijn ingediend en aangenomen.

Op het gebied van de afwezigheid van de bescherming van de Inheemsche bedrijven interesseert mij in het bijzonder te vernemen, wat de resultaten zijn van de werking der bedrijfsreglementeeringsordonnantie, van de ontwikkeling en het verloop van de niet-beschermde bedrijven, de verhouding tusschen de bedrijven onderling, tusschen het klein- en middelbedrijf ten opzichte van het grootbedrijf en de beschermde bedrijven en zeer in het bijzonder, hoe het verloop is van dergelijke bedrijven na de invoering der ordonnantie.

Ook hieromtrent valt het mij moeilijk gedetailleerde opmerkingen te maken en wacht ik de mededeelingen, zij het niet direct in antwoord op, dan toch ter aanvulling van de desiderata, welke ik zooeven noemde, af.

Ik hoop met deze korte opmerkingen te kunnen volstaan om te kunnen aangeven, aan welke leemten de regeeringsstukken lijden en kan volstaan met de mededeeling, dat voor mij de ontwerp-ordonnantie weinig bekoring heeft en dat ik, bij afwezigheid van eenige regeling omtrent de door mij genoemde desiderata, deze ordonnantie liever zie verdwijnen dan blijven bestaan. Ik zou daarom gaarne uitvoerig worden ingelicht omtrent het standpunt der Regeering ten aanzien van de genoemde desiderata, omdat dit van belang is voor het standpunt, dat ik ten aanzien van de voorliggende ordonnantie zal innemen.

Ik zou, thans overgaande tot een ander onderwerp, speciaal het een en ander willen opmerken over een bedrijf, waarvoor toepassing van de bedrijfsreglementeering is gevraagd en wel de melkerijbedrijven in Bandoeng. Er is in verschillende dagbladen over de reglementeering van de melkerijen vrij veel geschreven, dat ook den leek opvalt door den logischen gedachtingang van de schrijvers. Ik wil niet stuk voor stuk aanhalen, maar wil volstaan met mede te deelen waar ik de bedoelde artikelen gelezen heb. Ik wijs slechts op het artikel in de Ochtendpost van 30 Sept. j.l. van Lacto, in hetzelfde blad van 12 December j.l. van Dr. Vrijburg, op het artikel in het tijdschrift voor landbouw en veeteelt van 15 October j.l. over blikmelk en dat van 30 November j.l. over de bedrijfsreglementeering en de melkerijen in het regentschap Bandoeng en tenslotte op de beschouwingen, gehouden door Dr. Doeve in de afgelopen Volksraadszitting. De argumenten daarin, over de werking van de reglementeering van de melkerijen gegeven, zijn niet alleen logisch, maar ze zijn ook niet weersproken in de Memorie van Antwoord. Nu is het natuurlijk niet de bedoeling, dat de Memorie van Antwoord zou ingaan op de verschillende opmerkingen in dagbladen of tijdschriften, maar toch zou het geen kwaad hebben gekund, indien ingegaan was op de kernargumenten, die door verschillende deskundigen te berde zijn gebracht ten aanzien van de reglementeering van de melkerijen.

Verder nog het volgende.

In de Memorie van Antwoord wordt gezegd, dat melkerijen Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

door voortijdig afslachten van melkvee kapitaalsverlies kunnen voorkomen. Dit is wel een zeer eigenaardige stelling. Wij weten toch allemaal wel, dat kapitaal niet alleen bestaat uit geld en dat melkvee ook kapitaal vertegenwoordigt. Is het afslachten van goed melkvee dan geen kapitaalsvernietiging? Wordt door het afslachten van jong en goed melkvee van goede afstamming kapitaalsvermeerdering soms niet tegengegaan?

Op het oogenblik zou zijn gebleken, dat de kaasbereiding uit de overschotmelk voorshands meer opbrengt dan conserveering. Dat spreekt wel vanzelf omdat men nog lang niet genoeg melk heeft om tot rendabele conserveering over te gaan en de daardoor benodigde hoeveelheid overschotmelk, zoolang de bedrijfsreglementeering wordt toegepast, wel nimmer verkregen zal worden. Is de kaasbereiding zij het voordeliger of minder onvoordeelig dan melkconserveering nu echter wel loonend en zit in de kaasbereiding voldoende perspectief om alle overschotmelk op te nemen? De thans bestaande hoeveelheid overschotmelk en de hoeveelheid melkoverschot, die men te verwerken zal krijgen, wanneer met de reglementeering wordt opgehouden.

De Regeering heeft weer gezegd, dat beperking van den invoer van melk ter verhooging van den binnenlandschen prijs een last op den consument zou leggen. Er is echter reeds meermalen betoogd, dat beperking van den invoer tot doelstelling niet moet hebben verhooging van den prijs van verse melk, maar wel dat de melkerijhouders met minder overschotmelk zullen blijven zitten en meer van hun melk als consumptiemelk zullen kunnen verkoopen. Dit zal voor hen in elk geval beter en voordeliger zijn dan kaasbereiding. Wanneer de omvang van den melkinvoer 45 miljoen liter 's jaars bedraagt terwijl de surplusproductie op Java ten hoogste 3 miljoen liter bedraagt, blijkt daaruit duidelijk, dat de melkinvoer zeker wel wat beperking verdragen kan.

Overigens worde door de Regeering bekend gesteld hoe Zij aan deze cijfers gekomen is.

1. Hoe en uit welke gegevens is het cijfer van 45 miljoen liter 's jaars becijferd?
2. Is dit alleen de invoer op Java of is daarin ook de invoer in de buitengewesten begrepen? Er is immers steeds slechts gepleit voor beperking van den invoer op Java.
3. Is in het melksurplus van 3 miljoen liter op Java ook inbegrepen de hoeveelheid melk, die de melkerijhouders, zonder dat zulks voor de opfok noodig is, aan hun kalveren geven, omdat zij die melk niet kunnen verkoopen?

De Regeering zegt, dat 2.6 miljoen liter melk (dit cijfer komt merkwaardig overeen met het surplus in West-Java) rendabel tot zuivelproducten worden verwerkt. Is de Regeering niet van meening, dat het voor de melkerijhouders heel wat rendabeler zou zijn, indien deze melk als consumptiemelk zou kunnen worden verkocht?

De Regeering zegt, dat verbetering van de melkbedrijven moet worden gezocht in verlaging van de productiekosten. Denkt de Regeering, dat eenige verbetering ooit mogelijk zal zijn, zoolang de melkbedrijven er financieel zoo slecht voorstaan? Voor verlaging van de productiekosten is in de eerste plaats beter produceerend melkvee noodig. Waar haalt men het geld vandaan om dit betere vee aan te schaffen, nu de Regeering door de bedrijfsreglementeering den prijs van goed melkvee kunstmatig hoog houdt, omdat dit vee door de bedrijfsreglementeering schaarsch blijft.

Wij zijn door de bedrijfsreglementeering op melkerijen in een vicieuzen cirkel terecht gekomen. Wij kunnen daar slechts uitkomen door de reglementeering op te heffen en andere maatregelen in het belang van het melkerijwezen toe te passen.

Dr. Vrijburg verklaart in zijn artikel in „De Ochtendpost“ van 12 December j.l., dus zeer recent, aan de hand van de ervaring in Holland opgedaan met de restrictie van de pro-

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Kan.)

ductie, dat contingentieering van de productie — althans in Holland — tot gevolg heeft gehad: meer melk en slechte prijzen, voorts minder vee en grooteren invoer van vleesch voor de consumptie. Hij komt dan ook in zijn artikel over de werking van de reglementeering op de melkbedrijven tot de volgende conclusie:

„Ik kan echter zooals gezegd geen bewonderaar zijn van de maatregelen, die in deze genomen zijn. Men had mijns inziens alleen oog moeten hebben voor het surplus. Met beperking van de productie komt men niet verder en verschuift slechts de moeilijkheden.”

Tot slot nog de mededeeling, dat ook Dr. Vrijburg van meening is, dat wij met de huidige werkwijze niet zullen kunnen komen tot een eigen fabricage van blikkemelk, waarvoor nog een zeer aanzienlijke import bestaat en waar wij naar het bevorderen van een home-industrie streven, zou het voor de hand liggen, dat wij hier blikkemelk trachten te fabriceren en hiertoe staat de melkerijcontingenteering in den weg.

Als laatste argument wil ik naar voren schuiven, waarom eigenlijk de melkerijcontingenteering zoowel uit een oogpunt van algemeen belang als uit de praktijk, niet noodzakelijk, zelfs schadelijk is voor de melkerijen. Het criterium voor de toepassing van de reglementeering is, als ik het met mijn eigen woorden mag zeggen, dat de bedrijven, waarop een reglementeering van toepassing kan zijn, moeten vertegenwoordigen een algemeen economisch Indisch belang, dat zich uitstrekt boven plaatselijke belangen. Nu is het wel typisch, dat van alle bedrijven, waarop de bedrijfsreglementeering van toepassing is, alleen de melkbedrijven de uitzonderlijke positie innemen, dat daarbij niet van een Indisch belang kan worden gesproken, maar alleen van een zuiver lokaal, plaatselijk belang, met name speciaal dat der Bandoengsche melkbedrijven. Men is het in de betrokken en in de deskundige kringen in het geheel niet eens er over, dat de toepassing van de bedrijfsreglementeering daarop van nut is geweest of zal zijn. Men protesteert dan ook hiertegen en stelt zich niet tevreden met de voortzetting of het bestaan van deze reglementeering. Ik zou daarom de vraag aan de Regeering willen stellen, of, waar de Bandoengsche melkbedrijven niet voldoen aan de criteria, die gesteld zijn voor de toepassing van de ordonnantie en waar ook in de praktijk is gebleken, dat ondanks het bereiken van behoorlijke melkprijzen deze reglementeering eigenlijk schadelijk werkt, zoowel voor de toekomst van deze bedrijven, als voor de toekomstige fabricage van eigen blikkemelk hier te lande, voor deze melkerijbedrijven te Bandoeng geen uitzondering kan worden gemaakt en deze uit de werking der ordonnantie kunnen worden gelicht, waardoor deze in het vervolg dus niet meer van toepassing zal zijn op de melkerijen en speciaal op die in Bandoeng.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet toegeven, en velen moeten dat met mij, dat, verkeerende in de huidige omstandigheden, met weinig hoopvolle perspectieven, het begrijpelijk is, dat de Regeering de bedrijfsreglementeering wil voortzetten.

Ik ben nog altijd de meening toegedaan, dat men, zoals de Gouverneur-Generaal het destijds uitdrukte, aan de spontane krachten den vrijen loop zal moeten laten, want ik ben er van overtuigd, dat men na ups en downs, na een cyclus te hebben doorlopen, zal terugkomen, belanden op het juiste niveau, als ik het zoo mag noemen, waarbij de spontane krachten in zich houden eenzelfde genezende werking, zooals het menschelijk lichaam vertoont, waardoor alles weer in evenwicht zal kunnen geraken.

Ik begrijp, dat er een zekere moed voor noodig is, dat men zich bepaalde opofferingen daarvoor zou moeten getroosten, wanneer men een dergelijke meening in de praetijk zou willen brengen en daarom, zooals zooeven gezegd, begrijp ik het, dat

de Regeering voorzichtigheidshalve thans de bedrijfsreglementeering zou willen voortzetten. Maar waar de bedrijfsreglementeering nog in de kinderschoenen staat — getuige de bezwaren, die ook in dit College zoowel als daarbuiten naar voren zijn gebracht — daar vraag ik mij af, of het wel juist is gezien van regeeringszijde, dat Zij thans de bedrijfsreglementeering niet aan een zekeren tijd wil vastleggen of beperken. Het is natuurlijk juist, zooals zooeven de geachte Regeering-gemachtigde bij interruptie heeft gezegd, dat men zich ten deze in hoogste instantie altijd tot den Gouverneur-Generaal kan wenden en dus een desbetreffende bepaling niet behoeft te worden opgenomen in de ordonnantie zelf en even juist is het, dat de Volksraad ten deze met een initiatiefvoorstel zal kunnen komen om de bedrijfsreglementeering af te schaffen of te wijzigen, maar de geachte Regeering-gemachtigde weet evengoed als een ieder, — misschien beter door zijn vorig lidmaatschap van dit College — dat het gemakkelijker is voor den Volksraad om een dergelijk vraagstuk weer in beschouwing te nemen, wanneer van regeeringszijde gevraagd wordt om een verlenging van de werking daarvan.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet zoo goed thuis in de verschillende takken van bedrijfsreglementeering als hier voorgesteld, maar wel kan ik zeggen, dat het natuurlijk betrekkelijk gemakkelijk is voor de Regeering om de lichtzijde te toonen van de werking van de bedrijfsreglementeering, welke door de Regeering wordt uitgeoefend.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, mettertijd zal wel blijken, dat ook naast de lichtzijden donkere schaduwen zullen zijn aan te wijzen. Die zijn nog niet voor den dag gekomen en gelijk de heer Thamrin zooeven heeft gezegd, zou men gaarne de voor- en nadelen van de bedrijfsreglementeering kennen, alvorens een onbeperkt plein pouvoir aan de Regeering te geven, om, zooals het haar goeddunkt, als het ware ad infinitum het bedrijfsleven zoo aan banden te leggen.

Ik zou willen vragen, dat, hoe het ook loopt met deze bedrijfsreglementeering — waarschijnlijk wordt het voorstel wel aangenomen — de Regeering er voor wake, dat het bij reglementeering blijft en Zij het bedrijfsleven niet gaat maatregelen.

Want wanneer men b.v. toejuicht, dat de Javasche Bank haar drukkerij aan kant heeft gezet en bij particuliere drukkerijbedrijven haar drukwerk laat verrichten, ligt daarin eenigszins opgesloten, dat men alshetware bijna alles wil regelen volgens het systeem, dat iedere schoenmaker bij zijn leest blijft. Wanneer men dan voorts tegen zou gaan, dat een persoon, die eerst een ander bedrijf uitoefent, langzamerhand opklimt tot bv. verkooper van radiotoestellen — deskundig behoeft men daarvoor niet te zijn; men kan te dien opzichte immers deskundigen aanstellen en daarvoor betalen, zodra het bedrijf dat veroorlooft — dan vrees ik, dat de Regeering zich te veel zou gaan bemoeien met hetgeen door het publiek zeker niet wordt gewenscht.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mijn rede thans willen besluiten met nogmaals aan de Regeering te vragen, of Zij niet kan inzien, dat een driejarige termijn b.v. als proef ten deze voldoende is om de Inheemsche industrie te beschermen. Dat dit noodig is, onderschrijf ik volkomen. Wanneer dan na ommekomst van die drie jaren kan worden aangetoond wat met de bedrijfsreglementeering is bereikt en de donkere schaduwen ook in beschouwing worden genomen en dan blijkt, dat bij vergelijking de voordeelen zwaarder wegen dan de nadelen, dan is het ten volle begrijpelijk, dat de Regeering dan hetgeen nu inderdaad als een crisismaatregel moet worden beschouwd, als een permanenten toestand zou willen zien ingesteld.

Ik ondersteun, zooals ik zooeven al in mijn rede heb gezegd, den wensch van den heer Weyer, ons geacht medelid, dat ons nu gaat verlaten, dat men zich in hoogste instantie moet kunnen beroepen op den Gouverneur-Generaal.

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Verboom.)

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik juich het toe, dat de Regeering van deze gelegenheid, dat de bedrijfsreglementeringsordonnantie met een wijziging, gebruik heeft gemaakt om te komen met een voorstel, beoogende de totstandkoming van een vestigingsordonnantie. Ik heb reeds eerder betoogd, dat elk wapen in den economischen strijd moet worden gehanteerd in bepaalde gevallen. Ik ben dus verheugd erover, dat de Regeering aan haar voornemen ten deze gevolg heeft gegeven.

Ten aanzien van de bedrijfsreglementeering zelf is mijn stemming niet zoo opgewekt. Ik beschouw met den heer Weyer de bedrijfsreglementeering als een noodzakelijk kwaad. Ik geef toe, dat vooral nu de Regeering eenmaal dit middel ter hand heeft genomen, het moeilijk zal zijn, daarmede plotseling te breken. Ik geloof echter wel, dat de noodige reserves in dit opzicht op haar plaats zijn.

Ik sluit mij aan bij het betoog van den heer Weyer, wat betreft den beperkten werkingsduur der ordonnantie. Ik geloof, dat er inderdaad alle aanleiding zal zijn om over enkele jaren dit onderwerp opnieuw in beschouwing te nemen. Ik zou het dus zeer op prijs stellen dat de ordonnantie op dit punt wordt aangevuld.

Ik heb gezegd, dat ik groote behoedzaamheid bij de hanteering van dit middel, dat wel noodzakelijk is maar toch tevens een kwaad is in onze oogen, noodzakelijk acht.

Wanneer ik de verschillende betoogen, die hier hedenmorgen zijn gehouden, goed heb begrepen, komt eigenlijk in al die betoogen telkens opnieuw hetzelfde tot uiting, dat men hier toch vooral in dit opzicht voorzichtig moet zijn en niet verder moet gaan dan bepaald noodzakelijk is.

De heer **Thamrin** heeft in dit opzicht uitvoerig stil gestaan bij de melkerijen. Ik zou in dit verband nog iets willen zeggen van de weefindustrie hier te lande. De Inheemsche sarongweverij wordt hier sedert eenige jaren sterk gepropageerd van regeeringszijde, speciaal het weven van sarongs met getwijnde ketting. Het gevolg daarvan is geweest, dat het Inheemsch productie-apparaat in korten tijd zoodanig is uitgebreid, dat de bedrijfsreglementeering op sarongs moest worden toegepast. Desniettemin is er thans sprake van een dergelijke overproductie, dat de toestand, als ik het goed begrijp, precair moet worden genoemd. Dit leidt dan onwillekeurig tot deze vraag: of de bedrijfsreglementeering in dit geval wel op de juiste wijze is gehanteerd.

De sarongproductie moet nu worden ingekrompen, waardoor een gedeelte van het productie-apparaat vrij komt. Maar de Inheemsche sarongweverij is door de Regeering zelf aangemoedigd en het spreekt dus vanzelf, dat nu de zaak tegenloopt, die industrie ook uit de moeilijkheden moet worden geholpen.

Er is sprake van — als ik goed ben ingelicht —, dat de Regeering dit zal trachten te bereiden door over te schakelen op andere bont-geweven goederen, op welke dan ook de bedrijfsreglementeering van toepassing zal worden verklaard.

De bedrijfsreglementeering „an sich” heeft tot gevolg gehad, wat betreft dit bedrijf, dat Jan en alleman zonder overweging van de financieele consequenties en zonder behoorlijken economischen opzet aan het weven zijn getrokken, vertrouwend dat de regeeringsmaatregelen goede resultaten zouden garandeeren. Dit dus is heel iets anders dan in de Memorie van Antwoord tot uiting komt waar o.m. het volgende wordt gezegd:

„Het staat wel buiten twijfel, dat de bedrijfsreglementeering steun geeft aan het streven naar gezonder verhoudingen en rationeele productieverdeeling in de betrokken bedrijfstakken”.

Ik vraag mij af, of wij dan ook hieruit niet de conclusie moeten trekken, dat de bedrijfsreglementeering zooals die thans is toegepast, tot mislukking moet leiden.

(Roep.)

(De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Dat lijkt mij heel sterk.)

Ik zal dit gaarne door den geachten Regeeringsgemachtigde hooren toelichten.

Een tweede vraag is, of niet een heel andere methode zou moeten worden gevolgd, een methode, die als ik den heer **Thamrin** goed heb begrepen, door hem is verdedigd ook voor het melkbedrijf, nl. dat als men steun wil geven aan een nieuwe industrie, dit beter kan worden bereikt door invoerbeperking. Of men dus met andere woorden niet beter binnen den denkbeeldigen cirkel, dien men om Nederlandsch-Indië zou kunnen trekken, niet beter vrij spel zou kunnen geven aan hen, die zich voor de betreffende industrie interesseeren. Men krijgt dan den gezonden toestand van „survival of the fittest” binnen het raam van een algemeene regeeringsbescherming.

Indien men thans ter redding van de vastgelopen sarongindustrie weer nieuwe artikelen bij de bedrijfsreglementeering gaat trekken, vrees ik, dat wij binnenkort t.o.v. die nieuwe artikelen weder dezelfde resultaten zullen zien. Ik vraag mij dus af, of wij uit hetgeen in de sarongweverij is geschied niet leering moeten trekken, en niet moeten trachten het kwaad te herstellen door niet verder te gaan op het pad van onnatuurlijke bescherming, doch door ons te bepalen tot meer natuurlijke middelen, gelijk in mijn betoog aangegeven.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne, evenals de heer **Weyer** deed, beginnen met te herinneren aan de debatten in 1934. Verschillende onzer medeleden hebben toen uitvoerig over dit onderwerp gesproken, o.a. de heer **Weyer** en ikzelf. Ik heb mijn algemeen inzicht over het principe van de zaak toen voldoende duidelijk kenbaar gemaakt.

Ik zou dan in algemeenen zin naar die debatten willen verwijzen en, voorzover mijzelf betreft, naar het toen door mij ingenomen standpunt. Ik geloof — dit in tegenstelling, gelijk ook toen, tot den heer **Weyer** — aan de noodzakelijkheid ook van bedrijfsreglementeering onder de tegenwoordige internationale economische omstandigheden. Ik zou bijna willen zeggen dat er geen zelfstandige en onafhankelijke nationale economische verhoudingen meer zijn. Alle zijn zoodanig verweven met de buitenlandsche economische verhoudingen, dat men eigenlijk wel kan zeggen, dat de heele economie thans op weg is een wereldeconomie te worden.

Vorzover men nog een oogenblik zou willen denken aan een nationale binnenlandsche economie, ben ik van meening dat, ook uit dat beperkte standpunt bezien — hoewel ik vanuit dien gezichtshoek alléén deze ordonnantie niet wil bezien — ook de bedrijfsreglementeering aanbevelenswaardig is en goed kan werken.

De heer **Kan** heeft, het is zijn oude, bekende standpunt, nog even gereleveerd de werking der spontane krachten en heeft gezegd, dat het wellicht toch beter zou zijn die maar den vrijen loop te laten. De heer **Kan** zeide in het kort: er mankeert hier en daar natuurlijk wel wat, en misschien kan men er economisch wat grootere of kleine ongelukken, er zal misschien wel wat kapitaalsvernietiging, enz. plaats vinden, maar, dat is tenslotte een kwestie van the survival of the fittest. Ik weet niet, of deze survival of the fittest wel zoo prachtig werkt. Ik geloof er niet zoo aan en in ieder geval kan ik deze theorie uit verschillende oogpunten niet zoo bewonderen. Ons geacht medelid denkt echter, dat zelfgenezing zal plaats vinden, doch ik geloof niet aan deze zelfgenezing dan ten koste van groote economische offers, zoolvel van arbeid als kapitaal; ik ben van inzicht, dat de zelfgenezing een grootere ramp over de menschheid zou brengen dan de aanvaarding van het beginsel, dat ik met een algemeenen term zou willen kwalificeeren als „ordening”. Het schijnt mij toe — en ik geloof, dat men er zijn oogen in het geheel niet zoo wijd voor open behoeft te zetten — dat de liberale

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Roep.)

economie althans voorloopig — en dan wil ik het „voorloopig” wel uitstrekken tot de eerste 25 of 50 jaar — praktisch heeft afgedaan.

Wat den werkingsduur der ordonnantie betreft, de Regeering stelt haar thans voor als onbepaald. Ik kan mij daarmee vereenigen, in tegenstelling dus met mijn geacht medelid, den heer Weyer. Ik zou erop willen wijzen, dat de onbepaaldheid van een ordonnantie niet belet, dat op een gegeven moment de ordonnantie wordt ingetrokken, gewijzigd of aangevuld, dat kan, indien de omstandigheden ertoe noodzaken niettemin altijd gebeuren. Het begrip van onbepaaldheid, dat aan de ordonnantie wordt gegeven, remt in geen enkel opzicht de bevoegdheid van de Regeering om t.z.t., indien de omstandigheden er aanleiding toe geven, wijziging, aanvulling of intrekking van de ordonnantie voor te stellen.

Waarom ik geen bezwaar heb tegen den onbepaalden werkingsduur der ordonnantie heb ik in mijn inleiding reeds gezegd; ik ben het met de Regeering eens, dat de bedrijfsreglementering kan leiden tot het verhinderen van onnoodige en onverantwoorde kapitaalsvernietiging en dat de bedrijfsreglementering daarnaast eenige zekerheid zal geven — absolute zekerheid kan natuurlijk nooit gegeven worden — aan de bestaande groote, middel- en kleinbedrijven.

Dat wil natuurlijk weer niet zeggen, dat ik, wat nu bestaat, zou willen laten verstarren. Er moet altijd een open oog blijven — en ik geloof wel, dat het Departement van Economische Zaken dit heeft — voor de verschillende mogelijkheden, die voor uitbreiding van bestaande en eventuele nieuwe bedrijven aanwezig zijn. Ik acht dus het standpunt van de Regeering omtrent het verhinderen van een onnoodige en onverantwoorde kapitaalsvernietiging juist.

Ook acht ik juist het nieuwe element, dat thans in de bedrijfsreglementering wordt gebracht, namelijk, dat men de bedrijfsreglementering thans ook in verband wil brengen met — ik zeg niet: nauw wil vastkoppelen aan — de buitenlandsche handelspolitiek. Het is zeer wel denkbaar, — en ik geloof, dat de practijk het in de laatste jaren ook reeds heeft uitgewezen — dat voor onzen Indischen export, — die tenslotte toch de bekende kurk is, waarop onze Indische volkshuishouding drijft — de toelating van een bepaalde hoeveelheid importgoederen noodzakelijk is. Het is zelfs zeer wel mogelijk, dat groote Indische belangen in het geding zouden komen, indien de import ernstig werd bedreigd, ernstig werd belemmerd, of in het gedrang kwam ten gevolge van een groote of te groote uitbreiding van het binnenlandsche productie-apparaat.

Het schijnt mij toe, Mijnheer de Voorzitter, dat de binnenlandsche productie, zelfs voor eigen Indisch gebruik, in economischen zin nauw verbonden is met de mogelijkheid van de importhoeveelheden; en die importmogelijkheden houden weer nauw verband met de exportmogelijkheden.

Het is zeer goed mogelijk — ik zeg het nog eens, want het lijkt mij een belangrijk element bij de beoordeeling van deze bedrijfsreglementeringsordonnantie — dat bepaalde hoeveelheden export alleen kunnen worden verzekerd indien wij de toezegging van bepaalde hoeveelheden import daartegenover stellen. Import, export en eigen productie, het vloeit thans allemaal ineen. Ik geloof, dat het het beste is de zaak niet van den kant van de importeurs, of van dien der exporteurs of van dien der eigen nationale producenten te bezien. Ik geloof, dat men de zaak moet zien als een algemeen nationaal Indisch economisch belang. Ik meen, dat bij de beoordeeling van wat mogelijk is op het gebied van import en export en, daarmee verband houdende, wat mogelijk is ten aanzien van de toelating van een bepaalde hoeveelheid eigen productie, enkel en alleen het landsbelang den doorslag zal mogen geven. Wat in bepaalde omstandigheden gedaan mag worden en wat in bepaalde omstandigheden niet moet worden gedaan zal door het landsbelang bepaald moeten worden.

(Blaauw.)

De algemeene reglementeringsraad, die wordt ingesteld, heeft uiteraard mijn volle sympathie.

Mijn geacht medelid, de heer Weyer, heeft, als ik hem goed verstaan heb — maar dat zal wel het geval zijn geweest, want mijn geacht medelid is als regel zeer duidelijk — den raad gegeven, aan den algemeenen reglementeringsraad ook de bevoegdheid te geven, uit eigen initiatief voorstellen voor te brengen. Het schijnt mij toe, dat dit zeer juist is. Het lijkt mij een groot voordeel indien het initiatief voor de werking, de adviezen, toelichtingen enz. van den reglementeringsraad niet alleen zal uitgaan van en gebonden zijn aan het initiatief van het Departement van Economische Zaken, of de Regeering, maar dat de algemeene reglementeringsraad ook zelfstandig en op eigen initiatief bepaalde inzichten bij de Regeering zal kunnen en mogen voorbrengen.

De taak van den algemeenen reglementeringsraad zal volgens de stukken zijn maatregelen van algemeen economisch landsbelang te beoordeelen. Indien dit zoo is, schijnt er mij geen enkel bezwaar tegen te bestaan, in te gaan op de suggestie van den heer Weyer om aan den algemeenen reglementeringsraad ook de bevoegdheid tot eigen initiatief te verleenen.

Waar ik hedenmorgen verschillende opmerkingen en klachten gehoord heb over de werking van de contingentering van melkerijen, drukkerijen, sarongweverijen enz., ben ik gesterkt in mijn vrees, dat de taak, die bij dit alles aan het Departement van Economische Zaken zal worden toebedeeld, wellicht boven de krachten van dit departement zal gaan. Gaarne zou ik daarom van de Regeering de verzekering willen ontvangen, dat Zij van oordeel is, dat het Departement van Economische Zaken de hem toegedachte economische taak, tot op redelijke hoogte — natuurlijk, Mijnheer de Voorzitter, fouten kunnen altijd worden gemaakt en zullen ook in de toekomst wel gemaakt worden — zal kunnen uitvoeren. Tevens zou ik gaarne van de Regeering de verzekering ontvangen, dat Zij van oordeel is, dat deze taak het departement en zijn ambtenaren niet over het hoofd zal groeien.

Van de commissies van deskundigen en van den algemeenen reglementeringsraad, wien een zware en belangrijke taak zal zijn toebedeeld, heb ik goede verwachtingen. Door de uitwisseling van inzichten van de zijde van het departement met het particuliere bedrijfsleven zal men tenslotte dan wellicht komen tot het mogelijk bereikbare.

Ik wil dan hiermede eindigen, Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier mijn algemeene inzichten gegeven en wil besluiten met te verklaren, dat ik gaarne mijn steun zal geven aan de bedrijfsreglementeringsordonnantie zooals die op het oogenblik aan ons is voorgelegd, met de aanvulling en de uitbreiding van de werkingssfeer en met aanvaarding van verschillende nieuwe principes, zooals die op het oogenblik in de nieuwe bedrijfsreglementeringsordonnantie aan ons zijn voorgelegd.

Ik wil als mijn meening uitspreken, dat op grond van mijn inzicht, zooals ik dat bij mijn inleiding heb kenbaar gemaakt, er eigenlijk geen nationale economie meer bestaat, hier niet en nergens, maar thans kan worden gesproken van een wereld-economie, waarin het steeds zal gaan om geven en nemen en om het verwerkelijken van bepaalde mogelijkheden, en dat ik om deze redenen overtuigd ben van de noodzaak van de ordening op economisch terrein, dus ook hier in Nederlandsch-Indië, en eveneens, dat ik meen, dat deze noodzaak ook in de toekomst nog steeds zal toenemen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou slechts een enkele vraag willen stellen. Het betreft een aangelegenheid, die niet in het Gedelegeerden-verslag is behandeld, maar ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde, vooral als hij vandaag zijn antwoord niet geeft, daarop wel zal willen ingaan, mede, omdat de kwestie, waarom het gaat, hem niet geheel onbekend is.

Wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81). — Afscheid van den heer Weyer van het College van Gedelegeerden.

(Weyer.)

De Vereeniging N. I. Fabrikaat heeft in een schrijven, gericht aan den Directeur van E. Z. van 4 October 1937 No. 2847/10 A Dept. de volgende kwestie aangeroerd. De uitvoerders van de bedrijfsreglementeringsordonnantie schijnen volgens dit schrijven van die ordonnantie gebruik gemaakt te hebben om niet alleen de productie van de bestaande bedrijven te reglementeeren, maar ook te beperken. In dat schrijven wordt dan ook de vraag gesteld in hoeverre de bestaande ordonnantie — en aangezien de nieuwe ordonnantie op dit punt niet gewijzigd is, eventueel ook de nieuwe ordonnantie — aan de uitvoerders inderdaad de gelegenheid geeft om ten opzichte van de bestaande bedrijven de productie te beperken.

Ik stel in het antwoord van den geachten Regeerings-gemachtigde op dit punt bijzonder belang en zou gaarne zien, dat de geachte Regeerings-gemachtigde alsnog op deze vraag zou willen ingaan.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp van de zijde van het College beëindigd. Is de Regeerings-gemachtigde bereid de volgende week te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van E. Z.: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan zal de verdere behandeling van dit onderwerp de volgende week plaats hebben.

Thans geef ik voor de laatste maal het woord aan den heer **Weyer**.

De heer **Weyer**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben U zeer erkentelijk, dat U mij buiten de orde van deze vergadering nog even de gelegenheid geeft een enkel woord te zeggen, een enkel woord, dat zal moeten worden een woord van afscheid tot U en tot mijn geachte medeleden in dit College en eveneens tot mijn geachte medeleden in den Volksraad, voor zoover zij in dit College geen zitting hebben.

Ik besef, dat ik uitermate dankbaar moet zijn voor minstens twee feiten. In de eerste plaats voor de gelegenheid, welke mij in den Volksraad en in dit College geboden is om naar mijn eigen zwak vermogen en geringe krachten mede te werken aan den hoogst belangrijken arbeid, die aan deze beide colleges is opgedragen, een arbeid die is in het belang van land en volk. Het tweede feit, waarvoor ik uitermate dankbaar moet zijn — ik heb dat al wel eens op een andere plaats gereleveerd, maar wil dat op deze plaats en bij deze gelegenheid toch nog eens zeggen —, is de groote mate van leering, welke ik uit de discussies heb kunnen trekken en de ervaring, welke ik heb kunnen opdoen aan de hand van de vele onderwerpen, welke ik hier met U en mijn medeleden heb mogen bestudeeren en welke mij ook voor mijn verdere leven ongetwijfeld van zeer groote waarde zullen blijken te zijn.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat het U en mijn geachte medeleden gegeven moge zijn dezen zoo buitengewoon belangrijken arbeid onder de allerbeste omstandigheden voor U allen en de Uwen nog lange jaren voort te zetten.

(Voorzitter.)

Een gelukkige samenloop van omstandigheden stelt mij in staat — ik mag zelfs wel zeggen: draagt mij op — om datgene, wat hier in Indië, geschiedt te blijven volgen, zij het dan op grooten afstand.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter en geachte medeleden, ik verzoek U wel te willen gelooven, dat ik dat zal doen met bijzonder groote belangstelling en dat mij daarbij steeds voor oogen zullen staan de schoone jaren van mijn leven, die ik in dit mooie en goede land, dat ik lief heb gekregen, heb mogen doorbrengen.

Mijnheer de Voorzitter! U kunt er ook verzekerd van zijn, dat die belangstelling zeer intens zal zijn en dat ik mij zal verheugen in iederen vooruitgang van welvaart of anderszins, dien ik op dien verren afstand ten aanzien van dit land zal mogen constateeren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hiermede willen eindigen. Ik dank U allen recht hartelijk en blijf mij in de vriendschappelijke herdenking bij U, Mijnheer de Voorzitter, en mijn geachte medeleden, van ganser harte aanbevelen. (Teekenen van instemming.)

De **Voorzitter**: Mijnheer Weyer! De vertegenwoordiging van een belangengroep in een vertegenwoordigend lichaam, een uiterst moderne vertegenwoordiging, die zoo wèl past in onze Indische maatschappelijke verhoudingen, stelt de betrokken leden voor bijzondere moeilijkheden. In Uw loopbaan, afwisselend bij het bedrijfsleven hier te lande en in het moederland doorgebracht, heeft U de U aangeboren kwaliteiten tot een ontwikkeling gebracht, die de gemeenschap rijkelijk ten goede zijn gekomen bij Uw taakvervulling in den Volksraad. Tot lid benoemd in September 1934, midden in den tijd, waarin een intensieve regeeringsbemoedening met het bedrijfsleven begon door te werken, wachtte U een omvangrijke en zware taak, die veel van Uw krachten zou vergen. U zult wel niet de illusie gehad hebben, steeds den Volksraad te kunnen overtuigen; niettemin zult gij ervaren hebben, dat de gedachtenwisseling menigmaal instructief en leerzaam was niet alleen voor ons College, maar ook voor Uw groep. Bij de ordonnaties betreffende reglementeeringen en licentieeringen betreffende de suiker, het wegverkeer, sociale maatregelen en extra-uitvoerrecht, — om maar enkele te noemen — zouden Uwe zakelijke betoogen niet zonder schade zijn gemist; schade nl. voor de meerzijdigheid van de gevoerde debatten, indien de gedachten van de door U vertegenwoordigde, maatschappelijk zoo belangrijke groep in ons midden niet tot uiting zouden zijn gekomen op zoo voortreffelijke, welverzorgde en goed-gedocumenteerde wijze. Daarmee is een groot algemeen belang gediend en door U goed gediend. Wij weten, dat Uw toekomstige werkkring, als directeur te Amsterdam van een onzer groote Indische banken, het contact met Indië niet zal doen verloren gaan. Wij wenschen U van harte een goede reis en een gelukkige hereeniging met Uw gezin (Teekenen van instemming.)

De vergadering wordt te 12.28 uur n.m. gesloten.

14de VERGADERING — DINSDAG 21 DECEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Mededeeling Voorzitter omtrent een geschenk van den heer Weyer aan den Volksraad. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van onderwerp **104**.

14de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 21 December 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Mededeeling Voorzitter omtrent een geschenk van den heer Weyer aan den Volksraad. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de onderwerpen **104**, **107**, **109** en **110**. — Vaststelling tijdstip inwerking-treding van art. 27, lid 2, letter *b*, der ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. **103**). — Nadere wijziging Toelatingsordonnantie (Ond. **94**). — Ordonnantie Vreemdelingen-arbeid (Ond. **98**). — Invoerordonnantie mierenzuur (Ond. **104**). — Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeering-ordonnantie (Ond. **81**).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kasimo, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Leeuw en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. **Kabinet**s-brieven van den Gouverneur-Generaal van 10, 14, 15, 18 en 20 December 1937 Nos. 18, 23, 24, 1 en 1 ter aanbieding van:

- een ontwerp-Vorstenlandsch vuurwerkvergunningrecht-ordonnantie 1937 (Ond. **105**);
- een ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van de Landsdrukkerij tot landsbedrijf in den zin van de **bedrijvenwet** (Ond. **107**);
- een ontwerp van wet tot goedkeuring van het Verdrag van Handel en Scheepvaart tusschen het Koninkrijk der Nederlanden en de Republiek Ecuador (Ond. **108**);
- een ontwerp-ordonnantie tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. **109**);
- een ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur van de crisis-ordonnantie-Vreemdelingenarbeid (Ond. **110**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. **Kabinet**s-brieven van den Gouverneur-Generaal van 10 December 1937 Nos. 9 en 19, houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot vaststelling van nieuwe reglementen op het verlenen van verlof naar het buitenland aan militaire Landsdienaren (Ond. **91**);
- de ordonnantie's tot verkoop van sterkwerkende geneesmiddelen en tot nadere wijziging van het reglement op Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

den Dienst der Volksgezondheid in Nederlandsch-Indië (Ond. **47**).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 8 December 1937 No. 34, houdende ontheffing van A. J. Pronk van het lidmaatschap der Permanente Zeevervoerscommissie en benoeming in zijn plaats van A. F. Vas Dias.

4. Als voren van 9 December 1937 No. 30, houdende ontslag van Ir. A. M. Haas als lid van de Commissie van Bijstand voor de Zoutwinning en benoeming in zijn plaats van Ir. D. J. van Aalst.

5. Als voren van 10 December 1937 No. 22, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor de verdere reorganisatie van de afdeling Nijverheid van het departement van Economische Zaken.

6. Als voren van 11 December 1937 No. 27, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I. S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de op de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor in dienststelling en exploitatie van gewestelijke vaartuigen.

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van de vereeniging van Hoogere politie-ambtenaren van 17 December 1937 ter aanbieding van brochures over de positie en waardeering van de hogere politie-ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

2. Motie van de onderwijzersvereeniging P. G. I. betreffende de nieuwe ontwerp-salarisregeling.

3. Mededeelingen van de vereeniging van Hooger Personeel bij den P. T. T.-dienst betreffende de nieuwe ontwerp-salarisregeling.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad; de sub 2 en 3 genoemde kunnen ter sprake worden gebracht bij de behandeling van de nieuwe ontwerp-salarisregeling.

D. De volgende boekwerken:

1. Verslag aangeboden door de Regeering van België aan de wetgevende Kamers aangaande de uitvoering van het in de Regeeringsverklaring van 24 Juni 1936 geschetste programma.

2. Dienstregelingboek 1938, aangeboden door de Koninklijke Paketvaart Maatschappij.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Alvorens met de werkzaamheden, vermeld op den rooster voor hedenmorgen, aan te vangen, heet ik van harte welkom den heer De Villeneuve, die heden voor het eerst als Volksraadlid en als lid van het College van Gedelegeerden zitting heeft.

Ik kan mededeelen, dat de heer Weyer bij zijn aftreden als lid van den Volksraad en het C. v. G. een schilderstuk van de hand van den heer H. Wichers aan den Raad ten geschenke heeft aangeboden. De Commissie voor de Huishoudelijke Aangelegenheden heeft dit geschenk met erkentelijkheid aanvaard en namens den Raad is den heer Weyer hartelijk dank betuigd voor zijn waardevolle schenking. (Teekenen van instemming.)

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot verdere regeling van den invoer van mierenzuur (Ond. **104**) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van

14de VERGADERING — DINSDAG 21 DECEMBER 1937.

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van de termijnen, gesteld voor de afdoening van de onderwerpen **104, 107, 109** en **110**. — Vaststelling tijdstip inwerkingtreding van art. 27, lid 2, letter *b*, der ordonnantie op de inkomstenbelasting (Ond. **103**). — Nadere wijziging Toelatingsordonnantie (Ond. **94**).

(Soetardjo, Van Helsdingen.)

Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Dit ontwerp is reeds in de afdelingen onderzocht en komt straks in openbare behandeling.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van de Landsdrukkerij tot landsbedrijf in den zin der Indische bedrijvenwet (Ond. **107**) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van hetgeen vandaag en in de vorige vergaderingen van het College heeft plaats gehad, kan ik niet nalaten een opmerking te maken en wel deze, dat het in den laatsten tijd steeds meer regel schijnt te worden, dat termijn-ordonnanties worden ingediend, terwijl naar mijn meening zulks niet altijd noodzakelijk is. Ik zou gaarne met het maken van deze opmerking willen volstaan.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou deze opmerking gaarne even willen onderstrepen, al zal ik nu, door den termijn gedwongen met het oog op verschillende redenen die de Regeering heeft opgegeven, niet op verlenging daarvan aandringen. Ik zou de Regeering echter wel willen verzoeken zeer bijzondere aandacht te schenken aan wat in het Gedelegeerdenverslag over deze kwestie nader zal worden gezegd.

Zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. **109**) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den door de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur van de Crisisordonnantie Vreemdelingenarbeid (Staatsblad 1935 No. 426) (Ond. **110**) overeenkomstig artikel 17(1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-

(Voorzitter, fd. directeur van Justitie.)

Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Deze ontwerp-ordonnantie is zoo juist rondgedeeld. Het betreft hier een ordonnantie, waarvan de beraadslagingen niet heel veel tijd zullen vorderen; zij strekt nl. tot verlenging van den werkingsduur der huidige ordonnantie inzake den vreemdelingenarbeid van 1 Januari tot 1 April a.s.

Het gevolg is niet, dat wij het heden op den rooster staande onderwerp **98** pas behoeven vast te stellen kort vóór 1 April, doch de bedoeling is juist eenigen tijd voor de uitvoeringsmaatregelen te geven, wanneer eenmaal de ordonnantie is vastgesteld. Wij zullen dus de ordonnantie vreemdelingenarbeid straks wel hier behandelen, doch de gunstige omstandigheid is, dat de termijn, die oorspronkelijk was gesteld op 22 dezer, kon worden verlengd tot 5 Januari, zoodat de behandeling in een kalmer tempo zal kunnen plaats hebben.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: De betrokken onderwerpen **107, 109** en **110** zullen straks in de commissies worden behandeld. Voor wat betreft de beide laatste bestaat dan nog gedurende eenige dagen gelegenheid om het ontwerp-Gedelegeerdenverslag eventueel aan te vullen.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 27, lid 2, letter *b* der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932. (Ond. **103**.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de Toelatingsordonnantie (Ond. **94**), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik was er eerlijk gezegd eenigszins verwonderd over, dat de bezwaren, die door drie leden van het college bij de bespreking van dit onderwerp zijn geuit, zich juist gericht hebben tegen de sluiting van Semarang als ontschepingshaven. Daarbij heeft blijkbaar de gedachte voorgezet, dat Semarang een zeer belangrijke plaats is en daarom als ontschepingshaven behouden moet blijven. Nu wil ik in het geheel niet ontkennen, dat Semarang tot de zeer belangrijke plaatsen behoort, maar als ontschepingshaven komt Semarang nu juist minder op den voorgrond.

Ik heb hier voor mij een staat van het aantal personen, dat in 1936 vanuit het buitenland in Nederlandsch-Indië is gekomen en in de verschillende havens ontscheept is. Op deze lijst prijkt bovenaan Tandjong-Priok met een aantal van ruim 31.000 personen. Daarop volgt, wat Java en Madoera betreft, Soerabaja met bijna 11.000 personen en in de derde plaats komt dan Semarang met 1500 personen. Van het totaal aantal op Java en Madoera ontscheepten personen van ruim 43.000 zijn er in Semarang dus niet meer dan

Nadere wijziging Toelatingsordonnantie (Ond. 94).

(fd. directeur van Justitie.)

3½% van boord gegaan. Men kan dus moeilijk volhouden, dat voor Java en Madoera Semarang als een belangrijke ontschepingshaven moet worden beschouwd, maar ook als men de vergelijking doortrekt tot de buitengewesten blijft Semarang als ontschepingshaven van weinig beteekenis. In totaal werden in 1936 in de buitengewesten 60.000 personen ontscheept, bijna 1½ maal zooveel dus als het aantal op Java en Madoera ontscheepten personen.

Van de 14 ontschepingshavens in de buitengewesten, waarvan de Regeering de sluiting voorstelt, zijn er 7 — dus precies de helft — die gerekend moeten worden tot de kleine ontschepingshavens, dat wil zeggen, dat er minder personen ontscheept zijn dan in Semarang. Van de andere 7 havens komen dan — ik zal er slechts enkele noemen — Palembang met 3.000 personen, Poeloe Samboe met ruim 4.000 personen, Tandjong-Pinang met bijna 12.000 personen en Pontianak met een kleine 3.000 personen.

Ik geloof, dat met deze cijfers voor oogen men moeilijk kan volhouden, dat juist Semarang als ontschepingshaven moet worden behouden; verscheidene andere plaatsen zouden er dan eerder voor in aanmerking komen.

De Regeering is echter van oordeel, dat het aantal ontschepingshavens in het geheel niet moet worden uitgebreid boven de in de ontwerp-ordonnantie genoemde havens; deze havens zijn namelijk die, welke geregeld rechtstreeksch verkeer met het buitenland hebben en die men dus als ontschepingshaven niet zal kunnen missen. Overigens moet het aantal ontschepingshavens zoo klein mogelijk worden gehouden al was het alleen maar omdat het alleen bij een klein aantal ontschepingshavens mogelijk zal zijn een strenge contrôle op de binnenkomende vreemdelingen uit te oefenen en die strenge contrôle is juist door de sprekers, die over dit onderwerp het woord gevoerd hebben, unaniem toegejuicht.

Een strenge contrôle en tevens een eenvormige toepassing van de bepalingen is voorts alleen mogelijk als men in een gering aantal ontschepingshavens deskundig immigratiepersoneel te werk stelt. Wanneer men het aantal havens zou uitbreiden, zou daardoor de goede contrôle geschaad worden en bovendien zouden de kosten van den immigratiedienst sterk toenemen, omdat in de dan te openen havens beroepspersoneel zou moeten worden geplaatst.

Op grond van deze motieven moet de Regeering er bepaald bezwaar tegen maken, Semarang als ontschepingshaven open te houden. Het is misschien goed, dat ik er in dit verband nog even op wijs, dat omtrent de sluiting van Semarang reeds bij de begroting voor 1938 beslist is, hetgeen ook terecht door den heer Thamrin is opgemerkt.

Den heer Kan moge ik, wat dit betreft, verwijzen naar de toelichting op de ontwerp-begroting voor 1938, waarin de te sluiten havens met name opgesomd zijn. In die opsomming zal het geachte lid ook Semarang aantreffen.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik nog eens naga welke bezwaren tegen het sluiten van Semarang als ontschepingshaven zijn aangevoerd, dan zie ik dat deze in de eerste en voornaamste plaats zijn, dat daardoor zooveel last zou worden veroorzaakt voor de Chineezzen van Midden-Java, die hun familieleden (echtgenooten en kinderen) uit China laten overkomen. In de Memorie van Antwoord heeft de Regeering al uiteengezet, dat Zij die bezwaren wat erg breed uitgemeten acht en dat het in de praktijk wel zal meevallen.

Een vlotte behandeling zal speciaal bereikt kunnen worden door het instituut van de voorloopige toelatingsbewijzen. Indien in Midden-Java gevestigde Chineezzen hun echtgenooten en kinderen laten uitkomen dan zullen uiteraard voortaan, als de nieuwe ordonnantie in werking is getreden, de formaliteiten te Batavia of te Soerabaja moeten worden verricht. Dat het te Singapore zal gebeuren, zal voorloopig wel uitzondering zijn. Indien de binnenkomenden hun familierelatie met hier te lande gevestigde personen kunnen aantonen, dan kunnen ze zonder betaling van ontschepingsgeld een toelatings-

kaart krijgen, maar dit komt in de praktijk ook thans reeds zoo goed als nooit voor. Ontschepingen, ook van echtgenooten en kinderen van hier te lande gevestigde Chineezzen zonder betaling van ontschepingsgeld behooren tot de hooge uitzonderingen. Speciaal te Semarang komen ze ook thans in het geheel niet voor. Daar moet dus iedere echtgenoot of ieder kind van een in Midden-Java gevestigden Chinees de volle f 150 ontschepingsgeld betalen. Het bezwaar, dat door den heer Kan naar voren is gebracht, dat het dikwijls moeilijk zal zijn, die f 150 bij elkaar te brengen, — een omstandigheid, welke de Regeering inderdaad als bezwaarlijk en onaangenaam voor de betrokkenen gevoelt — geldt dus ook thans reeds in onverkorte mate. De nieuwe regeling zal op dit punt dus geen wijziging brengen.

Indien de familierelatie van de binnenkomende personen met hier te lande gevestigde personen niet absoluut duidelijk is aan te toonen — en dat zal in de praktijk altijd het geval zijn — dan zal het ontschepingsgeld moeten worden gestort en zal aan de immigranten als regel een voorloopig toelatingsbewijs worden uitgereikt. Om alle moeilijkheden te coupeeren zal het dus in de toekomst nuttig zijn, dat men er steeds voor zorgt, dat het ontschepingsgeld te Batavia of te Soerabaja aanwezig is. Wanneer dan de immigranten te bestemder plaatse zijn aangekomen, zullen zij het te Batavia of te Soerabaja gestorte bedrag zonder veel moeite terug ontvangen, zoodra zij de bestaande familierelatie ten genoegte van het Bestuur hebben aangetoond.

Ik zei zoeven, dat de moeilijkheden niet zoo zwaar zullen zijn, omdat speciaal gebruik zal worden gemaakt van voorloopige toelatingsbewijzen. De kwestie is n.l., dat bij het verstrekken van voorloopige toelatingsbewijzen niet zulk een uitputtend onderzoek noodig is naar de omstandigheden van den immigrant als vereischt wordt voor het verleenen van een definitieve toelatingskaart. Wanneer de immigrant de verschuldigde ontschepingsgelden betaalt en een plausibele reden kan aangeven, waarom hij hier in Indië komt en er tenslotte te zijnen nadeele niets bekend is, dan zal als regel reeds dadelijk een voorloopige toelatingskaart kunnen worden uitgereikt. Men kan bij de uitreiking van de voorloopige toelatingskaarten veel gemakkelijker zijn dan bij die van de definitieve, omdat aan de eerstgenoemde niet een zoo diepgaand onderzoek behoeft vooraf te gaan. De reden hiervan is voornamelijk hierin gelegen, dat de voorloopige toelatingskaart te allen tijde wederom kan worden ingetrokken, wanneer blijkt, dat een dergelijke kaart ten onrechte is afgegeven.

(De heer Soangkoepou: Maar het geeft toch altijd moeilijkheden voor den belanghebbende, wanneer hij eerst wordt toegelaten en hem straks deze toelating wederom wordt geweigerd?)

Daar is niets aan te doen. Wanneer blijkt, dat de immigrant hier niet had mogen worden toegelaten, dan zal hij Ned. Indië weer moeten verlaten. Wanneer er sprake van is, dat een voorloopig toelatingsbewijs moet worden ingetrokken, dan wordt de zaak voor de immigratiecommissie gebracht, die dan op grond van artikel 4 van het toelatingsbesluit de toelating weigert. Dan wordt dus geen definitief bewijs uitgereikt en de persoon, die zich zonder toelatingsbewijs hier in Indië bevindt, zal dan uit Ned. Indië moeten worden verwijderd. Het verschil tusschen een voorloopig toelatingsbewijs en een definitief bewijs is hierin gelegen, dat de voorloopige toelatingskaart zonder meer kan worden ingetrokken, wanneer blijkt, dat deze kaart niet had mogen worden afgegeven, terwijl, wanneer een definitieve toelatingskaart is verleend, deze den persoon in kwestie alleen kan worden afgenomen, wanneer blijkt, dat hij gevaarlijk is voor de openbare rust en orde. De definitieve toelatingskaart geeft dus betrekkelijk een groote zekerheid, dat de houder ervan kan blijven; alleen wanneer de persoon in kwestie gevaarlijk is voor de openbare orde en rust, zal hij uit Ned. Indië moeten worden verwijderd.

(fd. directeur van Justitie.)

Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat uit hetgeen ik zooveel zei, wel blijkt, dat het binnenkomen van bonafide immigranten bij de nieuwe regeling geen bijzondere moeilijkheden zal opleveren. Het zal in de praktijk vrij wel even vlot gaan als vroeger.

Indien de Chineezinnen in Midden-Java, ten aanzien van wie de moeilijkheden juist gevreesd worden, ertoe zouden overgaan het ontschepingsgeld naar Batavia of Soerabaja te zenden, waarvoor naar alle waarschijnlijkheid de betrokken scheepvaartmaatschappijen, i.e. in hoofdzaak de K. P. M. en de J. C. J. L. haar bemiddeling wel zullen willen verleenen, gaat alles verder vanzelf en kunnen de afhalers hun verwanten in Semarang verwelkomen, zooals van ouds gebruikelijk. Daaraan is dan zelfs deze goede zijde verbonden, dat men onder die omstandigheden bij de nieuwe regeling te Semarang niet meer zooals vroeger zekere formaliteiten heeft te vervullen, maar direct van boord naar huis kan gaan. Extra kosten zijn aan de nieuwe regeling wat dit betreft dus zoo goed als niet verbonden.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat de geopperde bezwaren door deze uiteenzetting zullen zijn weggenomen. In elk geval is de Regeering van meening, dat het aanbeveling verdient eerst eens rustig af te wachten, hoe de nieuwe werkwijze in de praktijk voldoet. Mochten er later ernstige bezwaren blijken te bestaan — de Regeering verwacht dit echter geenszins — dan kan altijd nog op deze beslissing worden teruggekomen en zoo noodig ook Semarang wederom als ontschepingshaven worden opgesteld.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb thans nog een tweetal afzonderlijke punten te bespreken, die door het geachte lid, den heer Kartowisastro, zijn aangeroerd. Dit geachte lid heeft n.l. gezegd niet te begrijpen, hoe het mogelijk is, dat iemand omtrent wien vooraf nog inlichtingen moeten worden ingewonnen, niet zou behoeven te wachten te Singapore of elders; „elders” zou dan zijn Batavia of Soerabaja. Waarschijnlijk heeft dit geachte lid intusschen al wel begrepen, dat dit nu juist bereikt wordt door aan zoo iemand een voorloopig toelatingsbewijs te verstrekken. Alleen aan de zeer enkele personen, van wie op goeden grond vermoed wordt, dat zij niet voor toelating in Ned. Indië in aanmerking komen, kan geen voorloopig toelatingsbewijs worden uitgereikt. Die personen zullen dus inderdaad, hetzij in Singapore, hetzij in Batavia of Soerabaja, moeten wachten. Zij worden dan naar het immigrantenverblijf overgebracht, doch als regel zullen dat dan ook zijn vreemdelingen, wier binnenkomst in Ned.-Indië ongewenscht geacht wordt. En hoe eerder die worden tegengehouden, hoe beter het is. Dus wanneer zij in Singapore al kunnen worden tegengehouden, is dat nog te verkiezen boven een verder doorreizen tot Java.

Het tweede punt, dat door het geachte lid, den heer Kartowisastro, is aangeroerd, betreft de wijze, waarop eenmaal gestort ontschepingsgeld wordt terugontvangen. Nu wordt het ontschepingsgeld in ontvangst genomen door den ontschepingsambtenaar; dat is als regel de havenmeester. Die geeft daarvoor af een ontschepingsvergunning op een zegel van f 150. Die ontschepingsvergunning moet terstond na het aan wal gaan op het immigratiekantoor worden ingewisseld tegen een toelatingskaart, hetzij een definitief, hetzij een voorloopig toelatingsbewijs. Wanneer nu het ontschepingsgeld achteraf niet verschuldigd blijkt te zijn, wordt dat ontschepingsgeld, n.l. een bedrag van f 150, terugbetaald door den secretaris van de immigratiecommissie. Tot die terugbetaling zal worden overgegaan, zoodra van den plaatselijken bestuursambtenaar van de plaats, waarheen de immigrant zich begeven heeft — dat zal dus op Java de assistent-resident zijn — bericht ontvangen is, dat hem gebleken is, dat de immigrant op grond van zijn familieverbinding tot hier te lande gevestigde personen vrijgesteld is van het betalen van ontschepingsgeld. Het bedrag van f 150 wordt dan door den secretaris van de immigratiecommissie

(Verboom, Kartowisastro, Kan.)

overgemaakt aan den betrokken assistent-resident, die voor de uitbetaling zorgdraagt. Wanneer men er dus maar voor zorgt spoedig ten genoegen van den assistent-resident aan te toonen, dat de beweerde familierelatie inderdaad bestaat, dan zal men ook spoedig zijn gestorte f 150 kunnen terugontvangen. Wanneer dat in sommige gevallen wat lang duurt, zal het als regel wel te wijten zijn aan gebrek aan voortvarendeheid van belanghebbenden zelf, of wel aan de omstandigheid, dat zij er niet in slagen om de beweerde familierelatie op voldoende wijze aan te toonen, zoodat een langdurige correspondentie te dien aanzien vereischt is, vóórdat het bewijs daarvoor is geleverd. Doch in duidelijk sprekende gevallen geloof ik, dat de kwestie als geheel vlot zal verlopen en dat werkelijk geen bijzondere moeilijkheden te dien aanzien zullen worden gevoeld, althans stellig niet meer dan thans het geval is.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb na den eersten termijn overwogen in hoeverre er voor mij aanleiding was te komen met een amendement teneinde een uitspraak van dit College uit te lokken, speciaal dus omtrent de kwestie: al dan niet opheffing van Semarang als ontschepingshaven. Ik zal dit na het betoog van den Regeeringsgemachtigde echter niet doen en wel om verschillende redenen. In de eerste plaats heeft de Regeering toegezegd, dat een regeling zal worden gevolgd, die zooveel mogelijk de bezwaren, die ik vreesde in geval van sluiting van Semarang als immigratiekantoor, te ondervangen. In de tweede plaats heeft de Regeering verklaard, dat Zij onder de gegeven omstandigheden bepaaldelijk bezwaren heeft tegen handhaving van Semarang als ontschepingshaven, en ook dat vind ik belangrijk, omdat de Regeering uiteraard veel beter dan ik kan beoordeelen in hoeverre deze maatregel verantwoord is, en omdat ik het geheel eens ben met den opzet van deze ordonnantie, die beoogt een zoo scherp mogelijk toezicht op het binnenkomen van vreemdelingen. Wanneer de Regeering dus zegt, dat zulks niet kan tenzij daarvoor betrekkelijk groote bedragen op tafel worden gelegd, en daaraan toevoegt, dat deze uitgave naar haar meening niet voldoende gemotiveerd is, dan heb ik mij daar voor het oogenblik bij neer te leggen.

Het derde argument, dat de Regeering heeft gebruikt, heeft op mij niet zoo veel indruk gemaakt, dit namelijk, dat de sluiting van Semarang als immigratiehaven in de praktijk weinig bezwaren zal ontmoeten.

Ik heb sedert de laatste vergadering hierover nog nadere berichten gekregen en daaruit heb ik den indruk, dat die bezwaren zich in de praktijk wel degelijk zullen doen gevoelen. Intusschen heeft de Regeering toegezegd, dat indien deze bezwaren van overwegend belang zouden blijken, Zij een en ander nader zal bezien en zal overwegen, of misschien op den getroffen maatregel zal moeten worden teruggekomen. Dit is voor mij voldoende aanleiding om voor het oogenblik af te zien van de indiening van een amendement.

De heer Kartowisastro: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet in de eerste plaats dank zeggen voor het uitvoerig antwoord, dat de Regeering mij gegeven heeft op mijn betoog in eersten termijn. De cijfers zooveel door de Regeering gegeven voor Semarang als ontschepingshaven hebben mij ervan overtuigd, dat Semarang in de gansche reeks van ontschepingshavens niet zoo'n belangrijke plaats heeft ingenomen.

Mijn bezwaar te dien aanzien heb ik dan ook prijsgegeven. Ook de toezegging der Regeering ten aanzien van mijn tweede bezwaar inzake de restitutie, is voor mij voldoende om mijn bezwaren ten deze los te laten, zoodat ik voor deze ordonnantie zal kunnen stemmen.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is mij gebleken, dat ook Semarang genoemd is in de ordonnantie, die door den Volksraad is aangenomen. Wanneer ik dus ter

(fd. directeur van Justitie, Thamrin.)

zake „amende honorable” maak, dan moge men daarbij bedenken, dat als 't puntje bij 't paaltje komt, eerst dan de portée van een plaats tot uiting komt, terwijl ook hier weer gebleken is, dat als men een reeks van namen te hooren krijgt, en er geen bezwaren van die plaatsen worden gehoord, in het vele, dat hier door den Volksraad wordt verriicht, soms onvoldoende aandacht wordt gewijd aan een naam, die zoo terloops genoemd wordt.

Mij bevredigt de verklaring der Regeering, waar Zij zegt, dat na het toepassen van deze ordonnantie gedurende eenige jaren, nagegaan zal kunnen worden, welke bezwaren er eigenlijk nog tegen deze ordonnantie zouden kunnen bestaan en dat de Regeering dan bereid wordt gevonden aan die bezwaren eventueel tegemoet te komen.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geef gaarne een „fair chance” aan de Regeering, die terzake natuurlijk de beste deskundige moet worden geacht en ik houd mij aan de woorden der Regeering, zoodat ik mijn bezwaren eveneens kan laten varen.

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat na hetgeen in tweeden termijn door de drie sprekers is te berde gebracht, ik heel kort kan zijn. De sprekers hebben stuk voor stuk hun bezwaren tegen de ontwerp-ordonnantie laten varen.

De Regeering is daarvoor zeer erkentelijk.

(De heer **Verboom** heeft Nier laten varen.)

De heer **Verboom** heeft inderdaad èen bezwaar nog niet laten varen, nl., als ik het goed begrepen heb, een bezwaar wat minder de Chineesche bevolking van Midden-Java betreft als wel de bestuurskantoren te Semarang. Inderdaad is ook mij gebleken, dat men in Semarang vreest, dat deze nieuwe regeling voor die kantoren een geweldige vermeerdering van arbeid zal beteekenen. Ik geloof, dat ook dit sterk zal meevallen in de praktijk en meen, dat wij wat dit betreft eerst moeten afwachten hoe de zaak loopt, voordat deze bezwaren al te zeer worden geaccentueerd. Misschien zit bij deze heele kwestie van de wenschelijkheid om Semarang open te houden ook wel enigszins het belang der gemeente voor. De Regeering is daarvoor niet blind, Zij begrijpt zeer goed, dat het voor Semarang niet aangenaam is, dat daar al weer een kantoor zal worden gesloten, zij het dan niet zoo'n heel groot, maar toch acht de Regeering het niet mogelijk om de belangen van een goeden immigratiedienst en de fiscale belangen, die met deze wijziging samenhangen, op te offeren aan het min of meer plaatselijk belang van Semarang. Dit is dan ook een der redenen, waarom de Regeering meent te moeten blijven volhouden, dat althans voorloopig Semarang zal moeten worden gesloten als ontschepingshaven. Te zijner tijd zal men nader kunnen overwegen, of inderdaad de bezwaren zoodanig blijken te zijn, dat tot heropening van Semarang als zoodanig zal moeten worden besloten.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie betreffende het verrichten van arbeid door vreemdelingen („Ordonnantie Vreemdelingenarbeid”) (Ond. 98), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik bij dit ontwerp enkele korte opmerkingen willen maken. Zoo zou ik in de eerste plaats willen toejuichen het voorstel tot verlenging van den werkingsduur en de toepasselijkverhandelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(De Villeneuve, De Hoog.)

klaring op niet-Europeanen. Mij wil het voorkomen, dat de Regeering met deze ordonnantie op twee gedachten hinkt. Eenerzijds wil Zij de bescherming van de binnenlandsche arbeidsmarkt, anderzijds deinst Zij ervoor terug om de consequentie dier bescherming op zich te nemen door een drastische bemoeilijking van de toelating van vreemdelingen.

Wij zien in de bijgevoegde staat verschillende beroepen, waarvan de noodzakelijkheid niet kan worden aangetoond, dat zij door vreemdelingen alleen zouden zijn te vervullen. Gaan wij de bijlage der Memorie van Antwoord eens na, dan zien wij, dat voor alle mogelijke en onmogelijke beroepen toelating aan vreemdelingen wordt verleend.

(De heer **Kan**: Wat zijn dat, onmogelijke beroepen?)

Ik zie bv. genoemd fietsmakers, kleermakers, schoenmakers, klerken, koks, kooplieden, machinisten, medicijnverkoopers, rondventers, smeden, slaggers, timmerlieden, tokobedienden, visschers, waronghouders, waschlieden, ijsverkoopers, kortom nog tal van andere beroepen, die in aanmerking worden gebracht om daarvoor vreemdelingen toe te laten.

(De heer **Roep**: Die zijn er immers niet in Nederlandsch-Indië.)

De heer **Roep** moet het maar voor zichzelf uitmaken, ik neem aan, dat de heer **Roep** zooveel kennis heeft van de Inlandsche samenleving, dat hij weet, dat voor de visschers bijv. aanvulling uit het buitenland werkelijk niet noodzakelijk is. Ik mis in de ordonnantie ook een bepaald criterium, waarop de vreemdelingen kunnen worden toegelaten. Naar ik meen, is het geldend criterium, dat men een toelatingskaart moet kunnen koopen en zekere vooruitzichten op vaste inkomsten heeft, maar zoo komt men niet tot een behoorlijke bescherming van de binnenlandsche arbeidsmarkt. Ik zag bij de toepassing der ordonnantie dan ook gaarne de bepalingen stringenter toegepast en wel o.a. zoo, dat alleen die vreemdelingen worden toegelaten, die specialistischen arbeid verrichten, dan wel arbeid verrichten, waarvoor in Indië geen opleiding aanwezig is. Alleen op deze wijze komt men tot een effectieve bescherming van de binnenlandsche arbeidsmarkt en niet als men volstaat met het eischen van een toelatingskaart en het hebben van vooruitzichten op vaste inkomsten.

Waar bij deze ordonnantie elk criterium voor de toelating ontbreekt, dring ik er vooral op aan bij de uitvoering der ordonnantie stringentere bepalingen toe te passen zooals door mij zooveel reeds is voorgebracht.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik U in de eerste plaats dankzeggen voor de vriendelijke woorden, waarmede U mij in dit college heeft welkom geheeten.

Voor het eerst dezen zetel innemend, besef ik zeer wel, welke moeilijke taak mij wacht. Zij immers bestaat in het bevorderen van de hoogste zaak, die ons allen ter harte gaat, het Landsbelang.

Ik moge van deze plaats mijn erkentelijkheid betuigen aan de Regeering, die mij wel heeft willen benoemen tot lid van den Volksraad en het mij aldus heeft mogelijk gemaakt, zoodat in dit College als in den Volksraad, aan dien arbeid te mogen medewerken.

Ik geef de verzekering, Mijnheer de Voorzitter, dat ik zal trachten naar beste krachten mijn taak zoo goed mogelijk te verrichten.

Wat het aan de orde zijnde ontwerp betreft, wil ik gaarne adhaesie betuigen aan het standpunt, dat de Regeering blijkens de Memorie van Antwoord inneemt. Met deze opmerking meen ik voorloopig te mogen volstaan.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Uiteraard is voor ons de uitzending uit Nederland een zeer voornaam punt.

Wij hebben deze kwestie reeds meermalen uitvoerig besproken; het is een zeer teer onderwerp. Wij, die de rijkseenheid

(De Hoog.)

voorstaan, vragen ook alleen maar een behoorlijke kans voor de hier in Indië opgeleide arbeidskrachten en zijn zeker niet tegen uitzending uit Nederland. Ik zal op de kwestie thans niet diep ingaan, ik wil alleen op enkele passages in de Memorie van Antwoord wijzen.

Op blz. 1 der Memorie van Antwoord zegt de Regeering:

„Het gaat erom, dat hier langs anderen dan wettelijken weg kan en moet worden gestreefd naar evenwicht bij de aanneming van werkkrachten afkomstig uit beide deelen van het rijk.”

Dit is een mededeeling der Regeering, die wij met zeer veel waardeering hebben gelezen, maar als de Regeering daarnaast verklaart, dat bij haar personeelspolitiek nimmer de belangen van de Indische werkkrachten uit het oog zullen worden verloren, ziet men, dat op de volgende bladzijde der Memorie van Antwoord de Regeering — hinkt op twee gedachten is misschien de juiste uitdrukking niet — geen goed begrip schijnt te hebben van, met elkaar schijnt te verwarren de begrippen „Indische arbeidsmarkt” en „in Indië opgeleide arbeidskrachten”. Ik wil er toch met nadruk op wijzen, dat, zooals wij in de hoofdzitting van den Volksraad reeds herhaaldelijk betoogd hebben, onze grief is, dat men de krachten, die men in Indië kan krijgen, de in Indië opgeleide krachten of de reeds lang in Indië aanwezige uitgezonden krachten — zoover wil ik gaarne gaan, ik wil het begrip „blijven” hieraan vastkoppelen — passeert en nog altijd krachten uitzendt.

Onze afdeling Nederland houdt ons steeds op de hoogte van de personeelsadvertenties, die in de Nederlandsche bladen verschijnen en elke vliegpost brengt ons advertenties, waarin krachten worden gevraagd, die in Indië even goed aangevoren kunnen worden en waarbij men het dikwijls door het stellen van speciale voorwaarden den werkgever mogelijk maakt, de in Indië aanwezige arbeidskrachten uit te sluiten. Wanneer men bv. zegt, dat men jongelui nodig heeft met eindexamen H. B. S. 5 j. c. en men voegt daarbij, dat zij een jaar te Londen of te Amsterdam werkzaam moeten zijn geweest, dan wordt dit voor de werkzoekenden hier wel zeer moeilijk.

Maar ik zou de Regeering gaarne speciaal op het volgende willen wijzen. Ik heb er reeds herhaaldelijk de aandacht op gevestigd, dat er talrijke jongelui in Indië komen, eigenlijk uitgezonden, maar die opgeven op eigen kosten hierheen te komen. Vormen zij volgens het oordeel van de Regeering, nu een deel van de Indische arbeidsmarkt? Wij hebben het niet zoo opgevat. Wanneer jongelui hier op de arbeidsmarkt komen en die dus vergrooten, beteekent dat wel degelijk, dat de arbeidsmarkt voor de hier in Indië opgeleiden verslechterd wordt. Dat is eigenlijk de aanleiding geweest, dat wij ons tot de Regeering gewend hebben en om steun gevraagd hebben. De Regeering zegt dat, wat de personeelspolitiek van haar zelf betreft, daarvoor alles zal worden aangewend.

Ik zou echter op een voorbeeld willen wijzen. Wij hebben hier het geval gehad, dat de Regeering — of liever een ondergeschikte van de Regeering — iemand aannam, die uit Holland kwam — ik geloof dat het een padvinder was — van wien werd aangenomen dat hij tot de Indische arbeidsmarkt behoorde. Kort daarna moest men den man echter naar Holland terugzenden, omdat hij daar nodig was. Nu kan de Regeering zeggen, dat men in dat geval uit de Indische arbeidsmarkt geput heeft, maar wij zien dat toch eenigszins anders. Maar wanneer de Regeering daarnaast zegt, dat Zij zooveel contact heeft met het particuliere bedrijfsleven, dat Zij daar telkens en telkens weer de aandacht op kan vestigen, dan wil ik de Regeering alleen vragen, dat Zij werkelijk dezen aandrang steeds en steeds weer zal uitoefenen en dan wil ik den particulieren werkgever, het particuliere bedrijfsleven zeggen: de Regeering zal zeker een beroep op U doen, komt er zooveel mogelijk aan tegemoet en zie in, dat het niet onze bedoeling is, de Nederlandsche werkkrachten uit te sluiten,

(Roep.)

maar alleen om dengenen, die hier in Indië zijn en speciaal de in Indië opgeleiden een behoorlijke kans te geven.

Ik zou er dus bij herhaling bij de Regeering op willen aandringen, de toezegging, die Zij in de Memorie van Antwoord gedaan heeft, na te komen. Ik hoop daarbij, dat het particuliere bedrijfsleven aan dien aandrang der Regeering gevolg zal geven.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Om misverstand te voorkomen naar aanleiding van mijn interruptie van zoeven, wil ik gaarne nader toelichten, dat mijn interruptie bedoeld heeft, duidelijk te laten uitkomen, dat ik het, evenals de heer **Thamrin**, eigenlijk een dwaasheid vind, dat vreemdelingen geïmporteerd worden of zich zelf importeerden voor een beroep als waschbaas .....

(De heer **Thamrin**: Of als houtzager.)

..... of bv. als houtzager, nuttige en noodige leden van de maatschappij overigens, maar waarvan toch het benodigde menschenmateriaal in meer dan voldoende mate hier in Indië aanwezig is. Ik sluit mij dus gaarne wat dit betreft aan bij het betoog van den heer **Thamrin**, dat tot strekking had, de toelating van die elementen, waarvan er hier in Indië genoeg aanwezig zijn en die in voldoende mate uit de hier in Indië aanwezigen kunnen worden gerecrueteerd, dien mijns inziens vrijwel overtolligen invoer, waardoor aan hier aanwezige werkkrachten het brood uit den mond wordt genomen, in de toekomst niet zoo gemakkelijk te maken als tot dusver blijkbaar wel het geval is.

Wat aangaat het betoog door ons geacht medelid, den heer **De Hoog**, gehouden, wil ik hier verklaren, dat ik mij met de strekking daarvan ook volkomen kan vereenigen. Het schijnt mij toe, dat het „Leitmotiv” van mijn geacht medelid was, dat „het hemd nader is dan de rok” en met alle waardeering voor de rijkseenheid, kan ik mij volkomen begrijpen, dat het streven van de vertegenwoordigers der bevolking in Indië in dit college erop gericht moet zijn ervoor te zorgen, dat zooveel mogelijk Indische jongelui en Indische arbeidskrachten voor verschillende betrekkingen in de eerste plaats aan de beurt komen. Het is ook mij opgevallen, dat in de Hollandsche bladen allerlei advertenties verschijnen voor het aannemen van werkkrachten, die zich hier in meer dan voldoende mate zelf aanbieden, maar dat in het algemeen vooral bij de particuliere werkgevers het streven bestaat om steeds verschen aanvoer te krijgen van jongelui uit Holland met eindexamen H. B. S. 5 j. c. om deze hier te werk te stellen. Het schijnt mij toe, in aansluiting op hetgeen de heer **De Hoog** zeide, dat eenige matiging in dit opzicht — ik wil mij hier niet geheel tegen verklaren op grond van de rijkseenheids-gedachte — hier zeer zeker op haar plaats zou zijn. Juist die advertenties — ik wil in deze geen namen noemen — waarbij men bijv. eischt een jaar praktijk in Den Haag, Amsterdam, Londen of elders, maakt het de Indische jongelui practisch onmogelijk hier in die betrekkingen geplaatst te worden, waarvoor zij overigens volkomen de geschiktheid bezitten en waarvoor zij, indien geen jongelui zouden worden uitgezonden, ook in aanmerking zouden komen. Het is mij ook bekend, dat er in dit jaar vele honderden jongelui naar Indië zijn uitgekomen voor allerlei particuliere werkgevers, in betrekkingen waarvoor, althans voor een zeer belangrijk deel, men over jongelui in Indië had kunnen beschikken. Deze jongelui uit Holland zijn ten deele „uitgezonden”, zooals de formeele term luidt, anderdeels op eigen kosten naar Indië gereisd met de vrij groote zekerheid om na aankomst alhier direct te worden geplaatst. Ik ben dan ook van meening, dat vooral van ons college de aandrang moet uitgaan — want het gaat in de eerste plaats om Indische belangen — dat zoowel bij het Gouvernement — maar daar gebeurt het in hoofdzaak al — als ook bij den particulieren werkgever de Indische jongelui het aller-eerst in aanmerking komen voor plaatsing en dan natuurlijk met een begrenzing voor die betrekkingen, waarvoor zij ge-

14de VERGADERING — DINSDAG 21 DECEMBER 1937.

Ordonnantie Vreemdelingenarbeid (Ond. 98). — Invoerordonnantie mierenzuur (Ond. 104). — Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen, Kan, Soetardjo.)

schikt zijn en hier in Indië voldoende opleiding hebben kunnen genieten. Het spreekt natuurlijk vanzelf, dat er altijd een exceptie moet bestaan voor bijzondere betrekkingen, waarvoor een bijzondere opleiding noodig is.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het door ons geacht medelid, den heer Thamrin, ingenomen standpunt ten aanzien van deze aangelegenheid dekt geheel het mijne, hetwelk ik indertijd in den raad in pleno heb uiteengezet. Ik wil er dus gaarne adhesie aan betuigen. Voorts wil ik er op wijzen, dat de Regeering in haar Memorie van Antwoord nadrukkelijk heeft verklaard, dat de kwestie over den import van Nederlandsche krachten buiten het kader van dit onderwerp valt. Desniettegenstaande hebben mijn geachte medeleden, de heeren De Hoog en Roep, deze kwestie hier aangesneden. Ik meen, dat het beter ware geweest, wanneer deze kwestie door den Volksraad in pleno was behandeld en ik zal dan ook nu bij deze aangelegenheid niet lang blijven stilstaan. Nu dit onderwerp hier echter toch is aangesneden, wil ik gaarne twee opmerkingen er over maken. De Regeering heeft inderdaad twee belangrijke verklaringen afgelegd, in de eerste plaats, dat Zij bij haar personeelspolitiek nimmer de belangen van de Indische werkkrachten uit het oog heeft verloren of zal verliezen. Ik hoop, dat de Regeering aan deze verklaring ook in de praktijk steeds zal blijven vasthouden.

In de tweede plaats heeft de Regeering een bepaalde toezegging gedaan, dat Zij bereid is om van overheidswege eenigen invloed te blijven uitoefenen op de personeelspolitiek in het particuliere bedrijfsleven. Deze toezegging zou ik de Regeering zeer speciaal op het hart willen binden, want ik ben het met de heeren De Hoog en Roep eens, dat nog heel wat particuliere bedrijven onnoodig en ontaetvol plaatsen voor Nederlandsche krachten beschikbaar stellen, terwijl hier geschikte krachten aanwezig zijn.

(De heer **Roep**: U deelt dus ons standpunt?)
Ik versterk het.

De heer **Kan**: Mijnheer de Voorzitter! Waar de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft gezegd, dat Zij van meening is, dat de toepassing van deze ontwerp-ordonnantie haar gewenscht voorkomt, zal natuurlijk het College naar het mij voorkomt, zooals wel is gebleken uit de redevoeringen, wel met het voorstel van de Regeering medegaan om de ordonnantie, zooals zoeven bedoeld, te verlengen.

Mijnheer de Voorzitter! Medegaande met het betoog, zoeven gehouden door den heer De Hoog, zou ik toch niet zoover willen gaan als het geachte lid de heer Thamrin blijkt te willen gaan, die de Regeering in een eng keurslijf zou willen binden. Hij sprak n.l. alleen van krachten, die hier geen opleiding hebben kunnen krijgen en van specialisten, wanneer ik hem goed heb verstaan. De heer Roep heeft ten deze reeds op eenige matiging aangedrongen en wel ter wille van de rijks-eenheid, wat betreft den import van Hollandsche krachten en heeft daarbij gezinspeeld op het Indische belang.

Mijnheer de Voorzitter! Juist met het oog op de Indische belangen zou het niet juist zijn, de te betrachten soepelheid, welke tot dusverre geen bezwaren naar voren heeft gebracht, te laten varen en volgens het compas van den heer Thamrin te gaan varen, n.l. door ten deze meer drastisch op te gaan treden.

Ik zou daarom bij de Regeering willen bepleiten, dat Zij haar tot dusverre gevolgde politiek blijft voeren en langzamerhand, altijd het belang van Indië daarbij voor oogen houdend, verandering in haar systeem brenge.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen volstaan met de betoogen van onze geachte medeleden, de heeren Thamrin en De Hoog, sterk te onderstrepen.

(Directeur van Economische Zaken.)

De **Voorzitter**: Hiermede is de eerste termijn omtrent dit onderwerp van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeering gemachtigde bereid, de volgende week hierop te antwoorden?

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan zal het regeeringsantwoord de volgende week plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verdere regeling van den invoer van mierenzuur. (Ond. 104.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringordonnantie 1934 (Ond. 81), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 5 en 8).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording van de vele en veelzijdige beschouwingen, die door de geachte leden, welke het woord in eersten termijn hebben gevoerd over de bedrijfsreglementeering, aan de ontwerp-ordonnantie zijn gewijd, heb ik gemeend als meest geschikte volgorde het bijzondere en min of meer bijkomstige te moeten doen voorafgaan, om in het slot van mijn betoog tot het meer algemeene en principieele gedeelte van het debat te komen. Deze opeenvolging geeft het voordeel, dat ik het algemeene gedeelte mede kan doen steunen op de voorbeelden, die in de voorafgaande behandeling van details verschoen liggen.

Om te beginnen mag ik dan, Mijnheer de Voorzitter, het een en ander zeggen nopens den formeelen opzet van deze ordonnantie en nopens de wijzigingen van meer ondergeschikt belang, die door de heeren Van Helsdingen en Weyer zijn voorgesteld of gesuggereerd.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft zeer juist gezien, dat de voorgelegde ontwerpen in den vorm van een wijzigingsordonnantie zijn gegoten uit zuiver praktische overwegingen. Een nieuwe ordonnantie zou een geheel nieuwe nummering van artikelen hebben vereischt, die de Regeering zou hebben genoodzaakt om alle reeds tot stand gebrachte regeeringsverordeningen, alle uitvoeringsbesluiten en -regelingen en alle reeds uitgegeven licenties of vergunningen door nieuwe te vervangen; een arbeid, die vele duizenden guldens zou hebben gekost, die op de erbij betrokken ambtenaren een stroom van vrijwel nutteloos werk zou hebben losgelaten en die bij belanghebbenden, vooral bij de kleineren onder hen, ongetwijfeld tot aanmerkelijke verwarring en onzekerheid aanleiding zou hebben gegeven. Om deze redenen leek het gewenscht de bestaande ordonnantie te behouden, al bracht dit eenige mindere elegantie in den opzet met zich.

Wat de indeeling in titels betreft, het onderscheid in de materie, die in titel I en die in titel II wordt geregeld, gaf daartoe aanleiding; zou een afzonderlijke, inleidende eerste titel daaraan zijn toegevoegd, dan ware echter het zoo juist geschetste bezwaar evenmin te ontgaan geweest.

De door het geachte lid voorgestelde omschrijvingen van beide titels lijken minder juist; ook de tweede titel kan op bestaande bedrijfstakken slaan, daar artikel 18a ook het verbod van uitbreiding van bedrijven mogelijk maakt. Om-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

gekeerd is het denkbaar, hoewel niet waarschijnlijk, dat de bepalingen van den eersten titel toepasselijk worden verklaard op een bedrijfstak, met de uitoefening waarvan in Indië nog geen begin is gemaakt, doch waarvan men de vestiging voorziet en tevens vermeent, dat zij onder een reglementeering dient te worden gebracht. Wanneer men omschrijvingen wenscht, dan zouden daartoe gekozen kunnen worden voor titel I: „Van de reglementeering van bedrijven” en voor titel II: „Van het verbod of de beperking van bedrijven”. Ook deze omschrijvingen zijn niet geheel volmaakt, doch zij geven het verschil in inhoud toch wel tot op zeer groote hoogte weer. De Regeering heeft geen bezwaar deze aanvullingen aan te brengen.

Van de verder door het geachte lid voorgebrachte tekstveranderingen bespreek ik hier die, betreffende artikel 1a, lid 1 onder a, waarin een enkelvoudige zinconstructie inderdaad beter op haar plaats is en die nopens artikel 18b, waarin tegen verwijzing naar de definitie voor directeur geen bezwaar bestaat, al zal in de op dezen titel steunende regeeringsverordeningen die directeur niet of zelden worden genoemd. Een definitie van het woord „bedrijfstak” lijkt niet noodig; de regeeringsverordeningen omschrijven telkens den bedrijfstak, waarop de reglementeering wordt toegepast, op geheel concrete wijze.

De heer Weyer, van wien het mij spijt, dat hij niet aanwezig is, om het antwoord op zijn rede te vernemen, heeft gewezen op het ontbreken van de aanwijzing van een autoriteit in artikel 17, die de Commissie van deskundigen behoort te benoemen. Het artikel zelf echter delegeert de verdere regeling van bevoegdheden aan de regeeringsverordening. In de desbetreffende regeeringsverordeningen is inderdaad de samenstelling van de commissie, met inachtneming van zekere voorschriften daaromtrent, aan den directeur van Economische Zaken opgedragen. Het is echter denkbaar, dat in bepaalde gevallen een andere — b.v. gewestelijke — autoriteit beter zou passen, zoodat regeling van dit punt in de ordonnantie minder gewenscht lijkt.

Het geachte lid, de heer Weyer, heeft verder gepleit voor de regeling van een beroep op den Gouverneur-Generaal met betrekking tot beslissingen van den directeur van Economische Zaken, nopens het verbinden van voorwaarden aan licenties of vergunningen, waarbij de heer Kan zich heeft aangesloten. Ik meen, dat tusschen het geachte lid en de Regeering in dit opzicht nog een misverstand bestaat. Iedere autoriteit in Indië, aan wien uitvoerende bevoegdheden bij of krachtens ordonnantie worden opgedragen, oefent die bevoegdheden uit onder de bevelen van den landvoogd. (Ik laat enkele onafhankelijke instanties, zooals de Algemeene Rekenkamer hier buiten beschouwing.) Iedere belanghebbende, die zich door de beslissingen van zulk een autoriteit bezwaard voelt, kan derhalve zijn bezwaren bij de Regeering voorbrengen en tegemoetkoming daaraan, zoo de wet zelf zich daartegen niet verzet, verzoeken. De bevoegdheid tot het in beroep gaan op dergelijke administratieve beslissingen staat dus voor ieder open en mijn ervaring heeft mij niet geleerd, dat een dergelijk verzoek om redres minder serieus of minder snel zou worden behandeld, wanneer geen speciaal beroep is voorgeschreven, dan in het tegenovergestelde geval. Wanneer een administratief beroep bij bijzonder voorschrift wordt geregeld, dan is het dus niet zoozeer te doen om den weg tot zulk een beroep open te stellen, maar om hetzij een bijzondere beroepsinstantie aan te wijzen, hetzij door nadere voorschriften aan te geven, welke bijzondere gedragslijn, hangende of na afdoening van het beroep, wordt gevolgd. Voor zulk een bijzondere gedragslijn is, zooals de Regeering in de Memorie van Antwoord heeft betoogd, in het door het geachte lid besproken geval geen plaats, weshalve de uitdrukkelijke vermelding van de mogelijkheid van beroep naar haar oordeel slechts op een dwaalspoor zou kunnen brengen.

De door het geachte lid voorgestelde omzetting van de redactie van het derde lid van artikel 2 acht de Regeering inderdaad een verbetering en neemt Zij gaarne over.

In de tweede plaats, Mijnheer de Voorzitter, is door het geachte lid een aantal inlichtingen gevraagd nopens de betekenis of de toepassing van verschillende bepalingen, die ik thans achtereenvolgens gaarne geef. Vooreerst heeft de heer Weyer geïnformeerd, welk standpunt de Regeering zal innemen ten aanzien van de adviseerende bevoegdheid en de adviezen van den Reglementeringsraad, terwijl de heer Roep zich daarbij heeft aangesloten.

De Regeering heeft geen bezwaar in het reglement voor dien raad uitdrukkelijk te bepalen, dat hij zich eigener initiatief tot den Directeur van Economische Zaken of den Gouverneur-Generaal zal kunnen richten, natuurlijk binnen het veld der vraagstukken, voor de behandeling waarvan die raad wordt ingesteld. Ook spreekt het wel vanzelf, dat van de gegeven adviezen afwijkende beslissingen niet worden genomen zonder den raad met de motieven daarvoor in kennis te stellen. Meer algemeen gesteld mag men aannemen, dat de Regeering de instelling van een dergelijk college niet heeft voorgesteld als een soort noodzakelijk kwaad, maar dat daarbij zeer bepaaldelijk de bedoeling voorzit om de samenwerking met het bedrijfsleven op dit terrein tot iets levends te maken. Of van den aanvang af de adviezen van den raad regelmatig zullen worden opgevolgd, durf ik niet te voorspellen, daar bij een dergelijke nieuwe instelling, die te werken heeft op een nog slechts ten deele verkend terrein, verschillen van meening en inzicht niet geheel uitgesloten mogen worden geacht, doch de Regeering verklaart gaarne, dat Zij van haar zijde alles in het werk zal stellen om door ruime voorlichting en goed geregeld contact de overeenstemming tusschen de adviezen van den Raad en haar beslissingen van den aanvang af zooveel mogelijk te bevorderen.

Ditzelfde geldt op een meer beperkt gebied voor de commissies van deskundigen; ik kom op deze instituten nog terug, doch teken hier slechts aan, dat het waarschijnlijk gemakkelijker zal zijn de rol van belangentegenstellingen te beperken in den Algemeenen Reglementeringsraad dan zulks bij de commissies van deskundigen in een aantal gevallen mogelijk was.

Het geachte lid heeft verder de vraag gesteld, hoe de toepassing zal zijn van de verschillende criteria, die in artikel 1 onder d zijn gegeven voor de bepaling van den omvang van het bedrijf. Hij heeft daarbij klaarblijkelijk voor oogen gehad de mogelijkheid van een wisselende aanwending van elk der drie criteria in eenzelfde bedrijfstak. Ik meen, dat zulks in de toekomst evenzeer onmogelijk zal blijken als in het verleden het geval was. Voor iederen bedrijfstak zal men zorgvuldig hebben te overwegen, welk criterium of welke combinatie van criteria voor de praktische toepassing van de bedrijfsreglementeering op die speciale groep van bedrijven het meest geëigend is, doch is de keuze eenmaal gedaan, dan zal men alle bedrijven naar dezelfde maatstaf of groep van maatstaven dienen te behandelen, wil men niet in allerlei willekeur en ongelijkmatigheid van toepassing vervallen. Hiertegen bestaat te minder bezwaar, omdat de drie criteria ieder voor zich of, zoo noodig, in onderlinge combinatie, naar de ervaring van de afgelopen jaren heeft geleerd, altijd een bruikbaren grondslag voor de licentieverstreking kunnen opleveren.

Hierbij sluit aan de vraag van het geachte lid, den heer Blaauw, nopens de in het door hem aangehaald schrijven van de Vereeniging Nederlandsch-Indisch Fabrikaat veronderstelde onjuistheid in de bepaling van den omvang der gereglementeerde bedrijven.

In dien aan mij gericht, confidentieelen brief van 4 October j.l., wordt door genoemde vereeniging erop gewezen, dat naar haar meening bij de toepassing der ordonnantie op de sigaretten- en ijsfabrieken de uitvoerders van de ordonnantie de grenzen van bevoegdheid, in de ordonnantie neergelegd, hebben overschreden. Het enkele feit, dat uit-

(Directeur van Economische Zaken.)

breiding van een bedrijf gebonden was aan een toestemming van den directeur van Economische Zaken, maakte het noodig in de licenties der bestaande bedrijven den omvang daarvan te bepalen. Het N. I. F. is van meening, dat deze omvang behoorde te zijn de potentiële capaciteit der fabrieken, terwijl de Regeering zich op het standpunt heeft gesteld, dat hiertoe ook de economische capaciteit, dat is de werkelijke productie bij de inwerkingtreding van de reglementeering tot grondslag kon worden genomen. Teneinde aan dit verschil van inzicht een einde te maken is in artikel 1 sub d thans ondubbelzinnig aangegeven op welke wijze de vaststelling van den „omvang van een bedrijf” dient te geschieden. Intusschen is ook in de zoo juist besproken gevallen, waarbij de omvang van het bedrijf naar de werkelijke productie werd bepaald, van een beperking van die productie geen sprake geweest.

De heer Weyer heeft ook nog een nadere definitie gevraagd van het begrip redelijk belang. Men moet zich hierbij vooral niet losmaken van hetgeen daarop volgt, n.l. het redelijk belang in de totale verrichtingen van een bedrijfstak. Deze grondslag vond toepassing in die gevallen, waarin de omvang naar de productie werd bepaald, doch de keuze van een bepaald productiejaar of een andere bepaalde productieperiode niet tot een behoorlijke waardeering van de verschillende bedrijven kon leiden. Dit kan zich b.v. voordoen, wanneer bepaalde bedrijven betrekkelijk recent in productie zijn gekomen, wanneer zij wegens verbouwing hebben stilgestaan en zoo meer.

Tenslotte is nog door het geachte lid gevraagd, welk tijdstip beslissend is voor de bepaling van den omvang van een bedrijf. Dit is in het algemeen, in verband ook met de keuze van het criterium, moeilijk te zeggen, maar wel kan worden medegedeeld, dat de bestaande toestand slechts tot een zoodanig tijdstip in rekening wordt gebracht, dat uitbreidingen, die tot stand zijn gekomen op grond van verkregen voorwetschap omtrent een voorgenomen reglementeering, buiten rekening worden gelaten. Het spreekt vanzelf, dat dit als regel niet is het tijdstip van afkondiging of inwerkingtreding van de regeringsverordening, daar aan de totstandkoming van zulk een verordening steeds een onderzoek bij en overleg met belanghebbenden zelf is voorafgegaan, hetwelk hen allen uiteraard reeds met de voornemens der Regeering in kennis stelt.

Van de gereguleerde bedrijfstakken zijn door de geachte leden, de heeren Thamrin, Van Helsdingen en Verboom, onderscheidenlijk besproken de melkerijen, de drukkerijen en de weverijen. Ik neem deze bedrijven in de genoemde volgorde, omdat in die volgorde de meer principieele punten in toenemende mate aan de orde komen.

Het is te begrijpen, dat de heer Thamrin is begonnen met op te merken, dat de reglementeering van melkerijen in het regentschap Bandoeng eigenlijk een zaak van lokaal belang lijkt; dat zij daarom niet met de bedoelingen van de ordonnantie strookt, zou de Regeering niet gaarne onderschrijven. Ik wil er reeds dadelijk op wijzen, dat de ordonnantie ook in haar huidige vorm toepassing in een gedeelte van Nederlandsch-Indië niet uitsluit, terwijl in de ingediende ontwerpen het nieuw geredigeerde artikel 2 zulk een toepassing uitdrukkelijk noemt. Dit hangt samen met de overweging, dat de toepassing van een dergelijke ingrijpende regeling zich niet verder behoort uit te strekken, dan noodzakelijk is en daar in het onderhavige geval de productie van een niet rendabel te maken surplus zich meer speciaal in het regentschap Bandoeng concentreerde, lag beperking van het werkingsgebied der regeringsverordening voor de hand.

De verschillende persartikelen, waarop het geachte lid zijn bestrijding van de wenschelijkheid van deze reglementeering heeft gebouwd, bevatten alle deze principieele fout, dat zij niet uitgaan van den toestand, zooals die bij de invoering van deze reglementeering was, doch van den wenschelijk geacht

toestand, die juist door deze reglementeering belangrijk naderbij is gekomen.

Wanneer het geachte lid b.v. meent, dat de reglementeering uitbreiding van den veestapel tegenhoudt en daardoor in sommige gevallen wellicht tot afslachting van melkvee leidt, dan moet hij niet uit het oog verliezen, dat het achterwege laten van een ingrijpen door de overheid in 1935, toen de surplus-productie in het regentschap Bandoeng tot ongeveer 5/12 van de totale productie was gestegen en voor dit surplus geen of slechts een verlieslatenden afzet te vinden was, terwijl een hevige prijzenoorlog stond los te barsten, betekend zou hebben de vernietiging van een groot deel der bedrijven — speciaal van de kleinere — en derhalve de gelijktijdige vernietiging van een belangrijk deel van den bestaanden melkveestapel. Ook in andere, minder bedreigde en niet onder een reglementeering gebrachte streken heeft gedurende de crisisjaren de uitbreiding van de melkproductie — en van den veestapel — gestagneerd; hier kon slechts door een reglementeering een ernstige teruggang worden voorkomen. Dat is geen verschijnsel, dat alleen voor Bandoeng geldt, maar alleen in Bandoeng was het surplus zoo groot.

De reglementeering had, met andere maatregelen, tot doel dien prijzenoorlog te voorkomen en tijd te winnen, teneinde naar een betere verwerking van het melksurplus te zoeken. Het spreekt wel vanzelf, dat voortdurende toeneming van dat surplus in die periode iedere oplossing onmogelijk zou hebben gemaakt.

Van den aanvang af is dit onderzoek in verschillende richtingen geleid en daarbij is komen vast te staan, dat voor directe verwezenlijking de bereiding van boter en kaas de meeste perspectieven bood, een volgorde, die men ook in andere, meer melkproduceerende landen, in aanmerking neemt. Thans is reeds een situatie bereikt, waarbij door deze verwerking vrijwel het geheele surplus in goed verkoopbare zuivelproducten kan worden omgezet, terwijl de gemiddelde opbrengst per liter reeds tot 7½ à 8 cent is gestegen. Zoodra deze toestand zich heeft geconsolideerd, zal de basis gewonnen zijn, waarop vergrooing van de melkproductie en verwerking van nieuwe overschotten, ook in andere richtingen, zal kunnen worden gebouwd. Onder die richtingen neemt de conserveering van melk een belangrijke plaats in, doch tot dusverre bleek de prijs, die langs dezen weg voor de melk te maken valt, nog wat te laag voor een rendabele melkerij-exploitatie.

Intusschen naderen de eijfers elkander meer en meer en behoeft het geenszins uitgesloten te worden geacht, dat men op dit terrein tot resultaten komt. Eerst dan zal er plaats zijn voor stimuleering van verdere productie; zou men daarmede te vroeg beginnen, dan zou het resultaat slechts een hernieuwde verzwakking van den producent beteekenen, die zeker een goede oplossing van het vraagstuk niet bevorderen zou.

Ik moet hieraan toevoegen, Mijnheer de Voorzitter, dat een beperking van den invoer van geconserveerde melk en andere melkproducten de ontstane situatie slechts weinig zou hebben kunnen verbeteren en uitsluitend ten koste van den consument. Men mag niet vergeten, dat die melkproducten afkomstig zijn uit landen, die voor melkveehouderij veel geschikter zijn dan Ned.-Indië en daardoor een belangrijk lageren kostprijs kunnen bereiken. De versche melk is dan ook hier in Indië belangrijk duurder — liter voor liter berekend — dan blikmelk en ook in streken, waar eenig surplus bestaat en waar geen reglementeering is toegepast, heeft in de crisisjaren de melkafzet stilgestaan en hebben de achtereenvolgende prijsverlagingen niet tot een enigszins belangrijke vermeerdering van de consumptie van versche melk kunnen leiden. Daartoe zou een veel verder gaande prijsdaling noodig zijn; een prijsverhoging door contingentteering van den concurreerenden blikmelkinvoer zou zeker voor de bevordering van de melkproductie en het verbruik in Ned.-Indië een averechtse uitwerking hebben gehad.

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

De Regeering meent dan ook, dat alleen in verder gaande rationalisatie van de bedrijven, in verlaging van den kostprijs een uitbreiding van de melkproductie kan worden gezocht en, zooals ik reeds zeide, de situatie, waarbij conserveering hier in Indië, althans in de beste productiegebieden mogelijk wordt, schijnt thans betrekkelijk spoedig te kunnen worden bereikt.

Wat tenslotte de bijzondere vragen van het geachte lid betreft, kan ik mededeelen, dat het gegeven melkequivalent van den invoer berekend is door omrekening van geconserveerde op verse melk; het cijfer geldt voor geheel Nederlandsch-Indië. Het aandeel van Java in dien invoer is er betrekkelijk moeilijk uit te splitsen. Ik vermoed dat het ongeveer tusschen een derde en de helft zal liggen.

(De heer **Thamrin**: Welke coëfficiënten hebt U gebruikt?)

Alle coëfficiënten, die passen bij den betrekkelijken vorm van gecondenseerde melk, welke zeer uiteenloopen. Dit is met deskundigen samen berekend, dus ik meen te mogen aannemen, dat het vrij juist is.

Ik moet hierbij verder nog opmerken, dat beperking van den invoer op Java alleen, bij het vrije verkeer tusschen de deelen van den archipel, technisch vrijwel onuitvoerbaar zou zijn. Bij de berekening van het surplus is de melk, die zonder noodzaak voor den opfok wordt aangewend, mede inbegrepen.

Over de drukkerijen is in pers en periodiek zooveel geschreven, dat men soms niet aan den indruk ontkomt, als ware de bedrijfsreglementeering uitsluitend ten behoeve van dezen bedrijfstak in het leven geroepen. Ik wil daarmee niet zeggen, Mijnheer de Voorzitter, dat deze bedrijfstak niet belangrijk is en dat de reglementeering niet de volle aandacht heeft, maar ik wil wel erop wijzen, dat men sommige kanten van de regeling te zeer vereenzelvigd heeft met hetgeen bij de drukkerijen is geschied, of met hetgeen men denkt, dat bij de drukkerijen had moeten geschieden.

In de eerste plaats dan zou ik in beschouwing willen nemen het verwijt, dat het geachte lid, de heer Van Helsdingen, der Regeering ervan heeft gemaakt, dat Zij niet is overgegaan tot beperking van den invoer van drukwerk. Zooals in de Memorie van Antwoord reeds werd vermeld, is zulk een maatregel herhaaldelijk in overweging geweest, doch aan de voorbeelden, die het geachte lid zelf aanvoerde, meen ik op eenvoudige wijze de groote moeilijkheden van zulk een beperking te kunnen demonstreeren. Veel van het gedrukte materiaal dat Ned.-Indië binnenkomt, wordt door leveranciers van verschillende invoerartikelen gratis daarbij gevoegd. Dit geldt bv. voor films, waarbij een omvangrijk reclame-materiaal pleegt te worden gezonden, dat op de groote en goed geoutilleerde drukkerijen der groote filmmaatschappijen op de meest goedkoopste wijze, met gebruikmaking van cliché's, die voor geweldige oplagen zijn bestemd, wordt vervaardigd. Dit geldt ook voor tal van andere, dikwijls zeer belangrijke deelen van onzen invoer.

Moet men nu van den importeur of de distributeur van deze goederen eischen, dat zij dit zelfde drukwerk hier in Indië nog eens opnieuw en met hooge kosten laten maken en op die wijze den consumptieprijs van de door hen te verkopen goederen onnoodig verhoogen? Het zal het geachte lid duidelijk zijn, dat aan dezen invoer weinig te doen valt.

Een ander onderdeel van den invoer van drukwerken, dat het geachte lid noemt, zijn de in Nederland gedrukte schoolboekjes. In zijn vraag nopens hetgeen de Regeering terzake doet, schuilt, meen ik, een misverstand; alle in opdracht van de Regeering uitgegeven drukwerken voor het Inlandsch onderwijs worden in Indië bij de Landsdrukkerij gedrukt. Waarschijnlijk heeft echter het geachte lid het oog op het uitgeven van leerboeken, die voor de verschillende scholen in de bekende boekenlijsten worden voorgeschreven.

(De heer **Van Helsdingen**: Daarop had ik niet het oog.)

Dan is de zaak mij niet duidelijk. Ik wil er dan alleen nog even op wijzen, al is dat niet de bedoeling van het geachte lid geweest, dat het drukken van dergelijke boeken geheel afhankelijk is van dengene, die het uitgeven ervan voor zijn risico wil nemen. Wanneer de uitgeverij hier in Indië meer ontwikkeld zou zijn, dan zij op het oogenblik is, dan zou ongetwijfeld een grooter deel van de boeken hier in Indië worden gedrukt, en men kan het den schrijvers van boeken hier niet verwijten, dat zij een uitgever zoeken, die hen niet met het geheele risico van uitgeven belast en hun niettemin een goed rendement wil geven.

(De heer **Van Helsdingen**: De zaak staat anders.)

Dan zal ik gaarne van het geachte lid vernemen waar het wel om gaat.

Een installatie, geschikt voor het drukken van postwaarden, is hier nog slechts kort en bij één enkele drukkerij aanwezig; of zulks in de toekomst leiden kan tot overbrenging van de vervaardiging van die waarden naar hier, kan ik niet overzien; dat ligt meer op het terrein van mijn ambtgenoot voor Verkeer en Waterstaat.

Uit deze voorbeelden mag echter wel reeds duidelijk zijn, hoe moeilijk deze materie is; zij zijn met ettelijke te vermeerderen. Een zorgvuldig onderzoek leverde ten aanzien van de drukwerken, waarvan de invoer zonder nadeel en zonder uiterst ingewikkelde onderscheidingen of groote kans op ontduiking kon worden beperkt, een zoo mager resultaat op, dat het niet den omslag waard was te achten. Bovendien stapt het geachte lid wel zeer gemakkelijk heen over de moeilijkheden, die een contingentieering in Nederland of het buitenland zou geven.

Ik geloof, dat in dit opzicht, waar de door het geachte lid voorgeslagen invoerbeperking zoodanige moeilijkheden oplevert, de beste weg voor het zooveel mogelijk doen vervaardigen van drukwerk hier te lande ligt in het arbeiden op concurreerende basis van hier te lande gevestigde drukkerijen, waarin zij niet onaardig zijn geslaagd. Een bescherming door invoerbeperking zou ook met dezen eisch rekening moeten houden en zou al spoedig kunnen leiden tot een invoerbeperking naar landenquota, waarvan de moeilijkheden het geachte lid wel zeer duidelijk voor oogen zullen staan.

Een tweede bezwaar, dat het geachte lid tegen de reglementeering voor de drukkerijen heeft aangevoerd, is gelegen in de voorgenomen vrijstelling van huisdrukkerijen. De Regeering moet daarbij reeds dadelijk opmerken, dat Zij niet met het geachte lid instemt, wanneer hij meent, dat deze vrijstelling gemakkelijk tot ontduiking aanleiding zou geven. Een toezicht op hetgeen met het drukwerk gebeurt is niet alleen van regeeringswege goed mogelijk, doch er behoeft niet aan te worden getwijfeld, of belanghebbenden zelf zullen met argusoogen toezien, dat niet als huisdrukkerij wordt aangemerkt, wat geen huisdrukkerij is.

De sanctie op overtreding heeft het geachte lid zelf op juiste wijze uit de ordonnantie afgeleid; een drukkerij, die, zij het ook slechts een gedeelte van haar bedrijf ten aanzien van het publiek uitoefent, valt onmiddellijk onder de strafbepaling op de uitoefening van zulk een bedrijf zonder licentie of vergunning en zal aan de reglementeering worden onderworpen.

Nu heeft het geachte lid het reglementeeren van huisbedrijven bepleit op grond van sociale overwegingen. Wanneer hij daarbij bezwaar maakt tegen het standpunt, dat bedrijven in de gelegenheid moeten worden gelaten om de benodigde hulproducten als onderdeel van het geheel te vervaardigen, wanneer hun dat voordeeliger uitkomt en dat standpunt oud-liberaal noemt, dan moet de Regeering daartegenover stellen, dat Zij het verhoogen van de bedrijfskosten door bepaalde werkzaamheden te verbieden, zij het ook op sociaal motief, een zoodanige inbreuk op de bedrijfsvrijheid acht,

(Directeur van Economische Zaken.)

dat Zij daartoe moeilijk incidenteel en als een soort bijgedachte van de bedrijfsreglementeering kan besluiten.

Immers, de consequenties hiervan gaan zeer ver; het geachte lid denke aan het verbod tot opwekken van eigen elektrische kracht, wanneer de reglementeering zou worden toegepast op electriciteitsbedrijven; van vervaardiging van canvas door een autobandenfabriek, indien de textielreglementeering daartoe zou voeren; van een eigen kalkbranderij in suikerfabrieken, indien de kalkproductie onder werking van deze ordonnantie zou worden gebracht en zoo meer.

In dit geval zoowel als in het vorige meen ik, dat de toenemende doelmatigheid en een voortdurende verbetering van het product bij de drukkerijen zelf tegen de oprichting van huisdrukkerijen de beste afweermaatregel is; het aantal voorbeelden van dergelijke huisdrukkerijen is dan ook uitermate gering, en hun capaciteit, die in het begin van de reglementeering nog 35.000 m²/uur bedroeg op een totaal van 1.5 miljoen, is sedert tot 27.000 m²/uur verminderd. Ook met betrekking tot de huisdrukkerijen van Roomsche Katholieke instellingen kan de Regeering verklaren, dat zij dergelijke drukkerijen alleen als huisdrukkerij zal erkennen, wanneer in geenerlei opzicht het bedrijf ten behoeve van het publiek wordt uitgeoefend, hetgeen wel zeer zelden het geval zal zijn.

Een derde bezwaar, door den heer Van Helsdingen ter sprake gebracht, betreft de vrijstelling van de kleine bedrijven. Hij zou deze bedrijven, beneden de 300 m² drukoppervlak, onder de reglementeering willen brengen, omdat het vrijlaten tengevolge zal hebben, dat deze drukkerijtjes ongehinderd worden opgericht. Ik geloof, dat de hinder van deze drukkerijtjes wel zwaar wordt overschat. Exacte gegevens omtrent den omvang van dit apparaat staan niet ten dienste. Echter heeft gedurende de geheele reglementeeringperiode de grootste importeur van drukkerijbehoeften slechts 2 van dergelijke installaties ingevoerd. Het belang van een reglementeering dezer bedrijfjes, hetgeen zeer veel administratieven rompslomp medebrengt, omdat zij vaak van eigenaar wisselen, lijkt dan ook van zoo'n kleine dimensie, dat de Regeering niet met de geopperde zienswijze kan instemmen. Nochtans is de Regeering bereid een nader onderzoek te doen instellen en in overleg te treden met den Reglementeringsraad ten einde te overwegen, of het noodzakelijk is de vigeerende verordening te dien opzichte te wijzigen.

(De heer Van Helsdingen: Bedoelt U wel de „vigeerende” verordening? Die sluit kleine bedrijfjes toch niet uit.)

Die sluit kleine bedrijfjes ook uit, zooals allerlei verordeningen kleine bedrijfjes uitsluiten.

De Regeering beschikt niet over statistieken, die aangeven, hoeveel van de in de gevangenis opgeleiden, na terugkeer in het maatschappelijk leven ook werkelijk de bezigheid uitoefenen, welke zij in de gevangenis hebben geleerd. Wel kan aangenomen worden, en dit is iets, wat in de geheele wereld zoo is, dat ook hier slechts sporadisch de gevangenen het werk, dat zij in de gevangenis geleerd hebben, in de vrije maatschappij voortzetten. Maar men heeft ten deze werkzaamheden moeten vinden, die geschikt zijn aan de intellectuele gevangenen te worden opgedragen en deze werkzaamheid is daarvoor een van de meest geschikte om zonder moeite en hooge bewakingskosten en zonder gevaar voor de discipline de gevangenen aan regelmatig arbeid te helpen.

Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen over deze reglementeering is gezegd en geschreven zou ik zeker niet gaarne willen beweren, dat haar werking reeds volkomen aan het beoogde doel beantwoordt. De groote moeilijkheden liggen in de sterke tegenstellingen tusschen verschillende groepen van belanghebbenden en in het daarmee samenhangende gebrek aan behartiging van gemeenschappelijke belangen, welk bezwaar slechts zeer langzaam kan worden ondervangen. Daarnaast is een productieregeling nu eenmaal onmogelijk en moet men bepaalde drukkerijen minder als drukkerij, dan wel als deel van het productie-apparaat voor dagbladen of dergelijke

beschouwen. Dit alles neemt echter niet weg, dat de Regeering van oordeel is, dat deze reglementeering noodzakelijk blijft, daar zonder haar niet alleen een onderlinge strijd in nog heviger mate zou losbarsten, doch bovendien de vestiging van ongewenschte bedrijven van buiten of van binnen niet meer zou kunnen worden voorkomen. Ook hier blijft het streven erop gericht belanghebbenden van het nut van samenwerken te overtuigen en te trachten tot een rationeele verzoening van de belangentegenstellingen te geraken, doch men mag niet van de Regeering vorderen, dat Zij in korten tijd tot stand brengt, hetgeen in vele jaren van onvermoeid pogen door de erbij betrokkenen zelf niet kon worden bereikt.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft nog ter sprake gebracht een publicatie, die in de Indische Graficus van 1 September j.l. is verschenen, welke een zeer ernstige beschuldiging inhield tegen de leden van de Commissie van Deskundigen van de drukkerij-reglementeering. In verband met den ernst der beschuldigingen is een onderzoek ingesteld. Hierbij bleek, dat het practisch onmogelijk was, om tot een juiste beoordeeling van het voorgevallene te geraken, aangezien de mededeelingen, waarop het bericht berustte, door verschillende zegsmannen aan andere zegslieden waren overgebracht en hun namen niet bekend gesteld konden worden.

Intusschen is de samenstelling van de commissie gedeeltelijk gewijzigd en is sedert de overtuiging verkregen, dat bij de nieuwe samenstelling het voorkomen van dergelijke zaken vrijwel uitgesloten is.

Ik ben thans gekomen tot de behandeling van hetgeen de heer Verboom heeft opgemerkt ten aanzien van de reglementeering van weverijen.

Het geachte lid heeft erop gewezen, dat het inheemsche productie-apparaat tengevolge van de van regeeringszijde sterk gepropageerde weefnijverheid in korten tijd zoodanig is uitgebreid, dat de bedrijfsreglementeering op sarongs moest worden toegepast. Dit is niet geheel juist. De eerste reglementeering in November 1935 werd noodzakelijk, omdat het toen opgebouwde weefapparaat zich uitsluitend beperkte tot het weven van half-kunstzijden sarongs met getwijnde ketting. Dit was het gemakkelijkst te vervaardigen en het meest winstgevend product. De ontwikkeling van dezen tak van nijverheid was echter tot stand gekomen onder vigueur van het middel, door den heer Verboom als een nieuw en gewenscht middel aanbevolen, n.l. contingentteering van den invoer. Door de reglementeering werd vervolgens de weefnijverheid naar andere producties geleid n.l. van geheel katoenen sarongs met getwijnde ketting. Bestond het weefapparaat in begin 1936 uit 4.376 handgetouwen en 668 machinale getouwen, dit aantal groeide aan in den loop van 1936 tot rond 12.000 handgetouwen en ruim 2000 machinale getouwen. Dit apparaat hield zich in de tweede periode uitsluitend bezig met het fabriceren van sarongs met getwijnde ketting. De toename van deze productie was wederom onder vigueur van de doorgezette contingentteering mogelijk. Gelijktijdig begon het inzicht bij de industrieelen te ontstaan, dat ook niet getwijnde sarongs in Nederlandsch-Indië zouden moeten worden vervaardigd, indien men tot verdere expansie van de weefnijverheid wilde geraken. Onder de werking van de contingentteering werd dan verder de afzet voor deze industrie mogelijk gemaakt. Aangezien voor deze producties echter aanzienlijke kapitaalsuitgaven zijn vereischt, (aanschaffing van sterkmachines en apprêteer-inrichtingen), terwijl in het begin van het jaar 1937 uit een onderzoek bekend werd, dat door de gezamenlijke bedrijven ruim 6.700 handgetouwen en ruim 2.200 machinale getouwen in bestelling waren gegeven, vond de Regeering het noodzakelijk, om in Februari 1937 zoowel de katoenen sarongs met getwijnde als met enkele ketting onder de reglementeering te betrekken. Gelijktijdig met de expansie van de gereglementeerde weefnijverheid bleek, dat de vrijgestelde kleine nijverheid — dat waren de werkplaatsen met minder dan 14 handweefstoelen — zich te sterk uitbreidde. Aangezien deze

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

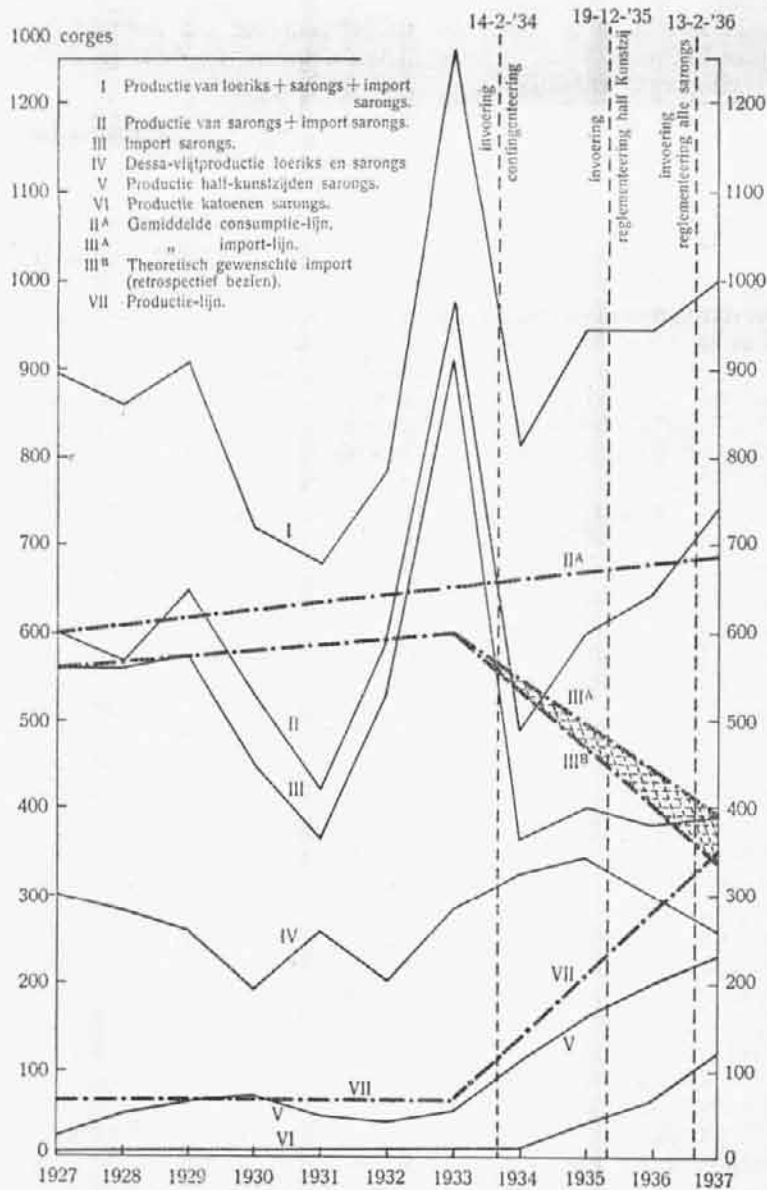
kleine nijverheid, waarmede bij de licentieverleening aan de grootere fabrieken steeds rekening is gehouden, zich uitsluitend kan bezig houden met het weven van sarongs met getwijnde ketting, was het noodzakelijk, ook aan deze verdere expansie grenzen te stellen; dit is geschied in Augustus 1937, waarbij de grens van vrijstelling van 15 getouwen werd verlaagd tot 5 getouwen, waarmede ook het belang der bedrijfsgeenooten zelf werd gediend. Door toepassing van deze verschillende verordeningen is practisch het geheele gebied der weefnijverheid, voorzoover dit zich bezig houdt met het weven van sarongs, aan bepaalde verhoudingen verbonden, zoodat de groote fabrieken haar uitbreiding kunnen vinden in het vervaardigen van enkeldraadsarongs, op welk gebied een verdere uitbreiding met gelijktijdige inkrimping van den import mogelijk is. Uit de grafiek, die ik onder de leden deed verspreiden, is een en ander duidelijk te zien. Hierbij moet worden erkend, dat de toegelaten import in dit jaar te groot is geweest in verband met de sterk toegenomen eigen productie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen verzoeken, deze grafiek in de Handelingen te willen doen opnemen.

De Voorzitter: Daartegen bestaat geen bezwaar ¹⁾.

De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! De consumptiemogelijkheden zijn als

1) BONTGEWEVEN SARONG-SITUATIE 1927—1937.

in zoovele gevallen overschat. In het eerste halfjaar van 1937 werd allerwege aangedrongen op verruiming van invoerlicenties. Voorzichtigheidshalve zijn door het Kantoor van den Handel alleen licenties uitgegeven voor de contingentieeringsperiode van 14 Juni 1937 tot 14 December 1937, zoodat het mogelijk blijft — en hiertoe is in overleg met de importeurs reeds besloten — den te grooten invoer zooveel mogelijk in het tijdvak 14 December 1937 tot 14 Juni 1938 te compenseren. Bij de verlenging van de contingentieering na laatstgenoemden datum zal wederom rekening worden gehouden met de uitbreiding van de eigen nijverheid. Dit is noodzakelijk. Immers is berekend, dat in 1937 de eigen sarongproductie ongeveer 350 000 corges heeft bedragen, terwijl verwacht kan worden, dat de productie in 1938 tot ongeveer 450 000 sarongs zal opklimmen, terwijl einde 1938 een productiecapaciteit van 540 000 corges zal worden bereikt. Bij beschouwing van de overgelegde grafiek blijkt, dat deze productie zeer zeker toelaatbaar is.

De te groote invoer, waardoor belangrijke stocks sarongs boven de markt hangen, oefent uiteraard een druk uit op den marktprijs van het artikel, te meer omdat deze situatie is ontstaan in een tijd van marktslapte, die zooals op elk gebied der manufacturen tot April/Mei jaarlijks ontstaat. Erkend moet worden, dat deze consumptiewisseling voor de kleinere producenten, die zich voorraadvorming niet kunnen veroorloven, een bepaald nadeel beteekent. Ten einde dit nadeel, dat in de toekomst steeds sterker zal spreken, doordat de reguleerende werking van den import afzwakt bij het terugdringen hiervan, op te kunnen vangen, is begonnen met het coöperatief vereenigen van de kleinere producenten. Hierbij wordt gestreefd naar een economischer productie en het tegengaan van slechte kwaliteit, terwijl daarnaast de overbrugging van den slappen marktijd financieel wordt mogelijk gemaakt. De propaganda in die richting begint reeds vruchten te dragen. Exacte cijfers, die dit demonstreezen zijn niet beschikbaar. Naar raming van den textielvoorzichtingsdienst zijn in 1936 ongeveer 800 000 yards poplins en tussors, in 1937 ongeveer 1.5 miljoen yards vervaardigd, terwijl te verwachten is, dat deze productie in 1938 verdubbeld zal worden ten opzichte van 1937. Aangezien de jaarlijkse consumptie van deze soort goederen is te stellen op ongeveer 15 miljoen yards ligt hier nog een ruime uitbreidingsmogelijkheid voor expansie van de Nederlandsch-Indische textielnijverheid open.

Ik hoop met dit alles te hebben aangetoond, Mijnheer de Voorzitter, dat de gang van zaken bij de reglementeering van de bontweverijen inderdaad anders is geweest, dan het geachte lid meende; dat, wat hij als oorzaak zag, inderdaad gevolg was en dat de oplossing, die hij voorstelde, geen oplossing kan zijn, daar het middel — beperking van den invoer door contingentieering — reeds jaren geleden in toepassing is gekomen en juist aanleiding heeft gegeven tot den aanvankelijk wilden uitgroei van de sarongweverij, die door de reglementeering moest worden geremd en in rustiger banen gebracht. Dat niettemin, door een overschatting van de conjunctuurverbetering in het begin van het jaar — een verschijnsel, dat zich ten aanzien van vele goederen en niet alleen in Indië heeft voorgedaan — tot een te groote som van invoer en binnenlandsche productie heeft geleid, wil de Regeering niet ontkennen, evenmin als Zij zal kunnen toezeggen, dat zulke tijdelijke verstoringen van het evenwicht zich in de toekomst nimmer zullen herhalen. Men moet dat trouwens niet zien als enkel nadeel; mits het verschijnsel beperkt blijft en geen strijd op leven en dood ontketent, schuilt in zulke beproevingen een niet ongezond element van selectie en een prikkel tot verbetering van de bedrijfseconomie, die men eigenlijk niet goed missen kan. De overheid kan noch mag probeeren alle moeilijkheden weg te nemen; zij zou daardoor de zoo noodige eigen verantwoordelijkheid van de opkomende ondernemers ondermijnen.

Tegenover dit beeld mag ik misschien, veronderstellender-

(Directeur van Economische Zaken.)

wijs, dat stellen van de situatie, die zich zonder reglementering zou hebben ontwikkeld. Ik wil daarbij nogmaals vooropstellen, dat de thans bestaande kleine bedrijven, door hun andere structuur, geenszins op een hooger kostenniveau liggen, of bij goede organisatie behoeven te liggen, dan de grotere, meer gemechaniseerde bontweverijen. Ik stel daarbij verder, dat dergelijke kleine bedrijven, waarin een nieuwe middenstand uit alle bevolkingsgroepen aan het opkomen is, van eminent belang zijn voor de ontwikkeling van deze maatschappij en dat, waar in de productie economisch plaats voor hen is, die plaats hun behoort te worden ingeruimd.

Welnu, wanneer de stormloop op het aanvankelijk zeer remuneratieve, immers door een contingentering beschermde gebied van de halfkunstzijden sarongs geheel was vrijgelaten, zou daar spoedig een volstrekt noodeloze en voor allen schadelijke, algemeene strijd zijn ontketend. Wanneer die strijd geleid zou hebben tot survival of the fittest in dien zin, dat de productie met den laagsten kostprijs in stand ware gebleven, zou men misschien de voorafgaande ellende op den koop toe hebben kunnen nemen, maar dat was bij opkomende bedrijven, die nog de moeilijkheden der eerste jaren te overwinnen hadden, alleen te verwachten van de kapitaalkrachtigen, die lange verliesperioden konden doorstaan. Geen survival of the fittest, maar survival of the richest en ondergang juist van al die maatschappelijk zoo belangrijke, kleine onderneminkjes, waarin de zelfstandige werkkraacht en ondernemingslust van Inheemschen, Chineezen en Europeanen tot groei kan komen. De Regeering geeft de voorkeur aan den door haar gekozen weg, die het veelbelovende begin heeft in stand gehouden en tevens de kapitaalkrachtiger vennootschappen de richting heeft gewezen van productieuitbreiding, waar kapitaal en grooter bedrijfsverband meer essentiële factoren zijn. Ik meen te mogen aannemen, dat ook het geachte lid bij nadere overweging zal inzien, dat het met succes bevorderen van zelfstandige, kleinere, door individueele ondernemers geleide bedrijven in onderlinge, gezonde concurrentie iets anders is dan de mislukking, waarvan hij sprak.

Bij al het voorgaande dienen de geachte leden zich rekenschap ervan te geven, dat geen enkele maatregel van den hier bedoelden aard op zoodanige wijze kan worden toegepast, dat alle erbij betrokkenen zich daarbij volkomen gelukkig zouden gevoelen. Er zullen immer bedrijven zijn, waarvan de leiders meenen, dat zij zonder een reglementering in staat zouden zijn geweest het gevecht te winnen en andere bedrijfsleiders, die de regeling zelf nog veel te slap en te weinig ingrijpend vinden. Sommige belanghebbenden zullen zich te kort gedaan voelen, wanneer met door hen aangevoerde bijzondere omstandigheden geen rekening kan worden gehouden zonder anderen ernstig te schaden; anderen weer zullen meenen, dat te veel aandacht aan de omstandigheden van derden wordt gewijd. Een van de moeilijkste opgaven in het geheele vraagstuk is niet het bestrijden, maar het overtuigen van de ontevreden, en het spreekt van zelf, dat bij een hernieuwd op de helling brengen van de bedrijfsreglementering een concentratie van protesten en verweerschriften moet worden verwacht. Daartegenover staat, dat, naar de gehouden enquête wel heeft uitgewezen, in geen van de gereglementeerde bedrijfstakken een overwegende strooming voor de opheffing van de reglementering heeft gepleit.

Het geachte lid, de heer Thamrin, heeft in de Memorie van Toelichting een lacune aangewezen, waarvan de Regeering het bestaan niet geheel wil ontkennen, al zou Zij gaarne de gelegenheid hebben gehad, naar aanleiding van een desbetreffende vraag in het Gedelegeerden-verslag, deze lacune in de Memorie van Antwoord op te vullen. Intusschen wil ik gaarne trachten de vraag om inlichtingen van het geachte lid te beantwoorden.

Het geachte lid heeft naar voren gebracht, dat de reglementering hem nog weinig sympathiek is, aangezien hij de Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

gegevens mist nopens de vervulling van de sociale verwachtingen, die bij de totstandkoming der oorspronkelijke ordonnantie, na de aanneming van zijn amendement, bij hem zijn gewekt. De Regeering heeft door dit amendement de bevoegdheid gekregen, om aan licenties en vergunningen mede eischen te verbinden, ten aanzien van den landaard van het in dienst te nemen personeel en de aanschaffing van grondstoffen, materialen en werktuigen, de arbeidsvoorwaarden en de samenstelling van het kapitaal.

Ik kan den heer Thamrin mededeelen, dat bij elke reglementeringsverordening overwogen is, of het wenschelijk was te dien aanzien bepaalde eischen in de uitgevaardigde verordeningen, dan wel in de aanvullende voorwaarden der licenties op te nemen. Met één enkele uitzondering, n.l. ten aanzien van de in de sigarettenfabrieken te verwerken tabak, bleek het niet wenschelijk, dan wel niet mogelijk, om dadelijk uitdrukkelijke voorschriften van dien aard te stellen.

Voor melkerijen, drukkerijen, veembedrijven, metaalgietrijen en ijsfabrieken, bestond een apparaat, waarvan uitbreiding moest worden tegengegaan. Maatregelen als door den heer Thamrin gewenscht, konden hierbij derhalve weinig beteekenis hebben. De loontoestanden waren in die bedrijven, vergeleken met den algemeenen loonstandaard, bevredigend. Er was, in verband met den noodlijdenden toestand der ondernemingen, zeker geen aanleiding dezen op te drijven. Ten aanzien van de sigarettenfabrieken was de toestand iets anders, aangezien bij deze reglementering eischen gesteld konden worden betreffende het opvoeren van het verbruik van inheemsche tabak. Dit is dan ook geschied. Ten slotte is de ontwikkeling van de weefnijverheid practisch geheel in handen van Nederlandsche onderdanen. Eischen ten aanzien van de kapitaal- en personeelsamenstelling waren derhalve niet noodig; ten aanzien van de aanschaffing van kapitaalgoederen en grondstoffen waren zij zeker niet gewenscht, terwijl de loonen in deze industrie, gelet op den algemeenen loonstandaard, voldoende moesten worden geacht.

(De heer Thamrin: Kunt U geen cijfers geven over die loonen?)

Een op 28 plaatsen ingesteld onderzoek wees uit, dat de wevers en weefsters in 1936 — een slecht jaar — gemiddeld respectievelijk 37,7 en 28 cent dagloon hebben gemaakt. Dit gaat dus over groote en kleine bedrijven, zelfs over zeer kleine bedrijven daarbij. Ook kon in een enkel geval een verwijzing naar de bevoegdheden der Regeering het ontstaan van ongewenschte arbeidsverhoudingen voorkomen.

(De heer Thamrin: Zijn dat loonen voor de geschoolde arbeiders?)

Dat zijn de loonen voor de handwevers en -weefsters, betrekkelijk geschoolde arbeiders en arbeidsters.

(De heer Thamrin: En de ongeschoolden?)

Die zijn practisch niet in deze bedrijven werkzaam. Ik heb op het oogenblik de cijfers niet bij mij, maar ik wil den heer Thamrin gaarne de algemeene cijfers laten zien, alleen niet van de afzonderlijke bedrijven.

(De heer Thamrin: Het gaat alleen om de minimumloonen.)

Ik heb, als gezegd, op het oogenblik de cijfers niet bij mij. Ik kan in het algemeen zeggen, dat de loonen in de gereglementeerde bedrijven zeker niet ongunstig afsteken bij die in de andere bedrijven. Er is een aparte enquête over gehouden en men heeft hier ten slotte te maken met bedrijven, die in zeer groote moeilijkheden verkeerden, zoodat aparte voorschriften voor het opdrijven van de loonen op dat oogenblik zeker niet gewenscht waren. Maar ik wil de betreffende cijfers gaarne aan den heer Thamrin ter inzage geven als hij zich daarvoor interesseert.

(De heer Thamrin: Dank U!)

Ook is gebleken uit de in het eerste halfjaar gehouden enquête, dat van de ondernemingen, die de daarbij gestelde loonvraag hebben beantwoord, in het algemeen gezegd kan wor-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

den, dat in de bedrijfstakken, die een te groote potentiële capaciteit hebben, het dalende loonpeil door de reglementering is gestabiliseerd. Dit geldt o.a. voor drukkerijen, sigaretten- en ijsfabrieken, terwijl in de andere takken — metaalgietereien, weverijen — het loonpeil is gestegen gedurende de reglementeringsperiode. De Regeering teekent hierbij verder aan, dat de bewaking van arbeidstoestanden is opgedragen aan het Kantoor van Arbeid. Zoodra aan dit instituut mocht blijken, dat in gereguleerde bedrijven ongewenste toestanden bestaan, zal de Regeering zoo noodig van haar bevoegdheid in de bedrijfsreglementeringsordonnantie gebruik kunnen maken.

Het geachte lid heeft ook nog een vraag gesteld, die ik niet geheel begrijp, nl. in hoeverre de reglementering heeft gestrekt tot bescherming van de kleinere bedrijven. Ik meen, dat het geachte lid daarmee bedoelt de kleinere bedrijven, die niet onder de reglementering zijn gebracht. Die toestand doet zich echter slechts bij enkele bedrijven voor. Bij de drukkerijen, waar de kleinere bedrijven zijn uitgeschakeld, kan men niet zeggen, dat de andere daaronder geleden zouden hebben.

Bij de weverijen is aanvankelijk de groep tot en met 14 handgetouwen vrijgelaten, maar is gebleken, dat de aanwas in die groep een dusdanigen omvang aannam, dat een betrekkelijk sterke overproductie binnen korten tijd dreigde te ontstaan, waarna die groep, die van de reglementering zeker niet geleden had, in het gereguleerde bedrijf is opgenomen, met uitzondering van de bedrijfstak met minder dan 5 wevetouwen. Daarmede is dus die uitbreiding geconsolideerd en is aan die bedrijven dezelfde bescherming verleend, die de reglementering aan alle bedrijven verleent.

Bij de veemen, de sigarettenfabrieken en de ijsfabrieken zijn dergelijke kleine bedrijfjes niet in belangrijke mate aanwezig. De reglementering der sigarettenfabrieken heeft wel betekenis gehad voor de stabilisatie der toestanden in de strootjesbedrijven en in bedrijven, waar sigaretten met de hand worden gemaakt, doordat hiermede aan de prijsdaling der machinaal vervaardigde sigaretten een einde werd gemaakt, alsmede aan de beïnvloeding van de prijzen der strootjes en met de hand gemaakte sigaretten door de prijzen van de machinaal vervaardigde sigaretten.

Is derhalve het aantal formeele toepassingen van de door het geachte lid bedoelde sociale voorwaarden betrekkelijk beperkt gebleven, de Regeering zou deze bepalingen niet graag in de ordonnantie missen. Ik zal nog gelegenheid hebben ook in ander opzicht de betekenis te onderstrepen van het bestaan van een bevoegdheid, ook al maakt de Overheid daarvan geen dadelijk en veelvuldig gebruik. In veel gevallen kan het in herinnering brengen van deze bevoegdheid aan gegadigden reeds leiden tot de gewenste voorziening en het spreekt wel van zelf, dat dan de omslachtige en overbodige weg van regeling niet behoeft te worden betreden.

Met dit punt ben ik genaderd tot de meer principieele vraagstukken, die bij de bespreking van het voorliggend ontwerp zijn te berde gebracht. Van de verschillende geachte sprekers heeft eigenlijk alleen de heer Roep de ordonnantie in haar geheel aanvaard en de noodzaak daarvan op duidelijke en voor de Regeering geheel aannemelijke wijze betoogd. De heer Verboom heeft den tweeden titel toegejuicht, doch staat weifelend tegenover de in den eersten titel omgewerkte en aangevulde bestaande regeling. De heer Van Helsdingen aanvaardt, heb ik hem goed begrepen, het geheel, doch zou daarin een positiever strekking in de richting van de door hem voorgestane ordening willen vinden, terwijl daartegenover de heeren Weyer en Kan — en ook tot op zekere hoogte de heer Verboom — het geval karakteriseeren als een noodzakelijk kwaad, waarvan zij liever morgen dan overmorgen zouden zijn verlost, al erkennen zij voor vandaag de onvermijdelijkheid ervan. De heer Thamrin eindelijk heeft zich meer op een rechterlijk standpunt gesteld, en ofschoon hij een zekere aan-

trekkelijkheid in de regeling niet ontkent, willen afwachten, wat de Regeering op zijn requisitoir zal antwoorden.

Ik wil dan beginnen, Mijnheer de Voorzitter, met een enkel woord omtrent de uitdrukking „noodzakelijk kwaad”. De Regeering kan Zich volkomen begrijpen, juist omdat Zij zelf de moeilijkheden van deze en dergelijke regelingen zoo dagelijks en van nabij ondervindt, dat vele leden, die in de traditie van vrijheid van bedrijf en van concurrentie zijn groot geworden, uitermate huiverig staan tegenover regelingen als deze reglementering. Zij kan Zich realiseeren, dat de moeilijkheden, die Zij zelve ondervindt bij het inschakelen van georganiseerde krachten uit het bedrijf zelf in dezen arbeid, haar weerslag hebben in de maatschappij en scepticisme veroorzaken ten aanzien van de verwachting, dat bedrijfsleven en Overheid in de toekomst op dit gebied harmonisch kunnen samenwerken. Maar bij de beoordeeling van deze en dergelijke regelingen dient toch voorop te staan, dat zij noodzakelijk zijn en ik geloof, dat de voortdurende betiteling van noodzakelijk kwaad, hoezeer zij bedoeld is om tot voorzichtigheid te manen, een gevaar in zich sluit. Zij brengt met zich, dat belanghebbenden moeilijk tot de aanvaarding kunnen komen van dit ingrijpen en zich dus ook moeilijk kunnen stellen op dat standpunt van samenwerking, hetwelk voor een goede uitvoering volstrekt noodig is. Het is daarom, dat de Regeering tegen deze karakteristiek wil waarschuwen en met erkenning van alle voetangels en klemmen, die op dit terrein liggen en van alle voorzichtigheid en geleidelijkheid, die bij het verder voortgaan tegemoetkoming van de andere zijde, waardoor vele moeilijkheden en bezwaren gemakkelijker en in overeenstemming met belanghebbenden zullen kunnen worden opgelost.

In de tweede plaats zou ik iets willen zeggen over de betekenis van deze regeling. Ik kom daarbij dan tevens op het betoog van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, die betoogd heeft, dat de regeling den grondslag mist voor een bedrijfsordening, waarvan hij zich op uitvoerige en duidelijke wijze een voorstander heeft verklaard.

De Regeering moet vooropstellen, dat het hoofddoel van deze regeling is het afwerpen van destructieven strijd en ongewenschte penetratie vooral — maar natuurlijk niet alleen — in die bedrijfstakken, wier harmonische ontwikkeling daardoor, in strijd met het economisch Landsbelang, wordt bedreigd. Het geachte lid zal zeggen, dat dit negatief is. Het is even negatief, als men dat woord gebruiken wil, als de regeling van het verkeer, die zorgt, dat ieder in de drukte, zonder gevaar voor lijf en leven, zijn weg kan vinden.

Dat neemt echter niet weg, Mijnheer de Voorzitter, dat in deze ordonnantie inderdaad de kiemen kunnen liggen voor een organische samenwerking van belanghebbenden binnen de bedrijfstakken en dat het zeker niet in den opzet ligt aan die samenwerking die steun te ontnemen, wanneer zij tot gezonden groei van het bedrijf kan bijdragen, alleen omdat op een bepaald oogenblik de afzet der producten geen moeilijkheden meer zou opleveren. Men moet veeleer de zinsneden in de Memorie van Toelichting nopens mogelijke vereenvoudiging of opheffing van reglementering aldus zien, dat naarmate de erbij betrokken bedrijfstakken tot nieuwen bloei geraken en zich daarin gezonde verhoudingen ontwikkelen, het daadwerkelijk ingrijpen van de Overheid tot een minimum beperkt kan worden. Zulk een saneering kan het gevolg zijn van enkele uitwendige omstandigheden, zooals verruiming van den afzet of andere verbetering van de markt, doch daartoe kan ook in hooge mate bijdragen een toenemende coördinatie van bedrijven en een betere behartiging door de bedrijfsleiders zelve van het gemeenschappelijk belang. Bij zulk een ontwikkeling zullen misschien nadere voorzieningen gewenscht blijken; wij zijn daar echter nog te ver van af om thans reeds te kunnen bedenken, hoe die voorzieningen moeten zijn of in welke richting zij moeten worden gezocht. Het feit echter, dat de Regeering tot regeling bevoegd is,

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

kan misschien op zich zelf voldoende blijken om aan zulk een uit het bedrijf opgekomen organisatie de noodige vastheid te verschaffen en te voorkomen, dat zij door minder sociaal voelende elementen wordt ondergraven.

Ik meen daarom den nadruk te moeten leggen op de beteekenis van de ordonnantie als zoodanig. Haar toepassingen kunnen wilden en onregelmatigen groei, destructieve concurrentie, vestiging van ongewenschte bedrijven, enz. voorkomen of tegengaan.

Maar het feit alleen, dat daardoor een zekere mate van binnenlandsche vrede wordt gesticht en gehandhaafd, kan zelfs in gevallen waar van toepassing van de ordonnantie nog niet bepaald sprake is, stabiliteit brengen in de ontwikkeling van bepaalde bedrijfstakken.

De Regeering staat zeker niet afkeerig tegenover een uit de maatschappij opgekomen ordening als door de heer Van Helsdingen geschilderd; Zij meent echter wel, dat de wenschen van het geachte lid in dit opzicht wel bijzonder in strijd zijn met zijn verzoek om aan de ordonnantie een beperkten werkingsduur toe te kennen.

Maar de Regeering kan evenmin de oogen sluiten voor het feit, — en de ervaring, die met de bedrijfsreglementering is opgedaan, heeft dat zeer duidelijk geleerd — dat in deze jonge en roerige maatschappij met zijn groote belangentegstellingen voor bijna alle bedrijfstakken, de mogelijkheid van een in die bedrijfstakken zelf gevormde en opgebouwde organisatie, zooals de heer Van Helsdingen voor oogen staat, nog zeer gering is.

Wanneer men zich even rekenschap geeft van dergelijke tegenstellingen, wanneer men zich rekenschap geeft van wat het beteekenen zal, wanneer b.v. die kleine drukkerijtjes onder de bedrijfsreglementering worden gebracht en zij dus in eenzelfde bedrijfstak, in een zelfde regeling zullen vallen als de zeer groote drukkerijen, die aan den anderen kant van de schaal staan; wanneer men b.v. de diverse belangentegstellingen realiseert tusschen handgetouwweverijtjes en grotere machinale fabrieken, die bezig zijn zich te ontwikkelen, dan moet men wel tot de overtuiging komen, dat het zeer moeilijk zal zijn en bijzonder veel tijd zal kosten, vóór men zoover is, dat inderdaad iets als een organisatie in den betrokken bedrijfstak en door den bedrijfstak zelf tot stand zal komen.

Intusschen is de Regeering dien weg reeds dadelijk ingegaan door de instelling van de commissies van deskundigen, door voortdurend overleg met verschillende belanghebbenden, doch ook de ervaring met de commissies van deskundigen heeft geleerd, hoe moeilijk het is — en dat is geen verwijt, Mijnheer de Voorzitter, dat is slechts het constateeren van een feitelijken toestand — voor menschen, die zelf als deskundigen zijn gekomen, om het algemeen belang en het belang van het eigen bedrijf steeds duidelijk uit elkaar te houden. Juist daarom meen ik, dat de Regeering goed heeft gedaan zich voorloopig te beperken tot de ordonnantie, zooals zij was opgezet en daar niet in te brengen min of meer gefantaseerde, min of meer uit het nog niet bestaande opgebouwde regelingen, die wellicht in de toekomst zouden kunnen worden gebruikt voor instellingen als de heer Van Helsdingen heeft geschetst in zijn bedrijfsraden, maar die zeker op het oogenblik nog moeilijk praktische toepassing zouden kunnen vinden, of een praktische toepassing zouden kunnen vinden, waarbij de organisatie werd ingesteld, maar waarvan de werking tot zoodanige moeilijkheden zou leiden, dat men beter die organisatie voorloopig achterwege had kunnen laten.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom tenslotte tot een punt, dat door vele leden is te berde gebracht, n.l. de wensch om den werkingsduur van deze ordonnantie tot drie jaren te beperken. Voor degenen, die met een huivering of een zeker wantrouwen tegenover deze regeling staan, blijkt deze beperkte werkingsduur het tegengif, waarmee zij haar nog wel wil-

len aanvaarden. De Regeering kan niet nalaten op de meest stellige wijze en zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten, welke groote bezwaren aan een dergelijke verandering van het ontwerp zouden verbonden zijn.

Die bezwaren schuilen vooral in het element van tijdelijkheid en onzekerheid, dat met zulk een beperkten werkingsduur juist voor belanghebbenden in de ordonnantie wordt gebracht. Zulks is duidelijk bij de bestaande regeling gebleken; vele in beginsel ondernomen pogingen tot onderlinge samenwerking en coördinatie zijn niet tot volledig resultaat kunnen geraken, omdat de erbij betrokkenen steeds voor oogen hadden, dat de regeling na enkele jaren zou kunnen ophouden te werken.

(De heer Van Helsdingen: Maar dat komt, omdat de Regeering voortdurend sprak van opheffing.)

Ik geloof niet, dat dat eenigen invloed op dien vorm van coördinatie heeft gehad. Maar het feit, dat de ordonnantie slechts voor drie jaren werkte maakte voor iedereen de kans groot, en reëel, dat de ordonnantie zou verdwijnen. De Regeering heeft zeer weinig gesproken van opheffing. Zij heeft in de Memorie van Antwoord de mogelijkheden van opheffing en vooral van vereenvoudiging gesteld, omdat van vele zijden werd gevraagd of men bepaalde reglementeringen in den treure op dezelfde wijze zou moeten voortzetten, maar de redenen, die verschillende bedrijven ertoe hebben geleid om bij hetgeen men overeenkwam steeds te zeggen: dit is als tijdelijk te beschouwen, waren vooral gelegen in het feit, dat de ordonnantie zelf van tijdelijken aard was. Nuttige en noodige overeenkomsten tusschen verschillende bedrijven zijn tot stand gekomen met een clause, die daaraan een eind maakte, gelijktijdig met het eind van de reglementering en het spreekt wel van zelf, dat men aan den uitbouw, de versteviging van zulke overeenkomsten met weinig kracht of enthousiasme werkt. Deze zelfde onzekerheid doet zich gevoelen, wanneer men de regeling aanwendt tot het tegengaan van ongewenschte vestigingen, waarvan ik het karakter en de voorbeelden wel niet behoef aan te geven. De verwachting, dat een dergelijk verbod na eenige jaren zou kunnen vervallen, doet naar midelen omzien, om die opheffing te verzekeren en schept een voortdurenden toestand van onrust, waarvan de gevolgen niet steeds zijn te voorzien.

In de derde plaats is ook de aanwending van deze bevoegdheid ter beveiliging van onze handelspolitieke belangen, waarover het geachte lid, de heer Roep, op duidelijke wijze heeft gesproken, door een beperkten werkingsduur zeer weinig doeltreffend. Wanneer onder den invloed van een invoer-contingenteering hier bedrijven ontstaan, die het gecontingenteerde goed onder het genot van de bescherming met voordeel kunnen produceeren, dan kan en zal het in een aantal gevallen voor onze export-positie volstrekt noodzakelijk zijn, de uitbreiding van dergelijke bedrijven in de hand te houden en aan de vervanging van den import het geleidelijk tempo voor te schrijven, dat door onze handelspolitieke verhouding tot onze afnemers geboden wordt. Hoe kan men echter verwachten, dat zulk een regulering doeltreffend valt op te zetten, wanneer iedere drie jaar de beëindiging daarvan dreigt en maatregelen op langeren termijn, zonder negatie van de wet, niet kunnen worden getroffen?

Tenslotte geldt dit bezwaar zeker niet het minst bij die toepassing van de bedrijfsreglementering, waarbij vooral de afgrenzing van het arbeidsveld tusschen grotere en kleinere bedrijven op den voorgrond staat. Al die bedrijven hebben tijd noodig voor hun ontwikkeling en behoeven zekerheid niet tegen concurrentie, maar wel tegen een destructieven strijd. Ook die zekerheid kan men met een termijn van weinig, misschien zelfs van één jaar voor oogen, moeilijk geven en het spreekt wel van zelf, dat ook de voorlichting en technische medewerking van Overheidswege daardoor ernstig worden geremd.

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

En tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, welk reëel voordeel staat tegenover deze zeer ernstige nadeelen? Inderdaad, men zou formeel kunnen zeggen, dat een ordonnantie met beperkten werkingsduur tot herbehandeling van het geheele vraagstuk na een zekere periode dwingt. Maar ik meen toch te mogen aannemen, dat noch de maatschappij, noch dit College met een zoodanig wantrouwen tegenover de Regeering zijn vervuld, dat zij in werkelijkheid zou kunnen veronderstellen, dat noodzakelijk gebleken veranderingen van koers op dit terrein uit een soort traagheid of stijfhoofdigheid door de Regeering zouden worden achterwege gelaten. Men moet toch vooral niet uit het oog verliezen, dat het hier een materie betreft, die in de maatschappij zelf dagelijks haar uitwerking vindt en waarop die maatschappij dagelijks en zeker niet fluisterend reageert. Bovendien heb ik reeds bij het verzoek om uitstel van behandeling kunnen verklaren, dat het in de bedoeling ligt jaarlijks van de werking van deze reglementeering een verslag uit te brengen en zal ook de behandeling van 's lands begrooting ongetwijfeld gelegenheid bieden jaarlijks over die werking en haar noodzakelijkheid van gedachten te wisselen. Ik kan niet aannemen, Mijnheer de Voorzitter, dat er eenige reële grond zou zijn voor de veronderstelling, dat met betrekking tot deze regeling een duidelijke strooming in Volksraad of maatschappij zonder invloed op de Regeering zou blijven en op geen andere wijze in dit College tot uitdrukking zou kunnen worden gebracht dan door een initiatief-voorstel.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben gekomen aan het einde van mijn betoog. Ik zou daarbij nog even willen terugkeeren tot een thema, dat ik al meer hier behandeld heb en wel de verantwoordelijkheid, die de Regeering met dergelijke regelingen op zich laadt. Die verantwoordelijkheid is ongetwijfeld zeer groot en zoals ik vroeger al eens gezegd heb, zij wordt dikwijls door de maatschappij nog grooter voorgesteld, dan zij in werkelijkheid is. De Regeering heeft getracht in deze regeling de grondslagen te leggen, ik zal niet zeggen

(Voorzitter.)

voor het afschuiven, maar dan toch het deelen van die verantwoordelijkheid en het verkrijgen van samenwerking tusschen de belanghebbenden en de Regeering zelf. Zij meent op de vraag van den heer Roep te mogen zeggen, dat juist door een dergelijke samenwerking, wanneer die goed slaagt, haar taak aanmerkelijk zal worden verlicht en het haar zeker mogelijk zal zijn bij de toepassing der geboden voorzichtigheid deze regeling tot een goede uitvoering te brengen. Ik hoop echter, dat die uitvoering, die niet altijd gericht kan zijn op de allernabijste toekomst, doch soms moet rekening houden met zekere ontwikkelingen op langen termijn, niet noodeloos zal worden geremd door beperking van den werkingsduur dezer ordonnantie.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie van de zijde der Regeering in eersten termijn geëindigd, en zou kunnen worden overgegaan tot behandeling in tweede instantie. Mij is echter gebleken, dat verschillende leden er de voorkeur aan geven dit zoo omvangrijk en gedegen regeeringsantwoord, waarbij trouwens tevens eenige wijzigingen zijn aangebracht in den tekst der ordonnantie, eerst nog eens rustig te herlezen en te overwegen. Dit is volkomen te billijken en ik heb er dan ook geen bezwaar tegen om de verdere beraadslaging uit te stellen. Waar echter morgenochtend de commissie van voorbereiding inzake de salarisherziening zal bijeenkomen, dient de verdere behandeling te worden uitgesteld tot de volgende week Dinsdag. Wanneer dan de Regeeringsgemachtigde van zijn kant zou verzoeken niet op denzelfden dag te behoeven te antwoorden, zou de afhandeling moeten plaatshebben op den laatsten dag van den gestelden termijn, nl. Woensdag 29 December a.s. Ik schors dus thans de beraadslagingen tot 28 dezer.

De vergadering wordt te 11.08 uur v.m. gesloten.

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van den heer Kerstens als lid van het College van Gedelegeerden.

15de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 28 December 1937.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Aanwijzing van den heer Kerstens als lid van het College van Gedelegeerden. — Verlenging van den in art. 1, lid 5, der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113). — Regeling publiekrechtelijke gevolgen voorgenomen grenswijziging regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. 109). — Wijziging voorwaarden geldleening Manado (Ond. 97). — Verlenging werkingsduur Crisisordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 110). — Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98). — Aanwijzing Landsdrukkerij tot landsbedrijf (Ond. 107). — Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81). — Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoescemo, Thamrin, Verboom en De Ville-neuve.

Regeeringsgemachtigden de heeren: Drossaers, De Leeuw, Levelt en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van verhindering wegens ziekte van den heer Wiwoho.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 17 en 22 December 1937 Nos. 3, 30 en 25 ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp van wet tot goedkeuring van het verdrag van 23 September 1936 nopens het gebruik van den radio-omroep in het belang van den vrede (Ond. 111);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Koninklijk besluit en de ordonnantie houdende regelen voor de terugbetaling van de gelden van Landswege voldaan ten behoeve van hen, die voor den Indischen dienst zijn of worden opgeleid (Ond. 112);
  - c. een ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5 der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 16 en 17 December 1937 Nos. 15, 16 en 37 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de loonbelasting (Ond. 102);
- b. de ordonnantie houdende voorzieningen met betrekking tot de heffing van verponding over de periode van 1 Januari 1938 tot en met 31 December 1942 (Ond. 38);
- c. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van het „Reglement op het verleen van pensioen aan weduwen Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(**Voorzitter.**)

van niet-Europeesche militairen van het Leger in Nederlandsch-Indië en van Inlandsche schepelingen der Koninklijke Marine” (Ond. 95).

3. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 21 December 1937 No. 2660/A/B ter aanbieding van een bijlage van de memorie van toelichting tot het ontwerp van wet tot goedkeuring van het verdrag nopens het gebruik van den radio-omroep in het belang van den vrede.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 December 1937 No. 9 tot nadere wijziging en aanvulling van de H.B.B.L. 1934.

5. Als voren van 16 December 1937 No. 10 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de uitgetrokken fondsen voor het treffen van verschillende maatregelen.

6. Als voren van 17 December 1937 No. 35 houdende benoeming van Dr. Ir. F. Kramer tot lid van de Commissie van Bijstand voor den P.T.T.-dienst.

7. Als voren van 18 December 1937 No. 7 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de fondsen voor de indienststelling van een hoofd van den landbouwvoorlichtingsdienst alsmede een referendaris bij de algemeene leiding van den dienst van Landbouw.

8. Als voren van 21 December 1937 No. 19 tot intrekking van het besluit, waarbij een korting is vastgesteld op de aan gewezen ambtenaren e.q. gewezen mijn- en werkhoofden bij de Bangkatinwinning toegekende of nog toe te kennen onderstanden.

De sub 2 t/m 8 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Mededeeling van den nieuw benoemden adviseur voor Inlandsche Zaken, G.F. Pijper, dat hij zijn ambt heeft aanvaard.

2. Brief van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 22 December 1937 No. Ef 2/15/8 houdende opgave van de toezeggingen aan den Volksraad, gedaan bij de behandeling van de IVde afdeling der ontwerp-begrooting voor 1938 en de 2de aanvullende begrooting voor 1938.

3. Brief van het College van Gedeputeerden van West-Java van 21 December 1937 No. Ws Cher 55/1/7 houdende inlichtingen betreffende het verzoek van Moechdar om vergunning tot reparatie van zijn huis.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende op de nieuwe ontwerp-salarisregeling betrekking hebbende bescheiden:

1. Brief van de vereniging van Hooger Personeel bij den P. T. T.-dienst.

2. Brief van de vereniging van „Ambtenaren” bij den P. T. T.-dienst.

3. Een ongeteekende brief houdende eenige suggesties.

Deze bescheiden kunnen besproken worden bij de behandeling van het betrekkelijk ontwerp.

De **Voorzitter:** Ik deel conform artikel 21 der Gedelegeerden-Kiesverordening mede, dat door mij krachtens artikel 20 der Gedelegeerden-Kiesverordening ter voorziening in de tusschentijdse vacature, ontstaan door het ontslag nemen als lid van het College van Gedelegeerden van den Volksraad van den heer I. J. Kasimo, aan de hand van de kandidatenlijst volgnummer 8, zooals deze nader is gewijzigd en aangevuld met ingang van 25 December 1937, is aangewezen als lid van het College van Gedelegeerden

Verlenging van den in art. 1, lid 5, der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113).

(Van Helsdingen.)

het lid van den Volksraad, de heer P. A. Kerstens, die deze aanwijzing heeft aanvaard en heden weder aan onze vergadering deelneemt.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreekse openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5, der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn. (Ond. 113.)

Voor deze ontwerp-ordonnantie is een termijn van behandeling tot uiterlijk 29 December a.s. gesteld.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb het woord gevraagd om een algemeene opmerking te maken, die ik in het algemeen tot de Regeering richt en die dus niet in de eerste plaats raakt den Regeeringsgemachtigde, die de onderhavige kwestie hier zal behandelen.

In de vorige vergadering heb ik de Regeering verzocht bijzondere aandacht te willen schenken aan hetgeen in het Gedelegeerden-verslag zou worden gezegd over het feit, — waarover ons geacht medelid, de heer Soetardjo, reeds zijn diepe teleurstelling uitsprak — dat, niettegenstaande de herhaalde klachten van den Volksraad, ook in deze zich normaliseerende tijden het groote euvel zich blijft herhalen, dat telkens termijn-ordonnanties worden ingediend, die niet tot den uitersten termijn door de Regeering behoeften te zijn aangehouden. In de seetie-vergadering is dan ook menig hartig woordje daarover gevallen, welker neerslag in het Gedelegeerden-verslag echter zóó slap is geformuleerd, dat de Regeering daaruit zeker niet kan distilleeren de groeiende ontstemming, ja onwil over dit nog maar steeds niet vermindere euvel.

De Volksraad — en evenzoo dit college, Mijnheer de Voorzitter — heeft steeds de noodige soepelheid getoond en van harte medegewerkt om laat ingediende ordonnanties, ook termijn-ordonnanties, onder welke zelfs zeer belangrijke, binnen den kortst mogelijken tijd af te doen. Telkens wanneer hij meende, dat een te groot en niet gerechtvaardigd beroep op die welwillendheid werd gedaan heeft hij tegengestribbeld, geprotesteerd tegen zoodanige snelle afdoening, die zoowel het publiek als het college zelf geen tijd liet, de voorstellen grondig te onderzoeken, overleg te plegen met belanghebbenden enz. De vraag rees, of dit maar zoo door moet gaan, of wij telkens weer opnieuw onze spijt moeten uitdrukken en of dit college steeds weer met een dergelijk antwoord genoegen moet nemen.

Telkens weer opnieuw nam de Volksraad genoegen met de welhaast stereotype geworden uitdrukking, dat de Regeering die te late indiening „betreurt, omdat enz.”

Wetende dat de crisis ook de formaties der departementen min of meer sterk heeft aangetast, heeft hij echter telkens weer opnieuw de redelijkheid betracht, — maar dit neemt niet weg, dat toch meermalen de vraag rees, of dit voortdurend klaar staan om zelfs de laatst mogelijk ingediende voorstellen toch nog maar weer te behandelen, met of zonder schriftelijke voorbereiding, niet averechts gaat werken; dat zich bij verschillende overheidsorganen niet een mentaliteit vormen gaat, die gebaseerd is op deze gedachte: het hindert niet zoo heel erg of wij te laat zijn en een termijn stellen, de Volksraad slikt dit toch wel weer, zooals hij dat al deze 10 jaren steeds gedaan heeft. De welwillendheid van den Volksraad zou dan in de departementale keukens een sfeer van zorgeloosheid en van onachtzaamheid en nalatigheid scheppen, die telkens weer de Regeering stelt voor den onaangenaamen plicht om amende honorable te maken voor te late indieningen enz.

De vraag rees daarom bij verschillende leden, of dit nu zoo maar door moet gaan. Of we telkens weer onze stereotype spijt moeten uitdrukken, dat een of ander voorstel weer te laat is ingediend om een degelijke behandeling mogelijk te

(Voorzitter, Thamrin, De Hoog.)

maken en het College weer hetzelfde stereotype antwoord verneemt, dat de Regeering het „ten zeerste” of „zeer” of see „betreurt” enz.

Ik wil mij niet overveinen, Mijnheer de Voorzitter, dat er in den Volksraad een groeiende neiging is om eens door een daad te toonen, dat hij zulk een behandeling beu is geworden.

.....
(De heer **Thamrin**: Dat hadden we al lang moeten doen!)
..... dat er een neiging is, om bij een of ander verlaat onderwerp zonder meer voor te stellen, dat de Volksraad niet accoord kan gaan met den hem voor behandeling krap toegemeten tijd, omdat hij niet de verantwoordelijkheid kan en wil aanvaarden van de medevaststelling van ontwerpen, waarvan hij beteekenis en draagwijdte nog niet geheel heeft kunnen overzien en daarom weigert het ontwerp in behandeling te nemen, zoodat de Regeering met toepassing van het betrekkelijk artikel der Indische Staatsregeling maar zonder den Volksraad te hebben gehoord, de ordonnantie vaststelt.

Wij zijn ervan overtuigd, dat een zoodanig voorstel — zelfs al zou het nog niet dadelijk worden aangenomen, omdat de Volksraad die houding nog steeds niet wil aannemen — toch door de Regeering op zijn juiste waarde zou worden geschat: als een krachtig protest tegenover ambtelijke miskenning van de beteekenis van den Volksraad, die toch eigenlijk in deze houding tegenover het college tot uiting komt, zij het dan soms een onopzettelijke miskenning. En dat de Regeering zulk een voorstel zeer onaangenaam zou vinden.

Wij kunnen niet beoordeelen, aan welke instantie de verlate indiening te wijten is. In het ene geval zal de schuld wel gezocht moeten worden bij de departementale bureaux, in het andere geval bij andere adviesinstanties als Raad van Ned.-Indië of Raad van Directeuren; het ligt niet aan ons, dit uit te maken. Wij hebben slechts te maken met de Regeering — het ondefinieerbaar complex dat tenslotte zijn culminatiepunt vindt in den Gouverneur-Generaal, die meestal wel aan die late indiening het minst schuldig zal zijn.

De Gouverneur-Generaal neme daarom doeltreffende maatregelen, en bepale, dat zijn adviseurs, te beginnen met het jaar 1938, zich moeten beijveren om de voorstellen zóó tijdig voor te bereiden en te beadviseeren, dat de Regeering voor zich een behoorlijken tijd krijgt om zich in de zaak te verdiepen, anderzijds ook den Volksraad geruimen tijd worde gelaten om — nadat het publiek gelegenheid heeft gehad zich over de voorstellen uit te spreken — het ontwerp ernstig te onderzoeken.

Ik hoop, dat de Regeering aan dezen zeer dringenden wensch, die door velen van ons college zal worden gedeeld, gevolg zal willen geven. Ook de Volksraad stelt op een goede samenwerking zeer grooten prijs, het verleden heeft dit onweerlegbaar telkens en telkens weer bewezen, maar de Regeering make het hem dan ook niet onmogelijk om in die zoo gewenschte houding te volharden.

De **Voorzitter**: Het is mij bekend, dat de door den vorigen spreker uitgesproken wensch door verschillende leden van dit college wordt gedeeld. Ik stel mij daarom voor, dit punt speciaal onder de aandacht van de Regeering te brengen en geloof overigens niet, dat het nog noodig is, dat de Regeeringsgemachtigde voor Ond. 113 hierop thans antwoordt.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij volkomen aansluiten bij de woorden van den heer Van Helsdingen. Waar deze zoo welsprekend uiting heeft gegeven aan onze grieven, lijkt het mij overbodig hieraan thans nog iets toe te voegen.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben over deze zaak telkens en telkens gesproken. Ik geloof, dat wij in de laatste drie maanden den heer Van Helsdingen

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Verlenging van den in art. 1, lid 5, der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 113). — Regeling publiekrechtelijke gevolgen voorgenomen grenswijziging regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. 109).

(Soetardjo, fd. adv. Decentralisatie.)

zeker zes keer over hetzelfde hebben gehoord. Ik wil dan ook slechts even namens mijn fractie verklaren, dat, als wij werkelijk meenden, niet aan onze taak te zullen voldoen, indien wij deze ontwerp-ordonnantie onmiddellijk in behandeling namen, wij ons zeer zeker hiertegen zouden verzetten.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den in artikel 1, lid 5 der Overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera (Staatsblad 1936 No. 582) bedoelden termijn. (113.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ten opzichte van het voorliggend ontwerp moge ik volstaan met te refereren naar de door mij bij de behandeling van de ordonnantie betreffende de overdracht van de waterleidingen gestelde vragen. Ik zou gaarne van de Regeering vernemen, of ten aanzien van de thans aan de orde zijnde zaak mutatis mutandis het zelfde antwoord kan worden gegeven.

De heer **Levelt**, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Bij de openbare behandeling in het College van Gedelegeerden van de ontwerp-ordonnantie tot verlenging van den termijn, waarbinnen de drinkwaterleidingen, welke thans nog bij het land of bij de provincie in beheer zijn, aan de regentschappen of stadsgemeenten, moeten worden overgedragen, heeft de Regeering reeds, naar aanleiding van een door het geachte lid, den heer Soetardjo, gestelde vraag, vrij uitvoerig uiteengezet, waarom een verlenging van dien termijn noodzakelijk was. Het zijn in hoofdzaak dezelfde gronden, welke ook tot een verlenging van den termijn, waarbinnen de provinciale ziekeninrichtingen moeten worden overgedragen, nopen.

Na die meer uitvoerige uiteenzettingen in de vergadering van het College van Gedelegeerden van 30 November j.l. meent de Regeering thans te kunnen volstaan met naar die nadere toelichtingen, die op vrijwel dezelfde wijze gelden voor de overdracht van de ziekeninrichtingen, te verwijzen.

De heer **Soetardjo** heeft toen de vraag gesteld of het niet mogelijk was, den termijn, die voor de verlenging wordt voorgesteld, te bekorten b.v. tot een half jaar. Toenmaals is uiteengezet, dat het wellicht mogelijk zal blijken om de overdracht van enkele waterleidingbedrijven binnen korteren termijn tot stand te brengen, doch dat het, waar de verlenging van den termijn in elk geval noodzakelijk is, der Regeering gewenscht voor kwam, dat die termijn zoo ruim werd gesteld, dat redelijkerwijs kon worden verwacht, dat de overdrachten in elk geval binnen dat tijdvak konden worden afgewikkeld. Hetzelfde geldt ten aanzien van de ziekeninrichtingen. Wellicht zal het ook daarbij mogelijk blijken, ten aanzien van de overdracht van enkele ziekeninrichtingen de beslissing binnen een half jaar te nemen, doch ook hier is het toch gewenscht een zoo veilige marge te stellen, dat het niet noodzakelijk zal blijken den termijn nader te verlengen.

Voorts heeft de heer **Soetardjo** bij de behandeling van de verlenging van den termijn voor de overdracht van de waterleidingbedrijven nog speciaal de aandacht gevraagd voor de financiële zijde daarvan. Ook de onderhavige aangelegenheid, n.l. de overdracht van de ziekeninrichtingen, is nog in een dergelijk stadium van voorbereiding, dat de Regeering nog niet alle financiële consequenties ten aanzien van de voor overdracht in aanmerking komende ziekeninrichtingen ten vol-

(Voorzitter, Soetardjo, directeur B. B.)

le kan overzien. Doch de Regeering kan het geachte lid verzekeren, dat de financiële zijde van de overdracht haar bijzondere aandacht heeft en dat aan het door hem uitgesproken desideratum ook met betrekking tot de ziekenhuizen volle aandacht zal worden gewijd.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Regeering zeer voor haar nadere toelichting.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis. (Ond. 109.)

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! De tijd, die beschikbaar was tusschen de indiening van het onderwerpelijke voorstel en de openbare behandeling op heden, heeft mij niet in de gelegenheid gesteld om mij in verbinding te stellen met betrokkenen, ten einde hieromtrent hun meening in te winnen.

Op grond hiervan kan ik tot mijn leedwezen mijn stem noch aan dit ontwerp geven, noch zal ik hiertegen stemmen. Mocht straks niet om stemming worden gevraagd, dan zou ik slechts willen volstaan met te verzoeken aantekening te doen houden, dat ik mijn stem niet aan de ontwerp-ordonnantie zal geven.

De **Voorzitter**: Dan wordt U geacht tegen te hebben gestemd.

De heer **Soetardjo**: Neen.

De **Voorzitter**: Anders is het niet mogelijk. Wanneer U zich van stemming wilt onthouden, dan moet U zich tijdens de stemming over de ontwerp-ordonnantie verwijderen.

De heer **Soetardjo**: Maar wanneer er nu geen stemming wordt gevraagd?

De **Voorzitter**: Ieder in de zaal aanwezig lid neemt deel aan de stemming, ook al wordt deze niet hoofdelijk gehouden. Art. 54/5 R. v. O. opent alleen de mogelijkheid te doen aantekenen, dat een lid geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik sluit mij aan bij hetgeen de heer Soetardjo zooeven heeft te kennen gegeven.

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan in antwoord op hetgeen de heer Soetardjo heeft opgemerkt, betrekkelijk kort zijn. Het geachte lid heeft zich erover beklagd, dat hij te weinig tijd heeft gehad om zijn gedachten te bepalen omtrent het onderwerp, aangezien hij niet in de gelegenheid is geweest, zich in verbinding te stellen met belanghebbenden.

Mijnheer de Voorzitter! De verkleining van het regentschap Tasikmalaja en de vergroting van het regentschap Tjiamis is een onderwerp, dat reeds tal van jaren in overweging is geweest. Er zijn destijds bijzondere redenen geweest, waarom aan die overwegingen niet eerder een voorstel is gekoppeld om tot dien maatregel over te gaan. Die kwestie is van bestuurszijde van alle kanten bekeken en onderzocht. Ik kan

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Regeling publiekrechtelijke gevolgen voorgenomen grenswijziging regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. 109). — Wijziging voorwaarden geldleening Manado (Ond. 97). — Verlenging werkingsduur Crisisordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 110). — Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98).

(Soetardjo.)

niet anders zeggen dan dat omtrent alles, wat daarbij betrokken is — ik weet niet, wat de heer Soetardjo onder belanghebbenden verstaat —, in elk geval een nauwkeurig onderzoek heeft plaats gehad. De Regeering is ervan overtuigd, dat deze maatregel in het belang van beide regentschappen is.

Er doet zich thans een zeer gunstige gelegenheid voor, om na het overlijden van den laatsten regent van Tasikmalaja over te gaan tot dezen maatregel. Een te gunstiger rechtstreekse afstammeling is van het oude huis van Soekapoera (Tasikmalaja). De bevolking — daarvan is de Regeering overtuigd — zal alleszins instemmen met dezen maatregel.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat na hetgeen overigens is toegelicht in de Memorie van Toelichting op het ontwerp en in antwoord op het Afdelingsverslag, ik met deze weinige woorden kan volstaan.

De heer **Soetardjo**: Mijnheer de Voorzitter! Het was ook mij bekend, dat de plannen tot afsplitsing van een deel van het regentschap Tasikmalaja en samenvoeging met het regentschap Tjiamis, reeds lange jaren in overweging was.

Ik stel voorop — en ik meen ook dat ik dit in eersten termijn, al is het dan niet met zoo veel woorden, duidelijk heb laten uitkomen, — dat het niet uitgesloten is, dat ik mijn stem aan het voorliggend ontwerp zou kunnen geven, indien ik voldoende tijd had gehad mij in verbinding te stellen met de belanghebbende groepen en een grondige studie van het ontwerp had kunnen maken. Met de belanghebbende groepen bedoel ik de bevolking zelve en de priajis, de leden van de betrokken regentschapsraden enz. Op grond van het gebrek aan tijd dus, kan ik de mede-verantwoordelijkheid voor het vaststellen van deze ordonnantie niet op mij nemen. Ik herhaal, dat ik, indien ik mij grondig had kunnen laten voorlichten, wellicht mijn stem wel aan deze ontwerp-ordonnantie zou hebben kunnen geven. Het ligt dan ook in het geheel niet in mijn bedoeling om oppositie tegen hetgeen hier wordt voorgesteld te voeren.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De heeren Soetardjo en Soangkoepou verlaten voor eenige oogenblikken de zaal.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

1. tot bekrachtiging van het besluit van den gemeenteraad van Manado van 16 Juli 1937, No. 32, voorzoover dit strekt tot wijziging van de voorwaarden der geldleening, aangegaan krachtens het bij de ordonnantie van 29 Juni 1931 (Staatsblad No. 301) bekrachtigde leeningsbesluit van dien raad van 26 September 1930, 7 Januari 1931, en 10 Maart 1931, No. 299/G.B.1/2/8 (Ond. 97);

2. tot verlenging van den werkingsduur van de Crisis-ordonnantie-vreemdelingenarbeid (Staatsblad 1935, No. 426) (Ond. 110).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-or-

(Fd. directeur van Justitie.)

donnantie betreffende het verrichten van arbeid door vreemdelingen („Ordonnantie Vreemdelingenarbeid”) (Ond. 98), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 7).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De opmerking, die naar aanleiding van de ontwerp-ordonnantie „Vreemdelingenarbeid” van de zijde van het College gemaakt zijn, betreffen in hoofdzaak twee punten. Het eerste punt is aangeroerd door den heer Thamrin, wiens betoog instemming heeft gevonden bij de heeren Roep, Van Helsdingen en Soetardjo.

Het tweede punt is ter sprake gebracht door den heer De Hoog, die medestanders heeft gevonden in dezelfde zoeven genoemde heeren en den heer Kan.

Het geachte lid, de heer Thamrin, is begonnen met instemming te betuigen met het aanhangige ontwerp en heeft daarop doen volgen eenige beschouwingen naar aanleiding van den bij de Memorie van Antwoord overgelegden staat ten betooge, dat de Regeering met haar maatregelen nog niet ver genoeg gaat.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat die staat tot eenig misverstand aanleiding heeft gegeven. Hij is overgelegd naar aanleiding van een verzoek in het Gedelegeerden-verslag om cijfermateriaal betreffende den import van Nederlandsche werkkrachten hier te lande voor eenige groepen van importkrachten als ingenieurs, juristen, artsen, enz. De verlangde gegevens zijn uit dien staat te halen, maar bovendien geeft die staat nog veel meer. In verband met den korten tijd, die beschikbaar was, is volstaan met de aanwezige statistische gegevens over te leggen, zonder dat daaruit geëxcerpeerd is datgene wat precies gevraagd werd.

De staat geeft cijfers van de in 1936 in Indië binnengekomen personen, met uitzondering van gouvernementsambtenaren en hier te lande geboren, verdeeld naar de verschillende landaarden en naar het uitgeoefend beroep en doel van de reis. Op den staat is dat duidelijk aangegeven. Het is dus een zuivere immigratiestaat en geen staat betreffende de toepassing van de crisisordonnantie Vreemdelingenarbeid. De cijfers in dien staat betreffen dus niet alleen arbeiders die bij anderen in dienst komen, maar evenzeer menschen die in Indië komen om hier zelfstandig een beroep uit te oefenen.

Wanneer de heer Thamrin op grond van de cijfers in dezen staat meent, dat de Regeering de toelating van vreemdelingen meer zou moeten bemoeilijken, begeeft hij zich op een terrein, dat eigenlijk min of meer buiten het kader van de aanhangige ontwerp-ordonnantie Vreemdelingenarbeid valt. Hij gaat dan spreken over de toepassing van immigratiebepalingen. De Regeering heeft intusschen geen bezwaar even op het betoog van het geachte lid in te gaan.

Voorop moge worden gesteld, dat de ontwerp-ordonnantie Vreemdelingenarbeid beoogt de bescherming van de Indische arbeidsmarkt door van buiten komende vreemdelingen die hier in dienst van anderen werkzaam willen zijn, daartoe slechts vergunning te verlenen, indien kan worden aangeleend, dat er een redelijke grond bestaat om dien arbeid door een vreemdeling te doen verrichten en dat men dien arbeid niet even goed door een hier te lande aanwezige werkkraft kan laten verrichten.

Het gaat hier dus uitsluitend om arbeidsvergunningen aan vreemdelingen, die hier in dienst van anderen werkzaam zullen zijn en niet om bepalingen betreffende de toelating van vreemdelingen in Nederlandsch-Indië, al zal het gevolg van het ontbreken van een arbeidsvergunning als regel wel zijn, dat ook de toelating h.t.l. geweigerd wordt.

Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98).

(Fd. directeur van Justitie.)

omdat de immigrant dan niet kan aantonen, dat hij hier een behoorlijk middel van bestaan zal hebben.

Als de heer Thamrin dus vraagt, om in de ontwerp-ordonnantie Vreemdelingenarbeid op te nemen een criterium, waarop de vreemdelingen kunnen worden toegelaten, dan vraagt hij naar een voorschrift dat hier niet thuishoort, maar wel in de immigratiebepalingen en dat daarin dan ook wel voorkomt. De heer Thamrin heeft overigens het criterium voor de toelating zelf zeer juist weergegeven: het bezit van f 150 voor een ontschepingsvergunning en behoorlijke vooruitzichten op vaste inkomsten. Uit wat ik zoeven heb gezegd, volgt, dat de bepalingen van de ontwerp-ordonnantie Vreemdelingenarbeid nimmer toepassing kunnen vinden ten aanzien van vreemdelingen, die in Indië binnenkomen met het doel om zelfstandig een beroep te gaan uitoefenen. Het is zeer positief niet de bedoeling van de Regeering om de grenzen van Nederlandsch-Indië in het algemeen te sluiten voor vreemdelingen, Zij wil alleen aan de hier te lande aanwezige arbeidskrachten, die in dienst van anderen willen werken, een redelijke bescherming verlenen tegen concurrentie van vreemdelingen. Die bescherming wordt echter niet uitgestrekt tot de vrije beroepen.

Als men nu nagaat, welke beroepen door den heer Thamrin zijn opgesomd als beroepen voor welke naar zijn meening men hier te lande geen vreemdelingen nodig heeft, dan zijn daaronder verschillende vrije beroepen begrepen, die dus buiten toepassing van deze ordonnantie zullen vallen. En voorzover die beroepen als regel in loondienst worden uitgeoefend, zal men bij bestudeering van den bij de Memorie van Antwoord gevoegden staat opmerken, dat de personen die zijn binnengekomen om die beroepen te gaan uitoefenen, bijna allen Chineezers of andere vreemde Oosterlingen waren.

De nieuwe ordonnantie voorziet er nu juist in om ook ten aanzien van deze personen na te gaan, of hun al dan niet een arbeidsvergunning zal kunnen worden verleend. Vermoedelijk zal na inwerkingtreding der nieuwe ordonnantie het aantal binnenkommende vreemdelingen die deze beroepen uitoefenen, sterk afnemen. De ervaring met de crisisordonnantie Vreemdelingenarbeid opgedaan, is, dat er een sterk preventieve werking van uitgaat; men vraagt geen vergunningen voor vreemde arbeidskrachten, indien men op de Indische arbeidsmarkt ook kan slagen, omdat men weet, dat die vergunningen geweigerd zullen worden.

De nieuwe ordonnantie zal dus ten deele aan de wenschen van den heer Thamrin voldoen. Voor het overige acht de Regeering die wenschen tever te gaan, zooals ook reeds door den heer Kan is naar voren gebracht.

Ik kom thans tot het tweede punt, dat bij de besprekingen in eersten termijn van de zijde van het college is ter sprake gebracht. Dit punt betreft de uitzending van Nederlandsche werkkrachten en het hier in dienst nemen van Nederlanders, die op eigen kosten naar Nederland gereisd zijn.

Het geachte lid, de heer Van Helsdingen, heeft er terecht al op gewezen, dat deze kwestie eigenlijk buiten het kader van dit onderwerp valt, omdat het thans gaat over beperking van den vreemdelingenarbeid en dus niet om beperking van den arbeid van Nederlanders. Intusschen wil de Regeering ook op dit punt wel iets dieper ingaan.

Met veel waardeering heeft de Regeering kennisgenomen van de eerste woorden van het geachte lid, den heer De Hoog, die ik hier gaarne nog eens woordelijk wil citeeren:

„Wij, die de rijkseenheid voorstaan, vragen ook alleen maar een behoorlijke kans voor de hier in Indië opgeleide arbeidskrachten en zijn zeker niet tegen uitzending uit Nederland”.

Deze woorden zijn de Regeering als het ware uit het hart gegrepen. Ook Zij wenscht niets liever dan dat de hier opgeleide arbeidskrachten een behoorlijke kans hebben. Immers, wanneer de Indische arbeidskrachten een behoorlijke plaats vinden, wordt de Regeering ontheven van alle zorgen over werkloosheid en vooral ook jeugdwerkloosheid. Al zou het

alleen maar om deze reden zijn dan ligt daarin voor de Regeering reeds voldoende prikkel om te streven naar een zoo goed mogelijke plaatsing van Indische arbeidskrachten. Maar daarnaast ziet de Regeering — evenals de heer De Hoog — in, dat toch ook uitzending uit Nederland noodig is en noodig blijft en dat niet alleen op grond van de rijkseenheid-gedachte, maar zeker ook in het eigen belang van Indië. Regelmatige toevloeiing van Nederlanders, een voortdurende vernieuwing van het Nederlandsche element is noodig in het belang van de cultureele ontwikkeling van deze landen.

Natuurlijk kan men verschillen van inzicht omtrent de mate, waarin toevloeiing van Nederlanders gewenscht is. Ook is steeds verschil van meening denkbaar omtrent de vraag, of een bepaalde betrekking vervuld kan worden door een hier opgeleide kracht dan wel, of men daarvoor iemand moet zoeken, die wat meer in de wereld, ook in het buitenland heeft rondgekeken. Speciaal in den handel kan dit een factor van zeker gewicht zijn. Maar dat doet zich niet alleen hier in Indië voor, ook in Nederland wordt vaak voor betrekkingen in den handel de eisch gesteld van zekere ervaring in het buitenland opgedaan, en daarom sturen Nederlandsche ouders hun zoons vaak eerst naar het buitenland, voordat zij naar een betrekking in den handel solliciteeren.

Wanneer men in advertenties den eisch van buitenlandse ervaring aantreft, moet men dat dus maar niet altijd als een true beschouwen om op deze wijze de Indische arbeidsmarkt te kunnen elimineeren. In vele gevallen zal inderdaad aan die ervaring behoefte bestaan.

Men moet ook niet vergeten, dat uitzending van Nederlandsche arbeidskrachten altijd zeer kostbaar is, zoodat particuliere werkgevers zich wel tweemaal zullen bedenken, voordat zij arbeidskrachten laten uitkomen, die zij evengoed op de Indische arbeidsmarkt kunnen aanwerven. En voorts geloof ik, dat men den Indischen ondernemers in het algemeen onrecht zou aandoen, wanneer men hun niet zooveel sociaal gevoel toekende, dat zij bij hun personeelspolitiek ook in redelijke mate rekening houden met de belangen der arbeidskrachten, die zijn voortgekomen uit het land, waarin zij hun bedrijf uitoefenen. Intusschen wil ik den heer De Hoog en den heer Van Helsdingen, die ook dit punt aanroerde, nog gaarne de verzekering geven, dat het der Regeering ernst is met haar verklaring, dat Zij doen zal wat mogelijk is om in het particuliere bedrijfsleven de belangen van de Indische arbeidsmarkt voor te staan. Dat de Regeering bij haar eigen personeelspolitiek steeds op die belangen let, behoeft wel geen nieuwe verzekering; ook de heer Roep heeft dat in zijn rede reeds erkend.

Mijnheer de Voorzitter! Er is tenslotte nog een punt in het betoog van den heer De Hoog, waarover ik een enkel woord zou willen zeggen.

Het geachte lid verwijt de Regeering min of meer dat Zij de begrippen „Indische arbeidsmarkt” en „in Indië opgeleide arbeidskrachten” zou verwarren.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hiertegenover willen stellen, dat de heer De Hoog, als hij het opneemt voor „in Indië opgeleide krachten” wat eenzijdig is. Op de Indische arbeidsmarkt komen toch ook tal van jongelui, die in Europa opgeleid zijn, maar die hier zijn geboren en getogen, die in dit land thuis behooren. Zou de heer De Hoog die van de Indische arbeidsmarkt willen uitsluiten? Ik kan dat niet aannemen.

Ik heb zoo den indruk dat van de jongelui, die op eigen kosten en eigen risico naar Indië komen, het grootste deel uit Indië afkomstig is.

(De heer Van Helsdingen: Heel vaak, inderdaad.)

Velen hebben hier nog hun ouders of andere verwanten en dat is juist reden, dat zij zich op de Indische arbeidsmarkt aanmelden. De Regeering meent, dat die arbeidskrachten niet onder de zuivere importkrachten mogen worden gerangschikt.

Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98).

(Thamrin, De Villeneuve.)

Voor hen behoort stellig ook plaats te zijn in het Indische ambtelijke of bedrijfsleven.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil den geachten Regeeringsgemachtigde dank zeggen voor zijn uitvoerige toelichting. De juistheid van zijn opmerking, dat een groote toestrooming van vreemdelingen, als uit de Memorie van Antwoord voor wat aangaat de niet-Europeanen blijkt, in het afgelopen jaar kon plaats hebben, doordat de desbetreffende ordonnantie op dergelijke vreemdelingen nog niet van toepassing was, moet ik erkennen. Met den geachten Regeeringsgemachtigde koester ik de hoop, dat nu deze ordonnantie op deze soort van vreemdelingen wel van toepassing zal zijn, de toestrooming daarvan in het komende jaar ook aanzienlijk zal afnemen.

Ik zou nog slechts één verzoek tot den geachten Regeeringsgemachtigde willen richten, t.w. of hij bereid is den Volksraad, nadat het jaar 1938 verstreken zal zijn, een staat over te leggen, of op andere wijze op de hoogte te stellen, betreffende de binnengekomen vreemdelingen onder vigueur van de nieuwe ordonnantie. Dan zullen wij ons er in elk geval van kunnen overtuigen, in hoeverre de ordonnantie op de binnenstrooming van de soort van vreemdelingen, die ik op het oog heb, doeltreffend heeft gewerkt.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! In eersten termijn heb ik mij bepaald tot de opmerking, dat ik mij met het standpunt der Regeering, als uiteengezet in de Memorie van Antwoord — ik had daarbij in het bijzonder haar uiteenzetting betreffende strekking en werkingssfeer der ontwerp-ordonnantie op het oog — gaarne vereenigde.

Dat ik aan deze adhaesie-betuiging thans, in tweeden termijn, nog iets toevoeg, vindt zijn oorzaak in de betoogen in eersten termijn van mijn geachte medeleden, de heeren De Hoog, Roep en Van Helsdingen.

In de eerste plaats, Mijnheer de Voorzitter, zij het mij veroorloofd nogmaals met klem de aandacht te vestigen op de resultaten van een in dit jaar ingestelde enquête, waarvan destijds aan den Volksraad mededeeling is gedaan; de overgelegde cijfers toonden ten duidelijkste aan, dat door het bedrijfsleven hier te lande bij de personeelsvoorziening wel degelijk in ruime mate geput wordt uit de Indische arbeidsmarkt en wel op zoodanige wijze, dat het percentage geïmporteerde krachten — die uit Nederland daarbij gerekend — daartegenover slechts gering is.

Zooals de geachte Regeeringsgemachtigde zooveel terecht opmerkte, leidt reeds de logica tot deze gedragslijn: een werkgever betaalt nu eenmaal liever geen vrij aanmerkelijke uitzendingskosten, wanneer hij hier een goede kracht kan krijgen zonder zulke uitgaven.

Daarbij kan men, bij aanwerving ter plaatse, de aspiranten eerst eens aanzien en taxeren, in verband met de plaats waarvoor men hen bestemt, met andere woorden het risico is op deze wijze veelal geringer dan bij uitzending.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, ik ben ervan overtuigd dat, afgezien van deze pecunaire en praktische motieven het bedrijfsleven ook een open oog heeft voor den socialen kant van de zaak en bereid is — ook in den vervolge — daar ernstig rekening mede te houden. Ik voor mij wil mijn geachten medeleden de verzekering geven, dat ik in deze richting, welke ook door mijn voorganger werd voorgestaan, gaarne werkzaam zal blijven.

Dit alles neemt echter niet weg, dat wij voor eenige belangrijke factoren de oogen niet mogen sluiten. Ik moge er dan op wijzen, dat in een aantal beroepen, naast exacte kennis van het vak, ook kennis van het Moederland en van Moederlandsche verhoudingen — en dan doel ik op kennis gegrond op eigen aanschouwing — wel uitermate gewenscht kan zijn. Het wil mij voorkomen, dat de waarde, welke in ieder bijzonder geval aan dit desideratum moet worden toegekend,

(De Hoog.)

ter uitsluitende beoordeeling van de verantwoordelijke bedrijfsleiding behoort te blijven.

Verder — en deze opmerking is van aanmerkelijk wijdere strekking dan de eerste — moeten wij niet vergeten dat de geregelde import van Moederlandsche krachten gedurende de eeuwen, dat de band tussehen Moederland en deze gewesten gegroeid is, een enormen invloed ten goede heeft gehad, ja sterker: in wezen een onmisbaar element bij de bestendiging en versteviging van dien band vormt.

Ik ben ervan overtuigd, dat ik de zaak aldus stellende, niets afdoe aan de groote waardeering, die een ieder moet hebben voor al hetgeen door Indische werkkrachten voor deze landen gepresteerd is en dagelijks gepresteerd wordt. Laten wij echter het historisch geworden en de realiteit niet uit het oog verliezen.

(De heer **Thamrin**: Dat is een groote achterdeur!)

Tenslotte nog een wensch, Mijnheer de Voorzitter! Ik hoop van harte, dat het in de toekomst in meerdere mate mogelijk zal blijken om hen die hier hun opleiding genoten hebben, gedurende eenigen tijd uit eigen aanschouwing het Moederland te doen kennen, alvorens zij hun eigenlijken arbeid hier aanvangen. Ik geloof, dat in die richting nog veel goeds te bereiken valt, in het waarachtig belang van beide deelen van het Rijk. Ik voor mij blijf op deze aangelegenheid ten volle attent.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil in de eerste plaats even opkomen tegen een opmerking van den Regeeringsgemachtigde, waarin hij te kennen gaf, dat hetgeen ik gezegd heb eigenlijk buiten deze zaak valt. Mijnheer de Voorzitter! Men kan het op die manier beschouwen, maar ik zou er toch even op willen wijzen, dat de Regeering zelve deze kwestie in de Memorie van Antwoord vrij uitvoerig aanhaalt en daarin beschouwingen houdt en toezeggingen en mededeelingen doet, die wij reeds enkele keeren hebben gehoord van de Regeering, doch waarvan wij het practisch nut nog niet erg hebben bemerkt. Wanneer de Regeering nu zelf hierop ingaat, dan is het toch niet zoo onbegrijpelijk en niet zoo verkeerd, dat wij van onzen kant hierop eveneens terugkomen en dit onderwerp, al staat het alleen maar in middellijk verband met het voorgaande, bij deze ontwerp-ordonnantie aanhalen.

In de tweede plaats heeft de geachte Regeeringsgemachtigde een en ander gezegd, waarop ik het volgende zou willen opmerken. Men kan zich natuurlijk op dit standpunt stellen — en de heer Thamrin heeft hierop reeds bij interruptie geattendeerd, waar hij sprak van „een groote achterdeur“ —: Wat heeft men in Indië noodig? Men heeft hier met verschillende gevallen te doen. Er zijn hier betrekkingen, waarvoor men absoluut op het moederland is aangewezen en daaraan hebben wij nooit getornd, maar aan den anderen kant — en dit is een voornaam punt — hebben wij hier in Indië werkkrachten noodig, waarvoor een normale afzet moet zijn en die men hier in Indië moet werven. Maar wanneer men er allerlei andere desiderata bijhaalt en bijv. gaat zeggen, dat de jongelui, die worden aangenomen, ook een paar jaar in Holland moeten zijn geweest, dan komt men tot allerlei factoren, die in Indië niet tot hun recht kunnen komen. Dit zijn dan ook bijkomende wenschen, die hier in Indië niet te vervullen zijn. Men vraagt dan niet meer naar het noodige, het goede, maar naar het betere, in de zekerheid, dat de betrokkene hier dat betere niet kan verkrijgen.

Mijnheer de Voorzitter! Nu kan het geachte lid De Villeneuve hier wel verklaren, dat dit aan de bedrijfsleiding moet worden overgelaten, dat is ook zoo. Dat zal natuurlijk in de eerste plaats moeten worden overgelaten. Doch wanneer wij hier spreken over ondernemers, dan is een beroep van mij op dit gebied toch echter op zijn plaats.

Wij hebben destijds aangehaald — ik geloof dat het geachte medelid, de heer Roep, dit ook heeft aangehaald — dat de

Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98).

(De Hoog.)

ondernemer dan den eisch zou kunnen stellen, dat de betrokkenen eerst in het hoofdkantoor, in Londen of Berlijn zouden moeten werken. Dan gooit men het ook wel eens op de kwestie, dat de ondernemers die beoordeeling van den betrokkene ook noodig hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog nooit gehoord, dat de ondernemers in Indië hebben gezegd: laten wij de Indische jongelieden eerst in Singapore of Saigon, dan wel elders opleiden, waardoor men iets dergelijks zou krijgen. Neen, Mijnheer de Voorzitter! Misschien zal men er toe overgaan, om een jongmensch, in Holland aangenomen, naar Saigon of Singapore te zenden, doch ik heb nog geen voorbeeld, ten aanzien van een Indischen jongeman, die direct werd aangenomen, waarbij op een dergelijke manier werd gehandeld.

Nu zou men kunnen zeggen: de heer De Villeneuve heeft een toezegging gedaan. Zeker, Mijnheer de Voorzitter, daarvoor ben ik ook heel dankbaar. Dat wil ik eigenlijk ook geheel op den voorgrond plaatsen. Want wanneer de heer De Villeneuve zich beroept op hetgeen de staat, die is overgelegd in den Volksraad bevat en op de uitleggingen en mededeelingen van zijn voorganger, dan zou ik den heer De Villeneuve willen aanraden, eens goed te lezen, hetgeen wij destijds over deze kwestie hebben gezegd en hoe wij hebben getracht de waarde van de cijfers nog eens even duidelijker te doen maken tegenover ons. Doch ook wij hebben het tenslotte, waar de behandeling van het onderwerp op zijn eind liep en wij er niet meer op terug behoefden te komen, laten loopen. Daarom wil ik deze kwestie ook nu laten loopen en op den voorgrond stellen de pertinente mededeeling van ons geacht medelid, den heer De Villeneuve, in zijn kwaliteit van voorzitter van den Ondernemersbond en wij zullen dan met vertrouwen afwachten de resultaten van een dergelijke toezegging.

Alleen nog op een kwestie, die de Regeering-gemachtigde en ook de heer De Villeneuve meen ik in zekeren zin heeft aangehaald, n.l. de kwestie van de jongelieden, die uit Holland op eigen kosten hierheen komen en hier emploi trachten te zoeken, wil ik nog even terugkomen. Zeer terecht heeft de geachte Regeering-gemachtigde gezegd: maar dat moet toch een kwestie zijn, die in het geheel niet mag worden vergeten. Ach, Mijnheer de Voorzitter, ik zou de Regeering ten deze maar een geval willen noemen en dat geval zal misschien ook voor den heer De Villeneuve van waarde zijn. Ik heb een dezer dagen een klacht gekregen van een jongmensch, dat in Holland een suikerschool in het Zuiden van Nederland heeft doorlopen, en nog enige maanden gewerkt heeft als volontair op een bietsuikerfabriek, die naar Indië is gegaan, zich hier heeft aangemeld, hier ook in de suiker heeft gewerkt voor een seizoen en zich aanmeldde bij een van de groote suikerlichamen op Java en toen de mededeeling kreeg, dat er voorloopig voor een tijdelijke baan, zooals eigenlijk voor hem noodig was — seizoenwerk n.l. — geen vacature was. Tegelijkertijd echter werden drie personen met dezelfde diploma's als hij bezat, oud studievrienden van hem, uitgezonden.

Tegelijkertijd wil ik hier ook nog eens even wijzen op de kwestie van den seizoensarbeid, waarbij de hier in Indië aangenomenen altijd in het nadeel zijn van de uitgezondenen. Ik wil daarop even wijzen in verband met de uitspraak, dat de menschen hier toch net zo goed aan den slag komen als de uitgezondenen. Dat is misschien in theorie juist, in de praktijk — ik haalde de praktijk als voorbeeld al aan — is dat niet juist. Maar hoe het ook zij. Accoord! De Regeering zegt toe — ik geloof voor de derde maal — dat Zij paraat is, dat Zij vol aandacht is voor deze aangelegenheid.

De heer De Villeneuve, de nieuwe voorzitter van den Ondernemersbond, zegt dit ook toe. Goed, Mijnheer de Voorzitter, wij zullen de resultaten van die toezeggingen afwachten.

In ieder geval wil ik even herhalen — opdat de heer De Villeneuve dat ook goed begrijpt, als hij nog eens naleest de

(Roep, fd. directeur van Justitie.)

theorieën — als ik ze zoo noemen mag — die de voorzitter van het I. E. V. zoowel in dit College als in den Volksraad heeft verkondigd — dat het nooit onze bedoeling is geweest het uitzenden van krachten uit Nederland te weren. Wij begrijpen wel degelijk het groote voordeel en de noodzakelijkheid van wat ik zou willen noemen het brengen van nieuw bloed. Dit begrijpende, zal de heer De Villeneuve een beter idee krijgen, dan hij tot nu toe gehad heeft, van de bedoelingen van het I. E. V.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Een enkel woord. Ik kan volstaan met mij aan te sluiten bij de strekking van het betoog van den heer De Hoog.

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Als eerste spreker heeft in tweeden termijn het woord gevoerd de heer Thamrin, die verklaarde, dat hij gaarne zal afwachten wat de nieuwe ordonnantie zal brengen, speciaal in dien zin, of, zooals ik in eersten termijn reeds heb uiteengezet, verwacht kan worden, dat het aantal vreemdelingen, dat hier te lande binnenkomt om loondienst te verrichten, zal afnemen, juist omdat de nieuwe ordonnantie zich ook zal uitstrekken tot de Chineezzen en andere vreemde oosterlingen.

De heer Thamrin heeft hieraan nog vastgeknoopt het verzoek aan de Regeering om te gelegener tijd den Volksraad op de hoogte te stellen van de grootte van het aantal binnengekomen vreemdelingen onder vigueur van de nieuwe ordonnantie en dus het noodige cijfermateriaal over te leggen omtrent de werking van de nieuwe bepalingen.

Mijnheer de Voorzitter! Het spreekt vanzelf, dat ik van ganscher harte deze toezegging wil doen. Het is geenszins de bedoeling den Volksraad in deze onkundig te houden. Wanneer straks over de noodige cijfers beschikt wordt, zullen die gaarne worden overgelegd.

Op hetgeen de heer De Villeneuve te berde heeft gebracht, behoef ik, naar het mij voorkomt, niet verder in te gaan. Zijn betoog ging in hoofdzaak in dezelfde richting als mijn betoog in eersten termijn. Het heeft dus weinig zin daaraan nog iets toe te voegen. Ik kom nu tot hetgeen de heer De Hoog heeft opgemerkt.

In de eerste plaats heeft het geachte lid, de heer De Hoog, een nadere uitlegging gegeven van de redenen, waarom hij ingegaan is op de kwestie van het tewerkstellen van Nederlanders hier te lande. Hij meende, dat hij daartoe het volste recht had, omdat ook de Regeering zelf in de Memorie van Antwoord daarop was ingegaan. Het is ook geenszins mijn bedoeling geweest een soort verwijt te maken, ik heb alleen even willen constateeren, dat dit een onderwerp is, dat eigenlijk niet direct samenhangt met de crisisordonnantie „Vreemdelingen arbeid." Het feit evenwel, dat de kwestie zoowel in de Memorie van Antwoord als in mijn in eersten termijn gehouden rede besproken is, bewijst wel, dat de Regeering er niet het minste bezwaar tegen heeft om erover te spreken.

Het vervolg van het betoog van den heer De Hoog richtte zich in hoofdzaak eigenlijk tegen de particuliere ondernemers. Hij was toch van meening, dat door dezen inderdaad nog al dikwijls te zware eischen gesteld worden, eischen, waaraan Indische jongelui, althans hier opgeleide jongelui, over het algemeen niet kunnen voldoen en hij sprak de hoop uit, dat dit in de toekomst anders zal worden. Ik heb zoo den indruk, dat deze kwestie ook even historisch moet worden bezien. Inderdaad geloof ook ik, dat er zich nog herhaaldelijk gevallen voordoen — de heer De Hoog heeft er een voorbeeld van gegeven — dat men in het particuliere jongelui uit Nederland laat komen, terwijl men zeer goed op de Indische arbeidsmarkt zou kunnen slagen. Mij dunkt, dat dit nog wel eens is te wijten aan oude sleur, dat dit stamt uit den tijd toen de Indische markt nog niet zoo goed was voorzien van arbeidskrachten die voor een bepaald soort werk geschikt

Ordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 98). — Aanwijzing Landsdrukkerij tot landsbedrijf (Ond. 107). — Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

waren. Thans is daarin een aanmerkelijke wijziging gekomen. Voor de daartoe vereischte frontverandering is echter een soort omschakeling van mentaliteit noodig, en die gaat wel eens wat langzaam, maar ik geloof, dat ik toch wel de stellige overtuiging mag uitspreken, ook na de woorden van den heer De Villeneuve, dat op den duur ook het particuliere bedrijfsleven het volledig juiste inzicht zal krijgen, dat men, voorzover zij geschikt zijn, in de eerste plaats arbeidskrachten zal moeten zoeken op de Indische arbeidsmarkt, uit het land, waar de ondernemers hun bedrijf uitoefenen. Ik meen hiermede de in tweeden termijn gemaakte opmerkingen voldoende te hebben beantwoord.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 6 en 7), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanwijzing van de Landsdrukkerij tot landsbedrijf in den zin der Indische Bedrijvenwet. (Ond. 107.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeeringsordonnantie 1934 (Ond. 81), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (stukken 5, 8 en 9).

Ingediend is een amendement, ondertekend door de heeren De Villeneuve, Kan en Verboom, (st. 10), met toelichting, luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeeringsordonnantie 1934, zooals deze gewijzigd is bij nota's van wijzigingen, het bepaalde onder X, tweede zinsnede, te lezen als volgt: In lid 2 van dit artikel worden de woorden „en vervalt met ingang van 1 Januari 1938” vervangen door: „en vervalt met ingang van 1 Januari 1941”.

Toelichting.

Voor de motiveering van hun voorstel verwijzen ondergeteekenden naar hetgeen inzake de wenschelijkheid van het opnieuw binden van de bedrijfsreglementeeringsordonnantie aan een bepaalden geldigheidstermijn van de zijde van het College van Gedelegeerden in eersten en tweeden termijn naar voren werd gebracht.”

Dit amendement kan desgewenscht in den tweeden termijn worden besproken, doch zal bovendien afzonderlijk in behandeling worden gebracht.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Verschillende door mij gegeven redactionele suggesties zijn door de Regeering, al dan niet gewijzigd, overgenomen, en daarvoor zeg ik haar gaarne dank; ik aanvaard de praktische beweegredenen, welke de Regeering ertoe gebracht heeft om de oude ordonnantie te handhaven, al betreur ik het, dat zodoende de weg wordt versperd, althans voorloopig, voor een beteren opzet, die meer dan thans het geval is, rekening houdt met werkelijke „ordering”.

Bij uitbouw dezer materie zal toch de geheele wetgeving moeten worden herzien. Als de Regeering zegt, dat men door al wat in pers en periodiek over de reglementeering geschreven is, onder den indruk komt, dat de bedrijfsreglementeering

uitsluitend ten behoeve van dezen bedrijfstak in het leven is geroepen; dan is dat in zooverre juist, dat deze bedrijfstak meer dan eenig andere beschikt over de organen en het materiaal voor publiciteit. Ik ontken echter, dat ik daardoor in die mate zou zijn beïnvloed, dat ik sommige kanten van de regeling te zeer zou hebben vereenzelvigd met hetgeen bij de drukkerijen is geschied of met hetgeen ik dacht, dat bij de drukkerijen had moeten geschieden. Ik heb de drukkerijen als voorbeeld genomen, om daaraan te demonstreeren de vervulling van mijn wenschen ten aanzien van een werkelijke ordening waarop ik straks nader terugkom.

Aan dit onderdeel der reglementeering, waarmede ik persoonlijk het best vertrouwd ben en dat ik door mijn veeljarigen persarbeid wat nader heb leeren kennen en waardeeren, heb ik bijzondere aandacht geschonken en mij, naast het algemeen deel mijner beschouwingen, daartoe bepaald.

Het deed mij daarom genoegen dat andere leden een anderen bedrijfstak onder de loupe namen.

Verschillende suggesties ter verbetering van de markt voor de particuliere drukkerijen zijn door mij aan de hand gedaan; gunstig onthaal vonden zij in het algemeen bij de Regeering niet. Ik bespreek ze nogmaals kort.

Ten eerste de beperking van den invoer van drukwerk.

Ik ben de Regeering dankbaar, dat Zij thans met een uiteenzetting der bezwaren tegen een beperking van den invoer van drukwerk komt.

In de eerste plaats vraag ik mij echter af, waarom die bezwaren nimmer zijn uiteengezet in beschikking op de ter zake aan de Regeering gezonden adressen van de Vereeniging van Werkgevers in het Drukkersbedrijf in Nederlandsch-Indië.

Twee dier adressen, uit 1934 en 1935, zijn nog steeds onafgedaan. Slechts op één adres, om opname van drukwerk in de douane-prijscourant — waardoor, naar men verwachtte, iets te bereiken was — werd afwijzend beschikt. De „princiële” adressen bleven onafgedaan.

In de tweede plaats zijn er drukobjecten te noemen, waarvan de Indische drukkers door grooten import veel nadeel ondervinden en die toch billijkerwijze hier te lande dienden te worden vervaardigd. Ik bedoel o.m. de talloze soorten etiketten voor volkomen Indische bedrijven, die bij groote hoeveelheden uit Japan worden betrokken.

Er zijn verschillende firma's, banken, ook buitenlandsche banken, die al haar drukwerk uit Holland laten komen, uit sleur, uit bevooroordeeling van Hollandsche relaties of uit Japan uit bezuinigingsoverwegingen of uit het eigen land.

Het is een feit, dat niemand eigenlijk aard en omvang van het concurreerend buitenlandsch drukwerk voldoende kent. Ik verzoek de Regeering dan ook in overweging te nemen daarnaar door het Centraal Kantoor van de Statistiek, in samenwerking met den douanedienst een onderzoek te doen instellen, loopende b.v. over één jaar en met de resultaten daarvan den Volksraad en belanghebbenden in kennis te stellen.

Ik betwijfel, of de Regeering den gang van zaken bij het bioscoopbedrijf geheel juist heeft weergegeven. Indien werkelijk het propagandamateriaal met Hollandschen tekst geheel gratis wordt gegeven, zal daarmede inderdaad rekening moeten worden gehouden. Toch ontken ik, dat altijd de consumptieprijs der goederen zal worden verhoogd door het hier te lande doen vervaardigen van het vereischte drukwerk, want de betreffende firma's zullen dan toch ook moeten kunnen concurreeren met de zeer velen, die hun drukwerk wel aan Indië geven. Het gevolg van een en ander kan zeer wel zijn, niet een verhooging van den consumptieprijs, maar vermindering van de winst, zoodat een grooter deel van de bruto-winst hier te lande blijft.

Wat de uitgave der schoolboekjes betreft, de Regeering heeft hier gelijk. Ik heb mij verstrekte inlichtingen, welke klaarblijkelijk niet duidelijk waren, verkeerd begrepen, en heb gemeend, dat de Indische Regeering zelve aan Neder-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Van Helsdingen.)

landsche drukkers en uitgevers opdracht verleende om boekjes speciaal voor het Indische onderwijs in Nederland te doen drukken. Ik trek dit gedeelte mijner rede in, maar zou toch willen vragen, of van de zijde der Regeering op Nederlandsche uitgevers niet meer aandrang kan worden uitgeoefend om de voor Indië bestemde schoolboeken, die toch een geheel anderen tekst hebben, zooveel mogelijk hier te lande te doen drukken. Hier is geen sprake van gebruik maken van den Nederlandschen tekst, maar van geheel nieuwe, speciaal voor Indisch gebruik gereedgemaakte leesen leerstof. Waarom zouden de uitgevers niet evenzeer hier te lande hun drukwerk kunnen plaatsen?

De Regeering wil van een uitsluiting der vrijstelling van huisdrukkerijen niet weten. Heeft de tot heden gevolgde uitsluiting dan zoo slechte resultaten gehad? De Regeering meent ten onrechte, dat het toezicht op de huisdrukkerijen zoo eenvoudig zou zijn. Indien de naam van den drukker niet vermeld wordt, blijft het zeer wel mogelijk om te leveren aan derden, zonder dat daarop toezicht kan worden uitgeoefend. Ik heb van zulke leveringen aan derden voorbeelden bij mij.

Tegenover de door mij aangevoerde overwegingen stelt de Regeering,

„dat Zij het verhoogen van de bedrijfskosten door bepaalde werkzaamheden te verbieden, zij het ook op sociaal motief, een zoodanige inbreuk op de bedrijfsvrijheid acht, dat Zij daartoe moeilijk incidenteel en als een soort bijgedachte van de bedrijfsreglementeering kan besluiten”.

Ik zou de zaak wat minder algemeen willen bezien, ik zou willen onderscheiden tusschen huisdrukkerijen en huisdrukkerijen. Als banken als de Javasehe Bank — ik heb de vorige maal reeds gezegd, dat de Javasehe Bank haar huisdrukkerij heeft afgeschafte — zich een huisdrukkerij aanschaffen, kan toch moeilijk gezegd worden, dat zij de drukkerij noodig hebben als bijv. het geval is met een dagblad, waarvan de drukkerij bijna een wezensbestanddeel vormt. Ik erken, dat er aanleiding kan bestaan om de Regeering ten opzichte van huisbedrijven (als door de Regeering genoemd ten aanzien van het opwekken van elektrische kracht, de vervaardiging van canvas, kalkbranderij) eenige meerdere vrijheid te laten, maar dan is het toch wel noodig, dat de formule van het bedrijf anders wordt gegeven en dat de Regeering daarnaast de bevoegdheid krijgt om in bepaalde gevallen huisbedrijven uit te zonderen. Daaronder zullen dan niet behoeven te vallen huisdrukkerijen dan alleen bij hooge uitzondering, zooals ik reeds noemde: bij dagbladen enz., waar de drukkerijen wezenlijk als een onderdeel van het productiebedrijf moeten worden beschouwd.

Ik meen dan ook, dat de Regeering goed zal doen, door in art. 1 sub a te laten vervallen de woorden:

„ten aanzien van het publiek uitgeoefend”,

zoodat lid a komt te luiden:

„bedrijf: een bedrijf, geen landsbedrijf zijnde en behoorende tot een overeenkomstig art. 2 aangewezen bedrijfstak.”

Voorts worde in artikel 2 een alinea ingelascht, waarbij de Regeering in uitzonderingsgevallen, den Reglementeringsraad gehoord, de bevoegdheid verkrijgt om een bepaald bedrijf als huisbedrijf buiten toepassing van de ordonnantie te stellen. Ik geloof, dat aan mijn wensch kan worden tegemoetgekomen, door onder E het tweede lid van artikel 2 te doen luiden als volgt:

„Voorts kan daarbij worden bepaald, dat en in hoeverre die toepasselijkverklaring niet zal gelden voor bedrijven, die niet ten aanzien van het publiek worden uitgeoefend, dan wel dat de Gouverneur-Generaal, den Algemeenen Reglementeringsraad gehoord, bevoegd zal zijn zoodanige bedrijven van de bedoelde toepasselijkverklaring vrij te stellen”.

Mijnheer de Voorzitter! Een amendement in dien geest Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

is door mij ingediend, medeondertekend door de heeren Thamrin en Soangkoepou.

Inderdaad is het aantal huisdrukkerijen thans nog betrekkelijk gering. Gevreemd wordt echter dat — zooals ik in eersten termijn reeds zeide — de nieuwe definitie van bedrijf zal leiden tot het oprichten van verschillende volgens den geest der ordonnantie volkomen „reële” huisdrukkerijen, maar waarbij met een „geven en nemen” als door mij bedoeld geen rekening wordt gehouden.

Ten aanzien van de kleine bedrijven, speciaal van de kleine drukkerijen, gelooft de Regeering, dat de hinder daarvan wel zwaar wordt overschat. Zij erkent, geen exacte gegevens dienaangaande te hebben. Mij werd medegedeeld, dat bv. in Bandoeng reeds 65 drukkerijen, kleine en groote, te vinden zijn. In tegenstelling met de Regeering geloof ik dan ook, dat het aantal ongereguleerde drukkerijen zeer groot is. Ik blijf het brengen hiervan onder de bedrijfsreglementeering hoogst gewenscht achten en ik dank de Regeering dan ook, dat Zij bereid is, daarnaar een onderzoek in te stellen en naar de uitkomst daarvan, in overleg met den Reglementeringsraad te handelen. Het ware wellicht mogelijk een lijst samen te stellen van alle in Indië op een bepaald tijdstip gevestigde ongereguleerde drukkersbedrijven, met vermelding hunner capaciteit.

Deze lijst ware over te leggen bij het eerstvolgende rapport over de werking der bedrijfsreglementeering.

Het belang, om de intellectuele gevangenen geschikt werk op te kunnen dragen, wil ik niet onderschatten. Het weegt echter mijns inziens niet op tegen de bezwaren daartegen aangevoerd.

In elk geval kunnen, waar uiteraard het aantal zóó intellectuele gevangenen niet zoo groot is, die gevangenisdrukkerijen kleiner zijn. Die inrichtingen dienen dus niet zoo omvangrijk te zijn, dat daar — zooals thans — belangrijke groote opdrachten kunnen worden uitgevoerd.

Ik kan met een onbeperkten werkingsduur der ordonnantie meegaan — de door de Regeering aangevoerde argumenten zijn inderdaad krachtig —, wanneer wij ieder jaar hier de toestanden van de reglementeering der verschillende bedrijven zouden kunnen bespreken, aan de hand van tijdig — daarop leg ik bijzonderen nadruk — ingediende verslagen omtrent haar werking en aan de suggesties terzake van den Volksraad volle aandacht zou worden geschonken. Ik heb daarom een amendement tot wijziging van het betreffende artikel niet medeondertekend. De motieven, die mij aanvankelijk tot termijnbepaling drongen, zijn van geheel anderen aard dan die van de voorstellers, wier uitgesproken bedoeling is om de reglementeering uiteindelijk te doen beëindigen, terwijl ik juist de reglementeering wil, zij het in een andere richting dan de Regeering aanvankelijk wilde. Nu de Regeering verklaard heeft, dat ook Zij ordening wenscht en het niet in haar bedoeling ligt om het bij de voorgestelde maatregelen te laten, maar te streven naar een meer doeltreffende ordening, zal ik mij tegen een niet beperkten tijdsduur niet langer verzetten.

Als ik die bedoeling anders heb opgevat is dat m.i. te wijten aan de Regeering zelf, die in haar Memorie van Toelichting (bijlage) op meerdere plaatsen schreef, dat: voorshands de reglementeering moet worden gehandhaafd en ook in andere gedeelten — vergis ik mij niet — sprake was van opheffing.

De Regeering zegt nu nadrukkelijk, dat ook Zij ordening wil, al ziet Ze dat als een langdurig proces. Daarvan ben ik overtuigd, liet daarvan in mijn rede ook voldoende blijken. Daarom trof mij pijnlijk de qualificatie „fantastische beschouwingen” ten aanzien van een bepaald onderdeel, want wie mijn rede rustig naleest moet erkennen, dat ik met beide voeten in de volle werkelijkheid sta, de moeilijkheden in dit land met zijn zeer labielen — of wil men dynamischen — toestand allerminst heb onderschat. Ik verlangde dan ook niet anders dan een gaan in de richting van ordening, stap voor stap, met geleidelijken uitbouw, naarmate de omstan-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsovereenkomst (Ond. 81).

(De Villeneuve.)

digheden zulks toelaten. Als een der middelen om daartoe te geraken noemde ik ook het stellen van vestigingseischen — zooals ook in Nederland geschiedt, al zou ik — zooals ik reeds uitdrukkelijk zeide — zeker niet zoo ver willen gaan als daar. Ook hier wil ik een gaan in die richting, met hoe bescheiden eischen ook. Over dit punt zweeg de Regeering in haar antwoord volkomen.

Nu de bedrijfsreglementeering uitdrukkelijk dus als een „ordering” wordt gezien, dienen naar mijn meening ook andere middelen, die tot die ordening kunnen leiden, te worden bevorderd en geëntameerd. Het komt mij voor in de gegeven omstandigheden op den weg der Regeering te liggen om eventueel — liefst met belanghebbenden — die verschillende middelen te onderzoeken.

Men kan hier helaas niet alles aan particulier initiatief overlaten. Aandrang en richtinggeving door de betrekkelijke regeeringsinstanties kan in deze onvoldragen maatschappij sneller tot gezonde toestanden leiden. Er dient mijns inziens dus van de zijde der instanties een zeker initiatief uit te gaan. Men dient niet af te wachten. Dit is dan ook, naar mijn oordeel, de reden dat men van de zijde der drukkers gevraagd heeft om instelling eener regeeringscommissie. Maar al dat regeeringsoptreden moet steeds voor oogen hebben een zich-terug-trekken, zoodra zulks mogelijk is, opdat de aanvankelijke regeeringsbemoediging geleidelijk aan worde omgezet in eigen bedrijfswerkzaamheid.

Handhaving van de bedrijfsreglementeering zou inderdaad al veel winst brengen, indien de belanghebbenden inzien het nut der samenwerking om te trachten tot een rationeële verzoening van de belangentegenstellingen te geraken.

Ik vraag van de Regeering niet, dat Zij in korten tijd tot stand brengt, hetgeen in vele jaren van onvermoeid pogen door de erbij betrokkenen zelf niet kan worden bereikt.

Dat pogen is wellicht benaderd door onjuiste middelen. Zoo is een algemeen geldend prijstarief — ik treed weer even op het terrein van de drukkers — in het drukkersbedrijf, geldend dus zoowel voor groote als kleine drukkerijen een foutief middel geweest, omdat men geen voldoende rekening hield met de noodzakelijke differentiatie, de service, die uiteraard in het algemeen bij grootere drukkerijen meer volkomen zal zijn dan bij kleinere. Met genoegen neem ik kennis van het streven der vereeniging om meer differentiatie in de tarieven te brengen. Ik hoop dat zij in deze poging slagen zal en het haar gegeven moge worden op deze wijze de tegenstellingen tusschen groote en kleine drukkerijen te verzoenen.

Ik wil hiermede eindigen, Mijnheer de Voorzitter, en spreek de hoop uit, dat deze — zij het onvoldragen — regeling van de bedrijfsreglementeering ertoe zal mogen bijdragen, dat wij waarlijk krijgen een toepassing van een zekere ordening in de hier bedoelde bedrijven.

De Voorzitter: Ik geef thans het woord aan den heer De Villeneuve, die, hoewel hij in eersten termijn niet heeft gesproken, hier in tweeden termijn het woord zal voeren in plaats van den heer Weyer, wiens zetel hij hier heeft ingenomen.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats past mij een woord van dank voor de gelegenheid, welke U mij hebt willen geven, hoewel ik eerst zitting in dit College kreeg op een tijdstip, dat de ontwerp-bedrijfsreglementeering reeds ver in haar behandeling gevorderd was, om alsnog in tweeden termijn het woord te mogen voeren.

Ik moge dan om te beginnen verklaren, dat ik bij mijn uiteenzetting als uitgangspunt neem het standpunt als door den heer Weyer in eersten termijn ingenomen.

Ik weet zeker uit te spreken hetgeen de heer Weyer gezegd zou hebben, indien hij in deze vergadering aanwezig zou zijn geweest, wanneer ik den geachten Regeeringsgemachtigde dank betuig voor de uitvoerige beantwoording van hetgeen de heer Weyer in eersten termijn te berde bracht, voor de aandacht,

welke de Regeering aan zijn opmerkingen heeft willen schenken en de tegemoetkoming waarvan Zij blijk gaf.

Ik denk hierbij in de eerste plaats aan den Algemeenen Reglementeeringraad.

De Regeering geeft aan haar verklaring, dat bij haar met de instelling van dien Reglementeeringraad de bedoeling voorzit om de samenwerking met het bedrijfsleven op het terrein van de reglementeering tot iets levends te maken, relief, waar Zij ermede accoord gaat in de instructie voor den Reglementeeringraad op te nemen, dat dit orgaan zich ook eigener initiatief tot haar of tot den directeur van E. Z. zal kunnen richten binnen het veld der vraagstukken voor de behandeling waarvan die raad wordt ingesteld. Het is mij begrijpelijk, dat, voorzichtigheidshalve waar iets staat te gebeuren, waarmede nog geenerlei ervaring is opgedaan, de geachte Regeeringsgemachtigde aan die toezegging toevoegt, dat niet te voorspellen valt of van den aanvang af de adviezen van dien raad regelmatig zullen worden opgevolgd.

Het feit, dat bij afwijkende beslissing aan den Reglementeeringraad zullen worden medegedeeld de motieven, waarop deze afwijking heeft berust, doet mij met een gerust hart die samenwerking afwachten. Ik word daarin nog versterkt waar, op een andere plaats in zijn rede, de geachte Regeeringsgemachtigde het heeft over het deelen van de verantwoordelijkheid bij de uitvoering van de bedrijfsreglementeering met de belanghebbenden en over het verkrijgen van samenwerking tusschen de belanghebbenden en de Regeering zelf.

Ten aanzien van de werkzaamheid en de rol van den Reglementeeringraad geloof ik te mogen stellen, dat mijn inzichten geheel parallel loopen aan die van de Regeering. Of zulks ook geldt voor de commissies van deskundigen daarvan, Mijnheer de Voorzitter, ben ik nog niet geheel zeker.

Ik geef gaarne toe, dat het voor den Reglementeeringraad altijd veel gemakkelijker zal zijn om tot een zuiver objectieve beoordeeling te komen van de gevallen, welke hem worden voorgelegd dan voor een bepaalde commissie van deskundigen. De Reglementeeringraad toch staat buiten de groep van bedrijven waarom het gaat en de commissie van deskundigen zit daar midden in, ja maakt er zelfs een deel van uit.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, is, getoetst aan het doel waartoe dergelijke commissies van deskundigen worden ingesteld, een min of meer subjectieve inslag van hetgeen in den boezem van die commissies onder woorden zal worden gebracht nu zulk een nadeel? Ik voor mij geloof, het geval nuchter beschouwend, deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden. Tegenover de groote lijnen waarmede de Reglementeeringraad zich zal bezighouden, dient men te stellen de detail-uitvoeringen van de bedrijfsreglementeering, welke in de commissies van deskundigen zullen worden behandeld. Het zijn deze detail-uitvoeringen, welke een groote mate van interne kennis van de bedrijfsvoering en van de onderlinge verhoudingen van de bedrijven tot één tak behorende, onmisbaar maken.

Hier juist is mijns inziens ruimte voor subjectiviteit der individueele commissieleden. Uit alle subjectieve uitlatingen, welke in de vergaderingen van de commissies van deskundigen zullen worden gelanceerd, zal als regel — een enkel bijzonder geval of een enkel al te sterk gekleurde uitlating daargelaten — de grootste gemeene deeler te vinden zijn. Ik zou bijna zeggen, dat het vinden van die grootste gemeene deeler, en dit is toch de quintessens bij de toepassing van de bedrijfsreglementeering, het beste verzekerd wordt, indien in die commissie niet te veel wordt getheoretiseerd.

Ik laat in vol vertrouwen aan de overheid de keuze van de samenstelling van elke commissie van deskundigen over. En ik neem bijvoorbaat aan, dat die samenstelling steeds zoo zal zijn, dat daarin een bepaalde tak van bedrijven in al zijn nuances vertegenwoordigd zal zijn.

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(De Villeneuve.)

Dit zoo zijnde houd ik mij overtuigd, dat de conclusies waartoe men in dergelijke commissies zal komen, gebaseerd zullen zijn op de praktische eischen, welke de bedrijfstak in zijn geheel zal stellen aan de toepassing van de bedrijfsreglementeering.

Ik zoude den geachten Regeeringsgemachtigde willen vragen of hij dit uitgangspunt met mij kan deelen en of de Regeeringsgemachtigde mijn inzicht deelt, dat het overheidsorgaan, hetwelk met de hanteering van de bedrijfsreglementeering belast zal zijn, slechts uitzonderingsgewijs voor het dilemma zal komen te staan dat de conclusies van een bepaalde commissie van deskundigen niet overgenomen kunnen worden.

Ik vraag mij dan verder af, of er in een dergelijk geval geen aanleiding zal bestaan den Reglementeeringsraad te hooren.

Ik beoog hiermede geenszins afbreuk te doen aan de ook voor mij vaststaande bevoegdheid van den Directeur van Economische Zaken om in hoogste instantie uitspraak te doen over de wijze waarop in een bepaalden bedrijfstak de reglementeering zal worden toegepast. Ik vlei mij echter met de gedachte, dat in een dergelijk geval, waarin het departement op eigen kompas zal moeten varen, deze autoriteit het ook van nut zal achten het oordeel van den Reglementeeringsraad te hooren omdat dit college, al zal het evenmin volkomen georiënteerd zijn ten aanzien van technische details, toch door zijn samenstelling geacht mag worden een algemeene oriëntatie van het bedrijfsleven te hebben.

Voor deze suggestie geldt nog de volgende overweging. De subjectieve tegenstellingen, welke de Regeering voorziet in den boezem van de commissies van deskundigen zullen vooral ontstaan, indien de toepassing van de bedrijfsreglementeering neerkomt op een productie-beperking, zoo niet voor alle dan toch voor een deel van de bedrijven van één tak.

Of er een productie-beperking zal worden opgelegd zal voor een voornaam gedeelte samenhangen met het alternatief, gesteld ten aanzien van de definitie „omvang van het bedrijf”, dat gekozen wordt.

Is het nu niet gewenscht, dat bij de bepaling van deze keuze de Algemeene Reglementeeringsraad ingeschakeld wordt, omdat het hier toch de basis betreft, waarop bij een bepaalden tak van bedrijven de reglementeering zal berusten?

Hiermede, Mijnheer de Voorzitter, ben ik gekomen aan de beantwoording door den geachten Regeeringsgemachtigde van de in eersten termijn gestelde vraag, hoe de toepassing zal zijn van de verschillende criteria, die in artikel 1 onder *d* zijn gegeven voor de bepaling van den omvang van het bedrijf.

De geachte Regeeringsgemachtigde merkte terzake het volgende op (blz. 225 Stenografisch Verslag):

„Voor iederen bedrijfstak zal men zorgvuldig hebben te overwegen, welk criterium of welke combinatie van criteria voor de praktische toepassing van de bedrijfsreglementeering op die speciale groep van bedrijven het meest geëigend is, doch is de keuze eenmaal gedaan dan zal men alle bedrijven naar denzelfden maatstaf of groep van maatstaven dienen te behandelen, wil men niet in allerlei willekeur en onregelmatigheid van toepassing vervallen.”

Op zichzelf kan ik mij met deze gedragslijn zeer wel verenigen, doch mij zij de opmerking veroorloofd, dat de voorgestelde redactie van artikel 1 sub *d*, m.i. slechts toelaat een keuze uit de drie gestelde alternatieven en geen combinatie van twee of drie alternatieven.

Wil men die mogelijkheid openhouden, dan zal men in artikel 1 sub *d* niet moeten spreken van „dan wel” en „of” maar in stede daarvan moeten stellen „en/of”. Ik maak deze opmerking naar aanleiding van hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde mijn geacht medelid, den heer Blaauw, antwoordde op hetgeen deze naar voren bracht over een brief van de Vereeniging Nederlandsch-Indisch Fabrikaat.

Ik zal, Mijnheer de Voorzitter, niet nader ingaan op het geschilpunt tusschen den directeur van Economische Zaken en genoemde vereeniging. Ik moge hier volstaan met de opmerking, dat aan dit verschil van inzicht, naar mijn meening, eerst dan een einde te maken is, indien artikel 1 sub *d* de kleine wijziging ondergaat, welke ik zoo juist aangaf. Maar verder voert de zoojuist door mij bedoelde passage uit de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde mij thans tot de vraag: wat is de bedoeling van „den toegestane omvang”, waarvan in het vierde lid van artikel 4 sprake is?

Het spijt mij, Mijnheer de Voorzitter, dat ik hiermede feitelijk een nieuw punt in het debat breng. Maar ik acht dit punt, gezien in het licht van de beantwoording van de vraag van den heer Blaauw, toch van zooveel belang, dat ik het bijzonder op prijs zou stellen, indien de geachte Regeeringsgemachtigde daaraan alsnog aandacht zou willen schenken.

Mijn vraag is dan: Is de „toegestane” omvang van het bedrijf, waarvan sprake is in het vierde lid van artikel 4 dezelfde als de omvang van een bedrijf zooals deze aan de hand van de in artikel 1 sub *d* voorkomende alternatieven zal worden vastgesteld? Met andere woorden: wanneer de omvang van een bedrijf eenmaal aan de hand van artikel 1 sub *d* is bepaald, kan dan op dien omvang nog krachtens artikel 4, vierde lid, een coëfficiënt worden toegepast?

Ik kom thans tot het afwijzende standpunt, dat de Regeering inneemt tegenover het verzoek, dat de heer Weyer in eersten termijn formuleerde, om in de ordonnantie een bepaling op te nemen, krachtens welke beroep op den Gouverneur-Generaal wordt opengesteld betreffende beslissingen van den directeur van Economische Zaken, nopens het verbinden van voorwaarden aan licenties of vergunningen.

Inderdaad, de weg tot den hoogste in den lande staat altijd open, wanneer men zich bezwaard gevoelt over een door een bepaalde autoriteit genomen beslissing. Maar hiermede wordt, zoo wil het mij voorkomen, hetgeen de suggestie van den heer Weyer beoogt, waaraan mijn geacht medelid Kan zijn steun gaf, toch wel wat te eenvoudig gesteld.

De logische consequentie van den gedachtengang, welke de geachte Regeeringsgemachtigde bij zijn beantwoording van deze suggestie volgt, zou er toe leiden, dat het beroep op den Gouverneur-Generaal in geval van weigering of intrekking van de licentie, dan wel van de weigering van de toestemming tot overdracht van een licentie of vergunning, hetwelk in artikel 11 wordt geregeld, evenzeer overbodig is.

Gelukkig gaat de Regeeringsgemachtigde niet zoo ver, en daarom bevreemdtd het mij, dat het instituut van administratieve rechtspraak, als hoedanig het dezerzijds bepleite beroep op den Landvoogd toch valt op te vatten, bij deze gelegenheid bijkans als een overbodige zaak wordt voorgesteld.

Laat ik er mij voor het oogenblik toe bepalen uit te spreken, dat er principieel toch een aanmerkelijk verschil bestaat tusschen het door den Gouverneur-Generaal kennis nemen van een ingesteld hooger beroep en het kennismaken van een klacht over de uitvoering van de bedrijfsreglementeering.

Ik vermag niet in te zien, dat er bezwaren kunnen bestaan tegen het gevolg geven aan het verzoek van den heer Weyer. In dat verband zou ik nog willen opmerken, dat ik mij zeer wel kan voorstellen, dat een beroep op den Landvoogd de nakoming van een bepaalde, door den Directeur van Economische Zaken noodzakelijk geachte voorwaarde niet mag tegenhouden. Doch naar mijn meening is dit laatste ook niet noodzakelijk, evenmin als in belastingkwesities de belastingplicht door een beroep opgeschort wordt. En ik zou er daarom met klem bij den geachten Regeeringsgemachtigde op willen aandringen alsnog de suggestie van den heer Weyer te willen overnemen.

Tijdens de openbare behandeling in eersten termijn is de vraag gesteld, welk tijdstip beslissend is voor de bepaling van den omvang van een bedrijf. De geachte Regeeringsgemachtigde antwoordde hierop, dat deze vraag in het

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(De Villeneuve.)

algemeen zeer moeilijk te beantwoorden valt. Wel kon worden gezegd, dat als regel dit tijdstip niet is het tijdstip van afkondiging of de inwerkingtreding van de regeringsverordening.

Uit het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde is mij duidelijk geworden, dat inderdaad in concreto de vraag niet makkelijk te beantwoorden valt.

Maar mag in ieder geval worden aangenomen, dat in de regeringsverordening steeds dit beslissende tijdstip zal worden aangegeven?

Terwijl ik verder den geachten Regeeringsgemachtigde zou willen vragen of hij met mij van inzicht is, dat het uitermate gewenscht zal zijn over dit tijdstip ook den Reglementeeringraad te hooren?

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft een enkel woord gewijd aan de gebezigde uitdrukking „noodzakelijk kwaad”. Ik geloof het meest in de lijn van den geachten Regeeringsgemachtigde te handelen indien ik thans geen wijdloopige beschouwing over dat begrip houd.

Ik moge mij slechts bepalen tot de verzekering, dat wanneer een „noodzakelijk kwaad” eenmaal in een product van wetgeving belichaamd is, het bedrijfsleven in het algemeen gesproken, als behoorende tot de uitgebreide categorie van goede staatsburgers, dit product van wetgeving aanvaardt en naleeft. Deze aanvaarding en naleving omvat dan ook samenwerking daar, waar de Regeering deze wenschelijk acht en inroept.

Ik kom thans tot een punt, dat de Regeering en mij nog verdeeld houdt, n.l. de werkingsduur, welke aan deze ontwerp-ordonnantie moet worden gegeven. Zal deze onbeperkt moeten zijn of niet?

Indien men ten deze een van de Regeering afwijkend standpunt inneemt, dan spruit zulks geenszins voort uit gebrek aan verering tegenover de bedoelingen waarmee de Regeering jegens het bedrijfsleven is bezielde.

Het is mij een voldoening dat de Regeering hiervan overtuigd is. Het gaat uitsluitend om de vraag, of aan de wettelijke voorziening waarover wij thans beraadslagen, een permanent karakter moet worden gegeven, dan wel bij voorbaat in deze voorziening tot uitdrukking moet worden gebracht, dat nog geenszins vaststaat of, hetgeen men thans wenscht te regelen, voor langeren tijd gehandhaafd zal moeten blijven.

Ik kom dan, Mijnheer de Voorzitter, tot een antwoord op deze vraag, dat niet in overeenstemming is met het standpunt, dat de Regeering inneemt.

Laat ik op den voorgrond stellen, dat de bijzondere bevoegdheden waarom de Regeering thans vraagt, getoetst aan de toestanden en verhoudingen, zooals deze zich op het oogenblik voordoen, noodzakelijk kunnen worden geacht.

Ik meen mijn volle vertrouwen in de Regeering te hebben uitgesproken op dien oogenblik gaarne bekleed zie. Maar het is voor mij persoonlijk te eenenmale onmogelijk op dit oogenblik te beoordeelen of over eenige jaren, laten wij zeggen over drie jaar, die bevoegdheden alsnog als onmisbaar moeten worden beschouwd.

Ik vlei mij met de gedachte, dat ik de ontwikkeling gedurende de laatste jaren van het economisch gebeuren met voldoende aandacht heb gevolgd. Daarvan uitgaande en mij op deze waarneming baseerende, kan ik geen zekerheid vinden dat hetgeen thans voor de meest nabije toekomst niet alleen gewenscht, maar zelfs noodig kan zijn, ook in verder afgelegen tijden zal moeten dienen. Hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde in eersten termijn aanvoerde in zijn pleit voor een onbeperkten levensduur van de ordonnantie heeft mij tot geen ander inzicht kunnen brengen.

Als eerste bezwaar voert de geachte Regeeringsgemachtigde aan, het element van tijdelijkheid en onzekerheid, dat met zulk een beperkten werkingsduur juist voor belanghebbenden

in de ordonnantie wordt gebracht. Ter adstructie daarvan wordt er op gewezen, dat nuttige en noodige overeenkomsten tusschen verschillende bedrijven zijn tot stand gekomen met een clausule, die daaraan een einde maakt — ik neem aan dat bedoeld is, dat deze overeenkomsten voortijdig zullen expireeren — gelijktijdig met het eind van de reglementeering. Ik meen te mogen aannemen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde hierbij het oog had op verschillende onderlinge overeenkomsten in de gereguleerde ijsindustrie. Maar ik hoop, dat de geachte Regeeringsgemachtigde het mij ten goede zal houden, wanneer ik in alle bescheidenheid opmerk, dat hier oorzaak en gevolg met elkander verwisseld worden.

Immers, wat was het geval? Reeds langen tijd voordat de bedrijfsreglementeering op de ijsfabrieken van toepassing werd verklaard, bestonden de onderlinge contracten, waarop thans wordt gedoeld. Het was juist de reglementeering, welke de noodzaak meebracht de contracten te wijzigen. In die gewijzigde contracten moest toen wel — weder als gevolg van de bedrijfsreglementeering — rekening worden gehouden met de mogelijkheid, dat aan die reglementeering een einde zou komen en vanzelf sprekend werd daarom in die contracten de clausule met deze strekking opgenomen.

Het was dus de bedrijfsreglementeering factor vormde, waarop de geachte Regeeringsgemachtigde doelde. En ook al komt straks in de ordonnantie geen beperkte werkingsduur voor, dan zal men in de contracten toch — naar mijn inzicht — een soortgelijke clausule moeten handhaven, omdat men toch altijd zal rekening willen houden met de mogelijkheid van intrekking van de reglementeering, waardoor verhoudingen, welke zich hebben gezet, weer wijziging hebben ondergaan.

Een ander argument voor den onbeperkten levensduur put de geachte Regeeringsgemachtigde uit handelspolitieke overwegingen. Gedoeld wordt dan op een uit een bepaalde handelspolitiek voortgevloeiden contingentieeringsmaatregel, waarbij zich een reglementeeringsmaatregel in sommige gevallen zal dienen aan te sluiten.

Dergelijke contingentieeringsmaatregelen dragen altijd een tijdelijk karakter. Onze handelspolitiek is dynamisch; zij kan in een zoo apocalyptischen tijd als wij thans beleven, niet voor lange jaren worden getraceerd, hoe scherp het oog van den stuurman ook moge zijn. Wordt de handelspolitiek, na eenige jaren in een bepaalde richting te zijn gestuurd, in dezelfde koers voortgezet, eerst dan zal de noodzakelijkheid blijken om een annex daarmede getroffen bedrijfsreglementeeringsmaatregel eveneens voort te zetten. Dit zijn alle echter beslissingen, welke eerst op het geëigende moment te treffen zijn en een argument voor den onbeperkten werkingsduur van de bedrijfsreglementeering valt daaruit m.i. niet te putten.

Ten slotte wijst de Regeering op de afgrenzing van de bedrijfsreglementeering, welke het gaat om de afgrenzing van het arbeidsveld tusschen grotere en kleinere bedrijven. Hier wordt gesproken over te stellen zekerheid tegen destructieven strijd. Met de Regeering wil ik gaarne de kleinere bedrijven hun kans geven. Maar wat ik beslist niet wil is bij die kleinere bedrijven de gedachte wekken, dat zij tot in een verre toekomst zonder eenige restrictie op de bescherming kunnen rekenen, welke in de voortgezette toepassing van de bedrijfsreglementeering opgesloten zou liggen.

Leven is strijd; dit geldt ook voor de bedrijven, zoowel voor de grotere als voor de kleinere. Ook de kleinere bedrijven zullen zich steeds voor oogen moeten blijven stellen, dat zij hebben te strijden voor de plaats die zij in het economisch bestel wenschen in te nemen. Zij kunnen dit besef niet missen, willen zij hun energie gespannen houden. Zij zullen hun bestaansrecht moeten bewijzen. Dat de overheid, teneinde hun in staat te stellen dit bewijs te leveren haar beschermende hand over hen uitstrekt, door in de jaren, dat zij door

(Thamrin.)

de pokken en mazelen moeten komen, de reglementeering op hen toe te passen heeft mijn instemming. Maar het besef moet wakker blijven, dat het hier om een tijdelijke bescherming gaat, dat ten slotte ook de kleinere bedrijven op eigen krachten moeten kunnen drijven.

De heer Weyer heeft in eersten termijn reeds uiteengezet, waarom het z.i. alleszins gemotiveerd is om de bedrijfsreglementeeringordonnantie aan een termijn te binden. Ik ben het daarmee geheel eens en hetgeen de geachte Regeerings-gemachtigde daartegen heeft ingebracht, heeft, zooals U uit hetgeen ik zoo juist te berde heb gebracht gebleken zal zijn, daarin geen wijziging mogen brengen.

Ik moge hier met nadruk herhalen, dat hetgeen de Regeering en mij op dit punt verdeeld houdt, uitsluitend zijn oorzaak vindt in verschil van inzicht en geenszins in gebrek aan vertrouwen.

Ik vind daarom vrijheid er nogmaals met klem op aan te dringen in de ordonnantie een bepaling op te nemen, krachtens welke de werkingsduur bij voorbaat tot een te noemen termijn, bijv. drie jaar, beperkt zal worden.

Ik zou op dit punt nog gaarne een uitspraak van dit College uitlokken, weshalve ik een daartoe strekkend amendement heb ingediend.

De Voorzitter: Ingediend is een amendement, ondertekend door de heeren Van Helsdingen, Thamrin en Soangkoepou (st. 11), luidende:

„Ondergeteekenden hebben de eer voor te stellen in de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeeringordonnantie 1934, zooals deze gewijzigd is bij nota's van wijzigingen:

- 1o. onder C, in artikel 1 sub a de woorden „ten aanzien van het publiek uitgeoefend” te doen vervallen,
- 2o. onder E, het tweede lid van artikel 2 aan te vullen met:

„Voorts kan daarbij worden bepaald dat en in hoeverre die toepasselijkverklaring niet zal gelden voor bedrijven, die niet ten aanzien van het publiek worden uitgeoefend, dan wel dat de Gouverneur-Generaal, den Algemeenen Reglementeeringraad gehoord, bevoegd zal zijn zoodanige bedrijven van de bedoelde toepasselijkverklaring vrij te stellen”.

Dit amendement is reeds rondgedeeld en kan evenals het reeds eerder ingediende amendement-De Villeneuve e.s. in dezen tweeden termijn besproken worden, maar komt ook nog afzonderlijk aan de orde.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in tweeden termijn kortheide betrachten en wil beginnen met de Regeering toe te geven, dat Zij formeel gelijk heeft, wanneer Zij zegt, dat de bedrijfsreglementeering bevoegdheid geeft tot ingrijpen, daar, waar het wenschelijk is, ook op plaatselijke bedrijven. In mijn betoog in eersten termijn had ik slechts de bedoeling te wijzen op het uitzonderlijke karakter van de toepassing der bedrijfsreglementeering op plaatselijke bedrijven als de melkerijen te Bandoeng. Terwijl het bij de toepassing der bedrijfsreglementeering op andere bedrijven niet gaat om plaatselijke bedrijven, doch om den aard van het bedrijf, zooals bij drukkerijen, veemen, ijsfabrieken, enz. het geval was, waar de bedrijfsreglementeering werd toegepast op alle bedrijven van dien aard in geheel Nederlandsch-Indië, ongeacht den meer of minder goeden toestand der bedrijven op een bepaalde plaats, werd de bedrijfsreglementeering op de melkerijen alleen toegepast te Bandoeng, op één plaats dus en niet op andere plaatsen.

Nu is het wel mogelijk, dat Bandoeng het grootste surplus aan melk heeft, doch het feit van een kleiner of grooter surplus van productie heeft zich in de afgelopen jaren bij alle melkbedrijven in Nederlandsch-Indië voorgedaan.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Bij de drukkerijenreglementeering doen zich ook plaatselijke verschillen in toestand voor, maar daarom is dit nog geen reden geweest, alleen reglementeering toe te passen op plaatselijke drukkerijen, die er het slechts aan toe zijn geweest, doch op alle drukkerijen in Nederlandsch-Indië.

Het is dit uitzonderlijk karakter van toepassing van de bedrijfsreglementeering dat ik wilde signaleeren, hetwelk zich niet bij andere bedrijven voordoet, welke onderworpen zijn aan de bedrijfsreglementeering.

Ik zal overigens kort zijn in mijn beschouwingen over de melkerijen in Bandoeng. Ik wil slechts de hoop koesteren, dat bij een voortgezette toepassing van de bedrijfsreglementeering op de melkerijen te Bandoeng niet uit het oog moet worden verloren dat:

1e. wij moeten streven naar de binnenlandsche conserveering van melk en dat de bedrijfsreglementeering met haar tendens van beperking van productie dit streven in den weg staat;

2e. gestreefd moet worden naar distributie van goed melkvee over geheel Java en dat de bedrijfsreglementeering deze distributie tegenwerkt, omdat het jonge melkvee afgeslacht moet worden, op grond van beperking van het productie-apparaat;

3e. dat ter bereiking van sub 1 en 2 de bedrijven en de productie zich ten volle moeten kunnen ontplooiën, hetgeen juist niet kan plaats hebben bij toepassing van de bedrijfsreglementeering op de melkerijen te Bandoeng.

Ik kom nu aan een voor mij belangrijk gedeelte van de bedrijfsreglementeering, n.l. de zorg voor het sociale deel van de reglementeering. Ik ben den Regeeringsgemachtigde erkentelijk voor zijn uitspraak dat de Regeering de bepalingen voor het sociale gedeelte niet graag zou willen missen. Anderzijds stellen mij andere uitspraken van den Regeeringsgemachtigde teleur, dat van feitelijke toepassing geen sprake is, behalve bij sigarettenfabrieken, n.l. eischen ten aanzien van het opvoeren van het verbruik van inheemsche tabak. Bij andere industrieën is dat niet het geval omdat daartoe, volgens den Regeeringsgemachtigde, geen aanleiding bestaat. Ik zou de vraag willen stellen of er voldoende zekerheid is, dat alle gereglementeerde bedrijven Inheemsche grondstoffen gebruiken. Verbruiken de drukkerijen zooveel mogelijk papier van de Inheemsche industrie en gaan zij alleen tot bestellingen in het buitenland over indien de Inheemsche industrie niet in staat is tot levering?

En de veemen? Waar bestellen die hun werktuigen als prauwen, lichters — ijzeren en stalen — en hun verpakkingsmateriaal?

Eenigszins teleurstellend zijn de verklaringen van den Regeeringsgemachtigde over den loontoestand van de gereglementeerde bedrijven en wel daar waar hij zei, dat de loontoestanden in de gereglementeerde bedrijven, vergeleken met den algemeenen toestand bevredigend waren en dat de noodlijdende toestand der ondernemingen geen aanleiding vormde om de loonen op te drijven.

Mijnheer de Voorzitter! Gelukkig sprak de Regeeringsgemachtigde in den verleden tijd. Zeer zeker, bij de invoering van de bedrijfsreglementeering is het niet uitgesloten, dat de toestand der bedrijven noodlijdend was, maar niet vergeten moet worden, dat juist door de bedrijfsreglementeering de toestand der bedrijven weer gezonder is geworden en de bedrijven loonender, zoodat het redelijk is, dat thans aan den loontoestand eischen worden gesteld nu de bedrijven weer rendabel zijn geworden, dank zij de bedrijfsreglementeering.

Wat mij teleurstelt is, dat het Departement van Economische Zaken de contrôle op den loontoestand feitelijk uit handen geeft, doordat het deze taak overdraagt aan het Kantoor van Arbeid. Het Kantoor van Arbeid heeft, wat betreft activiteit voor de arbeidersbelangen in de industrie in den laatsten tijd niet bepaald een gunstige reputatie en het wil mij verkeerd lijken, deze zaak uitsluitend in handen te stellen van het

(Thamrin.)

Kantoor van Arbeid. Het Departement van Economische Zaken heeft, uit hoofde van haar diepingrijpende bemoeiingen met de industrie, een veel beteren kijk op de loonmogelijkheden en het is niet uitgesloten, dat loonen, die in vergelijking met den algemenen loontoestand nog redelijk lijken, bepaald laag zijn in het kader van een bepaalde industrie.

Daarom zou ik willen verzoeken aan dit deel nauwlettend aandacht te schenken, desnoods door aanstelling van meerder personeel.

Mijnheer de voorzitter! Ik wensch even in het kort in beschouwing te nemen de cijfers, die de geachte Regeerings-gemachtigde heeft geproduceerd. Op blz. 234 van het Stenografisch Verslag (vergadering van 21 December) deelt de geachte Regeerings-gemachtigde mede, dat na een ernstig onderzoek is gebleken, dat de loonen voor wevers en weefsters op 28 plaatsen in 1936 gemiddeld hebben bedragen respectievelijk 37,7 en 28 cent per dag. Ik wil hierbij op den voorgrond stellen, dat deze loonen geen loonen zijn voor ongeschoolde arbeiders maar voor bepaalde toekangs, doch deze gemiddelde loonen zeggen ons voorts nog niet, dat in al die bedrijven een bevredigende loontoestand bestaat, want tegenover bepaalde bedrijven, die hooger loon betalen, staan uit den aard der zaak weer bepaalde industrieën, waar lage loonen worden betaald. En wat zegt mij dan de uitspraak, „dat de loonen in de gereglementeerde bedrijven zeker niet ongunstig afsteken bij die in de andere bedrijven”? Ik geloof dan ook niet, dat een vergelijking mogelijk is, waar het, zooals gezegd, hier betreft bepaalde geschoolde toekangs, wier loonen dus niet te vergelijken zijn met de loonen van de ongeschoolde arbeiders.

Bovendien wijken de cijfers, die de geachte Regeerings-gemachtigde verstrekt heeft, eenigszins af van de inlichtingen die ik toevallig eenige dagen geleden van een insider heb gekregen. Ik heb dezer dagen een brief gekregen van een ontslagen voorman bij een weefindustrie.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Dat is dus thans een outsider geworden.)

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, hij is sedert een paar dagen een outsider geworden. Hij was voorman bij een weefindustrie van 200 houten weeftoestellen en 206 machinale getouwen en hij deelt mede, dat hij naar aanleiding van een verzoek om loonsverhooging na anderhalf jaar arbeid op staanden voet is ontslagen zonder eenige vergoeding. Het belangrijkste zijn echter zijn opmerkingen omtrent de bestaande loonen. Ik wil hierover niet verder uitweiden, omdat ik voornemens ben dezen brief aan den geachten Regeerings-gemachtigde ter hand te stellen, die aan de hand van de hier genoemde cijfers dan een nader onderzoek kan doen instellen. Het lijkt mij van weinig belang om den naam van de fabriek of den eigenaar daarvan thans publiek te maken. Maar wat die loonen betreft, deelt deze zegsman mede, dat de loonen bij dat bedrijf per week bedragen f 1,44 en voor weer anderen f 0,86, hetgeen dus neerkomt op respectievelijk 24 cent en 14½ cent dagloon voor toekangs. Het komt mij voor, dat deze loonen sterk afwijken van de cijfers, die door den geachten Regeerings-gemachtigde zijn medegedeeld.

Ik kom nog even terug op de mededeeling van den geachten Regeerings-gemachtigde, dat de loonen in de gereglementeerde bedrijven niet lager zijn dan die in de andere bedrijven. Ik heb reeds gezegd, dat de loonen in die andere bedrijven geen juist vergelijkingsmateriaal kunnen opleveren, omdat het werk in die gereglementeerde bedrijven min of meer geschoolde arbeid is.

(De heer Van Mook, directeur van Economische Zaken: Maar ongereglementeerde bedrijven zijn toch ook bedrijven?)

Ja, Mijnheer de Voorzitter, maar zij hebben toch een ander karakter dan de gereglementeerde bedrijven. Ik noem als voorbeeld ijsfabrieken, waar de aard van het werk afwijkt van dien van een bierfabriek, e.d. Maar bovendien lijkt dit criterium mij onjuist om te bepalen of de loonen al dan niet redelijk

(Kan.)

zijn in de gereglementeerde bedrijven. Het criterium zal moeten zijn: in welke verhouding staan de loonbedragen tot de totale productiekosten en staan de loonbedragen in redelijke verhouding tot de andere productiekosten, zooals b.v. de aanschaffing van grondstoffen, het aandeel van de salarissen en in verhouding tot de winstmarge.

Alleen wanneer dit criterium wordt aangenomen, lijkt mij een gezonder loontoestand bij de gereglementeerde bedrijven mogelijk. Het komt mij ook voor, dat het toezicht op den loontoestand beter in handen gehouden kan worden van het Departement van Economische Zaken dan door het Kantoor van Arbeid. De praktijk zal toch dusdanig zijn, dat het Kantoor van Arbeid alleen afgaat op bepaalde bedragen en die vergelijkt met de loonen in de buitenwereld, zonder zich af te vragen, of de loonen, die uitbetaald worden in de beschermde bedrijven eigenlijk wel een redelijk aandeel van het geheel vormen. Alleen het Departement van Economische Zaken, dat naast looneijfers ook over andere cijfers beschikt, is in staat uit te maken, of er een redelijke verhouding tusschen de verschillende kosten van de productie bestaat. Daarom zou ik in overweging willen geven, dat het toezicht op de loonen niet uitsluitend wordt overgelaten aan het Kantoor van Arbeid, doch dat het Departement van Economische Zaken, desnoods door het aanstellen van meerder personeel, deze zaken zelf in handen houdt, zoodat dus meer waarborgen worden geschapen, dat de loontoestand een bevredigender vorm heeft dan thans het geval is.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou deze spreekbeurt willen benutten om, zij het ten overvloede, het volgende te verklaren. Wanneer ik het betrokken amendement heb mede-ondertekend, dan ligt daarin niet opgesloten, dat ik de mogelijkheid uitgesloten acht, dat wij het in den vervolge en misschien voor altijd zullen moeten stellen met een ordening, zooals die in deze voorstellen is neergelegd, nog minder, gelijk de heer De Villeneuve het zoeven naar voren heeft gebracht, dat daaruit mag worden geconcludeerd, dat wij geen vertrouwen hebben in de Regeering en daarom den geldigheidsduur willen beperken tot een termijn van drie jaren.

Mijnheer de Voorzitter! Wanneer de toestanden nog niet gesettled zijn, zooals in casu wel gezegd mag worden, dan is het meermalen voorgesteld in den Volksraad en dikwijls ook door de Regeering zelf voorgesteld, om den werkingsduur van een bepaalde regeling te beperken en niet onbepaald te laten gelden.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou ook nogmaals in gunstige overweging bij de Regeering willen aanbevelen de kwestie van het beroep, dat belanghebbenden worde verleend bij den Gouverneur-Generaal. De geachte Regeerings-gemachtigde heeft het niet noodig gevonden, doch ik zou wel op het volgende willen wijzen. De volgende vergelijking ten deze te maken is niet analoog, niet congruent, doch waar de Regeering het accent erop heeft gelegd, dat de Algemeene bedrijfsreglementeringsraad het recht heeft om buiten het departement om, zich onmiddellijk tot den Gouverneur-Generaal te wenden, begrijpelijk, wanneer ook in dit geval daarom gevraagd zoo is het n.h.v. wordt. Het is natuurlijk wel juist en dikwijls hier gezegd en herhaald, dat ieder burger het recht heeft zich tot den Gouverneur-Generaal te wenden. Wij weten allen, dat op geregelde tijden de Gouverneur-Generaal een gemeene audiëntie verleent, waarop aan ieder burger het recht wordt gegeven om bezwaren of wat dan ook bij Zijne Excellentie voor te brengen, doch de geachte Regeerings-gemachtigde is het met mij wel eens, dat dit niet hetzelfde beteekent, als wanneer in de ordonnantie zelf wordt opgenomen, dat beroep op den Gouverneur-Generaal wordt toegelaten. Dit is ook geen unicum. Dat is in zoovele ordonnanties reeds te vinden en ook in deze ordonnantie is het van belang, naar het mij voorkomt, voor de

(Verboom.)

betrokkenen. Het geeft zekerheid en ik zou niet weten, wat daartegen voor bezwaar bestaat, waar toch het Departement van Economische Zaken ten deze de adviseur blijft van de Regeering.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben den geachten Regeeringsemachtigde zeer erkentelijk voor de uitvoerige en openhartige wijze, waarop hij mijn betoog in eersten termijn heeft beantwoord. Toch zou ik nog gaarne even op dat betoog in eersten termijn terugkomen. In de eerste plaats, omdat de geachte Regeeringsemachtigde mij heeft bestreden en het dus voor de hand ligt, dat ik mij verdedig, en in de tweede plaats, omdat ik niet geloof, dat de geachte Regeeringsemachtigde op alle punten mijn standpunt juist heeft geïnterpreteerd. Ik wil dit gaarne nog even toelichten.

Ik heb in eersten termijn geconstateerd, dat de sarongweverij op een gegeven oogenblik sterk gepropageerd werd door de overheid, zoodat op een zeker tijdstip toepassing van contingentieeringsmaatregelen noodzakelijk werd. Ik meen nog steeds, dat deze opvatting juist is.

De geachte Regeeringsemachtigde werpt mij nu voor de voeten — als ik het zoo zeggen mag — wanneer ik de vraag stel of wellicht niet een ander systeem beter zou zijn, dat des tijds onder *vigueur* van de contingentieering zich juist verschillende moeilijkheden hebben voorgedaan en zoo wordt onwillekeurig de indruk gewekt, dat het eigenlijk de contingentieeringsmaatregelen zelf zijn, die daaraan naar het oordeel van de Regeering debet zijn. Toch valt het op, dat tot driemaal toe in een zeer kort bestek de term wordt gebruikt: „onder *vigueur* van de contingentieering”, wat nog iets anders is dan door middel van of als gevolg van de contingentieering. Daar deze uitdrukking gemakkelijk aanleiding kan geven tot misverstand, zou ik gaarne nog even in het kort samenvatten, hoe naar mijn meening de gang van zaken is geweest.

De contingentieering en de licentieering hadden, als ik de zaak goed zie, bij haar instelling aanvankelijk niets te maken met de Nederlandsch-Indische industrie als zoodanig. Zij waren uitsluitend bedoeld als een steun aan de Nederlandsche industrie en strekten daarnaast tot bescherming van het distributie-apparaat. Later heeft het Departement van Economische Zaken die middelen inderdaad willen inschakelen, maar met negatief resultaat en wel, omdat veel meer invoer werd toegestaan, dan noodig was voor het bereiken van het beoogde doel. De Regeeringsemachtigde schrijft dit toe aan overschatting van de conjunctuurverbetering in het begin van dit jaar.

Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dit argument op zichzelf natuurlijk, maar toch is deze mededeeling mij niet geheel duidelijk, omdat immers even te voren door den geachten Regeeringsemachtigde wordt medegedeeld, dat voorzichtigheidsshalve op 14 Juni 1937 slechts de helft van de licenties is uitgegeven, althans als ik de desbetreffende passage goed begrijp.

Het Kantoor voor den Handel had toen dus reeds — en terecht — den indruk, dat de „boom” aan het wankelen was. Niettemin is de markt op het oogenblik nog in hooge mate overvoerd, gelijk ook uit de uiteenzetting van den geachten Regeeringsemachtigde, de vorige week gegeven, is gebleken. Ik zou gaarne te dezen aanzien nog nader worden ingelicht. Ik veronderstel, dat deze gang van zaken een gevolg is van de uitgifte der zoogenaamde extra licenties, die, wanneer mijn informaties juist zijn, in handelskringen nogal eenige beweging hebben veroorzaakt.

Bij de uiteenzettingen door den geachten Regeeringsemachtigde gegeven, kwam mij telkens opnieuw de vraag op de lippen, in hoeverre zijn hier nu fouten gemaakt en in hoeverre zijn die fouten misschien een gevolg hiervan, dat de verschillende regeeringsbureaux niet zoo nauw met elkander

samenwerken, niet een zoodanig nauw contact hebben als met het oog op een goeden gang van zaken wel wenschelijk is.

De geachte Regeeringsemachtigde doet het voorkomen, alsof ik de uitvinder ben van de toepassing van de contingentieering en de licentieering als middel om de weefnijverheid te redden. Hij spreekt toch op een gegeven oogenblik van maatregelen, die door mij als „een nieuw en gewenscht middel” worden aanbevolen. Ik ben natuurlijk zeer gevoelig voor dit eerbewijs, maar ik moet het terugwijzen, omdat het, zooals ik al gezegd heb, niet juist is. Mijn betoog in eersten termijn kwam daarop neer, dat ik de nijverheid vrij spel zou willen laten binnen het raam van de algemeene bescherming, door middel van invoerbepanking en zooals ik al te kennen gaf: ik weet zeer goed, dat dit middel, zij het dan ook indirect en wellicht op ietwat andere wijze reeds is toegepast.

Ik vind ook in het antwoord van den geachten Regeeringsemachtigde steun voor mijn denkbeelden op dit punt. Hij zegt nl. op een gegeven oogenblik, dat de oplossing die ik voorstelde, „geen oplossing kan zijn, daar het middel — beperking van den invoer door contingentieering — reeds jaren geleden in toepassing is gekomen en juist aanleiding heeft gegeven tot den aanvankelijk wilden uitgroei van de sarongweverij.” Maar even later zegt de Regeeringsemachtigde — en dat is m.i. in verband met de zoo juist geciteerde passage van veel belang, omdat het tot op zekere hoogte een verklaring geeft voor de bewuste mislukking —

„Wanneer de stormloop op het aanvankelijk zeer remuneratieve, immers door een contingentieering beschermde gebied van de halfkunstzijden sarongs geheel was vrijgelaten, zou daar spoedig een volstrekt noodlooze en voor allen schadelijke, algemeene strijd zijn ontketend.”

Ik ben een leek op het gebied der weefnijverheid, maar ik geloof toch, dat aan de fabricatie van de goederen waarvan thans eveneens reglementeering wordt overwogen, veel meer moeilijkheden zijn verbonden en dat daarvoor een veel grooter technische vaardigheid noodig is, dan voor de halfzijden sarongs, zoodat het gevaar hetwelk hier door den Regeeringsemachtigde zelf is aangegeven, zich naar mijn meening niet, of althans niet in dezelfde mate, voordoet.

De Regeeringsemachtigde sprak in zijn antwoord van expansiemogelijkheden in verband met de consumptie van 15 millioen yards poplins en tussors. Wordt hiermede bedoeld, zoo zou ik willen vragen, dat voor die artikelen straks dezelfde ver doorgevoerde en gedetailleerde beschermingsmaatregelen zullen worden toegepast als thans voor de sarongs gelden? Zoo dat het geval is, zou ik daartegen ernstig willen waarschuwen. Ik zou voorts willen vragen of, wanneer men zich niet wenscht te bepalen tot den maatregel van contingentieering, zooals ik die den vorigen keer verdedigde, en dus reglementeering denkt toe te passen, het niet aanbevelenswaardiger zou zijn om over te gaan tot reglementeering van het apparaat in plaats van tot die van het product. Misschien, dat als deze zaak met terzake deskundigen zou worden besproken, nog wel andere maatregelen naar voren zouden komen die hier de aandacht zouden verdienen.

Ik kan overigens kort zijn. Ik begrijp zeer goed, dat de Regeering thans genoodzaakt is de reglementeering te continueeren en ik zou mij daartegen ook niet willen verzetten; zij is voorshands niet meer te missen. Maar wel zou ik willen herhalen, wat ik in eersten termijn al heb gezegd, nl. laat de mislukking — ik zie de reglementeering wb. de weefindustrie dus nog steeds als een mislukking, Mijnheer de Voorzitter — een les zijn voor de betrokken regeeringsinstanties en hen ertoe leiden om terzake in de toekomst meer overleg te plegen met belanghebbenden en deskundigen.

Tenslotte een vraag die tevens een waarschuwing inhoudt: Acht de Regeering het gevaar niet aanwezig, dat intensieve overheidsinmenging bij de industrialisatie het particulier

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. **SI**). — Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Verboom, Voorzitter.)

initiatief zal afschrikken en dat men dus zijn kapitaal liever elders zal riskeeren dan in het sterk gereguleerde Nederlandsch-Indië?

Een tweede belangrijk punt in mijn oogen is de kwestie van den duur der ordonnantie. De Regeeringsgemachtigde heeft bepleit een onbepaalden tijdsduur. Ik kan tot mijn spijt niet zeggen, dat ik door zijn betoog op dat punt overtuigd ben. De heer De Villeneuve heeft hierbij zoeven al uitvoerig stilgestaan en de verschillende argumenten van den Regeeringsgemachtigde de revue laten passeeren, zoo dat ik kan volstaan met een verwijzing naar dit betoog.

Op één punt wil ik echter in dit verband nog bijzonder de aandacht vestigen, nl. dat wij juist zoeven onze goedkeuring hebben gehecht aan de verlenging eener ordonnantie, die oorspronkelijk eveneens als crisismaatregel was bedoeld — precies dus zooals dit oorspronkelijk voor de bedrijfsreglementeering gold — en welke thans het crisis-karakter heeft verloren, maar desondanks bestendig blijft — alweer precies, zooals dit met de bedrijfsreglementeering het geval is.

Nu is het merkwaardige, dat terwijl in de toelichting op de eerste ordonnantie — ik bedoel de ordonnantie Vreemdelingenarbeid — wordt opgemerkt, dat

„een voorziening tot reguleering van den import van vreemde werknemers — zij het van eenigszins gewijzigden opzet en werkingsomvang — voor de toekomst voorschijns onmisbaar moet worden geacht”

— precies hetzelfde dus, hetwelk voor de aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie geldt — niettemin in artikel 10 lid 1 der ordonnantie Vreemdelingenarbeid wordt bepaald, dat de ordonnantie van kracht blijft tot 1 Januari 1941, zulks

„met het oog op de omstandigheid, dat ook de onderhavige regeling haar oorsprong vindt in economische toestanden, welke nog geenszins bezonken geacht kunnen worden en zich voor de toekomst slecht laten overzien.”

Ik geef onmiddellijk toe, dat de maatregelen, die in de thans besproken ordonnantie zijn vervat en die, welke in de ordonnantie vreemdelingenarbeid behandeld zijn, niet zonder meer zijn gelijk te stellen, maar toch geldt ook voor deze ordonnantie, dat zij haar oorsprong vindt in

„economische toestanden, welke nog geenszins bezonken geacht kunnen worden en zich voor de toekomst slecht laten overzien.”

Nu zie ik niet in, dat in het eene geval zus en in het andere geval zoo moet worden besloten. Wanneer men in het eene geval op grond van bepaalde overwegingen de ordonnantie een slechts beperkten werkingsduur geeft, ook al is men van meening, dat zij voorshands niet gemist kan worden, waarom moet dan voor een andere ordonnantie, waarvoor precies hetzelfde geldt, de onbepaalde geldigheidsduur gehandhaafd worden?

(De heer De Hoog: Maar hier lijkt mij een geldigheidsduur van drie jaar toch wel kort.)

Wanneer drie jaar te kort is, zou men een anderen termijn kunnen overwegen, maar dat wij door het stellen van een termijn de zekerheid krijgen, dat het geheele stelsel van maatregelen op een bepaald oogenblik weder in den Volksraad besproken wordt en ten volle de aandacht zoowel van den Volksraad als het publiek heeft, lijkt mij toch alleszins gewenscht. Vandaar, dat ik mijn steun aan het amendement van den heer De Villeneuve heb gegeven.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen over dit onderwerp in tweeden termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid hierop na de pauze te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan zal het regeeringsantwoord in tweeden termijn na de pauze plaats hebben.

Aan de orde is de behandeling van het tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Hoeta Sitoekkir 19 Augustus 1935, van Si Djonas alias Si Tilhang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 28 Februari 1936 No. 451/A en 28 Augustus 1936 No. 1749/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 9 April 1936, van Si Mengket alias Pa Nampati, houdende bezwaren tegen twee vonnissen van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 7 September 1936 No. 1823/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Kabandjahe 9 April 1935, van Si Mengket alias Pa Nampati, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 3 Maart 1937 No. 454/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Natal 5 Februari 1936, van Kaf, om een kamponghoofd te doen ontheffen uit zijn functie.

Regeeringsbrief van 13 November 1936 No. 2327/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Namo Pinang 16 Maart 1936, van Si Lita, houdende bezwaren inzake de voorziening in een peughoeloeschap.

Regeeringsbrief van 21 November 1936 No. 2372/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Tjingkes (Pematang Siantar) 14 April 1936, van Si Djendam marga Tarigan, houdende klachten over een kamponghoofd.

Regeeringsbrief van 27 November 1936 No. 2420/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoeken, gedagteekend Taroctoeng 28 December 1935 en Sibolga 9 Juni 1936, van Radja Marhoesa gelar Patoean Notaras, om herstel in zijn ambt van negerihooft.

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Regeringsbrief van 23 Februari 1937 No. 380/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Soegihwaras 24 December 1936, van Hadji Mochamad Noeh bin Pangeran Wiralaksana en Boemi bin Penghoeloe Hadji Agoen, houdende bezwaren tegen een gehouden verkiezing van een pembarap.

Regeringsbrief van 8 Maart 1937 No. 493/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepou, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Kabandjahé 7 Juli 1936, van Nathanael Tamboenan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 15 Mei 1937 No. 1078/A met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

10. Ongedagteekend verzoekschrift van Ama ni Hatonangan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 3 Juni 1937 No. 1264/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Brastepoe 16 November 1936, van Si Gempang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 3 Juni 1937 No. 1245/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoeken, resp. gedagteekend Koeta Meseng 14 Maart en 21 Juli 1936 en Doerin Siroegoen 14 Maart en 21 Juli 1936, van Tjio en Terangka, houdende bezwaren tegen het optreden van een penghoeloe.

Regeringsbrief van 14 Juni 1937 No. 1327/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van de verzoeken over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

13. Verzoek, gedagteekend Soeka 13 October 1936, van Si Kita, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 18 Juni 1937 No. 1360/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

ding van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Blora 26 Januari 1934, van R. Soedarmadji, nopens het hem door den regentschapsraad van Karanganyar verleend ontslag.

Regeringsbrieven van 14 October 1935 No. 2491/C, 5 November 1936 No. 2268/B en 28 Juli 1937 No. 1659/C met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Djember 7 Maart 1937, van Mas Adjeng Wignjohardjowarsito, om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

16. Ongedagteekend verzoek van mejuffrouw S. J. H. B. van Joost, om toekenning van een buitenlandsch verlof.

Regeringsbrief van 13 Augustus 1937 No. 1790/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Tanah Tinggi (Boven-Digoel) 29 December 1934, van een 45-tal geïnterneerden, betreffende een hun gegeven opdracht tot het maken van pagars.

Regeringsbrieven van 24 Juli 1935 No. 1806/A en 21 Augustus 1937 No. 1835/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Balangan 16 Februari 1937, van Raden Mochamad e.s., betreffende den herbouw van hunne toko's.

Regeringsbrief van 21 Augustus 1937 No. 1840/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Kampoeng Sarinembah 31 Augustus 1936, van Si Soemboel, om toekenning van pensioen of onderstand dan wel om herplaatsing.

Regeringsbrief van 21 Augustus 1937 No. 1842/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant, die blijkens de verkregen inlichtingen geen aanspraak op pensioen of onderstand kon doen gelden, sedert door het landschap is aangesteld in de betrekking van sluiswachter, waardoor aan zijn verzoek in zekeren zin is tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Sampang 24 Mei 1937 van Soerodiredjo, betreffende zijn ontslag.

Regeringsbrief van 21 Augustus 1937 No. 1839/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Lingga 30 Juli 1937 van Geliren, om benoeming tot penghoeloe.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoeken, gedagteekend Kotaboemi 27 December 1936 en 29 Januari 1937, van Abdul Hadi gelar Raden Hadi Kesoema, inzake een grondkwestie.

Regeeringsbrieven van 22 Maart 1937 No. 623/B, 20 September 1937 No. 2077/B hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Karaloeng Siao 1 Februari 1937, van Thimotius Katiandagho alias Tahoelending en Neltji Katiandagho alias Lintau, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 6 October 1937 No. 2167/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Meester-Cornelis 15 Februari 1937, van Kadir, om toekenning van pensioen e.g. onderstand.

Regeeringsbrieven van 8 Juni 1937 No. 1284/C en 23 October 1937 No. 2280/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Binangoen 25 October 1937, van Kasmadi, om toekenning van een weddeverhooging.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

26. Een viertal verzoekschriften, resp. gedagteekend Menggala 1 Juli 1935, 1 Juli 1935, 5 Juli 1935 en 5 Juli 1935, van Radja Pangadilan en andere inwoners van de kampoeng Pagardewa (res. Lampongsche Distriet), betreffende verpachting van „lebaks leboeng” en „moeara's”.

Regeeringsbrief van 22 Mei 1936 No. 1054/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Soekatendel (Karolanden) 18 Juni 1935, van Si Tamaken merga Perangin-angin, betreffende zijn aanspraken op de functie van penghoeloe.

Regeeringsbrief van 27 Mei 1936 No. 1098/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toe-

zending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Beringin 12 November 1935, van Si Datas merga Tarigan Tjebero, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 28 Mei 1936 No. 1115/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Pagar Goenoeng 1 September 1936, van Hadji Arsad bin Poengkoer, houdende bezwaren tegen de verkiezing van een chatib.

Regeeringsbrief van 1 Februari 1937 No. 220/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Kp. Batoekarang (Karolanden) 18 Juni 1936, van Ndamal en Pokih, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 24 Februari 1937 No. 403/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend Palembang 6 Juli 1936, van Tjik Ina binti Toekang, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 23 Juni 1937 No. 1390/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Kp. Beganding (Karolanden) 25 Maart 1936, van Si Likasi merga Tarigan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 20 Augustus 1936 No. 1694/A en 23 Juni 1937 No. 1397/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Kaban Djahe 25 Februari 1936 van Si Natanael, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 22 Juli 1937 No. 1609/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

34. Drie verzoekschriften, gedagteekend Loemban Pea (Siborong-borong) 3 en 11 Augustus 1936 en 23 Januari 1937, van Baginda Cyrus Hoetasoit q.q. Ernst Pasariboe, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 26 Juli 1937 No. 1629/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

15de VERGADERING — DINSDAG 28 DECEMBER 1937.

Tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Voorzitter, Directeur van Economische Zaken.)

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Kotabaroe 9 Februari 1935, van Hadji Sabil bin Poedi, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 13 Juli 1935 No. 1718/A en 28 Juli 1937 No. 1652/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

36. Verzoek, gedagteekend Tandjoeng Medan 13 October 1936, van eenige ingezetenen van kampoeng Radja (onderafdeeling Laboehan Baroe, afdeling Asahan, gouvernement Oostkust van Sumatra), betreffende den bouw van een moskee.

Regeeringsbrief van 11 Augustus 1937 No. 1773/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Op verzoek van een der leden wordt de behandeling der conclusie op verzoekschrift No. 17 aangehouden tot een volgende vergadering.

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften 1 t/m 16 en 18 t/m 36 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 11.07 uur v.m. geschorst en te 11.44 uur v.m. hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerpordonnantie tot wijziging en aanvulling van de Bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 (Ond. 81), als gewijzigd bij Nota's van Wijzigingen (st. 5, 8 en 9).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in tweeden termijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Bij de beantwoording van de geachte sprekers, die in tweeden termijn het woord hebben gevoerd zal ik, daar ik geen tijd heb gevonden om de beantwoording naar de onderwerpen te rangschikken, de volgorde van de sprekers tot uitgangspunt nemen.

Ik kom dan in de eerste plaats tot het geachte lid, den heer Van Helsdingen, die wel van mij zal willen aannemen, dat ik niet bedoeld heb te zeggen, dat zijn betoog geheel onder den druk van de drukkerijen stond, maar uitsluitend heb willen aangeven, dat de vele schriften, die over de drukkerijenreglementering zijn gepubliceerd, onwillekeurig wel eens invloed hebben kunnen uitoefenen op de visie, die men ten aanzien van de bedrijfsreglementering in het algemeen kreeg.

Het geachte lid heeft — ik zal de ordening tot het laatst bewaren — in de eerste plaats nogmaals gepleit voor de beperking van den invoer van drukwerken en heeft gevraagd, waarom de desbetreffende adressen nog niet zijn beantwoord. Een van de redenen, waarom dat antwoord nog is uitgebleven is, dat de Regeering en de daarover adviseerende instanties uitvoerige overwegingen aan deze materie hebben gewijd en dat die overwegingen eigenlijk pas zeer kort geleden tot een eindresultaat hebben gevoerd. De materie is uitermate inge-

(Directeur van Economische Zaken.)

wikkeld. Ik heb getracht, in eersten termijn daarvan eenig beeld te geven en kan het best maar verwijzen naar hetgeen ik toen gezegd heb. Het is bijzonder moeilijk in de eerste plaats om drukwerken te vinden, die men, zonder allerlei nevenmoeilijkheden te scheppen, zou kunnen contingentereen en in de tweede plaats is het dan nog weer bijzonder moeilijk een uitvoering van een dergelijken maatregel te treffen, welke inderdaad het beoogde doel bereikt. Drukwerken zijn zaken, die in betrekkelijk verschillende verpakkingen en vormen worden ingevoerd en waarbij het wel moeilijk is, bepaalde categorieën voor invoerbeperking doelmatig uit te splitsen. Intusschen heb ik er in de eerste plaats wel op gewezen, dat het aantal soorten drukwerk, dat voor een dergelijke contingentereening in aanmerking zou komen, dermate verdwijnend klein is, dat ook uit dien hoofde deze regeling niet erg aantrekkelijk lijkt. Intusschen, hoewel ik niet zoo direct kan toezeggen, dat er nog eens een speciaal volledig onderzoek zal kunnen worden ingesteld naar de drukwerken, die het geachte lid noemde, ben ik bereid, zelf de zaak nog eens geheel in beschouwing te nemen en te zien, tot welke conclusie dit mij voert. Het Centraal Kantoor voor de Statistiek zal zonder twijfel daarbij de gegevens, welke zonder al te veel werk en uitgaven te verkrijgen zijn, verzamelen.

Ik wil er nog even op wijzen, dat, wat het geachte lid zegt over het drukken van reclamemateriaal hier te lande, niet geheel juist kan zijn. Zoodra men voor dat reclamemateriaal moet betalen, terwijl men het anders van den leverancier gratis bij de waren krijgt — en die gaat daarmede trouwens toch door —, zal men ongetwijfeld de kosten van het te verkoopen product verhoogen; men kan dit ook een vermindering van de winstmarge noemen, maar dat komt in wezen op hetzelfde neer.

Nog een enkel woord over de vraag van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, nopens de uitgave van schoolboekjes. Het geachte lid moet niet vergeten, dat een uitgever, die voor een bepaalden auteur een werk wil drukken, daarmede een risico aanvaardt en daarbij tevens zal streven naar een zoo goed en zoo goedkoop mogelijke uitvoering van dat werk. Hij verbindt zich als regel tegenover den auteur tot een zekere betaling, althans hij draagt het risico van den verkoop van een dergelijk boek en zal van zijn kant trachten, zijn kosten zoo laag mogelijk te houden. Nu zal het geachte lid, dat zelf ervaring van drukkerijen en van de pers heeft, wel begrijpen, dat een uitgever in Holland, die moet drukken op 14000 km afstand in Indië, daarmede zijn uitgeverij niet vereenvoudigt.

(De heer Van Helsdingen: Men is reeds overgegaan tot het stichten van filialen in Indië.)

Voor zoover deze ontwikkeling zich voordoet, zal in de richting, welke het geachte lid wenscht, uiteraard een verplaatsing van drukwerk naar Indië kunnen plaats vinden en het gaat hier niet alleen om filialen, doch er zijn ook drukkers in Indië, die tevens een uitgeverij begonnen zijn en die daardoor zoowel de uitgeverij als het drukken van boeken naar Nederlandsch-Indië kunnen trekken.

(De heer Van Helsdingen: De drukkosten zijn hier niet hooger dan in Holland.)

Wat het punt der huisdrukkerijen, of beter gezegd van de huisbedrijven in het algemeen betreft, doet het der Regeering genoegen, dat het geachte lid uit mijn rede in eersten termijn de overtuiging heeft geput, dat er tusschen huisbedrijven en huisbedrijven nog wel verschil kan bestaan en dat uit een oogpunt van reglementering de huisbedrijven zeker niet zonder meer daaronder behooren te worden gebracht. Het geachte lid heeft in verband hiermede een amendement ingediend en ik meen goed te doen met de bespreking van dit punt tot de behandeling van dit amendement uit te stellen.

Wat de kleine drukkerijen betreft, geeft het geachte lid de Regeering een opgave, waarvan de uitwerking misschien wel

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

zeer omvangrijk zou zijn en zeer veel kosten met zich zou brengen. De Regeering heeft in den eersten termijn toegezegd deze zaak nogmaals onder de oogen te zullen zien en ik meen, dat door onderzoekingen, welke steekproefsgewijs plaats vinden, een vrij helder beeld van den toestand zal kunnen worden verkregen. Een onderzoek over geheel Nederlandsch-Indië voor bedrijven, die geen enkele vergunning, ook niet uit anderen hoofde, noodig hebben, is bijzonder kostbaar en omvangrijk en zou waarschijnlijk een groote hoeveelheid onnodig werk met zich brengen.

De Regeering heeft al toegezegd, dat jaarlijks een verslag over de werking van de bedrijfsreglementering zal worden ingediend. Het spreekt vanzelf, dat daarbij gestreefd zal worden naar een zoo actueel mogelijk verslag, zoo kort mogelijk na het einde van ieder jaar.

Ik kom nu tenslotte tot het betoog van het geachte lid over de ordening. De Regeering is — dat is al meermalen in deze zaal en ook in de groote zaal verklaard — eenigszins huiverig het woord „ordening” te gebruiken. Aan dit woord „ordening” worden zoovele verschillende beteekenissen gehecht en er zijn zooveel politieke en sociale systemen achter verscholen, dat het gebruik van dat woord zonder uitvoerige toelichting voor de Regeering bepaald niet gewenscht is. Het geachte lid heeft uit mijn rede in eersten termijn begrepen, dat de Regeering de ordening, zooals hij die heeft verklaard, voorstaat. Ik geloof echter niet, dat de Regeering zoover is gegaan.

(De heer Van Helsdingen: Zij stond er niet afwijzend tegenover.)

De Regeering heeft wel gezegd, dat het beeld, dat het geachte lid van die ordening ophing voor haar een zekere aantrekkelijkheid had, althans geen bezwaren opleverde en dat Zij, wanneer uit het bedrijfsleven krachten opkomen, die tot een zekere mate van samenwerking en coördinatie in dat bedrijfsleven leiden, zeker niet afwijzend daartegenover staat en van haar zijde ook wil bijdragen tot het stimuleeren van een dergelijke ontwikkeling.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid verwijt mij, dat ik gesproken heb van fantasie, terwijl wat het geachte lid aanvoerde op de werkelijkheid was gebaseerd. Misschien zijn de woorden, die ik gebruikt heb — ik kan ze mij niet precies op het oogenblik herinneren — wat sterk geweest, doch de Regeering is toch wel eenigermate huiverig geworden van een zin, die het geachte lid in eersten termijn heeft uitgesproken, waarin hij, nadat hij allerlei mogelijkheden als voor Indië nog te ver afliggend had op zijde gesteld, zeide, dat een bedrijfsorganisatie van ondernemers, die het productievermogen en de uitbreiding van oude en bevestiging van nieuwe bedrijven beheerscht, zijns inziens wel mogelijk zou zijn.

Ik geloof, dat wij ook zoover nog niet zijn. Ik geloof dat de belangentegenstellingen en de tegenstellingen ook in sociale ontwikkeling en in bedrijfsvorm in deze landen nog zoo groot zijn, dat een dergelijke beheersching van deze zeer moeilijke materie door een bedrijfsorganisatie van ondernemers nog wel eenigen tijd op zich zal laten wachten.

Intusschen neemt dat natuurlijk niet weg, dat de Regeering doelbewust aanstreeft op inschakeling van het bedrijfs-element in de uitvoering van regelingen als deze en andere.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou — en ik kom hier even tegelijkertijd op het betoog van het geachte lid, den heer Thamrin — toch vooral in de aandacht van het College willen aanbevelen, dat deze bedrijfsreglementering een zekere doelstelling heeft, n.l. het tegengaan van ongewenschte bedrijven, of destructieve concurrentie. Dat daaruit allerlei andere zaken kunnen voortvloeien, spreekt wel vanzelf en is ook niet ongewenscht. Doch wanneer men regelingen wenscht met een verdergaande doelstelling, dan zal het toch goed zijn die ontwikkeling nog een tijdlang aan te zien en dan wellicht niet in deze ordonnantie, doch in een andere ordonnantie tot een consolidatie van hetgeen in de maatschappij groeit te komen.

Het geachte lid, de heer Thamrin, wil eigenlijk het sociale element, dat in deze regelingen is gebracht, zoodanig op den voorgrond stellen, dat als het ware voor deze gereglementeerde bedrijven een aparte sociale wetgeving in het leven wordt geroepen. Ook dat gaat mijns inziens — en ik kom er straks nog op terug — buiten de doelstelling van de bedrijfsreglementering om.

(De heer Thamrin: Geen wetgeving, doch toezicht wensch ik.)

Ik kom er straks nog op terug.

Ik moet tenslotte ten aanzien van het geachte lid, den heer Van Helsdingen, nog opmerken, dat ik inderdaad vergeten heb in eersten termijn over de vestigingseischen, waaromtrent hij gesproken had, het een en ander te zeggen.

Mijnheer de Voorzitter! De vestigingseischen, die in Nederland zijn gesteld en die, als ik mij niet vergis, bedoeld zijn om zekere soorten van concurrentie, van wat men daar noemt beunhazerij, in de middenstandsbedrijven tegen te gaan, zijn wel het uitvloeisel van een samenleving, die al zeer ver ontwikkeld is en zeer ver is voortgeschreden op het gebied van vakonderwijs en soortgelijke onderwerpen. Wij moeten hier te lande met het stellen van dergelijke vestigingseischen, ja zelfs met het overwegen van voorschriften dienaangaande, uitermate voorzichtig zijn. Wij hebben hier rekening te houden met een maatschappij, die in de eerste plaats uit zeer veel trappen bestaat, maar bovendien hebben wij te rekenen met een bedrijfsleven, dat nu in zijn allereerste opkomst is. Wanneer men nu in die periode van opkomst sommige toch altijd min of meer geschematiseerde eischen zou gaan stellen aan de ondernemers en de ondernemertjes, dan vrees ik, dat men daarmee meer kwaad dan goed zou doen. De ervaring bij de ontwikkeling van de verschillende bedrijven is toch deze, dat men niet zelden een bedrijf tot een bepaalden bloei ziet komen, en zich zeer goed geleid ziet ontwikkelen, terwijl het onder leiding staat van iemand van wien men à priori niet zou verwachten, dat hij dat bedrijf zou kunnen ondernemen. Zoo'n leider beschikt dan meestal over persoonlijke eigenschappen en zakeninzichten, die den doorslag geven en die de technische eigenschappen, welke zoo'n persoon mist, voldoende compenseeren, zoodat hij met behulp van technische krachten een dergelijk bedrijf tot bloei weet te brengen.

Ik kom nu tot den heer De Villeneuve, die een aantal nadere vragen heeft gesteld ten aanzien van de werking van den algemeenen reglementeringsraad en de commissie van deskundigen. Ik moet hier in de eerste plaats uit de ervaring van de bedrijfsreglementering mededeelen, dat de adviezen van de commissie van deskundigen als regel — en ik kan wel zeggen, dat het aantal uitzonderingen daarbij zeer gering is — geheel worden gevolgd. Wanneer daarvan wel eens wordt afgeweken, dan schuilt dat niet altijd in de belangenvertegenwoordiging, die of men wil of niet in een dergelijke commissie van deskundigen altijd eenigermate aanwezig is, maar in geval zich een geschil inderdaad toespit op de belangen- tegenstelling, dan is het niet altijd te vermijden, dat de ambtelijke organen, die zich boven die belangentegenstellingen behoren te stellen, van een advies van de commissie van deskundigen afwijken. Of dit zou moeten leiden tot een beroep op den algemeenen reglementeringsraad, meen ik te mogen betwijfelen. Het werk van de commissies van deskundigen beweegt zich zuiver binnen den bedrijfstak, waarvoor zij zijn ingesteld en op een zuiver technisch terrein, dat alleen gekend kan worden door hen, die daar middenin zitten; daarentegen zal de algemeene reglementeringsraad zich veeleer met de algemeene beginselen en de vraagstukken van de algemeene toepassing hebben bezig te houden. Ik denk, dat het noch voor den algemeenen reglementeringsraad, noch voor de commissie van deskundigen gewenscht zou zijn, wanneer men enig verband zou leggen tusschen beide organisaties. De ervaring wijst uit, dat overeenstemming met de commissie van deskundigen,

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

zij het soms na eenig nader overleg, bijna regelmatig bereikt wordt.

Het geachte lid heeft verder nog gevraagd of bepaalde punten in de toepassing van de bedrijfsreglementeering niet aan het oordeel van den algemeenen reglementeeringsraad zouden kunnen worden onderworpen en heeft daarbij genoemd het gevolgd systeem van bepaling van den omvang en het tijdstip, dat voor de bepaling van dien omvang maatgevend zal zijn.

Wanneer de reglementeering wordt voorbereid en daarover overleg met belanghebbenden plaats vindt, komen deze punten niet zelden reeds van te voren ter sprake, in enkele andere gevallen wordt de omvang pas bepaald, nadat de commissie van deskundigen is ingesteld. Maar de algemeene reglementeeringsraad, die de regeringsverordeningen zelf om advies krijgt, zal natuurlijk over deze punten zijn licht eveneens laten schijnen en zal daar natuurlijk die gegevens over verkrijgen, die de Regeering op dat moment heeft en die haar brengen tot de formuleering van de regeringsverordeningen. Ik meen, dat deze punten als het ware vanzelf bij den algemeenen reglementeeringsraad in bespreking zullen komen, terwijl er natuurlijk geen bezwaar bestaat om de nadere uitwerking nopens den omvang, die misschien later aan de hand van adviezen der commissie van deskundigen plaatsvindt, ook aan dien raad mede te deelen.

Het geachte lid heeft een opmerking gemaakt over de redactie van art. 1 lid *d*, waar hij in plaats van de woorden „dan wel” gesteld zou willen zien de woorden „en/of”. De Regeering heeft geen bezwaar deze wijziging aan te brengen, die misschien misverstand, wat later zou kunnen rijzen, uit den weg kan helpen; Zij brengt die wijziging dus bij deze aan.

Voorts vroeg het geachte lid, wat de toegestane omvang in art. 4 lid 4 beteekende, en of die iets anders is dan de omvang in art. 1 lid *d*. Beide zijn precies het zelfde, Mijnheer de Voorzitter. De coëfficiënt, die het geachte lid voor oogen staat, is er een, die als element van redelijk belang in de bepaling van den omvang van de ijsfabrieken is aangebracht en die overigens geheel in overeenstemming met de commissie van deskundigen is aangegeven.

Het geachte lid, en met hem de heer Kan, hebben nog gesproken over het instellen van een beroep op voor te schrijven voorwaarden. Het spijt mij, dat de Regeering hier haar oorspronkelijk standpunt moet handhaven, doch ter verzachting daarvan moge wellicht worden aangevoerd, dat als regel die voorwaarden zelf — zooals ik in eersten termijn al heb betoogd — wanneer zij van materiele beteekenis zijn, opkomen uit de wenschen van het bedrijfsleven, dan wel tevoren dusdanige bespreking hebben gevonden, dat daartegen over de geheele linie geen bezwaar bestaat. Dergelijke voorwaarden worden zeer zelden, dat spreekt vanzelf, als voorwaarden voor één bepaald bedrijf gesteld; zij gelden als regel voor de geheele groep van bedrijven.

Een beroepsprocedure op dit punt lijkt mij dan ook, afgescheiden van mijn betoog in eersten termijn op dit punt, niet zoo voor de hand te liggen als bij een individueele beslissing ten aanzien van bv. weigering of intrekking van licenties.

Ik mag misschien de vraag nopens den werkingsduur der ordonnantie tot het slot bewaren en zal thans de rede van den heer Thamrin beantwoorden.

Deze heeft erkend, dat de Regeering bevoegd was de melkerijen te Bandoeng te reglementeeren. Ik ga daarop speciaal in, omdat zijn voorbeeld om aan te duiden hoe verschillend het standpunt der Regeering is ten opzichte van de melkerijen en de drukkerijen, even in het juiste licht moet worden gesteld. Inderdaad zijn de drukkerijen over heel Nederlandsch-Indië gereglementeerd, doch er is een aanmerkelijk verschil tusschen drukwerk en melk. Het eerste artikel kan niet bederven, melk kan slechts binnen

betrekkelijk kleinen kring worden vervoerd en daarbuiten aan andere bedrijven geen concurrentie aandoen.

In de tweede plaats is het volstrekt niet uitgesloten, dat met de nieuwe bepalingen, die vereenvoudigde toepassing van de reglementeering mogelijk maken, inderdaad op die plaatsen, waar de reglementeering voor drukkerijen eigenlijk als plaatselijk belang geen zin heeft, wordt overgegaan tot eenvoudige toepassing, teneinde met zoo min mogelijk regelingen te bereiken wat men bereiken wil. Dat de differentiatie naar plaatselijke omstandigheden in de toekomst zich zal kunnen voordoen, lijkt mij met de vele nuances, die het bedrijfsleven kent, zeker niet uitgesloten.

De Regeering heeft kennis genomen van de eischen, die het geachte lid, de heer Thamrin, heeft gesteld aan de verdere uitvoering van de melkerijenreglementeering. Ik kan te dezen aanzien alleen herhalen, dat het streven der Regeering niet gericht is op onnoodige productiebeperking, maar dat de productiebeperking in een bepaald stadium, toen nog geen doelmatige verwerking van de surplussen gevonden was, noodig was, om niet een te groot gedeelte van het bedrijf te doen ondergaan.

Dat de distributie van melkvee over Java door de reglementeering in de Preanger wordt tegengegaan, lijkt mij heel onwaarschijnlijk, want er is veelmeer aanleiding te verwachten, dat door de reglementeering in de Preanger veel meer vee naar andere streken van Java wordt verkocht en versonden, dan dat de reglementeering het zou belemmeren.

Ik kom dan tot de sociale kwesties en stel daarbij het volgende voorop.

De Regeering heeft in de reglementeering een aantal bevoegdheden gekregen, maar het is in het algemeen in het belang, zoowel van de uitvoering der ordonnantie als van de door mij in eersten termijn als hoogst wenschelijk bepleite samenwerking op dit gebied tusschen overheid en particulieren, dat men niet, omdat men de bevoegdheid heeft, op een bepaald bedrijf de bevoegdheden toepast en alle bevoegdheden gaat gebruiken, of het noodig is of niet. Wat de Regeering kan bereiken zonder het geven van uitdrukkelijke voorschriften, waar dergelijke voorschriften naar plaatselijke toestanden of den toestand van het oogenblik niet noodig en gewenscht zijn, is winst. Wat met de voorschriften wordt bereikt, behoort te zijn aanvulling van die plekken in het bedrijfsleven, waar de zwakke steen liggen.

Wanneer de Regeering dan ook zegt, dat de toestand in verschillende bedrijven geen aanleiding geeft tot de toepassing van sociale voorzieningen, hangt dit ook zeer bepaaldelijk samen met een op de feiten berustende beoordeeling van die toestanden en een vergelijking van die toestanden, niet met de toestanden in de maatschappij in het algemeen, maar met de vergelijkbare toestanden buiten het gereglementeerde bedrijfsleven.

(De heer Thamrin: Maar als de toestanden daarbuiten nog slechter zijn dan in de gereglementeerde bedrijven?)

Ik herhaal, dat de bedrijfsreglementeering gericht is op het afwenden van destructieve concurrentie; als in de bedrijven de toestanden inderdaad niet door den beugel kunnen, is er aanleiding voor de toepassing van de bepaling, maar om de reglementeering tegelijkertijd te maken tot een sociale wetgeving voor de groep bedrijven, die om andere overwegingen onder de reglementeering worden gebracht, lijkt mij niet de juiste wijze van bevordering van de sociale wetgeving in deze landen en strekt zeer zeker niet tot het aanvaardbaar maken van de reglementeering voor de betrokkenen. Ik spreek niet over groote bedrijven of kleine bedrijven, maar over alle bedrijven.

(De heer Thamrin: De richtlijnen zijn in de ordonnantie aangegeven.)

Zij zijn aangenomen om de Regeering in de gelegenheid te stellen verkeerde toestanden en toestanden, die zich verkeerd ontwikkelen, te rectificeren en daarvoor worden zij ook aan-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

gewend. Nu bestaat de werking niet alleen in het geven van voorschriften, maar het feit, dat de Regeering de bevoegdheid heeft, werkt vaak reeds voldoende krachtig om te zorgen, dat misstanden zich niet in het bedrijf ontwikkelen of zich herstellen. In de ontwikkeling zijn eenige voorbeelden daarvan te geven.

(De heer **Thamrin**: Het gaat niet om het tegengaan van misstanden, maar om het krijgen van goede toestanden.)

Een goede toestand acht de Regeering aanwezig, wanneer een behoorlijke belooning gegeven wordt.

Het spreekt wel vanzelf, dat ik niet kan ingaan op het betoog, dat het geachte lid, de heer **Thamrin**, heeft gehouden over een andere taakverdeling tusschen de departementen van algemeen bestuur in Nederlandsch-Indië. De kwalificaties, die het geachte lid voor het werk van het Kantoor van Arbeid gegeven heeft, blijven geheel voor zijn rekening.

(De heer **Thamrin**: Uiteraard.)

Het Kantoor van Arbeid is belast met het toezicht in het algemeen op de sociale verhoudingen en het zou, naar het mij voorkomt, niet alleen onjuist zijn, maar ook bepaald voor het Departement van Economische Zaken niet aanvaardbaar, wanneer aan de hand van een bepaalde toevallige reglementeringsbevoegdheid deze taakverdeling, die zeer doelbewust tot stand is gebracht, zou worden ondergraven.

Het spreekt vanzelf, dat het Departement van Economische Zaken een zekere mate van toezicht op de toestanden in die bedrijven houdt, want de leiding van het departement behoort op de hoogte te zijn van die toestanden om, waar het noodig mocht blijken, de bevoegdheden, die bij de reglementering gegeven zijn, toe te passen. Maar het algemeen toezicht, de algemeene beoordeeling van loontoestanden en andere sociale verhoudingen, behoort tot de taak van het Kantoor van Arbeid en behoort daarbij ook te blijven. Het spreekt verder ook vanzelf, dat tusschen het Kantoor van Arbeid en het Departement van Economische Zaken op dit terrein een voortdurend contact bestaat.

(De heer **Thamrin**: Ik maakte mijn opmerking alleen in dien zin, dat de directeur van Economische Zaken gebruik zou kunnen maken van de bevoegdheid, hem bij deze ordonnantie gegeven.)

Ik kan slechts herhalen, dat het gebruik maken van die bevoegdheid alleen past, als het noodzakelijk blijkt en dat, zolang het niet noodzakelijk blijkt, de Regeering geen bevoegdheid moet hanteeren, die haar als mogelijkheid is gegeven, maar die niet behoeft te worden gebruikt en die bij toepassing zonder noodzaak uitsluitend ongewenschten last en moeite zou veroorzaken.

Wat de loonen voor 1937 betreft, het spijt mij, dat ik daarover nog niet beschik. Wij gaan dat als regel eens in het jaar na en wel als het jaar afgesloten wordt. Ik hoop in den aanvang van 1938 daaromtrent eenig materiaal bij elkaar te hebben.

(De heer **Thamrin**: Dat is dus net te laat.)

Tenslotte heeft het geachte lid nog iets gezegd over de criteria, waarnaar men het loon moest beoordeelen. Ik moet in antwoord daarop opmerken, dat ik de voorkeur blijf geven aan een vergelijking met een algemeen loonstandaard en met loonverhoudingen in aanverwante bedrijven, want wanneer men de productiekosten tot uitgangspunt zou nemen, zou men op een zeer vreemd spoor komen. Het zal het geachte lid wel bekend zijn, dat er bedrijven zijn, waar het loonbestand 10% van de productiekosten uitmaakt en bedrijven, waar het 95% van de productiekosten vormt. Het hangt geheel af van den aard van ieder bedrijf, van de kapitaalintensiteit, de rol van de grondstoffen e.d. Een percentage van de productiekosten is volstrekt onbruikbaar als basis voor een loonbeschouwing.

Het geachte lid, den heer **Kan** zal ik beantwoorden bij hetgeen ik over de termijnsverlenging zelf zal zeggen.

Ik kom nu tot den heer **Verboom**. Deze is er nog steeds niet van overtuigd, dat mijn uiteenzetting in eersten termijn

nopens de contingentieering van den saronginvoer en de reglementeering van de weverijen den juiste gang van zaken weergeeft. Ik moet dan beginnen met te zeggen — ik spreek uit mijn geheugen, maar ik meen, dat mijn geheugen mij in deze niet bedriegt —, dat van den aanvang af de contingentieering van bontgeweven sarongs in één adem is genoemd met de contingentieering van bier, wijl zij was een contingentieering, die gericht was op de bescherming van de binnenlandsche weverijen. Ik zal het gaarne nog eens naslaan, maar het staat mij zoo duidelijk voor den geest, dat ik aan de juistheid daarvan niet twijfel. In ieder geval is het karakter daarvan, de bescherming van de bedrijven, voor en na tot uiting gekomen.

Nu geloof ik, dat het misverstand, dat tusschen het geachte lid en de Regeering bestaat, in hoofdzaak hiertoe is terug te voeren. De contingentieering is, zooals ik zei, zeer welbewust gehanteerd als maatregel tot bescherming van de zich zeer snel uitbreidende binnenlandsche bontweverijen. Daar is tusschenin gekomen, als een onregelmatigheid, misschien kan men achteraf zeggen als een fout, de zeer groote mate van licentieverstreking in het begin van dit jaar. Het lijkt mij hier, bij de behandeling van dit onderwerp, niet de juiste plaats, om als er van een schuldvraag sprake is, die schuldvraag te stellen.

Een feit is, dat in den aanvang van dit jaar van verschillende zeer deskundige zijden de consumptiemogelijkheden in Nederlandsch-Indië aanmerkelijk zijn overschat en dat ook andere factoren ertoe hebben bijgedragen, dat er een zekere aandrang was om den invoer van verschillende gecontingenteerde goederen — want het geldt niet alleen voor bontgeweven sarongs — snel en vrij sterk uit te zetten. Dat dit geleid heeft tot een overvoering van de markt, weet iedereen. Een dergelijke overvoering van de markt vindt men overigens ook in tal van landen en ten aanzien van tal van artikelen, waarbij van geen contingentieering sprake is.

(De heer **Kan**: Gebeurde dat op aandrang van Economische Zaken?)

Nogmaals, **Mijnheer de Voorzitter**, het lijkt mij niet de juiste plaats noch het juiste onderwerp, om deze zaak hier uitvoerig te bespreken; misschien zal daarvoor later nog wel een gelegenheid worden gevonden. Ik kan wel zeggen, dat Economische Zaken in dit opzicht zeker geen aandrang heeft uitgeoefend en dat het ook zeker niet is ingegaan tegen de eenigermate algemeene opinie van de daarbij betrokken deskundigen en belanghebbenden. Die overvoering van de markt is dus tot op zekere hoogte te betreuren, hoewel de Regeering overtuigd is, dat Zij met de sedert dien genomen maatregelen de gevolgen daarvan tot de engst mogelijke grens zal kunnen terugbrengen, maar die overvoering van de markt heeft met het algemeen beleid, dat in deze zaak voor oogen staat, niets te maken. Zij is een incident geweest, een gevolg van de verwachtingen, die in verband met de plotselinge hausse tusschen November 1936 en Maart 1937 waren gewekt.

Het geachte lid ziet de zaak nog altijd als een keuze tusschen twee dingen, n.l. contingentieering of invoerbepanking aan den eenen kant, reglementeering aan den anderen kant. Ik heb getracht in eersten termijn duidelijk te maken, dat deze twee zaken samenlopen, dat de contingentieering een zeker arbeidsveld aantrekkelijk maakt, dat zich daarop in verband ook met het geringe aantal mogelijkheden tot nieuwe productie, dat in den crisistijd en ook nu nog bestaat, hebben geworpen tal van ondernemers en ondernemertjes en dat daardoor op dat enge veld een destructieve concurrentie dreigde te ontstaan en bovendien een strijd van den eenen vorm van bedrijf tegen den anderen vorm van bedrijf, waarbij de reglementeering heeft ingegrepen. Nu zegt het geachte lid, is het wel juist om de reglementeering voor de half kunstzijden geweven sarongs uit te breiden over de veel moeilijker te produceeren enkeldraads katoenen sarongs, die niet in zeer kleine bedrijfjes kunnen worden gemaakt? Waar

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

voor dit product contingentieering is ingesteld, kan men nu niet verder de zaak aan de belanghebbenden overlaten?

Ik heb er in eersten termijn al op gewezen, dat de fabricatie van de enkeldraads sarongs een betrekkelijk zeer groote kapitaalinvestatie met zich brengt en deze investatie de oorzaak ervan is, dat men van belanghebbende zijde zelf, alvorens men ertoe overgaat, informeert of men rekenen kan op een zekere mate van reglementeering om den toevoyer te stuiten, wanneer er te veel mochten komen. Dus op dit terrein geldt precies hetzelfde als voor de half kunstzijden sarongs geldt. Al is bij het eerste de aantrekkelijkheid van de winstmarge niet zoo groot, men ziet in de productie toch wel voordeel, maar men wenscht te voorkomen, dat men op een gegeven moment voor een groote overproductie komt te staan.

Wat de vraag van het geachte lid betreft omtrent de tussors kan ik mededeelen, dat op het oogenblik die goederen gecontingenteerd zijn, waarbij valt te constateeren, dat het veld der consumptie zeer groot en dat der productie zeer klein is, zoodat voor reglementeering op dit terrein op het oogenblik zeker geen aanleiding bestaat.

Tenslotte kom ik dan tot de vraag: Hoe lang moet deze ordonnantie werken?

Ik zou daarbij willen uitgaan van het betoog van het geachte lid, den heer De Villeneuve, die een aantal van de door mij in eersten termijn aangevoerde argumenten heeft bestreden. Het geachte lid stelt dan in de eerste plaats de vraag aldus: Moet deze ordonnantie zijn een permanente ordonnantie, moet deze reglementeering zijn een permanente maatregel, of moet zij zijn een maatregel, waarvan althans op het oogenblik de tijdelijkheid wordt vooropgesteld. Ik geloof, dat deze keuze al niet juist is. Geen enkele ordonnantie is een permanente ordonnantie. Men kan tal van ordonnanties aanwijzen, die zonder einddatum zijn aangenomen en binnen betrekkelijk zeer korten tijd door andere zijn vervangen, grondig gewijzigd, of ingetrokken. Wanneer de Regeering geen bepaalden einddatum wil stellen, dan bedoelt Zij daarmee niet te verklaren, dat deze reglementeering hier nu is en altijd zal blijven, doch dat een vaste einddatum de werking van deze reglementeering, de uitvoering van deze reglementeering, moeilijk maakt, omdat zij voor ieder belanghebbende en voor iedere bedrijfsgroep, die hierbij is betrokken, als het ware in het uitzicht stelt: op dien datum kan — en velen denken dan: zal — deze maatregel een einde nemen.

(De heer Th a m r i n: Dus dat zal onrust geven in de bedrijfs wereld.)

Dat geeft ook onrust in de bedrijfs wereld. Dat merkt men aan het vele, dat over deze kwestie in den laatsten tijd is geschreven, doch het geeft vooral onrust in de uitvoering van de regeling, omdat men steeds daarbij voor oogen heeft: deze maatregel kan ik wel treffen, maar ik moet daarbij bedenken, dat over — zooals de voorstellers het willen, is het drie jaar, maar het kan ook zijn zes maanden — daaraan een einde zal komen.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid heeft verder gezegd, dat de overeenkomsten, die tusschen de bedrijfs groepen worden gesloten en die tot een deel van dat soort ordening kunnen leiden, waar het geachte lid, de heer Van Helsdingen, het over had, zeker niet door de termijnstelling zullen worden belemmerd, doch dat in casu bij de ijsfabrieken de bedrijfsreglementeering zelf de overeenkomsten heeft omgezet en in onzekerheid heeft gebracht. Ik geloof, dat het laatste al vast niet geheel juist is. De uitvoering van de bedrijfsreglementeering is zooveel mogelijk aan de bestaande overeenkomsten aangepast en, hoewel formeel de overeenkomsten door nieuwe zijn vervangen, is toch in vele gevallen de oude overeenkomst voortgezet. Doch wat is wel juist? In die gevallen, waar geen overeenkomst bestond, waar men met steun van de bedrijfsreglementeering tot zekere regeling kon komen en dus de steun van de bedrijfsreglementeering essentieel onderdeel van de

overeenstemming was, daar heeft het tijdelijk karakter daaraan een onzekerheid gegeven, een onzekerheid, die uitdrukking moest vinden in een clause, dat deze overeenkomst vervallen zou tegelijk met de ordonnantie.

Doch, Mijnheer de Voorzitter, dit gaat nog veel verder! Iedere maatregel, die men op eenigszins langen termijn moet nemen — ik kom nu op het voorbeeld van de handelspolitieke invloeden — kan men niet voor een langeren termijn nemen dan den einddatum, dien men in de ordonnantie wil brengen, omdat men toch in ieder geval niet de zekerheid heeft, dat de ordonnantie zal blijven gelden en bovendien dan voorschriften zou stellen, die buiten de bevoegdheid van de uitvoerende macht gaan, omdat de uitvoerende macht zich heeft te houden aan de bewoordingen van de ordonnantie.

Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nu tot dat voorbeeld van handelspolitieke aard. Wanneer hier een reglementeering noodig zou zijn uit overwegingen van handelspolitieke verhoudingen tot het buitenland, met betrekking tot bepaalde textielindustrieën, — ik noem dit maar als voorbeeld — dan zal men daarbij voor oogen moeten houden, dat de textielindustrie over het algemeen vrij veel tijd noodig heeft om opgebouwd te worden en dat dus, wanneer men begint met die kwestie aan een zekere reglementeering te onderwerpen, men daarbij niet direct als uitgangspunt moet nemen de eerste fase van die textielindustrie, den eersten opzet van nog betrekkelijk kleine bedrijven, doch dat men direct daarbij voor oogen moet hebben het eindpunt, waartoe die bedrijven bij gewone gezonde economische ontwikkeling kunnen geraken en dat eindpunt wordt misschien pas over 5, 6, 7 of 8 jaar bereikt. Het is wel duidelijk, dat met een reglementeering van den tijdsduur van drie jaren dergelijke regelingen zeer moeilijk zijn op te zetten.

Tenslotte moeten de kleine bedrijven, zegt het geachte lid, de heer De Villeneuve, niet tot in het oneindige geprotégeerd worden. Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nogmaals daartegenover aanvoeren, dat een wet of een ordonnantie zonder tijdsbepaling geenszins is een permanente regeling. Ik wil in dit verband nog even verwijzen naar de suikerregeling. In wezen is die ook een bedrijfsreglementeering, waarbij men zeer terecht heeft ingezien, dat een tijdlimiet aan de consolidatie van de regeling een groot deel van haar ordenende kracht zou ontnemen.

Tegenover hetgeen de heer Verboom heeft opgemerkt, wil ik ook stellen, dat de ordonnantie op den vreemdelingenarbeid betreft in haar uitvoering van jaar tot jaar en van individu tot individu bepaalde gevallen. Daarbij hebben bepaalde uitvoeringsmaatregelen geen werking over een aantal jaren. Bij de bedrijfsreglementeering, waarbij men te maken heeft met zich ontwikkelende en bestaande bedrijven, kan men niet beslissen voor het oogenblik, maar beslist men meteen voor eenigen niet van te voren geheel te bepalen tijd. Het komt bij al deze overwegingen de Regeering voor, dat een tijdlimiet te stellen aan deze ordonnantie bepaald te ontraden valt.

Ik zou wat de argumenten, die onder anderen door den heer Kan zijn aangevoerd in het voordeel van een opzettelijke herbehandeling na een zeker aantal jaren, nog even het volgende willen aanvoeren. De beschouwing van de bedrijfsreglementeering kan ieder jaar plaats vinden. Dat heb ik in eersten termijn ook al gezegd. Ik heb evenwel vergeten daarbij te zeggen, dat de instelling van den algemeenen reglementeringsraad de waarborg verschaft, dat de toepassing van de regelingen zelf voortdurend onderwerp van bespreking uitmaakt in een groep van naar wij hopen bij uitstek deskundigen uit het bedrijfsleven. Deze menschen zullen zeker niet nalaten, wanneer zij meenen, dat de regeling gewijzigd of beëindigd moet worden, de aandacht van de Regeering en waarschijnlijk ook van den Volksraad daarop te vestigen. De regelmatige behandeling van den principiële kant van deze zaak in den algemeenen reglementeringsraad acht de Regeering een waarborg te meer, dat

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsoordonnantie (Ond. 81).

(Voorzitter, Van Helsdingen.)

zeker niet iets in stand gehouden zal worden, wat door de veranderingen in de maatschappij of in den internationalen toestand, behoort te verdwijnen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn ook van de zijde der Regeering geëindigd. Thans wordt overgegaan tot de artikelsgewijze behandeling, waarbij dan de amendementen bij artikel I aan de orde komen.

Aan de orde is de behandeling van het amendement-Van Helsdingen op de nieuwe artt. 1 en 2 (st. 11; zie HG blz. 147).

Dit amendement heeft betrekking zoowel op het nieuwe artikel 1 als op het nieuwe artikel 2; beide onderdeelen kunnen tegelijk besproken worden.

Wenscht de eerste ondertekenaar van dit amendement het woord?

De heer **Van Helsdingen**: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat U beide deelen van dit amendement tegelijkertijd aan de orde hebt gesteld, omdat zij inderdaad zeer nauw met elkander samenhangen. Aanvankelijk hield mijn toewijding de Regeering gericht betoog in het algemeen; breng alle bedrijven onder de bedrijfsreglementeering. De Regeering heeft dit standpunt als te stroef en te straf gekenmerkt, omdat Zij onderscheid wenschte tusschen de verschillende huisbedrijven. Met haar wil ik dat ook doen. Ik meen, dat er huisbedrijven zijn, die in het geheel van het bedrijf een min of meer wezenlijk onderdeel vormen, terwijl andere bedrijven dat niet doen. Ik meen, dat een zeer treffende illustratie daarvan is een dagbladexploitatie, waarvan het drukkersbedrijf kan worden beschouwd als een zeer wezenlijk onderdeel, terwijl het drukkersbedrijf een bank toch al zeer weinig als een huisbedrijf kan worden beschouwd.

Voor het eerste, dat een wezenlijk onderdeel vormt moet inderdaad uitsluiting van de toepassing van de reglementeering mogelijk zijn.

Daarom heb ik een soepele oplossing aangegeven, nl. dat de automatische uitsluiting die op het oogenblik geschiedt door den tekst van art. 1a, waaronder valt te verstaan.

„een ten aanzien van het publiek uitgeoefend bedrijf, geen landsbedrijf zijnde en behoorende tot een overeenkomstig artikel 2 aangewezen bedrijfstak;”

komt te vervallen, maar dat daarnaast de mogelijkheid wordt geopend voor de Regeering om eventuele bedrijven uit te sluiten. Deze constructie is geheel in overeenstemming met het standpunt der Regeering inzake de kleinere bedrijven. Ook daarvoor geldt, dat, door de definitie van art. 1a, de kleinere bedrijven vallen onder de bedrijfsreglementeering in algemeenen zin. Als regel vallen zij daaronder, tenzij anders is bepaald en dat „anders” vindt men in art. 2 lid 2, waardoor de Regeering eenigen armslag krijgt en naar omstandigheden kan handelen. Dat deze armslag wenschelijk is, blijkt wel uit het voorbeeld van de Regeering zelf ten aanzien van de weverijen. Zij heeft gezegd, dat aanvankelijk de kleinere weverijen met 15 handgetouwen werden vrijgelaten met het oog op den grooten rompslomp en drukte, maar dat de ervaring heeft geleerd dat deze kleine bedrijven veel te wijd uitzetten en het daardoor gewenscht is dat nu te reduceeren tot die met 5 getouwen. Een zelfde ervaring zou ook mogelijk kunnen zijn bij andere bedrijven, ook de drukkerijen, en daarom ga ik met de Regeering accoord voorzoover Zij een grooter mate van bewegingsvrijheid wenscht om naar omstandigheden te kunnen handelen. Dat wordt bereikt door het complex van amendementen, door schrapping in art. 1a van de woorden „ten aanzien van het publiek uitgeoefend bedrijf”, waardoor alle bedrijven vallen onder de reglementeering, maar tegelijkertijd door het tweede amendement, beoogende de aanvulling op art. 2 sub 2, waardoor de mogelijkheid

(Dir. van Econ. Zaken, Voorzitter, De Villeneuve.)

wordt geschapen om uitzonderingen te maken. Die aanvulling geeft aan de Regeering tweeërlei mogelijkheid, in de eerste plaats dat de Regeeringsverordening reeds dadelijk bepaalde bedrijven, niet ten behoeve van het publiek uitgeoefend, zal gelden. Dit is een regel van algemeen karakter, die misschien in bepaalde omstandigheden zelfs te ver gaat, maar er is nog een tweede mogelijkheid, nl. dat in bepaalde gevallen de Gouverneur-Generaal vrijstelling van de werking dezer reglementeering kan geven nadat de algemeene reglementeeringraad zal zijn gehoord.

In dit geval komt het uitzonderlijk karakter der uitsluiting meer tot haar recht. Ik zou dan ook de laatste mogelijkheid de meest gewenschte achten. Bij aanneming van het amendement zou ik deze laatste mogelijkheid zeer sterk onder de aandacht der Regeering willen brengen.

Tenslotte zegt ten aanzien van de vaststelling der Regeeringsverordening art. 2 lid 3, dat de belanghebbenden zullen worden gehoord en het advies van den algemeenen reglementeeringraad zal worden ingewonnen. Toch zal zeker ook de commissie van deskundigen moeten worden gehoord, ook in het tweede geval. Ik mag veronderstellen dat de reglementeeringraad uiteraard ook de commissie van deskundigen over de uitsluiting van de reglementeering zal hooren. Ik hoop, dat het College dit amendement zal aannemen.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan heel kort zijn. De heer Van Helsdingen is door den vorm van zijn amendement der Regeering wel zeer tegemoetgekomen en de Regeering zal dan ook in dit opzicht gaarne de uitspraak van het College afwachten.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-Van Helsdingen e.s. op de nieuwe artt. 1 en 2 (st. 11), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het amendement-De Villeneuve e.s. op art. I sub X (st. 10; zie HG blz. 142).

Ik verzoek den ondertekenaars, aan het amendement toe te voegen een alinea van den volgende inhoud:

„Aanneming van het amendement brengt mede, dat in den considerans vervallen de woorden „en de beperking van haar werkingsduur willende opheffen”.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad is mij ontgaan, dat mijn amendement nog een aanvulling behoeft en ik voeg bij deze dan ook gaarne de door U aanbevolen zinsnede aan mijn amendement toe.

Verder zou ik gaarne nog een kort woord over het amendement willen zeggen.

De geachte Regeeringsgemachtigde heeft er zoo juist op gewezen, dat eigenlijk geen enkel product van wetgeving voor de eeuwigheid gemaakt is. Dat heb ik ook niet willen betoogen, maar er is toch wel een verschil, of men op een gegeven moment een regeling treft, die bedoeld is voor een vrij onafzienbare reeks van jaren te gelden dan wel, dat men met een product van wetgeving te maken heeft, dat op een gegeven moment uit den nood der tijden is voortgekomen en waaraan het tijdelijk karakter het ware inhaerent is.

Een product van wetgeving in laatstbedoelden zin hebben wij in het onderhavige geval en ik geloof, dat wij goed doen, dit volledig voor oogen te houden en er aanstonds rekening mede te houden.

Anderzijds kan ik echter tot op zekere hoogte wel voelen voor enkele argumenten, door den geachten Regeeringsgemach-

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsoordonnantie (Ond. 81).

(Voorzitter, Kerstens, e.a.)

tigde naar voren gebracht, en ik meen, dat daaraan het best kan worden tegemoetgekomen door in plaats van „1941” in het amendement te lezen „1943”; de termijn wordt op deze wijze dus niet drie, maar vijf jaar.

De Voorzitter: Het amendement is dus gewijzigd als zoo juist door den eersten onderteekenaar is aangegeven en aangevuld met de zoeven door mij voorgestelde zinsnede.

De heer Kerstens: Mijnheer de Voorzitter! De heer De Villeneuve neemt als axioma aan, dat een maatregel als de voorgestelde, een noodmaatregel is, en dat is nu juist het voornaamste punt in deze kwestie, dat voor mij geenszins vaststaat.

Als de heer De Villeneuve mij toevoegt, dat ik niet kan uitmaken, of het een permanente maatregel is, zeg ik fiat, maar dan stel ik er toch tegenover, dat de heer De Villeneuve in het licht der huidige omstandigheden en de ontwikkeling van de zaken van vandaag evenmin kan zeggen: het is een uitgemakte zaak, dat het een noodwet is, een wet voor een bijzonderen toestand.

Er is in deze materie reeds vaker op gewezen, dat wat wij als een ongewonen, abnormalen toestand beschouwen, in wezen de gewone, normale toestand geworden is en waar dit zoo is, acht ik zelfs een termijn van vijf jaar niet aannemelijk. Ten eerste begrijp ik niet, wat de voorstellers er zich van voorstellen, dat de wet voor een tijd van vijf jaren geldt. Wat er in dien termijn al niet gebeuren kan is zoo onafzienbaar, dat voor mij geen enkele garantie gelegen is in de beperking van den werkingsduur tot 5 jaar. Met andere woorden, wanneer men den werkingsduur beperkt tot 5 jaar, kan men de regeling evengoed laten gelden voor onbepaalde tijd, omdat men een onbeperkte gelding toch ook met een korreltje zout moet nemen. Het staat voor mij als een paal boven water, dat in vijf of zelfs in drie jaar een gansch andere situatie kan ontstaan en dan is er voor de Regeering alle gelegenheid te vinden om de regeling te wijzigen, en zoo niet, dan is er voor den Volksraad gelegenheid te over te vinden om de Regeering een wijziging te suggereeren. Ik ben er bovendien van overtuigd, dat de Regeering zoo'n suggestie zou opvolgen en dit alles is voor mij reden om ook tegen het amendement van vijf jaar te stemmen.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij aansluiten bij den vorigen spreker en wil er voorts op wijzen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde zoeven heeft toegezegd, dat de Regeering jaarlijks een uiteenzetting zal geven van de werking der reglementeering, waarbij dan zoowel aan dit College als aan den Volksraad in pleno volle gelegenheid geboden wordt om eventueel wenschen voor te brengen.

Ik acht het voorgestelde amendement daarom overbodig.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Het standpunt van de voorstellers van het amendement is mij niet zoo onbegrijpelijk, omdat zij uitgaan van het uitgangspunt, dat deze wetgeving eigenlijk een zekere crisiswetgeving is en daarom een beperkten werkingsduur zou moeten hebben.

Daartegenover zijn de nadeelen, die door den geachten Regeeringsgemachtigde zijn opgesomd, zoo sprekend, dat het mij wil voorkomen, dat een tijdslimiteering meer nadeelen dan voordeelen voor de bedrijven zal opleveren.

Uit dien hoofde stem ik tegen het amendement.

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Met den heer Kerstens ben ik van meening, dat deze ordonnantie niet moet worden beschouwd als een noodmaatregel, maar een gevolg is van de ontwikkeling van de internationale economische verhoudingen en alles wat daarmede verband houdt. Ik meen ook, dat deze ordonnantie geen product van eriswetge-
Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Van Helsdingen, De Hoog, Verboom.)

ving is; alleen is de crisis wel van invloed geweest op de ideeën en den groei daarvan en heeft zij aldus mede tot het ontwerpen van deze ordonnantie geleid.

Dit neemt niet weg, dat ik toch wel voor vaststelling van een werkingsduur van vijf jaar gevoel. Het voordeel ligt uiteraard in de noodzakelijkheid, gedurende die vijf jaar opzettelijk alles waar te nemen wat er op dit terrein gebeurt. Men zou dit natuurlijk ook wel doen, zonder dat een termijn van vijf jaar werd gesteld, maar de Regeering weet bij het aanbrenge van bedoelde beperking, dat deze zaak over vijf jaar in het wetgevend college opnieuw aan de orde moet worden gesteld en juist omdat er zoo ontzettend veel gebeuren kan in de jaren, die vóór ons liggen, lijkt het mij wel goed, een termijn van vijf jaar te stellen, een termijn lang genoeg om rekening te kunnen houden met de bezwaren, die op handelspolitiek terrein liggen en die door de Regeering zijn aangeroerd. Ik zie er inderdaad wel een voordeel in, deze zaak over vijf jaar nog eens opzettelijk onder de oogen te zien, gewapend met de ondervinding, omtrent de bezwaren en voordeelen, die wij in dien termijn zullen krijgen. Ik zal daarom mijn stem aan dit amendement geven.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In tegenstelling met den heer Roep sluit ik mij gaarne aan bij de sprekers, die tegen dit amendement hebben gepleit. Van mijn gewijzigd inzicht ten deze heb ik in mijn rede in tweeden termijn reeds kennis gegeven. Mijn verzet tegen de beperking van den duur der ordonnantie was op geheel andere motieven gebaseerd. Nu de Regeering met kracht van argumenten het weg laten vallen van de beperking van den werkingsduur heeft bepleit, sluit ik mij daarbij gaarne aan en zal ik tegen dit amendement stemmen.

De heer De Hoog: Mijnheer de Voorzitter! De argumenten, die de geachte Regeeringsgemachtigde zoeven naar voren gebracht heeft, waren meer gericht op de oorspronkelijke beperking van den werkingsduur der ordonnantie tot drie jaar. Wij wenschen de Regeering allen armslag te geven, dien Zij noodig heeft, maar vinden een termijn van vijf jaar toch wel voldoende.

Aan den anderen kant vinden wij het een zeer groot voordeel, dat over vijf jaar de zaak weer aan de orde wordt gesteld en dat alsdan eventueel veranderingen daarin kunnen worden aangebracht. Natuurlijk heeft de Regeering het recht van initiatief, tusschentijds wijzigingen voor te stellen, wanneer Zij reeds vóór dien tijd meent, dat de ordonnantie gewijzigd moet worden, maar gebeurt dit niet, dan komt deze zaak toch over vijf jaar weer aan de orde, hetgeen wel van belang is. Ik zal daarom vóór het amendement stemmen.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft naar mijn meening weinig zin, ons in discussies te begeven over de vraag of het hier al dan niet een noodmaatregel of crisismaatregel geldt. Het zou wel eens waar kunnen zijn dat, zooals de heer Kerstens opmerkte, een maatregel, dien wij nu aanvaarden als noodmaatregel, op een gegeven moment van duurzamen aard zal blijken te zijn, maar ik geloof niet, dat het hierom in de eerste plaats gaat. Het betreft hier de toepassing van een complex van maatregelen, die voor een deel volkomen nieuw zijn — namelijk voor zoover zij betreffen het vestigen van nieuwe bedrijven — en voor een deel nog maar betrekkelijk kort in toepassing zijn gebracht. Daar het maatregelen van zeer verre strekking zijn, lijkt er mij alle aanleiding te zijn, reeds nu vast te leggen, dat ze op een bepaald oogenblik weer in beschouwing moeten worden genomen. Vandaar dat ik aan het amendement wel degelijk waarde toeken en het als zoodanig gaarne ondersteun.

Wijziging en aanvulling Bedrijfsreglementeeringsordonnantie (Ond. 81).

(Directeur van Economische Zaken.)

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Na al hetgeen ik in eersten en tweeden termijn over het onderhavige onderwerp heb gezegd, zou ik mij in dit stadium willen beperken tot de argumenten, welke door de geachte leden zijn voorgebracht. Ik zou daarbij in de eerste plaats als uitgangspunt willen kiezen wat de heer Kerstens heeft gezegd. Zonder dat de Regeering zich op het standpunt stelt, nu reeds te kunnen uitmaken of de zeer belangrijke wijzigingen, die in de maatschappelijke en economische verhoudingen hebben plaats gevonden, een min of meer blijvend karakter zullen dragen, heeft Zij bij de indiening van deze wijzigingsordonnantie, evenals — en daar moet ik met klem den nadruk op leggen — bij de indiening van de oorspronkelijke ordonnantie, toch wel voor oogen gehad, dat een regeling als deze in de gegeven omstandigheden en voorzover men zich eenigermate een denkbeeld kon vormen van de naaste toekomst, niet is te beschouwen als een crisisregeling, maar als een regeling, die wij noodig hebben voor onze economische uitrusting, zooals wij daarvoor ook allerlei andere wetgeving noodig hebben, als de crisisinvoerordonnantie e.d., zonder eeniglei beperking van den werkingsduur.

Het geachte lid heeft gezegd: Een termijn van vijf jaar beteekent eigenlijk niet zooveel meer of minder dan een onbeperkte werkingsduur. Ik zou dat in dezen zin willen interpreteren: Wanneer de Regeering over een jaar door een ingrijpende wijziging van allerlei factoren en omstandigheden, welke wij thans niet kunnen voorzien, tot de overtuiging zou komen, dat deze regeling niet meer past en dat alsdan een andere of in het geheel geen regeling noodig is, dan zal Zij geen oogenblik mogen aarzelen, om intrekking van deze bedrijfsreglementeering voor te stellen. Een termijn heeft in dit opzicht altijd iets willekeurigs.

Nu zegt het geachte lid, de heer De Hoog, dat een termijn van vijf jaar meer armslag geeft. Dat is natuurlijk juist en men zou uit een zekere gemakzucht kunnen zeggen: Die dan leeft, die dan zorgt; men heeft nu vijf jaar den tijd. Over drie jaar echter heeft men met deze regeling nog maar twee jaar tijd en dan gelden, wanneer de regeling dan nog noodig is, alle bezwaren, welke ik in eersten en tweeden termijn heb aangehaald, met dezelfde kracht als waarmede ze nu zouden gelden bij een gestelden termijn van twee jaar.

Ik wil nu nog even terug komen op het hoofdargument, dat voor een dergelijke termijnstelling eigenlijk gebruikt wordt, en dat hierin gelegen is, dat men deze zaak persé opnieuw behandelen moet. Ik zou als een klein nevenbezwaar van een dergelijke termijnstelling even willen mededeelen wat de gang van zaken is geweest in de afgelopen periode van drie jaar. Er zijn na een jaar of twee ervaring met de bedrijfsreglementeering een aantal wenschelijke aanvullingen en wijzigingen opgekomen en het is volkomen begrijpelijk, dat de Regeering toen niet deze wijzigingen en aanvullingen direct in een ordonnantie, welke nog slechts negen maanden

(Voorzitter.)

zou gelden, is gaan aanbrengen, doch dat Zij die bewaard heeft, totdat de geheele ordonnantie aan de orde kwam. Het gevolg hiervan zou kunnen zijn, dat een wijziging, waarvan men de urgentie niet duidelijk genoeg zag, te laat zou komen. Ik wil er echter vooral op wijzen, dat een dergelijk product van wetgeving, dat toegepast wordt in de maatschappij, dat omringd is met waarborgen van deelneming van de zijde van de maatschappij aan de uitvoering, dat tal van belanghebbenden voortdurend beïnvloedt en waarop tal van belanghebbenden voortdurend reageeren, vanzelf meegroeit met de omstandigheden en dat er geen noodzaak bestaat om over vijf jaar te zeggen: Nu zullen wij de zaak nog eens in haar geheel bezien. Ze is immers van dag tot dag, van maand tot maand en van jaar tot jaar voortdurend bezien.

Al deze redenen brengen de Regeering er toe om, hoewel — zooals ik zei — voor het oogenblik een termijn van vijf jaar misschien iets meer ruimte geeft dan een van drie jaar, de termijnstelling in deze ordonnantie bepaaldelijk te ont-raden.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Het amendement-De Villeneuve e.s. op art. I sub X (st. 10) wordt in stemming gebracht en verworpen met 6 stemmen voor en 8 stemmen tegen.

Vóór stemmen de leden: Blaauw, Roep, De Hoog, De Villeneuve, Kan en Verboom.

Tegen stemmen de leden: Thamrin, Soangkoepon, Soetardjo, Kartowisastro, Sosrohadikoesoemo, Van Helsdingen, Kerstens en de Voorzitter.

Art. I, als gewijzigd bij drie Nota's van Wijzigingen, bij monde van den Regeeringsgemachtigde en bij amendement, en art. II, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie wijzigingen zijn aangebracht, stel ik conform art. 60 jo. art. 103 van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij drie Nota's van Wijzigingen, bij monde van den Regeeringsgemachtigde en bij amendement, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 12.57 uur n.m. gesloten.

16de VERGADERING — WOENSDAG 5 JANUARI 1938.

Ingekomen Stukken.

16de VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 5 Januari 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging regelen betreffende verbetering en afbraak pestgevaarlijke gebouwen c.a. (Ond. 86). — Tweede rapport Commissie voor de Verzoekschriften (verzoekschrift No. 17).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Offringa.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 18, 18, 30 en 31 December 1937 Nos. 24, 25, 5 en 12, ter aanbieding van
  - a. een ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe regeling omtrent beslag op roerende goederen, zich bevindende in door derden verhuurde of op andere wijze in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom (Ond. 114);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot opheffing van de onderscheiding tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en tusschen kooplieden en niet-kooplieden, alsmede tot intrekking van artikel 1380, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 115);
  - c. een ontwerp-stadsgemeente-ordonnantie voor de buitengewesten (Ond. 116);
  - d. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 117).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 23, 23, 24, 29, 29, 29, 30 en 30 December 1937 Nos. 19, 20, 6, 21, 22, 23, 24, 18 en 19, houdende mededeeling dat zijn vastgesteld
  - a. de ordonnantie tot vaststelling van het tijdstip van inwerkingtreding van artikel 27 lid 2 letter b der ordonnantie op de inkomstenbelasting 1932 (Ond. 103);
  - b. de ordonnantie tot nadere wijziging van de toelatings-ordonnantie (Ond. 94);
  - c. de ordonnantie tot verdere regeling van den invoer van mierenzuur (Ond. 104);
  - d. de ordonnantie tot verlenging van den werkingsduur van de crisisordonnantie vreemdelingenarbeid (Ond. 110);
  - e. de ordonnantie betreffende het verrichten van arbeid door vreemdelingen (Ond. 98);
  - f. de ordonnantie tot regeling van de publiekrechtelijke gevolgen van de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis (Ond. 109);
  - g. de ordonnantie tot verlenging van den respectievelijk in artikel 6 en in artikel 1 lid 5 der overdrachtsordonnantie volksgezondheid Java en Madoera bedoelden termijn (Ond. 92 en 113);

h. de ordonnantie tot aanwijzing van de Landsdrukkerij tot Landsbedrijf in den zin van de Indische bedrijvenwet (Ond. 107);

i. de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bedrijfsreglementeringsordonnantie 1934 (Ond. 81).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 22 December 1937 No. 28, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen, verband houdende met de reorganisatie van den dienst van het boschwezen.

4. Als voren van 23 December 1937 No. 9, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor de indienststelling van een gouvernements Indisch veearts en drie mantri's bij den burgerlijken veeartsenijkundigen dienst.

5. Als voren van 23 December 1937 No. 18, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor het treffen van verschillende maatregelen.

6. Als voren van 23 December 1937 No. 21, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor de verhooging van de bijdragen aan het Koninklijk Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen.

7. Als voren van 24 December 1937 No. 25, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S. om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen ten behoeve van personeelsuitbreiding bij den dienst der Oost-Aziatische zaken.

8. Als voren van 24 December 1937 No. 26 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen ten behoeve van de instelling van de centrale inspectie voor de luchtbescherming.

9. Als voren van 24 December 1937 No. 28, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Financiën om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor uitbreiding van personeel ten behoeve van den dienst der landelijke inkomsten.

10. Als voren van 24 December 1937 No. 49, houdende ontheffing van Mr. J. Tazelaar als lid van de centrale commissie van advies voor verdere besteding van inkomsten uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber en benoeming in zijn plaats van Dr. W. F. Theunissen.

11. Als voren van 27 December 1937 No. 5, houdende ontslag van F. C. Aronstein als lid van de commissie van bijstand voor de Staatsspoorwegen en benoeming in zijn plaats van A. Verschoor.

12. Als voren van 27 December 1937 No. 6 tot nadere wijziging en aanvulling van de H.B.B.L. 1934.

13. Als voren van 27 December 1937 No. 10, houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de versnelde uitzending van candidaat Indische ambtenaren.

14. Als voren van 28 December 1937 No. 18, houdende machtiging, krachtens artikel 105 Indische Staatsregeling, om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 toegestane gelden ten behoeve van de aanstelling van volontairs op de kantoren van den Europeeschen bestuursdienst in de Gouvernementslanden op Java en Madoera.

15. Als voren van 28 December 1937 No. 27, houdende ontslag van Mr. R. J. C. baron van der Capellen als plaatsvervangend lid van het bestuur der kapok-centrale en benoeming in zijn plaats van Dir. Ir. D. Tollenaar.

16. Als voren van 30 December 1937 No. 22, houdende vergunning aan Mohamad Tahir gelar Datoe Talaho Besar en Jamal, met opheffing van den ten hunnen aanzien

16de VERGADERING — WOENSDAG 5 JANUARI 1938.

Ingekomen stukken. — Nadere wijziging regelen betreffende verbetering en afbraak pestgevaarlijke gebouwen e.a. (Ond. 86). — Tweede rapport Commissie voor de Verzoekschriften (verzoekschrift No. 17).

genomen politieke maatregel, om naar hun geboorteplaats dan wel vroegere woonplaats terug te keeren.

De sub 2 t/m 16 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Een kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië, aangeboden door het centraal kantoor voor de statistiek.

2. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 17, 21, 21, 21, 24 en 28 December 1937 Nos. B. R. 60/39/10, 13, 15 en 17 en 6/40/1 en 4, houdende machtiging tot het doen van uitgaven uit het bijzonder uitvoerrecht op bevolkingsrubber.

3. Afschrift van een telegram van den regentschapsraad van Tasikmalaja van 29 December 1937 aan de Regeering, waarbij teleurstelling wordt uitgesproken over de omstandigheid, dat hij niet is gehoord inzake de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis, en waarin der Regeering wordt verzocht de beslissing terzake voorloopig op te schorten.

4. Toelichting op de motie van den regentschapsraad van Tasikmalaja van 29 December 1937 inzake de voorgenomen grenswijziging van de regentschappen Tasikmalaja en Tjiamis.

5. Motie van een op 23 December 1937 gehouden openbare vergadering te Soekaboemi, houdende verzoek Soekaboemi op te nemen onder de plaatsen, waar een standplaatstoelage wordt toegekend.

6. Adhaesiebetuiging ddo. 27 December 1937 van de Perhimpoenan Panghoeloe dan Pegawainja op Java en Madoera aan de motie van het Comité Oemat Islam te Poerworedjo inzake de ontwerp-ordonnantie op de ingeschreven huwelijken.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende op de nieuwe ontwerp-salarisregeling betrekking hebbende stukken.

1. Telegrammen van talrijke afdelingen van de Perserikatan Normaalschool, houdende verzoek om verbetering van het salarisschema voor de normalisten.

2. Motie van een congres van den Oud-Kweekescholieren Bond te Bandoeng, houdende verzoek om verbetering van de positie van kweekeschool-abituriënten, geplaatst bij het H. I. O. en W. L. O.

3. Motie van den H. K. S. Bond, afdeling Buitenzorg, betreffende onderwaardeering van H. K. S.-ers.

4. Afschrift van een tot de Regeering gericht verzoekschrift ddo. 27 December 1937 van de Vereeniging van opzichters bij den land- en tuinbouwvoorlichtingsdienst en aanverwante diensten om verbetering van het voor dit personeel ontworpen eindsalaris.

De stukken kunnen ter sprake worden gebracht bij de behandeling van het betreffende ontwerp.

D. De volgende publicaties:

1. Maandijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera.

2. Gewestelijke conjunctureijfers betreffende de Oostkust van Sumatra.

De publicaties worden opgenomen in de boekerij.

De Voorzitter: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de regelen betreffende de verbetering en afbraak van pestgevaarlijke

(Thamrin.)

gebouwen en daarmee samenhangende aangelegenheden. (Ond. 86.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van het tweede rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Ik herinner er aan, dat de conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften 1 t/m 16 en 18 t/m 36 in de vorige vergadering reeds zijn aangenomen, zoodat nog ter behandeling is overgebleven de conclusie van de commissie betreffende verzoekschrift No. 17.

Aan de orde is de behandeling van de conclusie der Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

17. Verzoek, gedagteekend Tanah Tinggi (Boven-Digoel) 29 December 1934, van een 45-tal geïnterneerden, betreffende een hun gegeven opdracht tot het maken van pagars.

Regeeringsbrieven van 24 Juli 1935 No. 1806/A en 21 Augustus 1937 No. 1835/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben hier voor ons liggen een verzoekschrift, gedagteekend Tanah Tinggi (Boven-Digoel) 29 December 1934, dus welgeteld drie jaren geleden en onderteekend door 45 aldaar geïnterneerden.

De aanleiding tot het zenden van een verzoekschrift is het volgende.

15 December 1934 kregen de geïnterneerden aldaar opdracht van het Hoofd van plaatselijk bestuur te Boven-Digoel om de woonerven te begaggeren met strafbedreiging volgens artikel 17 van de netheidsverordening van Amboina. Wat dit artikel precies zegt, ben ik te Batavia bij geen enkele instantie te weten kunnen komen, doch ik vermoed, dat het denzelfden zin heeft als soortgelijke netheidsverordeningen op andere plaatsen in den Archipel, welke met straf of boete dengene bedreigen, die niet voldoende zorg draagt voor zijn erfafscheiding.

Betrokkenen maken bezwaar aan de opdracht te voldoen en stellen in verband daarmee vragen of de overheid aan hen wel dezelfde verplichtingen kan opleggen als aan een gemeenschap, welke zich ergens vrijwillig heeft gevestigd en voorts welke en/of welke verplichtingen zij uit hoofde van hun ballingschap hebben.

De geïnterneerden zelf stellen zich op het standpunt, dat zij niet tot werken verplicht kunnen worden uit hoofde van het feit, dat hun vestiging niet vrijwillig plaats had, doch als gevolg van het gebruikmaken van exorbitante rechten. Voorts ontkennen de geïnterneerden de juiste toepassing van artikel 37 I.S. bij aanwijzing van Digoel als interneringsplaats en halen zij ter aanwijzing van hun standpunt het oordeel aan van een schrijven in de Revue der Internationale Juristen Vereeniging, No. 3—4, Mei—Juni 1930, waarbij de schrijver als zijn oordeel te kennen geeft, dat onder de woorden „bepaalde plaats”, waarvan in art. 37 I.S. sprake is, volgens authentieke opvattingen slechts bewoonbare streken bedoeld kunnen zijn en geenszins plaatsen als Boven-Digoel.

De bedoelde schrijver heeft zich als volgt uitgelaten:

„Ondanks de authentieke interpretatie der Regeering van de woorden „bepaalde plaats” (Art. 37 I.S.), die in breedten zin opgevat wordt, zoodat aan de geïnterneer-

(Thamrin.)

den bewoonbare streken als verblijfplaats moeten worden aangewezen, zijn sedert 1927 2100 menschen in de oerwouden aan den bovenloop van de Digoel-rivier geïnterneerd, waar geen mensch woont, waar slechts ziekte, dood en jammer heerschen."

Nu ben ik geenszins van plan mij te verdiepen in de juridische mérites van dit geval, hoe interessant zij ook mogen zijn. Ik wil dit vraagstuk gaarne overlaten aan ter zake kundigen. Wat mij als leek in deze zaak interesseert is wel de vraag of en in hoeverre aan de hand van regeeringsverklaringen en uitlatingen eenige werkdwang op de geïnterneerden kan worden toegepast en voorts in hoeverre de regeeringsverklaring juistheid bevat dat:

„de geïnterneerden binnen de hun aangewezen verblijfplaats dezelfde rechten genieten en aan dezelfde verplichtingen zijn onderworpen, welke de wet aan andere vrije ingezetenen waarborgt of oplegt."

Wat betreft het opleggen van werkdwang verwijs ik naar het bekende rapport van den heer Hillen over de toestanden in Digoel. Als een der doelstellingen van de interneeringen wordt in dat rapport medegedeeld:

„met de aankomst der geïnterneerden te Tanah Merah (e.q. Tanah Tinggi) was het doel der interneering bereikt en behoorde elke dwang ten aanzien van hun persoon een einde te nemen."

De Regeering onderschreef dit inzicht volgens de Volksraadsstukken, die hierop betrekking hebben.

Ik herhaal de woorden van den heer Hillen, door de Regeering onderstreept: elke dwang ten aanzien van de geïnterneerden behoort dus achterwege gelaten te worden. De vraag doet zich voor, of de heer Hillen bij het schrijven van zijn rapport niet gedacht zou hebben aan een werkdwang in eenigerlei opzicht. Dit lijkt mij twijfelachtig, gezien het verloop bij de behandeling van de geïnterneerden. Volgens de betrekkelijke stukken heeft men inderdaad bij het begin van de interneering te Boven-Digoel verschillende vormen van werkdwang toegepast, o.a. in den vorm van hulpverlening bij het aanvoeren der materialen voor woningbouw, wegeaanleg, omkappen van boomen etc., welke hulpverlening van de zijde der geïnterneerden werd geweigerd en waarover toen ter tijd moeilijkheden zijn gerezen.

Met de komst van den heer Hillen is aan deze „misverstanden" een einde gemaakt en vandaar de positieve uitspraak van den heer Hillen daaromtrent, welke voor geen tweeërlei uitleg vatbaar is.

Op grond van deze uitspraak acht ik het daarom nog geenszins vaststaand, dat het standpunt der Regeering juist zou zijn, wanneer de geïnterneerden, die daar immers geenszins vrijwillig gevestigd zijn, aan dezelfde regels worden onderworpen als in een vrije maatschappij, met andere woorden de toepassing van de gewestelijke netheidskeur op de geïnterneerden wil mij voorkomen niet juist te zijn.

Er pleit nog een ander argument voor mijn opvatting. In 1929 zou volgens de geïnterneerden de heerdienst van toepassing worden verklaard op de geïnterneerden te Tanah Merah, waarvan is afgezien na verzet van de zijde van betrokkenen en nadat vele slachtoffers zijn gemaakt gedurende den tijd, voorafgaande aan de afschaffing. Uit de intrekking dezer bepaling door de Regeering concludeer ik dan ook, dat de

(De Hoog.)

Regeering nog geenszins de opvatting heeft, dat de toenmaals ingevoerde heerdienstregeling rechtmatig is geweest.

Thans de vraag, in hoeverre de bewering der Regeering juist is, dat de ingezetenen binnen het hun aangewezen gebied dezelfde rechten hebben als de vrije ingezetenen. Ik zal hierop niet uitvoerig ingaan en het voortdurende maszregelen van de geïnterneerden door de opeenvolgende militaire, civiele en thans weer militaire bestuurders niet ophalen. Ik weet trouwens sinds het rapport-Hillen te weinig af van de toestanden daar ter plaatse, aangezien daarnaar geen onderzoek is ingesteld en geen zelfstandige inlichting over Digoel van overheidswege is verstrekt. Uit verschillende courantenberichten heb ik kunnen opmaken, dat de toestand der geïnterneerden geenszins te vergelijken is met den status van de vrije ingezetenen. Dwang in directen en indirecten zin is steeds op de geïnterneerden uitgeoefend, zoowel van de zijde van het bestuur als van die van den behandelenden geneesheer. Typische staaltjes van verschillende vormen van dwang bij geneeskundige behandeling zijn de verschillende mededeelingen en klachten, die Dr. Schoonheydt heeft gepubliceerd in zijn boek: Boven-Digoel. Voorts zou er een doorlopende censuur bestaan op alle correspondenties van en naar de geïnterneerden, een toestand, geenszins overeenkomende met het gepubliceerde standpunt der Regeering, dat de geïnterneerden binnen het hun aangewezen gebied als vrije ingezetenen zijn te beschouwen.

Ik herhaal, dat ik te weinig van de toestanden op Boven-Digoel afweet om meerdere argumenten tegen het regeeringsstandpunt te brengen en voorts, dat ik juridisch te veel leek ben om te kunnen beoordeelen, in hoeverre onder den term van „een bepaalde plaats" waarvan in art. 37 I.S. (het interneeringsartikel) sprake is, onbewoonbare streken als Boven-Digoel gebracht kunnen worden.

Er moet echter de Regeering wel wat aan gelegen zijn om de geïnterneerden en andere ingezetenen, die in deze zaak belangstellen, de overtuiging bij te brengen, dat noch in het een, noch in het ander de Regeering en défaut is geweest en dan onder aanvoering van deugdelijker en deskundiger argumenten dan thans in de regeeringsstukken te vinden zijn.

Ten besluite zou ik de Commissie voor de Verzoekschriften willen verzoeken om naast de geformuleerde conclusie terzake, alsnog een kleine toevoeging te willen plaatsen in dezen zin, dat de hierover handelende stukken van het College van Gedelegeerden zoowel ter kennis van de Regeering als van adressanten zullen worden gebracht.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan volstaan met de verklaring, dat de commissie tegen deze toevoeging geen bezwaar heeft.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De conclusie der commissie betreffende verzoekschrift No. 17, aangevuld met de door den heer Thamrin geformuleerde toevoeging, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De vergadering wordt te 9.16 uur v.m. gesloten.

17de VERGADERING — DINSDAG 15 MAART 1938.

Rede van den Voorzitter naar aanleiding van het overlijden van het oud-Volksraadslid, den heer Aay. — Ingekomen stukken.

17de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 15 Maart 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Rede van den Voorzitter naar aanleiding van het overlijden van het oud-Volksraadslid, den heer Aay. — Ingekomen stukken. — Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie (Ond. 99). — Vorstenlandsche Vuurwerk-vergunningsrecht-ordonnantie (Ond. 105). — Wijziging Koninklijk besluit en ordonnantie houdende regelen voor de terugbetaling van uitzendings- en opleidingskosten (Ond. 112).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve en Wiwoho.

De **Voorzitter:** Ik open deze vergadering.

Geachte Medeleden! De vorige week ontvingen wij het overlijdensbericht van ons oud-lid, den heer Aay.

De heer Aay is van 1921 tot 1929 lid van den Volksraad geweest. Zij, die zich deze dagen nog herinneren, weten, dat de heer Aay een eerlijk en open strijder was, een man met een warm hart en groote liefde voor dit land, een goed kameraad. Wij zullen zijn nagedachtenis in hooge eere houden.

Namens het College heb ik zijn weduwe een betuiging van hartelijke deelneming met het door haar geleden smartelijk verlies gezonden.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 17 en 18 Februari en 1 Maart 1938 Nos. 24, 33 en 16 ter aanbieding van:

a. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Regeling van de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Nederlandsch-Indische Leger beneden den rang van opperofficier, zoomede van de op non-activiteitstelling van die officieren en van de opperofficieren” (Ond. 167);

b. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende land-schappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Ond. 168);

c. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Regeling der vergoeding aan deskundigen voor in strafzaken verrichte werkzaamheden” (Ond. 169).

De stukken zijn gedrukt en rondgedeeld.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 18, 23, 25 en 25 Februari en van 4 Maart 1938 Nos. 24, 47, 14, 15 en 21 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld

a. de ordonnantie tot instelling van een defensie-uitvoerrecht en tot buitenwerkingstelling van artikel 16 der Indische Comptabiliteitswet (Ond. 118);

b. de ordonnantie tot nadere verlenging van den werkings-termijn van de ordonnaties nopens den opzeggingstermijn, in acht te nemen door werkgevers bij de beëindiging van arbeidsovereenkomsten en nopens de terugzending van Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

arbeiders buiten Nederlandsch-Indië in dienst genomen of aangeworven (Ond. 137);

c. de ordonnantie tot wijziging van de suikerovergangsregeling 1937—1939 (Ond. 150);

d. de ordonnantie tot nadere wijziging van de Volksraad-positieregeling 1926 (Ond. 157);

e. de ordonnantie tot regeling van den uitvoer van thee en tot beperking van den thee-aanplant in de periode van 1 April 1938 tot en met 31 Maart 1943 (Ond. 126).

3. Brieven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 22 Februari 1938 Nos. 368/B en 369/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdeelingen III (Ond. 146) en IX (Ond. 138) der begrooting voor 1938.

4. Als voren van 23 Februari 1938 Nos. 376/B, 377/B, 378/B en 379/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen der begrooting voor 1938 betreffende de afdeelingen I, III en VII (Ond. 136), III A en III B (Ond. 139), V (Ond. 145) en VI (Ond. 147).

5. Als voren van 24 Februari 1938 Nos. 383/B, 384/B, 385/B, 386/B en 387/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdeelingen I en III der begrooting voor 1938 (Ond. 143 en 154), afdeeling III A der begrooting voor 1937 (Ond. 149), VII en VIII der begrooting voor 1938 (Ond. 142 en 139).

6. Als voren van 25 Februari 1938 Nos. 395/B en 396/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdeelingen VI (Ond. 158) en III A, VII A, VII B, VII G, VII J en VII K (Ond. 141) der begrooting voor 1938.

7. Als voren van 26 Februari 1938 Nos. 408/B, 409/B en 410/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdeelingen I (Ond. 151), V A (Ond. 140), III, III A en VI (Ond. 148) der begrooting voor 1938.

8. Als voren van 28 Februari 1938 Nos. 434/B, 435/B, 436/B, 437/B en 438/B, houdende mededeeling dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen betreffende de afdeelingen II (Ond. 160), III A, III C en VII (Ond. 159), IV (Ond. 161), V (Ond. 142) en V A (Ond. 166) der begrooting voor 1938.

9. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 25 Februari 1938 No. 382a/B, betreffende de voortzetting van de contingentteering van den invoer van badhanddoeken.

10. Als voren van 2 Maart 1938 No. 473a/B betreffende de voortzetting der contingentteering van den invoer van katoenen dekens.

11. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 16 Februari 1938 No. 5 houdende aanwijzing van gedeelten van Ned.-Indië in het Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, waarbinnen ingevolge de reisregeling het oponthoud en het reizen aan alle aldaar niet woonachtige personen, dan wel aan bepaalde door den Resident nader bij besluit te vermelden, aldaar niet woonachtige personen of categorieën van personen alleen geoorloofd is wanneer zij zijn voorzien van een paspoort.

12. Als voren van 17 Februari 1938 No. 28 bepalende, dat het Koninklijk besluit van 17 Januari 1938 tot vaststelling van eene aanvullende plantersregeling en tot intrekking van de assistentieregeling, zal worden afgekondigd door plaatsing in het Staatsblad van Ned.-Indië.

13. Als voren van 18 Februari 1938 No. 20 houdende vaststelling van de B. B. L.-1938.

14. Als voren van 18 Februari 1938 No. 21 houdende vaststelling van de M. B. R.-1938.

15. Als voren van 19 Februari 1938 No. 16 tot wijziging van de regeling van de verleening van een tegemoetkoming

17de VERGADERING — DINSdag 15 MAART 1938.

Ingekomen stukken. — Wijziging Hooger Onderwijs-ordonnantie (Ond. 99). — Vorstenlandsche Vuurwerk-vergunningsrecht-ordonnantie (Ond. 105).

aan landsdienaren in de kosten van geneeskundige behandeling en (of) verpleging.

16. Als voren van 23 Februari 1938 No. 30 houdende benoeming van de bestuursleden van de Centrale voor aetherische oliën.

17. Als voren van 23 Februari 1938 No. 38 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor personeele uitgaven ten behoeve van de Generale Thesaurie, den Belastingdienst en den dienst der In- en Uitvoerrechten en Accijnzen.

18. Als voren van 23 Februari 1938 No. 44 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over een bedrag van f 3 000 voor de aanschaffing van een dienstauto voor den dienst van het IJKwezen.

19. Als voren van 25 Februari 1938 No. 12 houdende benoeming van Mr. H. Marcella tot Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof.

20. Als voren van 28 Februari 1938 No. 6 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Economische Zaken om te beschikken over de bij de derde aanvullende begrooting betreffende afdeling VI der begrooting voor 1938 uitgetrokken fondsen.

21. Als voren van 28 Februari 1938 No. 21 houdende overdracht van het beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Ned.-Indië gedurende de reis van den Gouverneur-Generaal naar Sumatra.

22. Als voren van 28 Februari 1938 No. 34 houdende herbenoeming van Ir. Ch. F. van Haeften tot Directeur van Verkeer en Waterstaat.

23. Als voren van 28 Februari 1938 No. 49 houdende vaststelling van de „Regeling van de ontvangst te Batavia van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van het Gemeenebest van Australië, Lord Gowrie”.

24. Als voren van 1 Maart 1938 No. 14 houdende machtiging krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Binnenlandsch Bestuur om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen ten behoeve van de nadere organisatie van de centrale inspectie voor de luchtbescherming en de organisatie van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten te Soerabaja, Batavia, Bandoeng, Semarang, Malang, Madioen en Tjilatjap.

25. Als voren van 1 Maart 1938 No. 25 houdende interneering van Lwa Giok Bing in de residentie Timor en Onderhoorigheden.

26. Als voren van 2 Maart 1938 No. 19 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Commandant der Zeemacht om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor het treffen van verschillende maatregelen.

27. Als voren van 8 Maart 1938 No. 1z houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan het Hoofd van den Dienst der Volksgezondheid om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen ten behoeve van de bestrijding van in China heerschende epidemieën.

28. Als voren van 9 Maart 1938 No. 19 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den fd. Directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen ten behoeve van verschillende voorzieningen.

29. Als voren van 9 Maart 1938 No. 20 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den Directeur van Financiën om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen ten behoeve van het hoofdkantoor en den buitendienst der Opium- en Zoutregie, en den ombouw der zoutlanden op Madoera.

(Voorzitter.)

De sub 2 t/m 29 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Brief van den Voorzitter van de Commissie voor de Rijksuitgaven uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gedagteekend 's Gravenhage, 23 Februari 1938 No. 294/R ter aanbieding van 2 exemplaren van het verslag, uitgebracht door genoemde commissie over de verslagen der Algemeene Rekenkamers in Nederland en Nederlandsch-Indië betreffende hare werkzaamheden over 1936.

2. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur houdende machtiging tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

3. Rondschrjven van het Departement van Binnenlandsch Bestuur van 24 Februari 1938 No. Dec. 4/2/5 betreffende werkzaamstelling van wachtgelders in lokalen dienst.

4. Brief van J. E. Volkerts, gedagteekend Bandoeng 19 Februari 1938 ter aanbieding van een beknopt overzicht van een rede, gehouden op vergaderingen van den Nederlandsch-Indischen Pensioenbond.

5. Brief van W. E. Stam, gedagteekend Poerwakarta 7 Maart 1938, houdende suggestie om een aparte belasting te heffen op het bezit van koffiemolens i.v.m. den hinder, dien de molens veroorzaken aan de radiobezitters.

6. Motie van den Normaal-Scholieren Bond Afdeling Koetoardjo, houdende protest tegen de geuite meening als zouden de normalisten, onderwijzers aan de H. I. S.en, het peil van het onderwijs aan genoemde scholen verlagen.

7. Afschrift van het verzoekschrift van de Centrale van Indische Vakorganisaties van Overheidspersoneel (C.I.V.O.) betreffende de inpassingsvoorschriften voor de betrekking van commies-redacteur.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende boekwerken en publicaties:

1. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië.

2. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera (Januari 1938).

3. Wettelijke bepalingen betreffende opium en andere verdoovende middelen.

4. Enkele opmerkingen over de uitkomsten van de statistiek der personeele belasting gedurende 1929/1936.

5. Verslag van de Nederlandsch-Indische Escompto Maatschappij N. V. over het 80ste boekjaar 1937.

6. Jaarlijksch Verslag over het beheer der kolonie Belgisch-Congo gedurende het dienstjaar 1936.

De boekwerken worden opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de „Hooger Onderwijs-ordonnantie” (Staatsblad 1924 No. 456). (Ond. 99.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling van een regeling tot heffing van een vergunningsrecht op den verkoop van vuurwerk in de gewesten Jogjakarta en Soerakarta (Ond. 105), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

17de VERGADERING — DINSDAG 15 MAART 1938.

Vorstenlandsche Vuurwerk-vergunningsrecht-ordonnantie (Ond. **105**). — Wijziging Koninklijk besluit en ordonnantie houdende regelen voor de terugbetaling van uitzendings- en opleidingskosten (Ond. **112**).

(Wiwoho, Voorzitter.)

De heer **Wiwoho**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne een korte opmerking over dit onderwerp willen maken.

De **Voorzitter**: Omdat mij niet bekend was, dat over deze ontwerp-ordonnantie het woord zou worden gevoerd, is de Regeering-gemachtigde niet gewaarschuwd; desgewenscht kan echter de behandeling worden uitgesteld.

De heer **Wiwoho**: Mijnheer de Voorzitter! Het lijkt mij niet noodig, de behandeling uit te stellen; ik wil gaarne een enkele opmerking over het ontwerp maken, maar verwacht daarop niet bepaald een antwoord van de Regeering.

In het ontwerp worden de woorden Jogjakarta en Soerakarta niet volgens een vaste volgorde gerangschikt, nu eens wordt Jogjakarta, dan weder Soerakarta het eerst genoemd. In den geleidebrief wordt bijv. Jogjakarta, in de considerans Soerakarta het eerst genoemd.

(De heer De Villeneuve: Zoo is het eerlijk verdeeld.)

Waar de opvatting in de Vorstenlanden zoodanig is, dat aan de volgorde, waarin de gouvernementen werden genoemd, wel waarde wordt gehecht, meen ik, dat de willekeurige rangschikking van de namen niet bepaald juist is te achten.

De **Voorzitter**: Ik kan niet zeggen, of de volgorde willekeurig dan wel, of zij opzettelijk, met voorbedachten rade zoo is gekozen, maar de opmerkingen van den heer Wiwoho zullen, doordat zij in de Handelingen worden opgenomen, ter kennis van de Regeering komen.

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

(Voorzitter.)

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Koninklijk besluit van 17 December 1921 No. 16 (Indisch Staatsblad 1922 No. 27), zooals dit luidt ingevolge het Koninklijk besluit van 10 November 1924 (Indisch Staatsblad 1925 No. 66) en de ordonnanties van 13 Januari 1932 (Staatsblad No. 18) en 17 Maart 1934 (Staatsblad No. 141), houdende regelen voor de terugbetaling van gelden van landswege voldaan ten behoeve van hen, die buiten Nederlandsch-Indië voor den Indischen dienst zijn of worden opgeleid, zoomede van de ordonnantie van 7 Mei 1925 (Staatsblad No. 210), zooals deze is gewijzigd bij de ordonnanties van 22 Januari 1926 (Staatsblad No. 32) en 13 Januari 1932 (Staatsblad No. 18), houdende regelen tot terugbetaling van gelden en verdere tegemoetkomingen, genoten door personen, die in Nederlandsch-Indië voor den Indischen dienst zijn of worden opgeleid (Ond. **112**), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De gewijzigde ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik verzoek den leden in de commissies bijeen te komen.

De vergadering wordt te 9.05 uur v.m. gesloten.

Department of Chemistry, University of Chicago, Chicago, Illinois 60637
Telephone: 773-707-5555

<p>(Continued)</p> <p>In 1958, the first of a series of papers was published in which the authors reported the discovery of a new type of crystalline polymer, the so-called "liquid-crystalline polymer". This polymer was found to have a unique combination of properties, including a high degree of order and a high melting point.</p>	<p>The authors reported that the polymer was formed by the reaction of a certain monomer with a catalyst. The reaction was carried out in a solution, and the polymer was precipitated from the solution. The polymer was then purified and characterized by X-ray diffraction and other methods.</p>
<p>The authors also reported that the polymer was soluble in certain solvents, and that it exhibited a high degree of stability. They suggested that the polymer might have important applications in the field of liquid-crystalline materials.</p>	<p>The authors concluded that the discovery of this new type of crystalline polymer was a significant contribution to the field of polymer science. They suggested that further research should be carried out to determine the exact nature of the polymer and its properties.</p>

The authors are grateful to the National Science Foundation for its generous support of this work. They also wish to thank the following individuals for their assistance: [Name], [Name], and [Name].

References:

1. [Author], [Title], [Journal], [Year].
2. [Author], [Title], [Journal], [Year].
3. [Author], [Title], [Journal], [Year].

Received [Date]

18de VERGADERING — DONDERDAG 31 MAART 1938.

Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172).

18de VERGADERING.

Vergadering van Donderdag 31 Maart 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172). — Toepasselijkverklaring Agrarisch Reglement voor Bangka en onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton (Ond. 123). — Nadere wijziging Wetboek van Koophandel (Ond. 135). — Wijziging ordonnantie op de vennootschapsbelasting (Ond. 153). — Vaststelling afschrijvingspercentages op de bezittingen van het lands-caoutchoucbedrijf voor 1937 (Ond. 155). — Vaststelling voor 1938 t/m 1942 van regelen inzake de afschrijvingen op de bezittingen der landshavenbedrijven (Ond. 129). — Vaststelling voor 1937 t/m 1941 van regelen inzake de reserverekening groote herstellingen ten aanzien van de landshavenbedrijven (Ond. 130). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker (Ond. 174).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Ville-neuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigde: de heer Westerouen van Meeteren.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de bezoldigingen van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Ond. 172), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 4).

Dit voorstel wordt gedaan met de bedoeling, dat zoo mogelijk de regeling spoedig tot stand zal komen, hetgeen in het belang is van het personeel van den Volksraad o.a. in verband met de terugwerking van de regeling tot 1 Januari II.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdlijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De heer **Soangkoepon:** Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van de bezoldigingsregeling voor de stenografen zou ik het volgende willen opmerken.

Sinds jaren hebben wij opgemerkt, dat door een der stenografen van onzen raad wordt gewerkt met een speciale machine, die tegenwoordig de tachotype wordt genoemd.

In verband hiermede vraag ik mij af, of in staat III in de kolom „betrekkingen” in plaats van „stenograaf” niet gelezen moet worden „stenograaf of tachograaf” of een andere benaming, om daarmede te doen uitkomen, dat zowel hand- als machinesteno-grafen bedoeld worden.

Mijn tweede opmerking betreft het salaris, dat voor het hoofd van den Stenografischen Dienst voorgesteld wordt.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soangkoepon.)

Zooals bekend, was in 1925 het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst gelijk aan dat van een hoofdcommissaris van politie. Thans bedraagt de maandelijksche bezoldiging van de hoofdcommissarissen van politie f 750—f 900, terwijl het hoofd van den Stenografischen Dienst volgens het voorstel gewaardeerd wordt met een maandelijksche bezoldiging van f 695—f 825. De eindbezoldiging van het hoofd van den Stenografischen Dienst is derhalve in vergelijking met die van den hoofdcommissaris van politie f 75 per maand achteruitgegaan. Het lijkt mij niet juist, dat het hoofd van den Stenografischen Dienst op deze wijze minder gewaardeerd wordt dan een hoofdcommissaris van politie, waar hij tevoren een gelijkwaardige positie bekleedde.

In dit verband zou het feitelijk juist zijn ook thans het hoofd van den Stenografischen Dienst eenzelfde bezoldiging te geven als een hoofdcommissaris van politie, doch de Regeering heeft blijkbaar een zwak voor het politiecorps en daarom wenscht Zij aan de betrekking van hoofdcommissaris van politie een betere bezoldiging te verbinden dan aan betrekkingen, die vroeger als aan de betrekking van hoofdcommissaris van politie gelijkwaardig werden beschouwd.

In dit opzicht wil ik de Regeering gaarne volgen, doch dan moet dit niet zoover gaan, dat een al te groot verschil tusschen de bezoldigingen voor beide betrekkingen komt te bestaan.

Ik geef de Regeering daarom in overweging het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst te bepalen op f 700—f 850; de betrekking van hoofdcommissaris van politie wordt op deze wijze f 50 hooger gewaardeerd dan die van het hoofd van den Stenografischen Dienst.

De bedoeling hiervan is het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst te bepalen conform het voorstel van de Commissie voor de Huishoudelijke Aangelegenheden van den Volksraad.

Ter bestrijding van eventueele principieele bezwaren van de Regeering wil ik toegeven, dat het moeilijk is in 's lands dienst een betrekking te vinden die vergelijkbaar is met die van het hoofd van den Stenografischen Dienst, omdat elke betrekking op zichzelf eigen eischen, eigen normen en eigen moeilijkheden heeft, doch, waar de Regeering tevoren de beide door mij genoemde betrekkingen gelijkwaardig achtte, bestaat er mijns inziens geen gegrond motief om thans een verandering in het leven te roepen, dan wel groote verschillen tusschen de waardeering van beide betrekkingen te scheppen.

Voor de waardeering van de betrekking van hoofd van den Stenografischen Dienst mogen zeker geen normen en factoren aan een academische opleiding worden ontleend, omdat ten aanzien van het beroep of vak van stenograaf hoegenaamd geen nauw verband bestaat met deze opleiding; prestaties dienen meer op den voorgrond te treden dan diploma's.

Een eindsalaris van f 850 voor het hoofd van den Stenografischen Dienst na een moeizamen arbeid van 20 jaar acht ik zeker redelijk.

Ik moge daarom bij de Regeering op verwezenlijking van mijn voorstel terzake aandringen.

Verder zou ik willen verwijlen bij de Maleische stenografen. Ik stel voorop de verklaring, dat wanneer een vergelijking tusschen deze betrekking en een andere moet worden getrokken, die andere zal moeten zijn die van stenograaf; andere vergelijkingen zouden zeker heel mank gaan.

In de eerste plaats wil ik opmerken, dat, gelet op het Staatsblad 1929 No. 115, waarbij de bezoldiging van de Maleische stenografen het eerst werd geregeld, de eischen voor deze betrekking zullen moeten zijn het bezit van het einddiploma Mulo of een daarmede op een lijn te stellen ontwikkeling en het bezit van het diploma vergaderingstenograaf Maleisch en van het diploma dienaarstenograaf Nederlandsch 165 lettergrepen per minuut. Waarom zijn deze eischen bij de nieuwe bezoldigings-

18de VERGADERING — DONDERDAG 31 MAART 1938.

Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172). — Toepasselijkverklaring Agrarisch Reglement voor Bangka en Onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton (Ond. 123). — Nadere wijziging Wetboek van Koophandel (Ond. 135). — Wijziging ordonnantie op de vennootschapsbelasting (Ond. 153).

(Soangkoepon.)

regeling prijsgegeven? Het lijkt mij beter om deze eischen te doen behouden en het is m.i. niet wenschelijk om hierbij de eischen lager te stellen dan die men aanvankelijk heeft gesteld.

De Maleische stenografen zijn, te oordeelen naar de voor hen gestelde eischen, m.i. stiefmoederlijk behandeld. Ik heb den indruk gekregen, alsof aan deze groep van ambtenaren te weinig aandacht is besteed. In plaats van hen door hun bijzondere positie — het geheele corps bestaat uit slechts twee personen, die, geloof ik de eenige Maleische stenografen zijn — een eenigszins hooge bezoldiging te geven, worden zij m.i. te laag gewaardeerd. Volgens het ontwerp immers zal een Maleisch stenograaf, die in alle opzichten geschikt is en het diploma van 250 lettergrepen Nederlandsche stenografie — het hoogste diploma — heeft behaald — en dus eigenlijk Nederlandsch stenograaf zou kunnen worden — een maximum-salaris van $f\ 375 + 25 = f\ 400$ kunnen behalen, terwijl een stenograaf, die niet in alle opzichten geschikt is, een maximum-bezoldiging kan krijgen van $f\ 500$.

Vergelijkt men de daarvoor gestelde eischen: einddiploma 5-jarige H.B.S., diploma vergaderingstenograaf Nederlandsch, niet volledige geschiktheid voor de betrekking en het maximum-salaris van $f\ 500$ na 17 jaren dienst — bij het ingaan van het 18de jaar — met de eischen en eindbezoldiging, gesteld voor de Maleische stenografen, nl. einddiploma Mulo, diploma vergaderingstenograaf Maleisch 250 lettergrepen per minuut, diploma vergaderingstenograaf Nederlandsch 250 lettergrepen per minuut, geschiktheid om te werken als dictaatstenograaf Nederlandsch en maximum-salaris van $f\ 400$ na 20 jaren dienst — bij het ingaan van het 21ste dienstjaar —, dan behoeft het geen nader betoog, dat in de ontworpen regeling een zekere onbillijkheid schuilt ten aanzien van de Maleische stenografen.

Bij de behandeling van de geldende ordonnantie tot herziening van de regeling der bezoldiging van den Secretaris en het overige personeel van den Volksraad verklaarde de toenmalige voorzitter van de Salarisherzieningscommissie (Handelingen van het C. v. G. blz. 317 van het zittingsjaar 1933—'34) ten aanzien van de Maleische stenografen, dat het behalen van de maximum-bezoldiging geenszins het einde behoeft te beteekenen van de loopbaan van den betrokkene, want degene, die de geschiktheid voor Europeesch stenograaf bezit, zal zonder bezwaar in dat corps kunnen overgaan en bij het verwerven van meer bekwaamheden dus ook een hooger salaris kunnen bereiken. Hierbij wil ik er nog op wijzen, dat de Maleische stenografen, die de Maleische taal volkomen moeten beheerschen, ook het Nederlandsch goed moeten kennen.

Mijnheer de Voorzitter! Ook afgescheiden van deze mogelijkheid om promotie te maken dient den Maleischen stenograaf een behoorlijke salariering verzekerd te worden. Ik ben van meening, dat hij, gezien de voor de functie geldende eischen, minstens even hoog bezoldigd moet worden als een hoofdcommies.

In Staatsblad 1929 No. 115 werd de betrekking van Maleisch stenograaf gesplitst in die van Maleisch stenograaf en Maleisch stenograaf 1ste klasse. Ik stel thans voor om de betrekking van Maleisch stenograaf 1ste klasse weder in het leven te roepen — voor de Nederlandsche stenografen is de betrekking van stenograaf 1ste klasse ook weder ingesteld — te bezoldigen met $f\ 275$ — $f\ 415$, beginnende bij het ingaan van het 9de dienstjaar en eindigende bij het ingaan van het 21ste jaar, met vier driejaarlijkse verhoogingen van $f\ 35$, dus even groot als de laatste verhoogingen in de kolom van hoofdcommies. Van de bijzondere regelingen en bepalingen ware de eerste alinea te doen vervallen. Te bepalen ware verder, dat overgang naar kolom II geschiedt bij het behalen van het diploma vergaderingstenograaf Maleisch 250 lettergrepen per minuut, maar niet voor het ingaan van het 9de dienstjaar. Staat IV en de inpassingsstaat waren dienovereenkomstig te wijzigen. Ter vergemakkelijking moge ik

(Kartowisastro, Van Helsdingen, R. G. v. Alg. Ambt. Zaken.) hierbij den voorgestelden staat aanbieden ¹⁾. Bij den inpassingsstaat ware bovendien te bepalen, dat degene, die vóór de invoering van het Staatsblad 1934 No. 161 (herziening van de bezoldiging van het Volksraadspersoneel) reeds Maleisch stenograaf 1ste klasse was, wordt ingepast als Maleisch stenograaf 1ste klasse.

Vroeger was het maximum-salaris voor den Maleischen stenograaf 1ste klasse $f\ 450$ bij het ingaan van het 13de jaar; thans wordt voorgesteld om dat maximum-salaris — met handhaving van de waardeering van het bezit van diploma's voor vergaderingstenograaf Nederlandsch — te bepalen op $f\ 415$ bij het ingaan van het 21ste dienstjaar.

Ik koester de innige hoop, dat de Regeering ten aanzien van dit verzoek een tegemoetkomende houding zal willen aannemen, vooral waar het hier gaat om slechts twee ambtenaren, zoodat een eventueele verhooging van inkomen niet zwaar op de begroting zal drukken.

De heer **Kartowisastro**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb slechts een kleine opmerking te maken over staat VI. Ik geloof, dat verzuimd is om de namen der daarin sub 4 en 5 genoemde betrekkingen te veranderen in tweeden en eersten commies conform de B.B.L. 1938.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Het betoog van ons geacht medelid, den heer Soangkoepon, geeft mij aanleiding tot het maken van een enkele opmerking. Ik geef ons geacht medelid gaarne toe, dat het niet zoo gemakkelijk valt een functie te vinden, waarmede de werkzaamheden van het hoofd van den Stenografischen Dienst kunnen worden vergeleken, maar als één functie toch zeker niet als vergelijkingsobject in aanmerking kan komen is dit toch wel de betrekking van hoofdcommissaris van politie. Ik heb er dan ook met instemming kennis van genomen, dat de Bezoldigingscommissie en ook de Commissie voor de Huishoudelijke Aangelegenheden dit vergelijkingsobject hebben laten vallen en spreek er mijn leedwezen over uit, dat ons geacht medelid die vergelijking in het openbaar naar voren heeft gebracht. Ik ben namelijk van meening, dat deze twee functies in het geheel niet met elkaar te vergelijken zijn.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Is de Regeering gemachtigde bereid in den loop van den morgen hierop te antwoorden?

De heer **Westerouen van Meeteren**, Regeering gemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan wordt het regeeringsantwoord gesteld op een nader te bepalen tijdstip op dezen morgen.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van het Agrarisch Reglement voor de residentie Bangka en Onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton van die residentie (Ond. 123);
2. de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Wetboek van Koophandel (Ond. 135);
3. de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. 153);

¹⁾ Zie noot op pagina 171.

18de VERGADERING — DONDERDAG 31 MAART 1938.

Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172).

(Soangkoepon.)

1) STAAT IV.

BEZOLDIGINGSSCHAAL IV.

Volnummer	Betrekkingen	Bestaande bezoldigingsregeling	Bezoldiging volgens kolom ..... van de schaal	Nummer der bijzondere regelingen en bepalingen	Bijzondere regelingen en bepalingen	Dienstjaar	I	
1	Maleisch stenograaf	Bijl. A van Stbl. 1934 No. 161	I	1	1. Indien de bekleeders van deze betrekkingen bij het bezit van een diploma 200 lettergrepen of 250 lettergrepen Nederlandsche stenografie, geschikt zijn gebleken om werkzaamheden als Nederlandsch dictaat-stenograaf te verrichten, is het in kolom I of II vermelde salaris doorlopend <i>f</i> 10 respectievelijk <i>f</i> 25 hooger.	1	155	
2	Maleisch stenograaf 1ste klasse		II			2	—	
				3		182.50		
				4		—		
				5		210		
				6		—		
				7		237.50		
				8		—		
				9		265	275	
				10		—	—	
				11		—	—	
				12		292.50	310	
				13		—	—	
				14		—	—	
				15		320	345	
				16		—	—	
				17		—	—	
				18		347.50	380	
				19		—	—	
				20		—	—	
				21		375	415	

Minimumeisch voor aanstelling:
 Het bezit van het eindexamen van een school voor meer uitgebreid lager onderwijs of daarmee op één lijn te stellen ontwikkeling gevolgd door een opleiding tot dictaat-stenograaf Nederlandsch 1ste klasse en vergadering-stenograaf Maleisch.

BEZOLDIGINGSSCHAAL IV.

STAAT VAN INPASSING.

Dienstjaar.	Bijl. A van Stbl. 1934 No. 161 <i>f</i>	I	
1	150	155	
2	—	—	
3	—	182.50	
4	175	—	
5	—	210	
6	—	—	
7	205	237.50	
8	—	—	
9	—	265	275
10	235	—	—
11	—	—	—
12	—	292.50	310
13	265	—	—
14	—	—	—
15	—	320	345
16	295	—	—
17	—	—	—
18	—	347.50	380
19	325	—	—
20	—	—	—
21	—	375	415
22			
23			
24			
25			
26			
27			
28			
29			
30			

Degenen, die vóór de invoering van de ordonnantie in Staatsblad 1934 No. 161 reeds de betrekking van Maleisch stenograaf 1ste klasse bekleedden, worden ingepast als Maleisch stenograaf 1ste klasse.

18de VERGADERING — DONDERDAG 31 MAART 1938.

Toepasselijkverklaring Agrarisch Reglement voor Bangka en Onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton (Ond. 123). — Nadere wijziging Wetboek van Koophandel (Ond. 135). — Wijziging ordonnantie op de vennootschapsbelasting (Ond. 153). — Vaststelling afschrijvingspercentages op de bezittingen van het lands-caoutchoucbedrijf voor 1937 (Ond. 155). — Vaststelling voor 1938 t/m 1942 van regelen inzake de afschrijvingen op de bezittingen der landshavenbedrijven (Ond. 129). — Vaststelling voor 1937 t/m 1941 van regelen inzake de reserverekening groote herstellingen ten aanzien van de landshavenbedrijven (Ond. 130). — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker (Ond. 174). — Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172).

(Voorzitter, R. G. voor Alg. Ambtenaarszaken.)

4. de ontwerp-ordonnantie houdende vaststelling van de afschrijvingspercentages op de bezittingen van het lands-caoutchoucbedrijf voor het jaar 1937 (Ond. 155);
5. de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling voor de jaren 1938 t/m 1942 van regelen voor de berekening van het bedrag der afschrijvingen op de bezittingen van de landshavenbedrijven te Emmahaven, Belawan, Makassar, Semarang, Tandjong-Priok en Soerabaja (Ond. 129);
6. de ontwerp-ordonnantie tot vaststelling voor de jaren 1937 t/m 1941 van regelen betreffende de reserverekening voor groote herstellingen ten aanzien van de landshavenbedrijven te Emmahaven, Belawan, Makassar, Semarang, Tandjong-Priok en Soerabaja (Ond. 130), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker (Ond. 174) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Ik zal thans de vergadering schorsen, totdat de Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken gereed zal zijn met de voorbereiding van het regeeringsantwoord in eersten termijn t.a.v. de ontwerp-ordonnantie omtrent de herziening van de bezoldigingen van den Secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Ond. 172) en verzoek den leden na de schorsing der vergadering in de seetjes bijeen te komen voor het onderzoek van de op den rooster vermelde onderwerpen.

De vergadering wordt te 9.34 uur v.m. geschorst en te 10.47 uur v.m. weder hervat.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot herziening van de bezoldigingen van den secretaris en het overige personeel van den Volksraad (Ond. 172), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 4).

Het woord is aan den Regeeringsgemachtigde ter beantwoording van de sprekers in eersten termijn.

De heer **Westerouen van Meeteren**, Regeeringsgemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Mijnheer de Voorzitter! Over de thans aan de orde zijnde aangelegenheid heeft als eerste spreker de heer Soangkoepou het woord gevoerd. In de eerste plaats heeft dit geachte lid gevraagd om de benaming

(R. G. voor Alg. Ambtenaarszaken.)

van „stenograaf” te wijzigen in: „stenograaf of tachograaf”, teneinde te doen uitkomen, dat zoowel hand- als machine-stenografen bedoeld worden. De Regeering kan geen voldoende aanleiding vinden om aan dezen wensch gevolg te geven. Naar haar meening toch kunnen onder het begrip „stenograaf” ook wel degelijk machine-stenografen worden begrepen.

In de tweede plaats heeft de heer Soangkoepou aangedrongen op verhooging van de eind-wedde van het hoofd van den Stenografischen Dienst en wel van f 825 tot f 850. Het geachte lid heeft hierbij een vergelijking gemaakt met de salarissen van de hoofdcommissarissen van politie, onder de B. B. L. 1925, de H. B. B. L. 1934 en de B. B. L. 1938, teneinde te doen uitkomen, dat de verhouding tussehen het salaris van deze beide betrekkingen zeer ten nadeele van het hoofd van den Stenografischen Dienst zou zijn gewijzigd.

Mijnheer de Voorzitter! Zooals terecht door het geachte lid den heer Van Helsdingen is opgemerkt, acht de Regeering deze beide functies niet wel vergelijkbaar. Wat overigens het stellen van de eindbezoldiging van het hoofd van den Stenografischen Dienst op f 825 betreft, deze eind-wedde is door de Regeering aangenomen voor die lagere middelbare eindbetrekkingen, waaraan de zwaarste functies zijn verbonden. Eenige mindere waardeering van het ambt van het hoofd van den Stenografischen Dienst zit daarin dus zeker niet. Bedoeld zijn hier betrekkingen, waaraan onder de B. B. L. 1925 een eind-salaris van f 1100 was verbonden. Opgemerkt moge worden, dat verschillende andere dezer oude f 1100-functies, welke niet tot de zwaarste betrekkingen konden worden gerekend, op een lager eind-niveau dan f 825 zijn gebracht. Daarentegen is aanleiding gevonden de betrekking van hoofdcommissaris van politie op hooger niveau te stellen, aangezien het hier ging om een zeer beperkt aantal eind-functies van een hooger middelbaar corps van zeer grooten omvang. Als andere betrekkingen, waaraan vroeger f 1100 als eind-wedde was verbonden, en die nu f 825 als eindpunt hebben, kunnen nog worden genoemd de ambtenaar voor handelszaken bij het boschwezen, de inspecteur P. T. T., de assistent-resident titulair, de hoofdcontroleur eerste klasse bij den dienst der I. U. en A., de inspecteur W. L. O., de inspecteur I. L. O., de onderdirecteur der Postspaarbank, terwijl de havenmeester eerste klasse onder de B. B. L. 1925 een eindsalaris van f 1050 had, maar daarentegen onder de H. B. B. L. 1934 een eind-wedde van f 850 bereikte en thans op een eindbezoldiging van f 825 is gesteld.

Slechts enkele van die vroegere f 1100-functies zijn thans dus op een hoogere eindwedde dan f 825 gebracht, eenige andere daarentegen op een lager eindsalaris. Voor het hoofd van den Stenografischen Dienst is noch voor het een, noch voor het ander aanleiding gevonden.

De door het geachte lid voorts getrokken vergelijking met de salariering der stenografen zou slechts opgaan, wanneer erkend werd, dat de bestaande verhoudingen juist waren. Zooals evenwel uit de stukken blijkt, acht de Regeering de thans door haar gedachte verhouding juist.

Een derde punt, dat de heer Soangkoepou heeft aangeroerd, betreft de bezoldiging der Maleische stenografen. Het geachte lid heeft een vergelijking gemaakt met de eindbezoldiging van de Nederlandsche stenografen, die der tweede klasse, welke op f 500 is gesteld. Hij stelt ter verbetering van de positie der Maleische stenografen voor de instelling der betrekking van Maleisch stenograaf eerste klasse met een eindwedde van f 415, waarbij hij erop wijst, dat deze splitsing ook bestond onder de B. B. L. 1925 en dat de eindwedde van den Maleischen stenograaf eveneens daarbij was gesteld op f 450.

De Regeering acht de positie van de Maleische stenografen alleszins bevredigend geregeld. Zij is daarbij zoo gelukkig, zich in het goede gezelschap te bevinden van de Commissie voor de Huishoudelijke Aangelegenheden, wier voorstellen de Bezoldigingscommissie ten deze geheel heeft overgenomen. Deze voorstellen houden reeds in een verbetering van het eind-

18de VERGADERING — DONDERDAG 31 MAART 1938.

Herziening bezoldigingen Volksraadspersoneel (Ond. 172).

(Soangkoepon.)

salaris met f 50, terwijl bij toepassing van de bij staat IV gestelde noot het eindsalaris nogmaals met f 25 kan stijgen. In vergelijking met de B. B. L. 1925 bedraagt de achteruitgang van het eindsalaris voor de zeer geschikte krachten in deze categorie dus slechts 11%, terwijl de niet-uitblinkende functionarissen slechts een achteruitgang van 16% hebben.

De heer Soangkoepon kan dan ook in redelijkheid niet volhouden, dat deze groep, zooals hij het uitdrukte, stiefmoederlijk is bedeed. Het zal het geachte lid bekend zijn, dat de percentages van achteruitgang in tal van andere betrekkingen aanzienlijk hooger zijn, tot 25 en 30%.

Het geachte lid heeft nog gevraagd, waarom de aanstellingseisen voor deze betrekking een wijziging hebben ondergaan. Ook hierin is de Regeering de Commissie voor de Huishoudelijke Aangelegenheden gevolgd, die de aanstellingseisen welke thans tendezze zijn opgenomen, juist achtte. De uitspraak van den voorzitter der Salarisherzieningscommissie, die de heer Soangkoepon heeft aangehaald, kan volledig worden onderschreven. Deze toch houdt niet meer in, dan dat bij werving van stenografen ook de Maleische stenografen niet worden uitgesloten. Aanleiding om de salarissen op een hooger niveau te stellen, kan daarin echter niet worden gevonden.

Vergelijking met het eindsalaris van den hoofdcommies moet de Regeering afwijzen. Zonder aan de betekenis der betrekking van Maleisch stenograaf iets tekort te willen doen, moet toch worden opgemerkt, dat het bij de betrekking van hoofdcommies gaat om een functie, welke eerst na geruimen diensttijd met scherpe selectie door H.B.S.-abituriënten of daarmee op één lijn te stellen krachten kan worden bereikt.

Tenslotte heeft de heer Kartowisastro gevraagd of de in staat VI gevolgde titulatuur der commiezen wel juist is. Het geachte lid moge worden verwezen voor wat de tweede commiezen betreft, naar noot 3 gesteld bij evenbedoelden staat, en wat betreft de derde commiezen naar de bepaling, opgenomen in art. 4 van het G.B. van 18 Febr. j.l. No. 120 Stbl. No. 106, waarin is bepaald, dat de landsdienaren, wier betrekking van benaming verandert krachtens de in artikel 2 van dat besluit getroffen regeling, gerechtigd zijn den persoonlijke titel en rang, aan de vroegere betrekking verbonden, te blijven voeren.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Bij mijn voorstel ben ik eigenlijk uitgegaan van de regeling van 1925, waarin, zooals bekend, de verschillende betrekkingen, waarom het thans gaat, ook zijn opgenomen, en waarin naar mijn meening deze betrekkingen juist beoordeeld zijn.

Nu was in die regeling het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst gelijk aan dat van een hoofdcommisaris van politie. De Regeering wenscht dat thans niet.

Nu geef ik toe, dat vergelijkingen van betrekkingen mank gaan, maar dan gaat een vergelijking zooals de Regeering getrokken heeft met andere betrekkingen ook mank.

In 1934 waren alle diensthoofden in dezelfde rubriek opgenomen en naar mijn meening beteekent dit, dat de diensthoofden een bijzondere positie in de bezoldigingsregeling innemen.

De Regeering vergelijkt het hoofd van den Stenografischen Dienst met den onderdirecteur van de Postspaarbank, maar waarom trekt de Regeering de vergelijking niet met den directeur der Postspaarbank, deze is toch ook diensthoofd.

Het gaat eigenlijk om de twee betrekkingen hoofd van den

(Soangkoepon, Voorzitter.)

Stenografischen Dienst en hoofdcommisaris van politie en dan vind ik, dat bij de voorgestelde regeling het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst te ver beneden dat van den hoofdcommisaris van politie komt. De motieven voor de verhooging van de bezoldiging van het salaris van het hoofd van den Stenografischen Dienst heb ik echter reeds naar voren gebracht, doch ik heb daarmee de Regeering blijkbaar niet kunnen overtuigen.

Verder heb ik de positie van de Maleische stenografen verbeterd willen zien, omdat voor deze groep geen behoorlijke promotiekansen bestaan, zooals bij andere diensten, waar men hoofdcommies en kantoorhoofd kan worden.

Zij, die de betrekking van Maleisch stenograaf hebben aanvaard, blijven meestal in die betrekking tot zij den pensioengerechtigden leeftijd hebben bereikt en dat beschouw ik als een voordeel voor den dienst, want een aanhoudende verandering van personeel zou stagnatie in den dienst veroorzaken. In het belang van de continuïteit in den dienst heb ik mijn voorstel dan ook ingediend, want het is in het belang van den dienst, dat er steeds geroutineerde krachten aan verbonden zijn.

Verder vestig ik er de aandacht op, dat de Maleische stenografen ook ander werk verrichten, zooals het vertalen van binnengekomen in het Maleisch gestelde verzoekschriften en andere administratieve werkzaamheden; zij zijn niet slechts met stenografisch werk belast.

Het heeft mij daarom teleurgesteld, dat de Regeering mijn suggesties ten aanzien van de bezoldiging van het hoofd van den Stenografischen Dienst en die van de Maleische stenografen niet heeft aanvaard. Ik heb de indiening van een amendement overwogen, maar dit zou vertragung van de invoering der bezoldigingsregeling voor het geheele personeel van den Volksraad ten gevolge kunnen hebben, hetgeen mij ongewenscht voorkomt.

Ik zal daarom in nadere overweging nemen het indienen van een initiatief-voorstel, terugwerkend tot 1 Januari 1938. Ik vermoed, dat tegen het laatste bij de Regeering geen bezwaar zal bestaan, omdat Zij reeds verklaard heeft geen bezwaar te hebben tegen terugwerking van eventuele wijzigingen in de B.B.L. 1938 tot 1 Januari 1938.

De **Voorzitter**: Wenscht de Regeeringsemachtigde nog het woord?

De heer **Westerouen van Meeteren**, Regeeringsemachtigde voor Algemeene Ambtenaarszaken: Dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Dan kan thans tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik deel de vergadering mede, dat hoogstwaarschijnlijk de volgende vergadering zal plaats hebben op Dinsdag 5 April a.s., op een nader te bepalen uur. In ieder geval zal dan plaats hebben het commissieonderzoek betreffende de Suikeruitvoer-ordonnantie (Ond. 174).

De vergadering wordt te 11.05 uur v.m. gesloten.

19de VERGADERING — DINSDAG 5 APRIL 1938.

Ingekomen stuk. — Aanvulling en wijziging ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 117). — Intrekking motie-Kan e.s. inzake de belasting op de slacht t.b.v. ritueele plechtigheden (zitt. j. 1936—37, Ond. 34, st. 9).

19de VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 5 April 1938.

(Bijeenroepingsuur: 10.24 voormiddag.)

Ingekomen stuk. — Aanvulling en wijziging ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 117). — Intrekking motie-Kan e.s. inzake de belasting op de slacht t.b.v. ritueele plechtigheden (zitt. j. 1936—37, Ond. 34, st. 9).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 14 leden, te weten de leden:

Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

Regeeringsgemachtigde: de heer De Bruyn Kops.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

(Voorzitter.)

De **Secretaris** deelt mede, dat is ingekomen een bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot aanvulling en wijziging van de ordonnantie op de slachtbelasting 1936 (Ond. 117), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

Ik deel de vergadering mede, dat de motie, voorgesteld door de heeren Kan, Soetardjo en Soangkoepon (Zittingsjaar 1936—1937, Ond. 34, st. 9), waarvan melding is gemaakt in de Memorie van Toelichting van het aan de orde zijnde ontwerp, inmiddels door de indieners is ingetrokken.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De vergadering wordt te 10.25 uur v.m. gesloten.

20ste VERGADERING — DINSDAG 12 APRIL 1938.

Ingekomen stukken. — Suikeruitvoerordonnantie 1938 (Ond. 174). — Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

20ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 12 April 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Suikeruitvoerordonnantie 1938 (Ond. 174). — Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom en De Villeneuve.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Bericht van den heer Wiwoho, dat hij wegens ziekte verhinderd is, de vergadering bij te wonen.

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 8 April No. 25 ter aanbieding van een ontwerp-ordonnantie tot herziening van de voorwaarden, waaronder de schulden, waarmede de gemeente Malang bij de ordonnanties in Stbl. 1915 Nos. 115 en 736 werd belast, zijn opgelegd (Ond. 176).

De stukken worden gedrukt.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 29 Maart 1938 No. 6 houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot vaststelling van een regeling tot heffing van een vergunningsrecht op den verkoop van vuurwerk in de gewesten Jogjakarta en Soerakarta (Ond. 105).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 Maart 1938 No. 20 tot nadere wijziging en aanvulling van de „Regeling voor het verlenen van verloven buiten bezwaar van het Land en ontslag uit de betrekking op verzoek, zonder gelijktijdig ontslag uit 's Lands vasten dienst, alsmede voor toekenning van inkomsten bij niet-herplaatsing na dusdanig verlof of ontslag”.

4. Als voren van 26 Maart 1938 No. 24 houdende ontheffing van J. G. Soesman van de functie van lid van het Bestuur van het Koffiefonds en benoeming in zijn plaats van J. van Huut.

5. Als voren van 28 Maart 1938 No. 14 houdende wijziging en aanvulling van de „Theerrestrictie-verordening 1938”

6. Als voren van 1 April 1938 No. 1 houdende aantekening dat het dagelijkse beleid der zaken weder door den Gouverneur-Generaal is aanvaard.

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluiten van den Directeur van Binnenlandsch Bestuur tot het doen van uitgaven in verband met de bevolkingsrubberrestrictie.

2. Besluit van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 26 Maart 1938 No. P. 2/9/17 houdende aantekening, dat Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Voorzitter.)

Ir. Ch. F. van Haeften op 26 Maart 1938 den dienst heeft overgenomen van het fungerend departementshoofd Ir. C. Hillen.

3. Mededeeling van Ir. C. Hillen, dat hij de leiding van den P.T.T.-dienst wederom heeft overgenomen.
4. Mededeeling van het comité van bestuur van de N. V. Nederlandsch-Indische Spoorweg-Maatschappij betreffende zijn samenstelling.
5. Brief van de Koninklijke Nederlandsch Indische Motorclub ter aanbieding van één exemplaar van het Statistisch Overzicht betreffende de bewegingen van de motorverkeersmiddelen te land in Nederlandsch-Indië gedurende het jaar 1937.
6. Moties van verscheidene afdelingen van den O.K.S. Bond waarbij het Hoofdbestuur wordt uitgenoodigd om nogmaals stappen te doen ter erlanging van eenige positieve verbetering voor de Inheemsche onderwijzers.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. Het boekwerk „Het College van Gedelegeerden uit den Volksraad”, door I. Samkalden.

Dit boekwerk wordt opgenomen in de boekerij.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker. (Ond. 174.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de behandeling van het derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Aëk Kanan Djaè (Tapanoeli) 8 December 1935, van Dja Hoeala e.a., om vrijstelling van „saro”- en „ombo”-diensten.

Regeeringsbrief van 12 October 1936 No. 2092/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Gedoeng Agoeng 13 Augustus 1936, van 74 ingezetenen van de desa Gedoeng Agoeng en Tandjoeng Djamboe, houdende bezwaren tegen een gedwongen afstand van hun sawahs ten behoeve van de B. P. M.

Regeeringsbrief van 7 Mei 1937 No. 968/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Kabandjahe 3 October 1934, van Marah Oedin Harahap, gemachtigde van Ratogap (marga Sidabariba), betreffende een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 6 Juni 1935 No. 1368/A en 12 Mei 1937 No. 1015/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

(Voorzitter.)

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepou, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Kp. Negeri Tongging (land-schap Soeka, S.O.K.) 12 November 1935, van Djatongan merge Ginting, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrieven van 29 April 1936 No. 898/A en 18 Juli 1937 No. 1358/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepou, gemaakte opmerkingen;
- b. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Kabandjahe 27 September 1935, van Si Koeta merga Karo-Karo Poerba, betreffende een aandeel in het inkomen van de hoofden van Kabandjahe.

Regeeringsbrieven van 11 April 1936 No. 753/A en 20 Augustus 1937 No. 1829/A met bijlagen hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor:

- a. ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlagen, hiervan mededeeling te doen;
- b. aan de Regeering — met verwijzing naar de niteenzetting in de vergadering van het College van Gedelegeerden dd. 9 Juni 1936 van den heer Soangkoepou, gegeven naar aanleiding van het verzoekschrift gedagteekend Lho' Seumawe 23 November 1934, van F. R. Kocala, inzake zijn benoeming tot zelfbestuurder — de vraag te stellen in hoeverre Zij zich met het in bedoelde uiteenzetting weergegeven standpunt kan vereenigen.

6. Verzoek, gedagteekend Kabandjahe 19 April 1937, van Sangana, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 20 September 1937 No. 2078/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 10 Juli 1937 van E. A. de Jongh, om herplaatsing e.q. toekenning van onderstand.

Regeeringsbrief van 23 September 1937 No. 2093a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Pamekasan 6 October 1937, van vrouwe Sitti Aisa, houdende bezwaren tegen een vonnis van een landraad.

Aangezien de Volksraad geen tusschenkomst kan verleenen in zaken van gouvernementsrechtspraak, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Bali-Matraman (Meester-Cornelis) 9 September 1935, van Mas Sastroewondo, betreffende zijn ontslag.

Regeeringsbrieven van 8 Januari 1936 No. 50/C en 8 October 1937 No. 2191a/C hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor, onder verwijzing naar de bij het rekest overgelegde verklaringen van den wedana van Poerwakarta en den assistent-wedana van Mr.-Cornelis en in aanmerking genomen de omstandigheid, dat het verleenen van financieelen steun aan de „Partai Indonesia" niet verboden is en dus geen reden tot ontslag kan vormen, der Regeering in overweging te geven adressant in een hem passende betrekking te herplaatsen en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

10. Twee verzoeken gedagteekend Tjiandjoer 30 November 1936 en 20 Januari 1937, van M. Wiriasoeta en R. Martawidjaja, om toekenning van een schadevergoeding terzake van het hun gegeven ontslag uit den dienst der Algemeene Volksredietbank.

Regeeringsbrief van 5 November 1937 No. 2361/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Sitonggi-tonggi 7 Mei 1936, van Sjech Hadji Mohamad Saleh e.s., houdende bezwaren tegen een verbod van het bestuur om hun sawahs te bewerken.

Regeeringsbrief van 5 November 1937 No. 2363/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Tanggoewisia 21 Juni 1936, van Ktoet Djiwa, betreffende een grondkwestie.

Regeeringsbrieven van 16 Maart 1937 No. 572/A, 9 November 1937 No. 2383/A met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

13. Ongedagteekend verzoek van het Comité Permintaän Naik Rang, om positieverbetering voor het stokerspersoneel bij de Staatsspoorwegen.

Regeeringsbrief van 8 November 1937 No. 2377a/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor het verzoek ter inzage te leggen ter secretarie van den Volksraad en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Gentasari 12 Juni 1937, van Tjitrosoewito, houdende bezwaren tegen het hem verleend eervol ontslag uit zijn betrekking enz.

Regeeringsbrief van 15 November 1937 No. 2429/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

20ste VERGADERING — DINSDAG 12 APRIL 1938.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

15. Verzoek, gedagteekend Idi 27 Juni 1936 van Amat e.a., houdende bezwaren tegen een hun opgelegde korting op salaris.

Regeringsbrief van 16 November 1937 No. 2438/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan de bezwaren van adressanten is tegemoet gekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

16. Verzoek, gedagteekend Oedjan Mas (Palembang) 8 Februari 1935, van Hadji Sahak e.a., om verhooging van het zittinggeld voor de gekozen leden van de margaraden van Palembang Oedjanmas en Tambelang Penanggiran.

Regeringsbrieven van 26 Maart 1936 No. 656/A en 19 November 1937 No. 2461/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Naha Sahabe 4 Januari 1937, van Nicolas Bagarai, betreffende een grondkwestie.

Regeringsbrief van 22 November 1937 No. 2474/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Siman 5 Januari 1938, van Mas Rabani, om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van adressants wensch niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Batavia 18 Juni 1936, van Mangoen, om toekenning, van pensioen e.q. restitutie der door hem gestorte pensioenscontributie.

Regeringsbrief van 7 Januari 1938 No. 50/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant wegens lichamelijke ongeschiktheid eervol uit 's Lands dienst is of zal worden ontslagen onder toekenning van pensioen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Panggoeng-lor (Tegal) 4 November 1935, van Raden Waloejo, om toekenning van een vergoeding.

Regeringsbrieven van 16 November 1936 No. 2342/C en 29 Januari 1938 No. 233/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 2 September 1937, van J. E. B. van Breemen, om toekenning van een hem onthouden salarisverhoging.

Regeringsbrief van 3 Februari 1938 No. 244/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Madioen 26 Januari 1937, van Karsadie, om toekenning van een schadeloosstelling.

Regeringsbrief van 3 Februari 1938 No. 252/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Tamanbali 17 April 1937 van Ni Sale, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 3 Februari 1938 No. 251/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 19 Februari 1937, van C. A. A. Th. van Olden, om herplaatsing.

Regeringsbrieven van 24 April 1937 No. 873/C, 18 Juni 1937 No. 1364/C en 12 Februari 1938 No. 316/C met bijlage hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemde Regeringsbrieven met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend Bintoehan 25 Augustus 1937, van Amin bin Tjaja Sani, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 12 Februari 1938 No. 318/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Kebondalam 7 Juni 1937, van S. Sinang, betreffende een grondkwestie.

Regeringsbrief van 21 Februari 1938 No. 365/B met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 11 September 1937, van Hodosoewarno, om toekenning van pensioen e.q. herplaatsing.

Regeringsbrief van 23 Februari 1938 No. 375/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Baä 15 Februari 1937, van D. J. Messakh, houdende klachten tegen het bestuur.

Regeringsbrief van 25 Februari 1938 No. 406/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

29. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 12 Augustus 1937, van de Vereeniging van Hoofd-controleurs bij den

20ste VERGADERING — DINSDAG 12 APRIL 1938.

Derde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Voorzitter.)

P.T.T-dienst, om positieverbetering voor de controleurs 1e klasse met den persoonlijke titel en rang van hoofdcontroleur.

Regeeringsbrief van 13 December 1937 No. 2595q/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek, hetwelk bij de behandeling van de salarisvoorstellen ter sprake is gekomen, over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

30. Verzoek, gedagteekend Oeloe Siao 14 September 1936, van M. K. Lombo q.q. Rahel Manderos, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 17 December 1937 No. 2638/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

31. Verzoek, gedagteekend 's-Gravenhage 4 Juni 1937, van de Vereeniging van oud-officieren van het Koninklijk Nederlandsch-Indisch leger, betreffende de pensioenen der vóór 1920 en vóór 1925 gepensioneerde kapiteins.

Regeeringsbrief van 10 Januari 1938 No. 80/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan het verzoek is tegemoet gekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

32. Verzoek, gedagteekend Idi 7 September 1937, van Amat VI, om toekenning van pensioen e.q. herplaatsing.

Regeeringsbrief van 13 Januari 1938 No. 103/C heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien adressant is herplaatst stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

33. Verzoek, gedagteekend Goenoeng-Mas 2 Juni 1937, van Loewi Kamis e.a., betreffende de goudwinning in de Zuideren Oosterafdeeling van Borneo.

Regeeringsbrief van 17 Januari 1938 No. 135/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

34. Verzoek, gedagteekend Djipoet 8 Maart 1937, van Moammad Sidik, houdende klachten over een assistent-wedana. Regeeringsbrief van 8 Januari 1938 No. 147/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

35. Verzoek, gedagteekend Bojatredjo 20 Juni 1937, van Kromopawiro e.a., om schadeloosstelling.

Regeeringsbrief van 22 Januari 1938 No. 191/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien een bedrag ter beschikking is gesteld, waaruit adressanten eventueel zullen worden schadeloosgesteld, stelt de commissie voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Op verzoek van de commissie wordt verzoekschrift No. 27 voorloopig aangehouden, omdat zij daarover nog nadere inlichtingen zal verzoeken.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 1 t/m 26 en 28 t/m 35 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen, terwijl de conclusie op verzoekschrift No. 27 wordt aangehouden.

De **Voorzitter**: Alvorens de vergadering te sluiten, kan ik mededeelen dat, zooals het zich thans laat aanzien, hoogstwaarschijnlijk de volgende week geen vergadering zal worden gehouden. Wel zal op 26 April a.s. vergaderd worden, maar dat zal waarschijnlijk ook de laatste vergadering zijn vóór het reces, dat misschien tot 24 Mei a.s. zal kunnen duren. Met zekerheid is dit nog niet te zeggen.

De vergadering wordt te 9.04 uur v.m. gesloten.

21ste VERGADERING — DINSDAG 26 APRIL 1938.

Ingekomen stukken.

21ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 26 April 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van onderwerp **179**. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van onderwerp **181**. — Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. **132**). — Kortings op de vaste uitkeeringen enz. aan de openbare gemeenschappen op Java en Madoera (Ond. **152**). — Nadere wijziging erfpachtordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. **168**). — Suikerinvoerordonnantie 1938 (Ond. **178**). — Wijziging regeling der vergoeding aan deskundigen in strafzaken (Ond. **169**). — Wijziging Territoriale Zee- en Maritieme-Kringenordonnantie (Ond. **175**). — Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. **124**). — Wijziging regeling van bevordering en ontslag enz. van officieren (Ond. **167**).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de heeren:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikeoesomo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: Drossaers, De Leeuw, Levelt en Van Mook.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 16, 16, 19 en 20 April 1938 Nos. 2, 6, 17 en 4 ter aanbieding van:

- een ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke vernieuwing van het verbod van den invoer van suiker (Ond. **178**);
- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden (Ond. **179**);
- een ontwerp-ordonnantie houdende regeling betreffende inhouding, beslag en korting op en vervreemding van de bezoldiging en het pensioen der ambtenaren (Ond. **180**);
- een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia (Ond. **181**).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Kabinetbrieven van den Gouverneur-Generaal van 4, 4, 4, 8, 9, 9, 11, 11, 14 en 14 April 1938 Nos. 10, 11, 12, 21, 16, 8, 3, 4, 1 en 14 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- de ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie op de vennootschapsbelasting 1925 (Ond. **153**);
  - de ordonnantie houdende vaststelling van de afschrijvingspercentages op de bezittingen van het Lands Caoutchoucbedrijf voor het jaar 1938 (Ond. **155**);
- Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

- de ordonnantie tot toepasselijkverklaring van het Agrarisch Reglement voor de residentie Bangka en Onderhoorigheden op de onderafdeeling Billiton van die residentie (Ond. **123**);
- de ordonnantie tot nadere wijziging van het Wetboek van Koophandel (Ond. **135**);
- de ordonnantie tot herziening van de ordonnantie van 4 Mei 1882 voorzover betreft de inlijving van de landschappen Boeileleng en Djembrane bij het rechtstreeks bestuurd gebied van het Gouvernement en tot opheffing van het lokaal ressort Karangasem en het treffen van eenige daarmede verband houdende voorzieningen (Ond. **144**);
- de ordonnantie tot vaststelling van de eerste begrotingen voor de groepsgemeenschappen Minangkabau en Bandjar (Ond. **156**);
- de ordonnantie tot regeling van de financieele verhouding tussehen het Land en de groepsgemeenschappen (Ond. **133**);
- de ordonnantie tot regeling van de financieele verhouding tussehen het Land eenerzijds en de provinciën en andere gemeenschappen op Java en Madoera anderzijds (Ond. **134**);
- de ordonnantie tot aanvulling van de „Ordonnantie op de slaachtbelasting 1936” (Ond. **117**);
- de ordonnantie tot regeling van den uitvoer van suiker (Ond. **174**).

3. Brieven van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 9, 12 en 13 April 1938 Nos. 743/B, 757/B en 782/B houdende mededeeling, dat in overeenstemming met den Volksraad zijn vastgesteld aanvullende begrotingen der begroting voor 1938 betreffende de afdeelingen VII (Ond. **173**), III, IV, V, V A, VI en VII (Ond. **163**) en de afdeelingen IV en VII (Ond. **165**).

4. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 8 April 1938 No. 742a/B betreffende de voortzetting van de importeurslicentiering ten aanzien van goederen van aardewerk en porcelein.

5. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 19 April 1938 No. 811/B betreffende eenige bij de behandeling van de in de jongste buitengewone zitting van den Volksraad behandelde onderwerpen gedane toezeggingen.

6. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 April 1938 No. 24 houdende ontheffing van H. Deinema en R. L. Scott als lid van het Bestuur der Kapokeentrale en benoeming in hun plaats van A. J. Garretsen en Y. J. H. de Kempnaer.

7. Als voren van 8 April 1938 No. 23 houdende aanwijzing van de N. V. Cultuur Maatschappij „De Maas” en de N. V. Cultuur Maatschappij „Kedawoeng-Kawisredjo” als lid van het Dagelijksch Bestuur van de Nederlandsch-Indische Vereeniging voor den Afzet van Suiker.

8. Als voren van 9 April 1938 No. 1 houdende ontheffing van Dr. A. D. A. de Kat Angelino van het lidmaatschap van de Tweede Begrotingscommissie en benoeming in zijn plaats van Ir. Ch. F. van Haeften.

9. Als voren van 11 April 1938 No. 5 houdende benoeming van de leden van den Raad van Advies inzake den Niromomroep.

10. Als voren van 14 April 1938 No. 13 houdende vergunning, met ontheffing van den te zijnen aanzien genomen politieken maatregel, aan Moehamad Malewo om naar zijn geboorteplaats terug te keeren dan wel zich elders te vestigen.

De sub 2 t/m 10 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

- Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Februari 1938, aangeboden door de Generale Thesaurie.
- Rondschrijven van de Bezoldigingscommissie van 22

21ste VERGADERING — DINSDAG 26 APRIL 1938.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van Onderwerp **179**. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van Onderwerp **181**.

(Thamrin.)

April 1938 No. B.C. 22/14/29 betreffende inpassing in de B.B.L. 1938 van in de maand December 1937 bevorderde landsdienaren e.g. aangestelde particulieren.

3. Brief van de Anti-Woekervereniging Bandoeng van 13 April 1938 No. 420/VIII ter aanbieding van 65 exemplaren van haar jaarverslag over 1937.

4. Resoluties van de gecombineerde jaarlijksche vergadering van de Vereniging van Indonesische Dagblad-directeuren en van Persatoean Djoernalis Indonesia inzake de nieuwe Aneta-offerte voor een telegramdienst en het advertentiebedrijf van Volkslectuur.

5. Resoluties van een ledenvergadering van de „Perdi” en de vereniging van Indonesische Dagbladen en Periodieken houdende o.a. betwisting van de geldigheid van de resoluties van de gecombineerde vergadering van de Vereniging van Indonesische Dagblad-directeuren en van Persatoean Djoernalis Indonesia.

6. Brief gedagteekend Bandoeng 4 April 1938, van Albanawie, houdende verzoek om het verblijf in Nederlandsch-Indië te ontzeggen aan Abdulkadir Ramoel.

7. Moties van verschillende afdelingen van de Perserikatan Normalschool en den Oud-Kweekersbond, waarbij de respectieve hoofdbesturen worden uitgenoodigd om nogmaals stappen te doen ter erlanging van eenige positieverbetering voor de inheemsche onderwijzers.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De Voorzitter: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden (Ond. **179**) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Het commissie-onderzoek over deze ontwerp-ordonnantie zal straks na de openbare vergadering plaats hebben.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia (Ond. **181**) overeenkomstig artikel 17 (1) Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou aan de Regeering het verzoek willen doen om den termijn van behandeling van dit ontwerp te verschuiven tot 30 Juni e.k., opdat de mogelijkheid open blijve, dat dit voorstel tot wijziging der samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia tegelijk behandeld wordt met het initiatiefvoorstel van den heer Wirjopranoto, dat in dezelfde lijn gaat, n.l. wijziging van de samenstelling der gemeenteraden in het algemeen, waarvan de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia een onderdeel uitmaakt. Ik geloof niet, dat

(Voorzitter, fd. adviseur Decentralisatie, Soetardjo.)

er eenige technische moeilijkheid bestaat om dit verzoek toe te staan, omdat juist door de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden de technische mogelijkheid bestaat om wat tijdsruimte betreft, Ond. **181** iets later te behandelen. Er bestaat daarom mijns inziens wel reden om den termijn van behandeling van Ond. **181** bijv. tot 30 Juni a.s. te verlengen.

De Voorzitter: De heer Thamrin heeft zeer terecht verband gelegd tusschen Ond. **181**, waarin de wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia wordt geregeld en Ond. **179**, waarin wordt voorgesteld het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden een maand te verschuiven. Zonder aanneming van Ond. **179**, zal verlenging van den termijn van behandeling van Ond. **181** niet kunnen plaats hebben. Ik denk dus, dat wanneer de Volksraad besluit tot het richten van een verzoek aan de Regeering in dezen geest, de Regeering daarop niet zal kunnen antwoorden, vóórdat die ontwerp-ordonnantie tot verschuiving van de verkiezingen met een maand zal zijn aangenomen.

Zoals de rooster voor heden aangeeft, zal het commissie-onderzoek van Ond. **179** straks plaats hebben. De openbare behandeling met afhandeling volgt in de eerste vergadering na het reces; dat is vermoedelijk op 31 Mei. Wanneer de Regeering dan beslist, of op het eventueel t.a.v. Ond. **181** te doen verzoek zal worden ingegaan, is het mogelijk om het aanvullend commissie-onderzoek van het College van Gedelegeerden op 31 Mei te doen plaats hebben en in de eerste weken van de volgende zitting van den Volksraad het eventuele afdelingsonderzoek en de openbare behandeling.

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij bij Uw woorden aansluiten. Zoals op het oogenblik de termijnen voor de verkiezingen zijn geregeld in de nieuwe kies-ordonnanties voor de gemeenteraden, is het bezwaarlijk de behandeling van de wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad Batavia uit te stellen. De nieuwe samenstelling van Batavia moet bekend zijn vóór den derden Dinsdag van de maand Juni. Dat is de 21e Juni, de dag van de candidaatstelling. Bij de candidaatstelling moet men weten hoe de samenstelling van den stadsgemeenteraad Batavia zal zijn, omdat op een kandidaten-opgave niet meer namen van kandidaten mogen voorkomen dan tweemaal het aantal der in de betrokken onderdanengroep te vervullen plaatsen. Wanneer echter de periodieke verkiezingen met een maand worden verschoven, zal er bij de Regeering wellicht geen bezwaar tegen bestaan om ook den termijn voor de behandeling van het ontwerp tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad Batavia wat te verlengen.

De Regeering kan zich daaromtrent op het oogenblik echter nog niet definitief uitspreken, aangezien Zij eerst moet afwachten, wat de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot verschuiving van de periodieke verkiezingen zal opleveren.

De heer Soetardjo: Mijnheer de Voorzitter! Om aan deze laatste bezwaren tegemoet te komen, zou ik U de vraag willen stellen, of er ten deze technische bezwaren aanwezig zijn, dan wel van den kant van het College wellicht andere bezwaren, om het ontwerp, betreffende de verschuiving van het tijdstip van verkiezingen (Ond. **179**) in rechtstreeksche openbare behandeling te brengen?

De Voorzitter: Inderdaad bestaat er ten deze een technisch bezwaar. Van een voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling behoort n.l. volgens het Reglement van Orde

Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van Onderwerp 181. Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132).

(Voorzitter, Thamrin.)

minstens 24 uur tevoren mededeeling te worden gedaan. Het was echter 24 uur van te voren niet bekend, dat ten aanzien van Ond. 181 een verzoek zou worden gedaan tot verlenging van den termijn voor behandeling. Daarom is besloten bij Ond. 179 den normalen weg te volgen in den vorm van het houden eerst van een commissie-onderzoek en daarna van een openbare vergadering.

Ik geloof echter, dat er, zooals ook de Regeeringsgemachtigde zooeven heeft bevestigd, geen technische bezwaren zijn de kwestie zoo te laten verlopen als ik zooeven aangaf. Wanneer op 31 Mei de beslissing ten aanzien van de verschuiving der verkiezingen valt, dan is de Regeering nog in de gelegenheid om te beslissen, of Zij aan een eventueel verzoek van den Volksraad tot verlenging van den behandelingstermijn betreffende de samenstelling van den stadsgemeenteraad Batavia kan tegemoetkomen, ja dan neen. Wordt eerstgenoemd ontwerp aangenomen, dan zal de Regeering om technische redenen wel aan een verzoek ten aanzien van Ond. 181 kunnen tegemoetkomen. Wordt Ond. 179 verworpen — welke kans mij niet groot lijkt — dan zal de Regeering om technische redenen niet aan een verzoek met betrekking tot Ond. 181 kunnen tegemoetkomen.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik het goed heb verstaan, heeft de Regeering eigenlijk principieel geen bezwaar om mijn verzoek in te willigen. Haar bezwaar is alleen, dat Zij zich nu nog niet definitief kan uitlaten omtrent de kwestie, of Zij al dan niet kan tegemoet komen aan het verzoek .....

(De heer Kan: De Regeering wil niet vooruitlopen op het verzoek.)

..... uit hoofde van een technische onmogelijkheid om hieromtrent momenteel te beslissen, omdat een uitspraak van dit College omtrent de wijziging van het tijdstip van de periodieke verkiezingen nog niet bekend is. Aangezien het verzoek omtrent de wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezingen is uitgegaan van verschillende fracties, die hier vertegenwoordigd zijn, geloof ik niet, dat er van den kant van dit College bezwaren zullen bestaan om aan de betrokken ontwerp-ordonnantie zijn goedkeuring te geven.

Ik wacht dus in rustig vertrouwen het resultaat van de behandeling van Ond. 179 af.

De Voorzitter: Indien de Volksraad met het voorstel-Thamrin accoord gaat, dan zal nog een verzoek om voorbehoud van de behandeling aan den Volksraad moeten worden ingediend. Te gelegener tijd zal dan worden beslist in hoeverre Ond. 181 zelfstandig aan de orde zal worden gesteld in den Volksraad in pleno, dan wel in combinatie met het nog aanhangige initiatief-voorstel-Wirjopranoto, betreffende de uitbreiding van het aantal Inheemsche leden in de gemeenteraden (Ond. 78).

Verlangt nog iemand het woord over het voorstel van den heer Thamrin? Zoo niet, dan kan het thans aan een stemming worden onderworpen.

Het voorstel-Thamrin om aan te dringen op verlenging van den termijn, gesteld voor de behandeling van Ond. 181, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: In den desbetreffenden brief zal tevens melding worden gemaakt van den samenhang der beide ontwerp-ordonnanties. Intusschen zal Ond. 179 straks in de commissievergadering worden onderzocht en tevens een aanvang worden gemaakt met het onderzoek van Ond. 181.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot opheffing van de binnen de grenzen der stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten Oro-

(Roep.)

oro-dowo, Tjelaket en Kaoeman (Ond. 132), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De heer Roep: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb bij dit ontwerp het woord gevraagd, omdat de positie van de niet opgeheven desa's liggende binnen de stadsgemeenten mij nog altijd niet geheel duidelijk is. Ik wil nu over die onduidelijkheid — onduidelijkheid althans voor mij — spreken en daaruit zal dan tevens ten deele mijn inzicht blijken ten aanzien van de thans in behandeling zijnde ontwerp-ordonnantie.

Ik wil in algemeenen zin behandelen de stadsgemeenten, waar de desa's niet zijn opgeheven en nog een zelfstandig bestaan voeren. Ik begin hierbij met de vraag te stellen, in hoeverre eigenlijk verordeningen van de stadsgemeenten rechtskracht hebben in niet-opgeheven desa's. Ik noem als voorbeeld van gemeentelijke verordeningen: inkomstenbelasting, hondenbelasting, bouw- en woningverordeningen, hygiënische verordeningen, enz. enz.

Het is mij bekend, dat in het algemeen in de praktijk deze gemeentelijke verordeningen in de niet-opgeheven stadsdesa's worden toegepast en ik vraag mij af: hoe klopt dat met artikel 128 van de I.S., in het bijzonder met alinea 3 van dit artikel, dat luidt:

„Aan de Inlandsche gemeenten worden de regeling en het bestuur van hare huishouding gelaten, met inachtneming van de verordeningen uitgegaan van den Gouverneur-Generaal, van het gewestelijk gezag of van de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstandige gemeenschappen.”

Mijnheer de Voorzitter! Dat woord „inachtneming” wat beteekent dat nu eigenlijk? Ik stel deze vraag in het bijzonder ten aanzien van de woorden: „met inachtneming van de verordeningen van zelfstandige gemeenschappen”, wat o.a. een stadsgemeente is.

Het komt mij voor, dat, welke inzichten men hierover ook moge hebben, „inachtneming” toch in ieder geval niet beteekent: subordinatie of onderwerping. Trouwens, als het dit wel beteekende, dan zou de opheffing van desa's, waarvan sprake is in artikel 128 alinea 6 der I.S., — op grond waarvan nu de opheffing van enkele Inlandsche gemeenten binnen de stadsgemeente Malang wordt voorgesteld — niet veel zin hebben.

Immers, indien de verordeningen der stadsgemeenten ook de regeling en het bestuur van de huishouding der niet opgeheven desa's aangaan, ook zonder toepassing van alinea 6 van art. 128 Indische Staatsregeling, dan heeft een gemeente dus in die niet opgeheven desa's reeds volle regelingskracht en bestuursbevoegdheid. Ik herhaal: dit zou zoo zijn indien de terminologie van de „inachtneming” gelijk zou staan met de onderwerping aan de gemeentelijke verordeningen. Ik heb hier, tegelijk met andere stukken, medegenomen de bouw- en woningverordening van de stadsgemeente Bandoeng. Daarin komen honderd en een verschillende, over het algemeen goede bepalingen voor, die ook mijn volle instemming hebben en die van groot nut zijn voor den stadsbouw en de stadsontwikkeling van Bandoeng. Ik wensch dit goede belang ook niet aan te tasten, doch volsta met op te merken, dat de bouw- en woningverordening aldaar, — en zoo is het in vrijwel alle stadsgemeenten en gemeenten, gelijk mij uit vroegere ervaringen bekend is — door de gemeentelijke autoriteiten toegepast wordt in alle stadsdesa's, ook de niet-opgeheven desa's.

Nu zou ik den geachten Regeeringsgemachtigde het volgende willen vragen. Krachtens welke rechtsbron, welken rechtsgrond, — ik noemde zooeven de bouw- en woningverordening, doch reeds eerder somde ik een heele rij verordeningen op met betrekking tot allerlei onderwerpen — worden die verschillende verordeningen, ook die op het gebied van bv. belasting en retributie, in de niet-opgeheven desa's toegepast?

Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132).

(Roep.)

Om misvatting te voorkomen, wil ik even verklaren, dat ik — zonder mij aan deze woorden formeel te binden — tegen de toepassing van zulke verordeningen in de desa's geen bezwaar zoude hebben — dit zoude van verschillende omstandigheden afhangen — wjl ik overtuigd ben van de groote algemeene beteekenis ervan in hygiënisch en ander opzicht voor de geheele stadsbevolking. Het gaat er voor mij alleen om, helderheid te krijgen in dit m.i. niet geheel duidelijk deel onzer decentralisatiewetgeving.

In Bandoeng doet men met de verschillende verordeningen goed werk, en ook in de niet-opgeheven desa's werken de verschillende verordeningen met gunstig resultaat. Ik blijf echter vragen, krachtens welken rechtsgrond de in den aanhef genoemde verordeningen worden toegepast in de niet-opgeheven stadsdesa's.

Indien nu de Regeeringsgemaachtigde zou verklaren, dat de verschillende gemeentelijke verordeningen wel geldig zijn in de niet-opgeheven desa's van stadsgemeenten en gemeenten, welke, zoo zou ik willen vragen, is dan de beteekenis van de derde alinea van art. 128 I.S.? Dit artikel is altijd beschouwd als een der pilaren van de autonomie van het desa-zezen. Staat de zaak dan wellicht zoo, dat wel alle gemeentelijke verordeningen geldig zijn in de niet-opgeheven desa's, doch niettemin de verzorging der huishouding van zulke desa's — ik denk hierbij aan onderhoud van wegen, hygiëne, straatverlichting enz. — wederom niet tot de taak der stadsgemeenten behoort?

En, indien de gemeentelijke verordeningen nu niet geldig zijn in de niet-opgeheven desa's, die binnen de grenzen van een stadsgemeente liggen, hoe zitten deze zaken dan eigenlijk? Een stilzwijgende toelating van de toepassing, zooals men wel eens zegt van de gemeentelijke verordeningen in de niet-opgeheven desa's, kan m.i. toch moeilijk als rechtsgrond worden erkend. Trouwens, wat zou de rechter bij overtreding van stilzwijgend toegepaste verordeningen moeten doen? In den regel berust men in de toepassing van dergelijke verordeningen in de niet-opgeheven desa's, maar als men er nu eens niet in berust en de rechter wordt geroepen in zulk een geval uitspraak te doen?

Er is in dit geval nog iets anders, of eigenlijk is het hetzelfde, het draait alles om dezelfde vraag. Ik tracht echter alles zoo duidelijk mogelijk, althans van mijn gezichtspunt uit, naar voren te brengen.

De 3e alinea van artikel 128 der Indische staatsregeling, onze grondwet dus, zegt:

„Aan de Inlandsche gemeenten worden de regeling en het bestuur van hare huishouding gelaten, met inachtneming”, enz.

Verder behoeft ik het artikel niet aan te halen, omdat ik het zooeven reeds deed.

De stadsgemeenteordonnantie zegt in artikel 70:

„Aan den raad behoort de regeling en het bestuur van de huishouding der stadsgemeente”, enz.

Vrijwel precies dezelfde bewoordingen dus als die van de Indische Staatsregeling.

Hoe is dus nu de situatie! Er is een raad, die de verzorging heeft van de regeling en het bestuur van de huishouding der stadsgemeente, waarbinnen de niet-opgeheven desa's liggen en er is een desabestuur, dat krachtens de Indische staatsregeling tot plicht heeft de regeling en het bestuur van de huishouding der niet-opgeheven desa.

En nu zou ik willen zeggen: er kunnen toch in hetzelfde gebied van de desahuishouding niet twee op zichzelf van elkander volkomen onafhankelijke autoriteiten arbeiden, de eene autoriteit krachtens het gezag, dat de Indische staatsregeling geeft en de andere autoriteit krachtens het gezag dat de stadsgemeenteordonnantie aan het gemeentebestuur geeft, indien men, voor zoover laatstgenoemde autoriteit be-

treft, althans uitgaat van de veronderstelling, dat ook het terrein van de niet-opgeheven desa zou behooren tot het gebied, dat de stadsgemeenteraad regelt en bestuurt. Maar dat kan dunkt mij, weer niet, want wat moet men dan beginnen met de derde alinea van artikel 128 I.S., welke die regeling en dat bestuur weder imperatief opdraagt aan de desa-autoriteiten?

Wat mijn persoonlijk inzicht in deze zaak is — het kan fout zijn, ik geef dat gaarne toe — is, dat de gemeentelijke verordeningen eerst wezenlijk rechtskracht hebben in de desa na de opheffing van de desa of na de onttrekking van een bepaald gebied aan die desa, wanneer de desa zich ook uitstrekt buiten de stadsgemeentegrens zooals de 6e alinea van artikel 128 I.S. als mogelijkheid stelt.

Zonder de toepassing van de genoemde zesde alinea van art. 128 is de toestand deze, dat alle gemeentelijke verordeningen in den regel in de niet-opgeheven desa's worden toegepast, met inbegrip van alle belastingverordeningen en van alle retributies en dat bovendien de desaman nog zijn eigen desaverplichtingen, in den vorm van persoonlijke diensten en desabelastingen behoort na te komen. Hij is er dan veel ongunstiger aan toe dan de andere stadsbewoner, de niet-desaman, de niet-Inlander, die uiteraard met deze verplichte desadiensten en desabelastingen niets te maken heeft en dikwijls toch in de desa woont.

Maar het is tenslotte niet de vraag welke ik opwerp, of de een meer dan de ander betalen moet of niet. Wat hier het belangrijkste is, is de vraag, of de gemeentelijke verordeningen rechtskracht hebben in de niet-krachtens alinea 6 van art. 128 der I. S. opgeheven stadsdesa's, ja dan neen. En zoo ja, indien ze daar dus wél rechtskracht hebben, krachtens welken rechtsgrond geschiedt zulks dan? Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord, hoe valt dit dan te rijmen met de derde alinea van art. 128 van de I.S., dat toch een voornaam wetsproduct genoemd mag worden? Ik ga hierbij uit van het inzicht dat het woord „inachtneming” niet beduidt „onderwerping” of „ondergeschiktheid”.

Er is nog iets anders, Mijnheer de Voorzitter, dat hiermede mijns inziens slechts zijdelings verband houdt, maar er wel bij genoemd mag worden. Men zegt, dat er nu eenmaal grenzen van de gemeenten worden aangegeven en dat daarom alles wat binnen die grenzen valt, is onderworpen aan de regelings- en de bestuursbevoegdheid van de stadsgemeenten. Ik kan dit inzicht niet deelen; dit betreft alleen een territoir-aanwijzing en sluit m.i. niet in de bestuurs- en regelingsbevoegdheid van het stadsgemeentebestuur in de niet-opgeheven desa's. Van beteekenis blijft de reeds meer door mij aangehaalde alinea 3 van art. 128 I.S.

Mijnheer de Voorzitter! Er is toch nog wel iets, dat in dit verband de moeite waard is gereleveerd te worden. Diezelfde gemeenten, die haar verordeningen zoowel op belastinggebied, als op retributiegebied, strafrechtelijk en ander gebied in de niet-opgeheven desa's toepassen, beroepen zich dikwijls op alinea 3 van art. 128 Indische Staatsregeling. Wanneer het erom gaat, verbeteringen in de desa aan te brengen die geld kosten, dan wijzen die stadsbesturen met klem — wellicht terecht, wellicht niet, dat laat ik buiten beschouwing, ik houd hierover op het oogenblik in hoofdzaak een informatorisch betoog — op de derde alinea van art. 128. Wanneer het om de verzorging van allerlei zaken in de niet-opgeheven desa's gaat, dan verwerpen diezelfde gemeenten den plicht van onderhoud, verzorging en verbetering van deze desa's.

Ik voeg hieraan toe — en ik doe dit gaarne — dat dit alles in de praktijk nogal meevalt en dat alles nog wel loopt, ook in verband met het regeeringsrondschrijven aan de gemeenten van 10 Mei 1927 No. 946/A II.

Over dit regeeringsrondschrijven zouden nog wel opmer-

21ste VERGADERING — DINSDAG 26 APRIL 1938.

Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132). — Korting op de vaste uitkeeringen enz. aan de openbare gemeenschappen op Java en Madoera (Ond. 152). — Nadere wijziging erfpachtordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Roep, Voorzitter.)

kingen zijn te maken en daaruit zouden nog wel conclusies zijn te trekken, ook in verband met het zoo juist door mij gehouden betoog. Ik zal dat echter op het oogenblik niet doen. Ik zie daarvan voorloopig af. Na het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde zal ik overwegen in hoeverre het door mij geciteerde regeeringsrondschrijven van 10 Mei 1927 mij wellicht van nut kan zijn om nader op deze zaak in tweeden termijn terug te komen.

Ik eindig met de opmerking, dat ik zeer veel prijs zal stellen op een vooral duidelijke mededeeling omtrent deze situatie en omtrent de rechten en plichten van beide partijen. „Beide partijen” zijn hier dan de gemeentebesturen aan den eenen kant en de desabesturen van de niet opgeheven desa's aan den anderen kant. Ik zie dus met belangstelling het antwoord van den geachten Regeeringsgemachtigde in eersten termijn tegemoet om daarna ook mijn houding te kunnen bepalen ten aanzien van het thans door de Regeering aan ons voorgelegde voorstel tot opheffing van eenige desa's in de stadsgemeente Malang.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van de zijde van het College over dit ontwerp beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid, gezien het omvangrijk betoog, hierop in de eerstvolgende vergadering te antwoorden?

De heer **Levelt**, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan zal het regeeringsantwoord worden uitgesteld tot de eerstvolgende vergadering.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik nog een opmerking maken? Ik heb U reeds medegedeeld, dat ik op reis ga, gebruik makend van het recess van het college. Nu kan ik niet voor ongeveer 5 Juni e.k. terug zijn en de volgende vergadering zal hoogstwaarschijnlijk gehouden worden op 31 Mei e.k. Aangezien de onderhavige kwestie niet een zoo groote haast heeft en ik de vergadering, waarin het regeeringsantwoord over dit ontwerp zal plaats hebben gaarne zou willen bijwonen, zou ik U willen voorstellen dit antwoord niet op de volgende vergadering maar op die welke een week daarna wordt gehouden, te doen plaats hebben.

De **Voorzitter**: Ofschoon het zeer zeker tot bekorting der behandeling van dit ontwerp zou leiden, wanneer het buiten Uw afwezigheid werd afgehandeld, is er geen bezwaar tegen het regeeringsantwoord, overeenkomstig Uw verzoek, nog een week later te stellen.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof niet, dat U op een dergelijke bekorting der debatten prijs zoudt stellen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot korting op de vaste en daarmee op één lijn te stellen landsuitkeeringen aan de openbare gemeenschappen voor de jaren 1935, 1936 en 1937 (Ond. 152), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soangkoepon.)

gewesten buiten Java en Madoera (Staatsblad 1919 No. 61). (Ond. 168.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met de Regeering de vraag te stellen of het laatste woord van artikel XVI n.l. „beëindigen” niet gelezen moet worden als „beëedigen”.

Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de in het Gedelegeerden-verslag terzake gestelde vraag, heeft de Regeering verklaard, dat de indiening van de onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie geen rechtstreeksch verband met de voorgenomen conversie van landbouwconcessies in erfpacht houdt, doch dat zij slechts de beperkte strekking heeft de mogelijkheid te openen de erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera, mede in werking te doen treden voor de vijf met name genoemde landschappen ter Oostkust van Sumatra, d.z. Deli, Serdang, Langkat, Pelalawan en Siak Sri Indrapoera, alwaar die ordonnantie nog niet van toepassing is.

De Regeering heeft zeker in zooverre gelijk, indien Zij in dit verband alleen den nadruk legt op het woord: „rechtstreeksch; doch afgezien hiervan behoeft aan het bestaan van een causaal verband tusschen deze ontwerp-ordonnantie en het voornemen der Regeering om de conversie van de landbouwconcessies in erfpacht te bewerkstelligen, mijns inziens niet te worden getwijfeld.

Wanneer straks deze ontwerp-ordonnantie haar weg in het Staatsblad heeft gevonden, dan spreekt het toch vanzelf, dat de conversie zal plaats hebben overeenkomstig de daardoor ontstane erfpachtsregelingen.

Het is daarom van eminent belang, dat bij de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie ook het plan der Regeering ten opzichte van de conversie ter sprake wordt gebracht.

Het is van belang te weten, of bij deze conversie de rechten der autochthone bevolking op de gronden blijven geëerbiedigd o.a. het geregeld verkrijgen van de djaloerans voor de z.g. rajat penoenggoel van de tabaksondernemingen, die thans nog beheerscht worden door de bepalingen in het Contract voor de landbouwconcessies in de zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra. Hoe zal het straks gaan met de bezittingen van de kampongs, die thans binnen of nabij de landbouwconcessies liggen, wanneer deze concessies straks omgezet worden in erfpacht? Zullen dan straks kampongverplaatsingen plaats hebben? Moet de autochthone bevolking haar aanplantingen prijsgeven ten behoeve der erfpachtshouders?

Op welke wijze zal de Regeering straks de rechten van de inheemsche bevolking, nader omschreven in de artikelen 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van de akte van landbouwconcessies, bedoeld in B.B. 4770 consolideeren bij de totstandkoming en uitvoering van deze erfpachtsordonnantie?

In het Gedelegeerden-verslag vestigden eenige leden de aandacht op de extensiteit van de tabakscultuur, naar aanleiding waarvan zij gaarne de toezegging zouden ontvangen dat bij de uitgifte van erfpachtsperceelen en bij de toekomstige omzetting van landbouwconcessies in erfpacht eveneens aandacht zal worden geschonken aan de bevolkingsbelangen, opdat door de Inheemsche bevolking te allen tijde zal kunnen worden beschikt over voldoende bouwgronden. In dit verband heeft de Regeering in de Memorie van Antwoord verklaard, dat bij de uitgifte van erfpachtsperceelen de bevolkingsbelangen door artikel 2 der erfpachtsordonnantie voldoende worden beschermd en een toezegging, zooals door eenige leden verzoekt, mitsdien overbodig moet worden geacht.

Maar de praktijk heeft wel volkomen bewezen, dat deze bescherming nooit voldoende is geweest en in den laatsten tijd is zij een utopie geworden. Ik zou bijna kunnen zeggen, dat de bevolkingsbelangen ter Oostkust van Sumatra geheel verwaarloosd waren en nog zijn verwaarloosd.

Nadere wijziging erfpachtdonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Soangkoepon.)

(De heer De Villeneuve: Bewijst U die stelling eens.)
Dat zal ik doen!

In artikel 45 der Indische Staatsregeling wordt vastgelegd, dat de bescherming der Inlandsche bevolking tegen willekeur, van wien ook, een der gewichtigste plichten van den Gouverneur-Generaal is. In de praktijk zijn het echter juist de Inheemsche belangen, waaraan de Regeering het minst aandacht schenkt. De meeste klachten en bezwaren van deze zijde worden stereotiep als onjuist en ongegrond gekwalificeerd. Ik zou in dit verband der Regeering de vraag willen stellen, waar ter Oostkust van Sumatra de autochthone bevolking door haar zoodanig wordt beschermd, dat er voor haar voldoende bouwgronden beschikbaar zijn gebleven? Dat is een van de door mij aan ons geacht medelid den heer De Villeneuve zoeven toegezegde bewijzen. Er is geen voldoende grond ter S. O. K. voor de bevolking beschikbaar. Welke kampongs van de autochthone bevolking van Deli b.v. hebben voldoende bouwgronden beschikbaar om in haar behoeften te voorzien? Zelfs de djaloerans, waarop zij krachtens de concessie-voorwaarden recht hebben, worden haar dikwijls onthouden.

Zoolang de Regeering mij niet kan inlichten, in welke richting Zij deze conversie zal leiden, gevoel ik mij ongerust en heb ik groote bezwaren tegen de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie. Ik heb deze groote bezwaren nog te meer gevoeld, omdat ik verder tot heden nog van oordeel ben, dat deze conversie groote nadeelen voor de Inheemsche bevolking met zich zal medebrengen.

Verder rijst bij mij de vraag, of deze ontwerp-ordonnantie door de betrokken zelfbestuurders straks met instemming zal worden begroet. Het is uit de desbetreffende stukken niet gebleken, of met de betrokken zelfbestuurders ten aanzien van deze materie in voldoende mate overleg is gepleegd. Hebben de door de Regeering genoemde zelfbestuurders hun volledige instemming betuigd met het doen in werking treden van deze erfpachtdonnantie voor hun gebieden?

Bovendien vraag ik mij af, of — wanneer de Regeering hierbij spreekt van het Inlandsch zelfbestuur of de zelfbestuurders — daarbij dan niet vanzelf moet worden gedacht aan de in de politieke contracten genoemde rijksgronden? Het komt mij voor, dat elke wijziging of verandering in de situatie of den status van de zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra, onwettig is zonder de medewerking ter zake van deze rijksgronden. Het is mij tot dusver nog altijd onbegrijpelijk, waarom de Regeering deze rijksgronden geruischloos van het landschappelijk tooneel heeft doen verdwijnen, terwijl dit instituut toch volgens de bestaande politieke contracten een integreerend deel uitmaakt van het betrokken Inlandsch zelfbestuur. Ook te dezen opzichte rijst bij mij de vraag, hoe deze wijzigingen van de bestaande erfpachtdonnantie zijn tot stand gebracht, zonder de volledige medewerking van de in de politieke contracten genoemde rijksgronden.

Maar, afgezien van dit alles, lijkt mij de voorliggende ontwerp-ordonnantie niet in het voordeel van de versterking van de positie der zelfbesturen ter Oostkust van Sumatra.

In het Gedelegeerdenverslag hadden eenige leden bezwaar tegen de wijziging van de woorden: „in overleg met” in „in overeenstemming met”, aangezien daardoor de positie van de zelfbestuurders verzwakt wordt. De Regeering is evenwel — in tegenstelling met mij — van oordeel, dat van een verzwakking van de positie van de zelfbestuurders bezwaarlijk kan worden gesproken. Wanneer de zelfbestuurders tot dusver in bepaalde landschapsaangelegenheden slechts verplicht zijn met het hoofd van gewestelijk bestuur overleg te plegen, dan beteekent dit mijns inziens, dat de zelfbestuurders in werkelijkheid de zelfstandigheid bezitten om iets te kunnen verrichten, zonder in feite verplicht te zijn om rekening te houden met de wenschen van dit hoofd

van gewestelijk bestuur, terwijl de voorgestelde wijzigingen beteekenen, dat de zelfbestuurders geen enkelen maatregel kunnen uitvoeren zonder medewerking van het hoofd van gewestelijk bestuur. De regeerbevoegdheden van de zelfbestuurders gaan op die wijze over in handen van het hoofd van gewestelijk bestuur, hetgeen dus synoniem is met de verzwakking van de positie van de Inlandsche zelfbesturen ter Oostkust van Sumatra.

De Regeering heeft in dit verband verder verklaard, dat in de artikelen 14 lid 3, 41 lid 1, 46 lid 1 en 49 lid 2, de overeenstemmingsclausule voorgesteld is ter wille van de gelijkvormigheid met de vele andere artikelen, waarin aan de zelfbesturen bevoegdheden zijn toegekend, doch deze gelijkvormigheid blijft immers behouden, indien daarbij de woorden: „in overleg met” in de bestaande regelingen zijn gehandhaafd. De Regeering moge op dit punt anders denken, ik blijf nog steeds van oordeel, dat de verandering van de woorden: „in overleg met” in „in overeenstemming met” in deze ontwerp-ordonnantie een onnoodige beknotting van de rechten der betrokken zelfbestuurders beteekent.

Ik weet wel, dat in de praktijk dit overleg van de zelfbestuurders dikwijls heeft geleid tot voor de zelfbestuurders onaangename dwingende maatregelen van de zijde van het Europeesch bestuur. In dit verband heeft de Java-Bode van 21 dezer No. 92 ten aanzien van de Contract-teekening als een saillant voorbeeld daarvan o.a. het volgende gezegd:

„Hoewel het in de bedoeling lag, dat zij inderdaad die contracten zouden teekenen vóór hun afreis naar Holland, is dit — zoo vernemen wij — hun door het bestuur van S.O.K., niet dwingend opgedragen.”

De woorden „dwingende opdracht” typeeren juist de positie van deze zelfbestuurders, want zulke woorden kunnen alleen gebezigd worden ten opzichte van ondergeschikte organen.

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Het is anders de volkomen vrije wil van deze zelfbestuurders geweest.)

Tenminste dat .....

(De heer Drossaers, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Neen, niet tenminste, dat is zoo.)

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hier een vraag gesteld aan de Regeering en ik hoop daarop een antwoord van de Regeering te krijgen en tevens dat U, Mijnheer de Voorzitter, mij toestaat die vraag tot de Regeering te richten. Die zelfbestuurders zijn nu ondergeschikte organen, zoodat dus in de praktijk de zelfbestuurders feitelijk beschouwd worden als ondergeschikten van het Europeesch bestuur ter Oostkust van Sumatra en deze status van de zelfbestuurders wordt geheel door de praktijk bevestigd. Ik weet heel goed, dat de zelfbestuurders ter Oostkust van Sumatra zich steeds als getrouwe vazallen van het Nederlandsch-Indisch-gouvernement hebben gedragen en zich ook zeer getrouwe onderdanen van Hare Majesteit onze geëerbiedigde Koningin hebben betoond, waarvan onder anderen het bewijs is, het aanstaand vertrek van de Sultans van Deli en Langkat naar Holland ter bijwoning van het regeeringsjubileum van onze Koningin. Daarom kan ik mij niet voorstellen, dat de weigering van deze zelfbestuurders tot onderteekening van de hun voorgelegde nieuwe politieke contracten zou zijn uitgesproken, indien die niet gebaseerd ware op redelijke en juiste gronden. Het is verder bepaald onjuist en ongegrond, wanneer de Java-Bode spreekt van onvoldoende begrip van den inhoud van het stuk, of zeker mistrouwen jegens de Regeering. Ik zou zeggen, dat het juist deze zelfbestuurders zijn, die een ongeschokt vertrouwen in de goede bedoelingen der Regeering stellen, doch dit behoeft niet te impliceren, dat zij alles moeten doen wat tegen hun belang en dat der onderhoorigen indruischt en dit zou bovendien in strijd zijn met inhoud en strekking der politieke contracten en de daarin gegeven beloften, zoo-

Nadere wijziging erfpachtordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Voorzitter, Soangkoepou.)

wel van de zijde der zelfbestuurders als van die van de Regeering. Ik heb den indruk gekregen .....

De **Voorzitter**: Ik verzoek U, in uw beschouwingen terug te komen tot de aan de orde zijnde erfpachtsordonnantie; dat onderwerp heeft met de politieke contracten niets te maken.

De heer **Soangkoepou**: Ik meen, dat het daarmede wel te maken heeft, Mijnheer de Voorzitter, want wat de onderwerpelijke ordonnantie wil, is in strijd met hetgeen in de politieke contracten is neergelegd. Ik herhaal dus, dat ik den indruk heb gekregen, dat de weigering van deze zelfbestuurders op goede en juiste gronden berust. Deze weigering moet derhalve zeker berusten op het bestaan van schadelijke belangen voor de zelfbestuurders en de autochthone bevolking, zoodat hierbij van toepassing kan worden geacht het spreekwoord „het galgt beter dan het burgemeestert”.

(De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Dus Uw indruk is volkomen gebaseerd op het genoemde artikel in de Java-Bode, op niets anders.)

Ik weet, dat de Java-Bode veel meer weet over de politieke contracten dan wij hier in den Volksraad.

Deze ontwerp-ordonnantie in beschouwing nemende, ga ik dus uit van dezen gezichtshoek en in dit verband wordt dan de beslissende bevoegdheid op de zoeven genoemde wijze verplaatst van de Inlandsche zelfbestuurders naar het hoofd van gewestelijk bestuur, zoodat de zelfbesturen in de praktijk niet anders beteekenen dan: het hoofd van gewestelijk bestuur. In theorie heeft de Regeering derhalve verklaard, dat Zij de positie van de Inlandsche zelfbesturen wil versterken; in de praktijk bereikt Zij juist daarmede het tegenovergestelde. Ook hierbij is de beteekenis van de versterking van de positie van het Inlandsch bestuur niet anders dan een versterking van de positie van de Europeesche bestuursambtenaren. Men behoeft toch geen deskundige te zijn op het gebied van de Nederlandsche taal, om te begrijpen, dat deze ontwerp-ordonnantie straks tot gevolg heeft, dat het hoofd van gewestelijk bestuur ter Oostkust van Sumatra de betrokken zelfbestuurders zonder horten of stooten naar zijn hand kan zetten.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord o.a. het volgende gezegd:

„Gezien de strekking van de onderwerpelijke ordonnantie verdient het naar het oordeel der Regeering geen aanbeveling om in den geldenden tekst der erfpachtsordonnantie meer wijzigingen aan te brengen dan strikt noodig is.”

Ik zie evenwel de noodzakelijkheid van de in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde wijziging niet in.

Ik zou daarom liever zien, dat er in het geheel geen veranderingen werden gebracht in de bestaande erfpachtsordonnantie in Staatsblad 1919 No. 61. Ik zou zelfs gaarne der Regeering in overweging willen geven, om van de voorgenomen conversie af te zien en dit in het belang van de autochthone bevolking ter Oostkust van Sumatra, ook, omdat deze omzetting van grondrechten straks nog meer fiscale verplichtingen op de ondernemingen zal leggen in den vorm van verponding en allerlei belastingen.

En in dit verband betreur ik dan ook de toepasselijkverklaring van de erfpachtsordonnantie, Staatsblad 1919 No. 61 op de zelfbesturende landschappen Asahan, Koealoe en Leidong ten zeerste, omdat dit straks praktisch beteekent het luiden van de doodsklok over de grondrechten der Inheemsche bevolking in bedoelde gebieden.

Summa summarum kom ik tot de volgende conclusie, n.l. dat deze ontwerp-ordonnantie:

a. niet in het belang is van de zelfbesturende landschappen met hun zelfbestuurders en autochthone bevolking ter Oostkust van Sumatra;

(De Villeneuve, Voorzitter.)

b. lijnrecht tegenover het streven der Regeering om de positie van de zelfbestuurders te verstevigen;

c. onwettig is, omdat zij tot stand zou zijn gekomen buiten de rijksgronden van de betrokken zelfbesturende landschappen, die in de bestaande politieke contracten zijn genoemd en als zoodanig een integreerend deel uitmaken van de zelfbesturen ter Oostkust van Sumatra.

d. niet in het belang is van de betrokken landbouwondernemingen, omdat dit straks meer financieele verplichtingen aan de betrokken ondernemingen oplegt.

Daarom moge ik de Regeering in overweging geven deze ontwerp-ordonnantie voorloopig terug te nemen. Mocht dan later blijken, dat deze leemten zonder eenig bezwaar op de een of andere wijze kunnen worden ondervangen, dan ware het beter, dat deze kwestie wordt behandeld tegelijk met de voorstellen betreffende de conversie van landbouwconcessies in erfpacht.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting staat uitdrukkelijk, dat de aangeboden ontwerp-ordonnantie de beperkte strekking heeft — en daarop wil ik even nadrukkelijk de aandacht vestigen —

„om met tegemoetkoming aan de van zelfbestuurszijde naar voren gebrachte wenschen met betrekking tot eenige in de Erfpachtsordonnantie aan te brengen wijzigingen de mogelijkheid te scheppen om die ordonnantie ook voor de genoemde landschappen ter Oostkust zoo spoedig mogelijk in werking te doen treden.”

Verder zegt de Regeering in haar Memorie van Antwoord, dat gezien de strekking van de ontwerp-ordonnantie — de strekking, waarover ik het zoeven had — het naar het oordeel der Regeering niet gewenscht is meer wijzigingen aan te brengen dan strikt noodzakelijk is.

Ik kan mij met deze zienswijze wel vereenigen. Ik begrijp dat men het ontwerp, dat een beperkte strekking heeft, niet heeft willen doen uitdijen tot buiten de grenzen van het strikt noodzakelijke en ik geloof dan ook, dat wij van onze zijde ons op een onjuisten weg zouden begeven door, zooals ons geacht medelid, de heer Soangkoepou, thans doet, ons in beschouwingen te begeven van veel wijdere strekking, die eigenlijk het karakter van een deviatie vertoonen.

Maar, waarom ik het woord heb gevraagd, is, dat ik gaarne onder de aandacht der Regeering wensch te brengen enkele opmerkingen, die in het Gedelegeerdenverslag zijn opgenomen, en wel in het bijzonder, wat daar is gesteld ten aanzien van de artikelen 28, 43 en 46, betreffende de prijsgevingen.

Nu neem ik gaarne met de Regeering aan na hetgeen op blz. 2 (roneo) van de Memorie van Antwoord is gesteld, dat het in de praktijk eigenlijk wel loopt, dat de mogelijkheid van prijsgeving — ook gedeeltelijke prijsgeving — praktisch eigenlijk geen probleem uitmaakt. Maar wanneer het dan praktisch op rolletjes loopt, dan verdient het naar mijn meening ook wel aanbeveling t.z.t. de kwestie ook wettelijk in orde te brengen.

Wat ik dus aan de Regeering wil vragen, is, om bij een eventueele volgende wijziging van de Erfpachtsordonnantie nog eens in het bijzonder haar aandacht te wijden aan de desiderata, die in het Gedelegeerdenverslag naar voren zijn gebracht ten aanzien van de artikelen 28, 43 en 46.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen over deze ontwerp-ordonnantie in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Wenscht de Regeeringsgemachtigde hierop te antwoorden in deze of in de volgende vergadering van het College van Gedelegeerden?

De heer **Drossaers**, directeur van Binnenlandsch Bestuur: Liever in de volgende vergadering, Mijnheer de Voorzitter.

(Voorzitter, Thamrin.)

De Voorzitter: Dan zal het regeeringsantwoord in eersten termijn plaats hebben in de volgende vergadering, zoodat ik de behandeling van de ontwerp-ordonnantie thans opschort.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke vernieuwing van het verbod van den invoer van suiker (Ond. 178) overeenkomstig artikel 17 (1) van het Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is het voorstel tot rechtstreeksche openbare behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot tijdelijke vernieuwing van het verbod van den invoer van suiker (Ond. 178), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 4).

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt tot rechtstreeksche openbare behandeling besloten, waarna hiertoe onmiddellijk wordt overgegaan.

De Voorzitter: Bij schrijven van 19 April j.l. is aan de leden medegedeeld, dat ik hen, gebruikmakend van de nieuwe bepaling in artikel 96 lid 2 jo. artikel 13 lid 4 van het Reglement van Orde, in de gelegenheid stelde tot het schriftelijk bij 's Raads secretarie indienen van vragen, opmerkingen en voorstellen met betrekking tot het thans aan de orde zijnde onderwerp, welke vragen e.a. dan voorzover daartegen bij mij geen bezwaar bestond, in een verslag zouden worden opgenomen.

Aangezien geen vragen, opmerkingen of voorstellen zijn ingekomen kon een dergelijk verslag niet worden opgemaakt.

De heer Thamrin: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne beginnen met mijn verontschuldiging aan te bieden, dat ik geen gebruik heb gemaakt van de mij geboden gelegenheid schriftelijk opmerkingen betreffende het aan de orde zijnde onderwerp te maken, omdat ik daartoe door omstandigheden niet in staat was.

Niettemin geloof ik dat, hetgeen ik zal voorbrengen, direct behandeld kan worden aangezien mijn vraag eigenlijk van betrekkelijk geringe beteekenis is.

De voorliggende ordonnantie bedoelt de continueering van het verbod van den invoer van suiker en de Memorie van Toelichting baseert de noodzaak van het handhaven van dit verbod op twee overwegingen:

- 1e. stabilisering van den afzet van de binnenlandsche suiker,
- 2e. het bereiken van de mogelijkheid tot het berekenen van een redelijk prijspeil voor de binnenlandsche suiker.

Uit dezelfde Memorie van Toelichting is mij eigenlijk nog niet duidelijk geworden de noodzaak tot handhaving van het invoerverbod, omdat praktisch de invoer van vreemde suiker uitgesloten is. Ik trek deze conclusie uit het verdere deel der Memorie van Toelichting, waarin met zooveel woorden staat, dat de prijzen voor binnenlandsche suiker eigenlijk tot de laagste ter wereld behooren, m.a.w. dat niemand van de buitenlandse suikerproducenten eraan zal denken om suiker op Java in te voeren zoolang het schijnt vast te staan dat de binnenlandsche suikerprijzen tot de laagste ter wereld be-

(De Villeneuve.)

hooren, ergo, dat invoer van vreemde suiker eventueel met verlies gepaard zal gaan.

Bovendien, bij de bestaande suikerordonnantie is de mogelijkheid van wederinvoer van suiker, gedekt door een licentie van uitvoer, vrijwel uitgesloten, en is dus de eenige mogelijkheid de wederinvoer van suiker die niet door een uitvoerlicentie gedekt is. Wanneer dit zoo is, dan zou een wederinvoer van suiker, oorspronkelijk van Java afkomstig, toch alleen mogelijk zijn indien het verschil tusschen de prijzen van suiker, voor uitvoer bestemd en van suiker, voor de binnenlandsche markt bestemd dusdanig is, dat men uit dat verschil in prijs zou kunnen betalen de manipulaties die noodig zijn voor de suiker die uitgevoerd is, nl. de kosten, verbonden aan de uit- en thuisvracht en de manipulaties van lossen en laden in vreemde havens om daarna de suiker weer in te voeren.

Indien dat zoo is, zou ik erop willen wijzen, dat de prijzen voor de binnenlandsche suiker dusdanig hoog uitsteken boven de exportprijzen, dat de vraag gewettigd is, of de prijzen van de binnenlandsche suiker niet te hoog worden gesteld, omdat uit het prijsverschil tusschen de binnenlandsche suiker en de exportsuiker nog betaald zouden moeten worden de kosten, die ik zooveel genoemd heb.

Ik zou daarom de vraag willen stellen, welke controle er van de zijde der Regeering bestaat dat men voor de suiker voor binnenlandschen afzet een dusdanigen prijs mag berekenen, dat hij niet te ver uitsteekt boven de exportprijzen, aangenomen dat er redelijke motieven zijn om den prijs voor binnenlandsche consumptie hooger te stellen dan de prijzen voor exportsuiker.

Uit de bewoordingen van de Memorie van Toelichting blijkt, dat de Regeering eigenlijk niet zoozeer geporteerd is voor de handhaving van het invoerverbod, doch dat de omstandigheden haar noodzaken, het invoerverbod te handhaven.

Ik wil er nog even op wijzen, dat de openstelling van den invoer van buitenlandse suiker, althans min of meer een rem oplevert tegen het berekenen van hooge binnenlandsche suikerprijzen, omdat men bij het berekenen van den prijs van suiker voor binnenlandschen afzet ermede rekening moet houden, dat, wanneer men de prijzen van binnenlandsche suiker te hoog opzet, de invoer van buitenlandse suiker mogelijk is.

Daarmede heeft men dus min of meer den waarborg voor den binnenlandschen consument, dat men de prijzen niet te hoog opzet.

Ten slotte zou ik willen vragen, waarom het noodig is om deze ordonnantie ineens voor drie jaren vast te stellen. De vorige ordonnaties golden alle niet langer dan voor één jaar en uit de Memorie van Toelichting is ook de conclusie te trekken, dat de situatie in de suikerindustrie zich zeer snel kan wijzigen. Binnen een tijdsverloop van zes maanden kan deze situatie zich wijzigen. Ik doe hier een beroep op de bewoordingen in de Memorie van Toelichting, waarin staat, dat de Regeering eigenlijk een paar maanden geleden tot de overtuiging kwam, dat de handhaving van het invoerverbod feitelijk niet meer noodig zou zijn, doch dat de conflicten in Oost-Azië en de verslechtering in de suikersituatie het plotseling noodzakelijk maakten om aan het voornemen tot liquidatie van dit verbod geen gevolg te geven. Waar dus de suikersituatie zich zoo plotseling en in betrekkelijk korten tijd kan wijzigen, vraag ik mij af, waarom de Regeering het invoerverbod nu plotseling voor drie jaar wil handhaven en niet de gebruikelijke methode volgt om jaar voor jaar onder de oogen te zien, of dit verbod nog al dan niet noodig is.

De heer De Villeneuve: Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van de woorden van mijn geacht medelid, den heer Thamrin, zou ik erop willen wijzen, dat, voorzover mijn gegevens strekken, de consumptieprijzen hier op Java, ook vergeleken met die geldend in andere produceerende lan-

(Dir. van Economische Zaken.)

den, wel uitzonderlijk laag mogen worden genoemd. Mij is een consumptieprijs per kg voor Java opgegeven, inclusief accijns, van ongeveer 10 cent. In Cuba bedraagt die prijs 14 cent en in Britsch Indië, waar men ook belangrijke suikerindustrie heeft gekregen, 18 cent en zoo kan men doorgaan. In Japan, een land, dat van Ned.-Indië importeert, is de prijs door allerlei heffingen daarop op 19 cent gekomen. Als men dit alles beziet, geloof ik wel, dat men kan zeggen, dat de consumptieprijs hier te lande toch zeer redelijk en aan den normalen kant is.

Om nu in een tijd als deze, waarin de suikerindustrie met al haar krachten voor haar bestaan heeft te strijden, de deur open te zetten voor een eventuele invasie van vreemde suiker, lijkt mij ronduit gezegd strijden met het landsbelang en ingaan tegen het economisch belang der bevolking, waarvoor de heer Thamrin zoo juist opkwam.

(De heer **S o a n g k o e p o n**: De binnenlandsche prijs moet op 4 cent per kattie worden gebracht.)

Wanneer wij dus enerzijds zien de geweldig groote inspanning van de Java suikerindustrie om hier in stand te blijven, zoomede de groote arbeidsintensiviteit van die industrie en daarnaast zien, dat de consumptieprijs hier te lande aan redelijke eischen voldoet, dan geloof ik, dat deze ordonnantie, mede gelet op de motieven, die hiervoor in de Memorie van Toelichting worden aangevoerd, alleszins toejuiching verdient.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van de zijde van het college beëindigd. Is de Regeering gemachtigde bereid dadelijk te antwoorden?

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter! Ik aanvaard gaarne de verontschuldiging van den heer Thamrin, dat hij geen schriftelijke vragen heeft ingediend, maar ik meen toch niet, dat het onderwerp, dat hij ter sprake heeft gebracht, van een zoodanig ingewikkelden en/of gedetailleerden aard is, dat het zonder schriftelijke voorbereiding niet beantwoord zou kunnen worden.

Het geachte lid heeft in de eerste plaats gevraagd, waarom het eigenlijk noodig is het invoerverbod voor suiker in Ned.-Indië te verlengen, wanneer toch, volgens zijn redeneering, de prijzen op een redelijk en laag niveau liggen en wanneer bovendien in de Suikerinvoerordonnantie maatregelen getroffen zijn om te bewerkstelligen, dat suiker, die naar een bepaalde bestemming wordt verkocht, ook inderdaad naar die bestemming gaat en voorts, waarom het dan mogelijk is, dat men vreest, dat hier niettemin suikers zouden worden ingevoerd tegen zoodanige prijzen, dat de binnenlandsche markt daardoor zou worden bedorven.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou er op willen wijzen — en dit is tenslotte eigenlijk de kern van het geheele vraagstuk, zooals het hier ligt —, dat suiker een van de meest geliefde objecten voor verschillende regeeringen is, zoowel uit fiscaal oogpunt als uit een oogpunt van protectie van binnenlandsche voortbrenging. Deze omstandigheden hebben tot gevolg, dat de prijsvorming bij de suiker zich langs geheel andere en veel ingewikkelder banen beweegt dan met een product b.v. als rubber het geval is. Een land, dat suiker exporteert, heeft daarvoor een afzet op, wat men wel eens optimistisch noemt, „de vrije markt”. Doch die vrije markt is zoo doorkruist met barrières, tarieven en allerlei protectionistische maatregelen, dat wanneer men zou komen tot één enkelen eenheidsprijs, die prijs er een zou zijn, waarvoor geen suiker zou kunnen worden geproduceerd. Men heeft dus bij iedere markt rekening te houden met de speciale omstandigheden van die markt.

Nu is het wel juist, dat er zekere maatregelen zijn getroffen om te voorkomen, dat van Java uitgevoerde suiker niet naar haar bestemming gaat, doch geheel onmogelijk is een Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

herinvoer van Java-suiker, nadat zij haar bestemming heeft bereikt, niet. Nu kan het wel zijn, dat op die bestemming de Java-suiker een zoodanigen prijs heeft, dat heruitvoer naar Ned.-Indië op zichzelf beschouwd geen bijzonder loonend bedrijf zou zijn, doch men weet ook, dat in deze tijden herhaaldelijk verkoopen voorkomen van voorraden, die men in een optimistische stemming tot een groote hoogte heeft opgevoerd, van goederen, waarvan de liquidatie noodzakelijk is, zoodat men dus nooit met zekerheid kan zeggen, dat de rem, die in den normalen prijs ligt, ook in dergelijke omstandigheden zal gelden.

Doch a fortiori geldt dat voor suiker van andere productie-landen, die ook een afzet zoeken, zooals Indië. Zij zoeken ook een afzet tegen zeer lagen prijs, omdat het in elk geval beter is de suiker te verkoopen, dan aan te houden. Het is derhalve in het geheel niet uitgesloten te achten, dat in dezen voor de suiker-industrie zeer moeilijk geworden tijd, waarin voor het Nederlandsch-Indisch product een belangrijk deel van zijn natuurlijk afzetgebied is ingekrompen, waarvan het herstel nog niet te voorzien is, partijen suiker — het behoeven niet eens groote partijen te zijn — bij een open invoer in Nederlandsch-Indië hier worden ingevoerd en tegen lagen prijs verkocht, hetgeen in de eerste plaats beteekent, dat de eigen industrie, zij het dan misschien tijdelijk, over zijn geheele markt den invloed van de lage prijzen zal ondervinden. Het beteekent echter bovendien — daarop wil ik nog even wijzen, het is in de Memorie van Toelichting ook al gedaan — dat die industrie om zijn totale suikerproductie kwijt te raken tegenover dien invoer in Nederlandsch-Indië, zal moeten verkoopen op de slechtste markt. Immers, de uitvoer zal in het algemeen eerst naar de betere en dan naar de slechtere markten gaan. Wanneer er een gedeelte van de consumptie aan de industrie wordt ontnomen door invoer, dan beteekent dit, dat dit deel, wil men het alsnog verkoopen, geplaatst zal moeten worden op de markt met de laagste prijzen. En het geachte lid, de heer Thamrin, zal mij wel ten goede houden — ik heb in het eerste nummer van de Vereeniging Groot-Batavia gelezen, dat zijn maatschappelijke positie aldaar stond aangegeven als groothandelaar — dat ik hier geen cijfers noem en willen aanvaarden, wanneer ik zeg, dat de prijzen, die men op de binnenlandsche markt kan maken en de prijzen, die men tenslotte moet accepteren, om althans het belangrijkste deel van de productie af te zetten, zeer uiteenloopen.

Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad — het geachte lid heeft daar op gewezen — heeft de Regeering lang en zorgvuldig over dezen stap nagedacht. De opvattingen over de veranderingen, die in de suikersituatie zijn opgetreden, zijn natuurlijk bij verschillende personen in den loop van de maanden, die achter ons liggen, verschillend geweest.

Er waren er, die dachten, dat het herstel vrij spoedig zou intreden; er waren anderen, die van den aanvang af een pessimistischen kijk erop hadden, maar op het oogenblik is de communis opinio wel, dat de moeilijkheden in de suiker in Nederlandsch-Indië niet te onderschatten zijn en dat men geen enkele zekerheid heeft omtrent de periode, die nog zal moeten verlopen, voordat daarin verbetering komt. Om die reden heeft de Regeering gemeend, dat in dezen onzekeren toestand aan de industrie, die reeds door slag op slag getroffen is en die na een zeer korte periode van gunstig uitzicht, opnieuw in een moeilijke positie dreigt te geraken, niet onthouden mag worden die zeer betrekkelijke en zeer geringe, maar ook — als men in de wereld om zich heen kijkt — zeer voor de hand liggende steun van een reserveering van de eigen markt voor het eigen product.

Toch mag ik er nog wel even op wijzen, dat diezelfde bescherming niet alleen geldt voor de fabriekmatig gedreven groote suikerindustriën, maar dat ook vele van de zeer kleine producenten onder de bevolking daarvan profiteren.

(Thamrin.)

Intusschen heeft het geachte lid nog gevraagd, welke controle op de verhouding van den prijs hier en de prijzen voor den export wordt uitgeoefend. Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft zich voortdurend op de prijzen van de verhouding en heeft daarbij zekere maatstaven, die verband houden met de prijzen op de wereldmarkt, waarnaar de binnenlandsche prijs wordt beoordeeld, maatstaven die hierop neerkomen, dat men de binnenlandsche prijzen, die hier kunnen worden gemaakt aan de hand van de in het bezit zijnde gegevens, kan berekenen en zoo noodig vaststellen.

Het geachte lid heeft in de openstelling van den suikerinvoer een rem gezien op de hooge prijzen. Die rem berust ook in handen van de Regeering, want mocht, wat niet te verwachten is, en wat zich in de afgelopen jaren ook nooit heeft voorgedaan, er ernstig verschil in inzicht ontstaan tusschen de verkoopers van suiker en de Regeering en de Regeering den prijs te hoog achten, dan heeft Zij het in de hand op korten termijn voor te stellen deze ordonnantie in te trekken.

Tenslotte heeft het geachte lid gesproken over de periode, die langer genomen is, dan in de vorige suikerinvoer-ordonnanties. Juist de snelle en verrassende wijzigingen, die zich op de suikermarkt voordoen, hebben de Regeering ertoe gebracht deze periode wat langer te stellen.

Wanneer men een periode van een jaar neemt en dus op een betrekkelijk willekeurig oogenblik, na een jaar een beslissing moet nemen, die niet gemakkelijk is, inzake de vraag of deze invoerordonnantie moet worden gecontinueerd of niet, dan zal men dit krijgen bij het karakter van de suikermarkt met haar zeer snelle veranderingen, die in den laatsten tijd herhaaldelijk zijn opgetreden, dat men allicht zal beslissen onder den indruk van den toestand van het oogenblik, die zich misschien op korten termijn weer wijzigt. Neemt men een langere periode, dan kan men een meer algemeene lijn in de ontwikkeling onderkennen en dan is het naar het oordeel der Regeering gemakkelijker om op grond van de long view te beslissen over een zaak, die dikwijls uiterst moeilijk te beslissen valt. Maar bovendien is er geen enkel motief om aan te nemen, dat wanneer deze invoerordonnantie overbodig mocht zijn geworden binnen dezen termijn, dat de Regeering daarvan dan de consequentie niet zou trekken.

Tenslotte heeft het geachte lid, de heer De Villeneuve, nog eenige prijsvergelijkingen gemaakt met andere landen, waaruit inderdaad kan blijken, dat het prijsniveau hier op Java en elders in Nederlandsch-Indië niet hoog is. Ik zou er op willen wijzen, dat juist in de groote moeilijkheden, die de suikerindustrie ondervindt, om de productie, die toch belangrijk grooter is dan de binnenlandsche consumptie, in het buitenland te plaatsen, juist in de hooge tariefmuren, die dikwijls tegen product worden opgeworpen, aanleiding te meer ligt om althans te zorgen, dat de binnenlandsche markt niet nog verzwakt wordt voor een industrie, waarvan men het belang voor Java toch zeker niet mag onderschatten.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen beginnen met er op te wijzen, dat het betoog van den heer De Villeneuve eigenlijk bevestigt mijn stelling, dat praktisch gesproken invoer van vreemde suiker hier te lande is uitgesloten, gezien de prijzen, die hij voor verschillende vreemde landen noemde en die ver uitsteken boven de prijzen hier.

(De heer De Villeneuve: Dat ben ik heelemaal niet met U eens.)

De heer **Van Helsdingen**: Wij hebben iets dergelijks gezien met de Japansche cement, die hier voor een derde van den prijs in Japan werd verkocht.)

De vraag is, of de productieprijs in den vreemde niet hooger zijn dan die hier te lande. In ieder geval bewijst het feit, dat de prijzen elders veel hooger zijn dan hier, dat men niet zoo vlug hier suiker zal invoeren uit hoofde van lagere prijzen, tenzij andere omstandigheden medespreken.

(De Villeneuve, Dir. van Economische Zaken.)

En die andere omstandigheden zijn dan, zooals de geachte Regeeringsgemachtigde aanstipte, speciaal de groote voorraadvorming, dan wel manipulaties met suiker die eventueel met verlies uitwerken. Echtelijk zijn de voornaamste met producerende landen aangesloten bij de suikerconventie, zoodat daardoor evenmin de mogelijkheid bestaat — althans theoretisch gesproken — om hier suiker in te voeren uit hoofde van de gesloten overeenkomsten.

Ik zie dus niet in, welke motieven andere suikerproducerende landen zouden hebben om in Indië suiker in te voeren als gevolg van de lagere prijzen, en zulks ook in verband met de suikerconventie, welke den suikerafzet voor de geheele wereld regelt en verdeelt.

Het argument van den geachten Regeeringsgemachtigde, dat het invoerverbod mede geldt ter bescherming van de inlandsche suiker, zegt mij niet veel, omdat de prijzen der z.g. inlandsche suiker zoo zijn, dat concurrentie uit den vreemde vrijwel is uitgesloten. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft in algemeene bewoordingen gezegd, dat de Regeering wel degelijk invloed heeft op vorming van den binnenlandschen suikerprijs en nu ik willen vragen, waarom de prijzen van de exportsuiker worden geheim gehouden, waarom die prijzen niet ook worden gepubliceerd, teneinde ook het publiek in de gelegenheid te stellen te beoordeelen, in hoeverre een redelijke marge bestaat tusschen de suiker, bestemd voor den export en de binnenlandsche suiker. Met de formule, dat men de suikerproducenten in de gelegenheid stelt prijzen te berekenen die normaal gelden, zijn wij er niet, omdat wij niet de overtuiging hebben — juist door gebrek aan vergelijkingsmateriaal — of die prijzen inderdaad redelijk zijn en niet te ver leggen boven de exportsuikerprijzen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! De heer Thamrin heeft de door mij genoemde prijzen gebruikt als een vermeend bewijs voor zijn stelling, dat, nu de prijzen hier op een redelijk niveau liggen, voor een invasie van buitenlandsche suiker niet zou zijn te vreezen.

Ik geloof, dat zoodanig bewijs uit mijn cijfers allerm minst is te halen. Wat toch is het geval? De laatste jaren hebben ons geleerd, dat de export van suiker om verschillende redenen plaats heeft. Sommige landen exporteerden bijvoorbeeld suiker om aan deviezen te komen, zooals het geval is met Rusland. Er zijn ongeveer een jaar geleden enkele cargo's Russische suiker voor lagen prijs naar Singapore verkocht, die daar, toen de kwaliteit niet geheel aan de eischen bleek te voldoen, den koopers groote moeilijkheden hebben veroorzaakt.

Maar iets dergelijks kan zich op ieder moment in Nederlandsch-Indië voordoen, wanneer wij een invoerverbod als thans wederom wordt voorgesteld, zouden ontberen.

Ik geloof dus, dat het feit, dat de prijs hier laag, redelijk, is, op zichzelf, zonder een verbod, allerm minst maagbrengt, dat wij hier tegen invasie van vreemde suiker voldoende beschermd zouden zijn.

De heer **Van Mook**, directeur van Economische Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Inderdaad zou ik, in aansluiting op hetgeen het geachte lid, de heer De Villeneuve, zegt, den heer Thamrin erop willen wijzen, dat het verschijnsel, dat goederen worden ingevoerd tegen prijzen, die op het oog verlieslatend zijn, in de laatste jaren in het geheel niet een ongelooflijk verschijnsel is geweest in deze wereld. Men heeft inderdaad rekening te houden met allerlei motieven, waarom een land een bepaalden prijs berekent voor suiker of andere goederen, die het uitvoert.

Men kan zich met het geachte lid, den heer De Villeneuve, voorstellen, dat suiker wordt uitgevoerd om aan deviezen te komen en men kan zich ook voorstellen, dat een land, dat een groot gedeelte van zijn suiker afzet onder groote be-

21ste VERGADERING — DINSDAG 26 APRIL 1938.

Suikerinvoerordonnantie 1938 (Ond. 178). — Wijziging regeling der vergoeding aan deskundigen in strafzaken (Ond. 169). — Wijziging Territoriale Zee- en Maritieme Kringenordonnantie (Ond. 175). — Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124).

(Dir. van Economische Zaken.)

scherming, in staat is om het resteerende gedeelte tegen uitverkooprijzen, om het zoo te noemen, te exporteerden.

Dat de consumptieprijs van suiker hier laag is in vergelijking met andere landen, is geen voldoende waarborg. Een partij — het behoeft niet eens een groote partij te zijn —, die wordt ingevoerd tegen belangrijk lagere prijzen, kan reeds ondermijnd op de markt inwerken. Wij hebben niet zoo lang geleden kunnen zien, welk een invloed op den wereld-, den Londonprijs, is uitgeoefend door een kleine partij suiker uit een der Amerikaanse republieken. Datzelfde verschijnsel zou zich hier op kleiner schaal gemakkelijk kunnen voordoen.

Nu zou dit alles niet zoo ernstig zijn, als onze suikerafzet in goede banen en vlot ging, maar onze suikersituatie is uiterst moeilijk, zoodat iedere schade, die voorkomen kan worden, voorkomen moet worden.

De heer **Thamrin** heeft voorts gezegd, dat aangesloten bij de suikerconventie een dergelijken invoer niet zullen bewerkstelligen. Er is in de suikerconventie geen enkele bepaling, die een dergelijken invoer verbiedt. Bovendien vergete men niet, dat suiker niet alleen rechtstreeks door de producenten wordt geëxporteerd, maar dat er allerlei tusschenschakels tusschen zitten, die niet in de conventie konden worden opgenomen.

Wat de conventie doet, is het regelen van de export-quota voor suikerexporteerende landen en men mag hopen — de ontwikkeling der omstandigheden heeft de werking der conventie eenigszins gekruist en bemoeilijkt —, dat inderdaad uit de conventie een verbetering van de suikersituatie voortvloeit, maar op het oogenblik is de suikersituatie onoverzichtelijk en ongunstig.

Tenslotte vraagt de heer **Thamrin**: waarom houdt men de exportprijzen geheim en publiceert men deze niet, opdat de consument in het binnenland kan zien, wat hem gevraagd wordt en wat dit beteekent.

Ik zou bijna zeggen, het ligt wel voor de hand, dat men bij den handel in een artikel, waarvan de prijsvorming, zooals ik zooveel reeds zeide, zoo ingewikkeld is en waarbij de concurrentie zoo scherp is, zeker niet zijn kaarten op tafel legt om den koper in de gelegenheid te stellen, de kaarten op te nemen en tegen de verschillende producenten uit te spelen.

Maar bovendien zou de consument aan deze prijzen weinig hebben. Het geachte lid, de heer **Thamrin**, moet zich duidelijk realiseeren, wat een exportprijs beteekent. Een exportprijs naar een land waar geen invoerrechten worden geheven — ik geloof niet, dat dergelijke landen in groote getale bestaan — zou berekend kunnen worden op een normaal niveau.

Men zou rekening kunnen houden met transportkosten en dergelijke meer, maar daarmee zou alles gezegd zijn. Maar export naar een land met een hoog tarief en een eigen industrie, die niet ten volle in eigen behoeften voorziet, beteekent altijd een differentieele prijs tusschen wat door al die factoren in dat land als prijs is ontstaan en hetgeen men aan allerlei lasten moet betalen, voordat men de suiker in dat land heeft. Daarom zeggen deze prijzen ter vergelijking met de prijzen van het eigen land niets; ze loopen sterk uiteen en ze zouden sterk verwarrend werken bij het beoordeelen van de prijzen in het eigen land.

Vandaar, dat de Regeering bij de beoordeeling van dien prijs, van een vasteren maatstaf uitgaat, nl. van wat men eenigszins zou kunnen noemen den wereldmarktprijs.

(De heer **Thamrin**: Maar bij een bestaand invoerverbod is geheimhouding toch niet noodig?)

Die is noodig, omdat men anders de concurrentie en vooral den koper precies laat zien, wat men doet.

(De heer **Thamrin**: Maar juist die koper kan toch geen suiker invoeren?)

Het gaat niet om den koper hier, maar om den koper in het buitenland. Ik kan daarop niet al te ver ingaan, daar-

(Thamrin, Van Helsdingen.)

voor leent de stof zich niet, maar het spreekt vanzelf, dat men bij een dergelijke moeilijke verhouding niet aan de groote klok hangt, wat men voor zijn suiker maakt. Dat doet geen enkel land ter wereld en als wij dat wèl zouden doen, zouden wij het eenige land zijn, dat daarvan de schade ondervond.

(De heer **Thamrin**: U zegt zelf, dat de bijkomende kosten niet te berekenen zijn.)

Deze zijn wel te berekenen, maar liggen zeer ver uiteen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans tot stemming overgaan.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben door de argumenten van de Regeering niet overtuigd en wensch dus geacht te worden, tegen te hebben gestemd.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer **Thamrin** geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnanties, onderscheidenlijk strekkende tot:

1. wijziging van de „regeling der vergoeding aan deskundigen voor in strafzaken verrichte werkzaamheden” (Staatsblad 1896 No. 198) (Ond. 169);
2. wijziging van de Territoriale Zee- en Maritieme Kringenordonnantie en eenige daarmee samenhangende wettelijke bepalingen (Ond. 175).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de zeden in het Wetboek van Strafrecht ter betere bescherming van minderjarigen. (Ond. 124.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Over dit ontwerp is maar een zeer kort Gedelegeerden-verslag versehene, wat uiteraard niet beteekent, dat het ontwerp weinig beteekent. Integendeel, ik geloof dat wat hier voor ons ligt van groote betekenis is. Ik heb daarover eenige algemeene opmerkingen te maken en ook nog enkele détail-opmerkingen, die tijdens de hernieuwde bestudeering van de stukken, na ontvangst van de Memorie van Antwoord, bij mij zijn opgekomen.

Ik zou willen beginnen met het maken van een enkele formeele opmerking. In de Afdeeliningsverslagen ten aanzien van andere ontwerp-ordonnanties, die ten gevolge van de concordantie in de afgelopen maanden bij den Volksraad zijn ingediend, zijn enkele opmerkingen gemaakt over de lange periode, die verloopt tusschen de vaststelling van de wijziging in het B. W., het W. v. S. en het Wetboek van Koophandel in Holland en de indiening voor de overeenkomstige ontwerp-ordonnanties hier te lande. Een dergelijk zacht verwijt van late indiening en laat opvolgen van den eisch van concordantie, door de Indische Staatsregeling gesteld, geldt niet zoozeer voor dit ontwerp, omdat het pas van 1936 dateert — ofschoon de periode toch nog rijkelijk lang is, het had wellicht nog eerder gekund — zoodat hier in dit geval een betrekkelijk spoedige afdoening is verkregen.

Wanneer wij de Memorie van Toelichting van het Nederlandsche ontwerp van wet nagaan, zien wij, dat aan de vast-

Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124).

(Van Helsdingen.)

stelling van deze wettelijke bepalingen in Nederland belangrijke onderzoeken voorafgegaan zijn van verschillende vereenigingen die zich speciaal op dit terrein hebben bewogen, dat ook verschillende hoogleraren zich daarmee hebben bemoeid en dat de Regeering van de medewerking dier verschillende vereenigingen een dankbaar gebruik heeft gemaakt bij de vaststelling van haar ontwerp. Nu is dat hier te lande in het geheel niet gebeurd, althans het is mij niet duidelijk geworden, dat de Regeering hier in eenig opzicht de instanties daarvoor aanwezig, heeft ingeschakeld. Voorzover mij bekend, is dit ontwerp en zijn de andere ontwerpen ook, alleen voorbereid door de afdeling Wetgeving op het Departement van Justitie. Nu wil het mij voorkomen, zonder dat ik daarmee iets denigreerends bedoel ten aanzien van deze afdeling van het Departement van Justitie, dat het niet juist is, dat de Regeering niet een instantie, die zich hier in Indië bijzonderlijk bezig houdt met het bestudeeren van dergelijke rechtsstof en toestanden in de voorbereidende behandeling heeft ingeschakeld. Ik doel hier op de rechtshoogeschool, waar verschillende hoogleraren zijn, die ieder een aparte taak hebben en ieder een speciale studie maken van de hun toebedeelde rechtsstof, waarvan men alliecht profijt had kunnen trekken.

Over de concordantie zou ik nog enkele opmerkingen willen maken, omdat in de Memorie van Toelichting van het Indisch ontwerp, het mij bij twee passages getroffen heeft, dat de Regeering zich bij die concordantie alleen beroept op de „specifiek Indische toestanden”. Ik zou willen wijzen op artikel 131 I.S., waarin de geheele materie wordt behandeld en waarin gesproken wordt over den inhoud van de ordonnanties, regerende het burgerlijk- en handelsrecht en het strafrecht, zoodat de burgerlijke rechtsvordering en de strafvordering. Nu blijkt, dat bij het strafrecht, de burgerlijke rechtsvordering en de strafvordering, de I.S. in tweeërlei opzicht afwijking van de Nederlandsche wet mogelijk maakt, nl. in de eerste plaats:

„wanneer zij uitsluitend op Europeanen toepasselijk zijn, de in Nederland geldende wetten gevolgd, echter met die wijzigingen welke wegens de bijzondere toestanden in Nederlandsch-Indië noodig zijn.”

In de tweede plaats zegt Art. 131 (3) I.S.:

„gelden zij, tengevolge van toepasselijkverklaring of van onderwerping aan gemeenschappelijke voorschriften, ook voor andere bevolkingsgroepen of onderdeelen daarvan, dan worden die wetten slechts in zooverre gevolgd als met deze omstandigheid vereenigbaar is.”

Nu heeft het mij getroffen, dat in de Memorie van Toelichting op twee plaatsen uitsluitend gesproken wordt van „specifiek Indische toestanden”, die afwijking van de Nederlandsche wet niet mogelijk maken. Wat de Regeering overwogen heeft, of er eventueel wijzigingen noodig waren in verband met het feit, dat het W. v. S. geheel geldt voor alle bevolkingsgroepen, blijkt uit deze Memorie van Toelichting in het geheel niet.

Nu is het mogelijk, dat dit het gevolg is van den merkwaardigen toestand, dien wij hier ten aanzien van het strafrecht hebben. Toen in 1915 het nieuwe Wetboek van Strafrecht werd ingevoerd, bestond de huidige redactie nog niet en werd alleen afwijking van de Nederlandsche wetgeving voor wetten, waaronder ook de strafwet, die voor Europeanen van toepassing waren, mogelijk gemaakt als „specifiek Indische toestanden” zulke afwijkingen noodzakelijk maakten. In overeenstemming met deze regeling heeft het Indisch strafwetboek het typisch cachet gekregen, dat, hoewel het geldt voor alle bevolkingsgroepen, alleen rekening wordt gehouden met specifiek Indische toestanden bij eventuele afwijking van de Nederlandsche strafwet. Nu kan de Regeering zich geheel formeel beroepen op den tekst van de I.S., waarin ervan wordt gesproken, dat „tengevolge van toepasselijkverklaring of van onderwerping aan gemeenschap-

pelijke voorschriften, ook voor andere bevolkingsgroepen of onderdeelen daarvan die voorschriften van toepassing zijn.”

Ik zou daarom aan de Regeering willen vragen: heeft het feit, dat het strafwetboek tot stand gekomen is onder de vroegere, meer stringente regeling betreffende de concordantie, maar toepasselijk verklaard van den aanvang af op alle bevolkingsgroepen, niet tot gevolg, dat evenzeer geldt het tweede gedeelte, dat bij de invoering van de concordantie telkens moet worden nagegaan of en in hoeverre het feit, dat het strafwetboek geldt voor alle bevolkingsgroepen, aanleiding zou kunnen geven tot afwijking van de oorspronkelijke Nederlandsche wetgeving?

Ik zou deze opmerkingen niet hebben gemaakt, wanneer over dit laatste in die Memorie van Toelichting ook maar met een enkel woord was gerept, doch op twee bepaalde plaatsen worden uitdrukkelijk alleen en uitsluitend genoemd de „specifiek Indische toestanden”. Ik lees daar n.l.:

„Naar het oordeel der Regeering gelden deze beweegredenen evenzeer voor Nederlandsch-Indië. Waar bovendien geen specifiek Indische toestanden zich tegen invoering h.t.l. van een overeenkomstige regeling verzetten, ware daartoe thans over te gaan.”

En verder:

„Waar nu de hierbedoelde uitbreiding van meerge- noemd art. 533 een afwijking van het concordantiebeginsel betekende, welke vereischt en gerechtvaardigd was door bijzondere Indische toestanden (Vgl. de betreffende Memorie van Toelichting, Gedr. Stukken Volksraad, zitting 1935—1936, Ond. 79 — stuk 3), komt het alleszins gewenscht voor de afwijkende Indische regeling te behouden en thans het onderhavige artikel slechts aan te vullen, voorzover de Nederlandsche wet nog verdergaande bepalingen bevat.”

Hieruit blijkt dus, dat bij de toepassing van het concordantie-beginsel met het tweede feit, waarop ik doelde, door de Regeering klaarblijkelijk geen rekening is gehouden, althans in de Memorie van Toelichting komt dat niet tot uiting.

Juist het feit dat wij dus niet alleen te maken hebben met specifiek Indische toestanden, doch ook de omstandigheid, dat een regeling toepasselijk kan zijn voor alle bevolkingsgroepen zou mij er toe brengen er bij de Regeering op aan te dringen voortaan meer profijt te trekken van de instantie, die ik zoo straks noemde, van de rechtshoogeschool n.l., welke hoogleraren nu eenmaal zich hebben ingesteld op de specifieke bestudeering van deze heele rechtsstof.

Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zooeven al met enkele woorden gezegd, dat bij dit ontwerp minder dan bij de andere het verwijt tot de Regeering zou kunnen worden gericht, dat de toepassing van het concordantie-beginsel wel wat laat is gekomen. Ten aanzien van andere wijzigingen, die in de Nederlandsche strafwet zijn aangebracht is de Regeering echter in meerdere mate, nalatig. Ik meen dat in het Nederlandsche strafwetboek ook verschillende bepalingen, nieuwe regelingen, zijn opgenomen over muntdelicten b.v. en nog enkele andere onderwerpen, die ook volgens het concordantie-beginsel in het Indische strafwetboek, voorzover noodig en mogelijk moeten worden overgenomen.

Mijnheer de Voorzitter! Wat de materiele stof betreft, wil ik beginnen met de indiening van dit ontwerp van harte toe te juichen. Ik ga volkomen accoord met de uitspraak, die in het Voorloopig Verslag ten aanzien van het Nederlandsch ontwerp is gedaan door een groot aantal leden. Ik lees daarin:

„Intussen is de Commissie van oordeel, dat, wanneer ernstige leemten in het systeem der strafwet zijn aan te wijzen, hetgeen hier het geval is, voorzieningen gerechtvaardigd en zelfs geboden zijn. Vooral wanneer het de bescherming betreft van ideële goederen, welke zoowel voor den enkeling als voor het volksgeheel van hoog belang zijn. Als zoodanig moet ongetwijfeld worden beschouwd

(Van Helsdingen.)

de handhaving der goede zeden. Ook de Overheid heeft in dit opzicht een taak te vervullen, welke verscheidene leden der Commissie aldus fundeeren, dat de Overheid gehouden is in wetgeving en bestuur Gods wet tot opperste richtsnoer te nemen."

Mijnheer de Voorzitter! Ik kan deze formuleering geheel voor mijn rekening nemen. Ten volle ben ik mij echter ervan bewust, dat ook geheel juist is de opmerking, die daaraan in het Voorloopig Verslag wordt toegevoegd, n.l.:

"Evenwel maakt de Commissie zich geen illusies, dat afdoende bestrijding van zedendelicten door wetgevende maatregelen alleen mogelijk zou zijn. De Overheid kan immers door bepaalde handelingen strafbaar te stellen den wortel van het kwaad niet wegnemen. Daartoe moeten vooral middelen dienen, welke aan de burgerlijke overheid niet, althans niet alle rechtstreeks, ter beschikking staan. Met het oog op het beschermen van onzelfstandigen en het tot op zekere hoogte tegengaan van het ontstaan van een bedorven sfeer, waarin ook de niet openbare onzedelijkheid een voedingsbodem vindt, acht de Commissie dit wetsontwerp van belang."

Dit is een uitspraak in het Voorloopig Verslag, die door de Regeering in haar Memorie van Antwoord nog eens speciaal is aangedikt.

Maar toch, Mijnheer de Voorzitter, moet men hierbij niet uit het oog verliezen, dat de vaststelling van dergelijke wettelijke bepalingen ook wel degelijk eenigen regulerenden invloed heeft en daarom juich ik de indiening van het ontwerp ten zeerste toe.

Dit ontwerp bedoelt verschillende toestanden, zoo al niet te verbeteren, dan toch in ieder geval excessen op dit gebied tegen te gaan.

Hier te lande is het zeker niet anders en niet veel beter, dan elders. In bepaalde persorganen zijn onverkwikkelijke onthullingen geplaatst over in deze maatschappij wroetende tegennatuurlijke zonden, waarvan de practijk uiteraard groot gevaar voor jongeren medebrengt. Wij hebben ook reeds enkele verbijsterende vonnissen gehad, zelfs tegen bekende personen en er zijn telkens bedekte toespelingen gelanceerd op anderen, terwijl zelfs wat Batavia betreft bepaalde wijken in discredit zijn gebracht in verband met dit euvel.

Nu kan men wel schouderophalend zeggen, dat het hier een bepaald soort courant betreft, die hierover schreef, maar ik heb een politieautoriteit hierover geraadpleegd en die heeft mij uitdrukkelijk verklaard, dat de toestand erger is dan in bedoeld orgaan beschreven is.

Daarom acht ik dit ontwerp een gelukkige aanvulling van de bestaande Nederlandsch-Indische wetgeving en acht ik de voorliggende verruiming van het strafrecht op dit gebied een waardevol hulpmiddel ter handhaving van de goede zeden.

Ik wil een enkele detailopmerking maken naar aanleiding van de artikelen 283 en 533 nieuw van het Wetboek van Strafrecht.

In artikel 283 (2e lid) wordt met straf bedreigd, hij

"die in tegenwoordigheid van een minderjarige als bedoeld in het voorgaande lid, den inhoud van een geschrift aanstootelijk voor de eerbearheid, indien deze hem bekend is, ten gehoor brengt."

In artikel 533 is dit iets anders geredigeerd. Daarin lezen wij: dat gestraft wordt:

"2o. hij die op of aan plaatsen, voor openbaar verkeer bestemd, den inhoud van eenig geschrift, geschikt om de zinnelijkheid van de jeugd te prikkelen, openlijk ten gehoor brengt"

en verder:

"5o. hij die den inhoud van een zoodanig geschrift in tegenwoordigheid van een minderjarige beneden de zeventien jaren ten gehoor brengt."

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

Hier zijn dus twee verschillende feiten genoemd. Ik zou nu aan de Regeering willen vragen, wat beteekent dat: „in tegenwoordigheid van een minderjarige" en „op of aan plaatsen voor openbaar verkeer bestemd"? Ik stel die vraag in verband met den radio-omroep. Er zijn hier verschillende zenders. Er is een geconcessioneerde maatschappij en er zijn radio-vereeningen, benevens allerlei handelaren, die het recht hebben verkregen om uit te zenden.

De Regeering heeft in de Memorie van Toelichting van het Nederlandsche wetsontwerp zeer nadrukkelijk verklaard, dat onder „geschrift" ook verstaan moet worden het ten gehoor brengen van gramfoonplaten, dus ook het ten gehoor brengen van terzake minder gewenschte gramfoonplaten wordt strafbaar gesteld. Wanneer ik nu over Pasarbaroe loop en hoor daar door een luidspreker allerlei minder gewenschte liedjes zingen of een bedenkelijke voordracht houden, of een twijfelachtig radio-hoorspel, wie is dan strafbaar, de winkelier, die die luidspreker aan zijn winkel heeft geplaatst of de radio-vereening, dan wel de geconcessioneerde vereening of de handelaar voor het ten gehoor brengen van die zaken? Dit betreft dus het ten gehoor brengen openlijk op of aan plaatsen voor openbaar verkeer bestemd.

Van meer belang is het volgende. Verondersteld, dat middels een zender ten gehoor worden gebracht, in alle gezinnen, die zijn aangesloten op den zender, schunnige liedjes; — zulks is mogelijk, enkele malen is het dan ook voorgekomen, dat zulk een plaat van het program verwijderd werd en nooit meer ten gehoor wordt gebracht, — of een idem radio-hoorspel, wat zal er dan gebeuren? Zullen dan deze artikelen kunnen worden toegepast?

In de veronderstelling, dat jongelui beneden de zeventien jaar gewoonlijk al om negen uur, half tien en tien uur naar bed zijn — wordt de tijd nadien weleens benut om dergelijke bedenkelijke stof uit te zenden.

Is het feit, dat men uitgaat van de gedachte, dat om negen of tien uur de jongeren al naar bed zijn gegaan, voldoende om te concludeeren, dat hier niet in tegenwoordigheid van minderjarigen deze stof ten gehoor wordt gebracht? Moet onder dat „in tegenwoordigheid van minderjarigen" ook worden verstaan indien de minderjarigen, al dan niet met toestemming van de ouders, de mogelijkheid benutten om op elk willekeurig moment de radio in te schakelen?

Ik noem dit geval, omdat de radio-omroep een zoo buitengewoon belangrijke factor is geworden in ons maatschappelijk leven, zoo zeer, dat het van belang is ons ernstig af te vragen, in hoeverre deze strafbepalingen evenzeer bestrijken den radio-omroep. Wanneer wij hier een algemeenen adviesraad hadden, is te veronderstellen dat deze op den aard der uitzendingen controle uitoefent; voor vele uitzendingen hebben wij alleen de P.T.T., die een zeker toezicht uitoefent, maar niettemin is het een feit, dat er geen wezenlijke controle is en daarom stel ik de volgende vraag: Hoe denkt de Regeering zich de regeling dezer aangelegenheid? In hoeverre wordt onder de woorden „op of aan plaatsen, voor openbaar verkeer bestemd", begrepen de mogelijkheid van een openbaar opgestelde luidspreker, die de elders geproduceerde stof doorgeeft, en wordt bij „in tegenwoordigheid van minderjarigen" ook gedacht aan de bekendmaking in particuliere huizen middels inschakeling van het radiotoestel?

Tenslotte nog een enkel woord naar aanleiding van hetgeen wordt voorgesteld in art. 533. Het gaat hierbij over de tentoonstelling, aanbidding enz. van zinnenprikkende geschriften.

Te dien aanzien is in het Gedelegeerdenverslag een opmerking gemaakt, die door de Regeering wordt beantwoord in dezer voege:

"Naar aanleiding van de opmerkingen gemaakt ten aanzien van de toepasselijkheid van het voorgestelde artikel 533 sub 1e kan worden medegedeeld, dat voor strafbaarheid ingevolge dit artikelonderdeel niet ver-

Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124). — Wijziging regeling van bevordering en ontslag, enz. van officieren. (Ond. 167).

(Van Helsdingen, Voorzitter.)

eischt is, dat de dader bekend is met den inhoud van de betrekkelijke geschriften."

Het betreft hier een opmerking van de Regeering in antwoord op eene in het Gedelegeerdenverslag, inhoudende, dat herhaaldelijk opkoopers van venduties heele partijen boeken en boekjes inkoopten en die in boekenstalletjes op den openbaren weg ten toon stelden. De Regeering heeft hier uitdrukkelijk verklaard, — en ik ben bereid hierin met haar mede te gaan — dat het zelfs niet noodig is, dat de opkoopers met den inhoud der geschriften op de hoogte zijn, maar hier te lande bestaat de bijzondere toestand, dat wij inheemsche opkoopers hebben, die geen Nederlandsch verstaan en uiteraard ook geen Fransch, Engelsch of Duitsch, die dus niet bekend zijn met den inhoud der opgekochte boeken en brochures, tenzij die kennis van den inhoud hun wordt bijgebracht door bepaalde schunnige afbeeldingen. Dergelijke boeken vindt men in boekenstalletjes gewoon ten toon gesteld voor iedereen die ze zien wil. Het is ook bekend dat op Passar Baroe verschillende boekwinkeltjes zijn met een daaraan verbonden leesbibliotheek, waar de kinderen geheel vrijen toegang hebben en alles kunnen nasuffelen wat hun maar voor den neus komt.

Dit alles in gedachten houdende, zou ik de Regeering het volgende willen vragen. Is het niet gewenscht, dat, waar waarschijnlijk is dat vele verkoopers meestal niet op de hoogte zijn van den inhoud van de op venduties aangekochte boeken of brochures die zij verhandelen, de Regeering aan de politie bekend stelt, dat overall in dergelijke boekenstalletjes dient te worden nagegaan wat er op het oogmerk te koop wordt aangeboden en dergelijke schunnige boeken in beslag moeten worden genomen? Is het voorts niet gewenscht, dat tegelijkertijd aan die eigenaren van boekenstalletjes worde medegedeeld, dat de nieuwe bepalingen hen na de inwerking-treding strafbaar stellen wanneer zij dergelijke lectuur weer gaan beschikbaar stellen voor het publiek? Men moet toch voorkomen, dat zulke verkoopers er zullen in vliegen en zoo het slachtoffer worden van het feit, dat zij niet alleen met de strafbepalingen onbekend zijn maar ook met den verderfelijken inhoud der door hen op venduties ingekochte boeken enz.

Ik wijs op dit inderdaad ernstige euvel, waarover sommigen misschien kunnen lachen, maar wat ik zeer ernstig vind, omdat ik mijzelf ervan heb vergewist, dat dergelijke schunnige lectuur eenvoudig open en bloot voor iedereen te kijk ligt.

Ik meen, dat hier voor de overheid een taak ligt, dat de overheid een ernstig onderzoek moet instellen, welke boeken verkocht worden en deze eventueel in beslag moet nemen en den verkooper onder de oogen moet brengen, dat hij, vanaf de inwerking-treding van deze ordonnantie zich schuldig maakt aan een bepaald strafbaar feit.

Ik hoop, dat de Regeering in deze richting iets zal willen doen.

De Voorzitter: Hiermede is de behandeling van deze ontwerp-ordonnantie in eersten termijn van de zijde van het College van Gedelegeerden beëindigd.

Is de Regeering-gemachtigde bereid daarop in de volgende vergadering te antwoorden?

De heer De Leeuw, fd. directeur van Justitie: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter!

De Voorzitter: Dan schort ik de behandeling van dit onderwerp op tot de volgende vergadering.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de bij ordonnantie van 26 Februari 1934 (Staatsblad No. 101) vastgestelde „Regeling van

(Verboom.)

de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Nederlandsch-Indische Leger beneden den rang van opperofficier, zoomede van de op non-activiteitstelling van die officieren en van de opperofficieren". (Ond. 167).

In overleg met den eenigen spreker, die zich voor dit onderwerp heeft laten inschrijven, den heer Verboom, is de betrokken Regeering-gemachtigde niet uitgenoodigd ter vergadering aanwezig te zijn.

De heer Verboom: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoor tot de leden, die bij het commissie-onderzoek hebben te kennen gegeven in beginsel accoord te kunnen gaan met de regeling omdat het landsbelang er door wordt gebaat, maar die daarnaast hebben gewezen op de bezwaren van persoonlijke aard aan de regeling verbonden.

De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord deze bezwaren nader besproken. Ik zeg de Regeering daarvoor gaarne dank; ik ben echter door dit antwoord niet op alle punten bevredigd.

Ik heb ervan afgezien thans uitvoerig op het onderwerp in te gaan, omdat het naar mij bleek, voor den geachten Regeering-gemachtigde wel zeer bezwaarlijk was, op deze vergadering aanwezig te zijn; ik behoud mij voor om bij een latere gelegenheid, bij de behandeling van de begroting bijvoorbeeld, op deze zaak terug te komen.

Ik volsta dus met een enkele opmerking en dan in de eerste plaats deze, dat ik de Regeering erkentelijk ben voor de toezegging in de Memorie van Antwoord, dat bij de toepassing van het keuzestelsel in den eersten tijd zooveel mogelijk rekening zal worden gehouden met verwachtingen, welke door het reeds uitgebrachte eindoordeel zijn gewekt.

Ik spreek de hoop uit, dat dit ertoe zal mogen leiden, dat gerechtvaardigde verwachtingen, welke in de reeds gegeven eindbeoordeeling besloten liggen, zonder bepaalde dringende redenen, welke tot afwijking nopen, in vervulling zullen gaan.

Tevens dank ik de Regeering voor de nadere verduidelijking, door haar gegeven nopens de zinsnede op pag. 6 der Memorie van Toelichting „Bij bevordering tot luitenant-kolonel kan dit noodig zijn, teneinde een daarvoor bij uitstek geschikt majoor in een bijzondere functie, waaraan de luitenant-kolonelsrang verbonden is, te kunnen plaatsen", zoomede voor de toezegging bij artikel 14 lid 1 en 2; Zij zegt hieromtrent in de Memorie van Antwoord:

„Omtrent de hierbedoelde vermeende tegenstrijdigheid zij opgemerkt, dat bevordering tot de hoofdofficiers-rangen, na aanvaarding van de voorstellen, wel is waar bij keuze zal geschieden, doch dat zulks geenszins inhoudt dat nu ook bij elke bevordering van de volgorde van de ranglijst zou moeten worden afgeweken. Het keuzestelsel is echter noodzakelijk om dit laatste mogelijk te maken."

Mijn grootste bezwaren betreffen, zooals in het Gedelegeerdenverslag reeds tot uiting kwam, de kwestie van de veroudering van het officierscorps. Zooals ik reeds gezegd heb, zal ik daarop bij een andere gelegenheid terugkomen.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik verzoek den leden thans in de commissies bijeen te komen. Zooals op den rooster staat aange-

21ste VERGADERING — DINSDAG 26 APRIL 1938.

Mededeelingen van den Voorzitter.

(Voorzitter.)

geven, worden heden ook de onderwerpen **177**, Industrie-
baan-ordonnantie en Ond. **181**, Wijziging samenstelling stads-
gemeenteraad Batavia in de commissies onderzocht.

Mocht het onderzoek van deze onderwerpen in de commis-
sies heden niet kunnen worden beëindigd, dan wordt de af-
handeling aangehouden tot de eerste vergadering na het reces,
doch dat beteekent niet, dat zij vandaag niet aan de orde
komen. Ik dring er bij de leden op aan, zooveel mogelijk reeds

vandaag hun vragen om inlichtingen of gegevens te stellen,
omdat als dit wordt uitgesteld tot na het reces, de tijd voor
de opstelling van de Memorie van Antwoord te kort zal zijn.

Het reces zal hoogstwaarschijnlijk eindigen met de eerst-
volgende vergadering op 31 Mei a.s.; met zekerheid is dit ech-
ter niet te zeggen.

De vergadering wordt te 11.02 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Department of Chemistry

Date	Description	Amount	Balance
1912			
1913			
1914			
1915			
1916			
1917			
1918			
1919			
1920			
1921			
1922			
1923			
1924			
1925			
1926			
1927			
1928			
1929			
1930			
1931			
1932			
1933			
1934			
1935			
1936			
1937			
1938			
1939			
1940			
1941			
1942			
1943			
1944			
1945			
1946			
1947			
1948			
1949			
1950			
1951			
1952			
1953			
1954			
1955			
1956			
1957			
1958			
1959			
1960			
1961			
1962			
1963			
1964			
1965			
1966			
1967			
1968			
1969			
1970			
1971			
1972			
1973			
1974			
1975			
1976			
1977			
1978			
1979			
1980			
1981			
1982			
1983			
1984			
1985			
1986			
1987			
1988			
1989			
1990			
1991			
1992			
1993			
1994			
1995			
1996			
1997			
1998			
1999			
2000			
2001			
2002			
2003			
2004			
2005			
2006			
2007			
2008			
2009			
2010			
2011			
2012			
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			
2018			
2019			
2020			
2021			
2022			
2023			
2024			
2025			
2026			
2027			
2028			
2029			
2030			
2031			
2032			
2033			
2034			
2035			
2036			
2037			
2038			
2039			
2040			
2041			
2042			
2043			
2044			
2045			
2046			
2047			
2048			
2049			
2050			
2051			
2052			
2053			
2054			
2055			
2056			
2057			
2058			
2059			
2060			
2061			
2062			
2063			
2064			
2065			
2066			
2067			
2068			
2069			
2070			
2071			
2072			
2073			
2074			
2075			
2076			
2077			
2078			
2079			
2080			
2081			
2082			
2083			
2084			
2085			
2086			
2087			
2088			
2089			
2090			
2091			
2092			
2093			
2094			
2095			
2096			
2097			
2098			
2099			
2100			

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

107

22ste VERGADERING — DINSDAG 31 MEI 1938.

Ingekomen stukken.

22ste VERGADERING.

Vergadering van Dinsdag 31 Mei 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of ten aanzien van de Ond. 184 en 191 zal worden aangedrongen op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen. — Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. 179). — Opheffing onderscheid tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en tusschen kooplieden en niet-kooplieden enz. (Ond. 115). — Beslag op roerende goederen in door derden in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom (Ond. 114). — Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124). — Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168). — Herziening voorwaarden der schulden van de gemeente Malang (Ond. 176).

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 15 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Leeuw, Levelt en Maassen.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 22 April, 22 April, 3, 7, 9, 16, 16 en 17 Mei 1938 Nos. 29, 29A, 6, 13, 14, 19, 20 en 10 ter aanbieding van:

- a. een ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de wervingsordonnantie 1936 op de werving voor Suriname (Ond. 182);
- b. een ontwerp-ordonnantie houdende voorschriften op het vervoer van emigranten van en naar Suriname (Ond. 183);
- c. een ontwerp-ordonnantie tot regeling van de inrichting der bestuursacademie (Ond. 184);
- d. een ontwerp-ordonnantie houdende wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen uit 's Lands kas aan gebiedsdeelen met eigen middelen ten behoeve van de ziekeninrichtingen (Ond. 186);
- e. een ontwerp van een algemeenen maatregel van bestuur houdende voorzieningen ter uitvoering van het verdrag van Genève nopens de aanduiding van het gewicht op groote stukken vervoerd per schip (Ond. 187);
- f. een ontwerp Inlandsche gemeente-ordonnantie voor de buitengewesten (Ond. 189);
- g. een ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de regeling voor het reservepersoneel van het leger in Nederlandsch-Indië (Ond. 190);
- h. drie ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Padang, Fort de Kock en Bandjarmasin (Ond. 191).

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 10 Mei 1938 No. 1 ter aanbieding van een gewaarmerkt afschrift van het Koninklijk besluit van 26 Januari j.l. No. 51 houdende Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

beschikking op het verzoek van den Volksraad van 22 September 1936 inzake bezoldigingsregelingen (Ond. 193).

3. Brief van den wd. 1sten Gouvernements Secretaris van 27 April 1938 No. 858a/B ter aanbieding van het verslag der Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië over 1937 (Ond. 185).

4. Brief van den Gouvernements Secretaris van 13 Mei 1938 No. 975/B ter aanbieding van een afschrift van het verslag van de Algemeene Rekenkamer in Nederland over 1937 (Ond. 185A).

De stukken zijn of worden gedrukt.

5. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 23 April 1938 No. 7 houdende mededeeling, dat Zijne Excellentie bezwaar heeft vast te stellen de ordonnantie tot nadere aanvulling van de Volksraadpositieregeling 1926 (Ond. 10).

6. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 29 April, 29 April en 3 en 5 Mei 1938 Nos. 16, 17, 28 en 18 houdende mededeeling, dat zijn vastgesteld:

- a. de ordonnantie tot wijziging van de „Regeling van de bevordering en het ontslag van de Europeesche en de op gelijken voet behandelde officieren van het Ned.-Indische Leger beneden den rang van opperofficier, zoomede van de op non-activiteitstelling van die officieren en van de opperofficieren” (Ond. 167);
- b. de ordonnantie tot korting op de vaste en daarmede op één lijn te stellen Landsuitkeeringen aan de openbare gemeenschappen voor de jaren 1935, 1936 en 1937 (Ond. 152);
- c. de ordonnantie tot wijziging van de Territoriale zee en maritieme kringen-ordonnantie en eenige daarmede samenhangende wettelijke bepalingen (Ond. 175);
- d. de ordonnantie tot wijziging van de „Regeling der vergoeding aan deskundigen voor in strafzaken verrichte werkzaamheden” (Ond. 169).

7. Brief van den Gouvernements Secretaris van 5 Mei 1938 No. 914/A houdende mededeeling, dat de Regeering in beginsel geen bezwaar heeft tegen verlenging van den door Haar gestelden termijn voor de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van de samenstelling van den stadsgemeenteraad van Batavia (Ond. 181) tot 12 Juli a.s.

8. Als voren van 9 Mei 1938 No. 946/B ter aanbieding van het rapport der Commissie ter bestudeering van het vraagstuk van de bestrijding van belastingontduiking met betrekking tot de waarde en de opbrengst van roerend kapitaal.

9. Rondschrijven van den Gouvernements Secretaris van 17 April 1938 No. 806a/C inzake vergoeding van door landsdienaren, die een particuliere woning bewonen, bij spoedoverplaatsingen geleden huurschaden.

10. Als voren van 2 Mei 1938 No. 886/C inzake toepasselijkheid van voor tijdelijke landsdienaren geldende voorschriften op zgn. losse krachten.

11. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 5 April 1938 No. 17 houdende aanwijzing van het te Soerabaja uitgegeven dagblad „Sit Tit Po” als periodiek verschijnend drukwerk, welks verschijning tijdelijk kan worden verboden.

12. Als voren van 16 April 1938 No. 22 houdende herbenoeming van J. M. Kiveron tot Algemeenen Secretaris van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië.

13. Als voren van 19 April 1938 No. 19 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Verkeer en Waterstaat om te beschikken over het bij een aanvullende begroting voor 1938 uitgetrokken crediet ten behoeve van verschillende voorzieningen in verband met de doortrekking van de Britsche vliegbootverbinding Engeland — Singapore naar Australië.

14. Als voren van 22 April 1938 No. 22 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Justitie

Ingekomen stukken.

om te beschikken over de bij de begroting voor 1938 uitgetrokken fondsen voor de uitbreiding van de personeelsformatie bij het Kadaster.

15. Als voren van 23 April 1938 No. 14 houdende o.a. vaststelling van voorschriften voor de voorbereiding der benoeming van de inheemsche leden van den Minangkaburaad.

16. Als voren van 23 April 1938 No. 17 houdende ontheffing van Mr. J. G. Geerlings van zijn lidmaatschap van de Commissie voor de vaststelling van de aan de leden van den Volksraad en het College van Gedelegeerden toe te kennen schadeloosstellingen.

17. Als voren van 25 April 1938 No. 2 houdende benoeming van Ir. C. Hillen als lid, tevens voorzitter van den Raad van Advies inzake den Nirom-omroep.

18. Als voren van 25 April 1938 No. 10 houdende overplaatsing van een 16-tal geïnterneerden van Tanah Tinggi naar de hoofdplaats van de onderafdeeling Boven-Digoel.

19. Als voren van 26 April 1938 No. 20 houdende machtiging, krachtens artikel 105 I.S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de bij een aanvullende begroting uitgetrokken fondsen voor de heropening van de tijdelijk opgeheven Middelbare Opleidingsschool voor Inlandsche ambtenaren te Bandoeng.

20. Als voren van 27 April 1938 No. 1z houdende overdracht van het dagelijksch beleid der zaken aan den Vice-President van den Raad van Nederlandsch-Indië i.v.m. het voornemen van den Gouverneur-Generaal om een reis naar Oost- en Midden-Java te ondernemen.

21. Als voren van 2 Mei 1938 No. 19 houdende benoeming van Mr. P. G. Bijddijk tot lid van de Commissie voor de vaststelling van de aan de leden van den Volksraad en het College van Gedelegeerden toe te kennen schadeloosstellingen.

22. Als voren van 3 Mei 1938 No. 29 houdende wijziging van de B. B. L.-1938.

23. Als voren van 3 Mei 1938 No. 44 houdende ontslag van J. W. G. van Hengel als plaatsvervangend voorzitter van den Raad voor de Scheepvaart en benoeming in zijn plaats van W. A. de Jong.

24. Als voren van 5 Mei 1938 No. 19 houdende interneering van de daarin vermelde personen.

25. Als voren van 9 Mei 1938 No. 2 houdende verbod tot het drukken, uitgeven en verspreiden van de „Tay Kong Siang Po” voor den duur van veertien achtereenvolgende dagen.

26. Als voren van 10 Mei 1938 No. 4 strekkende tot het verleenen van uitkeeringen aan volkshoofden, wijkmeesters enz. wier voornamelijk met de inning van belastingen verband houdende inkomsten beneden het noodzakelijk minimum zijn gedaald.

27. Als voren van 10 Mei 1938 No. 14 houdende machtiging, krachtens art. 105 I.S., aan den directeur van Financiën om te beschikken over de som van f 800 000 ter storting in het Madoera-welvaartsfonds.

28. Als voren van 17 Mei 1938 No. 14 houdende ontheffing van J. W. B. Everts van het lidmaatschap van den Kolonisatie Raad en benoeming in zijn plaats van A. J. Pronk.

29. Als voren van 18 Mei 1938 No. 18 houdende ontheffing van G. R. Erdbrink van het lidmaatschap van de Tweede Begrotingscommissie.

De sub 5 t/m 29 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden.

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over Maart 1938, aangeboden door de Generale Thesaurie.

2. Kort overzicht betreffende den economischen toestand van Nederlandsch-Indië, aangeboden door het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

3. Besluiten van den directeur van Binnenlandsch Bestuur verband houdende met de bevolkingsrubberrestrictie.

4. Brief van den directeur van Economische Zaken van 29 April 1938 No. 6317 ter aanbieding van een opgave van de door het departement van Economische Zaken uitgegeven publicaties in 1937 t/m Maart 1938.

5. Besluit van den hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van het Boschwezen van 16 Mei 1938 No. 6547/H.I. houdende ontheffing van Ir. G. C. Kampman van de werkzaamheden van secretaris van de Commissie van bijstand en advies inzake het Boschwezen en benoeming in zijn plaats van Ir. F. W. K. de Klerk.

6. Brief van den fg. hoofdinspecteur, hoofd der Staatspoorwegen van 20 April 1938 No. 16019/38 ter aanbieding van een staat van de op vervoersgebied genomen tariefsmaatregelen in het 1e kwartaal 1938.

7. Mededeeling van J. P. Adèr van 16 April 1938, dat hij als fd. hoofdinspecteur, hoofd der Staatsspoorwegen is opgetreden.

8. Brief van den Legercommandant van 29 April 1938 No. A. 11/1/16 betreffende beschikbaarstelling van periodieke en niet periodieke verslagen, mededeelingen en andere uitgaven van het departement van Oorlog.

9. Brief van den Nederlandsch-Indischen Marineraad van 9 Mei 1938 No. 16 I ter aanbieding van een afschrift van de uitspraak van den raad *nopens het stooten* van Hr. Ms. opleidingsschip „Soerabaja” beoosten Bawean.

10. Brief van de N. V. Koninklijke Nederlandsch-Indische Luchtvaart Maatschappij van 7 Mei 1938 No. 4758 ter aanbieding van een voorloopig kaartje van de route, welke de Knilm vanaf 3 Juli a.s. in Australië zal vliegen.

11. Mededeeling van het aftreden van Ir. M. H. C. Vreede en het optreden van Jhr. H. A. van Karnebeek als algemeen vertegenwoordiger van de N. K. P. M.

12. Afschrift van het schrijven van M. Soetardjo van 10 Mei 1938 aan het hoofd van den dienst der P. T. T. over de voorgenomen overdracht van de verzorging van den Oosterschen radio-omroep door de Nirom aan de P. P. R. K.

13. Motie van de Solosche Radio Vereeniging betreffende de voorgenomen overdracht van de verzorging van den Oosterschen radio-omroep aan de P. P. R. K.

14. Motie van den Algemeenen Bond van Politiepersoneel in Nederlandsch-Indië, waarbij aan het hoofdbestuur wordt opgedragen om te ijveren voor positieverbetering.

15. Motie van het „Comité Mempertahankan Deradjat Islam” te Tebing Tinggi, waarbij o.a. aan de Regeering wordt verzocht om den verkoop en de verspreiding van het boek „Toen . . . . . en Nu” van W. G. van de Huls e.a. te willen verbieden.

16. Moties van afdeelingen van de P. N. S., waarbij der Regeering wordt verzocht om, zoolang de landstaal of het Maleisch nog niet van het leerplan van de H. I. S. zijn afgevoerd, de normalisten als onderwijzer aan de H. I. S. te handhaven en ingeval ze niet gehandhaafd kunnen worden, hen niet financieel te dupeeren.

17. Moties van afdeelingen van de P. N. S., waarbij o.a. de hoop wordt uitgesproken, dat alsnog verbeteringen ten goede in de salarissen van de normalisten zullen worden aangebracht.

18. Motie van de afdeeling Padang van den Oud-Kweek-scholieren Bond, waarbij het hoofdbestuur wordt uitgenoodigd om nogmaals stappen te doen ter erlanging van eenige positieverbetering.

19. Motie van de afdeeling Padang van den Volksonderwijzers Bond, waarbij der Regeering wordt verzocht o.a. om de bezoldigingsregeling van de volksonderwijzers aan de volksscholen in de B. B. L. 1938 te willen opnemen.

20. Motie van de afdeeling Batavia van de P. B. P. I., waarbij o.a. eenige positieverbetering wordt bepleit voor het lagere douanepersoneel, van de douaneoppassers tot de hoofdmantri's.

22ste VERGADERING — DINSDAG 31 MEI 1938.

Ingekomen stukken. — Vraag of ten aanzien van de Ond. **184** en **191** zal worden aangedrongen op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen. — Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. **179**).

(Soangkoepon.)

21. Resolutie van het hoofdbestuur van Perdi inzake den „goedkopen dienst” van Aneta.

22. Motie van een vergadering te Padang houdende bezwaren tegen de wijze van aanwijzing van „vertrouwensmannen” die de vertegenwoordigers van het volk in den Minangkabauraad hebben aan te wijzen.

23. Motie van het „Comité Groepsgemeenschap Zuid-Tapanoeli” waarbij der Regeering wordt verzoekt om in Tapanoeli 2 groepsgemeenschappen in te stellen, een voor de Bataklanden en een voor Zuid-Tapanoeli.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende verslagen en publicaties:

1. Verslag van de Postspaarbank in Nederlandsch-Indië over 1937.

2. Verslag van de Kapok Centrale over het Tweede Boekjaar.

3. Verslag over de werking van de Kinarestrictie gedurende het restrictiejaar 1937.

4. Maandcijfers betreffende den economischen toestand der Inheemsche bevolking op Java en Madoera, Maart 1938.

5. Maandstatistiek van de intergewestelijke handelsbeweging der Buitengewesten, Januari 1938.

6. Kolonisatie-Bulletin van de centrale commissie voor emigratie en kolonisatie van Inheemschen.

7. Een publicatie betreffende het gewest Djambi, aangeboden door het Koloniaal Instituut.

8. Verslag over het zestiende vereenigingsjaar van den Ondernemersraad voor Nederlandsch-Indië.

De verslagen en publicaties worden opgenomen in de boekerij van den Volksraad.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot regeling van de inrichting der Bestuursacademie (Ond. **184**) en de drie ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Padang, Fort de Koek en Bandjermasin (Ond. **191**) overeenkomstig artikel 17, Reglement van Orde bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van de voor de afdoening gestelde termijnen zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden (Ond. **179**), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Zooals bekend is, wordt bij artikel 21 der Volksraad-kiesverordening 1926 bepaald, dat de formulieren voor de opgaven van candidaten gedurende dertig dagen vóór en op den eersten dag der candidaatstelling kosteloos verkrijgbaar zijn ten kantore van de voorzitters der in artikel 11 van deze verordening bedoelde raden.

Waar de candidaatstelling voor het lidmaatschap van den

Volksraad plaats heeft gedurende twee dagen en wel bij periodieke verkiezingen op den 14den en 15den October, zal de verkrijgbaarstelling van de betreffende formulieren eerst op den 14den September kunnen plaats hebben.

Aangezien de periodieke aftreding van de leden van alle locale raden in deze gewesten tot dusver op den derden Dinsdag van Augustus van de laatste zittingsperiode plaats heeft, ontmoet de beschikbaarstelling van deze formulieren geen enkel bezwaar, omdat deze beschikbaarstelling geschiedt aan de leden, die straks de candidaatstelling en de verkiezing hebben te bewerkstelligen; immers de nieuwe leden treden reeds dadelijk na den zooveen genoemden derden Dinsdag van Augustus op.

Voor de aanstaande zittingsperiode zou deze aftreding overeenkomstig de bestaande regeling op 16 Augustus 1938 plaats hebben, zoodat derhalve de beschikbaarstelling van de betreffende formulieren kan plaats hebben aan de kiesgerechtigde leden van de locale raden hier te lande.

Door de in deze ontwerp-ordonnantie voorgestelde wijziging, kunnen deze nieuwe kiesgerechtigde leden eerst op den derden Dinsdag van September, d.i. 20 September van dit jaar, optreden.

De verkrijgbaarstelling van de betreffende formulieren op 14 September van dit jaar heeft feitelijk geen zin, omdat men die formulieren aan de op 20 September d.a.v. afgetreden leden van de locale raden zou moeten beschikbaarstellen; derhalve in wezen aan de leden, die straks daadwerkelijk niets meer te zeggen hebben over de candidaatstelling en de verkiezing van de leden van den Volksraad, tenzij deze leden als zoodanig herkozen en toegelaten zullen worden. De daadwerkelijke beschikbaarstelling van deze formulieren zou dus op dien grond eerst plaats kunnen hebben op of na 20 September van dit jaar. Op die wijze maakt men de tijdsruimte van de in artikel 21 der Volksraadkiesverordening 1926 genoemde dertig dagen in werkelijkheid illusoir; immers deze tijdsruimte van dertig dagen wordt daardoor synoniem met hoogstens vier en twintig dagen. Waar de tijdsruimte van dertig dagen m.i. noodzakelijk is voor het houden van besprekingen voor de candidaatstelling tusschen verscheidene kiesvereeningen en de betrokken leden-kiezers van de locale raden, komt het mij niet gewenscht voor, deze tijdsruimte te verminderen.

Het moge waar zijn, dat de Regeering van oordeel is, dat er voldoende tijdsruimte voor de vervulling en de ondertekening van de candidatenopgaven is, voor enkele kieskringen met nieuw opgetreden leden geldt dit zeker niet.

Ik heb hierbij b.v. het oog op den kieskring Zuid-Sumatra, waar de communicatiemiddelen tusschen de aldaar bestaande locale raden nog niet zoo goed zijn als op Java en in andere gelijkwaardige gebieden van de buitengewesten. In dezen kieskring zijn de kiesgerechtigde leden verdeeld over de resorten van den gemeenteraad van Palembang en plaatselijke raden van de onderafdeelingen Oganhilir, Komerinhilir en Lematanghilir.

Ik zou daarom in dit verband en mede om praktische redenen en in het belang van de candidaatstelling zelf, der Regeering in overweging willen geven, om deze tijdsruimte van dertig dagen voor de daartoe kiesgerechtigde leden daadwerkelijk beschikbaar te stellen en de candidaatstelling voor het lidmaatschap van den Volksraad te doen plaats hebben op den 20sten en 21sten October.

Verschuiving van de in artikel 19 der Volksraad-kiesverordening 1926 bepaalde data voor de candidaatstelling voor het lidmaatschap van den Volksraad tot 20 en 21 October komt mij niet zoo bezwaarlijk voor. Mocht de Regeering evenwel daartegen nog bezwaren hebben, dan ware het mijns inziens logischer, om de tijdsruimte van 30 dagen in artikel 21 der Volksraad-kiesverordening 1926 te veranderen in 24 dagen.

22ste VERGADERING — DINSDAG 31 MEI 1938.

Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden, enz. (Ond. 179). — Opheffing onderscheid tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en tusschen kooplieden, en niet-kooplieden, enz. (Ond. 115). — Beslag op roerende goederen in door derden in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom (Ond. 114). — Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124).

(Soangkoepon, fd. directeur van Justitie.)

Ik hoop evenwel, dat de Regeering mijn suggestie ten deze zal willen overnemen.

Mijnheer de Voorzitter! In een nauw verband met deze candidaatstelling voor de leden van den Volksraad, rijst bij mij onwillekeurig de vraag, op welke wijze de Regeering straks zal voorzien in de bestaande behoefte wat aangaat de verkiezing van de leden van den Volksraad voor de kieskringen VI (Menangkabau) en XII (Kleine Soenda-eilanden), zulks nl. in verband met de opheffing van de plaatselijke raden van Batipoeh en Sepoeloh Koto en den Karangasemraad.

De Voorzitter: Wenscht de Regeeringsgemachtigde dadelijk hierop te antwoorden of wil hij een korten termijn van beraad?

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne nog een korten termijn van beraad hebben.

De Voorzitter: Dan wordt de behandeling van dit onderwerp opgeschort, totdat de Regeeringsgemachtigde zijn antwoord gereed heeft.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie tot opheffing van de onderscheiding tusschen handelsdaden en niet-handelsdaden en tusschen kooplieden en niet-kooplieden alsmede tot intrekking van artikel 1380, tweede lid, van het Burgerlijk Wetboek (Ond. 115), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6);

2. de ontwerp-ordonnantie, houdende nieuwe regeling omtrent beslag op roerende goederen, zich bevindende in door derden verhuurde of op andere wijze in gebruik gegeven ruimten, lijfswang en dwangsom (Ond. 114).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de zeden in het Wetboek van Strafrecht ter betere bescherming van minderjarigen (Ond. 124).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer De Leeuw, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid, de heer Van Helsdingen heeft er in den aanvang van zijn rede over het onderhavige onderwerp aan herinnerd, dat de Nederlandsche Regeering bij de voorbereiding van de overeenkomstige wijziging van het Nederlandsche wetboek van strafrecht een dankbaar gebruik heeft gemaakt van de voorlichting van verschillende vereenigingen, die zich speciaal op dit terrein hebben bewogen en dat Zij voorts terzake verschillende hoogleraren heeft geraadpleegd. Van dit alles is hier te lande niets gebeurd. De voor Indië noodige wijziging van het Wetboek van strafrecht is zonder meer ontworpen op het departement van Justitie. De heer Van Helsdingen nu is van oordeel, dat dit niet juist is en dat de Regeering — alvorens dit ontwerp bij den Volksraad in te dienen — daarover den betrokken hoogleraar aan de Rechtshoogeschool had moeten raadplegen.

Daaraan wordt dan nog de suggestie verbonden om in het

(fd. directeur van Justitie.)

algemeen meer profijt te trekken van de aanwezigheid hier te lande van de rechtshoogeschool door de hoogleeraren telkens bij de voorbereiding van juridische ontwerpen in te schakelen.

Mijnheer de Voorzitter! Dat de Regeering in de gevallen, waarin daartoe aanleiding bestaat, telkens een beroep doet op de medewerking der hoogleeraren van de Rechtshoogeschool moge blijken uit het feit, dat ik hier vóór mij heb een lijst van niet minder dan drieëntwintig commissies, waarin telkens een of meer hoogleeraren zitting gehad hebben, in vele gevallen als voorzitter en dus met de zwaarste taak van de commissie belast. Ik zal het college niet lastig vallen met een opsomming van al die commissies en van de namen van de hoogleeraren, die daarin zitting hebben of gehad hebben, maar gezien het geringe aantal hoogleeraren, aan de rechtshoogeschool verbonden, is het zonder meer duidelijk, dat de namen van bijna alle hoogleeraren daarbij verscheidene malen voorkomen.

Bovendien wordt zoo noodig herhaaldelijk schriftelijk advies aan de hoogleeraren gevraagd, terwijl door de ambtenaren van het Departement van Justitie in voorkomende gevallen geregeld mondeling overleg met de professoren gepleegd wordt. Ik geloof, dat er dan ook geen sprake van is, dat de Regeering niet genoeg zou profiteren van de aanwezigheid hier ter stede van de Rechtshoogeschool. Integendeel! Van de zijde der hoogleeraren is steeds de meest welwillende medewerking ondervonden, zoowel wanneer zij officieel geroepen werden om deel te nemen aan commissoriaten arbeid als wanneer ondershonds hun advies gevraagd werd. Maar ik weet, dat verscheidene hoogleeraren wel eens bedenkelijk het voorhoofd gefronst hebben, als wederom een beroep op hen werd gedaan. De taak der hoogleeraren is een veelomvattende en laat hun dikwijls maar al te weinig tijd voor wetenschappelijke studie, dat deel van hun werkzaamheid, dat juist als het allerbelangrijkste moet worden aangemerkt. Moet de Regeering hen daarin nu nog verder gaan belemmeren door hen met allerlei wetgevend werk lastig te gaan vallen? Ik geloof, Mijnheer de Voorzitter, dat dit volkomen verkeerd gezien zou zijn. Het streven moet er mijns inziens juist op gericht zijn, van de hoogleeraren niet meer te vergen dan strikt noodzakelijk is.

En was voorlichting van den betrokken hoogleraar over het onderhavige ontwerp nu strikt noodzakelijk? Mijns inziens alerminst. Het gaat hier eenvoudig om de toepassing van de concordantie ten aanzien van een Nederlandsche regeling, die daar te lande zeer zorgvuldig voorbereid en uitvoerig behandeld is. Vragen van strafrechtelijken aard doen zich daarbij uiteraard hier te lande niet meer voor. De eenige vraag is of de Nederlandsche regeling hier ongewijzigd kan worden overgenomen, dan wel wijziging behoeft in verband met de omstandigheid, dat het Strafwetboek hier te lande voor de verschillende bevolkingsgroepen geldt.

Tot de beantwoording van deze vraag is het Departement van Justitie alleszins competent. Trouwens, in zijn verdere rede heeft de heer Van Helsdingen er zelfs niet ook maar op gezinspeeld, dat hier zou zijn misgetast. De uitkomst heeft dus wel bewezen, dat het advies te dezen van de hoogleeraren niet noodig was.

Mijnheer de Voorzitter! Ik ben nu vanzelf gekomen tot het tweede punt, dat door den heer Van Helsdingen is aangevoerd, nl. de vraag op welke factoren dient te worden gelet bij toepassing van het concordantiebeginsel.

In de Memorie van Toelichting is medegedeeld, dat naar het oordeel der Regeering de beweegredenen, die voor herziening van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht zijn aangevoerd, ook voor Indië gelden. Daaraan is dan toegevoegd, dat geen specifiek Indische toestanden zich tegen invoering van zulk een regeling hier te lande verzetten.

Naar aanleiding van deze zinsnede trekt de heer Van Helsdingen in twijfel of de Regeering wel voldoende aandacht geschonken heeft aan het 3de lid van artikel 131 I. S. en daarbij maakt het geachte lid een tegenstelling tusschen het eerste en het tweede gedeelte van die wetsbepaling. Het

Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124).

(fd. directeur van Justitie.)

eerste gedeelte voorziet in het geval, dat ordonnanties, regelende het strafrecht, de burgerlijke rechtsvordering en strafvordering, uitsluitend op Europeanen van toepassing zijn. In dat geval moeten de in Nederland geldende wetten worden gevolgd, echter met die wijzigingen, welke wegens de bijzondere toestanden in Nederlandsch-Indië noodig zijn.

In het tweede gedeelte van art. 131 (3) wordt verklaard, dat, als die ordonnanties ook voor andere bevolkingsgroepen of onderdeelen daarvan gelden, de Nederlandsche wetten slechts in zooverre worden gevolgd, als met deze omstandigheid vereenigbaar is.

Welnu, Mijnheer de Voorzitter, aangezien het strafwetboek voor alle bevolkingsgroepen geldt, hebben wij alleen met het tweede gedeelte van art. 131 (3) te maken en het spreekt van zelf, dat dat voorschrift door de Regeering in het oog is gehouden bij de toepassing der concordantie. De Regeering heeft dit in de Memorie van Toelichting uitgedrukt door te zeggen, dat geen specifiek Indische toestanden zich tegen overneming der Nederlandsche bepalingen verzetten. De uitdrukking „specifiek Indische toestanden” is daarbij in ruimen zin gebezigd, omdat de Regeering van oordeel is, dat de meest specifiek Indische toestand ten aanzien van het Strafwetboek, die afwijking van de Nederlandsche bepalingen rechtvaardigt, wel is het feit, dat het Strafwetboek hier te lande voor alle bevolkingsgroepen geldt. Dat deze omstandigheid altijd als een specifiek Indische toestand is beschouwd, blijkt wel duidelijk uit het feit, dat van den aanvang af in het Strafwetboek bepalingen zijn opgenomen, welke alleen kunnen gelden voor de bevolkingsgroep der Inlanders. Ik noem bv. art. 523, het strafbaar stellen van het niet-verrichten van heerdiensten. Die bepaling is opgenomen, toen er alleen nog maar sprake was van specifiek Indische toestanden en het tweede gedeelte van art. 131 (3) I. S. nog niet bestond.

Ik geloof dan ook, dat het onjuist is een tegenstelling te zien tusschen het eerste en tweede gedeelte van die wetsbepaling. Er is alleen een verschil in woordenkeus, in zooverre, dat in het tweede gedeelte een bepaalde Indische toestand, nl. de toepasselijkheid op alle bevolkingsgroepen, in het bijzonder wordt genoemd.

De heer Van Helsdingen heeft tenslotte nog eenige detailopmerkingen gemaakt over de draagwijdte van de artt. 283 en 533 nieuw van het Strafwetboek in verband met den radio-omroep. Ik geloof, dat het antwoord daarop zeer kort kan zijn. De gestelde vraag betreft namelijk de wijze van toepassing der nieuwe artikelen. Welnu, die toepassing berust bij den rechter, die zal hebben uit te maken welke handelingen wel en welke niet onder genoemde artikelen vallen. Het zou daarom weinig zin hebben indien ik hier mijn persoonlijk inzicht ter zake van de interpretatie dier artikelen ging bekend stellen en ook een namens de Regeering in den Volksraad afgelegde verklaring zou den rechter in geen enkel opzicht binden. Ik meen mij daarom van een verdere bespreking van hetgeen de heer Van Helsdingen in het midden gebracht heeft te moeten onthouden. Men zal hier de jurisprudentie moeten afwachten. Hoe die jurisprudentie zal luiden, is uiteraard in het geheel nog niet te zeggen. Ook de jurisprudentie uit Nederland kan dienaangaande nog geen vingerwijzing geven, want voor zoover ik heb kunnen nagaan, is ook daar te lande nog geen jurisprudentie over de hierbedoelde kwesties gepubliceerd.

Mocht te zijner tijd blijken, dat de toepassing van de thans voorgestelde bepalingen niet leidt tot een bevredigende bestrijding van de aantasting der goede zeden, dan zal alsnog kunnen worden overwogen of er aanleiding bestaat nadere strafbepalingen in het leven te roepen. Voorshands kan met de thans ontworpen naar het oordeel der Regeering worden volstaan.

(Van Helsdingen.)

Ten slotte heeft de heer Van Helsdingen nog eenige opmerkingen gemaakt over boeken met min-gewenschten inhoud, die in boekenstalletjes op of aan den openbaren weg te koop zouden worden aangeboden door Inheemschen, die den inhoud van die boeken niet zouden kennen.

In de Memorie van Antwoord is reeds te kennen gegeven, dat deze laatste omstandigheid de verkoopers niet kan disculpeeren. Ieder wordt geacht de wet te kennen, dus behooren die verkoopers ook te weten, dat zij boeken met onzedelijken inhoud niet in het openbaar mogen tentoonstellen. Indien zij nu boeken uitstellen zonder zich omtrent den inhoud daarvan te vergewissen, en zulks dus met de kans dat zich daarbij ook boeken met ongeoorloofden inhoud bevinden, dan zijn zij in zoodanige mate nalatig geweest in de zorgvuldigheid, die van hen verlangd kan worden, dat er voldoende grond bestaat om hen te veroordeelen wegens overtreding van art. 533 van het Strafwetboek.

Een andere vraag is natuurlijk, of de vervolgingsambtenaren goed doen met maar aanstonds tot strafvervolging over te gaan, en of het niet veel juister gezien is de overtreders vooraf eens te waarschuwen. Of er aanleiding bestaat — en vooral ook of het practisch uitvoerbaar is — dat de politie overal alle boekenstalletjes en boekwinkels onderzoekt, om na te gaan of er ontoelaatbare boeken worden tentoongesteld, is een vraag, die aan den procureur-generaal ter beantwoording staat. Ik wil den heer Van Helsdingen gaarne de toezegging doen, dat ik deze kwestie onder de aandacht van den procureur-generaal zal brengen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil aanvragen met de Regeering dank te zeggen voor de aandacht, die Zij aan mijn rede in *eersten termijn heeft geschonken*; in de eerste plaats ten opzichte van het hooren van hoogleeraren aan de rechtshoogeschool. De Regeering heeft medegedeeld, dat niet minder dan 23 commissies geheel of voor een groot deel worden gevormd door deze hoogleeraren, dat zij zelfs als voorzitter van deze commissies optreden en dat daaruit dus zeker kan blijken, dat de Regeering ten volle rekening houdt met het bestaan van dit instituut en gaarne een beroep doet op de bekwaamheid van de hoogleeraren.

De Regeering ontkent echter, dat het gewenscht is de hoogleeraren nog te betrekken in de wetgeving in engeren zin, omdat zij toch reeds zoo met werk overladen zijn. Nu lijkt het mij toch wel een groot verschil, of men een hoogleeraar benoemt in een commissie voor een speciaal onderwerp, dat een diepgaande studie eischt, of bij de concordantie-wetgeving raadpleegt. Ik kan mij voorstellen, dat een hoogleeraar dan wel eens bedenkelijk het hoofd schudt, als hij telkens in commissies wordt benoemd, maar de beoordeeling van de vraag of in een bepaald geval en in welke mate concordantie gewenscht is, behoeft toch niet veel studie van den hoogleeraar te eischen, tenminste, het is mij overkomen, dat toen ik bij een hoogleeraar advies over deze ontwerpen inwon, dit advies mij in zeer korten tijd werd gegeven. Ik heb in mijn rede in *eersten termijn* reeds verklaard, dat ik niets denigreerends bedoelde ten aanzien van de afdeeling wetgeving van het Departement van Justitie. Ik acht de ambtenaren van deze afdeeling wel degelijk bekwaam genoeg, maar waar wij hier over het algemeen over zoo weinig juristen kunnen beschikken, die volkomen van alle Indische toestanden op de hoogte zijn en de hoogleeraren daarvan in verband met de rechtsstof een bijzondere studie maken, lijkt het mij gewenscht, dat van hun kennis meer gebruik wordt gemaakt bij die concordantie-wetgeving.

De Regeering heeft ook nog aandacht geschonken aan de door mij opgemerkte onvolledigheid in de Memorie van Antwoord hierin bestaande, dat voor de toepassing van de con-

Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W. v. S. (Ond. 124).

(Van Helsdingen.)

cordantie wel een beroep wordt gedaan op het tweede lid van artikel 131 I. S., maar niet op het derde lid van dit artikel.

De Regeering heeft het nu nader toegelicht en verklaard, dat het van mij een misvatting is geweest en dat Zij in den term „specifiek Indische toestanden” mede begrijpt den „specifieken toestand” bij uitnemendheid, de toepasselijkheid op alle landaarden. De Regeering zegt, dat het onjuist is, dat ik een tegenstelling tusschen de beide leden zie. Ik meen echter, dat de Regeering hier onjuist een tegenstelling markeert, die ik in het geheel niet heb genoemd. Ik zie in de beide leden niet een tegenstelling, maar in het eene lid veel- eer een zeer groote uitbreiding van het andere.

Artikel 131 (3) vangt aan:

„In de ordonnanties regelende het strafrecht, de burgerlijke rechtsvordering en de strafvordering worden, wanneer zij uitsluitend op Europeanen toepasselijk zijn, de in Nederland geldende wetten gevolgd, echter met die wijzigingen, welke wegens de bijzondere toestanden in Nederlandsch-Indië noodig zijn.”

Hier is de concordantie-eisch zéér bindend en is afwijking alleen geoorloofd bij „bijzondere omstandigheid”.

„Bijzonder” of „specifiek” is hetzelfde, dus wanneer de Regeering in de Memorie van Antwoord spreekt over de specifiek Indische toestanden, dan denkt men onwillekeurig, dat daarbij alleen gedacht is aan het bedoelde lid. Ik moet er echter ernstig tegen protesteeren, het derde lid gelijkwaardig te achten aan het tweede lid. De geachte Regeeringsgemachtigde zegt, dat de geldigverklaring voor de andere bevolkingsgroepen eigenlijk een van de „bijzondere toestanden” is, maar dat is niet juist, want de omschrijving van het 3e lid van art. 131 I. S. gaat veel verder. Daarin staat:

„..... gelden zij, tengevolge van toepasselijkverklaring of van onderwerping aan gemeenschappelijke voorschriften, ook voor andere bevolkingsgroepen of onderdeelen daarvan, dan worden die wetten slechts in zooverre gevolgd als met deze omstandigheid vereenigbaar is”.

Op die laatste woorden komt het aan, Mijnheer de Voorzitter; in het hier besproken geval is er nog wel sprake van concordantie, maar dan toch in zéér belangrijke mate afgezwakt; „slechts in zooverre gevolgd als met de omstandigheid van algemeene gelding vereenigbaar is”.

Ik voel dit dus niet als een „specifieken toestand” maar als een zeer belangrijke uitbreiding van de mogelijkheid tot afwijking der concordantie, zooals die voor Europeanen gevorderd zou zijn. Ik meen dus, dat dit betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde niet juist kan worden geacht.

Wat tenslotte de praktische vragen betreft, met de Regeering erken ik uiteraard, dat hier van de houding van den rechter alles te verwachten is en dat de rechter de toepassing van de wet heeft. Maar het is toch wel heel begrijpelijk, dat de vraag gesteld wordt, of in een bepaald geval ook door de wet voorzien is geworden en dan kan de Regeering als haar oordeel te kennen geven, dat de tekst van een ontwerp tot een dergelijke verruiming aanleiding geeft. Later zal dan nog moeten blijken of de rechter zich daarmede kan vereenigen. Dit spreekt vanzelf maar het neemt niet weg, dat mijn vraag: denkt de Regeering, dat een dergelijke kwestie ook onder de wet valt? volkomen gemotiveerd was. Het is den Regeeringsgemachtigde niet onbekend, dat de rechter ook vaak rekening houdt met hetgeen bij de behandeling van een ontwerp is gezegd en speciaal met hetgeen door de Regeering is verklaard, omdat dan de bedoeling van de wet duidelijker voor den dag komt.

Tenslotte wensch ik den geachten Regeeringsgemachtigde dank te zeggen voor de toezegging, dat hij deze aangelegenheid ter kennis zal brengen van den Procureur-Generaal en dat ook naar zijn oordeel in verband met omstandigheden,

(fd. directeur van Justitie.)

door mij genoemd, het gewenscht is, dat de vervolgingsambtenaar niet onmiddellijk bij gebleken overtreding tot vervolging overgaat, zonder de daarbij betrokkenen te hebben gewaarschuwd. Ik hoop, dat de Procureur-Generaal aan deze suggestie gevolg zal geven.

De heer **De Leeuw**, fd. directeur van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! Ik mag misschien wel volstaan met een enkel woord, in antwoord op hetgeen het geachte lid, de heer Van Helsdingen, zoo juist gezegd heeft, in het midden te brengen.

Het eerste punt is het hooren van de hoogleraren over verschillende juridische ontwerpen. De bedoeling van hetgeen ik zooveen gezegd heb is zeer zeker niet de medewerking van de hoogleraren principieel uit te sluiten. Integendeel; alleen geloof ik, dat men de zaak niet moet omkeeren en principieel de hoogleraren over alle onderwerpen zal moeten gaan hooren. Wanneer zich inderdaad een aanleiding daartoe voordoet, wanneer er moeilijkheden rijzen, die men meent op het Departement van Justitie niet met voldoende zekerheid te kunnen beslissen, is het wenschelijk, gebruik te maken van de speciale kennis van de hoogleraren en dan wordt deze gedragslijn ook altijd gevolgd. Mijn meening is alleen dat men niet al te veel van de hoogleraren moet verlangen. In sommige gevallen zullen zij zeer spoedig advies kunnen geven, in andere gevallen zal het hun veel tijd kosten en juist in verband met de bij verschillende hoogleraren gerezen bezwaren tegen het al te veel met dergelijke kwesties lastig gevallen worden, schijnt het wenschelijk, de tusschenkomst van de hoogleraren eenigszins te beperken, dus alleen tot die gevallen waarin zich moeilijkheden voordoen, die men op het Departement van Justitie niet met zekerheid kan beslissen.

Inderdaad zijn de 23 commissies, die ik zooveen genoemd heb, commissies, die ingesteld zijn naar aanleiding van zeer belangrijke vragen. Daarnaast, bij de kleinere zaken, wordt ook dikwijls advies gevraagd, en wordt hetzij schriftelijk, hetzij mondeling overleg gepleegd. Dat is herhaaldelijk gebeurd. Maar het onderhavige onderwerp, waarbij het om niets anders gaat dan om toepassing van de concordantie, leent zich niet voor een specifiek juridische beschouwing over de al of niet wenschelijkheid, die bepalingen ook hier te lande van toepassing te verklaren.

Het tweede punt, dat de heer Van Helsdingen ter sprake heeft gebracht is de interpretatie, die ik zooveen gegeven heb van artikel 131 (3) I. S. Ik meende, dat door den heer Van Helsdingen een soort tegenstelling werd gemaakt tusschen het eerste en het tweede gedeelte van dat artikellid. Nu de heer Van Helsdingen verklaart, dat dit niet zijn bedoeling is geweest, zal ik daarmede natuurlijk rekening houden. Ik blijf er echter bij, dat deze twee gedeelten een gelijksoortige regeling bevatten, ook al slaan zij op verschillende toestanden. In het eerste gedeelte wordt n.l. gesproken van bepalingen, die uitsluitend toepasselijk zijn voor Europeanen en daarbij wordt gezegd, dat gelet moet worden op specifiek Indische toestanden. In het tweede gedeelte wordt gesproken van bepalingen, die toepasselijk zijn op, laat ik korthedshalve zeggen, alle bevolkingsgroepen en dan moeten de in Nederland geldende regelingen slechts in zooverre worden gevolgd als met die bijzondere omstandigheid bestaanbaar is. Daar ligt intusschen toch ook de opdracht in, dat zooveel mogelijk de Nederlandsche bepalingen moeten worden gevolgd. Dat is dus het punt, waarin beide gedeelten van het artikellid samengaan; in beide gedeelten wordt opdracht gegeven de Nederlandsche bepalingen te volgen. Waar het eerste gedeelte van de zinsnede spreekt over bepalingen, die uitsluitend gelden voor Europeanen, zal een vrij nauwkeurige navolging als regel mogelijk zijn en zullen er gewoonlijk maar weinig specifiek Indische omstandigheden zijn die afwijking wettigen. In het tweede

22ste VERGADERING — DINSDAG 31 MEI 1938.

Wijziging en aanvulling bepalingen betreffende de zeden in het W.v.S. (Ond. 124). — Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. 179).

(fd. Adviseur Decentralisatie.)

gedeelte is er echter een zeer belangrijke Indische omstandigheid, n.l. de toepasselijkheid op alle bevolkingsgroepen. zoodat, wanneer het tweede gedeelte toepassing vindt, de afwijkingen als regel veel grooter zullen zijn. Ik geloof dan ook, dat daarom de redactie eenigszins anders is uitgevallen. Maar ook in de redactie van het tweede gedeelte zie ik wel degelijk het voorschrift, dat de Nederlandsche bepalingen moeten worden nagevolgd, zij het dan met de afwijkingen, die door de bijzondere omstandigheid, dat de bepalingen in Indië voor alle bevolkingsgroepen zullen gelden, worden geboden.

(De heer Van Helsdingen: Het lijkt mij minder juist om de toepasselijkheid op andere bevolkingsgroepen van artikel 131 (3) onder te brengen bij het begrip „specifiek Indische toestanden“.)

Ik geef toe, dat dit inderdaad verwarring kan geven en het misschien wenschelijk is, om misverstand te voorkomen, om in den vervolge dit wat scherper te zeggen. De bedoeling van den term „specifiek Indische toestanden“ is wel degelijk geweest om alles wat in Indië anders is dan in Nederland daaronder te begrijpen. Ik geef echter toe, dat waar in het eerste gedeelte speciaal over „bijzondere toestanden“ wordt gesproken, er aanleiding kan zijn hierin een tegenstelling te zien.

Tenslotte wil de heer Van Helsdingen van mij nog gaarne een antwoord hebben op zijn vraag omtrent de toepasselijkheid van de artikelen 283 en 533. Ik heb dit antwoord opzettelijk vermeden. Ik heb hierover natuurlijk wel een persoonlijk oordeel, maar het lijkt mij niet wenschelijk dat hier mede te deelen. Het gaat hier n.l. niet om een soort uitbreiding van de bepaling, waaromtrent de Regeering zou kunnen zeggen: dit of dat valt er ook onder, maar het betreft hier zuiver een kwestie van toepassing. Daarom geloof ik, dat het beter is, dat dit uitsluitend aan het oordeel van den rechter wordt overgelaten en dat daaromtrent bij de behandeling van dit ontwerp geen bepaalde interpretatie wordt gegeven. Het is bovendien op dit gebied, waar geen jurisprudentie bestaat, eenigszins moeilijk, ook voor de Regeering, om een bepaalde interpretatie ingang te doen vinden.

Ik geloof, dat het beter is hier de praktijk af te wachten.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot wijziging van het tijdstip der periodieke verkiezing en aftreding van de leden der stadsgemeenteraden, gemeenteraden en locale raden (Ond. 179), als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! In verband met het aanhangige ontwerp, heeft de heer Soangkoepou geweest op art. 21 van de Volksraad-kiesverordening, waarin bepaald is, dat formulieren voor de opgaven van kandidaten gedurende 30 dagen vóór en op den eersten dag der candidaatstelling voor den Volksraad kosteloos verkrijgbaar zijn. Aangezien de candidaatstelling voor den Volksraad plaats heeft op den 14den en 15den October, zijn dus de formulieren voor de candidaatstelling verkrijgbaar vanaf 14 September. De geachte spreker

wees er echter op, dat de nieuwe raden volgens het thans aanhangige ontwerp eerst zullen optreden op den 20sten September van de maand September, dat is dus op den 20sten September en betoogde dan verder, dat de termijn voor het verkrijgen van die formulieren praktisch derhalve eerst begint te loopen vanaf den 20sten September, zoodat men eerst vanaf dien dag de formulieren praktisch zou kunnen verkrijgen. Deze termijn nu is naar het oordeel van den heer Soangkoepou te kort, in verband waarmede hij vraagt om de data voor de candidaatstelling voor den Volksraad te verschuiven tot 20 October.

Naar aanleiding van dit betoog moge ik erop wijzen, dat in de Volksraad-kiesverordening niet te lezen staat, dat alleen de kiezers, dat zijn dus de op 20 September optredende nieuwe leden van de raden, die formulieren krijgen kunnen. De Volksraad-kiesverordening kent die beperking niet. Ook een verkozen lid, die zijn functie nog niet aanvaard heeft, dus iemand, die verkozen is voor de eerstvolgende zittingsperiode doch nog niet als zoodanig is opgetreden — welk optreden eerst plaats heeft op 20 September —, kan die formulieren al vanaf den 14den September krijgen, zoodat er voor hem voldoende gelegenheid bestaat de noodige besprekingen te voeren voor het stellen van de kandidaten. Alleen, zooals reeds in de Memorie van Antwoord is uiteengezet, zal de onderteekening, althans door verkozen leden van de locale en stadsgemeenteraden, eerst vanaf 20 September kunnen plaats hebben. Het komt de Regeering echter voor, dat er een voldoende ruime termijn is, n.l. vanaf 20 September tot 14 October, om alsnog die candidatenopgaven te onderteekenen.

Tegen verschuiving van den dag van candidaatstelling moet de Regeering werkelijk zeer ernstig bezwaar maken.

Wanneer ik den geachten spreker mag wijzen op de verschillende bepalingen van de Volksraad-kiesverordening, dan zal hem daaruit kunnen blijken, dat het Volksraads-stemkantoor na den dag van de candidaatstelling tot den dag van de stemmingen tal van verrichtingen heeft te doen, waaraan zeer veel tijd is verbonden, in verband met de groote afstanden tot de locale ressorten in de buitengewesten; ik noem in dit verband b.v. den Minahassaraad enz.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zal mij ten deze bekorten, doch een enkele aanduiding kan ik niet achterwege laten. Het Volksraadstemkantoor moet volgens art. 28 gelegenheid geven tot verbetering van de candidatenopgaven, die foutief zijn opgesteld, welke candidatenopgaven derhalve dan weder teruggestuurd moeten worden b.v. naar de Minahassa en andere streken in de buitengewesten, om de onderteekenaars in de gelegenheid te stellen, bepaalde fouten te herstellen. Vervolgens beslist het Volksraad-stemkantoor over de geldigheid van de ingediende opgaven.

Daarna moet het Volksraadstemkantoor verzamellijsten opmaken. Vervolgens gaat het Volksraadstemkantoor bepalen, wie bij enkele candidaatstelling is verkozen en over welke kandidaten stemming moet plaats hebben. Vervolgens moeten afschriften van de verzamellijsten worden gezonden aan de voorzitters van de raden, waarvan de leden kiezers zijn voor den Volksraad, en die verzamellijsten moeten zeven dagen vóór den dag van de stemming door de leden van de betrokken raden worden ontvangen; derhalve moeten deze verzamellijsten voor 26 December door de voorzitters der raden zijn ontvangen om tijdig te kunnen worden verzonden aan de kiezers.

Ik noem hier slechts enkele bepalingen, om duidelijk te doen uitkomen, dat het inderdaad zeer bezwaarlijk is, den datum van de candidaatstelling te verschuiven, te meer, omdat in de praktijk werkelijk is gebleken, dat de bestaande termijn tussehen den dag van candidaatstelling en den dag van stemming zeer krap is.

De heer Soangkoepou heeft in verband daarmede nog gevraagd of, wanneer het niet mogelijk is om den dag van de candidaatstelling voor den Volksraad te verschuiven, het dan

Wijziging tijdstip periodieke verkiezing en aftreding der leden van stadsgemeenteraden enz. (Ond. 179). — Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Soangkoepon.)

geen aanbeveling verdient in artikel 21 van de Volksraad-kiesverordening uitdrukkelijk te bepalen, dat de formulieren voor de opgaven van de kandidaten 24 dagen vóór den dag der candidaatstelling verkrijgbaar zijn. Ook daartoe kan de Regeering geen aanleiding vinden, omdat ook bij aanvaarding van het thans aanhangige ontwerp die formulieren werkelijk 30 dagen voor de candidaatstelling beschikbaar zijn. Dus niet alleen formeel, maar ook werkelijk, aangezien men niet als raadslid behoeft te zijn opgetreden om die formulieren te krijgen.

Tenslotte heeft de geachte spreker nog gewezen op de gevolgen, welke uit de opheffing van de plaatselijke ressorten van Karangasam, Batipoeh en Sepoeloe Koto, voortvloeien ten aanzien van het Volksraadskiesrecht.

Ten aanzien van de gevolgen welke voortvloeien uit de opheffing van den Karangasemraad kan ik mededeelen, dat nog een ontwerp-ordonnantie te verwachten is tot aanwijzing van de kiezers voor den Volksraad in den kieskring Kleine Soenda-eilanden, zulks in verband met het feit, dat thans uitsluitend de leden van den Karangasemraad in dien kieskring kiezers voor den Volksraad zijn.

Ten aanzien van de gevolgen, welke de opheffing van het plaatselijk ressort van Batipoeh en Sepoeloe Koto ten aanzien van het kiesrecht voor den Volksraad zal hebben — en ik mag in dit verband ook noemen de opheffing van den plaatselijken raad van Barabai — kan ik mededeelen, dat een soortgelijke voorziening niet noodig is, omdat, zooals den geachten spreker bekend zal zijn, in die streken zullen worden ingesteld groepsgemeenschapsraden en de leden van die groepsgemeenschapsraden derhalve als kiezers voor den Volksraad zullen optreden in plaats van de leden van de raden der opgeheven ressorten Batipoeh en Sepoeloe Koto en Barabai.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Indien bij de candidaatstelling zooveel mogelijk gelegenheid behoort te worden gegeven om de kandidaten te selecteren, dan acht ik juist den tijd van dertig dagen, die gevraagd wordt voor de gebieden, waar de kiesgerechtigde leden verspreid wonen, noodig. Ik denk daarbij, dat de formulieren, zooals vroeger ook het geval was, niet beschikbaar worden gesteld voor de niet-kiesgerechtigden. In de praktijk werd vroeger althans altijd geweigerd de formulieren af te geven aan niet-kiesgerechtigden in den betrokken kieskring. Daarom is een beschikbaarstelling dezer formulieren vóór 20 September niet juist. Het heeft althans geen zin dit te doen. Is de Regeering evenwel van meening, dat de leden, die gekozen zijn, maar nog niet toegelaten in den lokalen raad toch recht hebben op het verkrijgen van die formulieren, dan wordt inderdaad mijn bezwaar voor een groot gedeelte opgeheven. Ik handhaaf evenwel mijn meening, dat men de kiezers gelegenheid moet geven om zooveel mogelijk de kandidaten te selecteren en dan is een tijdruimte van dertig dagen voor bepaalde gebieden ten zeerste noodig, teneinde te komen tot het vaststellen van de goede kandidaten. Hiermede wordt mede tegemoet gekomen aan de mogelijkheid voor de leden om overeenstemming te krijgen ten aanzien van bepaalde kandidaten.

Ik heb in eersten termijn reeds gezegd, dat het voor den kieskring zooals Zuid-Sumatra, in verband met de groote afstanden, noodig is, en ik blijf daarom van meening, dat een verschuiving van zes dagen beter is en geen bepaalde moeilijkheden zal opleveren, ook niet voor de verkiezing voor den Volksraad.

Wanneer de Regeering van oordeel is, dat het toch bezwaarlijk is om aan mijn wensch te voldoen, dan moet ik mij daarbij wel neerleggen.

Ten aanzien van de verkiezing van leden voor den kieskring Minangkabau wil ik alleen vragen of het mogelijk is na 1 Juli een behoorlijke regeling te treffen voor het tot stand komen van de candidaatstelling vóór September a.s.

(fd. Adviseur v. d. Decentralisatie, Voorz., Maassen, R. G.)

De heer **Levelt**, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn nog slechts een kort woord. In eerste instantie heb ik reeds uiteengezet, dat in de Volksraad-kiesverordening de verstreking van de formulieren voor de kandidaten-opgaven niet uitdrukkelijk is beperkt tot de kiezers, dat zijn dus de personen die na 20 September als leden der betrokken raden zullen optreden. Uiteraard ligt het niet in de bedoeling, dat die formulieren en masse bij duizenden uitgaan, maar er is geen enkel bezwaar tegen dat zij wél zullen worden verstrekt aan degenen, die op 20 September als lid der raden zullen optreden. Den 14den September zal nagenoeg volledig bekend zijn, welke personen voor de nieuwe zittingsperiode van de stadsgemeente- en lokale raden verkozen zijn. Wanneer het geachte lid daarop bepaald prijs stelt, zal gaarne worden overwogen de voorzitters van de raden, waarvan de leden kiezers zijn voor den Volksraad, uitdrukkelijk erop te wijzen, dat het geoorloofd is de formulieren ook af te geven aan hen, die nog niet als lid zijn opgetreden, doch zijn verkozen en den 20sten September hun zetel zullen innemen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde voor deze tegemoetkoming.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6), wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Met betrekking tot Onderwerp 181 (wijziging samenstelling stadsgemeenteraad Batavia) kan thans worden geconstateerd, dat de termijn van behandeling door de Regeering wordt verlengd tot 12 Juli a.s. Ik wijs erop, dat in het gedrukte stuk een drukfout is geslopen en in plaats van 15 Juli moet worden gelezen 15 Juni.

Na de openbare vergadering zal in de commissies nog gelegenheid bestaan om dit onderwerp te behandelen en het concept-Gedelegeerdenverslag eventueel aan te vullen.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Staatsblad 1919 No. 61Z). (Ond. 168.)

Ik deel de vergadering mede, dat van de Regeering bericht is ontvangen, dat in verband met de uitstedigheid van den directeur van Binnenlandsch Bestuur als Regeeringsgemachtigde voor dit onderwerp is aangewezen de adviseur voor agrarische zaken en verplichte diensten, Mr. C. C. J. Maassen.

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **Maassen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Over het aan de orde zijnde onderwerp hebben de heeren Soangkoepon en De Villeneuve het woord gevoerd.

Aan de beantwoording van deze geachte sprekers moge ik, naar aanleiding van de door den heer Soangkoepon in de eerste plaats gestelde vraag, doen voorafgaan de mededeeling, dat onder punt XVI van het ontwerp in plaats van „beëindigen” inderdaad moet worden gelezen „beëedigen”.

Wanneer ik dan vervolgens kom tot een beantwoording van de vragen van meer principiëlen aard, zou ik in verband met de terzake door den heer Soangkoepon gemaakte opmerkingen nog eens willen onderstrepen, dat tusschen de indiening der onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie en een eventuele toekomstige conversie geen dadelijk verband bestaat, dat de Regeering haar standpunt met betrekking tot het conversievraagstuk namelijk nog in geen enkel opzicht heeft bepaald en dat het haar dus volstrekt onmogelijk is daarover thans reeds van gedachten te wisselen.

Dit neemt niet weg, dat, hoewel dus voornamelijk is gedacht aan het treffen van een voorziening met het oog op

Nadere wijziging erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168). — Herziening voorwaarden der schulden van de gemeente Malang (Ond. 176).

(Maassen, Regeeringsgemachtigde.)

een enkele aflopende landbouwconcessie, in den tekst der ordonnantie zooals zij zal komen te luiden, op zich zelf nog geen beletsel behoeft te worden gezien om, op den voet daarvan, eventueel ook over te gaan tot de verleening van erfpachtsrechten ter vervanging van nog loopende landbouwconcessies. Dit laatste zal echter in feite eerst mogelijk zijn, nadat de algemeene richtlijnen zullen zijn uitgestippeld, volgens welke een dergelijke omzetting zal kunnen plaats vinden en nadat dus een beslissing zal zijn genomen omtrent de punten van algemeene strekking, welke met het conversievraagstuk verband houden.

Het is zeer wel mogelijk, dat alsdan de wenschelijkheid of noodzakelijkheid aan den dag zal treden om speciaal met het oog op die conversie in de erfpachtsordonnantie nog eenige verdere wijzigingen aan te brengen. Zooals gezegd, is het der Regeering echter thans niet mogelijk, om over de met de conversie samenhangende vraagstukken, waaronder vanzelfsprekend ook de door den heer Soangkoepou ter sprake gebrachte rechten en belangen van de Inheemsche bevolking een zeer voorname plaats innemen, met den Volksraad in een gedachtenwisseling te treden.

De opmerking van den heer Soangkoepou, dat bij de uitgifte van gronden de bevolkingsbelangen onvoldoende behartiging zouden vinden en dat de bescherming dier belangen een utopie zou zijn geworden, laat de Regeering voor rekening van den geachten spreker.

(De heer Soangkoepou: Waarom juist voor mijn rekening? De Regeering moet verbetering in den toestand brengen; daarom gaat het.)

De vraag, of deze ontwerp-ordonnantie door de betrokken zelfbestuurders straks met instemming zal worden begroet en of met hen ten aanzien van deze materie in voldoende mate overleg is gepleegd, vond reeds volledige beantwoording in de Memorie van Toelichting, waaruit immers met zooveel woorden kon worden gelezen, dat met de zelfbesturen, aan wier wenschen terzake volledig is tegemoet gekomen, algeheele overeenstemming is bereikt.

Door het geachte lid is in dit verband nog ter sprake gebracht het instituut der landsgrooten. Er is geen enkele reden, om eraan te twijfelen, dat in die landschappen, waar de landsgrooten volgens het politiek contract een integreerend deel uitmaken van het zelfbestuur, ook met de landsgrooten over de voorgestelde wijzigingen in de erfpachtsordonnantie overleg is gepleegd.

(De heer Soangkoepou: Maar de rijks-grooten zijn er niet meer; dat is het juist.)

Voor wat betreft de vervanging in eenige artikelen van de woorden „in overleg met” door „in overeenstemming met” blijft de Regeering van oordeel, dat in dit verband van een verzwakking, laat staan van een beknotting van de rechten der zelfbestuurders, in feite niet kan worden gesproken.

De Regeering is integendeel van oordeel, dat door de thans gevolgde redactie, waaraan zooals gezegd een uitvoerig overleg met de zelfbesturen is voorafgegaan, de waarborg is verkregen, dat bij regeling van erfpachtszaken de inzichten van de zelfbestuurders geheel tot haar recht zullen komen.

Het geachte lid heeft in dit verband nog den inhoud van de nieuwe politieke contracten ter sprake gebracht. Het behoeft geen betoog, dat op deze beschouwingen hier thans niet kan worden ingegaan. Na de totstandkoming dier contracten zal de Volksraad overeenkomstig het bepaalde in artikel 34 (2) der Indische Staatsregeling van den inhoud dier contracten kunnen kennismaken, waarna het den heer Soangkoepou duidelijk zal worden, dat voor de thans door hem naar voren gebrachte bedenkingen geen goede grond bestaat.

(De heer Soangkoepou: Dat is voor mij nog niet zeker, daarom gaat het juist.)

Voor wat betreft de door den heer De Villeneuve gemaakte opmerking zou ik het geachte lid erop willen wijzen, dat Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soangkoepou, Voorzitter.)

in het Gedelegeerdenverslag niet anders was verzocht dan om in artikel 46 van de erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen buiten twijfel te stellen, dat ook prijsgeving van het erfpachtsrecht op een gedeelte van een perceel mogelijk zal zijn.

Daarop nu is in de Memorie van Antwoord medegedeeld, dat opvolging van die suggestie onnoodig en ongewenscht zou zijn. Onnoodig, wijl de huidige tekst de mogelijkheid van gedeeltelijke prijsgeving geenszins uitsluit en dienovereenkomstig dan ook een reeds lang gevestigde praktijk bestaat; ongewenscht, wijl, door thans in de erfpachtsordonnantie de in het Gedelegeerden-verslag bepleite voorziening op te nemen, juist twijfel zou kunnen gaan rijzen aan de beantwoording van de vraag of de op den voet van den thans geldenden tekst plaats gehad hebbende gedeeltelijke prijsgevingen dan wel wettig zijn geweest.

De kwestie behoeft dus niet wettelijk in orde te worden gebracht, daar zij wettelijk reeds geheel in orde is en de Regeering kan dan ook geen voldoende aanleiding vinden om bij een eventuele volgende wijziging van de erfpachtsordonnantie aan dit punt nog eens in het bijzonder nadere aandacht te wijden.

De heer Soangkoepou: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou U willen verzoeken de verdere behandeling tot de vergadering, die de volgende week zal worden gehouden, aan te houden.

De Voorzitter: Ik had dit onderwerp liever thans afgegaan, maar zal tegen uitstel van de verdere behandeling geen bezwaar maken, al zal het uitstel dan langer moeten duren dan tot de volgende week, omdat de volgende week noch de directeur van Binnenlandsch Bestuur, noch de thans aanwezige Regeeringsgemachtigde aanwezig zal kunnen zijn. De verdere behandeling van dit onderwerp zal dus niet volgende week maar eerst over twee weken plaats hebben.

Ik hoop intusschen, dat het vragen van zulk een uitstel geen regel zal worden.

Aan de orde is de behandeling der ontwerp-ordonnantie tot herziening van de voorwaarden, waaronder de schulden, waarmede de gemeente Malang bij de ordonnaties in Staatsblad 1915 Nos. 115 en 736 werd belast, zijn opgelegd. (Ond. 176.)

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Ik kan de vergadering mededeelen, dat de eerstvolgende vergadering, met het oog op de Pinksterdagen, niet op Dinsdag a.s., maar op Woensdag 8 Juni zal worden gehouden.

Met het oog op de wenschelijkheid, om alle stof, die voor afhandeling vatbaar is, ook af te handelen vóór den 15en Juni a.s., is het vermoedelijk gewaagd, de laatste vergadering te houden op Dinsdag 14 Juni a.s., den laatsten dag van het zittingsjaar. Door de leden zal dus gerekend moeten worden op de mogelijkheid, dat de laatste vergadering wordt gehouden op Maandag 13 Juni a.s., omdat alsdan de mogelijkheid bestaat ook op 14 Juni a.s. te vergaderen.

Ik verzoek den leden na het sluiten der vergadering in de commissies bijeen te komen.

De vergadering wordt te 10.03 uur v.m. gesloten.

Ingekomen stukken.

23ste VERGADERING.

Vergadering van Woensdag 8 Juni 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Redevoeringen i.v.m. de Koninklijke onderscheidingen, toegekend aan den Voorzitter en den eersten plv. Voorzitter van den Volksraad. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 194. — Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132). — Toepasselijkverklaring van de Wervingsordonnantie 1936 op werving voor Suriname (Ond. 182). — Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepon, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, Wiwoho en De Villeneuve.

Regeringsgemachtigde: de heer Levelt.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. Mededeelingen van de heeren Pronk en Janssen, dat zij resp. met ingang van 2 en 4 Juni 1938 ontslag nemen als lid van den Volksraad.

B. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 30 Mei en 1 Juni 1938 Nos. 3 en 8 ter aanbieding van
  - a. twee ontwerp-ordonnanties onderscheidenlijk tot overdracht van bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van de Hoofden van gewestelijk bestuur in de gewesten Sumatra, Borneo en Groote Oost aan de Residenten aldaar en tot regeling van de overdracht van bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van den Gouverneur-Generaal en van centrale autoriteiten op de Gouverneurs dan wel op de Residenten in het gebied waar de bestuurshervorming is ingevoerd (Ond. 194).
  - b. ontwerp-ordonnantie tot bekrachtiging van een leeningsbesluit van den gemeenteraad van Makassar (Ond. 195).

De stukken zijn of worden gedrukt.

2. Brief van den 1sten Gouvernements Secretaris van 18 Mei 1938 No. 1036/A houdende mededeeling, dat de Gouverneur-Generaal er mede instemt dat de rede van den Voorzitter van den Volksraad wordt uitgesproken in de bijeenkomst tot opening van de a.s. zitting en dat Zijne Excellentie op die bijeenkomst gedurende de herdenkingsrede aanwezig zal blijven.

3. Als voren van 25 Mei 1938 No. 1101/A houdende mededeeling, dat de Regeering voornemens is om de toelichting van politieele aangelegenheden in den Volksraad voortaan niet meer door een speciaal daartoe aangewezen gemachtigde te doen geschieden.

4. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 24 Mei 1938 No. 20 houdende herbenoeming van Mr. K. L. J. Enthoven tot directeur van het departement van Justitie.

5. Als voren van 25 Mei 1938 No. 28 bepalende, dat o.a. de ordonnantie tot instelling van de gouvernementen Sumatra, Borneo en Groote Oost in werking treedt met ingang van 1 Juli 1938.

6. Als voren van 25 Mei 1938 No. 30 tot instelling van een commissie van advies inzake de toekenning van subsidies aan stadsgemeenten op Java ten behoeve van kampongverbetering.

7. Als voren van 25 Mei 1938 No. 32 houdende machtiging, krachtens art. 105 I. S., aan den directeur van Onderwijs en Eeredienst om te beschikken over de bij een aanvullende begrooting uitgetrokken fondsen voor de oprichting van een lyceum te Bandoeng.

8. Als voren van 25 Mei 1938 No. 52 houdende vaststelling van voorschriften inzake het opmaken van voordrachten voor de benoeming van de in de leden 3 en 4 van artikel 3 van de ordonnantie tot instelling van de groepsgemeenschap Bandjar bedoelde 15 Inheemsche leden van den Bandjarraad.

9. Als voren van 27 Mei 1938 No. 8 houdende ontslag van G. R. Erdbrink als voorzitter van de Commissie van bijstand voor den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst en benoeming in zijn plaats van W. Ch. Hardeman.

10. Als voren van 28 Mei 1938 No. 12 tot intrekking van het besluit houdende beperking van de uitoefening van het vergaderrecht voor de Partai Indonesia en van het besluit houdende beperking van de uitoefening van het vergaderrecht in de residentie Benkoelen voor de Persatoean Moe-slimin Indonesia en de Partij Sarekat Islam Indonesia.

11. Als voren van 31 Mei 1938 No. 10 houdende aantekening van de erkenning en toelating van P. van der Stichelen als consul-generaal van België voor Nederlandsch-Indië.

De sub 2 t/m 11 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

C. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Besluit van den directeur van Binnenlandsch Bestuur van 25 Mei 1938 No. B. R. 6/8/10 houdende goedkeuring, dat de beschikbaar gestelde fondsen wegens tegemoetkoming aan de bevolking in de residentie Palembang in den afkoop van heerendiensten gedurende 1935 overschreden zijn met een bedrag van f 7 908.97.

2. Mededeeling van Mr. P. N. Janssen dat hij de waarneming van het ambt van burgemeester van Batavia heeft aanvaard.

3. Brief van den Directeur van Verkeer en Waterstaat van 18 Mei 1938 No. C 27/45/23 ter aanbieding van aanvullende opgaven van periodieke en niet-periodieke verslagen, mededeelingen en andere uitgaven van het departement.

4. Motie van den O. K. S. B. betreffende de ongunstige positie van de Inheemsche onderwijzers kweekschool-abitu-riënten.

5. Motie van den Volksonderwijzers-bond te Padang Pandjang, waarbij aangedrongen wordt op opname van de salarisregeling voor de volksonderwijzers in de B. B. L.-1938.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

D. De volgende verslagen:

1. Verslag over het jaar 1937 van het Algemeen Landbouw Syndicaat, het Zuid en West-Sumatra Syndicaat e.a.

2. Verslag over het jaar 1937 van de Staatsspoorwegen in Ned.-Indië.

De verslagen worden opgenomen in de boekerij.

De Secretaris deelt mede, dat verder is ingekomen een telegram van den Algemeenen Secretaris, luidende:

„bij kb een dezer nr tweetwee u en eerste plaatsvervangend voorzitter koesoemo oetoyo benoemd leuwrider punt landvoogd doet u gelukwensen en verzoekt u koesoemo oetoyo inlichten en hem gelukwensen landvoogd overbrengen”

(Teekenen van instemming.)

23ste VERGADERING — WOENSDAG 8 JUNI 1838.

Redevoeringen i.v.m. de Koninklijke onderscheidingen, toegekend aan den Voorzitter en den eersten plv. Voorzitter van den Volksraad. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 194. — Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132).

(Kan, Voorzitter.)

De Voorzitter: Het woord is aan den heer Kan, die daarom heeft gevraagd.

De heer Kan: Mijnheer de Voorzitter! Als een der leden van den Volksraad, die vanaf de instelling van het College getuige heeft mogen zijn van de toewijding, waarmede U zich gegeven heeft in de bijdrage van Uw deel bij den opbouw van ons vertegenwoordigend lichaam, ter erlanging eener eervolle plaats in het Nederlandsch-Indisch staatsbestel, zij het mij vergund U hartelijk geluk te wenschen met het ridderkruis in de orde van den Nederlandschen Leeuw, hetwelk Hare Majesteit, onze geëerbiedigde Koningin, behaagd heeft U toe te kennen.

Naast de huldiging van Uw verdienste mogen wij zeker ook in de hooge onderscheiding zien een uiting van de appreciatie van den kant van Harer Majesteits regeering voor het werk van den Volksraad, waar den eersten plaatsvervangenden Voorzitter van het College eveneens de Koninklijke onderscheiding is te beurt gevallen.

Voor die waardeering past zeker een woord van eerbiedigen en oprechten dank.

Ik ben overtuigd, Mijnheer de Voorzitter, dat mijn woorden van harte zullen worden onderschreven door alle geachte medeleden hier aanwezig. (Teekenen van instemming.)

De Voorzitter: Geachte Medeleden! De woorden, door den heer Kan als oudste lid in dienstjaren zoo juist namens U gesproken, hebben mij aangenaam getroffen, zoowel door den hartelijken toon als door den inhoud. Te weten, dat zij worden gedeeld door anderen, verhoogt de vreugde. En er is reden voor dat deelgenootschap, omdat, zooals de heer Kan reeds memoreerde, inderdaad in de verleende onderscheidingen besloten ligt een hulde, een eerbetoen aan ons College.

Vandaag over een week zal er gelegenheid zijn, om ook mijnerzijds daarvoor aan Hare Majesteit de Koningin den eerbiedigen dank van het College te betuigen.

Ik stel mij voor, den heer Koesoemo Oetoyo in de eerste vergadering van den Volksraad in pleno onze gelukwensen aan te bieden.

Ik dank den heer Kan en U allen zeer voor de gesproken woorden.

(Teekenen van instemming.)

Alvorens tot de behandeling van de agenda over te gaan, vestig ik er de aandacht op, dat, gelijk bij schrijven van 4 Juni j.l. aan de leden is medegedeeld, de verdere behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van de erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168) wegens uitstedigheid van den betrokken Regeeringsgemachtigde is uitgesteld tot de volgende week.

Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnanties tot overdracht van bevoegdheden enz. van de hoofden van gewestelijk bestuur in de gewesten Sumatra, Borneo en Groote Oost aan de residenten en regeling van de overdracht van bevoegdheden enz. van den Gouverneur-Generaal en van centrale autoriteiten op de gouverneurs dan wel residenten in het gebied waar de bestuurshervorming is ingevoerd (Ond. 194) overeenkomstig artikel 17, Reglement van Orde, bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnanties gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnanties

(fd. Adviseur Decentralisatie.)

niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie, strekkende tot opheffing van de binnen de grenzen der stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten Oro-oro-dowo, Tjelaket en Kaoeman (Ond. 132), als gewijzigd bij Nota van Wijziging (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer Levelt, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! Van de behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot opheffing van een drietal binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten heeft de heer Roep gebruik gemaakt een vraagstuk van principieelen aard aan de orde te stellen en dit betreft de positie van de niet opgeheven desa's binnen de stadsgemeenten in het algemeen.

Het gaat hier bij het geachte lid om de verhouding tusschen de gemeenten en de binnen haar gebied gelegen niet-opgeheven desa's; om de vraag, in hoeverre de gemeenten bevoegd zijn haar overheidszorg ook binnen het gebied van die desa's uit te oefenen.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid heeft hier een staatsrechtelijke vraagstuk aangesneden, waarover zeer veel te zeggen zou zijn, en hetgeen zich bezwaarlijk leent voor een uitputtende behandeling in het bestek, dat aan een regeeringsantwoord nopens de thans aan de orde zijnde ontwerp-ordonnantie dient te worden gesteld.

Niettemin zal ik trachten in korte trekken, zonder mij in uitvoerige gedocumenteerde staatsrechtelijke beschouwingen te begeven, de door den heer Roep opgeworpen vragen te beantwoorden.

De kern van het betoog van het geachte lid betreft het volgende punt. In artikel 128, lid 3, der Indische Staatsregeling is bepaald:

„Aan de Inlandsche gemeenten worden de regeling en het bestuur van hare huishouding gelaten, met inachtneming van de verordeningen, uitgegaan van den Gouverneur-Generaal, van het gewestelijk gezag of van de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstandige gemeenschappen”.

Afgezien van de laatste zinsnede van deze bepaling, waarop ik straks terug kom, houdt de Stadsgemeente-ordonnantie in artikel 70 een nagenoeg gelijkkluidend voorschrift in. In bedoeld artikel staat nl. te lezen:

„Aan den raad behoort de regeling en het bestuur van de huishouding der stadsgemeente”.

Het geachte lid stelde nu de vraag, hoe deze bepalingen met elkaar te rijmen zijn. Er is een raad, die de verzorging heeft van de regeling en het bestuur van de huishouding der stadsgemeente, waarbinnen de niet opgeheven desa's liggen, en er is een desabestuur, dat krachtens de Indische Staatsregeling tot plicht heeft de regeling en het bestuur van de huishouding der niet-opgeheven desa. Er kunnen naar het oordeel van het geachte lid in hetzelfde gebied van de desahuishouding toch niet twee op zich zelf van elkander volkomen onafhankelijke autoriteiten arbeiden, de eene autoriteit krachtens het gezag, dat de Indische Staatsregeling geeft, en de andere autoriteit krachtens het gezag, dat de Statsgemeente-ordonnantie aan het gemeentebestuur toekent.

Mijnheer de Voorzitter! Wellicht lag zulks niet in de bedoeling van den geachten spreker, doch de zoeven aangehaalde passages uit de rede van den heer Roep suggereren een zekere tegenstrijdigheid tusschen een voorschrift van de

Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132).

(fd. Adviseur Decentralisatie.)

het provinciaal territoir gelegen stadsgemeenten en regentschappen zou kunnen uitgeoefend, omdat de provincie dan, in verband met het feit, dat zij geheel in autonome regentschappen en stadsgemeenten is opgedeeld, geen enkele bevoegdheid zou kunnen uitoefenen.

Uit het hier gegeven betoog kunnen dus twee conclusies worden getrokken en wel in de eerste plaats, dat de regelen- de en bestuursbevoegdheid van de stadsgemeente zich niet uitstrekt tot alle objecten en belangen binnen haar territoir en in de tweede plaats, dat het gebied van de binnen het gemeentelijk territoir gelegen desa's niet een geheel verboden terrein voor de regelende en bestuursbevoegdheid van de stadsgemeenten is.

Nu zou men geneigd zijn, hiermede het vraagstuk als opgelost te beschouwen. De stadsgemeente heeft haar eigen huishouding en de desa heeft haar eigen huishouding. De stadsgemeente moet afblijven van de huishouding van de desa, doch mag overigens op het gebied van de binnen haar territoir gelegen desa's wel die zaken regelen, welke niet tot de huishouding dier desa's behooren.

Deze oplossing is wettelijk inderdaad juist, maar daar zijn alle praktische moeilijkheden niet mee uit den weg geruimd. Dat zou alleen dan het geval zijn, wanneer de omvang en de grenzen van de gemeentelijke huishouding en die van de desa-huishouding eens en voor al vaststonden. Huldigt men het zgn. materiele huishoudingsbegrip, d.w.z. neemt men aan, dat de huishouding een materieel bepaalde taak omvat, een eigen door den aard der corporatie aangewezen terrein van overheidszorg, een sfeer van belangen, die objectief te bepalen is, dan zou de verhouding van de bevoegdheidsfeer tusschen stadsgemeente en desa daarmede objectief vaststaan. De practijk en het wettelijk systeem wijzen echter anders uit. Het complex belangen, waarvan de regeling en het bestuur tot de autonome bevoegdheid van de stadsgemeente behoort, is noch naar inhoud noch naar omvang objectief te bepalen, doch in hoofdzaak negatief begrensd. Een objectieve maatstaf voor de begrenzing van de huishouding is niet aanwezig.

Het zou mij bepaald te ver voeren, Mijnheer de Voorzitter, hierop dieper in te gaan, waarbij een historische beschouwing van de ontwikkeling van het huishoudingsbegrip niet achterwege zou kunnen blijven. Het zij mij echter vergund, een enkele passage aan te halen uit het zeer uitvoerige en uitermate belangwekkende ontwerp van de Werkcommissie uit de Stadsvormingscommissie, in de toelichting waarvan te lezen staat:

„Het is daarom heilzaam, dat de oude voorstelling van de eigen, maatschappelijk bepaalde en juridisch onaantastbare overheids-huishouding (waarvan de onaantastbare desahuishouding een Indische toepassing was) meer en meer in de rechtswetenschap en de staatspractijk als feitelijk irreëel en dus juridisch onhoudbaar is verlaten, zoodat tegenwoordig ondersteld mag worden, dat geen staatsrechtelijk beletsel bestaat voor de gemeente om zich kampongbelangen aan te trekken.

Een andere vraag is, of de verhouding stadsgemeente en desa niet haar regeling vindt in artikel 128, lid 3, der I.S.

Aan de bepaling van artikel 128, lid 3, krachtens welke aan de Inlandsche gemeenten de regeling en het bestuur van haar huishouding worden gelaten, is immers een beperking toegevoegd, luidende: „met inachtneming van de verordeningen, uitgegaan van den Gouverneur-Generaal, van het gewestelijk gezag of van de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstandige gemeenschappen”. De vraag rijst of in die beperking de oplossing voor de afbakening van de autonome bevoegdheid van de desa tegenover die van de stadsgemeente is te vinden, met name, of de desa hiermede gesubordineerd wordt aan de stadsgemeente. Het is deze vraag, welke ook de heer Roep stelde. Het geachte lid vroeg zich af, wat beteekent nu toch eigenlijk deze toevoeging: „met inachtneming van”? Z.i. in ieder geval geen subordinatie of onderwerping van de desa aan de stadsgemeente, omdat anders een opheffing van desa's, Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

waarvan sprake is in het zesde lid van artikel 128 der I.S., niet veel zin zou hebben.

Mijnheer de Voorzitter! Het geachte lid heeft hier een onderwerp aangesneden, dat ook in de staatsrechtelijke literatuur tot misverstand en meeningsverschil aanleiding heeft gegeven. De beteekenis van de toevoeging van de zinsnede „met inachtneming van, enz.” is niet zonder meer uit de bewoordingen zelf af te leiden en moet worden opgespoord uit de geschiedenis van de totstandkoming van de betrokken wetsbepaling en de toelichtingen, welke daarop in Volksraad- en Kamerstukken zijn te vinden. Ik moet mij ten aanzien van dit punt bekorten, Mijnheer de Voorzitter, hoe interessant een beschouwing van dit onderwerp ook is. Ik moge volstaan met het geachte lid mede te deelen, dat de Regeering in de jaren 1929 en 1930 de interpretatie van bedoeld wetsvoorschrift en de totstandkoming daarvan in beschouwing heeft genomen en dat de daaromtrent door verschillende Regeeringsadviseurs uitgebrachte uitvoerig gedocumenteerde adviezen haar tot de conclusie hebben geleid, dat de verordeningen, uitgegaan van den Gouverneur-Generaal, van het gewestelijk gezag en van de besturen der bij ordonnantie aangewezen zelfstandige gemeenschappen, bedoeld in artikel 128, lid 3, der I.S., slechts het karakter kunnen dragen van organieke regelingen betreffende de Inlandsche gemeenten, waarbij de uitoefening van de autonome bevoegdheden der Inlandsche gemeenten aan bepaalde regelen wordt gebonden of aan een bepaald toezicht wordt onderworpen, regelingen dus nopens het statuut van de desa. De bevoegdheid tot het uitvaardigen van dergelijke verordeningen sluit echter geen recht in om rechtstreeks te treden in de regeling van huishoudelijke belangen der Inlandsche gemeente.

Mijnheer de Voorzitter! Aanvaardt men met de Regeering deze interpretatie van artikel 128, lid 3, der I. S., dan kan de stadsgemeente derhalve niet aan die wetsbepaling de bevoegdheid ontleenen om haar verordeningen toe te passen op het gebied van de binnen haar territoir gelegen Inlandsche gemeenten.

Nochtans is het juist, dat, zooals het geachte lid opmerkte, verscheidene verordeningen van de stadsgemeenten ook in de niet opgeheven stadsdesa's worden toegepast. Welke is hiervan den rechtsgrond? Uiteraard niet een stilzwijgende toelating van die toepassing, daar een zich niet verzetten tegen de toepassing geen rechtskracht aan een overheidsregeling vermag te geven. Men moet dien rechtsgrond elders zoeken en dan kom ik weer terug op mijn uitgangspunt, nl. dat niet betwijfeld kan worden, dat de stadsgemeente wél bevoegd is overheidszorg binnen het gebied der niet-opgeheven desa's uit te oefenen, zij het ook dat haar niet de bevoegdheid toekomt om alle belangen en objecten in het gebied der autonome desa's binnen de sfeer van haar overheidsbemoeyenis te betrekken. Om het duidelijker te stellen: de overheidszorg, welke tot de huishouding van de stadsgemeente behoort, mag door het stadsgemeentebestuur in beginsel ook binnen de stadsdesa's worden uitgeoefend, doch het stadsgemeentebestuur heeft zich te onthouden van een inmenging in zaken, welke tot de desa-autonomie behooren. Zooals reeds gezegd, is een objectieve begrenzing van den omvang van de huishouding van de desa tegenover die van de stadsgemeente bezwaarlijk te geven. De Regeering stelt zich te dien aanzien op het standpunt, hetwelk reeds in 1907 bekend is gesteld, dat, wanneer een kampongbelang tevens beteekenis krijgt voor hen, die niet tot de kamponggemeenschap behooren, wanneer derhalve dat belang treedt uit de desasfeer en het grootere complex, de stadsgemeente, daarbij betrokken is, dat belang geacht moet worden te behooren tot de huishouding van de stadsgemeente en het bestuur der stadsgemeente bevoegd is zich de verzorging van dat belang aan te trekken. Een passage uit de rede van den heer Roep zelf wijst eenigermate op een oplossing in deze richting, waar het geachte lid bij een beschouwing van de toepasselijkheid van bouw- en

Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132).

(fd. Adviseur Decentralisatie.)

woonverordeningen in de stadsdesa's zeide, dat hij overtuigd is van de groote algemeene beteekenis van die verordeningen in hygiënisch en ander opzicht voor de geheele stadsbevolking.

Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, hierin ligt de rechts- ordening van de toepasselijke van de bouw- en woonver- ordening van de stadsgemeente binnen het gebied van de niet-opgeheven desa's. Met het bouwen van huizen en al wat daaraan vastzit, is niet uitsluitend een kampongbelang be- trokken, doch daar is de stadsvorming als zoodanig mee gemoeid. Het betreft een onderwerp, dat boven de kampong- sfeer uitgaat, dat daarom behoort tot de huishouding van de grootere corporatie, de stadsgemeente. Voorschriften op het gebied van bouwen en wonen maken een harmonisch onderdeel uit van een doelmatige stedelijke bebouwing, van het geheele stadsplan.

Nu maakte de heer Roep een minder juiste tegenstelling, toen hij de vraag stelde, of de zaak wellicht zoo staat, dat wèl alle gemeentelijke verordeningen geldig zijn in de niet- opgeheven desa's, doch de verzorging van de huishouding van zulke desa's, waarmede de geachte spreker o.m. onder- houd van wegen, hygiëne, straatverlichting, enz. op het oog had, wederom niet tot de taak van de stadsgemeente behoort. De in die vraag opgesloten tegenstelling is er eene tusschen de verordeningen eenerzijds en de verzorging van bepaalde objecten anderzijds, waarbij het geachte lid blijkbaar alleen laatstbedoelde taak van de huishouding zou willen klassi- ficieren.

Verordeningen spruiten voort uit de regelende bevoegd- heid, het beheer en onderhoud van bepaalde objecten uit de besturende bevoegdheid en zoowel regelende als besturende bevoegdheid zijn attributen van de zorg voor de huishouding. Voor de regelende en de besturende bevoegdheid geldt ge- gelijkelijk, dat de stadsgemeente deze binnen het gebied van de niet-opgeheven stadsdesa's mag uitoefenen, wanneer het gaat hetzij om de regeling van belangen, hetzij om de ver- zorging van objecten, welke boven de desa-sfeer uitgaan, wanneer daarmede derhalve belangen van het grootere com- plex, de stadsgemeente, gemoeid zijn.

De Regeering is er zich van bewust, dat dit criterium rekbaar is en de grenzen tusschen de huishouding van de stadsgemeente en die van de desa niet in alle gevallen scherp afbakent. Moeilijkheden van gelijken aard doen zich echter ook voor bij de afbakening van de bevoegdheidssfeer van andere elkaar overkappende gemeenschappen en zijn inhae- rent aan deze staatsrechtelijke figuur. In de practijk weet men zich met bedoeld criterium in ieder geval voldoende te redden.

Uit het vorenstaand betoog kan blijken, dat de Regeering de stadsgemeentebesturen wel degelijk bevoegd acht hun overheidsbemoeyenis tot bepaalde belangen en objecten in het gebied der niet-opgeheven desa's uit te strekken. Bouw- en woonverordeningen en regelingen, welke beoogen de alge- meene hygiëne te bevorderen en besmettingsgevaar te voor- bakken, zooals verordeningen op den ijsverkoop en op brood- bakkerijen, betreffende onderwerpen, waarmede wel degelijk belangen van de stadsgemeente als zoodanig gemoeid zijn. De assaineering van kampongs evenzoo, omdat een malaria- haard voor het geheele complex der stadsgemeente gevaar oplevert. Naarmate het gebied van de niet-opgeheven desa meer nabij het dichtbevolkte stedelijke centrum ligt, zullen met de verzorging van belangen of objecten in die stads- gemeent oock eerder belangen van de stadsgemeente ge- moeid zijn.

Aan den anderen kant is niet iedere verharding van een kampongweg of verbetering van een kampongbrug een aan- gelegenheid, welke de huishouding van de stadsgemeente competeert. Het zijn trouwens objecten, welke in beheer zijn bij de desa en waarover de stadsgemeente niet zonder meer zeggenschap heeft. Zijn er belangen van de stadsgemeente

(Voorzitter, Roep.)

met de verbetering van bepaalde kampongwegen gemoeid, dan zal de stadsgemeente zich daaromtrent eerst met het desa-bestuur verstaan, dan de verstaan, wanneer het objecten be- treft, welke bij de desa in beheer zijn.

Zelfs ziet men het in de practijk niet zelden gebeuren, dat de stadsgemeenten zich ook de verzorging van objecten aan- trekken, waarmede niet bepaald belangen van de stadsge- meente zelf gemoeid zijn. Zulks is dan veelal een gevolg van het feit, dat het desabestuur daar zelf om heeft ver- zocht, welk verzoek soms met het beschikbaar stellen van gelden uit de desakas aan de stadsgemeente gepaard gaat. De financieel vaak zwakke stadsdesa's blijken maar al te gaarne bereid om de zorg ook van zaken, welke niet aan- stonds kunnen worden aangemerkt als te behooren tot de huishouding van de stadsgemeente, vrijwillig over te dragen en in dat geval kan tegen het entameeren van die zorg door de stadsgemeente geen enkel bezwaar bestaan. Dit verschijn- sel deed zich ook herhaaldelijk voor bij de desa's binnen de stadsgemeente Malang, waarop het onderwerpelijke ordonnan- tievoorstel betrekking heeft, een verschijnsel, waaruit mede het geleidelijke verzwakkingsproces van de stadsdesa's blijkt.

De heer Roep zeide aan het slot van zijn rede dat alles nog wel loopt. Inderdaad, Mijnheer de Voorzitter, de soep wordt niet zoo heet geget, als zij opgedroogd wordt. In de practijk hoort men in het algemeen weinig klachten en be- zwaren tegen de bemoeyenis van de stadsgemeenten met be- langzen of objecten in het gebied der niet-opgeheven desa's; ik zou haast zeggen integendeel. Het geleverde betoog moge echter in het licht stellen, dat die bemoeyenis van de stads- gemeente oock staatsrechtelijk gefundeerd is.

Het regeeringsantwoord moge geen uitputtende beschou- wing van het door den heer Roep aangevoerde vraagstuk hebben gegeven, toch hoop ik, dat het antwoord den heer Roep de verhoeding tusschen stadsgemeente en desa in ver- schillende opzichten zal hebben verduidelijkt.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling van dit onder- werp in eersten termijn oock van regeeringszijde beëindigd.

Wanneer de eenige spreker in eersten termijn over dit onder- werp zich niet als eenig doel heeft gesteld een gedocumenteerd antwoord te verkrijgen op informatorische vragen en daarover thans alsnog van gedachten wenschte te wisselen, dan wil ik hem de vraag stellen, of hij nu direct in tweeden termijn wenschte te spreken, dan wel na eenig beraad.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne thans nog even ingaan op het regeeringsantwoord.

Ik dank den geachten Regeeringsgemachtigde zeer voor de verstrekte inlichtingen. Inderdaad heeft zijn rede mij duidelijk gemaakt, vanuit welk standpunt bezien volgens de Regeering de bemoeyenis van de gemeenten met de niet-opgeheven desa's staatsrechtelijk in orde is. Het behoeft geen betoog, dat ik de finesses van het regeeringsantwoord, voorzover daarin soms minder of meer staatsrechtelijk delicate opvattingen naar voren zijn gekomen, nog eens gaarne nader op de keper wil beschou- wen en daarop niet à bout nodant thans zal ingaan.

Wel komt het mij voor, dat in het antwoord toch — al wil ik niet zeggen vele — wel enkele zwakke steeën voorkomen.

In de eerste plaats zou ik erop willen wijzen, dat de geachte Regeeringsgemachtigde ten aanzien van de verhou- ding tusschen de stadsgemeente en de niet-opgeheven desa's een vergelijking heeft getroffen met de verhouding tusschen b.v. den Minahassaraad met de gemeente Menado en den Ambon- raad met de gemeente Ambon, de provincie met de gemeenten. Nu komen mij die vergelijkingen niet geheel juist voor. De Minahassaraad, de Ambonraad en de provincies zijn lichamen van hogere staatkundige ordening dan de gemeenten en ik ben nog niet tot het inzicht gekomen, — de Regeering heeft mij die overtuiging nog niet bijgebracht —, dat inderdaad de onafhankelijke, de zelfstandige desa's staatsrechtelijk gesub- ordineerd zouden zijn aan de stadsgemeenten of aan de gemeen-

23ste VERGADERING — WOENSDAG 8 JUNI 1938.

Opheffing van enkele binnen de stadsgemeente Malang gelegen Inlandsche gemeenten (Ond. 132). — Toepasselijkverklaring van de Wervingsordonnantie 1936 op werving voor Suriname (Ond. 182). — Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(fd. Adviseur Decentralisatie).

ten. Ik meen vooralsnog, dat de zelfstandige desa's en de gemeenten staatsrechtelijk op hetzelfde plan staan.

Verder is in de rede van den geachten Regeeringsgemachtigde meermalen naar voren gekomen een — om het zoo eens aan te duiden — afleidingstendenz. De geachte Regeeringsgemachtigde heeft b.v. gezegd: de gemeenten bestaan eigenlijk alle uit desa's en het kan nooit de bedoeling van den wetgever zijn geweest, dat de desa's uitgesloten zouden zijn van de gemeentelijke verordening- of regelingsbevoegdheid, aangezien dan de „stadsgemeente" een zinledig begrip zou inhouden. Dit is uiteraard — men zal het met mij eens zijn — een deductieve bewijsvoering.

Verder zegt de geachte Regeeringsgemachtigde in den kop van zijn rede b.v.: De Regeering stelt zich op het standpunt enz. enz. Mijnheer de Voorzitter! Indien de Regeering een bepaald standpunt inneemt, zal dat natuurlijk wel op goede gronden zijn, doch het is evenzeer mogelijk, dat ook een andere interpretatie van de verschillende bepalingen aanleiding kan geven, zoo niet aan de Regeering, dan toch aan anderen, om zich op een afwijkend standpunt ten aanzien van de onderhavige materie te stellen.

Ook zegt de Regeering verder, dat in het rapport van het werkecomité van de Stadsvormingscommissie staat te lezen, dat tegenwoordig mag worden verondersteld, dat geen staatsrechtelijk beletsel bestaat voor de gemeente om zich kampongbelangen aan te trekken; kortom, er zijn verschillende discutabele plaatsen in het betoog van den geachten Regeeringsgemachtigde.

Hetgeen de geachte Regeeringsgemachtigde allemaal heeft gezegd, geeft mij aanleiding deze zaak nog eens nader te bekijken en de rede nog eens precies op alle mérites te toetsen. Ik mag dan nu wel eindigen met de verklaring, dat ik dankbaar ben voor deze redevoering, die steunpunten geeft voor nadere beschouwingen met betrekking tot deze toch wel belangrijke aangelegenheid. Ik voeg hieraan toe, dat ik, zooals in eersten termijn door mij reeds werd gezegd, in de practijk geen of weinig bezwaar heb tegen de inmenging der stadsgemeenten in de desa-autonomie, wyl ik dat inderdaad in vele gevallen een zaak van belang acht en ik zou deze inmenging wellicht ook toejuichen, indien de bevoegdheid daartoe van de stadsgemeenten in de onafhankelijke desa ook positief vaststond; voor mij is dat echter nog niet gansch en al het geval.

Ik zal inmiddels overwegen, of ik bij de algemeene beschouwingen over de begroting 1939, afdeling B. B., onderdeel Decentralisatie, aan de hand van het thans ontvangen regeeringsantwoord nader op deze aangelegenheid zal terugkomen. Op het oogenblik wil ik verklaren, dat ik mijn stem aan de voorliggende ontwerp-ordonnantie zal geven.

De heer **Levelt**, fd. adviseur voor de Decentralisatie: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn kan ik mij tot een kort woord beperken. In de eerste plaats dit, dat het der Regeering genoeg deed te vernemen, dat de vrij uitvoerige rede harerzijds in eersten termijn gehouden, verschillende punten voor den heer Roep heeft verduidelijkt. De Regeering kan zich volkomen begrijpen, dat de heer Roep nog niet in alle bijzonderheden, die aan deze materie vast zitten, overtuigd is geworden. Inderdaad liggen er op dit gebied nog enkele onderdeelen, waaromtrent een nadere gedachtenwisseling mogelijk is niet alleen, doch met betrekking waartoe inderdaad verschil van interpretatie niet uitgesloten is.

(De heer **Roep**: Dat heb ik dus toch wel goed gezien).

De Regeering heeft in de jaren 1929 en 1930 de materie zeer uitvoerig bestudeerd en daaromtrent zijn lijvige adviezen uitgebracht, o.a. door den regeeringscommissaris voor de bestuursvorming, den directeur van B. B. en andere

(Soangkoepon).

instanties. De inzichten, die de Regeering met betrekking tot deze materie heeft verkregen, zijn zoodanig gefundeerd, dat Zij overtuigd is van de juistheid van het door haar ingenomen standpunt.

Wanneer ik nog even aanhaalde een passage uit de toelichting op het ontwerp van de werkecommissie uit de stadsvormingscommissie, had dit niet deze strekking, dat de Regeering zich volkomen achter die uitspraak wilde stellen, maar het was wel van belang op die uitspraak te wijzen, omdat die werkecommissie bestond uit de heeren prof. Logeman, Karsten en Hens, personen dus, die zoowel op het gebied van stedebouwkunde als op dat van het staatsrecht zeer deskundig zijn.

Ik geloof echter, dat het beter is thans niet verder op enkele door den heer Roep ter sprake gebrachte details in te gaan. De Regeering is gaarne bereid, bij een andere gelegenheid — wellicht bij de behandeling van de begroting 1939 — nog over een en ander met den heer Roep van gedachten te wisselen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie, als gewijzigd bij Nota van Wijziging, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de ontwerp-ordonnantie tot toepasselijkverklaring van de „Wervingsordonnantie 1936" op de werving voor Suriname. (Ond. 182.)

Deze ontwerp-ordonnantie wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van het vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften; de conclusie op verzoekschrift No. 1:

1. Verzoek, gedagteekend Idi 3 November 1937, van Makam, om toekenning van pensioen.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Adressant Makam werd bij beschikking van den chef van exploitatie der Staatsspoorwegen in Atjeh van 10 Augustus 1936 No. 115 wegens overcompleet eervol uit zijn betrekking ontslagen met aanspraak op evenredig pensioen. Dit is echter blijkbaar een foutieve beslissing geweest, waarom zij werd ingetrokken en vervangen door een beschikking van de daartoe bevoegde autoriteit van 14 Januari 1937 No. 7, waarbij aan Makam een onderstand werd toegekend. Men heeft Makam echter steeds 2% van zijn salaris in het pensioenfonds laten storten, waardoor hij steeds in de veronderstelling heeft verkeerd, dat hij te zijner tijd recht op pensioen zou krijgen. Waar in de stukken van de overheid bij het ontslag van Makam pertinent is verklaard, dat Makam recht heeft op het evenredig pensioen, behoort mijns inziens de daarin opgesloten belofte geëerbiedigd te worden.

Zou dit verzoek echter niet voor inwilliging vatbaar zijn op grond van de bestaande bepalingen, dan ware adressant in 's lands dienst te herplaatsen, hetgeen adressant eveneens heeft verzoekt.

(Voorz. Commissie Verzoekschriften, Soangkoepon.)

Waar adressant wegens overcompleet eervol is ontslagen, bestaat daartegen mijns inziens geen enkel bezwaar.

Daarom stel ik de Commissie voor de Verzoekschriften voor, de Regeering in overweging te geven om den betrokken dienst opdracht te geven adressant in zijn vorige functie te herplaatsen dan wel hem tot een gelijkwaardig ambt in 's lands dienst te benoemen. Dat is mijns inziens de beste oplossing om de fouten van het daartoe gezaghebbende orgaan te herstellen en adressant een onverdiende teleurstelling te besparen.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Bij nader inzien bemerk ik, dat de conclusie van de Commissie voor de Verzoekschriften inderdaad op één punt te kort schiet, namelijk wat betreft het verzoek om herplaatsing in 's lands dienst.

Dit verzoek wil de commissie aan de hand van de woorden van den heer Soangkoepon nog gaarne ter kennis van de Regeering brengen met het verzoek om, indien het eenigszins mogelijk is, aan dit verzoek van adressant te voldoen.

De conclusie der commissie, als gewijzigd door den Voorzitter der commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 2:

2. Verzoek, gedagteekend Tjimahi 18 December 1937 van M. M. Silooy, om toekenning van onderstand c.q. herplaatsing.

Regeringsbrieven van 13 Juni 1934 No. 1421/C en 29 Januari 1935 No. 241/C hebben op een eerder verzoek betrekking.

Aangezien een eerder door adressant ingediend rekest is afgedaan en in het onderhavige geen nieuwe gezichtspunten worden geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Op het verzoek van M. M. Silooy behoort m.i. in denzelfden geest te worden beslist als op dat van Makam.

Adressant werd bij besluit van den legercommandant van 10 Mei 1932 No. 200/I wegens ziekte ontslagen onder toekenning van pensioen.

Later is gebleken, dat adressant geen recht op pensioen kan doen gelden, doch ik vraag mij af, of de landsdienaren geen vertrouwen meer mogen stellen in een beslissing van den legercommandant.

Ik zag liever, dat het desbetreffend besluit van den legercommandant door iedere autoriteit werd geëerbiedigd; trouwens het oorspronkelijk verzoek van adressant betreft het pensioen en niet het ontslag; dit ontslag is slechts een middel tot het verkrijgen van pensioen, immers, indien Silooy geen pensioen kon erlangen, had de legerleiding zijn verzoek moeten afwijzen en hem in den gewonen dienst moeten handhaven.

Adressant lijdt evenwel aan een ziekte en nu rijst bij mij de vraag, of deze ziekte van zoodanigen aard is, dat betrokkene niet weder in 's lands dienst kan worden opgenomen. Dit staat ter beoordeeling aan de betrokken geneeskundige commissie. De afkeuring heeft in het jaar 1932 plaats gehad en thans zijn wij 6 jaren verder, en daarom vraag ik, of het nu niet mogelijk is, adressant aan een herkeuring te onderwerpen en hem op die wijze de mogelijkheid te openen tot herplaatsing in 's lands dienst.

Zulk een tegemoetkoming verdient adressant m.i. wel en

(Voorz. Commissie Verzoekschriften, Soangkoepon.)

daarom moge ik der commissie in overweging geven, haar conclusie in dien geest te redigeeren.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De heer Soangkoepon heeft twee punten naar voren gebracht, namelijk de mogelijkheid van herplaatsing en het pensioen.

Ten aanzien van de herplaatsing wil ik opmerken, dat de heer Silooy door een militaire geneeskundige commissie is afgekeurd wegens ziels- en lichaamsgebreken. Het lijkt mij, dat, wanneer de Regeering een dergelijk oordeel van de geneeskundige commissie tot haar beschikking heeft, Zij den betrokkene niet weer herplaatsen kan. De geneeskundige commissie heeft zich in deze uitgesproken en dan ligt het buiten onze bevoegdheid, na te gaan, of deze uitspraak juist is en of deze man niet kan worden herplaatst. Daarvoor heeft men een geneeskundige commissie in haar uiterste bevoegdheid en daarop kunnen wij dus niet ingaan.

Een andere kwestie is het tweede punt, dat de heer Soangkoepon naar voren gebracht heeft. Ik moet inderdaad erkennen, dat met dit geval wel wat vreemd is omgesprongen. Eerst werd den man medegedeeld, dat hij pensioen zou krijgen; hij werd ontslagen wegens welbewezen ziels- en lichaamsgebreken, met behoud van het recht op pensioen. Daarna heeft men gezegd, dat dit eigenlijk niet juist was en men heeft gezegd, dat hem onderstand moest worden toegekend. Vervolgens heeft men hem verwezen naar den directeur van Financiën, die gezegd heeft, dat deze man in het geheel geen recht had, noch op pensioen, noch op onderstand. Dit is wel een zeer eigenaardige houding en daarom heeft de Commissie voor de Verzoekschriften er geen bezwaar tegen, te verzoeken, dezen man op de een of andere wijze tegemoet te komen, bijv. door toekenning van een definitieven onderstand.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Ik meen, dat er een bepaling bestaat, volgens welke iemand, die afgekeurd is, na een tijdvak van vijf jaar het verzoek kan doen, nog eens te worden gekeurd om bij goedkeuring dan weder in 's lands dienst te kunnen komen. Ik zou de Commissie voor de Verzoekschriften willen vragen, de Regeering in overweging te geven na te gaan of van deze bepaling voor den betrokkene geen gebruik kan worden gemaakt.

Intusschen dank ik de commissie voor haar welwillende houding in deze.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik behoef aan mijn antwoord eigenlijk niets meer toe te voegen. De termijn van vijf jaar, waarover het hier zou gaan — ik heb geen tijd gehad de betreffende bepaling nog eens na te gaan — zou toch reeds verstreken zijn, dus het beroep van den heer Soangkoepon daarop heeft geen zin.

Waar de heer Soangkoepon intusschen al tevreden gesteld is door de zoeven toegezegde aanvulling van de conclusie der commissie, geloof ik dat ik hier verder het zwijgen aan kan toe doen.

De conclusie der commissie, gewijzigd in den geest als door den Voorzitter van de commissie aangegeven, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op de verzoekschriften 3 t/m 13:

3. Verzoek, gedagteekend Batang 31 Januari 1938, van R. Tjokrosoewirjo, om voortzetting van de uitbetaling van den door hem genoten onderstand.

Aangezien een door adressant eerder gedaan verzoek is afge-

23ste VERGADERING — WOENSDAG 8 JUNI 1938.

Vierde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

daan en in het onderhavige geen nieuwe gezichtspunten worden geopend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Rogodjampi 7 Februari 1938, van vrouwe Soewarti, om toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Badjawa (Flores) 20 April 1936, van Fettor (of Petor) Sila (sedert overleden) houdende klachten over het optreden van een bestuursassistent en bezwaren tegen zijn veroordeeling.

Regeringsbrieven van 27 Februari 1937 No. 431/A, 1 Maart 1938 No. 461/A hebben op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag.

6. Verzoek, gedagteekend Kemasan (Kedoe) 16 December 1937 van Toenoet, om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 2 Maart 1938 No. 470/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

7. Ongedagteekend verzoek van Anthonius J. Sambenthro qq. Maria Kangiras alias Maria (Dodo) Macadompis, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 4 Maart 1938 No. 483/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressante, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Siabal-abal Maart 1937, van Joeda en Garoesa marga Pandjaitan, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 11 Maart 1938 No. 532/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

9. Verzoek, gedagteekend Pekalongan 9 Juli 1937 van

Raden Taswadi o.g. Indrohadikoesoemo, betreffende zijn eervol ontslag.

Regeringsbrief van 16 Maart 1938 No. 568/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Saparoea 24 Juli 1937 van Benjamin Papilaja e.s., houdende verzoek om Staatsblad 1937 No. 152 buiten werking te stellen voor de hoofdplaats Saparoea en de negorij Tiouw, alsmede om aldaar weder een schutterskorps op te richten.

Regeringsbrief van 31 Maart 1938 No. 681/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Tandjong Enim 27 Augustus 1937 van Oerip bin Djemangoen, houdende bezwaren tegen een vonnis van een inheemsche rechtbank.

Regeringsbrief van 1 April 1938 No. 684/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

12—13. Verzoeken, gedagteekend Beroego Juli 1937 en Palembang 2 December 1937, respectievelijk van Noer bin Oemar e.a. en Adjis bin Sapei, houdende bezwaren tegen handelingen van de N. V. Bataafsche Petroleum Maatschappij.

Regeringsbrief van 5 April 1938 No. 713/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor t.a.v. de verzoeken over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

De conclusies op de verzoekschriften Nos. 3 t/m 13 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De volgende vergadering zal plaats hebben op Maandag a.s., eventueel voort te zetten op Dinsdag 14 dezer.

De vergadering wordt te 9.52 uur v.m. gesloten.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS 309
LECTURE 10
MAY 19, 1964

Today we will discuss the properties of the hydrogen atom. We will start with the Bohr model and then move to the full quantum mechanical treatment. The Bohr model is a semi-classical model that gives a good qualitative picture of the atom, but it is not a true quantum theory. The full quantum theory is based on the Schrödinger equation and gives a more complete description of the atom.

The Bohr model is based on the following assumptions: 1. The electron moves in a circular orbit around the nucleus. 2. The angular momentum of the electron is quantized. 3. The energy of the electron is quantized. The Bohr model predicts the energy levels of the hydrogen atom, which are given by the formula:

$$E_n = -\frac{13.6 \text{ eV}}{n^2}$$

where n is the principal quantum number. The Bohr model also predicts the radii of the orbits, which are given by the formula:

$$r_n = n^2 a_0$$

where a_0 is the Bohr radius. The Bohr model is a good approximation for the hydrogen atom, but it fails to describe the fine structure of the spectrum and the Zeeman effect. The full quantum theory is needed to describe these phenomena.

The full quantum theory of the hydrogen atom is based on the Schrödinger equation. The wave function $\psi(r, \theta, \phi)$ is a function of the position coordinates (r, θ, ϕ) . The energy levels are given by the eigenvalues of the Hamiltonian operator. The wave functions are characterized by three quantum numbers: the principal quantum number n , the angular momentum quantum number l , and the magnetic quantum number m .

The energy levels of the hydrogen atom are degenerate with respect to the angular momentum quantum number l and the magnetic quantum number m . The degeneracy is lifted by the fine structure and the Zeeman effect. The fine structure is due to the spin-orbit interaction, and the Zeeman effect is due to the interaction of the magnetic moment of the electron with the external magnetic field.

The wave functions of the hydrogen atom are given by the product of a radial function and an angular function. The radial function is a function of the radial distance r , and the angular function is a function of the angular coordinates (θ, ϕ) . The radial function is given by the formula:

$$R_{nl}(r) = \frac{2}{n^2} \sqrt{\frac{(n-l-1)!}{(n+l)!}} \left(\frac{2r}{na_0}\right)^l e^{-r/na_0} L_{n-l-1}^{2l+1}\left(\frac{2r}{na_0}\right)$$

where L_{nl}^m is the associated Laguerre polynomial. The angular function is given by the formula:

$$Y_{lm}(\theta, \phi) = \sqrt{\frac{(2l+1)!}{4\pi(l-m)!(l+m)!}} P_l^m(\cos\theta) e^{im\phi}$$

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 197. — Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

24ste VERGADERING.

Vergadering van Maandag 13 Juni 1938.

(Bijeenroepingsuur: 9 voormiddag.)

Ingekomen stukken. — Vraag of zal worden aangedrongen op verlenging van den termijn, gesteld voor de afdoening van Ond. 197. — Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168). — Samenvoeging Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchouc-bedrijf (Ond. 170). — Ordonnantie op het vervoer van emigranten (Ond. 183). — Wijziging regelen voor toekenning van tegemoetkomingen uit 's lands kas aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen t.b.v. hun ziekeninrichtingen (Ond. 186). — Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191). — Overdracht van bevoegdheden van hogere op lagere autoriteiten in verband met de bestuurs-hervorming (Ond. 194). — Vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

Voorzitter: de heer Mr. W. H. VAN HELSDINGEN.

De presentielijst is geteekend door 16 leden, te weten de leden:

Van Baalen, Blaauw, C. C. van Helsdingen, W. H. van Helsdingen, De Hoog, Kan, Kartowisastro, Kerstens, Roep, Soangkoepou, Soetardjo, Sosrohadikoesoemo, Thamrin, Verboom, De Villeneuve en Wiwoho.

Regeringsgemachtigden de heeren: De Bruyn Kops, Maassen en De Waal.

De **Voorzitter:** Geachte Medeleden! Ik open deze vergadering.

De **Secretaris** deelt mede, dat zijn ingekomen:

A. De volgende Regeeringsbrieven en -beschikkingen:

1. Kabinetsbrieven van den Gouverneur-Generaal van 7 en 9 Juni 1938 Nos. 23 en 17 ter aanbieding van:
  - a. een ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 197);
  - b. een ontwerp-ordonnantie tot aanvulling van het Wetboek van Krijgstucht met een regeling nopens de betreffende bevoegdheid van de krijgsraden, kennis nemende van het beklag over een opgelegde krijgstuuchtelijke bestraffing (Ond. 198).

De stukken zijn vermenigvuldigd en rondgedeeld.

2. Kabinetsbrief van den Gouverneur-Generaal van 3 Juni 1938 No. 37 houdende mededeeling, dat is vastgesteld de ordonnantie tot wijziging en aanvulling van de bepalingen betreffende de zeden in het wetboek van strafrecht ter betere bescherming van minderjarige (Ond. 124).

3. Besluit van den Gouverneur-Generaal van 3 Juni 1938 No. 39 houdende ontheffing van Mr. Dr. G. G. van Buttingha Wichers van de functie van Gouvernementscommissaris bij de Algemeene Volkseredietbank en benoeming in zijn plaats van A. Praasterink.

4. Als voren van 7 Juni 1938 No. 21 houdende aanwijzing van zelfbestuurders voor de te herstellen zelfbesturende landschappen op Bali.

5. Als voren van 7 Juni 1938 No. 24 houdende vergunning aan de daarin genoemde personen om naar zijn geboorte plaats dan wel vroegere woonplaats terug te keeren.

6. Als voren van 7 Juni 1938 No. 29 houdende ontheffing van Mr. Dr. G. G. van Buttingha Wichers van het lidmaatschap van de Tweede Begrotingcommissie.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Soangkoepou.)

De sub 2 t/m 6 genoemde stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

B. De volgende ter kennisneming ontvangen bescheiden:

1. Voorloopig overzicht van de Landsmiddelen over April 1938.
2. Rondschrijven van de Bezoldigingscommissie van 3 Juni 1938 No. B.C. 12/2/33 betreffende aanstellingen tot niet-gegradueerd referendaris en praktijk-ingenieurs.
3. Rondschrijven van de Bezoldigingscommissie van 4 Juni 1938 No. B.C. 3/2/22 betreffende gedeeltelijke medetelling van volontairstijd.

De stukken worden ter inzage gelegd ter secretarie van den Volksraad.

De **Voorzitter:** Aan de orde is de beslissing over de vraag of ten aanzien van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging van het Rechtsreglement Buitengewesten (Ond. 197) overeenkomstig artikel 17, Reglement van Orde, bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening van deze ontwerp-ordonnantie gestelden termijn zal worden aangedrongen.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming wordt besloten, dat ten aanzien van deze ontwerp-ordonnantie niet bij den Gouverneur-Generaal op verlenging van den voor de afdoening gestelden termijn zal worden aangedrongen.

De **Voorzitter:** Deze ontwerp-ordonnantie zal na afloop der vergadering in de commissies worden behandeld.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Staatsblad 1919 No. 61). (Ond. 168.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde van het College.

De heer **Soangkoepou:** Mijnheer de Voorzitter! In de Memorie van Toelichting heeft de Regeering o.a. het volgende verklaard:

- a. „Hoewel ook met deze Zelfbesturen ter Oostkust reeds in het jaar 1929 nopens de inwerkingtreding van de Erfpachtsordonnantie voor hun gebied in overleg werd getreden en bij die gelegenheid ook reeds algeheele overeenstemming werd bereikt met betrekking tot eenige” — dus nog niet tot alle — „wijzigingen welke als resultaat van dat overleg nog in de Erfpachtsordonnantie zouden zijn aan te brengen, bleef deze kwestie sindsdien rusten, wijl gemeend werd, dat er aanleiding bestond om met de verdere behandeling daarvan te wachten, totdat ook het vraagstuk van eene omzetting van de landbouwconcessies ter Oostkust in erfpacht in den breede zou zijn bestudeerd en de algemeene richtlijnen zouden zijn uitgestippeld, volgens welke die conversie zou kunnen plaats vinden.

In afwachting daarvan werd voor een enkele landbouwconcessie, welke reeds op ultimo 1931 zou expireeren, een tijdelijke voorziening getroffen in hoofdzaak hierop neerkomende, dat de geldigheidsduur daarvan voorloopig met ongeveer vijf jaren werd verlengd.”

Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Soangkoepon.)

- b. „Afgezien derhalve van een toekomstige conversie van landbouwconcessies in erfpacht, wordt het daarom gewenscht geacht, om thans ook voor de meer genoemde landschappen ter Oostkust van Sumatra de Erfpachtsordonnantie in werking te doen treden en op die wijze de basis te scheppen voor de verleening van erfpachtsrechten.
- c. „Hoewel daarbij voornamelijk gedacht is aan het treffen van een voorziening met het oog op aflopende landbouwconcessies, behoeft in den tekst van de ordonnantie, zooals zij zal komen te luiden, geen beletsel te worden gezien, om desgewenscht ook over te gaan tot omzetting van de nog loopende concessies in erfpacht, waarmede echter niet gezegd is, dat — indien terzake van de zgn. conversievoorwaarden algemeene overeenstemming mocht worden bereikt — niet de wenschelijkheid of noodzakelijkheid aan den dag zou komen treden om met het oog op die conversie in de Erfpachtsordonnantie nog eenige verdere wijzigingen aan te brengen. In dit geval zal mede de vraag onder de oogen kunnen worden gezien in hoeverre er aanleiding bestaat, om de Erfpachtsordonnantie in haar geheel aan een herziening te onderwerpen.”

Mijnheer de Voorzitter! Waar er een enkele landbouwconcessie in het jaar 1931 zou expireeren, vraag ik mij af, of dat tijdstip niet het geschiktste oogenblik was, om het vraagstuk van het gebrek aan landbouwgrond voor de autochthone bevolking nader onder de oogen te zien, in stede van de verlenging van den geldigheidsduur dier landbouwconcessie met vijf jaren. Wanneer ik thans deze drie overeenkomende verklaringen van de Regeering naast elkander leg dan bevreesd het mij, dat de Regeering in eersten termijn nog nader heeft geantwoord, dat tusschen de indiening der onderwerpelijke ontwerp-ordonnantie en een eventuele toekomstige conversie geen dadelijk verband bestaat, dat Zij haar standpunt met betrekking tot het conversievraagstuk namelijk nog in geen enkel opzicht heeft bepaald en dat het haar dus volstrekt onmogelijk is daarover thans reeds van gedachten te wisselen.

Dit laatste antwoord van de Regeering is m.i. in flagranten strijd met haar vorige drie verklaringen.

Het is ook in strijd met haar verklaring in eersten termijn, waarbij zij o.a. zegt:

„Dit neemt niet weg, dat hoewel dus voornamelijk is gedacht aan het treffen van een voorziening met het oog op een enkele aflopende landbouwconcessie, in den tekst der ordonnantie, zooals zij zal komen te luiden, op zich zelf nog geen beletsel behoeft te worden gezien, om, op den voet daarvan, eventueel ook over te gaan tot de verleening van erfpachtsrechten ter vervanging van nog loopende landbouwconcessies. Dit laatste zal echter in feite eerst mogelijk zijn, nadat de algemeene richtlijnen zullen zijn uitgestippeld, volgens welke een dergelijke omzetting zal kunnen plaats vinden en nadat dus een beslissing zal zijn genomen omtrent de punten van algemeene strekking welke met het conversievraagstuk verband houden.”

Uit deze Regeeringsverklaringen meen ik toch te moeten opmaken, dat deze ontwerp-ordonnantie in een dadelijk verband staat met de conversie van de landbouwconcessies. De regeeringsverklaringen draaien m.i. wel als een tol om de waarheid van het bestaan van dit dadelijk verband; maar Mijnheer de Voorzitter, mijn voornaamste bezwaren tegen deze ontwerp-ordonnantie bewegen zich niet om dit verband, doch om de gevolgen van de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie voor de autochthone bevolking van het gewest Oostkust van Sumatra.

De Regeering heeft verklaard, dat de verleening van de erfpachtsrechten ter vervanging van nog loopende landbouw-

concessies in feite zal plaats hebben, nadat de algemeene richtlijnen ten deze zullen zijn uitgestippeld. En waar deze richtlijnen thans nog niet bekend zijn, vraag ik mij af, waarom Zij dan met de indiening van deze ontwerp-ordonnantie niet heeft gewacht, tot dat deze richtlijnen volledig zullen zijn vastgelegd. Het komt mij voor, dat de ten deze door de Regeering gevolgde werkmethode beteekent de paarden achter den wagen spannen en dit is zeker niet in het belang van de inheemsche bevolking ter Oostkust van Sumatra.

De Regeering heeft mijn vraag niet beantwoord omtrent de wijze, waarop Zij straks de rechten van de Inheemsche bevolking, nader omschreven in de artikelen 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van de akte van landbouwconcessies, bedoeld in B. B. 4770, zal consolideeren bij de totstandkoming en uitvoering van deze erfpachtsordonnantie.

Ik meen op grond van artikel 45 der I.S., dat de Regeering in de allereerste plaats deze rechten onder de oogen behoort te zien, alvorens zij overgaat tot de indiening van deze ontwerp-ordonnantie. Immers de bescherming der Inlandsche bevolking en derhalve ook van haar rechten behoort tot de gewichtigste plichten van den Gouverneur-Generaal. De Regeering moge ten aanzien van de conversie van oordeel zijn, dat ter zake nog geen gedachtenwisseling mogelijk is, doch ik moge toch de hoop koesteren, dat de Regeering mijn vraag omtrent de rechten der bevolking bij de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie, volledig zal beantwoorden. Ik betreur het dan ook ten zeerste, wanneer de Regeering in dit verband in eersten termijn zegt, dat Zij mijn opmerking, betreffende de onvoldoende behartiging en bescherming der bevolkingsbelangen bij de uitgifte van gronden ter Oostkust van Sumatra voor mijn rekening laat.

Ik heb deze onvoldoende behartiging en bescherming der belangen van de Inheemsche bevolking naar voren gebracht, met de innige hoop, dat de Regeering ter zake een verbetering zal aanbrengen in het belang van deze bevolking, die nog tevergeefs en reikhalzend de hulp van de Regeering verbeidt.

Dat ik met mijn beschouwingen ten deze niet alleen sta, zal straks nader wel blijken, wanneer ik kom tot het betoog van ons geacht medelid den heer De Villeneuve in eersten termijn gehouden.

De Regeering heeft in verband met het Instituut der rijks-grooten van de betrokken landschappen verklaard, dat er geen enkele reden is, om eraan te twijfelen, dat in die landschappen, waar de landsgrooten volgens het politiek contract een integreerend deel uitmaken van het Zelfbestuur, ook met die landsgrooten over de voorgestelde wijzigingen in de erfpachtsordonnantie overleg is gepleegd.

Maar, Mijnheer de Voorzitter, de zetels van deze rijks-grooten blijven in het zelfbestuursgebied ter Oostkust van Sumatra openstaan en sedert zijn die niet meer vervuld; de in de politieke contracten aangewezen rijks-grooten werden na hun overlijden of defungeeren niet meer vervangen door de daartoe wettige en gerechtigde kandidaten, de kandidaten, die daartoe dienen te worden aangewezen en erkend.

Wil de Regeering dus deze ontwerp-ordonnantie tot stand brengen, dan behoort Zij m.i. eerst het daarheen te leiden, dat de rijks-grooten overeenkomstig de adat en de politieke contracten worden aangesteld en eerst daarna kan men spreken van het Inlandsch Zelfbestuur in den zin van de ter zake gesloten politieke contracten, betiteld met de z.g. lange verklaring.

Waar deze rijks-grooten in de zelfbesturende landschappen ter Oostkust van Sumatra m.i. sedertdien op onwettige gronden niet meer zijn aangewezen en erkend, ligt het m.i. voor de hand, dat de tegenwoordige zelfbestuurders alleen, dus met uitschakeling van de betrokken rijks-grooten, niet bevoegd en gerechtigd zijn om principieele zelfbestuurdershandelingen, zooals neergelegd in deze erfpachtsordonnantie, tot stand te brengen en als zoodanig komt het mij voor, dat

(Soangkoepon.)

deze ontwerp-ordonnantie op een onrechtmatige wijze tot stand gekomen en derhalve onwettig is.

Wat aangaat de vervanging van de woorden: „in overleg met” door „in overeenstemming met”, meent de Regeering daarin geen verzwakking, laat staan een beknotting van de rechten der zelfbestuurders te kunnen zien. Ik ben evenwel nog steeds van oordeel, dat, met deze verandering veel meer de positie van de Europeesche bestuursambtenaren versterkt, dan die van de zelfbestuurders; in elk geval beteekent deze verandering geen versterking of versteviging van de positie van de betrokken zelfbestuurders, omdat deze thans niets meer kunnen uitvoeren, zonder toestemming van het betrokken hoofd van gewestelijk bestuur, zoodat het zelfbestuur in feite niet meer bezit het zelfbeschikkingsrecht over een bepaald landschap, doch dat zelfs over het betrokken bestuur, door het hoofd van gewestelijk bestuur wordt beschikt.

Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van den inhoud van de nieuwe politieke contracten heeft de Regeering verklaard, dat na de totstandkoming dier contracten de Volksraad overeenkomstig het bepaalde in artikel 34(2) der Indische Staatsregeling van den inhoud dier contracten kunnen kennisnemen. Deze methode van werken is m.i. zeer verkeerd, omdat het geen zin meer heeft om advies te geven over zaken, die reeds door de Regeering zijn afgedaan. Advies geven van de zijde van den Volksraad omtrent een reeds voldongen feit komt m.i. neer op wat men noemt: mosterd na den maaltijd. Ik zie het nut van kennisneming der reeds gesloten politieke contracten niet meer in, behalve dan voor het houden van een nabetrachting, iets wat voor een advieslichaam als de Volksraad geen zin meer heeft. Verder begrijp ik niet, waarom de Regeering de openbaarheid schuwt, wanneer het geldt politieke contracten, waaraan zooveel algemeene- en bevolkingsbelangen zijn verbonden, welke zeker beter zullen zijn gediend, indien de Volksraad terzake veel meer weet dan de Java-Bode.

Ik zie echter wel in, dat het naar voren brengen van argumenten ten deze gelijk staat met het kloppen aan een doovemans deur en daarom zal ik thans overgaan tot een beschouwing van het betoog van ons geacht medelid, den heer De Villeneuve, in eersten termijn gehouden.

Ons geacht medelid de heer De Villeneuve heeft in eersten termijn verklaard, dat hij zich met de zienswijze van de Regeering omtrent de beperkte strekking van de onderhavige ontwerp-ordonnantie kan vereenigen en in dit verband heeft hij mij min of meer verweten, dat ik mij in beschouwingen van veel wijdere strekking heb begeven, beschouwingen, die eigenlijk het karakter van een deviatie vertoonen.

Ik begrijp dit standpunt van ons geacht medelid niet, want ik vraag mij af, of wij dan in deze zaal zijn bijeengekomen, om slechts het zinsverband van deze ontwerp-ordonnantie te beoordeelen en slechts na te gaan, of deze ontwerp-ordonnantie op papier al dan niet juist is. Ik meen, dat de Volksraad er is om de belangen van de verschillende bevolkingsgroepen in deze gewesten te behartigen en op dien grond behoort hij de gevolgen van elken te nemen maatregel voor de samenleving onder de oogen te zien. Voor mij geldt dus hierbij niet het antwoord op de vraag, of een ontwerp-ordonnantie van een beperkte of wijdere strekking is, doch wel het antwoord op de vraag, welke gevolgen de te nemen maatregelen voor de bevolkingsgroepen hier te lande zullen medebrengen, terwijl voor mij, als vertegenwoordiger der inheemsche bevolking in het bijzonder, de vraag geldt, welke die gevolgen zullen zijn ten opzichte van de bevolkingsgroep, waartoe ik behoor.

Overigens liggen de door mij naar voren gebrachte beschouwingen m.i. geheel in de lijn van deze ontwerp-ordonnantie. Zoowel de belangen van de Inlandsche zelfbestuurders en de autochthone bevolking ter Oostkust van Sumatra als die van de in de politieke contracten genoemde rijks-grooten staan m.i. in nauw verband met deze ontwerp-ordonnantie. En

al moge zelfs deze ontwerp-ordonnantie met inachtneming van een volkomen vrijen wil van de betrokken zelfbestuurders zijn opgesteld, — zooals de Regeering dit verklaarde, — dan nog mag die zeker niet totstandkomen, indien zij in strijd is met de betrokken bevolkingsbelangen, welke beschermd en gewaarborgd zijn door het bestaan van artikel 45 der I. S. Verder mag deze ontwerp-ordonnantie zeker niet totstandkomen, indien zij in strijd is met de bestaande politieke contracten en deze ontwerp-ordonnantie is dat zeker, indien zij tot stand wordt gebracht zonder medewerking van de betrokken rijks-grooten, omdat de personificatie van het Inlandsch bestuur in een bepaald landschap niet alleen in den persoon van den betrokken zelfbestuurder, doch ook in die der betrokken rijks-grooten moet worden gezien. Met het dagblad „Sinar Deli” van 9 Mei j.l. No. 105, kan ik mij vereenigen, wanneer het in zijn artikel onder het hoofd: „Pertoekaran concessie mendjadi erfpacht” o.a. zegt:

„Baik rakjat, maepoen t. M. Soangkoepon tida per-tjaja, bahwa pemerintah akan berlepas tangan seteroes-nja dalam oeroesan itoe. Rakjat tetap setia dan tetap harap akan memperoleh perlindoengan diatas haknja seperti diseboetkan dalam artikel 45 dari Indische Staats-regeling diatas, tida djemoe-djemoe memperdengarkan keberatan-keberatan itoe, hingga pada satoe masa kelak mereka harap akan mendapat penjelidikan jang memoe-askan dan membawa-bawa kepada hasil jang memberikan perlindoengan atas harta rakjat itoe.”

Wanneer ik dus mijn beschouwingen ten deze in eersten termijn geef, dan liggen die geheel in de lijn van de beproefde trouw en afhankelijkheid van de Inheemsche Nederlandse onderdanen in de zelfbesturende gebieden aan het Nederlandse gouvernement.

De zelfbestuurders, de rijks-grooten en de Inheemsche bevolking in de zelfbesturende landschappen hebben een volkomen vertrouwen in de integriteit van het Nederlandsche gezag en daarom wensch ik van ganser harte, dat daarop onder welke omstandigheden ook, geen inbreuk zal worden gemaakt, gedachtig verder aan den gulden leefregel: „Breek Uw eerewoord niet, wat er ook gebeuren moge.”

In eersten termijn heeft ons geacht medelid, de heer De Villeneuve, mij verder verzocht te bewijzen, dat de bevolkingsbelangen ter Oostkust van Sumatra geheel verwaarloosd waren en worden. Ik heb die bewijzen geleverd, doch daaraan kunnen nog worden toegevoegd bewijzen, die door de Inheemsche pers te Medan zijn verstrekt. Ik moge van deze plaats mijn dankbaarheid betuigen aan de Inheemsche Delische pers, die mij ten deze zoo welwillend heeft gesteund. De Pewarta Deli en de Sinar Deli beide hebben mijn beschouwingen ter kennis van de autochthone bevolking gebracht en als gevolg daarvan heeft de Sinar Deli van 9 en 10 Mei j.l. Nos. 105 en 106 aan de kwestie beschouwingen gewijd, naar welke beschouwingen ik, ter bevestiging van mijn betoog in eersten termijn, de Regeering en ons geacht medelid, den heer De Villeneuve, moge verwijzen. Daarin wordt o.a. het volgende gezegd:

De **Voorzitter**: Ik heb tegen de aanhaling geen bezwaar, mits zij blijft binnen de grenzen van het onderwerp. Andere klachten zijn niet aan de orde.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Het artikel houdt direct verband met de concessies. Ik lees namelijk in de genoemde nummers van de Sinar Deli het volgende:

„Hari Sabtoe kemarin doeloe kita djandjikan akan membentangkan disini beberapa boekti kedjadian, bahwa ada beberapa banjak hak rakjat jang tidak mendapat perlindoengan sebagaimana mestinja.

Kedjadian jang paling baroe, adalah rakjat asli pendoe-doek tiga boeah kampong dibahagian Soenggal-Deli jang tidak mendapat tanah peroesahaan (djaloeran) dari keboen tembakau, meskipoen sebetoeinja pendoe-doek itoe

Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Soangkoepon.)

soedah lebih doeloe berada disana sebeloemnja concessie di masoekkan.

Menoeroet peratoeran² jang soedah ditentoeakan dalam acte concessie, bahwa bagi rakjat pennoengtoe haroes disediakan tanah² peroesahaan mereka oleh pihak keboen dengan setjoekoeponja. Dan lagi mesti ada persediaan tanah (reserve grond) disekeliling perkampoengan jang beroepa sebagai pekarangan kampoeng dengan setjoekoeponja oentoek keperloean perloelasan kampoeng dibelakang hari, tetapi persediaan tanah reserve ini, ternjata tidak begitoe ada, sehingga terboekti, apabila rakjat diwaktoe jang achir ini hendak mendirikan roemah, soedah tidak mendapat tanah peroesahan lagi.

Kampoeng jang tiga boeah kita maksoedkan diatas, ialah Kampoeng Paja Geli, Tandjoeng Goesta dan Kampoeng Lalang kiri moedik Soengei Belawan. Mereka soedah mendjadi pendoeoek disitoe sebeloem nja concessie datang; oleh karena itoe mestinja bagi mereka disediakan tanah peroesahaan dan perkampoengan jang tjoekoepon.

Sebetoelnja berpoeloeh tahoen lamanja sesoedah concessie datang, mereka ada menerima tanah djaloeran sebagaimana mestinja, tetapi kemoedian ini, mereka tidak mendapat lagi. Seperti soedah pernah kita kabarkan disini, keterangan dari pihak jang berwadajib, bahwa mereka memperoleh tanah peroesahaan selama doeloe itoe, hanjalah karena pemberian (pengasihian) keboen sadja, sedang menoeroet keterangan dalam kaart concessie bagi mereka tidak ada dinjatakan haroes mendapat bagian tanah peroesahaan. Oleh karena sekarang keboen tidak maoe kasih lagi, mendjadi mereka tidak ada hak mendapat.

Mereka itoe semoeanja tidak koerang dari 200 tangga, banjak djiwanja ditaksir tidak koerang 600 orang. Mereka tidak mendapat tanah perladangan tahoen ini dan walapoen dengan djalan sewaan (in natura) tidak djoega dapat. Kesoesahan² ini soedah mereka sampaikan kepada jang berwadajib, tetapi tidak ada berhasil, mereka tetap menentangi antjaman kesoekaran dan ..... kelaparan.

Apakah sebahnja mereka itoe tidak mempoenjai tanah peroesahaan dan mengapa mereka tidak mendapat bahagian tanah djaloeran, pada hal mereka itoe mestinja mendapat? Dimana letak kesalahan ini? Apakah mereka itoe akan dibiarkan sadja selamanja sebagai orang dagang jang mendatang ketempat itoe dengan tidak poenja apa²?

Siapakah jang akan diharapkan mereka dapat memperlindoengi mereka dari antjaman kesoekaran hidoep dan ..... kelaparan itoe?

„Tentoe jang diharapkan mereka tidak lain dari pihak pemerintah jang dapat menolong mereka dalam kesoesahan jang disebabkan boekan kesalahan mereka.

Selain dari itoe, baik poela kita bawa pematja kepada mengingati, tanah kampoeng Pematang Gerat dan Pematang Doerian di Pertjoet-Deli.”

Verder moge ik ons geacht medelid, den heer de Villeneuve, verwijzen naar een entrefilet in de Sinar Deli van 19 Mei 1938 No. 113, onder het hoofd „Rakjat kampoeng tidak mendapat perladangan” in Boven Deli en in de Pewarta Deli van 31 Mei 1938 No. 123 onder den titel van: „400 orang rakjat menghadap J. M. M. Sulthan Deli, mempersembahkan keberatan”, zoomede in de Pewarta Deli van 7 Juni j.l. No. 129 onder het hoofd: „23 kampong pendoeoek menghadap Toeankoe Sulthan, Lagi oeroesan tanah djaloeran”.

Wanneer ons geacht medelid, de heer de Villeneuve, zijn aandacht aan deze artikelen schenkt, zal hij er zeker volkomen van overtuigd worden, dat ik de door hem verlangde bewijzen volledig heb geleverd, dank zij de medewerking van de Inheemsche pers ter Oostkust van Sumatra.

Summa summarum ben ik thans tot de overtuiging gekomen, dat het beter is, deze ontwerp-ordonnantie niet in het leven te roepen.

(De Villeneuve.)

Ik verklaar mij daarom tegen de totstandkoming van deze ontwerp-ordonnantie.

De **Voorzitter**: Ik kan niet nalaten de opmerking te maken, dat deze zeer uitvoerige redevoering toch niet in overeenstemming is met het karakter, dat men in den regel aan een rede in tweeden termijn moet toekennen.

De heer **De Villeneuve**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn geacht medelid, de heer Soangkoepon, heeft zoeven een zeer groot aantal citaten uit verschillende tijdschriftartikelen naar voren gebracht tegen hetgeen ik in eersten termijn heb gezegd en in het bijzonder naar aanleiding van een interruptie, die ik toen heb geplaatst, dat de heer Soangkoepon alsnog zou moeten bewijzen, dat de belangen van de autochthone bevolking in de betrokken gebieden ter Oostkust van Sumatra zouden worden geschaad.

Mijn geacht medelid houde het mij ten goede, wanneer ik, in het zeer snelle tempo, waarin het geachte lid het groote aantal Maleische citaten naar voren heeft gebracht, den draad van zijn betoog niet geheel heb kunnen volgen.

(De heer **Soangkoepon**: Ik wilde U alleen de bewijzen toonen, zoodat U de zaak later kunt nalezen.)

Ik zal met zeer veel belangstelling van deze citaten kennis nemen, maar zij bewijzen eigenlijk juist min of meer hetgeen ik in eersten termijn heb trachten te betoogen, nl. dat, wanneer men zoozeer afwijkt van het onderwerp dat ons ter behandeling is voorgelegd, als ons geacht medelid heeft gedaan, men eigenlijk niet meer kan komen tot een discussie over de zaak, waarom het gaat. Ik blijf erbij, dat het onderwerp zelf, dat thans voor ons ligt, van een zeer beperkte strekking is .....

(De heer **Soangkoepon**: Maar met verstrekkende gevolgen!)

..... en dat het mij onjuist voorkomt, onderwerpen van zoo politieken en zoo verstrekkenden aard als mijn geacht medelid zoojuist hier naar voren gebracht heeft de verhoudingen der zelfbesturen en de positie der landsgrooten, daarbij te halen.

Mijn geacht medelid heeft juist opgemerkt, dat ons college er niet is om de zaken in een te eng verband te zien en het ook plicht is, zoo zich de omstandigheden daartoe voordoen, aan de beschouwingen een wijdere strekking te geven. Ik kan ten deele daarin met het geachte lid meegaan, maar geloof toch, dat men voor alles zich voor oogen moet houden, dat in der Beschränkung der Meister sich zeigt en wanneer ik het onderhavige onderwerp bezie, meen ik, dat mijn geacht medelid inderdaad te ver gaat wanneer hij bij de betrekkelijk kleine, ondergeschikte wijzigingen allerlei zaken van zeer verre strekking erbij haalt. Het zijn wellicht opmerkingen, die passen bij de algemeene beschouwingen of bij een herziening van de verhoudingen ter Oostkust van Sumatra, maar toch zeker niet bij een onderwerp van zoo beperkte strekking als dit. Ik blijf er dus bij, dat het verwijt, dat ik mijn geacht medelid deed, dat hij ten deze uit den koers is geslagen, na hetgeen hij heden heeft aangevoerd, niet alleen bevestigd, maar versterkt is geworden. Het is thans niet slechts een deviatie over de zaak geworden, maar een rondvaart langs alles wat op politiek gebied ter Oostkust van Sumatra te zien valt.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in tweeden termijn van de zijde van het college beëindigd. Is de Regeeringsgemachtigde bereid, na een korten tijd van raad te antwoorden?

De heer **Maassen**, Regeeringsgemachtigde: Gaarne, Mijnheer de Voorzitter.

Samenvoeging Gouvernements Kina- en Theeonderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchouc-bedrijf (Ond. 170).

(Van Helsdingen.)

De Voorzitter: Dan wordt de verdere behandeling van dit onderwerp tot straks opgeschort.

Aan de orde is de behandeling van de ontwerpordonnantie tot samenvoeging van het Landsbedrijf van de Gouvernements Kina- en Theeonderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchoucbedrijf tot één bedrijf. (Ond. 170.)

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mijn rede in eersten termijn gaarne willen aanvangen met het stellen van een vraag om inlichtingen.

Art. 7 van het ontwerp spreekt over het „voordeelig saldo der exploitatierekening, de kosten van onverkochte producten buiten rekening gelaten”. Wij herinneren ons van vroeger jaren, dat er altijd verschil van terminologie is ten opzichte van die overschotten. Nu eens is er sprake van overschotten van de exploitatierekening, dan weer van winst. Men weet nooit precies, wat daarmee bedoeld wordt wanneer men niet een uitvoerige toelichting daarvan heeft ontvangen. Hier wordt zonder meer gesproken van een „voordeelig saldo der exploitatierekening”. Nu zou ik de vraag aan de Regeering willen stellen of hier bedoeld is, wat men in vroegere stukken pleegde te noemen het exploitatie-„overschot”, of dat men hiermee bedoelt de werkelijke winst in meer commercieelen zin. Met dit laatste bedoel ik de netto-winst, waarvan dus reeds alle kosten, ook die van rente en aflossing, zijn afgetrokken. Wanneer wij uitsluitend spreken van exploitatie-„overschot”, dan worden gemeenlijk die kosten nog niet in rekening gebracht, want er werd herhaaldelijk gemeld, dat het exploitatie-overschot niet voldoende was om ook de rente en aflossing te dekken.

Mijn eerste vraag is dus: wat bedoelt de Regeering hiermede? Is bedoeld de netto winst, zoodat de kosten van rente en aflossing reeds zijn afgetrokken, of is het het exploitatie-overschot zonder dat die twee factoren in rekening zijn gebracht?

In de tweede plaats zou ik een opmerking willen maken naar aanleiding van een vraag in het Gedelegeerdenverslag gesteld, waarop de Regeering een antwoord heeft gegeven, dat echter niet bevredigend is, en de vraag niet geheel dekt.

In het Gedelegeerdenverslag staat in de eerste alinea:

„Eenige leden zouden gaarne de boven een bepaald percentage uitgaande winst” — daar wordt gesproken over winst, dus na aftrek van rente en aflossing — „ten bate van den buitengewonen dienst geboekt zien.”

De Regeering antwoordt daarop:

„Een regeling als door eenige leden wenschelijk geacht, waarbij de boven een bepaald percentage uitgaande winst ten bate van den buitengewonen dienst wordt geboekt, is reeds vervat in artikel 7 van het ontwerp, dat de vorming beoogt van een winstreserve, welke — zooals met den aard van deze soort reserves strookt — op den buitengewonen dienst zal worden geboekt.”

Bij aandachtige lezing blijkt wel, dat het antwoord zeker niet de opmerking in het Gedelegeerdenverslag geheel dekt, want al wordt daarin gesproken van „de” winst, de bedoeling is natuurlijk „alle” boven een bepaald percentage uitgaande winst ten bate van den buitengewonen dienst te boeken. Dat blijkt duidelijk. Wat in artikel 7 bedoeld wordt, gaat lang zoo ver niet. Gesteld, dat er boven de 10% waarvan sprake is in art. 7 f 1 miljoen aan overwinst zou zijn, dan zou dus volgens art. 7 f 400 000 daarvan aan de reserve komen en f 600 000 ten bate van den gewonen dienst worden aangewend. Dat zal dus tengevolge hebben, dat de gewone dienst wordt bevoordeeld door een zeer wisselvallig middel, zoodat er bijv. het eene jaar f 600 000 bijdrage voor den gewonen dienst kan zijn en het volgend jaar die f 600 000 weer voor den gewonen dienst verloren kunnen gaan, zoodat

de gewone dienst dan weer door andere middelen kloppend gemaakt moet worden of weer het bezuinigingsmes moet worden gehanteerd. Het komt mij voor, dat dus tusschen vraag en antwoord een groot verschil bestaat. De vraag bedoelde dan ook, dat de f 600 000, als zoeven uiteengezet, eventueel ten bate van den buitengewonen dienst zouden moeten komen.

Het derde punt, dat ik naarvoren zou willen brengen, is de vraag, wat eigenlijk de „beteekenis” van deze reserve is. De Memorie van Toelichting zegt hierover:

„Wat aangaat het aan deze winstreserve te stellen maximum, wordt het rationeel geacht dit te brengen op vijftig percent van het te boek staand kapitaal. Een reserve van deze afmetingen biedt in voldoende mate zekerheid van winstnivelleering en verliesdekking.”

Wanneer men een reserve aanlegt, dan is deze naar ik meen meestal bestemd voor verliesdekking. De reserve heeft mijns inziens een eenigszins abnormaal karakter, wanneer men haar ook gaat aanwenden voor winstnivelleering. Ik weet wel, dat dit in het bedrijfsleven ook wel gebeurt, maar ik meen, dat zulks dan uitdrukkelijk in de statuten wordt mogelijk gemaakt. Hier wordt volstaan met in de Memorie van Toelichting mir nichts dir nichts te verklaren, dat deze reserve zal dienen tot winstnivelleering en verliesdekking.

Ik meen, dat deze aangelegenheid van zóó groote beteekenis is, dat het wel gewenscht is om de beteekenis en bedoeling der reserveering met zooveel woorden in de ordonnantie zelf te doen uitkomen, zoodat, wanneer inderdaad niet voldoende winst zal zijn gemaakt voor de 10% die ten bate van den gewonen dienst zullen komen, daarvoor uit de reserve geput zal kunnen worden.

Een andere vraag is, wat eigenlijk de „aard” van de reserveering is. De Regeering heeft in de Memorie van Antwoord gezegd, dat die reserveering komt ten bate van den buitengewonen dienst. Wij hebben hier dus niet te maken met een reserveering, die gelijk staat met een fondsvorming, doch zuiver een boekhoudkundige overbrenging — boekstaving zou ik haast zeggen — van een reserve, in den buitengewonen dienst. Wanneer het geval zich zou voordoen, dat er verlies geleden wordt, zou dus de directie van een dergelijk bedrijf niet zonder meer uit een zoodanige reserve kunnen putten, doch zou een dergelijke verliesdekking weder moeten geschieden via den begrotingswetgever en zou dus die geheele machinerie in dit verband in werking moeten worden gesteld om den normalen commercieelen gang van zaken te bewerkstelligen.

Mijnheer de Voorzitter! De buitengewone dienst beschikt echter niet over geldmiddelen om daarmee dat verlies te dekken. Dat wil zeggen, er zijn wel middelen, die speciaal komen ten bate van den buitengewonen dienst, doch het is aan te nemen, dat die middelen zeker niet voldoende zullen zijn voor de dekking van alle uitgaven voor dien dienst, dus hoogstwaarschijnlijk ook niet voor de dekking van deze geleden verliezen door de betrokken bedrijven. Dan krijgen wij de volgende eigenaardige positie, dat dus voor de verliesdekking zal moeten worden geleend, inderdaad een zeer eigenaardige toestand, die echter nog eigenaardiger wordt, wanneer men uit deze reserves zou moeten putten om de winst te nivelleeren. Dat wil dus zeggen dat, wanneer de nettowinst — uitgaande van de gedachte, die in art. 7 met de terminologie „het voordeelig saldo der exploitatie-rekening” nu inderdaad is bedoeld — in een bepaald jaar minder zou zijn dan 10%, uit den buitengewonen dienst weder een zeker bedrag te goed geschreven zou moeten worden ten behoeve van den gewonen dienst, om weder op die manier te komen tot de aangegeven 10%. Doch dan krijgt men den zeer zonderlingen toestand, dat voor den buitengewonen dienst zou moeten worden geleend, ten einde op den gewonen dienst een 10% winst uit dat bedrijf te kunnen boeken.

Mijnheer de Voorzitter! Dit wijst erop, dat dus de beteekenis van een dergelijke boekhoudkundige reserve toch

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Samenvoeging Gouvernements Kina- en Theonderneming te Tjinjroean en 's Lands Caoutchou-bedrijf (Ond. 170). — Ordonnantie op het vervoer van emigranten (Ond. 183). — Wijziging regelen voor toekenning van tegemoetkomingen uit 's lands kas aan gebiedsdeelen met eigen geldmiddelen t. b. v. hun ziekeninrichtingen (Ond. 186). — Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191).

(Van Helsdingen.)

eigenlijk niet groot is en dat hier de kwestie weder onder de oogen moet worden gezien, of wij voor dergelijke bedrijven niet moeten komen tot een wezenlijke reserve, dat is een fondsvorming. Daardoor zal het bedrijf veel zelfstandiger worden gemaakt. Dat reservefonds behoort dan ter beschikking te staan van de directie van het bedrijf, die daaruit bij verliesdekking of winstniveleering weder niet de geheele machinerie van de begrooingswetgeving in gang behoeft te zetten.

Wij krijgen dan natuurlijk onmiddellijk weder het zeer belangrijke vraagstuk aan de orde gesteld, hoe de gelden die in dat reservefonds worden gestort, zullen moeten worden belegd. Het komt mij voor als het meest wezenlijke, dat die belegging zal geschieden in obligaties, zoodat door deze wijze van belegging verkregen wordt, dat de rente, die op de obligaties wordt verkregen, ook komt ten bate van dat reservefonds.

De **Voorzitter**: Hiermede is de eerste termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd. Is de Regeering-gemachtigde, ofschoon over het winstniveleeringsvraagstuk in het Gedelegeerdenverslag met geen woord is gerept, bereid toch dadelijk te antwoorden, dan wel na een korten termijn van beraad?

De heer **De Bruyn Kops**, directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Gaarne zou ik mij even nog over het antwoorde beraden.

De **Voorzitter**: Ik schort alsdan de behandeling van dit onderwerp voor korten tijd op.

Aan de orde is de behandeling van:

1. de ontwerp-ordonnantie, houdende voorschriften op het vervoer van emigranten van en naar Suriname (Ond. 183);
2. de ontwerp-ordonnantie, houdende wijziging van de regelen voor de toekenning van tegemoetkomingen uit 's lands kas aan gebiedsdeelen met eigen middelen ten behoeve van hun ziekeninrichtingen (Ond 186).

Deze ontwerp-ordonnanties worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van drie ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Padang, Fort de Kock en Bandjermasin. (Ond. 191.)

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag is de wenschelijkheid betoogd, om te Bandjermasin een burgemeester te benoemen, dit in afwijking van hetgeen in de ontwerp-ordonnantie wordt vastgesteld: dat voorloopig de functie van burgemeester zal worden vervuld door een door den gouverneur aan te wijzen bestuursambtenaar. De Regeering heeft op dit betoog in de Memorie van Antwoord gereageerd door te zeggen, dat deze kwestie eigenlijk nu niet in het geding is, daar het hier zuiver betreft een stabiliseeren van een bestaanden toestand, de aanpassing daarvan aan de nieuwe regelingen betreffende de stadsgemeenteraden in de buitengewesten, en dat het dus niet gewenscht is andere vraagstukken, die hier buiten staan, ook in het geding te brengen.

Toch heeft de Regeering gemeend een argument, dat in het Gedelegeerdenverslag naar voren was gebracht, te moeten tegenspreken. In het Gedelegeerdenverslag is opgemerkt, dat men voor de hoofdplaats van een toekomstig gouvernement

de aanstelling van een volwaardigen burgemeester gewenscht achtte. Slechts in noodzakelijke gevallen ware een tijdelijke afwijking van dit beginsel toe te staan.

De Regeering heeft daarop geantwoord dat:

„nu een beroep is gedaan op de omstandigheid, dat Bandjermasin hoofdplaats van een gouvernement wordt, er op (moet) worden gewezen, dat dit enkele feit naar het oordeel der Regeering nog geen reden is om voor die gemeente een burgemeester aan te stellen. Daarvoor zou eerste reden zijn als de gemeente in vergelijking met andere gemeenten zoodanig aan betekenis zou hebben gewonnen, dat aanstelling van een burgemeester, gerechtvaardigd zou zijn.”

Het spreekt vanzelf, dat voor de benoeming van een wezenlijken burgemeester voor de gemeente Bandjermasin dit argument zeker niet voldoende is. Ik kan met de Regeering accoord gaan als Zij zegt, dat men in het algemeen vraagstukken, die met deze stabilisatie en inpassing niet direct samenhangen, buiten bespreking moet laten. Maar het geldt hier toch wel een bijzonder geval, omdat in de ontwerp-ordonnantie nadrukkelijk staat ten aanzien van Bandjermasin, dat het ambt van burgemeester zal worden bekleed door een door den gouverneur aan te wijzen bestuursambtenaar, zoodat hier voor onbeperkten termijn deze regeling wordt gehandhaafd. Het komt mij voor, dat dit zeer foutief is. Ik heb gedurende het recès een bezoek aan Bandjermasin kunnen brengen en eenige kennis gekregen van den aldaar bestaanden toestand. Het is mij duidelijk geworden, dat Bandjermasin zeer dringend een burgemeester noodig heeft en dat niet kan worden volstaan met het vervullen van die functie door een bestuursambtenaar. Het merkwaardige is, dat waar aan de bestuursambtenaren — in algemeenen zin althans — verweten wordt, dat zij ten aanzien van de decentralisatie niet zoo vriendschappelijk staan en men destijds ook aan het departement van Binnenlandsch Bestuur die neiging heeft verpeten, om zooveel mogelijk maar de aparte burgemeestersplaatsen op te heffen en daarvoor in de plaats Binnenlandsch Bestuursambtenaren aan te stellen, men nu het merkwaardige feit ziet, vlak tegenover deze neiging, die men aan het Binnenlandsch Bestuur toeschreef, dat alle achtereenvolgende bestuursambtenaren, die een functie van burgemeester hebben vervuld, met klem van redenen hebben betoogd, de groote wenschelijkheid om Bandjermasin een eigen burgemeester te geven, die tot de volle 100% voor zijn taak berekend is en voor de volle 100% zijn tijd aan die functie kan geven.

De toestand te Bandjermasin is deplorabel, wat betreft wegen, pleinen, gebouwen enz. Er zijn vraagstukken van stadsbouw, stadsuitbreiding aan de orde, kortom er is ontzaglijk veel te doen. Ik noem dit hier maar even, zonder in details te treden.

Wanneer men dan nagaat, dat vanaf de stichting van de gemeente, niet minder dan 13 burgemeesters aldaar den voorzittershamer hebben gezwaaid — dat is dus in 24 jaar — en dat er verschillende voorzitters zijn geweest, die daar slechts enkele maanden in functie waren, dan behoeft het geen verwondering te wekken, dat van een wezenlijke behartiging van de belangen van die gemeente, die speciaal juist door haar bijzondere toestand, dat zij als stad boven een moeras is gebouwd, geen sprake heeft kunnen zijn en dat zulks toch zeer noodig is. Ik noem hier enkele feiten: Een voorzitter heeft die functie bekleed van Maart—November 1920, een ander gedurende de maanden Juni en Juli 1921, dan een van October 1928—1 Juli 1929 en wanneer men dit lijstje beziet komt men vanzelf tot de conclusie, dat een behoorlijke behartiging van de belangen van deze gemeente door deze herhaalde wisseling van voorzitters, zeer ernstig is geremd.

Ik wijs erop, dat verschillende bestuursambtenaren dan ook nadrukkelijk hebben verklaard, dat Bandjermasin alleen kan worden geholpen wanneer er een burgemeester wordt

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191). — Overdracht van bevoegdheden van hogere op lagere autoriteiten in verband met de bestuurshervorming (Ond. 194).

(Blaauw, De Hoog.)

benoemd. Ik noem hier o.a. een figuur als de heer Hooykaas, die in de inleiding van het ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van de gemeente Bandjermasin uitgegeven gedenboek in zijn functie van voorzitter van den gemeenteraad nadrukkelijk zegt, dat het volstrekt noodig is dat er een burgemeester komt. In 1930 werd het zelfde desideratum reeds uitgesproken door den heer Dankmeyer bij de installatie van den toen voor de eerste maal gekozen raad. Deze zeide o.a.

„Beter dan deze werkzaamheden, die, willen zij goed vervuld worden, langzamerhand den geheelen persoon van den Voorzitter gaan opeischen, als nevenfunctie op te dragen aan den assistent-resident van Bandjermasin, is het natuurlijk, het voorzitterschap van uw College in handen te leggen van een burgemeester, die in de vervulling van deze betrekking een levenstaak zal hebben te zien.”

Zoo zijn er nog anderen, bv. Jhr. Van Suchtelen, die een tijdlang als voorzitter heeft gefungeerd en die ook betoogt, hoe dringend een burgemeester noodig is.

Ik overweeg daarom de indiening van een amendement in dezer voege, dat, in afwijking van den op blz. 5 van het ontwerp gegeven tekst, waar staat: „Het ambt van burgemeester wordt vervuld door den bekleeder van het door den gouverneur aan te wijzen bestuursambt”, zal worden gelezen: „Tot 1 Juli 1941 wordt het ambt van burgemeester vervuld door den bekleeder van het door den gouverneur aan te wijzen bestuursambt”.

Op deze wijze kom ik de Regeering tegemoet in deze moeilijke crisisjaren, opdat geen bijzondere kosten komen te drukken op het algemeen budget. Ik zou daarmee tegelijkertijd de Regeering eenigermate aan banden willen zien gelegd en haar een zekere periode van respijt willen gunnen, opdat dan na 1 Juli 1941 een volwaardig burgemeester kan worden benoemd voor deze gemeente, die inderdaad dien functionaris zoo dringend noodig heeft.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Het is U bekend, dat ik bij meer dan één gelegenheid de figuur van den bestuursambtenaar tevens voorzitter van een lokaal ressort, derhalve tevens burgemeester, in beschouwing heb genomen en nimmer voor die figuur bewondering heb kunnen voelen. Ik heb dan ook met zeer veel genoegen vernomen, wat de heer Van Helsdingen op dit punt naar voren heeft gebracht. Ik zou daarbij nog de verzuchting willen uitspreken, dat deze steun van den heer Van Helsdingen echter ietwat tardief komt. Wanneer men over deze zaak een drie of vier jaar, misschien nog langer, geleden, ware begonnen, zou misschien de Regeering minder snel zijn gekomen met een voorschrift zooals dat thans ten aanzien van Bandjermasin is gekozen. Dat neemt echter niet weg, dat ik op het oogenblik zeer dankbaar ben voor de woorden van den heer Van Helsdingen en het spreekt van zelf, dat ik iedere poging in de richting van het verkrijgen, en dan zoo spoedig mogelijk, van een burgemeester voor deze plaats, zal steunen; wat mij betreft, behoeft daarmee niet eens tot 1941 gewacht te worden.

De heer **De Hoog**: Mijnheer de Voorzitter! Uiteraard sluit ik mij geheel aan bij de woorden van den heer Blaauw en bij die van den heer Van Helsdingen. Ik zou de Regeering er voorts nog op willen wijzen, dat wij in den laatsten tijd hebben ondervonden, hoe telkens en telkens de Regeering in de buitengewesten optreedt en aandrang oefent om het B. B. een positie te doen innemen, die in het verband van de decentralisatie m.i. absoluut fnuikend is voor de toekomst en die in ieder geval als niet goed moet worden aangemerkt. Ik zou de Regeering ervoor willen waarschuwen, op dezen weg niet voort te gaan. Wij zullen niet meer spreken over de pogingen, die telkens van onze zijde zijn gedaan, om verbetering in den toestand te brengen, dat steeds het B. B. op den voorgrond

(Verboom, Soangkoepon.)

wordt gesteld, waar men het over decentralisatie heeft, maar ik zou de Regeering ernstig willen verzoeken, te dezen accoord te gaan met hetgeen door ons is voorgesteld.

De heer **Verboom**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou alleen een vraag willen stellen.

Ik vind het betoog van den heer Van Helsdingen zeer overtuigend. Ik zou zeker niet zoover willen gaan als anderen door te eischen, dat er bepaaldelijk altijd een afzonderlijke burgemeester komt, want er zijn kleine gemeenten, waarvoor dit, naar mijn meening, overbodig is.

(De heer **Soetardjo**: Zulke gemeenten moet men dan maar opheffen.)

Bandjermasin echter is inderdaad een belangrijk centrum en zooals de heer Van Helsdingen reeds heeft gezegd, er zijn tal van vraagstukken, die stellig de aanstelling van een burgemeester volkomen wettigen. In dit opzicht ga ik dus met het betoog van den heer Van Helsdingen geheel accoord. Ik vraag mij echter af, waarom men hiermede tot 1941 zou moeten wachten. Dit beteekent in de redeneering van den heer Van Helsdingen, dat de oplossing van belangrijke vraagstukken weder voor 3 jaren wordt verschoven.

Nu is het stellig waar, dat wij onder moeilijke omstandigheden leven, maar dat zij zoo moeilijk zijn, dat wij geen burgemeester te Bandjermasin kunnen betalen, lijkt mij toch wel wat vergaand. Als wij zien, dat wij nog steeds geld hebben voor het bouwen van gouverneurspaleizen zou ik zeggen, dat voor de aanstelling van een burgemeester veel en veel meer aanleiding is.

Ik ga dus gaarne mede met den heer Van Helsdingen wat betreft de aanstelling van een burgemeester, maar ik zou zeggen, laten wij niet wachten tot 1941, maar trachten op korteren termijn onzen wensch doorgevoerd te krijgen.

De **Voorzitter**: Hiermede zijn de beraadslagingen over dit onderwerp in eersten termijn van de zijde van den Volksraad beëindigd.

Is de Regeeringsgemachtigde bereid hierop onmiddellijk te antwoorden of wenscht hij zich nog even te beraden?

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Indien het mogelijk is, zou ik mij gaarne even willen beraden, Mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan schort ik de behandeling van dit onderwerp voor eenigen tijd op.

Aan de orde is de behandeling van twee ontwerp-ordonnanties:

- a. tot overdracht van de in de ordonnantie en algemeene maatregelen van bestuur, waarvan bij ordonnantie kan worden afgeweken, omschreven bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van de hoofden van gewestelijk bestuur in de gewesten Sumatra, Borneo en Groote Oost aan de residenten aldaar en
- b. tot regeling van de overdracht van bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van den Gouverneur-Generaal en van centrale autoriteiten op de gouverneurs dan wel op de residenten in het gebied waar de bestuurshervorming is ingevoerd

(Ond. 194), de ontwerp-ordonnantie stuk 2B als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (stuk 6).

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! In het Gedelegeerdenverslag werd het onjuist geacht, dat de in artikel 80 van de regeling inzake de Inheemsche rechtspraak (Staatsblad 1932 No. 80) bedoelde bevoegdheid van den Gou-

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Overdracht van bevoegdheden van hogere op lagere autoriteiten in verband met de bestuurs hervorming (Ond. 194). — Vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

(Soangkoepon.)

verneur-Generaal in handen van den gouverneur wordt gelegd, aangezien daardoor de principieele scheiding tusschen rechtspraak en bestuur te dier zake zal komen te vervallen. Deze meening kan ik volkomen onderschrijven, omdat de gouverneurs van de straks in te stellen gouvernementen toch bestuursambtenaren zullen zijn, die zich steeds dan wel in de meeste gevallen solidair verklaren met de andere bestuursambtenaren. De praktijk heeft mij juist geleerd, dat een hogere bestuursambtenaar moeilijk de fouten van zijn ondergeschikte collega's kan vinden. Wat een lagere bestuursambtenaar zegt, wordt meestal door een hooger als juist erkend. Doch behalve dat, komt het mij veiliger voor, om het verlenen van de daarbij bedoelde machtiging in handen van den Landvoogd te doen blijven, omdat hierbij de rechtszekerheid van het betrokken gebied veel beter gewaarborgd zal worden; immers de Landvoogd kan veel beter, objectiever en meer onbevooroordeeld over een kwestie beslissen dan de gouverneur-bestuursambtenaar.

Het moge dan waar zijn, dat de Inheemsche rechtspraak het principe van scheiding van bestuur en rechtspraak niet kent, de praktijk heeft juist volkomen bewezen, hoe noodzakelijk het is, om de rechtspraak niet aan bestuursambtenaren toe te vertrouwen.

Daarbij moet men niet vergeten, dat de Inheemsche rechtspraak in den ouden tijd tevredenheid onder de Inheemsche bevolking heeft gebracht, in tegenstelling met die van onzen tegenwoordigen tijd. Bovendien bestonden bij de Inheemsche rechtspraak feitelijk nog andere bruikbare normen en waarborgen voor de rechtszekerheid van justiciabelen, doch thans wordt met deze waarborgen en normen geen rekening gehouden en ik betwijfel, zelfs, of de hanteerder van de Inheemsche rechtspraak daarvan op de hoogte is.

Waar het hier geldt, het verlenen van een machtiging tot het vaststellen van afwijkende regelingen ten aanzien van de Inheemsche rechtspraak voor een bepaald gebied in de buitengewesten, komt het mij voor, dat de Landvoogd alleen het meest aangewezen orgaan is, om deze bevoegdheid in het belang der Inheemsche bevolking naar behooren te hanteeren.

Ik zou daarom der Regeering in overweging willen geven, om in artikel 80 van de regeling inzake de Inheemsche rechtspraak geen verandering te brengen.

De **Voorzitter**: Hiermede is de behandeling in eersten termijn van dit onderwerp, van de zijde van het college, beëindigd.

Is de Regeering gemachtigde bereid, dadelijk te antwoorden?

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de bestuurs hervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou gaarne straks hierop antwoorden.

De **Voorzitter**: Dan wordt de verdere behandeling van het aan de orde zijnde onderwerp tot straks opgeschort.

Aan de orde is de behandeling van het vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften, luidende:

1. Verzoek, gedagteekend Toeban 23 October 1935, van Raden Soebianto Hardjohadhitenojo, om benoeming tot klerk. Regeeringsbrief van 8 Juni 1936 No. 1166/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

2. Verzoek, gedagteekend Wiradesa (Pekalongan) 28 Februari 1935, van Warmad, om pensioen of onderstand e.g. restitutie van de door hem betaalde bijdragen voor eigen pensioen.

Regeeringsbrief van 6 Juni 1936 No. 1153/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien aan adressants wensch is tegemoetgekomen stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

3. Verzoek, gedagteekend Tambakagoeng (Kedoe) 26 Februari 1936, van Partodarmodjo, om pensioen.

Regeeringsbrief van 8 Juni 1936 No. 1173/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

4. Verzoek, gedagteekend Kp. Gamber (Karolanden) 5 December 1935, van Temen, betreffende zijn aanspraak op het ambt van penghoeloe.

Regeeringsbrief van 28 Augustus 1936 No. 1748/A met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor

- de Regeering in kennis te stellen van de door het commissielid, den heer Soangkoepon, gemaakte opmerkingen;
- ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

5. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 30 Januari 1937, van J. R. F. Jarman, houdende klachten over het plaatselijk Steuncomité te Bandoeng.

Regeeringsbrief van 25 Mei 1937 No. 1153/B met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

6. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 2 Mei 1937, van Ch. Chevalier, om intrekking van een gouvernementensbesluit.

Aangezien aan adressant, teneinde intrekking of vermindering van de aan zijn gewezen echtgenoot verschuldigde uitkeering te verkrijgen, het normale middel openstaat van een verzoek aan den Raad van Justitie krachtens artikel 226 B. W. en het der commissie uit van adressant zelf ontvangen inlichtingen bekend is, dat hij een dergelijk verzoek door tusschenkomst van een advocaat en procureur heeft ingediend, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

7. Verzoek, gedagteekend Demak 17 October 1936, van Raden Soegirwadi, betreffende het hem verleend ontslag als tijd. wd. hoofd der regentschapswerken te Demak.

Regeeringsbrief van 29 Mei 1937 No. 1189/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

8. Verzoek, gedagteekend Wormerveer 25 Mei 1937, van J. Maas, om toekenning van pensioen of onderstand.

Aangezien de bepalingen inwilliging van het verzoek niet toelaten stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften.

9. Verzoek, gedagteekend Batavia-Centrum 22 Mei 1936, van L. A. F. Schefer, om toekenning van verhoogd wachtgeld.

Regeeringsbrief van 11 October 1937 No. 2203/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

10. Verzoek, gedagteekend Madioen 12 November 1937, van Samidjo, on toekenning van onderstand.

Aangezien de bepalingen zich in het onderhavige geval verzetten tegen toekenning van pensioen of onderstand, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant hiervan mededeeling te doen.

11. Verzoek, gedagteekend Soekaboemi 30 November 1937, van Aehjadiredja, om herplaatsing in 's Lands dienst dan wel om onderstand.

De commissie stelt, na kennisneming der betrekkelijke bescheiden, voor ten aanzien van het verzoek geen tusschenkomst te verlenen en adressant hiervan mededeeling te doen.

12. Verzoek, gedagteekend Menggala 22 April 1937 van D. Nata Karsa q.q. Mohammad Amin inzake een vendumandaat.

Regeeringsbrief van 22 December 1937 No. 2664/A heeft op dit verzoek betrekking.

Hoewel de wijze, waarop ten opzichte van het indertijd aan adressant afgegeven vendumandaat blijkbaar schuldvergelijking is toegepast, der commissie onregelmatig wil voorkomen, stelt zij voor — in aanmerking genomen dat adressant sedert overleden is — ten aanzien van het verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en, onder toezending van genoemden Regeeringsbrief, hiervan door tusschenkomst van het binnenlandsch bestuur mededeeling te doen aan adressants erfgenamen.

13. Verzoek, gedagteekend Meester-Cornelis 19 Mei 1937, van het comité van remmers en treinbedienden bij de S. S., houdende het verzoek om wedertoekenning van het kilometergeld.

Regeeringsbrief van 22 December 1937 No. 2667b/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van nevengeoemden Regeeringsbrief met bijlage, mededeeling te doen.

14. Verzoek, gedagteekend Bangil 6 Mei 1937 van het Bestuur van het Comité Permintaän Perbaikan Gadjih, om verhooging van de maximum-bezoldiging voor de conducteurs 2de klasse bij de S. S.

Regeeringsbrief van 23 December 1937 No. 2676c/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van nevengeoemden Regeeringsbrief met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

15. Verzoek, gedagteekend Langoan 11 Juni 1925, van A. M. Tabalujan, betreffende zijn ontslag.

De commissie, betreurende dat de h.i. zware straf door de Regeering gehandhaafd is, stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van op zijn verzoek betrekking hebbende Regeeringsbrieven, hiervan mededeeling te doen.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

16. Verzoek, gedagteekend Kampong Besar Aras Kaboe 1 Mei 1937, van M. Mahjedin, Oedin, Matnoer e.a., houdende bezwaren tegen vermindering van de door de Senembah Maatschappij ter beschikking van de bevolking gestelde gronden.

Regeeringsbrief van 31 December 1937 No. 2737/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien de betrokken maatschappij ten behoeve van de bevolking reeds een grooter oppervlakte gronds heeft afgestaan dan waartoe zij contractueel verplicht is en adressanten hun bezwaren hebben ingetrokken, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressanten, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

17. Verzoek, gedagteekend Makassar 27 November 1936, van W. L. Bruggeman, betreffende een benoeming door den gemeenteraad van Makassar.

Regeeringsbrief van 4 Januari 1938 No. 14/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

18. Verzoek, gedagteekend Koeang Dalam 5 September 1937, van Bahjar bin Hadji Sjamsoeddin, houdende het verzoek tot aanleg van wegen in de doesoens der marga Moeara Koeang dan wel vrijstelling van de bevolking dier doesoens van de betaling van afkoopgelden voor den heeren-dienst.

Regeeringsbrief van 6 Januari 1938 No. 37/B heeft op dit verzoek betrekking.

Aangezien ten deele aan het verzoek is en zal worden tegemoetgekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

19. Verzoek, gedagteekend Bandoeng 25 Juli 1936, van J. G. Jautze, betreffende zijn ontslag.

Regeeringsbrief van 6 Januari 1938 No. 39a/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, met bijlagen, hiervan mededeeling te doen.

20. Verzoek, gedagteekend Tahoena 22 Juli 1937, van Wilhelmus Palit, houdende bezwaren tegen een vonnis van een Inheemsche rechtbank.

Regeeringsbrief van 3 Februari 1938 No. 253/A heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

21. Verzoek, gedagteekend Soerakarta 12 December 1930, van R. Wirjoprajogo, inzake de vaststelling der slachtbelasting.

Regeeringsbrieven van 11 Februari 1932 No. 385/B en 12 April 1938 No. 761/B hebben op dit verzoek betrekking.

Aangezien bij de ordonnantie van 21 December 1936 (Stbl. No. 671) een verlaging der slachtbelasting tot stand is gekomen, stelt de commissie voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van den Regeeringsbrief van 12 April 1938 No. 761/B met bijlage, hiervan mededeeling te doen.

22. Verzoek, gedagteekend Madioen 11 October, van J.-J. Emmerling, betreffende zijn ontslag.

Regeringsbrief van 11 April 1938 No. 752/C met bijlagen heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

23. Verzoek, gedagteekend Tahoena 14 Juli 1937, van H. O. B. Hamel, betreffende het hem verleend ontslag uit zijn betrekking van hoofdschrijver bij de Inheemsche rechtbank van Tahoena.

Regeringsbrief van 12 April 1938 No. 766/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

24. Verzoek, gedagteekend Pariaman 15 Mei 1935 jo. van 16 Juli 1936, van Abdul Rasjid gelar Soetan, om herplaatsing in 's Lands dienst.

Regeringsbrief van 13 April 1938 No. 780/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

25. Verzoek, gedagteekend 19 Juni 1937, van Soead, om uitkeering van een som gelds.

Regeringsbrief van 16 April 1938 No. 803/C heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

26. Verzoek, gedagteekend Pekalongan 3 October 1937, van M. Soedirdjo, om toekenning van pensioen.

Regeringsbrief van 28 April 1938 No. 872/C met bijlage heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

27. Verzoek, gedagteekend Koala Toengkal 30 April 1936, van T. P. Soeleiman, inzake weigering van een vergunning voor invoer van textielgoederen.

Regeringsbrief van 4 Mei 1938 No. 912/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

28. Verzoek, gedagteekend Bakoeng 30 September 1937, van Aman bin Boedjang, Hadji Madjid en vrouwe Sjamsiah, om beschikbaarstelling van gronden.

Regeringsbrief van 25 Mei 1938 No. 1105/B heeft op dit verzoek betrekking.

De commissie stelt voor ten aanzien van het verzoek over te gaan tot de orde van den dag en adressant, onder toezending van een afschrift van genoemden Regeringsbrief, hiervan mededeeling te doen.

Uitgezonderd voor de verzoekschriften No. 12 en No. 16 hebben zich voor het rapport der commissie geen sprekers aangemeld.

(Soangkoepon.)

De conclusies der commissie betreffende de verzoekschriften Nos. 1 t/m 11, 13 t/m 15 en 17 t/m 28 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 12. (Zie HG 223.)

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer ik de desbetreffende stukken omtrent het bezwaar van den heer Mohamad Amin lees, dan moet ik wel tot mijn leedwezen constateeren, dat het betrokken Europeesch bestuur in de Lampongsche districten te dezen opzichte buiten zijn boekje is gegaan, zoowel in zijn positie als bestuursorgaan als in die van vervolgingsambtenaar.

Mohamad Amin werd verdacht in zijn hoedanigheid van agent van de Lampongsche Bank te Menggala gelden van deze bank te hebben verduisterd en daarom werd hij door den betrokken vervolgingsambtenaar (bestuursambtenaar) te Menggala bij den betrokken Landraad vervolgd. Deze landraad heeft hem, den verdachten Mohamad Amin, evenwel onschuldig geoordeeld en op dien grond werd deze verdachte vrijgelaten. Het dictum van het betreffelijk vonnis luidde: „Ontslagen van alle rechtsvervolging”, hetgeen dus beteekent, dat Mohamad Amin geheel onschuldig is. Mohamad Amin is derhalve van elke blaam gezuiverd.

Iemand, die wegens gebrek aan bewijs is vrijgesproken, kan toch nog wel schuldig zijn, maar hier heeft de rechter volkomen geconstateerd, dat de man onschuldig is.

Hoewel Mohamad Amin dus, volgens de rechterlijke beslissing „onschuldig” is, heeft de betrokken vervolgingsambtenaar toch opnieuw dezen man voor hetzelfde feit doen vervolgen. De betrokken landraad heeft evenwel ten deze een vonnis in denzelfden geest geslagen. Volgens het regeringschrijven van 22 December 1927 No. 2664/A is het tweede vonnis gebaseerd op het z.g. „non bis in idem” en dit toont juist aan, den onwrikbaren wensch van den betrokken vervolgingsambtenaar om dezen man te doen veroordeelen. Het blijkt, dat hij alle middelen heeft te baat genomen, om — niettegenstaande de onwettigheid van zijn daad — toch dezen onschuldigen man te doen veroordeelen, hetgeen de betrokken landraad — als handhaver van het recht en rechtvaardigheid — heeft afgewezen en dezen verdachten Mohamad Amin weder als onschuldig ontslagen heeft van alle rechtsvervolging.

Ik begrijp niet waarom de Regeering in haar schrijven van oordeel is, dat de beide vonnissen op zuivere formeele gronden zijn gebaseerd, vooral wanneer het inderdaad juist is, dat Mohamad Amin volgens haar erkend heeft f 1800 te hebben verduisterd. Het is m.i. onaannemelijk dat de betrokken landraad dezen verdachte niet veroordeeld heeft, wanneer deze inderdaad erkend heeft een bedrag ad f 1800 te hebben verduisterd. Men moet verder niet vergeten, dat de Landraad een Inlandsche rechtbank is, die niet — gelijk een Raad van Justitie — een vonnis op formeele gronden kan uitspreken.

Wanneer de Landraad bij zijn vonnis uitdrukkelijk heeft uitgesproken, dat Mohamad Amin „onschuldig” is, begrijp ik niet, waaraan de Resident der Lampongsche districten en de betrokken gewestelijk secretaris hun recht ontleend hebben, om toch Mohamad Amin schuldig te verklaren en diens vendumandaat aan te houden.

Ik meen, dat de resident en de gewestelijk secretaris van de Lampongsche districten in welke omstandigheden ook, niet het recht hebben, om bedoeld vendumandaat aan te houden, te verzilveren dan wel het bedrag daarvan aan anderen dan Mohamad Amin over te dragen.

De betrokken landraad, bij wien dit stuk tijdens de preventieve inhechtenisstelling van Mohamad Amin gedurende 8½ maand in bewaring was, deelde deze meening en daarom

(Voorz. Comm. Verzoekschriften.)

heeft hij na het uitspreken van zijn vonnis dit vendumandaat aan Mohamad Amin teruggegeven, als zijnde de rechtmatige eigenaar ervan.

Door de te lange aanhouding van dit vendumandaat werd dit door verjaring overeenkomstig artikel 71 der Comptabiliteitswet getroffen, zoodat dit stuk niet meer verzilverd kon worden. Daartoe behoorde dit vendumandaat opnieuw door den Directeur van Financiën te worden betaalbaar gesteld en hiervoor heeft Mohamad Amin de hulp van het betrokken Comptabiliteitskantoor te Telokbetong gevraagd en verkregen.

Voor de ontvangst van dit mandaat ddo. 27 Augustus 1923 No. 2599/53 groot f 1061.72 heeft Mohamad Amin een bewijs verkregen.

Nu begrijp ik niet, hoe het mogelijk is dit nieuwe vendumandaat te verzilveren, zonder kwijting van den rechthebbende, den heer Mohamad Amin.

Mohamad Amin heeft steeds gepoogd zijn eigendom terug te verkrijgen, doch de gezaghebbende organen storen zich blijkbaar niet aan het leed van dezen man; de dood heeft hem echter van zijn lijden verlost.

In verband met mijn vorenstaande beschouwingen ten deze, zou ik van de Regeering nog gaarne willen vernemen:

- a. of de dood van Mohamad Amin niet een gevolg is geweest van de hem door de gezaghebbende organen aangedane „onrechtvaardigheid”;
- b. of de Regeering geen aanleiding kan vinden om een schadeloosstelling uit te keeren aan Mohamad Amin dan wel diens erfgenamen, voor diens onverdiende in preventieve hechtenisstelling gedurende 8½ maand, aangezien deze Mohamad Amin volgens het dictum van het betreffende vonnis geheel onschuldig werd bevonden;
- c. op welke wijze het zoeven genoemd vendumandaat opnieuw betaalbaar is gesteld, te wiens name en door wien dit vendumandaat bij de verzilvering is gekwiteerd;
- d. sedert wanneer een Resident en gewestelijk secretaris het recht hebben om een vonnis van een landraad te desavoueren.

In afwachting van het Regeeringsantwoord ter zake, moge ik de commissie in overweging geven, de behandeling van dit verzoekschrift aan te houden.

De heer **De Hoog**, Voorzitter der Commissie van de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De voorstelling van zaken, zooals de heer Soangkoepou deze zoeven heeft gegeven en waartoe hij natuurlijk het volste recht heeft, is eenigszins afwijkend van hetgeen de Regeering heeft gezegd. De Regeering heeft een toelichting van de zaak gegeven en deelt daarin mede, dat de betrokkene oorspronkelijk ermee accoord ging, dat het vendumandaat zou worden verrekend met zijn schuld. Door een samenloop van omstandigheden is men er echter toch toe overgegaan dezen man te vervolgen. Dit is ook de reden, geweest, waarom adressant later ter terechtzitting heeft gezegd, dat de administrateur indertijd beloofd had de zaak niet bij de politie te zullen aangeven, terwijl dit toch is gedaan; verder, dat zijn borgen maar moesten worden aangesproken. Dit is toch wel een eenigszins andere lezing, dan die, welke de heer Soangkoepou heeft gegeven. De Regeering heeft volgens de commissie wel degelijk rekening gehouden met het feit, dat hier iets is gedaan, dat niet geheel in orde was. Vandaar dan ook, dat de conclusie van de commissie luidt:

„Hoewel de wijze, waarop ten opzichte van het indertijd aan adressant afgegeven vendumandaat blijkbaar schuldvergelijking is toegepast, der commissie onregelmatig wil voorkomen, stelt zij voor” — en nu komt het voornaamste, Mijnheer de Voorzitter — „in aanmerking genomen dat adressant sedert overleden is — ten aanzien van het verzoekschrift over te gaan tot de orde van den dag en, onder toezending van genoemden Regeeringsbrief, hiervan door

(Soangkoepou, Voorz. Comm. Verzoekschriften.)

tusschenkomst van het binnenlandsch bestuur mededeeling te doen aan adressants erfgenamen”.

Wanneer deze brief in handen komt van de erfgenamen, dan kunnen zij nog altijd, wanneer zij wenschen op te komen tegen een onrechtmatigheid, die zij beweren dat bestaat ten aanzien van dat vendu-accept, zich tot den rechter wenden om te probeeren de gelden terug te krijgen.

Dit is het standpunt van de commissie en ik geloof, dat het zuiver is.

Natuurlijk heb ik er geen bezwaar tegen om, wat in den regel datgene is, wat de heer Soangkoepou het liefste heeft, hetgeen hij gezegd heeft ter kennis van de Regeering te brengen. Het lijkt mij echter toe, dat de conclusie van de commissie, ook voor de erfgenamen, voldoende is, want zij krijgen mededeeling van het geheele antwoord der Regeering. Zij kunnen ten overvloede daar nog bij krijgen, hetgeen de heer Soangkoepou hier heeft opgemerkt en dan lijkt het mij, dat wij niet verder op deze zaak behoeven in te gaan en haar overigens kunnen laten rusten.

Ik zou echter nog één opmerking willen maken. De heer Soangkoepou heeft gezegd, dat de man van alle rechtsvervolgung ontslagen was, doch ik wil hiertegen opmerken, dat de Regeering uitdrukkelijk heeft gezegd, dat dit alleen om formeele redenen geschiedde. In werkelijkheid is dus de zaak door den rechter in het geheel niet verder naar voren gebracht.

Mijnheer de Voorzitter! De commissie handhaaft haar conclusie ten deze. Zou zij den heer Soangkoepou ter wille zijn, dan moet dat geschieden door een aanvulling in dien zin, dat hetgeen de geachte spreker heeft gezegd, ter kennis wordt gebracht van de Regeering en de betrokken erfgenamen, waarvan hier sprake is.

De heer **Soangkoepou**: Mijnheer de Voorzitter! Wanneer Moh. Amin wegens verduistering schuldig was bevonden, zou hij niet ontslagen zijn van rechtsvervolgung. De rechter heeft hem derhalve onschuldig bevonden. Nu is het mandaat, waarvan het bedrag ongeveer f 1060 is, aan anderen ter hand gesteld, doch niet aan zijn erfgenamen. Dat is toch een eigenaardige toestand. Deze kwestie is vanaf 1936, n.l. sedert 3 jaren, aanhangig. Naar mijn meening kan in deze geen nieuwe vordering meer plaats hebben van de zijde van de erfgenamen, want omtrent de zaak is al een uitspraak gedaan door den rechter. De betrokken landraad heeft al beslist. Er is een mandaat door den voorzitter van den landraad, toen Moh. Amin onschuldig was verklaard, aan hem ter hand gesteld. Nu vraag ik mij af: waarop baseert de betrokken resident nu het recht om het betreffende bedrag aan een ander te laten uitbetalen. Ik vraag mij derhalve af, waarom het betrokken mandaat niet aan de erfgenamen kan worden teruggegeven.

Wanneer men hierbij redeneert, de man is nu eenmaal dood en daarom kunnen wij er niets meer aan doen, dan is dat mijns inziens een onjuiste redeneering. Ik laat thans aan de Commissie voor de Verzoekschriften over haar conclusie in dit verband scherper te stellen. Ik heb hier mijn bezwaren voorgebracht in het belang van deze erfgenamen.

De heer **De Hoog**, Voorzitter van de Commissie voor de verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou nog op een paar punten willen wijzen om daarmee de opmerkingen van den heer Soangkoepou tot haar juiste waarde terug te brengen. Ik herhaal nogmaals, dat de Regeering hier heeft medegedeeld, dat de betrokken persoon op zuiver formeele gronden bij vonnis van genoemden landraad van 23 Juni 1926 van alle rechtsvervolgung is ontslagen, waarbij hem ten onrechte door den voorzitter van den landraad dat mandaat in handen is gesteld. Dat klinkt dus wel een beetje anders dan de heer Soangkoepou het voorstelt. Doch goed, laten wij den heer Soangkoepou en den betrokken erfgenamen de volle honderd procent recht doen. De commissie wil derhalve haar conclusie voorloopig

Vijfde rapport van de Commissie voor de Verzoekschriften. — Samenvoeging Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchouc-bedrijf (Ond. 170).

(Soangkoepon, Voorz. Comm. Verzoekschriften, Dir. van Financiën.)

terugnemen en slechts aan de Regeering nadere inlichtingen vragen n. a. v. hetgeen de heer Soangkoepon heeft opgemerkt.

De heer **Soangkoepon**: Dank U zeer voor die bereidwilligheid.

De gewijzigde conclusie, als aangegeven door den Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften, wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de behandeling van de conclusie op verzoekschrift No. 16. (Zie HG 223.)

De heer **Soangkoepon**: Indien men de bezwaren van adresant met juistheid wil beoordeelen, moet men hierbij m.i. niet alleen uitgaan van het feit van de door de betrokken concessionaire gezamenlijk aan de z.g. rajat penoenggoe beschikbaar gestelde gronden, doch ook van de artikelen 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van de betrekkelijke concessie-akte, bedoeld in Bijblad No. 4770.

De vraag, die hierbij in de allereerste plaats moet worden beantwoord, is deze: Heeft de betrokken concessionaire, overeenkomstig de betrekkelijke concessie-acte, aan de recht-hebbende rajat penoenggoe individueel het haar toekomende gegeven?

Uit het onderwerpelijk rekest is dit blijkbaar niet gebleken en uit het Regeeringsschrijven evenmin.

Ten einde den Volksraad in staat te stellen deze kwestie met juistheid te beoordeelen, is de inzage van de betrekkelijke concessie-acte dan wel een afschrift daarvan noodig.

Ik zou daarom de commissie willen voorstellen om eerst aan de Regeering inzage te verzoeken van dit stuk, alvorens een conclusie te dien aanzien te trekken.

De heer **De Hoog**: Voorzitter van de Commissie voor de Verzoekschriften: Mijnheer de Voorzitter! De commissie heeft geen bezwaar, haar conclusie in den door den heer Soangkoepon aangegeven zin te wijzigen.

De conclusie der commissie, als gewijzigd bij monde van den Voorzitter van de commissie, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot samenvoeging van het Landsbedrijf van de Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchoucbedrijf tot één bedrijf. (Ond. 170.)

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Bruyn Kops**, Directeur van Financiën: Mijnheer de Voorzitter! Ter zake van deze ontwerp-ordonnantie zijn door den heer Van Helsdingen eenige opmerkingen en desiderata naar voren gebracht, welke ik hier gaarne aanstonds zal beantwoorden.

In de eerste plaats heeft de heer Van Helsdingen inlichtingen gevraagd nopens de exacte beteekenis van de uitdrukking „voordeelig saldo der exploitatierekening”, voorkomende in artikel 7 der regeling.

Het geachte lid heeft opgemerkt, dat in vroegere jaren over deze uitdrukking wel eens misverstand is ontstaan. Ik wil gaarne toegeven, dat dit mogelijk is geweest bij de bedrijven, welke niet onder de Indische bedrijvenwet zijn gebracht, maar ik meen toch, dat de zaken van de landsbedrijven, die wél onder de Indische bedrijvenwet vallen, in dit opzicht moeilijk tot misverstand aanleiding kunnen geven. Immers, overeenkomstig artikel 8 van de Indische bedrijvenwet wor-

(Directeur van Financiën.)

den hier bedoeld de voordeelige saldi van de exploitatierekening, nadat daarop reeds in aftrek zijn gebracht de uitkeeringen wegens rente en — zie artikel 8 sub e — het bedrag der afschrijving. Ik hoop, dat het geachte lid met deze uiteenzetting genoegen kan nemen.

(De heer Van Helsdingen: Is daar sprake van het netto voordeelig saldo?)

In artikel 7 van de ontwerp-ordonnantie staat vermeld: „het voordeelig saldo”, maar volgens de Indische bedrijvenwet, artikel 8, worden daarbij berekend alle uitgaven, die geen kapitaalsuitgaven zijn, en onder meer onder a: rente, en dan, onder e: het bedrag der afschrijving.

(De heer Van Helsdingen: Hoe worden die dan genoemd bij het voordeelig saldo der exploitatierekening?)

De rente en afschrijving behooren tot de lasten der exploitatie, zoodat, wanneer sprake is van het voordeelig saldo der exploitatierekening, die rente en afschrijving daarbij bereids in aftrek zijn gebracht.

In de tweede plaats heeft de heer Van Helsdingen een belangrijke opmerking gemaakt met betrekking tot het desideratum door hem geuit in samenhang met hetgeen in het Gedelegeerdenverslag daaromtrent naar voren is gebracht.

Inderdaad is bij de beantwoording van dit verslag in de Memorie van Antwoord niet zoozeer in het oog gesprongen, dat hiermede werd bedoeld een nog verdergaande reserveering dan reeds zal plaats hebben volgens de gestelde bepalingen. Nu blijkt, dat het geachte lid, de heer Van Helsdingen, boven de 10% van het kapitaal alle winst van het voordeelig saldo, daarboven uitgaande, tegoed wil schrijven aan den buitengewonen dienst, althans wil reserveeren.

Naar de meening der Regeering zou dit toch werkelijk veel te ver gaan. Zij acht een onttrekken aan den gewonen dienst van zoo groote portie van de surpluswinst, n.l. 40%, voldoende, en Zij vestigt er de aandacht op, dat dit een consolideeren is van de reeds bestaande regelingen van de beide bedrijven, die thans worden samengevoegd. Een verdere verzwakking van den gewonen dienst ten deze zou de Regeering bepaald onjuist achten, doch, waar dit een onderdeel vormt van het meer algemeene vraagstuk van reserveeringspolitiek, zal ik daarover op het moment niet veel verder zeggen. Ik vestig er alleen de aandacht op, dat blijkens het Gedelegeerdenverslag door andere leden van het geachte College zelfs is gesproken van kans op overmatige reserveering in het hier gestelde verband.

Het derde punt van den heer Van Helsdingen betrof de begrippen verlies-dekking en winst-nivelleering, zooals die in de Memorie van Toelichting zijn gebruikt. Ik geef gaarne toe, dat de uitdrukking winst-nivelleering op zichzelf, zoo neergeschreven, aanleiding kan geven tot de vragen zooals die door het geachte lid zijn gesteld. Wanneer het de bedoeling ware geweest om de winst-reserve ook aan te wenden voor het uitkeeren aan het land van een bepaald bedrag in tijden van verlies, zou het inderdaad noodzakelijk zijn geweest in de ordonnantie zelve daaromtrent een bepaling op te nemen, zooals die o.a. voorkomt in de aanwijzingsordonnantie voor de Bangka-tinwinning, n.l. dat de winstreserve ter zake kan worden aangewend, wanneer in eenig jaar minder dan f 15 miljoen uit de exploitatie aan het land zou kunnen worden uitgekeerd. Dat is echter bij de onderwerpelijke ordonnantie bepaaldelijk niet de bedoeling. Wel is bedoeld hetgeen is aangegeven in art. 8, luidende:

„Wanneer in eenig jaar de exploitatie-rekening een na-deelig saldo uitwijst, wordt aan de winstreserve, zoolang deze daartoe toereikend is, een zoodanig bedrag ontleend, als noodig is om dit nadeelig saldo aan te zuiveren.”

Deze kwestie ligt dus meer speciaal op het terrein van de verlies-dekking. De nivelleering beteekent in dit verband dus niet anders dan dat aan de gewone middelen niet meer

Samenvoeging Gouvernements Kina- en Thee-onderneming te Tjinjiroean en 's Lands Caoutchou-bedrijf (Ond. 170).

(Van Helsdingen.)

kan ten goede komen dan 10% van het te boek staand kapitaal plus eventueel 60% van het surplus. Dit is uitsluitend de bedoeling van het begrip winstniveleering, zooals dit in de Memorie van Toelichting is gebruikt.

(De heer Kan: In den goeden zin dus.)

De heer Van Helsdingen: Men kan het echter beter weglaten.)

Verder betwijfelde de heer Van Helsdingen het nut van het gevolgde systeem om de reserveering van een surplus-winst zonder meer te boeken op buitengewoon, zonder dat daaraan speciaal verdere financiële regelingen ten grondslag worden gelegd. Ik zou daaromtrent in de eerste plaats willen opmerken, dat in elk geval deze werkwijze medebrengt een verlaging van de gewone middelen, hetgeen anders niet gebeurt, en als zoodanig sluit dat dus een zekere rem in voor de gewone uitgaven. Dit punt moet men naar mijn meening zeker niet uit het oog verliezen.

Voorts heeft geen speciale uitsplitsing plaats t.a.v. 's lands kasmiddelen. Dat is ook volkomen begrijpelijk, maar daaromtrent valt toch op te merken, dat een en ander rechtstreeks van invloed is op de positie van de vlottende schuld. Overschotten komen terecht onder de algemeene middelen in 's lands kas, en, wanneer die kas sluit met een surplus, komt dat ten goede aan de positie van de vlottende schuld. Eindigt men over het geheel met een tekort, dan zal daarvoor langs den weg van de vlottende schuld bijgeleend moeten worden. Ik meen, dat men zich deze situatie goed voor oogen moet stellen, en men moet begrijpen, dat rechtstreeksche aanwijzing op de vlottende schuld toch waarlijk geen omslachtige procedure kan worden geacht.

Wat zou men nu kunnen bereiken met verdere financieringsmaatregelen?

Men heeft twee zaken, die in beschouwing zouden kunnen worden genomen, nl. vooreerst den wensch van het geachte lid om alles boven de 10% aan den gewonen dienst te onthouden en in de tweede plaats het denkbeeld om tot speciale fondsvorming over te gaan.

Zooals gezegd komt het eerste denkbeeld der Regeering veel te ver gaand voor, en wat betreft de fondsvorming, — ik kan er in dit stadium niet te diep op ingaan — deze heeft naar mijn voorloopige meening weinig zin, zoolang men nog niet kan eindigen met een nagenoeg sluitenden gewonen dienst. Zooals ik zeide, ik kan er op dit moment niet diep op ingaan: het vraagstuk behelst eigenlijk de reeds meermalen door het geachte lid in beschouwing genomen reserveerings-politiek met betrekking tot de bedrijven en de meerdere stabilisatie van de z.g. normale inkomsten van den lande.

Dit is een onderwerp van verre strekking en, zooals het geachte College ook wel bekend zal zijn, is het ook bij de behandeling van de Indische begroting voor 1938 in de Tweede Kamer aangeroerd. Het onderwerp verdient inderdaad gezette, voortgaande aandacht, en dit onderdeel van de algemeene financiële politiek is dan ook reeds eenigen tijd in ernstige studie genomen.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik had uiteraard niet verwacht, dat ik op de zeer belangrijke punten, die ik heb aangesneden, bij dit onderwerp van de Regeering een afdoend antwoord zou krijgen. Toch meende ik mijn opmerkingen naar voren te moeten brengen, omdat ik ze van zoo buitengewone betekenis acht voor een normale ontwikkeling van het Indische budget.

De toelichtingen, die de Regeering op mijn informatorische vragen heeft gegeven, accepteer ik gaarne. Nu is in elk geval komen vast te staan, dat onder het begrip „voordeelig saldo” moet worden verstaan de nettowinst, zoodat rente en afschrijving moeten worden afgetrokken.

Wat betreft de tweede opmerking van de Regeering naar aanleiding van hetgeen ik te berde heb gebracht, ik meen, dat de Regeerings-gemachtigde, vooral ook aan het slot van zijn Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

rede, zich minder juist uitdrukt, als hij spreekt van een door mij herhaaldelijk bepleite „reserveerings”-politiek. Ik geloof, dat mijn opmerkingen niet zoozeer betreffen een reserveerings-politiek als wel een reserveerings- — en sanerings- — of wellicht beter stabiliseeringspolitiek en dat is niet hetzelfde.

De Regeering heeft mij voorts een toelichting gegeven van het begrip „winstniveleering”. Uit hetgeen de Regeering naar voren heeft gebracht, zou ik zeggen, dat het beter ware geweest als de Regeering in de Memorie van Toelichting het woord niet had gebruikt; dat met het woord „verliesdekking” reeds voldoende tot uiting was gebracht, wat de Regeering tot uitdrukking wenschte te brengen.

De Regeering zegt, dat de voorgestelde regeling van reserveering — en nu gebruik ik het woord opzettelijk in aansluiting aan hetgeen de Regeering heeft voorgesteld — op zichzelf reeds beteekent verlaging van de gewone middelen en een rem op de gewone uitgaven.

Mijnheer de Voorzitter! Dat is natuurlijk zoo en het komt de algemeene financiële landspositie ten goede.

De Regeering heeft erkend, dat, wanneer verlies geleden wordt, de niet-fondsvorming ten gevolge zal moeten hebben, dat door vlottende schuld of op andere wijze de tekorten gedekt zullen moeten worden en teruggestort zullen moeten worden bij de bedrijven. Maar het groote nadeel, dat ik van deze regeling zie, is, dat op deze wijze de geheele begrootings-machinerie weer in actie wordt gesteld. Bij fondsvorming krijgt het bedrijf vanzelf een grootere zelfstandigheid.

Ik had gedacht, dat de Regeering mij zou tegenwerpen, dat een fondsvorming, als door mij bedoeld, niet zou gaan wanneer de verschillende bedrijven geen rechtspersonen zijn geworden. De Regeering heeft mij dat niet tegengeworpen en m.i. terecht, omdat zulks niet volstrekt noodig is. Als in het ontwerp had gestaan, dat de reserves zullen worden aangewend tot vorming van een fonds en dat het reservefonds zou moeten worden belegd in landsobligaties, zou hetzelfde bereikt zijn kunnen worden als het geval zou zijn geweest wanneer zij rechtspersonen zouden zijn gemaakt.

De Regeering verwijst naar mijn meermalen gehouden pleidooi, niet voor een „reserveeringspolitiek” maar voor een „stabiliseeringspolitiek”. Ik erken dat gaarne. Ik heb met genoegen er kennis van genomen, dat ook in de Tweede Kamer der Staten-Generaal dit vraagstuk aan de orde is gesteld en het onderwerp daar in ernstige studie is genomen.

Het verschil tusschen de Regeering en mij is nu dit, dat de Regeering meent dat het juiste moment nog niet is aangebroken, terwijl ik meen, dat het op het oogenblik alleszins aanbevelenswaardig is om, nu er op het oogenblik geen groote winsten worden gemaakt en er nog een marge naar boven te krijgen is, juist een bepaalde hoogte vast te stellen, tot waaraan de opbrengsten der verschillende bedrijven en middelen ten bate komen van den gewonen dienst, om dan het meerdere ten bate te doen komen van den buitengewonen dienst, zoodat dit gebruikt kan worden tot aflossing van schuld en dergelijke.

De Voorzitter: Hiermede is de beraadslaging in tweeden termijn van de zijde van het college beëindigd.

Wenscht de Regeerings-gemachtigde nog te antwoorden?

De heer De Bruyn Kops, directeur van Financien: Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

De Voorzitter: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De Voorzitter: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnanties:

Overdracht van bevoegdheden van hogere op lagere autoriteiten in verband met de bestuurshervorming (Ond. 194). — Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168).

(Reg. Comm. Bestuursherv., Soangkoepon.)

- a. tot overdracht van de in de ordonnaties en algemeene maatregelen van bestuur, waarvan bij ordonnantie kan worden afgeweken, omschreven bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van de hoofden van gewestelijk bestuur in de gewesten Sumatra, Borneo en Groot Oost aan de residenten aldaar en
- b. tot regeling van de overdracht van bevoegdheden, bemoeiingen en verrichtingen van den Gouverneur-Generaal en van centrale autoriteiten op de gouverneurs dan wel op de residenten in het gebied, waar de bestuurshervorming is ingevoerd;
- (Ond. 194), de tweede ontwerp-ordonnantie als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen (st. 6).

De behandeling is gevorderd tot het regeeringsantwoord in eersten termijn.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Ten aanzien van deze beide ontwerp-ordonnanties heb ik alleen den heer Soangkoepon te beantwoorden, die het woord gevoerd heeft over de regeling van de Inheemsche rechtspraak en bezwaren heeft geopperd tegen de voorgestelde bevoegdheidsoverdracht van den Gouverneur-Generaal op den gouverneur.

In het Gedelegeerdenverslag is betreffende deze kwestie erop gewezen, dat deze bevoegdheidsoverdracht in strijd zou zijn met het principe van de scheiding van bestuur en rechtspraak, maar door de Regeering is geantwoord, dat deze kwestie hier geheel buiten staat. Bij dit inzicht blijft de Regeering.

Een andere opmerking en motiveering van den heer Soangkoepon betreft in hoofdzaak zijn vrees, dat de gouverneur niet zoo onbevooroordeeld zal optreden bij het behandelen van dergelijke machtigingen aan den resident om afwijkende regelingen vast te stellen.

(De heer Soangkoepon: De Landvoogd doet het veel beter!)

Maar, Mijnheer de Voorzitter, dit argument richt zich eigenlijk, als men het juist zou achten, tegen al dergelijke bevoegdheidsoverdrachten. De Regeering acht dit argument echter uiteraard niet juist. Verder is het moeilijk over deze kwestie te discussiëren. Alleen zou ik in herinnering willen brengen, dat de bevoegdheid, waarover het nu eigenlijk gaat, niet die is om de afwijkende regelingen zelf vast te stellen, want die bevoegdheid berust bij den resident, maar dat het alleen gaat over de vraag, of de bevoegdheid den resident machtiging te geven tot het maken van afwijkende regelingen op den gouverneur kan worden overgedragen. De Regeering heeft de overtuiging dat dit zeer wel mogelijk is.

De heer **Soangkoepon**: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft gezegd, dat het niet gaat over het maken van afwijkende regelen, maar om het verlenen van de machtiging daartoe. Juist in verband met den aard en het karakter van de rechtspraak zou ik de bevoegdheid tot het verlenen van de machtiging in handen willen zien van den Landvoogd. Wanneer de Regeering echter zegt, dat de gouverneur veel beter die machtiging kan verlenen dan de Landvoogd, moet ik mij daarbij neerleggen, maar ben zelf deze meening toch niet toegedaan. Ik zou liever willen, dat artikel 80 bleef luiden, zooals het thans luidt.

(De heer **Van Helsdingen**: Zou een beslissing van den Landvoogd Uw mond snoeren?)

Ik bedoel de beoordeeling der vraag of een machtiging

(Reg. Comm. Bestuursherv. Voorzitter, e.a.)

verleend moet worden, moet blijven, zooals zij thans is. In den ouden tijd was de regeling van de Inheemsche rechtspraak in handen gelegd van het hoofd van gewestelijk bestuur. Na ampel onderzoek en ampele bespreking is de Regeering tot de conclusie gekomen, dat de bevoegdheid tot het geven van een machtiging weer in handen van den Landvoogd moest worden gelegd, omdat de Landvoogd beter toezicht zou kunnen uitoefenen op de Inheemsche rechtspraak. Waar nu de voorwaarden, die vroeger hiertoe hebben geleid niet zijn veranderd, zou ik liever zien dat de bedoelde bevoegdheid aan den Landvoogd bleef, in het belang van de rechtspraak.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter. Ik zou alleen nog willen opmerken, dat deze overdracht geheel in het kader valt van de bestuurshervorming, waarmee gepaard gaat de wenschelijkheid bevoegdheden als deze naar den gouverneur over te brengen.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnanties, vervat in de stukken 2 A en 2 B — die van stuk 2 B als gewijzigd bij Nota van Wijzigingen — worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: De ontwerp-ordonnantie tot instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191), ten aanzien waarvan ook de Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst van antwoord zal dienen, wordt niet nu verder behandeld, maar eerst straks om 12.15 uur n.m., omdat het amendement, dat wellicht zal worden ingediend, wellicht verder strekkende gevolgen heeft dan zich oogenschijnlijk liet aanzien.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil even mededeelen, dat ik hoogstwaarschijnlijk niet zal overgaan tot de indiening van een amendement, maar alleen over artikel 5 van het desbetreffende ontwerp stemming zal vragen.

De **Voorzitter**: Dat kan even verstrekkende gevolgen hebben.

Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de ontwerp-ordonnantie tot nadere wijziging en aanvulling van de Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturende landschappen in de gewesten buiten Java en Madoera (Staatsblad 1919 No. 61). (Ond. 168.)

De behandeling is gevorderd tot den tweeden termijn van de zijde der Regeering.

De heer **Maassen**, Regeeringsgemachtigde: Mijnheer de Voorzitter! Het behoef wel geen nadere verklaring, dat het mij niet mogelijk is om op alle door het verachte lid, den heer Soangkoepon, gemaakte detailopmerkingen volledig in te gaan. De heer Soangkoepon stelt het voor, alsof in 1929 nog niet in alle, doch alleen in enkele opzichten overeenstemming met de Zelfbesturen zou zijn bereikt. Deze opvatting berust echter op een onjuiste lezing van de betreffende passage in de Memorie van Toelichting. Daar staat, dat

„algeheele overeenstemming werd bereikt met betrekking tot eenige wijzigingen, welke als resultaat van dat overleg nog in de Erfpachtsordonnantie zouden zijn aan te brengen.”

Nadere wijziging Erfpachtsordonnantie voor de zelfbesturen in de buitengewesten (Ond. 168). — Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Koek en Bandjermasin (Ond. 191).

(Maassen, Regeeringsgemachtigde.)

De heer Soangkoepon legt hierbij ten onrechte den klemtoon op het woord „eenige” en concludeert daaruit, dat alleen ten aanzien van een deel der wijzigingen overeenstemming zou zijn bereikt. Deze conclusie is uiteraard onjuist. De Regeering kan verklaren, dat reeds toentertijd volledige overeenstemming met de Zelfbesturen werd bereikt omtrent alle in de ordonnantie aan te brengen wijzigingen.

Omtrent die overeenstemming heeft de heer Soangkoepon nog verder opgemerkt, dat zij niet op de juiste wijze zou zijn tot stand gekomen, wegens het niet hooren van de rijks grooten. Het spreekt wel van zelf, dat ik als Regeeringsgemachtigde bij de behandeling van dit onderwerp op een kwestie als deze bezwaarlijk kan ingaan. Het eenige, dat ik nog eens zou willen herhalen is, dat met de Zelfbesturen, aan wier bestaan ter S. O. K. toch wel niemand zal willen twifelen, terzake volledige overeenstemming is bereikt. Ik zou mij in verband hiermede wel willen aansluiten bij de in algemeenen zin door den heer De Villeneuve gemaakte opmerking, dat het aangewezen schijnt zich bij de behandeling van dit ontwerp, dat van een beperkten opzet is, niet te zeer te verdiepen in zaken van zeer verre strekking, zooals de politieke verhouding van het land tot de zelfbesturen, de positie van de lands grooten en dergelijke.

Wat betreft het verband tusschen het voorliggende ontwerp en een eventuele toekomstige conversie wil het mij voorkomen, dat, zoowel in de Memorie van Antwoord als in eersten termijn voldoende duidelijk is gesteld, hoe dat verband nu precies ligt en dat daaruit kan zijn gebleken, dat b.v. de nadruk valt op het treffen van een geleidelijk urgent wordende voorziening voor aflopende landbouwconcessies, waarbij van conversie dus geen sprake is.

Met betrekking tot de reeds eenige malen ter sprake gebrachte vervanging van den term: „in overleg met”, door „in overeenstemming met”, kan de Regeering nog steeds niet inzien, dat men hier nu werkelijk van een verzwakking van de positie van de zelfbesturen zou moeten spreken. Zooals reeds opgemerkt, is deze formule gekozen ter wille van de uniformiteit met die vele andere artikelen van de erfpachtsordonnantie, waarin thans *bevoegdheden zijn opgedragen aan het hoofd van gewestelijk bestuur*, welke na de tot standkoming van deze wijzigingen, zullen overgaan in handen van het zelfbestuur, hetgeen neerkomt op een zeer zeker niet onbelangrijke verruiming van bevoegdheden.

Mijnheer de Voorzitter! Ziet de Regeering goed, dan is de heer Soangkoepon voornamelijk beducht voor een aantasting van de belangen van de Inheemsche bevolking. Doch de Regeering kan werkelijk niet inzien, in hoeverre de totstandkoming van deze ordonnantie zou kunnen leiden tot een aantasting of een onvoldoende behartiging van de belangen van de Inheemsche bevolking.

Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof hierbij eigenlijk te kunnen volstaan met een verwijzing naar art. 2 van de hier in behandeling zijnde erfpachtsordonnantie, waarin staat voorgeschreven, dat de toestemming van het hoofd van gewestelijk bestuur, die noodig is voor de uitgifte in erfpacht, niet wordt verleend, o.a. wanneer die uitgifte in strijd zou zijn met de belangen van de Inheemsche bevolking.

Uit dit artikel blijkt toch wel overduidelijk, dat voor de vrees van den heer Soangkoepon geenerlei grond bestaat.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De ontwerp-ordonnantie wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen, onder aanteekening, dat de heer Soangkoepon geacht wil worden tegen te hebben gestemd.

De **Voorzitter**: Ik zal thans de vergadering schorsen tot kwart over twaalfen, waarop alsdan zal worden verder gegaan met de behandeling van onderwerp 191, de instelling van de

(Reg. Comm. Bestuursherv.)

stadsgemeenteraden Padang, Fort de Koek en Bandjermasin, en ik noodig de leden uit, na schorsing van de vergadering bij een te komen in de commissies ter behandeling van de op den rooster aangegeven onderwerpen.

De vergadering wordt te 10.40 uur v.m. geschorst en te 12.15 uur n.m. weder hervat.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting der behandeling van de drie ontwerp-ordonnanties tot instelling van de stadsgemeenten Padang, Fort de Koek en Bandjermasin. (Ond 191.)

De behandeling is gevorderd tot het antwoord der Regeering in eersten termijn.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst: Mijnheer de Voorzitter! Door den heer Van Helsdingen is voorgesteld de bepaling in de voorliggende ontwerp-ordonnantie, betreffende de stadsgemeente Bandjermasin, volgens welke het burgemeesterschap zal worden uitgeoefend door een bestuursambtenaar, slechts te doen gelden tot 1 Juni 1941 en wel omdat de geachte spreker ervan overtuigd is, dat de gemeente Bandjermasin van zoodanig gewicht is, dat aanstelling van een burgemeester noodig is te achten. De heeren Blaauw, De Hoog en Verboom zijn hem bijgevallen, doch achtten uitstel van de instelling van het burgemeesterschap niet noodig, waarop de heer Van Helsdingen te kennen heeft gegeven zich hierbij aan te sluiten en dus te kunnen volstaan met stemming aan te vragen over artikel 5 der ontwerp-ordonnantie. Wordt dit artikel verworpen, dan ontbreekt immers de bepaling, die de mogelijkheid opent om de functie van burgemeester op te dragen aan een bestuursambtenaar. Naar aanleiding hiervan zou ik tweeërlei opmerkingen willen maken.

De eerste opmerking betreft de praktische bezwaren, tegen de aanstelling van een aparten burgemeester in eens, dus zonder tijd van voorbereiding en de andere opmerkingen betreffen de bezwaren tegen de vervanging van den bestuursambtenaar-burgemeester door een aparten burgemeester zonder meer, dus zooals die vervanging nu voorgebracht is.

Deze groep bezwaren richt zich ook bepaaldelijk tegen de onvoldoende voorbereiding van dit punt.

De bezwaren van de eerste groep, dus onvoldoende tijd om zich in te stellen op een aparten burgemeester per 1 Juli, zijn evident. De Regeering heeft in haar gedachtengang, dat alleen de inpassing in het stelsel der bestuurshervorming van de stadsgemeenten aan de orde was, er niet aan gedacht, dat bij deze gelegenheid de vervanging van een assistent-resident-burgemeester door een aparten burgemeester, aan de orde zou komen. Daarbij is op deze vervanging in het geheel niet gerekend. Ook de gemeentebegroting houdt uiteraard geen rekening daarmede, evenmin als de landsbegroting dit doet. Een beslissing van den ordonnantiëwetgever, welke direct zou ingaan per 1 Juli, zou dus tegenstrijdigheid scheppen tusschen de landsbegroting en de instellingsordonnantie. Ook is nog geen bezoldigingsregeling vastgesteld voor dien burgemeester.

Uit deze voorbeelden blijkt wel, dat het praktisch niet doenlijk zal zijn er voor te zorgen, dat er op 1 Juli a.s. werkelijk een aparte burgemeester zal zijn. Hiervan uitgaande rijst de vraag of het ook in den gedachtengang van hen, die er reeds van overtuigd zijn, dat Bandjermasin een burgemeester behoeft, niet juister is om, conform het oorspronkelijk idee van den heer Van Helsdingen, te bepalen, dat het voorgestelde artikel 5 slechts voor een bepaalden termijn zal gelden. Die oplossing zou tevens het voordeel hebben, dat de zaak definitief beslist kan worden, nadat zij goed kan zijn overwogen aan de hand van concrete gegevens. De Regeering

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191).

(Reg. Comm. Bestuurherv.)

wijst met klem erop, dat de thans te nemen beslissing niet zou berusten op voldoende gegevens en voldoende overwegingen.

De heer Van Helsdingen heeft ter staving van zijn zienswijze of zijn overtuiging alleen gewezen op de meening van enkele bestuursambtenaren, die het voorzitterschap van den gemeenteraad hebben bekleed en voorts op enkele omstandigheden, die naar zijn meening het burgemeestersambt in Bandjermasin zoo moeilijk maken, dat daarvoor een aparte functionaris noodig is. Concrete gegevens zijn echter niet kunnen worden geproduceerd, ook door de Regeering niet. Ik wijs er verder op, dat de personen op wie de heer Van Helsdingen een beroep doet, niet de laatste voorzitters van den gemeenteraad zijn geweest. De heeren Dankmeyer en Van Suchtelen zijn een tijd geleden voorzitter geweest, de heer Hooykaas, de laatste der genoemde voorzitters, is naar ik meen in 1934 afgetreden. Geheel van recents datum zijn deze gegevens dus niet. Ik wijs er voorts op, dat instelling van een aparte burgemeestersfunctie, voorzover is kunnen worden nagegaan, door de gemeente zelf tot dus verre nog niet als wensch naar voren is gebracht.

(De heer Kerstens: Is dat een argument?)

Aangezien er dus geen feitelijke gegevens aanwezig zijn, zijn er ook geen vergelijkingsmogelijkheden met andere stadsgemeenten. De Regeering heeft dergelijke gegevens niet doen verzamelen, zooals blijkt uit wat ik zooeven heb gezegd, omdat Zij niet voornemens was dergelijke kwesties als waarover het nu gaat, aan de orde te stellen. De Regeering heeft een drietal ontwerp-ordonnanties voorgebracht, die beoogen om drie stadsgemeenten in het stelsel der bestuurshervorming in te passen en Zij heeft verder niet de bedoeling gehad wijzigingen aan te brengen. Even goed als de samenstelling der raden heeft Zij de kwestie van den afzonderlijken burgemeester buiten beschouwing gelaten.

In het Gedelegeerdenverslag nu is door sommige leden er mede ingestemd, dat de samenstelling der raden buiten beschouwing bleef, maar voor den aparten burgemeester werd dit anders gezien, onder aanvoering van het argument dat Bandjermasin hoofdplaats zou worden van het gewest, een argument dus, dat eenigermate verband hield met de bestuurshervormings-kwestie. De Regeering is daarom even op dit punt ingegaan en heeft gezegd, dat naar haar meening de kwestie van de hoofdplaats alleen niet de beslissing kon geven. De heer Van Helsdingen is nu met het argument gekomen, dat Bandjermasin wel belangrijk genoeg is om een aparten burgemeester te hebben, maar hiermede is men op een nieuw terrein gekomen, waarop niet voldoende gegevens ter beschikking staan om thans een beslissing te kunnen nemen.

Niet bezien is ten eerste, welke consequenties de beslissing eventueel zou medebrengen ten opzichte van andere stadsgemeenten en ten tweede is niet beschouwd de vraag, hoe in de kosten van zulk een burgemeester zou moeten worden voorzien. Er zijn verder ook nog andere bezwaren, die ik zooeven al opsomde, met betrekking tot het onmiddellijk instellen van de functie van den aparten burgemeester.

Ik zou nog even willen terugkomen op de kwestie, die ik reeds hiervóór stelde, en willen vragen welk bezwaar ertegen is om, nu toch enig uitstel noodzakelijk is, dit zoo lang te laten duren dat de zaak aan de hand van feitelijke gegevens kan worden beoordeeld. Wordt thans een beslissing genomen, dan wordt feitelijk geheel incidenteel voor Bandjermasin beslist, los van de resultaten van vergelijking met andere gemeenten, los ook van het kostenvraagstuk. Wat dit beteekenen zou, blijkt duidelijk wanneer men zich realiseert, dat de begroting van Bandjermasin niet veel hoger is dan die van verschillende kleinere gemeenten op Java; dat b.v. Salatiga wel is waar een iets lageren gewonen dienst heeft, maar een hooger buitengewonen dienst; over het totaal genomen zijn de begrotingen der kleinere Java-gemeenten niet veel verschillend van de begroting van Bandjermasin. Verder valt in aanmerking te nemen, dat de vier gemeenten

(Van Helsdingen.)

Salatiga, Probolinggo, Pekalongan en Kediri meer kiezers hebben dan Bandjermasin, terwijl het aantal Nederlandsche kiezers in Salatiga driemaal zoo groot is als dat in Bandjermasin.

Alles bijeengenomen, meent de Regeering ernstig te moeten raden de ontwerp-ordonnantie ongewijzigd aan te nemen, in welk geval ik gaarne wil toezeggen, dat de Regeering de vraag, of Bandjermasin een aparten burgemeester moet krijgen, nog eens in overweging zal nemen, zonder dat daarmede wordt kenbaar gemaakt, dat de Regeering dit inderdaad juist acht. Er wordt dus niets anders toegezegd dan dat de zaak zal worden overwogen.

Wenscht men op eenigerlei wijze vast te leggen, dat de zaak nog nadere overweging vereischt, dan ware, om praktische moeilijkheden te voorkomen, de voorkeur te geven aan hetgeen de heer Van Helsdingen oorspronkelijk beoogde namelijk de indiening van een amendement, waarbij wordt vastgesteld, dat artikel 5 slechts voor een bepaalden termijn zal gelden. De andere oplossing namelijk, dat wordt geëischt, dat per 1 Juli a.s. een afzonderlijke burgemeester moet zijn benoemd, is, zooals ik meen te hebben aangetoond, onaannemelijk.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij gaarne even willen beraden.

De Voorzitter: Dan zal ik de vergadering voor korten tijd schorsen.

De vergadering wordt voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer Van Helsdingen: Mijnheer de Voorzitter! In tweeden termijn wil ik in het kort iets zeggen naar aanleiding van hetgeen mijn geachte medeleden in eersten termijn hebben opgemerkt.

Ik ben verheugd over den steun, dien zij hebben gegeven aan de gedachten die ik zooeven heb naar voren gebracht; in het bijzonder dank ik de heeren Blaauw, De Hoog en Verboom.

Tegenover het verwijt, dat de heer Blaauw tot mij richtte, dat hij het betreurde, dat ik zoo laat in deze richting steun heb verleend aan de decentralisatie in haar verweer tegenover het B.B., wil ik stellen, dat ik in heel veel opzichten de decentralisatie heb gesteund, en speciaal de afzonderlijke positie van het kantoor voor de Decentralisatie meermaals heb bepleit.

Overigens acht ik het niet noodzakelijk, dat iedere gemeente wordt voorzien van een afzonderlijken voorzitter; in dit opzicht benader ik meer het standpunt van mijn geacht medelid, den heer Verboom.

Wanneer nu echter de geachte Regeeringsgemachtigde, om te bewijzen, dat Bandjermasin behoort tot de kleinere gemeenten, een beroep doet op de geringere beteekenis van Bandjermasin, stel ik daartegenover, dat Bandjermasin veel meer dan de door den geachten Regeeringsgemachtigde genoemde plaatsen te maken heeft met groote en moeilijke problemen, die moeten worden opgelost en dat het alleen reeds uit dien hoofde gewenscht zou zijn iemand aan het hoofd van de gemeente te stellen, die zich volledig aan die taak kan geven.

Intusschen geef ik toe, dat het oorspronkelijke voorstel van mij meer realiteit bezit dan de latere mededeeling, dat alleen stemming over artikel 5 zal worden gevraagd. Ik onderschrijf, dat er verschillende moeilijkheden zullen rijzen, maar of die moeilijkheden wel zoo ernstig zijn als de geachte Regeeringsgemachtigde aangaf, betwijfel ik toch. Ik wijs er bijv. op, dat de moeilijkheid, dat het practisch niet mogelijk zal zijn per 1 Juli a.s. een burgemeester te benoemen, voor een groot deel ondervangen kan worden door aanwijzing van den tegenwoordigen voorzitter van den raad van Bandjermasin tot tijdelijk burgemeester. Mij dunkt, dat dan vele van de bezwaren ondervangen zullen zijn en dat tegen den tijd, dat de heer Scheuer, die op het oogenblik

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 101).

(Blaauw, Voorzitter, Roep.)

de functie waarneemt, vertrekt — ik meen tegen het eind van het jaar — de Regeering beter de verschillende regeelingen, die nog getroffen zullen moeten worden, kan hebben voorbereid.

Ik zou gaarne van den geachten Regeeringsgemachtigde op deze concrete vraag antwoord willen hebben, voordat ik een nadere beslissing neem of ik zonder meer stemming over art. 5 zal vragen, of zal terugvallen tot mijn oorspronkelijk voorstel een zekeren termijn aan de Regeering te vragen.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! De geachte Regeeringsgemachtigde heeft ons zoeven de bezwaren geschilderd die zouden ontstaan wanneer, door stemming over het betrekkelijke artikel 5, het artikel als zoodanig zou vervallen. Ik zou, aan den anderen kant, erop willen wijzen, dat, zolang het artikel in de ordonnantie blijft bestaan — en dat zal natuurlijk gebeuren totdat zij wordt gewijzigd — in de ordonnantie zal zijn vastgelegd, zooals de heer Van Helsdingen in zijn rede in eersten termijn reeds heeft betoogd — dat een afzonderlijke burgemeester voor Bandjermasin onmogelijk is en dat het burgemeestersambt krachtens de wet te allen tijde zal worden vervuld door een bestuursambtenaar, waarvan het ambt door den gouverneur zal worden aangewezen. Het is juist dit laatste dat ik — en met mij blijkbaar vele andere leden in deze zaal — niet gaarne zou zien en daarom zou ik het in ieder geval den plicht van dit college achten, de wettelijk imperatieve waarneming van het burgemeestersambt door een door den gouverneur aan te wijzen bestuursambtenaar uit de ordonnantie te halen.

Wanneer art. 5 geschrapt wordt, is zulks een waarneming nog te allen tijde mogelijk; dan kan de bestuursambtenaar worden benoemd tot burgemeester. In deze kan ik de moeilijkheden, die de geachte Regeeringsgemachtigde zoeven heeft bekendgesteld ten opzichte van de benoeming van een afzonderlijken burgemeester voorloopig volkomen deelen. Het is natuurlijk niet mogelijk, onmiddellijk na den 1en Juni een afzonderlijken burgemeester te doen optreden, maar dat lijkt mij ook niet noodig. De Gouverneur-Generaal kan den tegenwoordigen functionaris, die het bestuursambt naast het burgemeestersambt vervult, het burgemeesterschap opdragen, op dezelfde wijze als thans bij verschillende kleine gemeenten op Java gebeurt.

In dit verband zou ik een vraag willen stellen, die ook de heer Van Helsdingen reeds gesteld heeft: indien dit gebeurt, indien de Gouverneur-Generaal den tegenwoordigen functionaris, den bestuursambtenaar, benoemt, welke consequenties zal dit dan hebben?

Ik zal van het antwoord op deze vraag mijn standpunt ten aanzien van art. 5 der ordonnantie stuk 2 C laten afhangen.

De **Voorzitter**: Ik geef thans gaarne het woord aan den heer **Roep**, hoewel deze in eersten termijn niet het woord gevoerd heeft, omdat dit geachte lid, in analogie met hetgeen de heer Van Helsdingen over de ordonnantie stuk 2 C gezegd heeft, een opmerking wil maken ten opzichte van de instelling der stadsgemeente Fort de Kock.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zou hier gaarne eenzelfde informatie willen vragen als de heer Blaauw gedaan heeft. Toen de vraag aan de orde kwam, of al dan niet art. 5 van de ordonnantie stuk 2 C zou moeten blijven bestaan of moeten worden ingetrokken, en dit op voorstel van den heer Van Helsdingen, door stemming zou worden uitgemaakt, gingen mijn gedachten ook uit naar Fort de Kock.

Nu weet ik wel dat Fort de Kock minder belangrijk is dan Bandjermasin, maar indien art. 6 van de ontwerp-ordonnantie stuk 2 B wordt gehandhaafd, zal voor Fort de Kock de bepaling gelden, dat het ambt van burgemeester zal worden vervuld door den bekleeder van het door den gouverneur aan te wijzen bestuursambt.

Handelingen. Zittingsjaar 1937—1938.

(Roep, Reg. Comm. Bestuursherv.)

Nu heb ik mij afgevraagd, hoe, indien die bepaling ook voor Fort de Kock komt te vervallen, de toestand dan zal worden en dan meen ik, dat het vervallen van die bepaling niet zal impliceren, dat onmiddellijk de benoeming van een afzonderlijken burgemeester zal moeten plaats hebben. Ik meen, dat de stadsgemeenteordonnantie voor de buitengewesten de mogelijkheid opent, dat de Gouverneur-Generaal in dit geval in Fort de Kock, zooals ook in Bandjermasin, een burgemeester benoemt, maar dat die burgemeester zeer wel de persoon kan zijn, die het ambt van assistent-resident of controleur uitoefent.

Ik meen, dat de bezwaren van den geachten Regeeringsgemachtigde zich speciaal richten op het feit, dat men nu op 1 Juli a.s. direct een afzonderlijken burgemeester zou moeten benoemen, die geen ander ambt daarnaast bekleedt. Ik meen echter, dat de geachte Regeeringsgemachtigde niet voldoende aandacht heeft geschonken aan de bepaling van de stadsgemeente-ordonnantie buitengewesten, die, zooals ik reeds zeide, indien de betreffende artikelen niet in deze ordonnanties zouden voorkomen, toch den Gouverneur-Generaal de gelegenheid geeft den betrokken bestuursambtenaar, met name den assistent-resident of den controleur, tot burgemeester te benoemen. In dat geval, mijn geachte medeleden de heeren Blaauw en Van Helsdingen hebben hier ook reeds op gewezen, zou de voorloopige toestand precies dezelfde blijven. De Regeering zou dan de verschillende gegevens kunnen verzamelen, die Zij noodig heeft om te beoordeelen of definitief een afzonderlijke burgemeester zal worden benoemd. Daartoe bestaat dan alle gelegenheid en de bezwaren, die de Regeering zoo straks heeft uitgemeten, zullen in dat geval buiten beschouwing kunnen blijven.

Ik zou dus de vraag aan den Regeeringsgemachtigde willen stellen, waarvan mijn oordeel afhangt over de eventuele schrapping van het betrekkelijke artikel uit de ordonnanties voor de gemeenten Fort de Kock en Bandjermasin, of de geachte Regeeringsgemachtigde niet met mij en andere leden van meening is, dat ook zonder de betreffende artikelen 5 en 6 in resp. de ordonnanties voor Bandjermasin en Fort de Kock, de Gouverneur-Generaal op grond van de Stadsgemeente-ordonnantie buitengewesten de bevoegdheid heeft tot burgemeester te benoemen den betrokken bestuursambtenaar, n.l. den assistent-resident of den controleur, die dan het ambt van burgemeester zal kunnen uitoefenen naast zijn eigen functie. Indien dit laatste het geval zou zijn en de vraag dus in bevestigenden zin zou kunnen beantwoord worden, zouden de betrokken artikelen 5 en 6 in de beide genoemde ordonnanties mij niet noodig lijken en zou de situatie elastischer en gemakkelijker worden.

De heer **De Waal**, Regeeringscommissaris voor de Bestuurshervorming in algemeenen dienst. Mijnheer de Voorzitter! De nadere beschouwingen van de heeren Van Helsdingen, Blaauw en Roep komen in zooverre overeen, dat alle drie geachte sprekers één punt in het bijzonder in beschouwing hebben genomen, dat ook inderdaad van belang is en waaromtrent alle misverstand moet worden uitgesloten om te komen tot een juiste appreciatie van wat geschieden zou, wanneer de artikelen 5 en 6 resp. van de ontwerp-ordonnanties voor Bandjermasin en Fort de Kock zouden komen te vervallen.

Ten aanzien van de benoeming van een bestuursambtenaar tot burgemeester bestaat een verschil tusschen de stadsgemeente-ordonnantie voor Java en die voor de buitengewesten. Art. 23(2) der Stadsgemeente-ordonnantie voor de buitengewesten luidt:

„Bij ordonnantie kan worden bepaald, dat het ambt van burgemeester wordt vervuld door den bekleeder van een door den gouverneur aan te wijzen bestuursambt.”

Waar nu de bedoeling is om zoowel te Bandjermasin als te Fort de Kock het burgemeesterschap op te dragen aan den

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191).

(Reg. Comm. Bestuursherv.)

betrokken bestuursambtenaar, zou dit praktisch alleen kunnen zijn de assistent-resident.

(De heer **Blaauw**: Als stelregel dus?)

Het was de bedoeling dit nu te doen, althans voorloopig, zonder vooruit te willen loopen op de ontwikkeling van die gemeenten in de toekomst.

(De heer **Blaauw**: Maar U legt een principe vast!)

De Regeering heeft gemeend, dat het met het oog op den tekst van deze ordonnantie, voor de hand ligt dit in de instellingsordonnantie zelf te bepalen, waarmede niet is beoogd een principe vast te leggen, want dat lag buiten de geheele doelstelling van deze ontwerp-ordonnantie.

(De heer **Van Helsdingen**: Hoe luidt het eerste lid ten deze?)

Het eerste lid van art. 23 Stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten luidt:

„Tot burgemeester kunnen alleen worden benoemd mannen, die niet bij onherroepelijk geworden rechterlijke uitspraak de beschikking of het beheer over hunne goederen hebben verloren of van eenig recht of eenige bevoegdheid zijn ontzet, noch in staat van faillissement verkeerden”.

Mijnheer de Voorzitter! De kwestie wordt dus de volgende. Kan de Regeering, zonder dat gebruik gemaakt is door den ordonnantie-wetgever van de bevoegdheid bedoeld bij lid 2, toch een bestuursambtenaar belasten met de functie van burgemeester, op gelijke wijze als dat op Java geschied is?

(De heer **Roep**: Daar gaat het over den persoon en in deze ontwerp-ordonnantie gaat het over de verbinding van die functie aan het ambt.)

Deze vraag is tot dusverre niet zoo in het bijzonder en zoo scherp naar voren gekomen. Vermeend werd, dat het voor de hand lag om nu, met het oog op lid 2, deze constructie te kiezen. Doch wanneer de interpretatie gevolgd zou worden, dat lid 2 niet beteekent, dat iedere aanwijzing van een bestuursambtenaar tot burgemeester op deze wijze moet zijn voorbereid door den ordonnantie-wetgever, dan moet ik toegeven, dat er bij het vervallen van de desbetreffende artikelen, waarvan sprake is, voor de Regeering geen bezwaar tegen zou bestaan om op den voet van lid 1 den betrokken bestuursambtenaar te benoemen.

(De heer **Sosrohadikoesoemo**: De Regeering behoort in deze steeds de volle vrijheid te hebben.)

De heer **Roep**: Er blijft hier een verschil bestaan. In het eene geval wordt de persoon bedoeld; krachtens deze ontwerp-ordonnantie wordt het burgemeesterschap aan het ambt verbonden.

De heer **Van Helsdingen**: Praktisch komt de kwestie neer op de volgende vraag: Is naast den burgemeester nog een assistent-resident noodig of oefent de burgemeester tegelijkertijd de functie uit van assistent-resident? Wanneer de Regeering den assistent-resident benoemt tot burgemeester, is hij dan burgemeester see, of is hij burgemeester benevens assistent-resident?

De heer **Roep**: Beide gevallen zouden kunnen!

Mijnheer de Voorzitter! Gaat men er van uit, dat, wanneer er geen toepassing plaats vindt van lid 2 van art. 23 der Stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten, de Regeering toch de vrijheid zal hebben om op den voet van lid 1 van genoemd art. 23 bestuursambtenaren te belasten met het burgermeesterschap en vervalt op deze wijze dus de moeilijkheid, dat men op 1 Juli dadelijk een burgemeester zou moeten hebben, terwijl daarbij tevens geschapen wordt de mogelijkheid om nog een periode te hebben, waarin dit vraagstuk nader kan worden overwogen, alvorens terzake een definitieve beslissing moet worden genomen — een definitieve beslissing, die dan aan den ordonnantie-wetgever zou toekomen — dan bestaat er in dezen gedachtengang bij de Regeering geen overwegend bezwaar tegen het vervallen van het bedoelde lid. Met dien verstande dat de Regeering wel

(Voorzitter, Van Helsdingen, Roep.)

prijs stelt op een uitspraak van het College in deze kwestie, aangezien die dan tevens zou kunnen worden geacht te impliceren, dat deze redeneering daarmede aanvaard is.

De **Voorzitter**: Het regeeringsantwoord komt derhalve hierop neer, dat, wanneer de Volksraad bij stemming, zoowel omtrent de ontwerp-ordonnantie ten aanzien van Fort de Kock als omtrent die, betreffende Bandjermasin, resp. de artikelen 6 en 5 verwerpt, de Regeering daaruit zal lezen de instemming van den Volksraad met het standpunt, dat Zij toch de vrijheid heeft om een bepaald persoon te belasten met het burgemeesterschap naast zijn reeds bekleede functiën.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Na de zoeven door den geachten Regeeringsgemachtigde gegeven toelichting, zou ik deze uitspraak van den Volksraad niet willen uitlokken, omdat dan zeker niet bereikt wordt datgene, wat ik wensch te bereiken. Dan kom ik liever terug op mijn oorspronkelijk voorstel, dat dus tot 1 Januari 1940 en niet zooals ik eerst voorstelde tot 1941, het ambt van burgemeester wordt vervuld door een door den gouverneur aan te wijzen bestuursambtenaar, en dat niet tegelijkertijd de Regeering verplicht zal zijn een volwaardig burgemeester die dus voor de volle 100% zijn persoon en werkkraacht zal kunnen geven, aan te stellen.

Volgen wij de uitlegging van de Regeering, dan zijn wij eigenlijk nog minder ver, want dan heeft de Regeering voortdurend, tot in lengte van dagen, den tijd om deze functie te doen bekleden door een assistent-resident en zou dus in het geheel niet bereikt worden, wat ik wensch, dat althans voor Bandjermasin zoo spoedig als doenlijk is, een burgemeester wordt benoemd.

Ik zal dus geen stemming vragen over artikel 5, maar hoop een amendement in te dienen over artikel 5, speciaal betreffende de ordonnantie voor Bandjermasin. Over Fort de Kock kan ik te weinig oordeelen en ik durf daaromtrent dus minder goed een voorstel te doen. Ik zou dus willen voorstellen het burgemeestersambt te Bandjermasin tot 1 Januari 1940 nog te doen bekleden door een door den gouverneur aan te wijzen ambtenaar en geef dan de Regeering tijd de zaak te onderzoeken, maar dan is tegelijkertijd een grens gesteld aan deze dubbel-slachtige regeling.

De **Voorzitter**: Uit de indiening van het amendement zou dus de Regeering wenschen op te maken, dat — mocht het amendement worden aangenomen — de Volksraad instemt met de opvatting, dat tot den in het amendement te noemen datum, de Regeering de gelegenheid heeft iemand persoonlijk aan te wijzen ter bezetting van het ambt van burgemeester naast het door hem te bekleden bestuursambt.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Er heerscht hier eenige verwarring, die ik gaarne zou willen ophelderen. De bevoegdheid om te Fort de Kock, Bandjermasin of waar ook in de buitengewesten een bepaalden persoon tot burgemeester aan te wijzen naast de uitoefening van het ambt van bv. assistent-resident, vloeit voort uit de bevoegdheden, die de Regeering kan putten uit artikel 23, lid 1, van de stadsgemeenteordonnantie-buitengewesten. Ik wil hiermede aantonen, dat indien de heer Van Helsdingen komt met zijn amendement om artikel 5 van de ontwerp-ordonnantie betreffende Bandjermasin aan te vullen met de beperking, dat een en ander zal gelden tot 1940, zulks niet insluit, dat na 1940 of 1941 in Bandjermasin een volwaardig burgemeester moet worden benoemd. Dat kan de Regeering natuurlijk doen, maar ook na wijziging of aanvulling, zooals door den heer Van Helsdingen bedoeld, kan de Regeering na 1940 gebruik maken van de eerste alinea van artikel 23 van de stadsgemeenteordonnantie-buitengewesten, om een persoon te benoemen tot burgemeester, die naast de uitoefe-

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191).

(Blaauw, Van Helsdingen.)

ning van het burgemeestersambt de functie van assistent-resident vervult. Wat de heer Van Helsdingen beoogt zal hem niet geven een volwaardige vervulling van zijn wensch; ik voor mij deel dien wensch niet, doch dat is een andere kwestie.

Ik heb alleen even, voorzoover ik dat inzie, de staatsrechtelijke beteekenis van dit betrokken artikel van de stadsgemeenteordonnantie-buitengewesten willen belichten.

De heer **Blaauw**: Mijnheer de Voorzitter! Als ik even in derde instantie een enkel woord mag zeggen, dan kan dit wellicht voorkomen, dat de heer Van Helsdingen een amendement indient, terwijl het mijns inziens hier niet op zijn plaats is. Ik ondersteun het betoog van den heer Roep, dat inderdaad de Regeering te allen tijde de bevoegdheid heeft om het ambt van burgemeester op te dragen aan een waarnemer van dit burgemeesterschap.

We kennen op Java ook overal volwaardige burgemeesters. Er is geen enkele gemeente, waarvan het burgemeesterschap automatisch verbonden is aan het ambt van bestuursambtenaar. Niettemin kennen wij ook hier de figuur van burgemeester-tevens assistent-resident, enz.

Dat zelfde zal zich vermoedelijk in de buitengewesten voordoen. Dit kan niet door de ordonnantie zelf worden voorkomen, maar wat de heer Van Helsdingen eventueel wel zou kunnen doen, is: een motie indienen, waarin de wenschelijkheid wordt uitgesproken — die eventueel door het College zal worden gedeeld — dat vanaf Januari 1940 of 1941 het burgemeesterschap niet meer zal worden opgedragen aan een bestuursambtenaar, doch door een afzonderlijken functionaris zal worden uitgeoefend. Ik geloof, dat op deze wijze de zuiverste stemming zal worden verkregen met daardoor de mogelijkheid tot afstemming van de betrokken artikelen 5 en 6 respectievelijk stukken 2B en 2C zonder amendeering.

De **Voorzitter**: Het lijkt mij het best, den leden gelegenheid te geven om te overwegen of een amendement al dan niet zal worden ingediend.

De vergadering wordt voor korten tijd geschorst en daarna hervat.

De heer **Van Helsdingen**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij met de uitlegging niet geheel vereenigen. Ik meen, dat de stadsgemeente-ordonnantie buitengewesten, het burgemeesterschap instellende, heeft verondersteld, dat de functie zou zijn een functie, die den persoon volkomen in beslag neemt en dat artikel 23 in zijn eerste lid aangeeft de verschillende eischen die aan een dergelijken functionaris moeten worden gesteld en dat het tweede lid van het artikel de mogelijkheid opent voor den Gouverneur-Generaal om in afwijking van geest en strekking van de stadsgemeente-ordonnantie buitengewesten tijdelijk een combinatie mogelijk te maken tusschen de bestuurs- en de burgemeestersfunctie.

Ik meen, dat dit de meest redelijke verklaring is.

Waar het mij intusschen niet juist lijkt op de laatste vergadering van dit zittingsjaar de kwestie te gaan uitknobelen, te meer, waar de ordonnantie op de stadsgemeenteraden in de buitengewesten niet aan de orde is, is het heel moeilijk, mijn oorspronkelijk voorstel te handhaven. Ik denk dan ook verder geen voorstel in te dienen.

Anderen zullen wellicht de artikelen 5 en 6 der betrokken ordonnancies in stemming gebracht willen zien, ik had de voorkeur gegeven aan amendeering, zooals ik had voorgesteld, maar nu dit op dit late uur van den dag allerlei moeilijkheden met zich brengt, stel ik mij voor, bij den Volksraad een motie in te dienen — welke ik nu niet formuleeren zal — die ik gaarne in de volgende zitting van den Volksraad in behandeling zou zien genomen.

(Voorzitter, Roep, e.a.)

De **Voorzitter**: Daartegen bestaat geen bezwaar, indien de motie die wij, naar ik hoop, spoedig zullen ontvangen, bij den betrekkelijken begrotingspost zal worden behandeld. Thans kan tot stemming worden overgegaan.

De artikelen van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 A en deze ontwerp-ordonnantie in haar geheel worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans overgaan tot de stemming over de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 B en betrekking hebbende op de instelling van de stadsgemeente Fort de Kock.

De artikelen 1 t/m 5 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over artikel 6.

Ik geef gelegenheid tot stemmotivering. De bedoeling is, tenzij men bij de stemmotivering duidelijk van het tegendeel doet blijken, dat men door tegen dit artikel te stemmen blijk geeft de meening van den heer Roep te deelen, dat de Regeering, ook wanneer art. 6 niet in de ordonnantie wordt opgenomen, toch de bevoegdheid heeft aan een bepaald persoon het burgemeestersambt op te dragen, naast zijn bestuursfunctie, zooals dit ook op Java gebeurt.

De heer **Roep**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal tegen art. 6 stemmen, omdat hiermede definitief een bepaald bestuursambt gebonden wordt aan de uitoefening van het burgemeestersambt te Fort de Kock. Ik zou die situatie gaarne wat elastischer hebben. Ik meen, dat wanneer art. 6 van de ordonnantie vervalt de Gouverneur-Generaal niettemin bevoegd is, een bepaald bestuursambtenaar te belasten met de uitoefening van het burgemeestersambt te Fort de Kock.

Ik wil daaraan van mijn kant nog wel bijvoegen, dat ik er onder de tegenwoordige omstandigheden niet het minste bezwaar tegen heb dat inderdaad de Gouverneur-Generaal een bepaald bestuursambtenaar voorloopig met de uitoefening van de functie van burgemeester van Fort de Kock belast.

De heer **Thamrin**: Mijnheer de Voorzitter! Het is voor mij wel moeilijk, in deze een beslissing te nemen, omdat ik met den heer Van Helsdingen van meening ben, dat art. 23(1) der Stadsgemeente-ordonnantie Buitengewesten min of meer de vereischten opsomt, die voor de vervulling van het burgemeestersambt moeten gelden en de Gouverneur-Generaal daardoor eigenlijk niet de bevoegdheid heeft een bestuursambtenaar tot burgemeester te benoemen.

De **Voorzitter**: Dan kunt U eventueel Uw stem uitbrengen tegen artikel 6, maar overigens vrijblijvend ten aanzien van het vraagstuk, dat daarnaast aan de orde is gesteld.

De heer **De Villeneuve**: Wanneer ik zoo dadelijk zal tegenstemmen, ga ik er van uit, dat wordt aangenomen, dat ik instem met de interpretatie, welke van art. 23 lid 1 van de Stadsgemeente-ordonnantie buitengewesten door den heer Roep is gegeven. Verder behoef ik mijn stem niet te motiveren.

De heer **Thamrin**: In elk geval zal ik, Mijnheer de Voorzitter, tegen art. 6 stemmen, los van de door den heer Roep gegeven interpretatie.

De **Voorzitter**: Thans kan tot stemming worden overgegaan.

Artikel 6 wordt in stemming gebracht en verworpen met 14 stemmen tegen.

24ste VERGADERING — MAANDAG 13 JUNI 1938.

Instelling van de stadsgemeenteraden Padang, Fort de Kock en Bandjermasin (Ond. 191).

(Voorzitter.)

Tegen stemmen de heeren: Verboom, Blaauw, Thamrin, Wiwoho, Kartowisastro, Roep, Van Baalen, Kan, Sosrohadi-koesoemo, Soetardjo, Kerstens, De Villeneuve, Soangkoepon en de Voorzitter.

De artikelen 7 en 8, vernummerd tot 6 en 7, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden in de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 B, een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103, van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, stuk 2 B, als tijdens de behandeling gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Wij kunnen thans overgaan tot de stemming over de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 C, betrekking hebbende op de instelling der stadsgemeente Bandjermasin.

De artikelen 1 t/m 4 worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Aan de orde is de stemming over artikel 5.

Mag ik aannemen, dat dit artikel kan worden beschouwd als te zijn verworpen met dezelfde stemmen tegen als het artikel 6 van de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 B?

Daartoe wordt besloten.

De artikelen 6 en 7, vernummerd tot 5 en 6, worden achtereenvolgens zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Hoewel er tijdens de beraadslagingen van heden ook in de ontwerp-ordonnantie, vervat in stuk 2 C, een wijziging is aangebracht, stel ik conform art. 60, juncto art. 103, van het Reglement van Orde voor, haar niettemin thans in stemming te brengen.

Daartoe wordt besloten.

De ontwerp-ordonnantie, stuk 2 C, als tijdens de behandeling gewijzigd, wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De **Voorzitter**: Ik sluit thans de laatste vergadering van het College van Gedelegeerden van het zittingsjaar 1937—1938. (1.07 uur n.m.)